

*31. K. 30.

MENTEM ALIT ET EXCOLIT

K.K. HOFBIBLIOTHEK
ÖSTERR. NATIONALBIBLIOTHEK

*31. K. 30

NOVA
ACTA
ERUDITORUM,

ANNŌ
MDCCXLVIII

publicata.

*Cum S. Cæsareæ Majestatis & Regis Pol. atque
Electoris Saxonicæ Privilegiis.*

L I P S I Æ,

Prostant apud JO. FRID. GLEDITSCHIUM, &
B. LANCKISII hæredes,

Venduntur etiam Romæ apud PAGLIARINOS, Venetiis apud JO.
BAPT. ALBRIZZIUM & SEBAST. COLETUM, Parisiis apud
BRIASSONUM, Ultrajecti apud JO. BROEDELLETUM, Lug-
duni Batavorum apud SAM. LUCHTMANSIUM, & Am-
stelodami in WAESBERGIORUM officina.

MDCCXLVIII.

Lectoribus Salutem!

Qui omnium gentium animos ad spem felicissimorum temporum erexit, & per dissitas æque ac finitimas nostris regiones, fugatis terroribus, gaudia, & futuræ tranquillitatis omina faustissima, circumtulit, etiam nostris auribus incundissimus, de pace Europæis terris reddita, sôpitisque tandem bellorum tumultibus, nuntius accidit. Nam, si vere ita hominum, quicunque non aut efferati natura, aut longo inter belluas vivendi usu a mansuetudine humana sunt abducti, iudicio existimatur, non aliunde, quam a truculentis Martis studiis, sive certiore rebus publicis, olim florentissimis, interitum imminere, sive majores publice privatimque calamitates oriri; contra vero ex sacundissimo Dææ Pacis gremio bonorum ac felicitatum tantum, quantum ad provinciarum civiumque florem ac salutem satis est, effundi; nemo non intelligit, hujus quicquid aut calamitatis, aut felicioris status, est, omnium maxime ad optimas illas placidissimasque Musas pertinere, quæ, quo mollioris ipsæ sunt ingenii, & a strepitu tubarum, suis molestissimo laboribus, longius abhorrent, hoc tristiori inter arma habitu vultuque incedunt, hoc letiores, sedatis tandem hostilium turbarum, incursum, depopulationum, procellis, annos resumunt. Nimirum ab ultima inde seculorum memoria frequentissimis exemplis hoc comperitum est, nusquam minorem Apollinis sacris honorem habitum, quam apud eas gentes, quibus, in acie versari, aliena per vim ad se rapere, integras regiones ac civitates devastare, continuus, & quasi domesticus, labor fuit; nec usquam melius, quam inter eos, qui bellorum incommodis nec ipsi vexantur, nec vexare alios solent, literarum studia florere. Jam vero, cum beata, nisi in qua bonæ artes & doctrina florent, nulla sit respublica, satis hinc patet, quam vere dici possit, bellicosos & armorum studiosis populis multo feliciores habendos eos esse, qui æternum paci candidissimæ intra fines suos hospitium præbent, & alendæ huic, modisque omnibus tuendæ, toto animo sunt dediti. Quam gravis a multis inde annis non patriam tantum nostram, non Germaniam, non vicinas huic regiones, sed Europam pene universam, bellorum tempestas affligerit, quantum exhaustum fortunarum, quantum ab omni parte lamentationum sit auditum, omnes sciunt, & adhuc bene recordantur; estque sine dubio a publica hac, & communi omnium gentium, calamitate, literarum nunc ita jaecentium, ut pristini honoris decorisque parum ostendant, causa non postrema arcessenda. Si

tur amore, ut honestissima nolit harum otia turbari, & bene bis esse in futurum omne tempus, cupiat; is primum pie nobiscum ac religiose providentissimum illud Numen venerabitur, cujus nutu factum & auspiciis scimus, ut concussa olim turbulentis motibus, & suis quasi vinculis soluta, ad certum quendam ordinem universi orbis machina rediret, ut irarum, quibus inflammatae gentes potentissima, saturari longa tot millium hominum caede vix potuerunt, aestus deservescerent, & in dissidiorum ac offensionum locum amor tandem & concordia succederent; deinde maximorum Principum & sapientiam admirabitur, & magnitudinem animi praedicabit, utpote qui, ex continuis bellorum afflictionibus hoc tandem intelligentes, per se funestum ac detestabile omne illud, aliena armis acquirendi, studium dicendum, & malorum omnium perpetuam quandam victoribus cum victis communionem esse, ut prostratam civium suorum salutem restituerent, bisque, vires colligendi perditas, aegrotantia commercia rescicendi, novas opes comparandi, viam aperirent, auspiciatissima de extinguenda hostili flamma, revocandaque publica tranquillitate, consilia ceperunt, & in id, ut, eversa horribili Martis officina, stabile ac diuturnum pax aurea imperium occuparet, consociatis curis amicissimeque conspirarunt. Quas, per se praeclaras, & omnium terrarum civibus salutaris, destinationes cum letissimus nuper eventus sui secutus, jamque populi, ex parte ferocissimi, abiecit armis, frondentem manibus olivam ostendant; nihil ardentius nostris expetendum votis videtur, quam ut aeternam hanc fata benignissima nobis esse pacem iubeant, & largissimi ex reparata hac seculorum integritate ad seram posteritatem fructus redundent. Nobis, quibus in Saxonia, Diis carissima, & a Diis habitata, regione, sedes fortunae ac studiorum contigit, plurimum spei ac praesidii in AUGUSTI, Principum maximi, quo nec sapientiosem, nec clementiosem, ulla aetas tulit, divinitate naturae est, nec, quo ad nostra navis a dexterrima illa manu regitur, quo ad in praecipuis domus Augustae virtutibus amor studiumque pacis numeratur, quoad, neminem ledere, summi cuique tribuere, justitiam revereri, sanctissimae ille leges erunt, quibus patriae nostrae salus administratur, cur male sibi timeat a perverfis hostium consiliis, Saxonia habeat. Merito igitur in partem gaudiorum, quibus omnis nunc Europa personat, Muse nostra veniunt, & tanquam ex custodia dimisse, aut longae noctis tenebris egressae, restitutas se in libertatis pristinae possessionem, redditaeque luci publicae, non vident tantum, sed vehementer exultant etiam. Atque bis, a Deo datis, ita nos detinendo otii fruemur, ut in literarum unice augenda dignitate elaboremus, & recto nostro munere fungentes, aliquando non honori tantum, sive nostro, sive patriae, consuluisse, sed plurimum etiam incrementi bonis artibus attulisse. Et eorum, qui nobis

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Januarii Anno MDCCXLVIII.

NOVUS THESAURUS VETERUM IN-
scriptionum, in præcipuis earundem Collectionibus hæte-
nus prætermiffarum, collectore LUDOVICO AN-
TONIO MURATORIO, Sereniff. Ducis
Mutinæ Bibliotheca præfecto.

Tomi IV.

Mediolani, ex ædibus Palatinis, 1739-1742, fol. maj.

Alph. 25, cum nonnullis Fig. æn.

Venerandæ antiquitatis reliquæ, quæ, ab injuria tempo-
rum atque hominum feliciter servatæ, ad nostram æta-
tem pervenere, cum ad illustrandam prisce ævi me-
moriæ, ad ritus moresque cognoscendos, ad promovendos
Latinæ linguæ terminos, multum conferant, magno numero
& præstantissimis viris congestæ, notisque & commentariis
sunt expositæ. Italia, quæ & olim liberalibus artibus flo-
ruit, & adhuc maxime floret, marmora & lapides, clarorum
nomina majorum præferentes, incredibili cura undique colle-
git, disposuit, & uberrimam eorum messem provulgavit. *Mu-
ratorius*, magnum illud & immortale in literis nomen, *Fa-
bretti*, *Donii*, *Maffei*, *Gorii*, vestigia premit, & multorum
annorum opus, reconditæ eruditionis plenum, antiquitatis
studiosis ficit, qui tot millia lapidum fragmenta, dudum pro
deperditis habita, magna cum voluptate nunc volvere & re-
volvere possunt. In Præfatione, quibus subsidiis instructus

A

ad

ad suscipiendam ingrediendamque illam provinciam accesserit, exponit. Ex inscriptionibus editis eas modo, quas *Malvasia*, *Rubeus*, *Vignolius*, *Philippus a Turre*, *Massæus*, *Vulpinus*, aliique, sparsim, & aliud agendo, vulgaverant, repetiit; ex ineditis primo loco *Cyriaci Andonitani*, qui Seculo XV in Dalmatiam, Græciam, & vicinas regiones, antiqua monumenta collecturus, iter instituerat, schedas, e *Barberina Bibliotheca* a *Pompejo Compagnonio* transmissas, exhibuit. *Jocundi Veronensis* scrinia multi compilaverunt, ut pauca inedita, quæ *Gorius* produxit, remanserint. *Michaelis Ferrarini*, Regienfis, inscriptiones, in Bibliotheca Farnesiana latentes, *Ligorii* item volumina duo, *Grutero* aliisque memorata, magno sibi usui fuisse, testatur. Multa etiam in *Ambrosiana Bibliotheca* marmora invenit, alia Eminentiss. *Passioneus*, *Francisci* autem *Ptolemai*, Senensis, collectanea *Hubertus Benvo-glientus*, lapides per Daciam repertos *Apostolus Zenus*, sup-peditavit. Inprimis *Josephum Bimardum*, Gallicæ Academiæ socium, laudat, ut qui ex rarioribus libris ingentem inscriptionum numerum excerpserit, plurimas notis & Dissertationibus illustraverit. Ceterum vehementer dolet, quod aliorum oculis & diligentia unice confidere coactus, plurima manca & inemendata dederit, præcipue Græca, aut quod eruditi in iis describendis non satis exercitati, aut quod ipsa marmora sæde corrupta fuerint. Quod tamen malum levius ferendum est, quam illa hominum negligentia, qua multæ vetustatis reliquæ miserandum in modum perierunt. De eo jam sua ætate conquestus est *Jocundus Veronensis*, monumenta optima a Romanis in calcem redigi, & fundamenta ædium ex fragmentis columnarum & titulorum poni, cum indignitate, & ferè cum lachrymis, commemorans; cui malo avertendo hodie Musea publica conducunt, ubi, quod ætatem ferre meretur, perpetuæ custodiæ traditur.

Præfationem *Josephi Bimardi* Dissertationes oppido eruditæ, quibus antiqua marmora explicantur, multaque obscura & incognita clarissima luce perfunduntur, excipiunt. Capite primo vetusta inscriptio, varios eventus servilis belli, contra
Sparta-

Spartacum, *Crixum*, aliosque gladiatores, A. U. C. 680 initi, continens, quamque annalium maximorum, quorum apud *Livium* & ceteros scriptores tam crebro mentio injicitur, partem constituisse, Autor censet, producit. Prætoris, illo anno contra *Spartacum* & socios missi, nomen, quod varie a Græcis & Latinis scriptoribus refertur, *P. Varinius Glaber*, *Quæstoris C. Thoranius* fuit, ut ejus præstantissimi fragmenti fide compertum habetur. Servorum victorias incredibilem metum Romanis injecisse, ita, ut multi militiam detrectaverint, nec paruerint Imperatori, fiduciam tamen eos postea recepisse, ex iisdem apparet. *Capite secundo Pompejæ Cn. filix Magnæ* sepulchralis titulus Latino-Græcus, Smyrnæ repertus, illustratur. Quæ fuerit illa, conjecturis doceri potest. Faluntur, qui eam a patre, cum fuga Ægyptum peteret, Smyrnæ conditam opinantur, cum neque *Lucanus*, discessum *Pompeji* & conjugis describens, eam inter fugæ comites recenseat, neque, *Lesbi eam* cum matre fuisse, scriptores tradant. Memorant illi quinque *Pompeji* uxores, e quibus tres filias suscepit, quarum una, a *Cicerone* expetita, *Fausto Sylle* elocata, secunda *Luc. Cinna* conjux, & *Cn. Corn. Cinna Magni* Cos. mater, fuit, tertiæ *Suetonius* meminit in *Tiberio*. Ex his Smyrnæ sepeliri potuit non *Fausti Sylle* conjux, ut quæ Romæ vivere solebat, cum præterea ex Romana inscriptione quadam appareat, *Pompeji* filiam adhuc sub *Augusto* superstitem fuisse; quare Smyrnæum marmor nulli ex iis, quæ viros nobiles & illustres sortitæ erant, commode tribui potest, sed ei, quæ cum fratre in Sicilia fuit, natæ, ut verosimile est, ex *Minucia*, cum *Fausti Sylle* & *L. Cinna* uxores, *Antistia* filix, fuerint. Tertia superest, quæ fratrem, exercitu amisso, in Asiam ex Sicilia fugientem, comitata esse videtur. Ceterum ex cognomine *Magnæ*, & patris prænomine, non omnino conficitur, *Pompejam* illam celeberrimi *Pompeji* filiam fuisse, quandoquidem, *Pompeji* nomen, & cognomen *Magni*, ad *Pompeji* posteror per sequiorem ætatem transiisse, eruditi, *Spanhemius* imprimis, annotarunt. *Capite tertio* marmor, *Torigniaci* repertum, explicatur. *Basis* est statuæ, quam tres Gallicæ provinciæ,

Lugdunensis, Belgica, Aquitanica, *T. Sennio Sollemni*, e civitate Viduassium, hodie *Vieux*, oriundo, posuerunt. Obiter Cl. *Bimardus* animadvertit, falsos esse, qui *Ptolemai Bιδουασις* in Bajocassibus quærant, quorum civitas hodie *Bayeux* appelleretur. Annus, quo inscriptio posita est, ex *Coll. An. Pio & Proculo*, urbis scilicet conditæ 991, quo *Censorinus* aureum libellum *de die natali* scripsit, & ab hoc anno illustrissimas epochas retro computavit, facile demonstratur. Par illud Consulum *Censorino Pagius* restituit, cum apud eum antea *Ulpiani & Pontiani* nomina mendose legerentur, eamque emendationem *Relandus, Tillemontius*, aliique, comprobarunt. *Taurinicia Diana*, quæ ex fugientibus literis in hoc marmore eruntur, taurorum in circo & arena venationes erant, ob sacerdotium *Dianæ*, quo *Sollemnis*ungebatur, editæ. *Ferrarii*, quorum in eadem inscriptione mentio habetur, minime iidem sunt cum armorum fabris, seu *ἐπιλοποιῖς*, sed illi Græcis *χαλκῆς & σιδηρῆς* dicuntur, hi artifices erant, quibus concedebatur immunitas, qui corpora & collegia, arcamque communem, indultu Senatus, habebant. Ex *Ædini Juliani* epistola, in dextro marmoris latere exarata, quædam de Concilio Galliarum habentur. Ad ea comitia unaquæque trium provinciarum legatos suos ablegabat; non certus tamen locus iis præscriptus erat, sed nunc Lutetiæ Parisiorum, nunc Samarobriviæ, nunc Bibracte Æduorum, post *Augusti* autem excessum Lugduni, Remis, & Narbone, plerumque celebrabantur. Legatis, qui in his eligebantur, non licuisse in generalibus conciliis suffragium ferre de iis rebus, de quibus nihil habebant in mandatis, a sua civitate acceptis, ex his literis unice cognoscitur. *Cap. IV Q. Catronius*, Duumvir, & Pontifex Colonix Augustæ Ariminensis, Præfectus pagi Epotii, ut curator muneris publici in civitate Dea Augusta, ex antiquo lapide innotescit. Mirum certe est, & caret exemplo, militem veteranum, qualis fuit *Catronius*, tot muneribus perfunctum esse, licet alioquin constet, veteranos, post absoluta stipendia, municipalibus honoribus & sacerdotio decoratos esse. Præcipue ignorarunt eruditi, quomodo verba: *Veter.*

cob. VI. Pr. loco. II. Vir interpretanda sint, quæ alii de milite inter prætorianos cooptato ante accepere, alii, *Catronium Loco II Viri* dictum esse, censuerunt. Sed eo munere functi *produmviri* in marmoribus appellantur, neque, ut observat *Bimardus*, dictiones *loco* & *vire* cum substantivo dignitatis nomine solæ procedant, sed illis aut præponitur, aut postponitur, participium, aut verbum, quod sensum stabiliat. Hinc ipse latere putat *Centuriæ* nomen, atque ita supplet: *Veteranus cohortis VI Prætorie Laconii*, cujus apud *Fabretium* mentio habetur. Deinde legit: *Præf. Pagi Epotiensis. Pagi* dicuntur loci, quo convenerunt homines, ut in commune viverent, agrosque colentes, a civitate abessent. Nihil tamen minus civitati suberant, nec peculiari jure utebantur; quare, si, *jus* in vicis quibusdam dictum fuisse, apud scriptores legitur, hoc ita accipiendum est, ac si magistratus aliquando ejus rei causa in pagos e civitate se contulerit. Erant enim etiam in pagis conventus, quibus *Magistri pagi* præerant, munus ipsum *magisterium pagi* vocatur, *Numa Pompili* ætate jam institutum; *magistri* etiam *præpositi* & *præfecti pagorum* appellari solent. Ab his *adiles pagorum* distinguendi sunt, & *primates vicorum*, decuriones urbium dignitate & opibus æquantes. Quid? quod *pagi* Deos peculiare habuerint, ut *Jovem Paganicum*, bonamque *Deam paganam*, quorum in marmoribus antiquis mentio occurrit. *Epotiensis pagus*, cujus in hoc lapide *Catronii* mentio fit, hodie est *Upays*, quod nomen ex *Upaysio*, *Epavysio*, *Epautio*, *Epotio*, manifeste corruptum est, pertinuit autem ad *Coloniam Deam Augustam Vocontiorum*, quos inter & *Segasianos* medii erant *Allobroges*, teste *Julio Casare*. Munus publicum, cujus in se curam *Catronius* suscepit, ludi gladiatorii fuere, qui cum in *Coloniis* & *Municipiis* ederentur, eorum præfectura olim primoribus & honorariis civitatum deferebatur. *Capite quinto* observat *Autor*, cives quosdam ex præcipuis, ut *popularem auram* captarent, gladiatorios ludos, per agros, suis sumptibus edidisse. Id de *G. Pompejo Martiali Nemaufensis lapidis* testatur, ejusque rei causa privatim gladiatorum paria alebantur,

tur, ut ex lapidibus cognoscimus. In Nemaufensi pugnarum numerus adscriptus est, G. autem inversum legi debet *Commissus*. *Committi* enim, *componi*, *comparari*, gladiatores dicuntur. Epitaphium *Severæ Martyris*, Romæ erutum, & a R. P. *Lupo* commentariis illustratum, *Caput sextum* exhibet. Ostendit hac occasione, ubi de Consulatu *Claudii & Paterni* loquitur, vacillare fidem trium marmorum *Gruteri*, ubi *Claudius Cæs.* II dicitur, cum primum Consulatum gesserit. Ceterum optat, ut plura ejus generis monumenta vulgentur, cum inde cycli lunæ, quibus ad ordiendâ Paschatis festa veteres Christiani usi sint, ratio appareat, & Christiani occidentalis ecclesiæ nullo ex notis cyclis, ut *Hippolyti*, *Anatoli*, *Episcopi Laodiceni*, & *Julianæ* periodi, Seculo tertio, usi sint. *Capite ultimo* cippos duos, in quorum uno: *T. L. Navi*, in altero: *Proxumis TARTV*, scriptum existat, illustrat, & *Navi* quidem viri nomen, *proxumos* autem Deos esse, quos nascendos pueri fortiebantur, contendit. Obiter *Gudii* lapsum, recentes Inscriptiones pro vetustis habentis, notat, neque a *Fontanino* formulam *pro copia sua*, neque *peculiaris*, quæ vox in antiquo marmore superest, recte a *Gorio* explicari, ostendit.

Sequuntur *Bimardi* notæ in antiquum marmor, e Britannia majori allatum, cum Inscriptione: *Μανθέος ΑΙΘῆ ευχαριστῆ Δι ἐπὶ νίκη πεντάθλι παιδός*. *Mantheus Æthi filius donum dat Jovi pro victoria quinquertio puerili relata*. *Jupiter* in eo, capite diademato, aquilam tenens, conspicitur, aute cum crater supra tripodem, ad lævam nudus athleta, manus ambas in vas, tripodi impositum, demittens, adstat. Tria hic examinanda sunt, primum literarum ætas, deinde stilus, occasio ponendæ inscriptionis, & ætas ejus. Morem literas *βυροφιδόν* exarandi Autor declarat, & hoc marmor, quod illo modo exaratum est, cum Sigæa inscriptione comparat. Cum pauca ejus generis monumenta hodie supersint, incertum est, quamdiu duraverit, viguisse tamen circa quinquagesimam Olympiadem, non ab simile vero est, licet inscriptiones nonnullæ, quanquam *βυροφιδόν* exarata, ceteris forte recentiores, supersint. *Mantheus* pro Olympionica haberi non potest, cum

Pausa-

Pausanias, semel tantum Olympiæ puerorum quinquertium, victoriam reportante *Eutalide* Lacedæmonio, institutum esse, at statim Eleis displicuisse, memoriæ prodiderit. Quare, cum Nemeæ pueri quinquertiones decertaverint, Nemeonicam *Mantbeum* fuisse, demonstratione non eget. Ætas inscriptionis, adhibito marmore alio, in Academiæ Gallicæ Museo exstante, ostenditur, & ex scriptura inprimis, præcedere eam LXXX Olympiadem, concluditur. Quinquertium, quo victor *Melantheus* fuit, Nemeade XIII institutum, scribit *Pindari* Scholiastes, cujus verba *Biwardus* exponit, & ab eo anno, quo primum post *Adraſti* editionem Argivi illum agonem recuperarunt, ipsum usque ad sublato omnino gymnico ludos in eorum potestate fuisse, probat. Hinc probabile simul est, nonnullos Nemeadum initium ab epocha, quam assignavit *Eusebius*, ad annum primum Olymp. LIII numerasse; *Pindari* tamen Scholiastes, aliud initium Nemeadum numerandarum faciendum esse, innuit. Constituto enim *Pindari* natali ad annum primum Olympiadis LXV, satis patet, Nemeades ab instauratis Nemæis per Argivos, quod in annum primum Olympiadis LIII incidit, a Scholiaste computari non potuisse. Nemeas enim XIV, inde deducta, incidisset tantum in annum tertium Olympiadis LIX, quo nondum natus erat *Pindarus*. Ex his omnibus tandem colligit doctissimus *Bimardus*, *Mantbeum*, Nemeis puerili quinquertio victorem, quod certamen Nemeade XIII institutum est, inter LXX & LXXX Olympiadem omnino vixisse. Eruditam hanc Dissertationem alia de *Diis ignotis*, præsertim Gallicis, quorum nomina aut non cognita hæcenus, aut certe parum recte fuerunt intellecta, sequitur. Duplex eorum genus statuit. Vel enim Deo jam noto peregrinum cognomen adhæret, vel nomen ipsius Dei Deæve nondum intellectum occurrit. *Jupiter Aulercus*, quem primo loco sistit, ab *Aulercis*, celebratissima Galliæ gente, cognomen trahit, sanumque habuit Antifiodori; *Minerva Arnalia*, quod Celticum nomen est, Deam terram fodientem signare videtur, forte quod terræ fodinis præesse credebatur; *Mercurius, Mocius*, a monte prope Andematunum

Lingo-

Lingonum, cognominatur; *Fontes* divinis honoribus a Gallis cultos esse, *Gregorius* docet, quos successu temporis *Caroli M. & Ludovici Pii* legibus constat sublatos esse. Ex genere eorum est *Urnia & Avicansus*, Nemausi fontes, hodie *Eure & Vistre* dicti. *Dei Agbonis*, quem prisici Bigerrones adorarunt, in duobus antiquis marmoribus memoria superest. Is forte ab Aquis Calidis, seu divo fonte Aquis vici, ubi illa eruta fuerunt, nomen traxit. *Icauna*, Celtis culta, Dea fluvii est, Antiffiodorum alluentis, qui hodie *Yonne* vocatur; *Apollo Grannus & Mogunnus*, *Bimardo* iudice, Grannennum aquarum & Moeni fluvii tutelares Dii sunt; *Andarte*, Vocontiorum Dea, a Celticis vocabulis *And & Art*, quæ terræ finem notant, nominis originem ducit; *Cailarus*, quem in Arelatenſi lapide memoratum legimus, ex Germanico *Gail & Art*, quibus pinguedo agri designatur, non incongrue deduci potest. In ejus Dissertationis appendice de *Solimara*, de *Jove Madbucho & Selamene*, de *Prospolis* in lapide Tergestino, & de tessera mysterii Liberi patris initiatorum, disputatur. Hanc ultima de *Originibus Calaronensibus*, seu *Grasiopolitanis*, excipit, & primum de antiquo urbis situ, deinde de Alpibus Cottis, post de Calaronis parte citra Harum, de municipali ejus jure, postremo de monumentis militum, adhuc superstitis, copiose tractat. Subjecta huic Dissertationi epistola est ad Marchionem *Moffeum*, qua XVI inscriptiones, & opera antiqua, ex parte nondum edita, & commentariis illustrata, continentur. Pertinent ante omnia ad Municipium Augustum Allobrogum. Postremo loco *Jo. Petri Moreti*, *Valbonesii* Marchionis, *Jo. Bouverii*, & *Josephi Bimardi*, epistolæ mutæ Gallicæ eduntur, in quibus de *Cl. Albini* Cæsaris inscriptione, a *Cl. Bozio* in Commentariis Academiæ Gallicæ explicata, disputatur. Eam *Bimardus*, cum *Sponio & Menestreo*, suppositam putat, & fœde interpolatam; *Bouverius* contra & *Valbonesius* ejus integritatem adstruunt, totamque *Albini* historiam ea occasione luce clarissima perfundunt.

Jam, ut ad ipsum Opus veniamus, sciat Lector, id, æque ac *Gruteri*, *Reinesii*, & *Gudii*, thesauros, in varias classes digestum

stum ac distributum esse, quarum prima ingentem numerum inscriptionum, Diis Deabusque positarum, complectitur, notis passim & observationibus adjectis. In *Classe secunda* templa, ædes, aræ, donaria sacra, postremo Calendaria, apparent, multaque, a *Cyriaco Anconitano*, & aliis, in eruditis itineribus reperta, inferuntur. Pontifices, Sacerdotes, aliique sacrorum ministri, *Classem tertiam* constituunt, cui *Dominici Georgii* de Archigallis magnæ Deum matris Dissertatio, separatim olim, & in *Calogera* Collectione variorum opusculorum, excusa, loco appendicis accedit. Sequuntur Augusti, Cæsares, & Reges, quorum inscriptiones a *Whelero*, *Sponio*, *Smitbio*, repertæ, aut in commentariis Londinensis Academiæ, & in Manuscriptis schedis, summa cura fuerunt conservatæ. Memoriam Consulum *Classis quinta* complectitur. In his digerendis ita Autor versatus est, ut *Stampa* & *Relandi* calculum & ordinem secutus, lapides, post edita eorum opera inventos, ad suos annos accurate retulerit. Opera & loca publica in *Classe sexta* describuntur, multique magnorum virorum errores ea occasione corriguntur. In sequenti Collegia varia ordine literarum disposita sunt, e quibus *apparatores annalium*, *aromatarii*, *capitatores Sacerdotum Dianæ*, cum *collegio juvenum Puteolanorum*, nunc primum innotescunt; quibus omnibus Dissertationem de formula: *sub ascia dedicavit*, *Cel. Muratorius* adiecit. *Tomum secundum octava Classis*, quæ Senatusconsulta, plebiscita, decreta, & acta publica, continet, orditur. In iis eminet tabula ænea, ab uno latere Græcis, ab altero Latinis, literis notata, qua termini agrorum Liberi patris constituuntur, & quam *Maffæus* in Observationibus literariis, *Maittairius* libro singulari, exposuit. Magistratus & dignitates majores *Classem nonam* complent. Hæc præcipue Græcis lapidibus abundat, sed in quibus describendis *Muratorii* amici passim sunt hallucinati. *Plinii* inscriptio Mediolanensis præ ceteris notanda est, cui *Alciati* Commentarium, nondum editum, ex *Ambrosiana* Bibliotheca *Muratorius* subiecit. Sequuntur inscriptiones, in quibus officia domus Augustæ commemorantur, quarum pars ex *Columbario* libertorum

rum *Livia Augusta* repetita est, pars ex *Ligorio*; aliæ ex compluribus sepulcris, parte sinistra e porta *S. Sebastiani* exeuntibus obviis, sunt effosæ. *Classis XIII* artes & officia minora, ut Grammaticorum, Sophistarum, Tibicinum, Pistorum, ac similibus, exhibet, qua occasione passim *Gruterus* emendatur. Libertorum & Servorum monumenta, *Classi XIV* destinata, Geographica, seu in quibus populorum, urbium, fluminum, memoria habetur, in *Classe XV* excipiunt. Multa in his nomina, quæ frustra apud scriptores aliquis requiret, ut *Venacinarum*, in *Corfica* insula, occurrunt, præterea capita Celticorum Deorum, Parisiis eruta, & a *Leibnitio*, *Eccardo*, aliis, explicata. Nec minus in *Classe XVI* Coloniarum & municipiorum memoria eruditos delectabit, quibus hic nova rerum ignotarum series recluditur, & obscura oppidorum vestigia panduntur. A *Classe XVII* sepulcralia monumenta incipiunt, e quibus parentum affectus in liberos primum locum occupant. In *decima octava*, quæ *Tomi III* prima est, affectus liberorum in parentes, in *sequenti* conjugum, in *vigesima* affectus fratrum, cognatorum, & amicorum, in *vigesima prima* patronorum & dominorum erga libertos & servos, atque istorum erga illos; in *vigesima secunda* libertorum & servorum, sepulcrales lapides exhibentur. Præcipue notanda sunt libertorum & familiæ *Lucii Aruntii* sepulcra, in via Prænestina A. 1733 detecta, & a *Franc. Ficonio* ad *Muratorium* transmissa. *Ultima* hujus *Tomi* portio *Singulares*, *minutiores*, & *quisquiliæ*, inscribitur, cui spuria dubiæque fati magno numero accedunt. *Tonus quartus* Christianas primum antiquitates studiosis offert, quorum post *Aringhium* & *Boldettum* fere immensa seges est, unde plurima hætenus incognita hauriri possunt; deinde amplissimum auctarium, libro sub prelo sudante, ab amicis *Muratorio* subministratum. In his occurrunt veteres inscriptiones non paucae, e *Gatzianis* schedis, a *Cel. Mascovio* nostro suppeditatæ. Nonnullæ tamen in hoc auctario repetitæ sunt, quæ jam in ipso opere comparuerant. Inscriptio *Sigææ*, & alia Græcorum plephismata, *Chisulli* commentariis illustrata, & urbis Romæ inscriptio, tñdum a *Labbeo*, *Pavvinio*, *Grævio*, edita, fed

sed nunc ad duorum Codicum Vaticanorum fidem a *Josepho Blancino* recensita & illustrata, cum Indicibus amplissimis, ad *Gruterianorum* normam adornatis, præstantissimæ huic collectioni colophonem addunt. Ceterum, quod plerumque in longis operibus accidere solet, ut editores, magnitudine & copia rerum obruti, non perspicere omnia, & tam emendata, ut ipsi & eruditi omnes optant, dare possint, id maxime *Cel. Muratorio* contigit. Inscriptiones inprimis Græcæ tam male fere omnes representantur, ut ineptæ, nec sensum ullum fundere, videantur. Multas ex iis ad examen revocavit *J. H. Leichius*, Lipsiensis, in *Novis Miscellaneis*, quæ apud nos prodeunt, *Tom. I P. III*, & errores plurimos, nec eos quidem leves, sanavit. Alias inscriptiones ad calcem Græcorum Epigrammatum, ex *Anthologia MStæ* delectorum, eas præcipue, quæ *tertio & quarto Tomo* continentur, tractavit. Meminimus quoque, *Cl. Bimardum*, quem in ipso ætatis flore extinctum dolemus, multa de suarum Dissertationum editione in *Ephemeridibus* literariis, quæ *Wetstenii* sumtu Amstelodami prodeunt, conquestum esse.

ANTILUCRETIUS, SIVE DE DEO ET NATURA Libri novem, Eminentissimi S. R. E. Cardinalis MELCHIORIS DE POLIGNAC opus posthumum, illustrissimi Abbatis CAROLI D'ORLEANS DE ROTHELIN cura & studio editioni mandatum.

Parisiis, 1747, 8 maj.

Alph. 1 plag. 7.

Annuntiamus Opus, non magis ab Eminentissimi Autoris dignitate, quam ab argumenti sui gravitate, dictionis nitore & elegantia, suavissimaque Musæ venustate, quæ Autori carmen suum distasse videtur, commendabile, quod dudum jam, antequam prodiret, celebratum fama, votisque expetitur; neque famæ suæ, neque expectationi, non abunde satisfacit. *Antilucetius* inscribitur, ideo quod impias *Epicuri* doctrinas, carmine *Lucretii* celebri incrustatas & commendatas, evertere studeat. Metuendus certe operi *Lucretiano*

siano antagonista, qui, quanto inferior illo est ordine temporum & antiquitatis opinione atque autoritate, tanto magis impium Philosophum argumentorum ponderibus, variaque doctrinæ copia, cascumque scriptorem, et obsoletæ dictionis asperitate horridum, exquisito sermonis cultu & amocno nitore, vincit. Verendum est, ne *Lucretium* hic *Antilucretius* aliquando proscribat & exigat e scholis, nisi forte sublimes, quas tradit, juvenumque captum excedentes, res offecerint. Meretur certe hic liber, si quis alius, diligenter legi, in sinu geri, &, quandoquidem his in oris rarior est, typis nostris recudi. Batavi certe dignum suis typis eum judicarunt, quos Leidæ jam exercet, ut a fide dignis autoribus, qui specimina viderunt, accepimus. Medici pariter atque Philosophi fati in eo & abunde reperient, quod mirentur. Recludit enim naturæ penetralia; pro compendio naturalis scientiæ potest reputari; recentissima ingenii & artis inventa, sectasque Philosophorum, docto facillique & claro filo exponit; id quod patebit, cum ad exhibendum distinctius ejus argumentum deveniemus.

Interea Præfationem lustrare oportet, in qua fata hujus libri Autor ejus, de quo nobis non constat, quis fuerit, politico & raræ elegantia sermone persequitur. „Cum e Polonia „rediens (verba sunt Autoris) A. 1697 Abbas *Poliniacus* „in Batavia aliquandiu commoraretur, plurimis colloquiis „cum acutissimo viro *Petro Baylio* velitatus est. Igitur in- „census studio virtutis & veritatis, concepit animo magnitudi- „nem hujus operis, quo *Lucretium*, atheorum antistitem atque „oraculum, collato pede profligaret. Itaque paulo post, in Bo- „ni Portus Abbatia secessu seclusus a negotiis, ac sibi redditus, „quinque *Anti-Lucretii* libros conscripsit. Hoc primum fuit „poematis rudimentum. Post quatuor annos Lutetiam rever- „sus, de iis, quæ chartis mandaverat, cum *Malebranchio*, Me- „taphysicorum principe, communicavit. Is & propositum o- „peris, & magis opus ipsum, admiratus. Vigebat tunc tem- „poris disciplina *Cartesii*. Hanc *Poliniacus*, dum primam Phi- „losophiæ navaret operam adolescens, in scholas advenientem „viderat. Hanc ipse alacriter exceperat sinu. Cumque „ex *Cartesii* sententia suam institueret, celeberrimos ætatis suæ
Carte-

„*Cartesianos* consuluit. Adhibuit etiam *Bolæi* censoris aures
 „teretes illas & sùperbas. Is & annotavit quædam, & univer-
 „sum poema, quod variis temporibus perlegit, profus con-
 „sonum esse judicavit incorruptæ antiquitati. Ex privatis do-
 „ctorum hominum colloquiis in aulam celeriter *Antilucetii* fa-
 „ma perlata est. Exarsit repente apud omnes cupiditas ingens
 „audiendi, legendi, exscribendi. Cenomanensium Dux li-
 „brum primum in Gallicum sermonem transtulit, & eandem
 „operam in plurimis poematis partibus collocavit Serenissimus
 „Dux Burgundiæ. Hos sobolis suæ lusus egregios agnoscere
 „concupivit *Ludovicus XIV*, qui, in lectione mirum in modum
 „delectatus, plurima memoriter complexus est, & ex iis quæ-
 „dam interdum, palam Abbati *Poliniaco* e re nata illudens, ap-
 „posite proferebat. A. 1706 Romam missus *Poliniacus*, ut
 „in *Tremolii* jam Cardinalis locum succederet Auditor Rotæ,
 „suscepti laboris meditationem secum trans Alpes tulit. In
 „rheda, in strepitu, in ipsa turba, facile secum commentaba-
 „tur. Postquam ab erudito viro *Lancisio*, Medico suo, mul-
 „ta de *Antilucetio* præclara audivisset *Clemens XI*, ejus ut
 „copiam sibi faceret, ab Abbate *Poliniaco* postulavit. Ipsi
 „quidem (Pontifici) minus placebat doctrina *Cartesii*, sed
 „eam tamen quam arte religioni quasi ministram ac fa-
 „mulam Autor adjungeret, mirari se fatebatur. Nec deinde
 „Ultrajecti, dum gravissimas totius Europæ curas agitaret *Poli-
 „niacus*, ipsi tamen suscepta ad tuendam religionem studia ex-
 „ciderunt, quippe & subscecivis horis ea de re sermones cum
 „eruditis Batavis conferebat, & primum operis Librum recita-
 „vit *Clerico*, qui, cum multis versus mirabilis memoriæ celeri-
 „tate arripuisset, eos, in mensura scripta coniectos, in publicum
 „effudit, quo factò, *Poliniacum* a pluribus recitandis absterruit.
 „Crescebat interim opus; affluebat etiam sæcundissimum in-
 „genium nata uberrima materies; dumque cum *Epicuro* præ-
 „liabatur, in ceteros etiam atheos, *Epicuro* velut auxiliares, arma
 „convertibat. *Spinosam* igitur obiter proculcavit, in *Hobbe-
 „sum* ex transverso impetum fecit. Quin in causa religionis
 „suspiciosus, & omnia tuta timens, *Lockium* & *Newtonum* per-
 „strinxit. Ipsi quidem gratias egit *Newtonus* plena urbanita-

„tis epistola, qua se affirmabat maximo cum desiderio morita-
 „rum, si *Antilucetium*, totius Europæ votiis tantopere expe-
 „ditum, sibi legere non contigisset. Comparata igitur magna
 „silva rerum & sententiarum, ita decreverat, absolutis decen-
 „Libris adversus atheos, novum adversus Deistas, quos vo-
 „cant, certamen instaurare Libris duobus, quibus & reli-
 „gionis, ab ipso Deo traditæ, necessitatem, & propagatam ad
 „nos a primo parente labem, & Christi divinitatem, demonstra-
 „ret, id & in hoc ipso poemate pollicetur. Habebat etiam in
 „animo, id declarare fufus, nihil aliud fuisse idololatriam,
 „nisi quandam hæresin, quæ a primaria religione in pravum
 „deflexerat. Has magno Cardinali dignas cogitationes, quas
 „diuturnæ vitæ spatio negotiorum moles non opprefferat, non
 „ultimus etiam morbus & proximæ mortis afflatus excussit.
 „Relinquebatur jam celeberrimum poema, sed cuius varias par-
 „tes variis temporibus perpoliendo dissolutas ac dissipatas in
 „unum corpus revocare nunquam curaverat. Hoc ut ede-
 „retur, opus erat amico. Huic igitur (Abbati *Rotbelino*) Car-
 „dinalis paucis ante obitum diebus *Antilucetium* in manus tra-
 „didit, ac sedulo recognitum, ederetne, an supprimeret li-
 „brum, ipsi permisit. Itaque rem, vel ipsi scriptori molestam ac
 „difficilem, impigre statim aggressus est. Quæcunque exemplaria
 „passim abierant, investigare, ea tum inter se, tum cum iis, quæ
 „ab ipso Cardinali acceperat, comparare, locos eosdem, varie
 „ac sapius ab Autore retractatos, pensitare etiam atque etiam,
 „ut postremam ipsius manum deprehenderet, concisa minuta-
 „tim ac sine ulla nota confusa innumerabilia fere additamenta,
 „quasi disiecta tantæ molis membra, ad quem quodque locum
 „natum esset, in eo sic includere, ut quadrarent; hæc & alia
 „ejusmodi eo plus habuerunt laboris, quo magis tacitum & ob-
 „scurum. Nec tamen suo unius iudicio stetit Abbas *Rotbeli-*
 „*nus*. Peroportune in Galliam adduxerat strenua doctos ho-
 „mines pernoscendi cupiditas illustrissimum Abbatem *Ceratî*,
 „perpetuum Universitatis Pisane Rectorem. Hujus limatissimo
 „iudicio plurimum usus est *Rotbelinus*. Verum hanc tantam
 „consiliorum oportunitatem *Rotbelino* præripuit immatura mors,
 „quam

„quam cum insanabili pectoris tabe jam propius obrepere sen-
 „tiret, ne prius e vita discederet, quam debitam amico fidem
 „exsolvisset, conscripta ad Summum Pontificem dedicatione,
 „*Antilucetium* nomine suo vulgandum authentica passione
 „nobis commisit. Nos, aliquot difficultatibus diutius, quam
 „vellemus, retardati, opus bis posthumum, & parente & tu-
 „tore orbatum, adoptandum nunc tradimus religioni & litera-
 „turæ.”

Hæc sufficiant ex Præfatione excerpta de fatiis & operis,
 & Autoris. Nunc argumenta lustremus librorum singulorum.
Primo quidem, qui *versibus 111* constat, patrocinium religionis
 adversus voluptatem suscipit, & ostendit, *Epicuri* de subver-
 tenda religionē, & unice colenda voluptate, institutum ami-
 cum libidini ac sceleribus, contra moribus honestis, huma-
 næque societati, virtuti, & rationi, inimicum, esse; *Epicurum*
 non in virtute voluptatem, sed in hac illam, positam velle;
 eoque regulam omnem virtutis & veritatis tolli. Suffragan-
 tem *Epicuro Hobbesii* sententiam de justī origine refellit. Con-
 cludit, *Epicuri* de voluptate doctrinam exitiosam & insanam
 esse; a religione sola petendam esse voluptatem, tam præ-
 sentem, quam futuram.

Libro secunda, qui *versibus 1167* constat, totum *Epicu-
 rea* Philosophiæ corpus exponens, vacuum & atomos ad
 ejus mentem explicat, & refellit primum quidem vacui opi-
 nionem, quod aut corpus, aut Deum, aut nihil, esse urget.
 Spatium cum numero ac tempore comparat. Hæc tria pari-
 ter meros esse rerum adpectus, non res, neque quidquam a
 rebus ipsis diversum. Vacuum ab *Epicuro* idea tantum ad-
 strui, quo Numen destruat. Moveri posse corpora absque
 inani. Fluidum ac fusilem ætherem loco vacui esse; plena
 corporibus omnia, & pressa, esse; vacuum nullum, quale
Newtono visum; affectiones corporum, quæ a vacuo videan-
 tur oriri, ut mollitiem & pelluciditatem, aliunde debere repeti.

Libro III, qui *versibus 111* absolvitur, de atomis disse-
 nit, neque esse omnino, neque numero infinitas, neque indi-
 viduas, aut, quod inde sequeretur, immortales. Materiam
 asserit

asserit e nihilo factam esse, materia Deum non constare; quod *Epicurus* quærit in atomis, id soli Deo inesse.

Libro IV versibus 1507 continuat sermonem de atomis. Negat, graves esse, negat, ex declinatione earum explicari posse libertatem humani animi. *Gassendi* commentum de diversa earum velocitate refutat. Gravitatis causam aggreditur enuntiare, & repetit ab æthere, terram ambiente, modesta tamen cum admonitione, tanquam uihil certi affirmans, divisa subtili, quæ terram circumfluit, materia in plures pyramides. Ex earum vi centrifuga oriri putat corporum gravitatem, ac præterea ex æquali terreni vorticis pressura. Corpus nullum per se aut grave, aut leve, esse. Gravitatem *Newtonianam*, in attractu positam, refellit. Inde redit ad motum atomorum *Epicurearum*, ostenditque, illas neque connecti, neque resilire posse. *Spinoza* sententiam de motu æterno, & in ipsa materiæ natura inhærente, evertit, concluditque, motum ab autore aliquo a materia diverso afflari materiæ debere.

Libro V, qui *Tomum secundum* auspicatur, & *versibus 1381* constat, de mente disputat, esse mentes, a mente sola repetendam motus causam, mentem non esse materiam, aut corpus, neque posse variis ex modis materiæ mentem consieri, menti nihil cum corpore commune esse; negat, causam motus materiæ hac priorem fuisse, contagione corporis mentem affici, &, quod inde sequitur, corpoream esse, sed jungi cum corpore. Ex eo, quod mens uno tempore & plura sentit, & varios sensus inter se comparat, efficit, unam ac simplicem & proinde immortalem esse. Refellit objectionem *Lockii*, qui materiæ cogitandi vim ideo demere noluit, quod materiæ essentia nondum penitus perspecta nobis sit. Quamvis enim ignoremus, quid sit materia; attamen scire nos, & constare, cogitandi vim extenso non competere. Ex hominis libertate ostendit & mentem esse, & a corpore prorsus diversam, motus in corpore voluntarios humanæ mentis quidem jussu fieri, at & eosdem & naturales motus divinæ mentis arte fieri.

Liber sextus versibus 1560 de belluis agit, & probandum sumit, sive careant illæ anima, sive non careant, nihil inde

de

de autem menti humanæ, aut Deo, detrahi. Proponit id, quod ab incædulis objicitur, belluas animæ nostræ simili præditas esse, ut pateat ex variis, quæ afferuntur, ferinæ industriæ exemplis, belluarum autem animas e materia constare, ergo & nostras. Respondet, aut nullas esse brutorum animas, aut incorporeas. Utrumlibet affirmari posse salva humanæ mentis dignitate. Saltem dubia esse argumenta, quibus brutorum animæ defenditur, certa, quibus humana. Non magis belluis animam concedi deberi, quam plantis & fossilibus; motus animalium omnes mechanice fieri posse. Belluarum motus ex eadem causa nasci posse, unde nostri motus spontanei, ad quos nihil nisi velle requiratur. Ex earum immutabili vivendi tenore colligi, eas carere delectu; ipsis non inhærere mentem, sed præesse. Si mens belluis attribuitur, cujuscunque sit ordinis, incorpoream fore ac nostræ similem, imperfectiorem; & mentem ipsis humana præstantiorem consulere. Instinctus vulgare nomen prorsus inane nomen esse. Solvit objectionem, inutilia fore brutis organa sensuum, si sensu careant. Concludit, nihil aliud ex tanto brutorum artificio inferri posse, nisi quod summa quædam sit aliqua mens; & exhibet miram alitum, piscium, quadrupedum, structuram.

Libro VII, qui Physiologiæ compendium dici potest, versibus 1676 demonstrat Numen e seminibus & negotio propagationis. Exagitat Epicuri ridiculam de ortu primaque nutritione animantium opinionem; ut & Aristotelis formam plasticam. Semina nec casu fieri, nec sæcundari, potuisse, probat; negat, generari animalia solo motu; machinæ humanæ miram fabricam depingit; ex constante generationum similitudine, earumque arte eximia, probat, semina; nisi a causa provida, communi, valida, & æterna, formari non potuisse; semina cujusque animalium generis in primo animali conclusa fuisse; in maribus prolem contineri; duabus ex speciebus orta esse ἀγωνα, sæminis nil inesse nisi seminis nutrimentum; supra fidem non esse, tantulo spatio tantum seminum numerum contineri, quod exemplo, a floribus & plantis desumpto,

defumto, confirmatur; in cunctis vegetabilibus sui semina generis inesse, unde veniat fecunditas & sterilitas; suos esse in feminibus fetus, sua in foetibus semina; cur plantæ quædam ex ramo, aut radice, repullulent, cur insitione fecundentur; ex feminibus oriri eas ipsas, quæ sua sponte videbantur oriri; nulla, nisi e conjugio, animalia oriri, præter unumquodque sui generis primum.

Libro VIII versus 1288 totius mundi machinam persequitur. Tria mundi systemata, *Ptolemai, Copernici, & Tycho-nis*, ponit. *Copernicanum* adstruit; causam diversitatis motuum cœlestium, solis in centro vertiginem, variorum vorticum in se libramen, explicat. Præfert conjecturas systematis *Cartesiani* de parheliis & apheliis planetarum, eorumque varia a sole distantia. Terræ circa proprium centrum rotationem exponit, variasque de cometis conjecturas. Cur planetæ diversa velocitate diurnum orbem conficiant, cur terræ axis inclinetur, item æquinoctiorum, solstitiorum, quatuor anni tempestatum, rationem, declarat; ut & terræ proprium vorticem, lunæ cursum, ejusque & solis eclipses. Hæc omnia investigasse, si magnæ sit artis, fecisse quanto sit majoris, concludit.

Libri noni tantum adest initium, *versus* nempe 25. Sequitur operis conclusio *versibus 1134*, quæ probat, naturam, nisi hoc nomine Deus intelligatur, rerum artificem esse non posse, mundum a mente suprema factum, ex constantia motuum cœlestium, ex imbrium fluviorumque fecunditate, ex tempestatum certis vicibus; ut veri, sic iusti, certam regulam mente nostra priorem, nec rationis magistram voluptatem, sed naturam, hoc est, Dei ipsius mentem, probat. Proponit ea, quæ ab atheis opponi solent, mundum debere esse æternum, multa esse in mundi opere vitia; multa in moribus, quæ Deum aut non summe bonum, aut non summe perfectum, arguant. Quibus respondet, mundum per se non esse, sed a Deo creatum, cum voluit, ac se propter. Mentis humanæ vitia non a Deo, sed ex abusu libertatis, oriri. Sublata peccandi libertate, futurum, ut nec bene homo possit agere. Suas semper fontibus esse pœnas, sed interdum seras; ea, quæ in mundo

mundo mendosa videntur, non sine causa sic esse constituta; temeritatis esse, carpere singula, dum universa bene se habeant. Tandem probat, religionem non ex arte politica natam, factitiam non esse Dei ideam, idololatriam hæresin quondam fuisse, a recta religione devertentem. Ostendit, aliquid esse infinitum; ex perceptionibus nostris, ex corporis & mentis affectuum inter se communitate, probat, Deum esse, eumque nec mundi animam, nec ex omnibus mentibus constare. *Quintum* ad virtutem & ad revelatæ veritatis indagatiorem excitat. Est autem ille *Quintus*, cui totum opus inscripsit Autor, & quem passim alloquitur & adhortatur, nomen generale atheorum, quos impugnat, omnium.

Hic est conspectus egregii hujus Operis, quem ex argumentis, cuique *Libro* præfixis, huc transferre placuit, ut Lectores nostri, ad quorum conspectum illud nondum venit, justos sibi formare conceptus de illius præstantia queant. Sane mirandum, tantas res, tam sæpe spinosas, potuisse tanta facilitate, perspicuitate, copia, & nitore, enarrari. Patebit id ex uno specimine, quod apponere placet, & ita patebit, ut ulterioribus elogiis parcere queamus. Sit illud ex *sexto* desumptum *Libro*, ejusque *vers. 174 seq.*:

*Ipse ego, ne videar, dum causam impugno serarum,
 Dissimulare aliquid, sive extenuare canendo,
 Arma tibi indulgisse velim, nova protinus arma,
 Unde accedat honos & crescat gloria genti
 Quadrupedum. Vidi, qua turbidus ire Danastris
 Incipit, ac patulos Dacorum adlambere campos,
 Ucraina in pingui, qua non felicior olim
 Terra fuit, dum bello acres habuere Cosaci,
 Nunc stat iners nulloque exercita vomere tellus.
 Vidi belligeras acies & castra serarum,
 Queis color haud cunctis unus, nigrantia terga
 Sunt aliis, fulvaque aliis per corpora seta.
 (Baubaces patria dixerunt voce Poloni.)
 Vulpinum genus, innocuo ni vivere pastu
 Mos esset, penisque animanti ignoscere præde.*

*Nam virides populantur agros, specubusque profundis
 Suffodiunt, ac de latebris & gramine certant.
 Quales inter se populi, quos flumine magno
 Dissociat Rhenus, campos & litora propter
 Bella gerunt, acuit totas hinc Gallia vires,
 Atque illinc toto Germania robore pugnat.
 Ergo, ubi villosas pecudes excivit ad arma
 Laudis amor ferus & vincendi caca cupido,
 Plebem iracundam vomit undique terra cavernis,
 Ocius ecce frenunt. Vasto micat equore miles,
 Agminibus primum sparsis atque ordine nullo;
 Tum varias ineunt certo rectore cohortes,
 Utraque in optatis metatur castra viretis,
 Expandique suos acies adversa maniplos;
 Quin & utriusque pares animos eademque videres
 Non sine terrifico strepitu praeludia pugnae.
 Ut Mars accensus cantu signumque ululatus,
 Ceu tuba rauca, canit; concurritur impete magno,
 Miscenturque agiles turmae, furit hostis in hostem
 Discolor, effusoque madens rubet herba cruore.
 Spesque metusque modo hanc partem, modo deserit illam.
 O quot solertesque dolos & fortia facta
 Observantur oculis adimit certaminis horror.
 Altera pars tandem fato meliore triumphat.
 Victa fugit, securo procul sibi pabula quaerens,
 Nec sequitur fusam, at deserta cubilia victrix
 Occupat, & partis grassari gaudet in arvis.
 Verum in captivos dominorum provida miras
 Severitia exercet poenas, maesta agmina condunt
 In foveis, coguntque omnes servire per annos.
 Atque, ubi tempestas bruma veniente rigescit,
 Et complenda monet seclio tellaria sano:
 Protinus ad messem ducunt servata ferendam
 Mancipia, inversisque solum premere atque supinis
 Corporibus, tum cruxa jubent attollere sursum,
 Quatuor erectis persent ut gramina palis.*

Inde

*Inde onerant caudaque trabunt animantia plaustra,
Erasoque vias miserorum tergo verrunt.*

Plures infunt elegantes & facietæ comparationes & descriptiones rerum præcipue novarum, ut microscopii *Lib. VII. v. 1023*, thecæ argentæ horariæ, bombicis, *pag. 315*, conchæ *pag. 401*, clavæ alatæ, qua fruges excutiuntur (*Trefschlegel*) *pag. 430*, & aliarum. Nobis præ ceteris maxime placuerunt *Libri I, V, VI, VII*, & operis conclusio, sive *Liber nonus*, si ita malis. Neminem pœnitebit legisse.

DUE LETTERE DI FISICA AL SIGNOR MARCHESE
SCIPIONE MAFFEL, &c.

hoc est,

*EPISTOLÆ DUÆ PHYSICÆ AD MARCHIONEM
SCIPIONEM MAFFEUM, Reipublicæ Venetæ
principem tormentis bellicis præfectum, & Regis Sardinie
Cubiculi Nobilem, datæ a JOANNE LUDOVICO
BIANCONIO, Consiliario & Medico primario
Principis Darmstad. & Episcopi Augustani.*

Venetis, apud Simonem Occhium, 1746, 4.

Plag. 14, cum Fig. æn. 1.

Prior harum Epistolarum de lagenis vitreis expositionem continet, quæ ex lapilli aliufve minuti corporis illapsu diffiliunt. De iisque ante quatuor annos Anonymus Autor elegantem Acroasin Patavii edidit, experimentis & animadversionibus illustratam. Quas vero lagenas phialasve naturalium rerum periti existimabant, fuisse ante paucos demum annos cognitatas, earum aliquam notitiam habuisse & *Dubamelium*, Gallo-Francum, quemadmodum ex ejus de corporum affectionibus libro appareat, & ante hunc, *Boyleum*, Anglum, in cujus de quiete corporum Tractatu aliqua, huc pertinentia, inveniuntur, a *Bianconio*, V. C. ostensum est. Et nostris temporibus etsi Bononiensis Canonicus, *Joannes Jacobus Amadeus*, A. 1716 casu in ejusmodi phialas incidebat, obser-

C 3 vatumque

- vatumque in illis phænomenon sæpius repetitis experimentis comprobabat, remque hanc novam & miram cum pluribus Bononiensis Academix Philosophis, præcipueque *Marsilio* Comite communicabat, tamen in causas phænomeni non inquitur, & ipsum adeo usque ad A. 1735 neglectum fuisse videtur, quo tempore *Paulus Baptista Balbus*, dum in Bononiensi Instituti Academia de vitreis vasculis, quæ sponte diffiliunt, aliqua recitabat, & harum phialarum mentionem fecit. Ab eoque tempore, aut ab anno potius 1740, cœpit hæc res exteris quoque innotescere. Quare nemo facile, quæ sit harum lagenarum figura, ignorabit. Modo vero hanc, crassitiemque peculiarem, in fundo habeant, aptæ ad experimentum sunt, sive de reliquo magnæ, sive parvæ, sint. Quo tamen in fundo crassiores sunt, eo citius faciliusque diffiliunt. Præcipuaque harum aliarumque phialarum diversitas consistit in hoc, quod cum hæc ex fornace protrahæ, sensim ad frigidioræ aerem producantur, illæ contra protinus eidem exponantur. Quo fieri solet, ut plures vel sponte diffiliant, pararique tales, si Autori credimus, in Germania, ubi, frigidior aura est, non possint. Sed vero magno numero in Bohemia parantur. Ab his Autor ad phænomeni expositionem progreditur.
9. Pohit igitur, omnium, ita conflatarum, lagenularum partes, quamvis se mutuo sustineant, tamen tam parum firmiter coherere, ut levissimo impulsu e sede sua dimoveri, & unica dimota, omnes diduci, phialamque diffilire, oporteat.
10. Rariores vero internas vitri particulas esse, laxiusque coherere, cum ex hoc clarum esse videtur, quod exteriores liberius frigori expositæ sunt, ejusque constringendi vim apertius experiuntur, & quod fractæ lagenæ frusta ab exteriori parte lavia, ab interiore aspera crispataque quasi, apparent. Hanc tamen conjecturam *Bianconius*, se, fatetur, ex supra allegata Acroasi desumpsisse, cujus ex S. J. Virum aliquem doctum Auctorem esse docet. Neque vero omnia corpora æque frangendis his lagenulis apta sunt, etsi pondere prævalentia, sed per ea iuriprimis diffiliunt, quæ dura angulosaque sunt, secundoque vitro idonea, ut proinde non pondus gravium corporum, sed quæ, dum ea illabuntur, frictio fit, diffilire lagenas faciat.

faciat. Eamque sententiam experimenta comprobarunt, cum Pag. 22:
 ejusmodi inprimis diamante instituta, quali vitriarii ad scin-
 dendas vitreas laminas utuntur. Quo caute ad fundum lague-
 næ demisso, cum primum fere is leviter tactus esset, cum stre-
 pitu in plurima frusta dissiluit. Quæ omnia, sed paulo tar- 23.
 dius, facta sunt, ubi silice lagenula tangebatur, vel vitri fru-
 sto, similibusque corporibus. Hæc plura, ab Autore, & *La-*
gio inprimis, medicæ artis in Academia Bononiensi Professo-
 re, aliisque, facta, experimenta, ex iisque ductæ conclusiones,
 excipiunt. Quibus primo loco ostenditur, aera nihil in hoc 25 seq.
 phænomeno mutare, nisi quod, ex qua subtractus aer est,
 lagenula non tam rumpatur vere, quam innumeris in locis,
 propter ambientis aeris pressionem, tantum findatur. Contra 28.
 cum majori impetu in vacuo lagenula dissiluit, quæ aera
 continebat. Neque aliter fere liquore aliquo plenæ, vel in 29.
 eum immersæ, lagenulæ franguntur. Sunt & alia experimen- 32 seq.
 ta, quæ *Bianconii* sententiam confirmant. Neque enim illæ
 phialæ rumpuntur, quæ ignitæ sensim super carbonibus a
 summo caloris gradu recedunt, atque frigescent, cum facilli-
 me contra, in quibus ab igne remotis per frigidam aquam
 calor subito extinctus fuit, dissiliunt. Et, in quas nondum 34 seq.
 frigefactas, sed quasi ignitas, silex demittitur, non tam dissi-
 liunt, quam dividuntur quasi tantum in pauca majoraque fru-
 sta. Quale quid etiam sit, vel integræ quoque phialæ manent,
 si in fundo tanta vi, tamque celeriter, duro aliquo corpore at-
 teruntur, ut ex frictione vehementer incalescant. Nam le-
 vior ac per intervalla factus attritus, ubi ad collum phialæ,
 quod tenerius est, instrumentum accedit, eas cito dirumpi facit.
 Contra per experimenta deprehensum fuit, figuram phialarum 37 seq.
 tam parum ad hoc phænomenon conferre, ut vel in minima
 sphaeræ vitreæ parte idem appareat. Dissiliuntque phialæ æque 39 seq.
 facile, quarum ima pars, ubi parantur, ferrea fistula tangitur,
 quam quarum non tangitur, sed lævis manet. Etsi hæc fabricæ 42.
 diversitas nihil, plurimum tamen varia collæ, ampliorisque par-
 tis, crassitudo, phænomenon variat. Tenuius enim collum ad cu-
 juscunque noti corpusculi tritum lapsumque non dissilit, cum
 contra,

- contra, si idem crassescenti phialæ parti intus leniter admoveatur, subito rumpi solet. Ad hæc in tempore ruptionis, corporibusque, ex quorum illapsu lagenæ diffiliunt, aliqua varietas est. Quod enim aliæ protinus, aliæ diu, ac vel horam post, diffiliunt, a vi tangentis corpusculi, tensioneque vitri, tanquam corporis elastici, pendere, non improbable est, quoniam, in quocunque vitro, præcipue crudo, ex quacunque causa ortas fissuras, sensim procedere, diducique, ac vitrum denique, sponte rumpi, non raro videmus. Ex corporibus autem alia semper subitoque diffilire phialas faciunt, modo fricando, vel illabendo, eas tetigerint, cujus generis ea sunt, quæ secundis vitris apta sunt; alia, etsi ponderosiora, tamen non lapsu, sed agitatione huc illuc facta, lagenas frangunt, dum scilicet in ejusmodi vitri loca incidunt, quæ intus cava, aerisque quasi bullulam continentia, tenuissima lamina obducta sunt, qua rupta, tota lagena finditur; alia denique, ut aurum plumbumve, etsi ponderosissima, tamen, propter mollitiem æqualitatemque, diffilire lagenas vix unquam faciunt. De electrica vero virtute, an his lagenulis insit, nihil se invenire potuisse, *Bianconius* fatetur. Ab his lagenulis deinde ad sic dictas Batavas, vel Prussicas, aut Venetas, lachrymas progreditur, & utrasque inter se comparat, cum ratione parandi modi, tum phænomenorum quoque, parum dissimiles. Altera hujus Epistolæ pars expositionem eorum phænomenorum continet, quæ in vitreis vasculis, hermetice oclusis, & ligni aliufve corporis particulam continentibus, si franguntur, apparent. Eorumque videtur in parandi modo quærenda ratio esse. Nam fuso vasculo statim ligni particula, digiti circiter crassitudine, inditur, idque protinus oclusum ab igne removetur, aerique liberiori exponitur. In quo ipso duo sunt, quæ, ut cum strepitu magno ejusmodi vascula diffiliant, efficiunt. Altera in ligno causa est, ex quo per caloris ambientis vim cogitur aer exire, qui, quod clausum vasculum est, in eo conclusus retinetur; alteram frigus præbet, cui protinus vasculum exponitur, quodque quia indurat, subito vitrum, quo minus id dilatar

a concluso, exitumque moliente, aere possit, impedit. Dissi- Pag. 59
 liunt vero cum maximo strepitu ea vascula, quibus viridis fi- 1eq.
 cus ramusculus inclusus est, ut qui, quod admodum spongio-
 sus est, plurimum aeris continet; quem in univcrsum quam-
 plurima experimenta docent in herbis fructibusque non pa-
 rum compressum esse. Tanto contra minorem effectum me- 61.
 tallæ, marmora, similiaque dura corpora, edunt, si ejusmo-
 di vasculis includuntur. Quæ quo minora, & quo majora
 contra inclusa corpora, fuerint, eo cum majore strepitu dissi-
 lient. Idemque accidere debere, verisimile est, si tale vascu-
 lum flammæ ardentibusque carbonibus exponatur, quoniam
 maxima igni, rarefaciendi aera, vis inest. Neque alia ratione 62 seq.
 illa minima vitrea vascula cum vehementissimo strepitu rum-
 puntur, & candelæ, cui admotæ sunt, flammam extinguunt,
 quæ partim aqua, partim aere, plena sunt. In fine epistolæ 69.
 de Museo *Maffei*, deque duobus libris, in quibus elaboran-
 dis *Maffeus* occupatus sit, aliqua memorantur. Altera de 75.
 diversa soni velocitate epistola est, de qua re Cl. *Bianconius*,
 Academiæ Bononiensis jussu, observationes fecit. Veteres, 76 seq.
 etsi sonum, quo excitatus fuit, eodem, in remotiore aliquo
 loco, tempore non audiri sciebant, tamen, quo tempore cer-
 tum aliquod spatium percurrat, nullus videtur ante *Gassend-* 78.
um inquisivisse, qui sonum posuit, sexagesimæ momenti
 partis tempore mille quadringentos sexaginta tres pedes
 Gallicos percurrere. Quem Academici Florentini secuti, mil-
 le tantum centum septuaginta quinque pedes, eodem tempo-
 ris spatio, sonum percurrere invenerunt, a quibus æque ac ab
 invicem discrepantes paululum *Cassini*, *Picarti*, aliorumque 79 seq.
 Gallo-Francorum, deinde *Flumstedii* & *Halleji*, Anglorum,
 ultimoque Academicorum Parisiensium, observationes sunt.
 Horum tamen observationes illis Anglorum in eo respondent,
 quod ad ventos attinet, qui velocitatem soni, quando secundi,
 augment, adversi minuunt; itemque in eo, quod anni tempo-
 ra; tempestatem, diem, noctemque, spectat, ut quæ omnia
 non mutare velocitatem soni affirmantur. Ex quibus cum 82.
 id præcipue, quod de soni velocitate, æstivo hibernoque

- tempore eadem, dicitur, vix credibile *Bianconio* videretur, propter hoc, quod aer, ut frigore densus, ita rarior calore sit, de hac re in Italia accuratius inquirenda protinus cogitavit. Elegit ad experimentum instituendum arcem munitam *Urbanam*, in confiniis *Mutinensis Ducatus* sitam, & *Patrum Observantia* Conventum, cum quia hic vix dimidiam horam *Bononia* abest, tum quia arx illa, etsi tredecim milliaribus *Italicis* distans, ex eo loco conspici potest. Ipse proinde primum æstivo tempore cum amicis quibusdam se in hunc locum contulit, ut ex eo lumen accensi militaris tormenti videret, ac strepitum audiret. Quater vero repetito experimento, deprehendit, luminis sonique perceptionem momentum unum ac sedecim ejus sexagesimas partes intercedere. Idque in horologio astronomico cyclõide accuratissimo observavit, in quo deinde in *Observatorio* numerum sexagesimarum partium notavit, quæ viam duarum stellarum vicinarum per filum horarium *Telescopii* in *Meridiano* intercedant, quem ab antea nominato numero non invenit differre. Quod hunc modo in finem fecit, ne in eodem experimento hierno tempore faciendo, per pendulum, brevius longiusve reddidit, falleretur. Et proxima hyeme, nocte, quæ diem 5 *Februarii A. 1741* præcedebat, hora tertia experimentum repetiit, singulisque vicibus unum momentum & octodecim sexagesimas ejus partes cum dimidia numeravit, ex eoque anni tempora, præcipueque calorem & frigus, velocitatem soni aliquantum mutare, collegit. Addit vero hoc, æstivo tempore ferenum placidumque cælum fuisse, nubilum vero paululum, fortemque *Favonium* hyeme. His ita inventis, voluit etiam, an nebulosum cælum aliquid in soni velocitate mutaret, experiri. Quod cum videretur propterea succedere non posse, quia in tot milliariorum distantia distingui lumen, si nebula est, non potest, rem ita aggressus est. *Zanottum* aliosque ex amicis cum horologio & tormento militari in Conventus altissimo loco constituit, ipse in arcem concessit, in qua simul ac sonum tormenti, in Conventus loco accensi, percepit, aliud accendendum curavit, ad cujus strepitum
- Zanottus*

Zanottus attentus esset, isque adeo hoc tempus, & quo in Conventu accensum tormentum fuerat, centum quinquaginta septem sexagesimas momenti partes intercedere deprehendit, quarum tres impendendæ fuerunt tormento in arce accendendo. Nebulosa igitur tempestas velocitatem soni perparum mutavit, præcipue cum multo remissius, quam quo tempore prius experimentum instituebatur, frigus esset. Nihilominus *Bianconius*, quia in omnium Physicorum observationibus, de soni velocitate factis, aliqua varietas est, mavult eam causis in aera agentibus tribuere, quam tantorum virorum negligentia. Cumque sonus per successivam communicationem motus cum omnibus a sonoro corpore procedentibus aeris particulis, fiat, quicquid elasticitatem aeris, densitatem, pariter ac gravitatem, mutare possit, & soni putat velocitatem variare posse. Et maxima sine dubio a ventis aeris sonique mutatio provenit, præcipue cum alius possit in loco, ubi corpus sonorum est, alius, ubi percipitur, alius in intermediis, esse. Quapropter, ut certi quid inveniretur, necesse esset, ut non, nisi ubi constans ventus sit, & in locis multum distantibus, experimentum caperetur, quod tamen intelligitur facile fieri vix posse.

Pag. 94
seq.
96 seq.

99.

105 seq.

*L. E. SOLUTIO PROBLEMATIS CATOPTRICI,
in Novis Actis Eruditorum Lipsiensibus pro Mense
Novembri A. 1745 propositi.*

Notissima est illa ellipseo proprietas, quod radii lucidi, ex altero ellipseo foco emanantes, post reflexionem ad ejus perimetrum factam, in altero foco colligantur; in hyperbola autem radii, ex uno foco profecti, post reflexionem, quam in perimetro patiuntur, divergant quidem, sed, si retro producti concipiuntur, in altero foco conveniant; in parabola vero, quæ nihil aliud est nisi ellipsis, cujus foci intervallo infinito distant, radii, ex foco emissi, post reflexionem fiant axi paralleli, &, si radii axi paralleli in parabolam incidant, post reflexionem in ejus foco concurrant.

rant. Hæc autem reflexionis ratio ita propria est sectionibus conicis, ut præter eas nulla alia detur linea curva, quæ radios lucidos, ex dato puncto emissos, post reflexionem in alio quodam puncto dato colligat; erunt scilicet hæc duo puncta foci sectionis conicæ, huic casui satisfaciens. Verum, si hanc ideam latius extendamus, atque geminam reflexionem contemplemur, ellipsis quidem hac insigni proprietate prædita deprehendetur, ut omnes radii lucidi, qui ex uno foco emittuntur, postquam duplicem reflexionem ad ejus perimetrum fuerint passi, in eodem foco, ex quo erant egressi, junctim concurrant. Statim autem facile animadvertimus, hanc affectionem sectionibus conicis non ita, uti priorem, esse propriam, sed in innumerabiles alias lineas curvas competere. Quoniam enim hic perinde est, sive radii post primam reflexionem sese in unico puncto trajiciant, sive causticam quamcunque tangant; manifestum est hoc posteriori casu, quo radii post primam reflexionem non per idem punctum transmittuntur, alias lineas curvas quæstioni esse satisfacturas, atque adeo earum numerum fore infinitum. Has igitur omnes curvas exhibere Problema propositum jubet.

II. Si punctum, unde radii lucidi egrediuntur, in infinitum remotum concipiatur, ita ut radii incidenter fiant inter se paralleli, casus habebitur Problematis, qui solutu facilius merito videatur. Quærentur scilicet omnes lineæ curvæ, quæ cum parabola hac communi proprietate gaudeant, ut omnes radii datæ lineæ rectæ pro axi assumptæ paralleli, postquam in curva duplicem reflexionem fuerint passi, eidem rectæ denuo fiant paralleli, quam proprietatem præter parabolas, quarum axes eidem rectæ sunt paralleli, innumerabiles lineæ curvæ aliæ habebunt. Hujus igitur Problematis specialioris æque ac præcedentis generalioris solutionem hic exponam. Ac primo quidem formulas generales investigabo, quibus omnes lineæ curvæ, proposita proprietate præditæ, contineantur, & cum harum linearum aliæ sint transcendentes, aliæ algebraicæ, in primis operam dabo, ut algebraicas seorsim exhibeam, in quo

quo præcipua propositionis vis consistere videtur. Tum vero ex formulis generalibus inventis constructiones geometricas adornabo, ut Problemam propositum non solum analytice, sed etiam geometricè, solutum tradam.

III. Qui solutionem hujus Problematis saltem tentaverit, is, nullum est dubium, quin maximam difficultatem in duplici reflexione offenderit; quoniam efficiendum est, ut bina reflexionis puncta in eadem linea curva sint sita. Omissa enim lineæ curvæ continuitate, quælibet linea curva, in qua altera radiorum reflexio fieret, pro lubitu assumi posset, neque difficile tum foret, pro altera reflexione ejusmodi lineam curvam investigare, ut radii post utramque reflexionem in idem punctum, unde primum exierant, reverterentur. Verum hoc modo non una, sed duæ lineæ curvæ obtinebuntur, quæ junctim sumptæ conditionem Problematis adimplerent; neque ergo idoneæ essent censendæ, nisi forte ambæ essent partes ejusdem lineæ curvæ continuæ. Difficultas ergo denuo huc redibit, quomodo ex lineæ pro prima reflexione assumendæ inveniri debeant, ut alteræ, quæ hoc modo pro secunda reflexione elicientur, earum sint partes continuæ, & ambæ in eadem æquatione simplici contineantur. Æquationem simplicem autem hic voco, quæ in duas pluresve æquationes resolvi nequeat; nisi enim hæc restrictio subintelligeretur, binas quasvis lineas curvas diversissimas in una eademque æquatione complecti liceret.

IV. Quanquam autem jam passim hujusmodi Problemata existant soluta, quibus ex proposita quapiam binorum punctorum curvæ relatione ipsæ curvæ sunt definitæ, uti in Problemate trajectoriarum reciprocarum, aliisque ejusdem generis; tamen, si more consueto naturam reflexionis in calculum inducamus, formulæ prodeunt nimis complicatæ, quam ut in earum, quatenus ad duo diversa curvæ puncta pertinent, comparatione continuitatis ratio haberi possit. Hæc scilicet difficultas occurrit, si ad coordinatas orthogonales curvæ calculum

lum accommodare velimus: qua ratione non solum ipsæ coordinatæ, sed etiam earum differentialia in positionem radii reflexi; atque adeo differentio-differentialia in longitudinem radii reflexi ingrediuntur: quibus rebus effectus continuitatis plurimum impeditur, atque solutio maxime prolixis & intricabilibus calculis implicatur. Hoc ergo incommodum ut evitemus, loco coordinatarum alias quantitates in calculum introduci conveniet, quibus natura curvæ æque determinetur, quæ autem ita sint comparatæ, ut per eas ratio reflexionis satis succinctè & simpliciter exprimi queat. Cum igitur, si proposita fuerit curva *AMB* cum puncto radiante *C*, ex quolibet radio incidente *CM* positio radii reflexi *MR*, atque adeo tam intervallum *CR* in axe pro lubitu assumpto *AB*, quam angulum *CRM*, definiri queat; vicissim ex data relatione inter intervallum *CR* & angulum *CRM* ipsa curva cognosci poterit, uti in Problemate sequente ostendetur.

TAB. I
Fig. 1.

Problema 1.

V. Si radii *CM*, ex puncto lucido *C* emissi, ad curvam *AMB* in *M* reflectantur, ut radii reflexi sint *MRO*, atque in recta *AB* pro axe assumpta detur ratio inter intervallum *CR* & angulum *CRM*; determinare inde naturam curvæ reflectentis *AMB*.

Solutio.

Vocetur intervallum $CR = r$ & angulum $CRM = \phi$, cujus sit sinus $= s$ & cosinus $= u$, posito sinu toto $= 1$, ita ut sit $ss + uu = 1$, & $d\phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$. Si igitur data sit æquatio quæcunque inter r & angulum ϕ , ejusve sinum & cosinum s & u ; hinc definiri oportet naturam curvæ *AMB*; quod commodissime efficietur, si inde ratio inter coordinatas orthogonales $CP = x$ & $PM = y$ determinetur. Concipiatur radius incidens proximus *Cm*, cui respondeat reflexus *mRO*, priori *CMO* occurrens in *O*, ita ut sit *O* punctum in caustica, a radiis reflexis per contactum formata: atque ex natura reflexionis particula curvæ *Mm* spectari poterit tanquam

TAB. ad. Nov. Act.

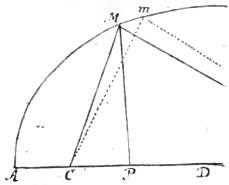

Fig II.

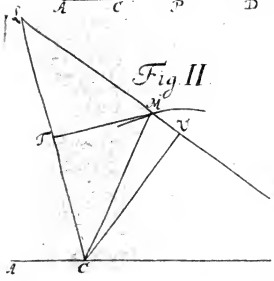
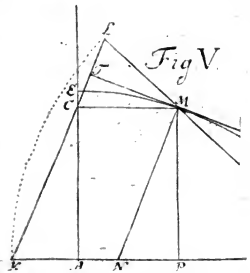

Fig V.

**T
I**

quam elementum ellipsis, binis focus C & O descriptæ: eritque igitur $CM + MO = Cm + mO$. Ob situm autem proximum erit $Rr = dr$ & angulus $CrM = \Phi + d\Phi$, unde fiet angulus $ROr = d\Phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$. Centro O describa-

tur arcus $r\varrho$, ut sit $Or = O\varrho$, atque in triangulo $R\varrho r$ ad ϱ reſtanguſo ob $Rr = dr$ & angulum $rR\varrho = \Phi$ erit $r\varrho = dr \sin \Phi = s dr$, & $R\varrho = dr \cos \Phi = u dr$. Vocetur nunc $CM + MR = p$, erit $Cm + mr = p + dp$: unde ob $CM + MO = Cm + mO$ habebitur $p + RO = p + dp + rO$, seu $dp = RO - rO = R\varrho = u dr$: unde fit integrando $p = a + \int u dr$. Sit jam porro $RM = q$ & $CM = z$; erit $q + z = p = a + \int u dr$: at ob angulum $CRM = \Phi$ datum erit $zz = qq + rr - 2uqr = (p - q)^2 = pp - 2pq + qq$; ideoque

$pp - rr = 2pq - 2uqr$, seu $q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)}$. Quoniam igitur per r & Φ jam definivimus $p = CM + MR = a + \int u dr$, cognitum erit latus $RM = q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)}$, hincque

$CM = z = p - q = \frac{pp - 2ur + rr}{2(p - ur)}$. Verum ex $RM =$

q & angulo $CRM = \Phi$ reperietur: $PM = sq = \frac{s(pp - rr)}{2(p - ur)}$

& $R\varrho = uq = \frac{u(pp - rr)}{2(p - ur)}$: ideoque $CP = \frac{2pr - urr - uqp}{2(p - ur)}$.

Quamobrem ex data relatione inter $CR = r$ & angulum $CRM = \Phi$ (positis $\sin \Phi = s$ & $\cos \Phi = u$) coordinatæ orthogonales ita exprimentur, ut posito $p = a + \int u dr$ sit:

$$CP = x = \frac{2pr - u(pp + rr)}{2(p - ur)}$$

$$PM = y = \frac{s(pp - rr)}{2(p - ur)} \text{ unde porro fit radius inci-}$$

dens

dens $CM = z = \frac{pp + rr - 2upr}{2(p - ur)}$ & radius reflexus $MR =$

$$q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)}. \quad Q. E. I.$$

Coroll. 1.

VI. Si igitur cofinus anguli $CRM = u$ ita detur per r , ut formula $\int u dr$ integrabilis existat; tum pro coordinatis x & y formulæ algebraicæ reperientur, ideoque his casibus curva AMB erit algebraica.

Coroll. 2.

VII. Quia in formula integrali $p = a + \int u dr$ pro a quantitatem quamcunque constantem assumere licet, perspicuum ex relatione inter r & Φ data, curvam AMB non determinari, sed innumerabiles lineas curvas exhiberi posse, quæ relationi propositæ æque satisfaciant.

Coroll. 3.

VIII. Quoniam est $\int u dr = ur - \int r du$, erit $p = a + ur - \int r du$ & $p - ur = a - \int r du$, & curva erit algebraica, si formula $\int r du$ fuerit integrabilis. Ponatur ergo $\int r du = v$, fiet $p = a + ur - v$, $pp - rr = (a - v)^2 + 2ur(a - v) - ssrr$, & ob $p - ur = a - v$ erit $q = \frac{a - v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a - v)}$
 $= RM.$

Coroll. 4.

IX. Hinc ergo porro erit $PM = \frac{s(a - v)}{2} + sur - \frac{s^3 rr}{2(a - v)}$, & $RP = \frac{u(a - v)}{2} + uur - \frac{ssurr}{2(a - v)}$ atque
 $CM = \frac{a - v}{2} + \frac{ssrr}{2(a - v)}$. Quare ex his formulis habebimus:

$$CP = x = ssr - \frac{u(a - v)}{2} + \frac{ssurr}{2(a - v)}$$

$PM =$

$$PM = y = sur + \frac{s(a-v)}{2} - \frac{s^3 rr}{2(a-v)}$$

$$CM = z = \frac{a-v}{2} + \frac{ssrr}{2(a-v)} \quad \& \quad RM = q = ur +$$

$$\frac{a-v}{2} - \frac{ssrr}{2(a-v)} \quad \text{ut sit } CM + MR = a - v + ur.$$

Constructio Curvæ.

X. Quia relatio inter r & ϕ datur, ad quodvis interval-
 lum $CR = r$ constituatur angulus $CRL = \phi$, &, cum sit
 $u = \text{cof. } \phi$, quærat, vel construatur, valor formulæ integra-
 lis $\int u dr$, tum pro lubitu assumta constante $= a$, capiatur recta
 $RL = a + \int u dr$; junctaque CL bifecetur in T , ex quo pun-
 cto T simul perpendicularum ad CL erigatur TM , rectam RL
 secans in M , erit M non solum punctum in curva quæsitâ,
 sed etiam recta TM ejus in M erit tangens, quo facilius con-
 structio prædicitæ absolvetur. Erit enim per constructionem
 $CM = ML$, ideoque $CM + MR = RL = a + \int u dr$, qui est
 ille ipse valor $= p$, quem supra pro summa rectarum $CM +$
 MR invenimus; ita ut M sit punctum in curva, ubi radius CM
 reflectitur. Deinde ob angulos CMT & LMT æquales ex
 natura reflexionis perspicuum est, rectam MT esse tangentem
 curvæ in puncto M .

TAB. I
Fig. 2.

Coroll. 5.

XI. Ex his formulis sponte liquet, fore ob $ss + uu = 1$;
 $sx + uy = sr$, ideoque $r = x + \frac{u}{s}y$. Tum vero erit $sy -$

$$ux = \frac{a-v}{2} - \frac{ssrr}{2(a-v)}, \text{ ubi si loco } ssrr \text{ valor ante in-}$$

$$\text{ventus } (sx + uy)^2 \text{ substituatur, habebitur } (a-v)^2 = 2(a-v)$$

$$(sy - ux) + (sx + uy)^2: \text{ unde reperitur } a-v = sy - ux$$

$$- \sqrt{(xx + yy)} = sy - ux + z.$$

Coroll. 6.

XII. Quia est $dv = rdu = xdu + \frac{uy du}{s} = xdu -$
E $y ds$

yds ob $udu = -sds$, erit postremam æquationem coroll. præced. differentiando:

$-xdu + yds = sdy + yds - udx - xdu + dz$, seu $sdy - udx + dz = 0$, seu $dz = udx - sdy$. Hinc fit $ssdy^2 = (1-uu)dy^2 = uudx^2 - 2udxdz + dz^2$, ideoque $uu = \frac{2udxdz + dy^2 - dz^2}{dx^2 + dy^2}$, unde extracta radice

$$\text{erit: } U = \frac{dx dz + dy \sqrt{(dx^2 + dy^2 - dz^2)}}{dx^2 + dy^2}$$

Coroll. 7.

XIII. Verum ob $z = \sqrt{(xx + yy)}$ erit $dz = \frac{xdx + ydy}{\sqrt{(xx + yy)}}$

atque $\sqrt{(dx^2 + dy^2 - dz^2)} = \frac{ydx - xdy}{\sqrt{(xx + yy)}}$; hincque

ergo fiet $u = \frac{2ydx dy + xdx^2 - ydy^2}{z(dx^2 + dy^2)}$ & $s =$

$\frac{ydx^2 - ydy^2 - 2xdxdy}{z(dx^2 + dy^2)}$ ideoque $\frac{u}{s} = \frac{2ydx dy + x(dx^2 - dy^2)}{y(dx^2 - dy^2) - 2xdxdy}$;

unde reperitur $CR = r = \frac{2xy(dx^2 - dy^2) - 2xdxdy}{y(dx^2 - dy^2) - 2xdxdy}$

$= 2x + \frac{2zzdxdy}{y(dx^2 - dy^2) - 2xdxdy}$. Quæ eadem formulæ vulgo ex coordinatis x & y inveniuntur.

Problema II.

TAB. I XIV. Iisdem datis, quæ ante erant assumpta, nempe relatione inter $CR = r$ & angulum $CRM = \Phi$, definire causticam DOo , quæ a radiis reflexis MO per contactum formatur.

Solutio.

Radius reflexus MO causticam tangit in puncto O , ubi cum proximo mO concurrat. Cum igitur sit angulus $ROr = d\Phi =$

$d\phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$, posito s sinu & u cosinu anguli ϕ , sinu totò existente = 1: & perpendicularum rq inventum fit = $s dr$ erit $\frac{rq}{rO} = d\phi$, ideoque $\frac{sdr}{rO} = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$,

unde invenitur: $rO = \frac{suds}{ds} = \frac{-ssdr}{du}$. Quodsi jam ex hoc puncto O ad axem AB perpendicularum ducatur OS , erit $SO = s \cdot rO = \frac{ssuds}{ds} = \frac{-s^3 dr}{du}$ & $RS = u \cdot rO = \frac{suuds}{ds} = \frac{-ssuds}{du}$, & $CS = r + \frac{suuds}{ds}$. Unde, si pro caustica vocetur abscissa $CS = X$, & applicata $SO = Y$ erit:

$$CS = X = r + \frac{suuds}{ds} = r - \frac{ssuds}{du}$$

$$SO = Y = \frac{ssuds}{ds} = \frac{-s^3 dr}{du}$$

Vel ponatur anguli CRM cotangens = t , seu sit tang. $RMP = t$, erit $t = \frac{u}{s}$, & $u = \frac{t}{\sqrt{1+t^2}}$ & $s = \frac{1}{\sqrt{1+t^2}}$, unde

$$\text{fit } ds = \frac{-t dt}{(1+t^2)\sqrt{1+t^2}}, \text{ \& } \frac{ds}{su} = \frac{-dt}{\sqrt{1+t^2}}$$

Quare habebitur $rO = \frac{-dr\sqrt{1+t^2}}{dt}$; hincque $SO = \frac{-dr}{dt}$ & $RS = \frac{-t dr}{dt}$; ita ut sit $X = \frac{rdt - t dr}{dt}$ & $Y = \frac{-dr}{dt}$; quæ formulæ præcedentibus sunt simpliciores. Denique

longitudo curvæ causticæ DO assignari poterit. Cum enim sit ejus elementum $Oo = Cm + mo - Cm - mO = Cm + mo - CM - MO$ ob $CM + MO = Cm + mO$, erit $Oo = \text{diff. } (CM + MO)$ ideoque integrando tota curva $DO = CM + MO$

+ $MO + C$. Est vero $CM + MO = CM + MR + RO =$
 $p + \frac{su dr}{ds} = a + \int su dr + \frac{su dr}{ds}$; ideoque $DO = a +$

$C + \int su dr + \frac{su dr}{ds} = a + C + \int \frac{t dr}{\sqrt{(1+tt)}} - \frac{dr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$.

Hinc, posito dt constante, fiet $0 = \frac{-ddr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$, ergo

nota curva $DO = C - \int \frac{ddr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$ Q. E. I.

Coroll. 1.

XV. Cum sit arcus causticæ $DO = CM + MO - C$, manifestum est, curvam AMB describi, si causticæ DO filum circumplicetur, cujus alter terminus in puncto C sit fixus; hocque filum ope stili in M tendatur. Tum enim evolutione hujus fili stilus curvam AMB describet, uti constat.

Coroll. 2.

XVI. Si ponamus, causticam DO axem AB in D tangere, ita ut curva AMB axi AB in A normaliter insit; dum punctum M in A cadit, causticæ punctum O in D incidet; fietque $DO = 0$, & $CM + MO = CA + AD$; unde erit $0 = CA + AD - C$. Constans ergo adhuc indeterminata C erit $= CA + AD$; ideoque ubique erit $DO = CM + MO - CA - AD$.

Coroll. 3.

XVII. In curva ergo caustica DO præterea sponte datur subtangens $RS = \frac{su dr}{ds} = \frac{-t dr}{dt}$, & ipsa tangens $RO = \frac{su dr}{ds} = \frac{-dr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$; quæ producta usque ad curvam AMB radium reflexum MO exhibebit.

Coroll. 4.

XVIII. Erit autem $MO = p + \frac{su dr}{ds} = CM = q + \frac{su dr}{ds}$.

At

At ante invenimus $q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)}$, unde erit $MO =$

$\frac{pp - rr}{2(p - ur)} + \frac{sudr}{ds}$, sin autem ponamus $frdu = v$, ut sit

$p = a + ur - v$, fiet $MO = \frac{a - v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a - v)} +$

$\frac{sudr}{ds}$; quæ longitudo si tangenti OR tribuatur, habebitur punctum M .

Scholion.

XIX. Cum igitur ex æquatione inter angulum $CRM = \varphi$ & intervallo $CR = r$ proposita tam ipsa curva AMB reflectem, quam ejus caustica DO determinetur; ita quidem, ut infinitæ curvæ AMB inveniantur, quæ omnes eandem habeant causticam DO : hujusmodi relatio inter r & φ commodissime adhibebitur ad Problemata, quibus curvæ reflectentes data quapiam proprietate prædicta requiruntur, solvenda, cujusmodi est Problema propositum, cujus solutionem hic tradere constitui. Etsi autem ex hac relatione inter φ & r coordinatas orthogonales $CP = x$ & $PM = y$ elicimus, unde reliqua curvæ AMB symptomata cognosci possunt, tamen plures curvæ hujus affectiones commodius ex angulo φ & intervallo r definiuntur. Demittatur enim ex C in rectam RM perpendicularum CV , atque ob $CR = r$, $CRV = \varphi$ & sin. $\varphi = s$ atque cos. $\varphi = u$ erit $CV = sr$ & $RV = ur$. Tum, quia est $RL = p = a + sudr = a + ur - frdu = a + ur - v$, quantitatem hanc p tanquam datam spectare licebit. Erat ergo $LV = p - ur$, & anguli CLR tangens erit $= \frac{CV}{LV} = \frac{sr}{p - ur}$: cujus anguli cum sit CMT , quem radius

TAB. I
Fig. 2.

incidens CM ac propterea quoque reflexus cum tangente format, complementum erit tangens ang. $CMT = \frac{p - ur}{sr}$.

Coroll. 1.

TAB. I XX. Quia igitur est tang. $CMA = \text{tang. } OMm = \frac{p-ur}{sr}$;
Fig. 1.

erit ejusdem anguli secans $= \frac{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{sr}$, ideo-

que sinus $= \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}$ & cosinus $=$

$\frac{sr}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}$. Ergo habebitur sinus dupli anguli
 $\frac{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{2sr(p-ur)}$, qui simul est sinus anguli CMR ; cu-

jus cosinus erit $= \frac{pp-2pur+(uu-ss)rr}{pp-2upr+rr} = 1 - \frac{2ssrr}{pp-2upr+rr}$,

& tang. $CMR = \frac{2sr(p-ur)}{pp-2upr+(uu-ss)rr}$.

Coroll. 2.

XXI. In triangulo MOm invenimus esse angulum $MOm =$
 $d\varphi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$; $MO = mO = \frac{pp-rr}{2(p-ur)} + \frac{sudr}{ds}$,

& sin. $OMm = \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}$. Hinc ergo ha-

bebitur hæc proportio: sin. $OMm : Om = \text{sin. } MOm : Mm$

$\frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} : \frac{pp-rr}{2(p-ur)} + \frac{sudr}{ds} = \frac{ds}{u}$: unde

fit $Mm = \frac{(pp-rr)ds + 2sudr(p-ur)}{2u(p-ur)^2} \sqrt{(pp-2upr+rr)}$.

Coroll. 3.

XXII. Si concipiatur ducta recta CO , ac brevitatis gratia
ponatur $RO = \frac{sudr}{ds} = w$, erit ex triangulo CRO recta

 $CO =$

$CO = \sqrt{(rr + 2urw + ww)}$. Tum in triangulo CMO .
erit: $CO : \sin. CMO = CM : \sin. COM$. $\sqrt{(rr + 2urw + ww)}$:

$$\frac{2rs(p-ur)}{pp-2upr+rr} = \frac{pp-2upr+rr}{2(p-ur)} : \frac{rs}{\sqrt{(rr+2urw+ww)}}$$

atque cof. $COM = \frac{w+ur}{\sqrt{(rr+2urw+ww)}}$. Hinc fit tang.

$$COM = \frac{rs}{w+ur} \text{ \& cot. } COM = \frac{w}{rs} + \frac{u}{s} = \frac{u}{r} \frac{dr}{ds} + \frac{u}{s} = \frac{u(sdr+rd)}{rsds}$$

. Unde reliqui angulâ & lineæ, quæ forte defiderantur, facile determinari poterunt.

Coroll. 4.

XXIII. Producatur tangens MT , donec axi AR occurrat in T , ducaturque normalis MN , erit ang. $CMN = NMR$, ejusque complementum $= CMT$; hinc erit sin. $NMR =$

TAB. I
Fig. 3.

$$\frac{sr}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} \text{ \& cof. } NMR = \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} :$$

unde ob sin. $NRM = s$ & cof. $NRM = u$ erit sin. $TNM =$

$$\text{cof. } T = \frac{sp}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} \text{ \& sin. } T = \frac{up-r}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}$$

$$\text{atque sin. } TMR = \text{sin. } CMT = \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}}$$

Coroll. 5.

XXIV. Cum igitur fit $RM = q = \frac{pp-rr}{2(p-ur)}$ erit in triangulo NMR ob omnes angulos datos: sin. $TNM : RM = \text{sin.}$

$$RMN : RN = \text{sin. } R : MN \frac{sp}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} : \frac{pp-rr}{2(p-ur)}$$

$$= \frac{sr}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} : \frac{r(pp-rr)}{2p(p-ur)} = s :$$

$$\frac{(pp-rr)\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{2p(p-ur)}$$

. Deinde in triangulo

TMR

$$TMR \text{ erit: sin. } T:RM = \text{sin. } TMR:TR = \text{sin. } R:TM \\ \frac{up-r}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} : \frac{pp-rr}{2(p-ur)} = \frac{p-ur}{\sqrt{(pp-2upr+rr)}} : \\ \frac{pp-rr}{2(up-r)} = s : \frac{s(pp-rr)\sqrt{(pp-2upr+rr)}}{2(p-ur)(up-r)}$$

Coroll. 6.

$$\text{XXV. Cum igitur sit } RN = \frac{r(pp-rr)}{2p(p-ur)} \text{ erit } CN = \\ \frac{r(pp-2upr+rr)}{2p(p-ur)} \text{ \& ob } TR = \frac{pp-rr}{2(up-r)} \text{ erit } CT = \\ \frac{pp-2upr+rr}{2(up-r)}. \text{ Hinc fiet } CT+CN = TN = \\ \frac{(pp-rr)(pp-2upr+rr)}{2p(p-ur)(up-r)}, \text{ \& } CT-CN = \frac{(pp-2upr+rr)^2}{2p(p-ur)(up-r)}. \\ \text{At est } CT \cdot CN = \frac{r(pp-2upr+rr)^2}{4p(p-ur)(up-r)}; \text{ unde fit } \frac{CT \cdot CN}{CT-CN} \\ = \frac{r}{2} \text{ \& } r = CR = \frac{2CT \cdot CN}{CT-CN}$$

Coroll. 7.

XXVI. Hæc ultima æqualitas $CR = \frac{2CT \cdot CN}{CT-CN}$ facile per sola principia Geometriæ obtinetur. Cum enim fit sin. $TMC = \text{sin. } TMR$, erit sin. $T: \text{sin. } TMC = CM:CT$ & sin. $T: \text{sin. } TMR = RM:TR$, ideoque $CM:CT = RM:TR$ & alternando $CM:RM = CT:TR$. At ob angulum CMR bisectum erit $CM:RM = CN:RN$, hincque $CN:RN = CT:TR$, seu $CN:CR-CN = CT:CT+CR$; unde componendo $CN:CR = CT:2CT+CR$, seu $CN:CT = CR:2CT+CR$ & dividendo $CN:CT-CN = CR:2CT$, ergo $CR = \frac{2CT \cdot CN}{CT-CN}$.

Problema

Problemata III.

XXVII. Si radii CM axi AB paralleli in curvam EMB incidant, atque ad quodvis axis punctum R , ubi radius reflexus MRO transit, detur angulus ARM ; hinc definire naturam curvæ reflectentis EMB .

TAB. I
Fig. 4.

Solutio.

Sumto in axe pro arbitrio puncto A , ex eo erigatur perpendicularis AE , radios incidentes CM normaliter secans in C , voceturque intervallum $AR = r$, & angulus $ARM = \Phi$, sitque $\sin. \Phi = s$ & $\cos. \Phi = u$ existente sinu toto $= 1$, ut sit $ss + uu = 1$ & $d\Phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$. Jam ex M ad

axem AB demittatur perpendicularum MP , & vocetur abscissa $AP = x$, applicata $PM = y$: atque ex datis r & Φ valores harum coordinatarum x & y definiri oportebit. Concipiatur radius incidens cm priori CM infinite propinquus & parallelus, qui reflectatur in mO , ut O sit intersectio horum duorum radiorum reflexorum. Elementum ergo curvæ Mm considerari poterit tanquam particula parabolæ, focus in O & axem ipsi AB parallelum habentis; hincque ex natura parabolæ erit $CM + MO = cm + mO$. Erit vero ob situm proximum $Rr = dr$ & ang. $Arm = \Phi + d\Phi$, unde fiet angulus $ROr = d\Phi$. Ex r ad RO ducatur perpendicularum rg , ob angulum $rRg = \Phi$ erit $rg = dr \sin. \Phi = sdr$ & $Rg = dr \cos. \Phi = udr$. Vocetur nunc $CM + MR = p$, erit $cm + mr = p + dp$: cum igitur sit $CM + MO = cm + mO$, erit $CM + MR + RO = cm + mr + rO$, ideoque $p + RO = p + dp + rO$, seu $dp = RO - rO = Rg = udr$, unde fiet $p = a + fudr$. Sit jam porro $RM = q$, erit $MP = sq$ & $RP = uq$, hincque $AP = x = r - uq$, & $PM = y = sq$. Est vero $CM + MR = x + q = p = a + fudr$; unde fit q

$$= p - x, \text{ \& } x = r - up + ux, \text{ ita ut sit } x = \frac{r - up}{1 - u} \text{ \& } q =$$

$\frac{p - r}{1 - u}$. Ex his ergo si detur relatio inter r & Φ , ex qua capiatur $p = a + fudr$, coordinatæ x & y ita determinabuntur,

tur, ut sit: $AP = x = \frac{r-u\rho}{1-u}$ & $PM = y = \frac{s(\rho-r)}{1-u}$.

Unde æquatio inter coordinatas pro curva quaesita obtinebitur. *Q. E. I.*

Coroll. 1.

XXVIII. Quia in valore $p = a + \int u dr$ constans a pro arbitrio assumi potest, innumerabiles lineæ curvæ exhiberi possunt, quæ omnes eandem relationem inter angulum $ARM = \phi$ & intervallum $AR = r$ præbent: hæque curvæ erunt algebraicæ, quoties formula $\int u dr$ integrationem admittit.

Coroll. 2.

XXIX. Cum sit $\int u dr = ur - \int r du$, ponatur $\int r du = v$ ut sit $r = \frac{dv}{du}$, erit $p = a + ur - v = a + \frac{u dv - v du}{du}$.

Hinc fit $MR = q = \frac{a - (1-u)r - v}{1-u} = \frac{a-v}{1-u} - r$, atque $AP = x = (1+u)r - \frac{u(a-v)}{1-u}$. $PM = y = \frac{s(a-v)}{1-u} - \int r$.

Coroll. 3.

XXX. Ex his formulis sequitur etiam fore: $sx + uy = sr$ & $sy - ux = \frac{a-v}{1-u} - (1+u)r$; unde efficitur $sy + (1-u)w = a-v$, & $x + \frac{uy}{s} = r$. Hinc ob $dv = r du = x du + \frac{uy du}{s} = x du - y ds$ erit differentiando: $s dy + y ds + (1-u) dx - x du = -x du + y ds$, seu $s dy + (1-u) dx = 0$

vel $\frac{dx}{dy} = \frac{-s}{1-u} = -\sqrt{\frac{1+u}{1-u}}$.

Coroll. 4.

XXXI. At æquatio $-s dy = (1-u) dx$ quadrata dabit $(1-uu) dy^2 = (1-u)^2 dx^2$, seu $(1+u) dy^2 = (1-u) dx^2$; unde fit $u = \frac{dx^2 - dy^2}{dx^2 + dy^2}$ & $s = -\frac{(1-u)dx}{dy} = \frac{-2 dx dy}{dx^2 + dy^2}$; ideoque

$$\text{ideoque } \frac{s}{u} = \frac{-2dx dy}{dx^2 - dy^2} \text{ \& } r = x + \frac{uy}{s} = x - \frac{y(dx^2 - dy^2)}{2dx dy} = \frac{2x dx dy - y dx^2 + y dy^2}{2dx dy}, \text{ vel } AR = r = x - \frac{y dx}{2 dy} + \frac{y dy}{2 dx}.$$

Constructio Curvæ.

XXXII. Quia pro quovis axis puncto *R*, ubi est intersectio radii reflexi, datur angulus *ARM*, in recta *RM* producta capiatur *RL* = *p* = *a* + *sudr*, quod intervallum, nisi *sudr* sit integrabile, per quadraturas construi potest. Tum in axe capiatur *RK* = *RL*, & jungatur recta *KL*, cujus cum *AE* intersectio notetur in *C*. Per *C* agatur recta *CM* axi *AB* parallela, donec recta *RL* occurrat in *M*, erit *M* punctum in curva, & *CM* radius incidens, cui reflexus *MR* respondet. Deinde, si *CL* bifecetur in *T*, erit recta *MT* tangens curvæ. Nam ob triangula *LMC* & *LRK* similia, erit *LM* = *CM* = *AP*, ideoque *RL* = *p* = *RM* + *CM*, uti requiritur. Deinde, quia recta *MT* angulum *CML* bifecat, producta *TM* in *t* erit *CMT* = *RMt*, ideoque ex natura reflexionis *TMt* tangens curvæ in *M*.

TAB. I
Fig. 5.

Coroll. 5.

XXXIII. Cum igitur, producta tangente *FM* in *t* usque, ubi axem *AB* intersectat, sit ang. *t* = *CMT* = *RMt*, erit *RM* = *Rt*, ideoque *Rt* = *q* = $\frac{p-r}{1-u}$. Deinde, si ducatur *MN* ipsi *LK* parallela, erit ea ad curvam in *M* normalis, & *RM* = *RN*: unde erit *Rt* = *RN*, seu *Pt* - *PR* = *PR* + *PN*, hincque *PR* = $\frac{1}{2} Pt - \frac{1}{2} PN$.

Coroll. 6.

XXXIV. Si dicatur *AP* = *x*, *PM* = *y*, erit *Pt* = $\frac{-y dx}{dy}$ & *PN* = $\frac{-y dy}{dx}$. ideoque *PR* = $\frac{-y dx}{2 dy} + \frac{y dy}{2 dx}$: & *AR* = *x* -

$= x - \frac{y dx}{2 dy} + \frac{y dy}{2 dx} = r$: quæ est eadem æquatio, quam supra (§. XXXI) invenimus.

Problema IV.

TAB. I XXXV. Iisdem manentibus, quæ in Problemate præcedente erant assumta, nempe ex data relatione inter spatium $AR = r$ & angulum $ARM = \Phi$, invenire causticam $DO\theta$, quam radii reflexi per contactum formant.

Solutio.

Quoniam radius reflexus MO causticam tangit in puncto O , ubi cum radio sibi proximo mO concurrat; ex angulo $ROr = d\Phi = \frac{ds}{u} = \frac{-du}{s}$ & $r\varrho = s dr$ erit $\frac{r\varrho}{RO} =$

$$\frac{s dr}{RO} = \frac{ds}{u}, \text{ ideoque } RO = \frac{s u dr}{ds} = \frac{-s s dr}{du} .$$

Ducatur jam ex O ad axem AB perpendiculum OS , erit $OS = \frac{s s u dr}{ds}$

$$= \frac{-s^3 dr}{du} \text{ \& } RS = \frac{s u u dr}{ds} = \frac{-s s u dr}{du} : \text{ unde fit } AS =$$

$$r - \frac{s s u dr}{du} . \text{ Si ergo vocetur causticæ } DO \text{ abscissa } AS = X$$

$$\text{ \& applicata } SO = Y \text{ erit } X = r - \frac{s s u dr}{du} = r + \frac{s u u dr}{ds}$$

$$\text{ \& } Y = \frac{s s u dr}{ds} = \frac{-s^3 dr}{du} . \text{ Vel ponatur, ut supra (§. XIV),}$$

anguli $CRM = \Phi$ cotangens $= t$, ita ut sit tang. $RMP =$

$$t, \text{ fiet } RO = \frac{-dr \sqrt{(1+t^2)}}{dt}; SO = \frac{-dr}{dt}, \text{ \& } RS = \frac{t dr}{dt};$$

$$\text{ hincque } X = \frac{rdt - t dr}{dt} \text{ \& } Y = \frac{-dr}{dt} . \text{ Denique longitudo}$$

curvæ causticæ DO assignari poterit. Cum enim sit ejus elementum $Oo = cm + mo - cm - mO$ ob $cm + mO = CM + MO$, erit $Oo = cm + mo - CM - MO = \text{diff. } (CM + MO)$;
ideoque

ideoque integrando $DO = CM + MO + C$. Est vero $CM + MO = CM + MR + RO = p + \frac{su dr}{ds} = a + \int u dr + \frac{su dr}{ds}$; unde, fit longitudo causticæ $DO = a + C + \int u dr + \frac{su dr}{ds} = a + C + \frac{\int t dr}{\sqrt{(1+tt)}} - \frac{dr \sqrt{(1+tt)}}{dt}$, seu, si dt constans assumatur, erit $DO = a + C - \int \frac{d dr \sqrt{(1+tt)}}{dt} = a + C + \int \frac{s u d d r}{ds} = a + C - \int \frac{s s d d r}{du}$. Q. E. I.

Coroll. 1.

XXXVI. Cum sit arcus causticæ $DO = CM + MO + C$, si ponamus, causticam in D axem AB tangere, ita ut radio incidenti AB respondeat reflexus BD ; translato puncto M in B fiet $DO = o$, $CM = AB$ & $MO = BD$, ideoque $o = AB + BD + C + C = -AB + BD$, ita ut fit $DO = CM + MO - AB - BD$; seu potius, quia elementum Oo in figura negative capi deberet, erit signis mutatis $DO = AB + BD - CM - MO$.

Coroll. 2.

XXXVII. Quia est $CM = AP$ & $AB - CM = BP$, erit $DO = BP + BD - MO$: prout quidem caustica in figura exhibetur; si autem caustica vel retro, vel sursum, vergat, facile patet, quasnam lineas quovis casu negative accipi oporteat; neque ergo opus est, ut hanc formulam ad quemvis casum seorsim accommodemus. Neque etiam obstat, ipsam causticam in figura male esse expressam.

Scholion.

XXXVIII. His igitur Problematibus hoc jam sumus affecti, ut ad cognitionem linearum curvarum sufficiat, nosse relationem inter situm cujusque axis puncti R , & angulum DRM , sub quo radius reflexus in eo puncto R axi occurrit, sive radii incidentes ex quopiam axis puncto divergant, sive axi sint paralleli; curva scilicet æque pro cognita erit habenda, si detur ratio inter spatium r & angulum ϕ ; ac si daretur

æquatio inter coordinatas x & y ; quoniam hæc ex illa facile elicitur. In hoc autem maximum versatur subsidium ad Problema catoptricum propositum resolvendum. Si enim solutionem a coordinatis x & y inchoare vellemus, non solum in calculos prolixissimos delaberemur, sed etiam vix præcipue Problematis conditioni, qua bina reflexionis puncta ad eandem lineam curvam pertinere debent, satisfacere possemus. Easdem fere difficultates offenderemus, si, uti in curvis, a mobili circa datum centrum virium descriptis, fieri solet, æquationem inter distantiam cujusque curvæ puncti M a foco radiante C , & perpendicularum in tangentem ex C demissum, investigare voluerimus; etiamsi has quidem difficultates ita superaverim, ut solutionem & constructionem hujus Problematis, quam in *Actis Lipsiensibus Mens. April. Anni 1746 pag. 230 seq.* exhibui, hac via elicuerim. Verum postmodum deprehendi, eandem solutionem multo facilius obtineri, si æquatio inter quantitates supra assumpta r & Φ investigetur, qua Problemati satisfiat. Hanc igitur solutionem proxime exponere constitui, & quia duos casus distinguere convenit, primum curvas Problematis satisfaciennes indagabo, quando radii incidentes inter se sunt paralleli, seu ex puncto radiante infinitum distante proficiscuntur. Deinde vero alterum casum, qui in propositione solus commemoratur, ubi radii incidentes ex dato puncto divergant, solutum dabo, atque in primis operam dabo, ut curvas satisfaciennes algebraicas exhibeam, & formulis generalibus complectar. Id ipsum facturus sum *Mense horum Actorum proximo.*

Vorbereitung zu der Hansischen Chronick, &c.

hoc est,

PRÆPARATIO AD CHRONICON HANSÆATICUM, que complectitur discussionem questionum: Unde cognomen urbium Hansæaticarum sit ortum; qui eventus occasionem Hansæ Teutonicæ constituendæ dederint; que fuerit pristina urbium Hansæaticarum conditio; & quid Hansæ Teutonicæ hodierno die sit reliquum; cum nonnullis annotationibus, ad majorem illustrationem faciendis, consignata. **Autore D. JO. PETRO WILLEBRANDT.**

Lubeccæ,

Lubeçæ, 1747, fol.

Plag. 9.

Annus est, & quod excurrit, ex quo Consultissimus Autor consilium suum de publicanda historia urbium Hanseaticarum publice aperuit, quo facto, multi historiæ patriæ, cum primis antiquitatum septentrionalium, cupidi, ipsum coram & per literas exstimularunt, ut, quam primum fieri posset, fidem datam liberaret. Horum igitur desideriis facturus satis, literarum formis hoc opusculum divulgandum curavit, ut rationem instituti sui omnibus exponeret, eosdemque certiores faceret, promissos Commentarios brevi secuturos esse. Præsens introductio *tribus* absolvitur *Capitibus*, quorum singulis propositas quæstiones dextre expedit, pristinam & hodiernam faciem urbium illarum continua serie representans. Fidem historiæ suæ conciliaturus, illos nominat, per quos profecit, *Antonium nempe Colerum*, illustrem reip. Lubecensis quondam Consulem, virum sapientem, qui rebus plurimis non interfuit solum, verum etiam præfuit, qui Commentarios de urbibus Hanseaticis, manu exaratos, reliquit. Contulit præterea Chronica rara urbis Lubecensis ac aliarum, quæ pariter scripta tantum consignata in scriniis adhuc delituerint, quæ accurate cum relationibus *Colerianis* consentire, sicque ad confirmationem harum plurimum facere, ipso actu deprehendit. Non igitur Conf. Autor incertos rumusciculos, qui ore circumferuntur, non ambigæ fidei homines, qui, quicquid de rebus præcis vel auribus accipiunt, vel ullibi scriptum inveniunt, nullo instituto examine, convasant, orbem non tam de præteritorum secularum rebus erudientes, quam fucum eidem facientes, sed illos, secutus est, quibus tabularia publica adire, literas, fœdera, rerumque ægendarum rationes, propius nosse, ac coram intueri, datum fuit. *Cap. I* nomen urbium Hanseaticarum investigaturus, ad examen revocat diversas virorum eruditorum harriculationes. *Adr. Junius & Besoldus* appellationis rationem accessunt ab antiquo *bans*, quod majoribus nostris aliquid *magnum* atque *excelsum* designavit. *Arminius & Paulus Matthæus Webnerus* dictas esse contendunt quasi *An-See-Stædte*, urbes maritimas. *Gundlingius* & alii navales nominis hujus repetunt a Germanico *bundeln*, cum commerciorum feliciter tractandorum ergo urbes hæ in societatem coierint. Quæ derivationis rationes cum locum suum minus tueri possint, quod solide, sed tamen modeste, ostenditur, eximius *Willebrandus* noster se recipit ad antiquam vocem *bansa*, quæ illis temporibus *societatem, conjunctionem, & agmen*, notabat, quod ex convenientia aliarum vocum antiquarum Germanicarum, potissimum privilegio *Henrici III*, Angliæ Regis, Lubeçæ, principi urbium illarum, A. 1272 d. 5 Jan. indulto, ite evictum. Verba sunt: *Concessimus insuper, quantum ad nos pertinet, burgenfibz & mercatoribus prædictis, quod ipsi habeant Hansam suam*, propriam consociationem. Adoptarunt hanc sententiam jamdum viri insignes, *Hagemeisterus, Aldermannus*, alii. Igitur urbes *bansam habentes, urbes hanseaticæ, bansa Teutonica*, significant consociationem quarundam urbium Germanicarum, ob unum eundemque finem certo fœdere conjunctarum. *Cap. II* originem hujus societatis pandit. Ubi laudatissimus Imperator *Fridericus II, Henrici VI* filius, jura sua & imperii aduersus iniqua Pontificum molimina forti animo defenderat, Jupiter iste Capitolinus hoc adeo indigne

indigne tulit, ut fulmina in optimum Principem evibraret, ipsum de solio deiceret, cives & subditos jurisjurandi religione exsolveret. Quo facto, omnia intuta reddebantur, latrocinii & rapinis rem suam locupletare, ars, imo virtus, habebatur, securitas & mari & terra tollebatur. Quæ res cum ingens damnum inferret emporiis, potissimum *Lubeca* & *Hamburgo*, in extrema Germaniæ ora sitis, ingenti malo fuit, quas præterea *Woldemarus II*, Danus, plurimum affligebat, illæ communibus suffragiis A. 1241 consilium iniverunt, conjunctis viribus & sumtibus securitatem & mari & terra a prædonibus ac piratis sibi præstandi. Quod ipsum cum felici successu gauderet, aliæ urbes in fœdus recipi præoptarunt, quas eo lubentius admiserunt, quoniam harum viribus potentiam suam insigniter auctum iri prospiciebant, ut hinc *ansa Teutonica* A. 1260 ad *Amstelredamum* suam fuerit perducta, tantumque opibus creverit, ut ipsis Regibus formidabilis sit reddita. Sed vero ipsa illa imperante *Carolo V* de pristino suo splendore multum amisit, Augusto id viribus omnibus agente, ut Belgii sui commercia florantiora redderet, qui etiam imperii Principibus id suggerebat, nimiam urbium potentiam ipsorum dignitati detrahere: quibus rebus & aliis factum est, ut aliæ itemque aliæ civitates fœderi se subdlexerint, tandemque illud profus fuerit solum, *Lubecensibus*, *Hamburgensibus*, & *Bremensibus*, indulgentia & gratia Regum Daniæ jura sua, speciatim *Berge* Norvagorum, in hodiernum usque diem reinventibus. *Cap. III* pristina & hodiernam urbium sociarum faciem repræsentat. Harum princeps & regina erat *Lubeca*, quæ diem publicorum conventuum sigebat, suffragia prima ferebat, literas & scripta publica societatis suo sigillo majori muniebat, tabularium & commune ærarium custodiebat. Harum numero omnino erant 85, quæ ordine alphabetico nominantur, quatuor distinctæ classibus, quarum singulis certæ urbes præpositæ erant. Ad comitia urbes ablegabant suos oratores, viros dignitate conspicuos, quorum concio fiebat in curia *Lubecensi*, res communibus suffragiis disceptabantur, literæ ad Principes, Reges, & Imperatores, dirigendæ summa circumspicione concipiebantur. Quæ præterea decreta sanciebantur, spectabant confirmationem & incrementum societatis, pietatem subditorum Principibus præstandam, obsequium civium magistratibus debitum, amplificationem & defensionem commerciorum, conservationem fidei publicæ, & tributa, quæ ad tutamen negotiorum pendenda. In sequentibus exponit officia civitatum mutua, delicta, quorum ergo illarum aliqua jure suo excedebat, & qua via pristino loco suo restitui potuerint. Tandem descriptio societatis *Bergensis*, quæ primum regnante *Haquino*, Dano, sub fine Seculi XIII constituta est, exhibetur, & qua ratione fortuna varia statum suum sit tuita, enarratur. In subiectis annotationibus illustrantur & confirmantur ea, quæ in præparatione prolata erant, ex quibus præ aliis notatu sunt digna, quæ de vita *Consulis Ant. Coleri*, urbibus quondam opulentis & potentibus, *Vinelta*, *Julino*, *Bardevico*, *Megapoli*, *Rethra*, *Wishy*, nunc sua culpa dirutis, soloque æquatis, in medium producuntur. Quæ ex introductione hac commemoravimus, talia sunt, quæ salivam facile movere queant. Nos Clariss. Autorem multis verbis rogamus, ut promissum Chronicon brevi typis exscribendum curet, nulli dubitantes, quin ab eruditiss. ejus rei gratiam sit initurus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Februarii Anno MDCCXLVIII.

LINGUÆ SINARUM MANDARINICÆ HIERO-
glyphicæ Grammatica duplex, Latine, & cum characteri-
bus Sinenſum; item Sincorum Regiæ Bibliothecæ librorum
Catalogus, demum, cum notitiis amplioribus & caractere
Sinico, editus juffu LUDOVICI decimi quinti. Autor
STEPHANUS FOURMONT, Arabicæ linguæ in Regio
Francorum Collegio Profefſor, Regiæ Inſcriptionum at-
que humaniorum literarum Academia Penſionarius, Re-
giæ Bibliothecæ interpres ac Sub-Bibliothecarius,
e Regiis Londini ac Berolini Societatibus.

Lutetiæ Pariſiorum, ex typographia Hippolyti Lud. Guerin,
Rollini; filii, & Joſephi Bullot, 1742, fol.

Alph. 6 plag. 6, Tab. æn. 1.

Post *Meditationes Sinicas*, ſtupendi laboris & ſingularis
ἀργυρολαός opus, Grammatica hæc Sinica prodit, cui
inveniendæ, poliendæ, ac perficiendæ, inde ab A. 1716
indefeſſani eruditiffimus *Fourmontius* tribuit operam. Linguæ
alicujus intermortuæ, ſed cujus adhuc notitia inter eruditos vi-
get, & qua innumeri libri ſcripti ſuperſunt, vel vernaculæ,
quæ quotidiano uſu teritur, Lexicon conficere, merito labor
durus & difficilis habetur; ſed linguam, quæ & indole ſua, &
characterum inſolentia, a reliquis omnibus immane quan-
tum abit, ad certas regulas grammaticas redigere, huma-
nas

nas vires fere superare videtur. Hanc viam sine duce, sine monitore, excellentissimus Autor est ingressus, ac tandem, post tot superatas difficultates, & molestias devoratas, feliciter est emensus. Ad *Grammaticam & Dictionaria Sinica* conficienda, cum hæc in usum esse possint illorum, qui amplissimum Sinarum regnum, annuntiandæ doctrinæ salutaris ergo, & ut artes atque scientiæ, quæ apud gentem ingeniosam florent, propius cognoscantur, induxerat Nostrum potentissimus Galliarum Rex, *Ludovicus XIV*, idemque illud urferat, qui in præsentia sceptrum vasti regni tenet, *Ludovicus XV*, suæque munificentia iuverat, cui etiam Opus hoc splendidum sacrum esse voluit.

- In Præfatione enumerat difficultates, quæ ipsi sint objectæ, & quæ in causa fuerint, quare tantam moram in opere hoc profigando trahere fuerit coactus, cum nulli ad manus fuerint libri, ex quibus linguam discere potuerit, voces Sinicæ & figuræ Mandarinicæ ex Dictionariis mere Sinicis fuerint colligendæ, illæ omnes describi ac exsculpi, & idonei magistri conquiri, debuerint, quibus tamen continuo adesse, & eorum operas præformare ac dirigere, debuerat. Porro necessitatem Dictionariorum, a se concinnatorum, adstruit, ac delineationem operis grammatici Sinici, antehac Gallice conscripti, exhibet, cuius pars aliqua quondam in Academia congressu publice fuerit prælecta, pars in *Meditationibus* locum invenit. Inde progreditur ad illos, qui præcepta de lingua Sinica dederunt. *Premarus*, e societate Jesu, *linguæ Sinicæ notitiam* ex Sina transferendam curaverat, ac *Fourmontii* iudicium expetierat. Hujus generales partes exhibet primum, inde tum suum, tum aliorum, iudicium profert. De *Theophili Sigefridi Bayeri Museo Sinico* quædam jamdum monuerat in *Meditationibus Sinicis*, de quo ille quidem publice conquestus erat, at, quoniam veritatem amicitia, qua ipsi junctus erat, potiori ducendam esse existimavit, iudicium hoc suum de novo confirmat. *Franc. Varo*, familiæ Dominicanæ socius, qui per longum satis tempus apud Sinas commoratus erat, quo
- sociis

focii prodesset, idioma Sinicum ad certas regulas revocare contendit, quod quidem opus ad ipsum integrum non peruenit, sed illius compendium tantum aliquod, Hispanice a *Petro de Penvela* paratum. Hujus longum satis, quod ad singulas partes, dat recensum; bona quidem methodo conscriptum censet, sed, quoniam Sinicis characteribus sit destitutum, nemini nisi apud Sinas usui esse posse contendit. De *Ca-* Pag. 26-
sarano, qui per triginta & amplius annos in Sina vitam egerat, 30.
 refert, ipsum opera duo consignavisse, quæ ubi cum Grammatica sua contenderit, non sine admiratione animadvertisse, eandem Capitum divisionem secum inivisse, ac pleraque uno eodemque modo, saltem non multum differenti, tractavisse, licet ille in Sina, ipse in Gallia, scripserit, cujus rei rationem inde reperit, quia uterque studium ac industriam suam in lingua genium intenderit. Quid porro *Montignius* de suis lucubrationibus judicaverit, quæque subsidia ministraverit, copiose docet. Inde ostendit, qua via in Grammatica sua adornanda processerit. Postremo disserit de Catalogo librorum Sinicorum, in Regia Bibliotheca exstantium, qui usui ipsius fuerint relictæ, & ex quibus incredibili studio ea, quæ & linguam & res Sinicas spectant, collegerit. Grammaticam dispe- 30-33.
 scit in *Libros V*; in quorum *I* agit de *lectione*, *II* de *nomine ac* 33-35.
pronominis, *III* de *verbo*, *IV* de *particulis*, *V* de *Syntaxi*. Singuli *Libri* rursus in suas divisi sunt *Sectiones*, hæ in articulos. Ita *Sectione I Libri I* exponit de *pronuntiatione*, Europæo caractere ad efferenda vocabula Sinica idoneo, linguæ Sinicæ vocalibus, consonis; *Sectione II* de *syllaba*, & quidem vocabulorum Sinicorum natura generatim, quæ omnino omnia sint monosyllaba; exhibet catalogum vocabulorum Sinicorum secundum *Lusitanam*, id est, receptam apud omnes, pronuntiationem. Sermonem adhæc facit de linguæ Sinicæ tonis, vocum Sinicarum per tonos varietate, phrasum distinctionibus. *Libri II Sect. I* commentatur de *nominibus Sinicis*, & quidem ita, ut 5-10.
 agat 1) de *nominum qualitatibus*, 2) *speciebus*, 3) *forma*, 4) *genere*, 5) *numeris*, 6) *casibus*, 7) *comparationis gradu*, & quomodo exprimentur *superlativa*, 8) *nominibus numerorum*; *Sect. II* 12-59.

- de *pronomibus*, & illis quidem *personalibus*, *primitivis*, *derivativis*, *possessivis* primæ, secundæ, & tertiæ personæ, *demonstrativis*, *relativis*; *Libro III* de generali *verborum* divisione, conjugatione per tria tempora, active & passive, variis verborum modis, 1) *activis*, 2) *passivis*; *Libro IV* de *particulis affirmationis* & *negationis*, de *quantitate*, *particulis modificativis*, de *temporis*, *ordinis*, *situs*, *præpositionibus* & *postpositionibus*, *conjunctione* & *disjunctione*, *interjectione*, *adverbiis*, de *numeralibus*, sive *expletivis* nominum, verborum, orationis; *Libro IV* de *syntaxi* nominum, pronominum, verborum, particularum significantium, numeralium; de orationis Sinicæ elegantia, simplici & figurativa, porro de elegantia pura & significativa. Inde loquitur de Sinarum urbanitate, speciatim phrasibus urbanitatis erga parentes, cognatos, propinquos; vicinos, extraneos, & sic porro, erga magistris, Mandarinisque; de nominibus, quibus compellantur Mandarinorum simplicium, aut minorum, propinqui. Hinc convertit se ad nomina numerorum, mensurarum, & ponderum, & quidem hoc ordine, ut enarret α) *numeros cardinales*, β) *ordinales*, γ) tractet de numeratione horarum, dierum, septimanarum, mensium, tempestatum, annorum, seculorum, cum primis de cyclis Sinarum, δ) de locorum, rerumque aliarum, mensuris ac ponderibus. Libri finem facit exercitatio grammatica. Secundam partem egregii hujus Operis facit *Catalogus* librorum Bibliothecæ Regiæ Sinicorum. In Præfatione commemorat, quæ ratio ipsum moverit, ut *Catalogum* hunc seorsim describendum curaverit, & quo modo temporis successu Bibliotheca Regia libris Sinicis fuerit locupletata. *Catalogum* omnem in *sex* partitus est classes: I) complectitur *grammaticos*, quo nomine ipsi etiam veniunt *Dictionaria* & libri *philologici*; II) *geographicos*; III) *historicos*; IV) *sacros*, Sinensibus ita dictos, quos etiam *classicos*, item *canonicos*, appellare solent; V) qui agunt de *jure* & *officiis*; VI) *theologicos*; VII) *philosophicos*; VIII) *medicos*; IX) *libros artium*, in quorum classem relati sunt *astronomici*, *matheumatici*, *arithmeticæ*, *æconomici*, quique ad picturam & sculpturam spectant.
- Sequun-

Sequuntur libri *Japonenses*, *Tartarici*, itemque supplementum librorum omissorum. Omnes hi libri sunt numero 389. Ex illis aliquos, qui nobis præ aliis notatu digni visi fuerunt, brevibus nominabimus. Describitur *pag. 371 seq. Geographia*, summa cura elaborata, aequè summis imperii Sinici viris probata, complectens Geographiam omnem, & universam fere historiam, tum regnorum, tum Imperatorum, tum denique virorum locorumque, atque aliarum rerum infinitarum, quæ ad illustrandam Sinam faciunt maxime. Inter libros philosophicos *pag. 380 n. 48* enarrat librum, a *Confucio* exaratum, cui titulus *Ehun cieü*, id est, *ver & autumnus*, in quo historia A. 242 habetur, & qui optima de regno administrando præcepta continet, maximi æstimatus a Sinensibus, & in quem plures amplios scripserunt commentarios. Inter libros *canonicos* dictos *pag. 403 seq. n. 97* occurrit aliquis, hac insignitus inscriptione: *ÿë Kîm*, quem ab antiquissimo Monarchiæ Sinicæ fundatore *fô tû* consignatum esse perhibent, ante C. N. A. 2961. Figuris constat 64. Quid figuræ illæ sibi velint, difficile est intellectu, quas alii ad doctrinam moralem, ad scientiam physicam retulerunt alii, alii ad divinationem rapuerunt, ac si illis ad morem sortium *Virgilianarum* sint usi. *Pag. 411 n. 112* repræsentat librum, cui nomen *Kîm*, qui est collectio *odorum*, seu *versuum*, numero 300 ab Imperatoribus, reginis, & proceribus, compositorum, quibus tamen spuria quædam sint intermixta. *Pag. 413, 414, n. 116*, sistitur liber, cujus inscriptio *li Kî cieü xue*, id est, *varii discursus* in librum rituum, sive officiorum. Constat *X Libris*, collectus ex variis prætorum Sinarum monumentis, concinnatus ab homine, Regis sanguine procreato, cui *Confucius* quædam addidisse dicitur. In illo explanantur officia omnia, quæ in cultu divino, in statu civili, domestico, ac aliis, præstanda. *Pag. 415, 416, n. 120*, habetur liber, cujus epigraphe hæc: *Sü xü*, id est, *Libri quatuor*. Hi vulgo *Confucio* adscribuntur, atque primus illorum omnino illius est, qui apud Sinas tanta sunt in existimatione, ut nemo ad gradum doctoris evehi, nec magistratus munus adire, possit, qui non illorum librorum aliquem

quem memoria complectatur. In quibus quoniam omnis sapientiæ principia contineri judicantur, in illos innumeri fere conscripti sunt commentarii. Sed hæc sufficient, ex quibus de pretio egregii hujus Operis rerum harum intelligentes facile judicare possunt.

ORATIONIS DUÆ, UNA DEMOSTHENIS contra Midiam, altera Lycurgi contra Leocratem, Græce & Latine. Recensuit, emendavit, notasque addidit, JOANNES TAYLOR, LL. D. Coll. D.

Joann. Cantabr. Socius.

Cantabrigiæ, typis Academicis, 1743, 8.

Alph. 1.

Cum Vir Cl. *Joannes Taylor* in *Demosthene* expoliendo versetur, statuit interea, dum totum opus absolvatur, particulas quasdam magni operis separatim edere, ut cognosceret, utrum doctis hominibus satis probata esset opera sua, an esset aliquid in ea ratione, qua uteretur, quod mutatum vellent. Ejus rei initium facere a *Midiana* placuit Oratione, non illa quidem absoluta, & a *Demosthene* penitus expolita, ut quidam, autore *Pbotio*, quondam recte crediderunt, (vid. *Tuyl. Not. pag. 260.*) ceterum nobilissima & præstantissima, de consensu summorum omnis ævi hominum. Huic adjungere placuit *Orationem Lycurgi*, Oratoris clarissimi, qui *Platonis* & *Isocratis* discipulus fuit, *Demosthene* paulo major annis, sed cum eo consilii & sensu in republica conjunctissimus, de cujus vita egregie disseritur a *Tayloro* in Præfatione. Ea Oratio una nobis reliqua mansit ex *XV*, quas ille edidisse traditur; edita primum ab *Aldo Manutio*, nec ab ullo docto homine satis illustrata, aut emendata, ante *Taylorum*; cum ea propter pulchritudinem copiamque dignissima lectu sit. Utraque Oratio quid *Taylori* ingenio doctrinæque debeat, paucis demonstrabimus.

Ac primum, quoniam actio ea, quæ intenditur *Midie* a *Demosthene*, peculiari nomine vocatur *προβολή*, &, qui ea utuntur, *προβήλλεσθαι*: ea autem nondum satis diligenter illustrata

illustrata est ab iis, qui de jurisprudentia Attica scripserunt, de ea Cl. *Taylorus* diligentius exponere instituit. Erat au- Pag. 261.
 tem primum *προβολή* actio & causa publica, ut ex ipsa Oratione *pag. 25, 62*, liquet. Ea autem imprimis quidem intendebatur his, qui in festis diebus & religionibus insolenter aliquid & proterve egissent, unde *Ulpianus* eam esse dicit *κατὰ τῶν περὶ τὴν ἑσπέρην ἀδικούντων*, (conf. *Pollux VIII, 6, 46*), sed tamen etiam sycophantis parata erat, ut e *Xenophonte Hist. Gr. Lib. I extr.* & *Æschine Or. de falsa legat. extr.* pater. In accessionibus porro ineditis *Harpocratonis*, quæ sunt in *Cod. MS. Bibl. Reg. Cant.* ea teneri dicuntur, quæ argentifodinas publicas clam exercent, omninoque ararium depeculantur: unde patere putat, falli *Thomam Magistrum*, qui proprie pertinere ad *Dionysia* dicit, de ceteris rebus improprie dici. Ex quibus fit, ut *προβλαί* sint *provocationes ad populum*, statim post crimen facta, *παραχρημά*, seu *παρ' αὐτὰ τὰ ἀδικήματα*, ut *Demosthenes* ait *pag. 19, 26, 146*. Jam, ubi populi præjudicium factum erat, causa adducebatur ad *Thesmothetas*, qui eam deferebant ad iudices, ut ibi *περὶ τῆς τῷ δῆμῳ καταχειροτονίας* contenderetur, ut loquitur *Libanius* in *argum.* Conf. *Poll. VIII, 9*. Denique, quia publica erat, eam licebat τῷ *βελομένῳ γράφεισθαι*, hac tamen conditione, ut, si quintam suffragiorum partem non tulisset, mille drachmarum multam solveret. *Poll. VIII, 6*. Multa sunt alia verba in utraque Oratione, quæ a superioribus interpretibus, aut aliis quoque viris doctis, non satis recte intellecta, a Nostro melius explicantur, quorum pauca exempla proferemus. *Pag. 19* *προβαλλόμενος* rariori sensu occurrit, quem non assecutus est *Wolffius*, qui vertit *laccessendo*; quod est ab illo loco alienissimum. Sequentia autem verba: *καὶ κελύων ἑαυτὸν χειροτονεῖν ἐπιμελητὴν*, indicant, vertendum esse: *offerendo se*, ut vidit Cl. *Taylor*; quam verbi notionem animadvertit etiam *Valesius ad Harpocr. pag. 70*, quanquam *Wolffius* alio loco, quem non observavit Vir Cl., rectius assecutus est vim illam verbi *προβάλλεισθαι*. Nam in eadem hac Oratione *pag. 137* verba: *χειροτονεῖται τις; Μιθίας Αναγυράσιος προβέβληται,*

ται, sic vertit: *legitur magistratus aliquis? Midias Anag. in campum descendit.* Nam, etsi illius loci interpunctionem mutat *Marklandus*, quo facto, illa interpretatio locum non habet; tamen hoc intelligitur, illam significationem, de qua loquimur, *Wolffio* plane ignotam non fuisse. *Pag. 100 Demosthenes* ait, esse quosdam *δενὸς φθείρεσθαι πρὸς τὰς πλεῖστους, καὶ παρῶν καὶ μαρτυρεῖν.* Hic aquam hæreere, & semper hæsuram, dicit *Vir* doctissimus, ut in aliis aliorum scriptorum locis, quæ ab eo adducuntur. *Plutarchus* in *Antonio* dicit, reginas, donis & forma certantes, inter se *φθείρεσθαι πρὸς αὐτὸν*: quod *Budaus* interpretabatur: *turpiter & indecore eum adibant.* Idem *Plutarchus* in *Phocione*: *δρέμος ἦν καὶ ἀμιλλα φθειρομένων πρὸς αὐτὸν.* *Aristides Panath.*: *ὅς μὲν μὲν ἐδίξαστο φθειρομένους κατὰ πάσαν τὴν ἑλλάδα.* *Aristophanes Avib. 917*: *Κατὰ τί δειρ' ἂν ἐφθάρης.* *Alciphron Ep. 1, 13*: *ἐξ ἐρημῆς εἰς Πειραιῶ φθαρέντων, & 34*: *πρὸς φθίρεται Ερπιλλίδι τῆ μεγάρας ἄβρα &c. &c.* In his omnibus locis negat *Vir Doctiss.* τὸ *φθείρεσθαι* *corrumpendi* vim habere: sed esse dicit, lente & *pedetentim* *reperere*, vel *serpere*, τῷ *φθειρὸς* (qui & *serpens* a *Plinio* & *Apulejo* dicitur) motum, seu potius lentitudinem, imitari. In quibusdam tamen locis melius fore putat, si intelligamus, non *reperere φθειρὸς* modo, sed *adhaerescere*, ut apud *Ælianum V. H. XIV, 26, H. A. XII, 17.* Atque hanc interpretationem novam vocat, putatque, non ingrati fore lectoribus. Non est negandum, hanc explicationem, quoad a voce *φθειρ* ducitur, novam esse: ceterum non usquequaque nobis probatur. Nam primo, *corruptela* notionem inesse huic verbo in loco *Demosthenis, Plutarchi, Alciphronis* altero, aliisque, satis apparet. Homines se pecuniæ, quæstus, stupri, causa adiungunt. Id est *φθείρεσθαι πρὸς τίνα*, aut *πρὸς φθείρεσθαι τινι.* Id etsi interdum fit, lente & paulatim se insinuando; tamen etiam fit cum impetu & ardore, qui alienus est a *φθειρὸς*, tarditate. *Δρέμος ἦν καὶ ἀμιλλα φθειρομένων πρὸς αὐτὸν*, inquit *Plutarchus.* Tum illa notio manifeste est in illo comico: *φθίρεθ, abi, ut pareas, abi in malam rem.* Inde potuit fieri, ut verbum a forma traduceretur ad genus

genus, ut in aliis verbis factum videmus, & diceretur, pro *vaders, accedere*, simpliciter. Ceterum, quo diligentius Vir Cl. significationes rariores verborum perscrutatus, quoque rectius assecutus est, hoc magis vellemus, aliquem inde fructum ad versiones harum Orationum Latinas redundasse. Nunc ille paucissimis in locis eas emendavit, sed vitiosas esse sivit, emendationesque tantum in notis proposuit. Quanto rectius *Perizonius* in *Aliano*, alique in aliis, fecere, qui versiones superiores emendarunt, & in locis insignibus emendationis rationem in notis reddiderunt. Quorsum enim versio, si ea vitiosa est, in locis difficilibus? Quare rogandus est Vir Cl. ut alia ratione uti velit in Operibus *Demosthenis*, & versionem a se correctam & emendatam ibi proponere.

Age vero, etiam de locis rectius constitutis, aut tentatis saltem, videamus. Horum in *Demosthenica* Oratione satis magnus numerus est, quod in ea utebatur pluribus Codd. MS. quos in notis laudat. Nec parva seges in altera *Lycurgi*, quod in ea emendanda nemo adhuc laboravit magnopere. Ceterum in hoc genere usus est Vir Cl. ratione ea, qua in *Lysia* nuper usum scimus. Pag. 33 *Demosthenes Polyzelo*, qui *Thestobotam* pulsarat: ὀργῇ καὶ τρέψει προπετείᾳ, φθάσαι τὸν λογισμὸν, ἀμαρτῶν ἔφησεν. *Wolffius* hæc sic constituebat: ἀμαρτῶν ἔφη σε φθάσαι τὸν λογισμὸν, idque utrumque ferri posse putabat. Sed est tamen illud ἀμαρτῶν plane inane, præcedit enim jam πατάξας. Deinde sequentia ἢ γὰρ ἐχθρὸς γε ὑπῆρχεν αὐν &c. non satis ferunt τὸ ἔφησεν. Itaque etiam *Wolffius* de conjectura legebat: φθασάση τὸν λογισμὸν ἀμαρτῶν ἔφησεν. In quo tamen altera dubitatio manet. *Taylor* autem in pluribus Codd. reperit φθάσας & ἔπαισεν. Unde locum sic constituit: ὀργῇ - - - φθάσας τὸν λογισμὸν ἀμαρτῶν ἔπαισεν: quod est haud dubie longe melius. Pro ἔπαισεν tamen *Simoni Fabricio*, qui Codicem *Augustanum* contulit, magis placebat ἔπαισεν: quod nobis quoque propter τὸ ἀμαρτῶν melius, quam ἔπαισεν, videtur. Pag. 39 in lege περὶ ὑβρείως: ὅτι δ' ἂν καταγνωσθῇ ἢ ἡλίαια &c. *Lesio* καταγνωσθῇ est e conjectura *Wolffii*, quam *Taylor* infel-

licem vocat. Quo magis miramur, quare eam in contextu posuerit, & non potius vel vulgarem editionum omnium & plurimum Codicum lectionem *καταγνώτε*, quamquam vitiosam, vel eam, quam ipse e Codd. aliis protulit, *καταγνώ*, vel *καταγνώτι*. Ceterum non modo hanc, sed & alias hujus legis partes, bene constituit. *Pag. 66* est locus, mala fortuna usus. Nam, ut *Ulpianus* autor est, veteres Critici eum obelo notarunt, & velut *ἀδιέρθωτον* neglexerunt; recentiores autem frustra, iudice *Tayloro*, corrigere & explicare tentarunt. Verba hæc sunt: *Συνέβη δὲ ὑπερήμερον γενόμενον λαθεῖν αὐτῷ διὰ τὸ ἀδικηθῆναι; ἀλλ' αὐθήμερον μὲν ἤτθετο* &c. Forte, inquit *Wolffius* ad h. l. *συνέβη δ' αὐτῷ διὰ τὸ λαθεῖν ὑπερήμερον γενόμενον ἀδικηθῆναι*, explanandi causa, incertum est, an emendandi, ita ordinans verba: quasi injuria affectus sit, *διὰ τὸ λαθεῖν*. *Taylor* autem ita accipit, ut dicatur *Μιδίας λαθεῖν διὰ τὸ ἀδικηθῆναι*, &, sublata interrogatione, sic interpretatur: *Accidit autem (vel enim) illi, ut statum diem ignoraret eo, quod injuste cum illo ageretur. Immo illo ipso die cognovit*. Ita plana sunt omnia: Ceterum ad hanc Orationem accessere etiam notulæ quædam *Jurini*, V. C. in quibus interpretatio *Wolffii* pluribus locis corrigitur, & loca quædam ipsius Græci contextus non male tentantur; denique conjecturæ *Marklandi*, ut sunt istius viri in hoc genere omnia, ingeniosæ. Ad Orationem *Lycurgi* veniamus. In qua nonnullæ emendationes ita manifestæ sunt, ut partim illatæ sint contextu, partim inferri potuissent. *Pag. 163* *Lycurgus* dicit: facile esse, punire crimina, de quibus lex aliqua diserte constituerit: *ὅσα δὲ μὴ σφέδρα περιέλιθεν ἐν ὀνόματι προσαγορεύσας* &c. Sensus est: *quæ autem non nominatim expressit lex*. Recte vidit *Taylor*, τὸ ἐν delendum esse: non enim referre, utrum uno, an pluribus nominibus, crimina exprimantur: idque natum e sine præcedentis verbi. Mox *pag. 164* iis ὑπὲρ ὧν μὴ βέλεσθε, quod est in vulgatis, recte reposuit *βέλευσθε*, atque ad id conformavit versionem Latinam; respondet enim antecederenti, ἢ γὰρ συμβελέουσιν. *Pag. 168* in verbis: *ὅς ἀντίκα σώσαντας ἕκτον ἐπικαλίσεται*, reposuit *σώσαντας*, ut est

pag. 253, quod tamen non summa necessitatis videri possit. Possis enim interpretari, ut se *servent*. Recte autem pag. 176 pro παρακαλεσάμην legi vult προκαλεσάμην, quæ est legitima vox. Pag. 206 referre instituit jusjurandum, quo se obstrinxerunt inter se Græci ad Platæas, pugnaturo cum Χερκε: διόπερ ταύτην τὴν πίσιν ἔδοσαν αὐτοῖς ἐν πλαταιαῖς πάντες οἱ Ἕλληες, ὅτε ἐμελλον παραταξάμενοι μάχεσθαι πρὸς τὴν Ξέρξου δύναμιν, ἢ παρ' αὐτῶν ἐυρόντες, ἀλλὰ μιμησάμενοι τὸν παρ' ἡμῖν εἰδισμένον ὄρκον ὃν ἄξιόν ἐστιν ἂ ἕμους ἰσχυρῶς ἐσὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις ἰδεῖν τὴν ἐπέων ἀρετὴν. Hujus loci extrema luto lutulentiora judicat Vir. Cl. a Scaligero jam obelo notata. Ejicit igitur primum ἐν post ὄρκον, tanquam ortum ex hujus terminatione; deinde legit: ἄξιον ἐστιν, ἕμους ἰδῶν &c. Media putat orta e notula *Magistri*, qui MStorum verioratem indicare voluerit, quosdam pro ἕμους legere ἴσως: ἰσχυρῶς enim esse vocem putidam & auspiciam obviam; hoc modo: ἴσως ἐσὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις. Ingeniose. Sed non satis apparet, quid sibi velit illud ἕμους, si illa media collantur, quanquam videmus referri posse ad id, quod dixit imitatos esse Græcos sacramentum Atheniensium. Ἰσχυρῶς cur plane rejiciatur, tanquam vox Græca non sit, non videmus. Est enim rite ducta ab ἰσχυρῶς, & significat *tenuiter*. Porro ἰσχυρῶς ἐσὶν ἐν σῶς γεγραμμένοις recte dici potest; *tenuiter scriptum est jusjurandum*, ut alio loco dicit: πάντα καινῶς ἐσὶν, hæc communia sunt, pag. 250. Quid si sic legamus: ἄξιον ἐσὶν ἕμους, καὶ ἰσχυρῶς ἐσὶν ἐν τοῖς γεγραμμένοις, ἰδεῖν τὴν ἐπέων ἀρετὴν, dignus est, *quanquam tenuibus verbis perscriptum est jusjurandum, tamen inde cognoscere eorum virtutem*. Sic illud ἕμους sæpe præponitur. Pag. 203: ἄξιον γὰρ ἕμους, καίπερ πρὸς εἰδέτας, διελθεῖν. Pro ὅν possis legere ἐν ᾗ: refertur enim ad πίσιν ταύτην, quod requirere videtur, quod ei respondeat: quale est illud ἐν ᾗ. Sed rectissime pag. 242 pro ἀνοικοδομήσαντες reponendum censet ἀποικοδομήσαντες, *obstruentes*: quod sensus requirit, cum illud sit *reficientes*. Est enim sermo de *Pausania*, in templo *Minervæ*, obstructa janua, incluso, eoque verbo usus est *Thucydides* in ea historia. Recipi igitur debebat in contextum.

LUCÆ DORASCENTII, PALIANENSIS, PHIL.
ac Med. Doct. de usu Chalybis atque Mercurii in ob-
structione curanda Dissertatio ad Virum Celeberrimum,
ALBERTUM HALLER, Gottingensem, sub auspiciis
Illustrissimi atque Excellentissimi Principis D. MAR-
CI ANTONII COLUMNÆ.

Romæ, ex typographia Komareck, 1745, 4.

Plag. 5.

- Pag. 13-
16. Cum ex quinque hisce plagis duæ propemodum literis ad Illustriss. Columnam scriptis impensæ fuerint, & typographus caractere minime parvo usus sit, & Halleri laudes tres paginas absolvant, quam accurate ea, quæ ad chalybis & mercurii usum pertinent, in hoc libello exposita esse debeant, quisque non difficulter intelliget. Fuit autem is Anonymo Autori oppositus, qui utriusque medicamenti usum, in obstructionis curatione, Botanica Oratione damnaverit, Romæ in horto Academico habita. Ex quo utroque medicamento, præcipueque mercurio, etsi varia medicamina per Chemiam parantur, tamen videtur nulla ratio fuisse, quæ Dorascentium ad Chemiam defendendam, ac præcipuos Chemicos Autores recensendos, cogeret. Saltem debebat hos meliore ordine recensere, non vero Basilium Valentinum, Raymundum Lullium, similesque alios, Le Mort, Lemery, aliisque, postponere, neque Bobnium, Hombergium, Stablium, facile omittere. Deinde ad obstructionem conversus, etsi alteram oppilativam ab humore, vas infarciens, alteram attenuativam per collapsum vasorum, vocat, tamen utramque ab humore crasso, deside, tenacique, proficisci scribit, & contra omnem motum sanguinis, intuitu vasorum, rationem, fieri obstructionem in arteriis æque ac venis, contendit, de qua se scribit in Dissertatione de Chlorosi acturum esse, proximo anno in lucem proditura. Melius vero hujus morbi causam in humorum viscidorum abundantia, ac solidarum partium, præcipueque viscerum, chylicationi intervientium, tono perduto, ponit, symptomataque inde deducit. Et, quamvis in mesaraicis
- 7, 8.
19.
20 seq.
21.

ac coeliaci arteriis obstructions sæpius vere, quam in aliis, contingant, nemini tamen, hujus rei causam, probabitur, in massulis sanguinis, diametro vasculorum majoribus factis, querendam esse. Qua occasione *Dorascentius Michelottum* taxat, quod crassa fluida dixerit non ea esse, quæ particulas maximas habeant, sed quorum particulae difficulter trajiciantur. Ab hac doctrina de obstructione in universon, ad illam de scirrhis transit, quorum distinctionem in legitimos, seu exquisitos, & non exquisitos, sine addita causa, constantem esse negat, & de qua re nemo dubitat, sedem scirrhii in glandulis esse, non novis exemplis ostendit, sed jam diu notis, atque ex aliis Autoribus repetitis. Sunt vero illa exempla de interiorum partium scirrhis. Sequitur & canceri descriptio, quem non, ut alii existimarunt, in solis mulieris mammis, & virorum scapulis, verum in aliis quoque corporis partibus, nasci, frequentia exempla docent, seque, superiore anno, in pede dextro artificis ejusdam, Romæ cancrum vidisse, Autor scribit. Quibus præmissis, ad chalybem transit, de qua pariter ac de ferro, seu marte, postquam aliqua nobis parum intellecta protulit, ac Methodicorum de stricto laxoque doctrinam laudavit, chalybem eatenus obstructions tollere ostendit, quatenus sanguini teretes illas minores massulas restituat, acidum peregrinum absorbeat, & vasa laxa acido-austeris particulis roboret. Cui sententiæ ut pondus adderet, eos Autores, qui chalybi eandem fere præcipueque hanc virtutem, adscripserunt, aperiendi sale, terreisque particulis roborandi, magno numero excitavit, eorumque verba adduxit. De Mercurio autem propterea nihil dicimus, quod *Dorascentium* deprehendimus hoc medicamenti genus vix tribus verbis attigisse.

Pag. 24
seq.

16.

27.

28.

29.

31 seq.

32-38.

L. E. SOLUTIO PROBLEMATIS CATOPTRICI,

in *Novis Actis Eruditorum Lipsiensibus pro Mense*

Novembri A. 1745 propositi, continuata.

Conf. Nova Acta Mens. Januar. hujus Anni pag. 27.

Problema V.

TAB. II. XXXIX. **S**i radii incidentes CM fuerint axi AB paralleli, in-
 Fig. 1. venire curvam continuam $FMBmf$, ut singuli
 radii incidentes CM , postquam in curva duplicem reflexionem
 in M & m fuerint passi, axi denuo fiant paralleli, seu ut ra-
 dius bis reflexus mc sit incidenti MC parallelus.

Solutio.

Ad axem AB in quopiam puncto fixo A ducatur per-
 pendicularis Ee , & quoniam radius incidens CM post du-
 plicem reflexionem abit in mc , manifestum est reciproce, si
 cm fuerit radius incidens, eum post duplicem reflexionem
 dirigi in MC . Si ergo M fuerit punctum prioris reflexionis
 in quaesita curva, & m punctum, in quo sit reflexio posterior;
 vicissim, si m sit punctum reflexionis prioris, erit M pun-
 ctum reflexionis posterioris, ita ut haec relatio inter bina
 puncta M & m sit reciproca. Si igitur concipiamus, curvam
 FBf per functiones quantitatis cujuscumque variabilis ω deter-
 minari, ita ut alijs atque alijs valoribus ipsi ω tribuendis, alia
 continuo curvae puncta M definiantur, curva utique conti-
 nua resultabit, quod est primum Problematis requisitum.
 Oriatur ergo curvae punctum M , si variabili illi ω tribuatur
 valor μ ; punctum autem m prodeat, si ponatur $\omega = \nu$: atque
 hos binos valores μ & ν ita inter se affectos esse oportet, ut,
 quemadmodum μ se habet ad ν , ita vicissim se habeat ν ad μ :
 quod evenit, si sit vel $\mu = \nu$, vel $\mu = -\nu$: at, quia puncta M
 & m sunt diversa, assumi non licet $\mu = \nu$; erit ergo $\mu =$
 $-\nu$. Ex quo efficitur, ut, quemadmodum curvae pun-
 ctum M determinatur per functiones quantitatis ω , eodem
 prorsus modo punctum m determinetur per similes functio-
 nes ipsius $-\omega$. Si igitur ponamus intervallum $AR = r$,
 angulum $ARM = \Phi$, atque sin. $\Phi = s$ & cos. $\Phi = u$, quate-
 nus punctum curvae M spectatur, erit pro puncto curvae m ,
 si cm tanquam radius incidens consideretur, idem interval-
 lum in axe $AR = r$, angulus autem, qui ante erat $= \Phi$,
 nunc fiet $ARM = 180 - \Phi$, & quia in plagam contrariam
 vergit, censendus est $= -180 + \Phi$, ejusque ergo sinus
 erit

TAB. II ad No

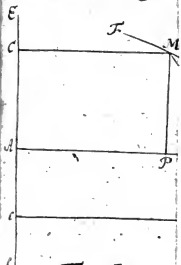

Fig. I.

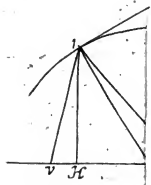

Fig. III.

TAB.
Fig.

erit $= -s$ & cosinus $= -u$. Hinc r ejusmodi functio esse debet ipsius ω , ut eundem valorem retineat, etiamsi pro ω ponatur $-\omega$, cujusmodi proprietatem habent potestates exponentium parium ipsius ω , & functiones utcumque ex iis compositæ: unde istiusmodi functiones ipsius ω , quæ immutatae manent, posito $-\omega$ pro ω , functiones pares vocare soleo. Quamobrem intervallum $AR = r$ exprimi debet per functionem parem ipsius ω . Deinde, quia quantitates s & u , si translatio ab M ad m fiat, abeunt in $-s$ & $-u$, necesse est, ut s & u sint ejusmodi functiones ipsius ω , quæ posito $-\omega$ loco ω valores obtineant sui negativos, nempe $-s$ & $-u$: cujusmodi functiones impares vocare soleo, quia potestates exponentium imperium, & functiones ex iis compositæ hanc proprietatem habent; unde consequens est, quantitates s & u functiones impares ipsius ω esse oportere. Problemati ergo satisfiet, si pro r functio par ipsius ω quæcumque, & pro s ac u functiones impares ejusdem ω , accipiantur, hincque per Problema III curva FBf definiatur: ubi quidem notandum est, esse debere $ss + uu = 1$. Functiones autem impares hæc gaudent proprietate, si P sit functio impar ipsius Q , vicissim Q sit functio impar ipsius P . Hanc ob rem ω erit functio impar tam ipsius s , quam ipsius u ; ideoque conjunctim ω erit functio impar ipsarum s & u , talis scilicet, ut, si loco s & u scribantur $-s$ & $-u$, ipsa ω abeat in $-\omega$. Cum igitur r debeat esse functio par ipsius ω , erit quoque functio par ipsarum s & u : ita ut eundem valorem retineat, etiamsi pro s & u ponantur $-s$ & $-u$: in functionibus igitur rationalibus intervallum r per s & u ita exprimetur, ut sit

$$\text{vel } r = \frac{A + Bs^2 + Csu + Du^2 + Es^4 + Fs^2u + Gs^3u^2 + \&c.}{a + \beta s^2 + \gamma su + \delta u^2 + \epsilon s^4 + \zeta s^2u + \eta s^3u^2 + \&c.}$$

$$\text{vel } r = \frac{As + Bu + Cs^3 + Ds^2u + Esu^2 + Fu^3 + Gs^5 + \&c.}{\alpha s + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2u + \epsilon su^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}$$

Quæcumque igitur hujusmodi relatio inter r , & s , u accipiantur, semper per Problema III obtinebitur curva, Problemati satisfaciens. *Q. E. I.*

Coroll.

Coroll. 1.

XL. Si igitur ex puncto curvæ M ad axem AB demittatur perpendicularum MP , & vocentur coordinatæ $AP = x$, $PM = y$ erit, ut supra (§. 27) invenimus, $CM + MR = p = a + \int u dr$, hincque invento valore ipsius p habebitur $MR = \frac{p-r}{1-u}$ atque $AP = x = \frac{r-u p}{1-u}$ & $PM = y = \frac{s(p-r)}{1-u}$.

Coroll. 2.

XLI. Si ex altero reflexionis puncto m pariter ad axem AB demittatur perpendicularum mp , vocenturque $Ap = x'$ & $pm = -y'$, quia infra axem cadit, erit primo $cm + mR = p' = a - \int u dr$. Cum enim r sit functio par ipsius u , erit $\int u dr$ functio impar, fietque idcirco pro puncto m negativa, unde erit $mR = \frac{p'-r}{1+u}$ & $Ap = x' = \frac{r+u p'}{1+u}$ & $pm = -y' = \frac{+s(p'-r)}{1+u}$.

Coroll. 3.

XLII. Si igitur pro a , r , p' valores assignati substituantur, erit $MR = \frac{a-r+\int u dr}{1-u}$, $AP = \frac{r+au-u\int u dr}{1-u}$ & $PM = \frac{s(a-r+\int u dr)}{1-u}$. Tum vero $Rm = \frac{a-r-\int u dr}{1+u}$ & $pm = \frac{r+au-u\int u dr}{1+u}$ & $pm = \frac{s(a-\int u dr-r)}{1+u}$.

Coroll. 4.

XLIII. Cum autem sit $CM + MR = a + \int u dr$, & $cm + mR = a - \int u dr$, erit summa $CM + Mm + mc = 2a$. Radios ergo a recta Ee computando erit perpetuo summa radiorum incidentis CM , primum reflexi Mm & secundo reflexi mc constans $= 2a$.

Coroll. 5.

XLIV. Erit vero radius $Mm = MR + Rm = \frac{2a - 2r + 2u\int u dr}{1-uu}$, & summa radiorum $CM +$

 $cm =$

$$cm = \frac{2r - 2auu - 2ufudr}{1 - uu} : \text{unde denuo patet, summam}$$

omnium $CM + Mm + cm$ fore $= 2a$.

Coroll. 6.

XLV. Si O sit punctum, ubi radius reflexus Mm causticam tangit, atque demisso ex O ad axem AB perpendicularo OS vocentur pro caustica coordinatae orthogonales $AS = X$

$$\& SO = Y \text{ erit primo } RO = \frac{-ssdr}{du} = \frac{sudr}{ds} : \text{tum ve-}$$

$$\text{ro habebitur } AS = X = r \frac{-ssudr}{du} = r + \frac{suudr}{ds}, \& SO$$

$$= Y = \frac{-s^3dr}{du} = \frac{ssudr}{ds}. \text{ Longitudo vero causticæ}$$

$$\text{est } = CM + MO + C = a + fudr \frac{-ssdr}{du} + C.$$

Coroll. 7.

XLVI. Caustica ergo curvæ quæsitæ semper est curva algebraica, si quidem quantitas r fuerit functio algebraica ipsarum s & u . Fieri autem omnino potest, non obstante conditione supra præscripta, ut r sit functio transcendens ipsarum s & u , ut mox videbimus.

Constructio Curvæ.

XLVII. Circa punctum A describatur curva IAi , partes TAB. II
alternatim positas AI & Ai similes & æquales habens, ita ut Fig. 2.

quævis recta per A ducta habeat partes AI & Ai æquales. Cujusmodi curvæ IAi centro A præditæ appellari possunt: quarum æquationes inter coordinatas orthogonales $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ ita erunt comparatæ, ut variables ζ & η in singulis terminis dimensiones numero vel pares, vel impares, constituent. Manifestum enim est utroque casu, si loco ζ & η ponantur $-\zeta$ & $-\eta$, æquationem non mutari, eandemque propterea intercedere relationem inter coordinatas Ab & bi atque inter AH & HI . Pro hujusmodi ergo curvis, si sint algebraicæ, æquationum forma erit:

I

vel

vel $o = A + B\zeta^2 + C\zeta\eta + D\eta^2 + E\zeta^4 + F\zeta^3\eta + G\zeta^2\eta^2 + \&c.$
 vel $o = A\zeta^2 + B\eta + C\zeta^3 + D\zeta^2\eta + E\zeta\eta^2 + F\eta^3 + G\zeta^5 + \&c.$
 Assumta itaque hujusmodi curva IAi , si angulus HAI vocetur $= \Phi$, recta AI valorem idoneum præbebit pro r , quoniam abeunte angulo $HAI = \Phi$ in HAI , cujus sinus & cosinus fiunt negativi, prodit recta $Ai = AI = r$: unde positio $HAI = \Phi$ & $AI = r$ talem hæc curva relationem inter r & Φ præbet, qualem solutio inventa postulat. Queratur igitur valor $\int u dr$ ex hac curva, seu cum positio $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ fit $r = \sqrt{(\zeta\zeta + \eta\eta)}$ & $u = \frac{\zeta}{r}$ erit $dr = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{r}$ &

$\int u dr = \int \frac{\zeta dr}{r} = \int \frac{\zeta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{\zeta\zeta + \eta\eta}$, quod integrale ponatur $= Q$. Tum in axe HA producto capiatur $AR = AI = r$, & ducatur ipsi AI parallela LRL , in qua primo sursum capiatur $RL = a + Q$, tum vero deorsum $Rl = a - Q$, denotante a quantitatem constantem pro lubitu assumendam. Deinde in axe sumtis $RK = RL$ et $Rk = Rl$ jungantur rectæ KL & kl , quæ, si opus est, productæ secent rectam Ee axi HR in O normaliter junctæ in punctis C & c , per quæ axi parallela agantur CM & cm rectam Li secantes in M & m , eruntque M & m duo curvæ quæsitæ puncta. Si denique anguli CML & cmI bisecentur rectis MT & mt , hæc erunt tangentes curvæ quæsitæ in punctis M & m : hocque modo describetur curva Problemati satisfaciens $EMmf$, in qua $CMmc$ representat viam radii ad curvam in M & m bis reflexi.

Coroll. 8.

XLVIII. Manifestum ergo est, ex eadem linea curva IAi infinitas lineas curvas $EMmf$, Problemati satisfaciens, construï posse. Non solum enim quantitas constans a pro lubitu variari potest, sed etiam quamvis aliam rectam, per A transeuntem, pro axe assumere licet.

Constructio Cauticæ.

XLIX. Quoniam invenimus $RO = \frac{\int u dr}{ds}$; & per co-
 ordinatas

ordinatas $AH = \zeta$ & $HI = \eta$ curvæ IAi , qua ante ad curvas Problemati satisfaciendas inveniendas sumus usi, est $dr = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{r}$; $u = \frac{\zeta}{r}$ & $s = \frac{\eta}{r}$ erit $ds = \frac{rd\eta - \eta dr}{r^2}$
 $= \frac{\zeta(\zeta d\eta - \eta d\zeta)}{r^2}$ & $suds = \frac{\zeta\eta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{r^2}$, unde

TAB. II
Fig. 3.

fit $RO = \frac{\eta(\zeta d\zeta + \eta d\eta)}{\zeta d\eta - \eta d\zeta}$. Ducatur ad curvæ assumptæ punctum I tangens $I\theta$ rectæ AG ad axem AR normali occurrens in θ , atque normalis $I\eta$, ipsi axi occurrens in η , erit $A\theta = \eta - \frac{\zeta d\eta}{d\zeta}$ & $A\eta = \zeta + \frac{\eta d\eta}{d\zeta}$, unde fit $\frac{A\eta}{A\theta} = \frac{\zeta d\zeta + \eta d\eta}{\eta d\zeta - \zeta d\eta}$; ideoque $RO = -\frac{HI \cdot A\eta}{A\theta}$. Ducatur igitur

recta $\theta\eta$, eique per I parallela Iv erit $Hv = \frac{HI \cdot A\eta}{A\theta}$ ideoque $RO = -Hv$. Quare in axe sumto intervallo $AR = AI$, ductaque RM parallela ipsi AI , in ea ob signum $-$ sursum capiatur $RO = Hv$, eritque punctum O in caustica & recta RO ejus tangens: unde caustica $DOEK$ ex data curva GI geometricè construatur.

Coroll. 9.

L. Constructa autem caustica vel per ejus rectificationem, vel ope fili ei circumplicati per evolutionem, eo modo, qui in doctrina de causticis tradi solet, curvæ Problemati satisfaciendas describentur:

Scholion.

LI. Notatu dignæ sunt figuræ causticarum, quæ hoc modo construuntur. Si enim curva assumpta Ii in infinitum extendatur, caustica pariter habebit ramos in infinitum expansos; sin autem curva Ii in se redeat, tum caustica quoque rota in spatio finito includetur, & quidem cuspidibus erit prædita L, l, K , uti in figura exhibetur: nisi curva Ii fuerit circulus, quo casu caustica in punctum abit. Ponamus, cur-

vam *li* esse ellipsin, cujus natura exprimitur hac æquatione:

$$\eta\eta = bb - n\zeta\zeta: \text{erit } r = \sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}: s =$$

$$\frac{\eta}{r} \text{ \& } u = \frac{\zeta}{r}: \text{atque } \eta d\eta = -n\zeta d\zeta; \text{ unde } d\eta: d\zeta =$$

$$n\zeta: -\eta, \text{ ideoque } RO = \frac{\eta(n\zeta\eta - \zeta\eta)}{n\zeta\zeta + \eta\eta} = \frac{(n-1)\zeta\eta\eta}{bb}, \text{ seu}$$

$$RO = \frac{(n-1)\zeta(bb - n\zeta\zeta)}{bb}. \text{ Num autem ob } X = r + \frac{\zeta}{r}$$

$$RO \text{ \& } V = \frac{\eta}{r}. RO \text{ erit } rX = bb + (1-n)\zeta\zeta + (n-1)$$

$$\zeta\zeta - n(n-1)\zeta^4: bb, \text{ ideoque } X = \frac{b^4 - n(n-1)\zeta^4}{bb\sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}}$$

$$\text{ \& } Y = \frac{(n-1)\zeta(bb - n\zeta\zeta)\sqrt{(bb - n\zeta\zeta)}}{bb\sqrt{(bb + (1-n)\zeta\zeta)}} \text{ hincque } XX$$

$$+ YY = bb + n(n-1)\zeta\zeta - 2nn(n-1)\zeta^4: bb + nn$$

$$(n-1)^2\zeta^6: b^4. \text{ Erit ergo } RO = 0 \text{ duobus casibus, altero, quo } \zeta = 0, \text{ altero, quo } \eta = 0; \text{ maximum vero erit } RO, \text{ si fit}$$

$$bb = 3n\zeta\zeta, \text{ seu } \zeta = \frac{b}{\sqrt{3n}}. \text{ Quo casu fit } \eta = b\sqrt{\frac{2}{3}}; \text{ \&}$$

$$r = b\sqrt{\frac{2n+1}{3n}}, \text{ atque } RO = \frac{2(n-1)b}{3\sqrt{3n}}; \text{ tum vero}$$

$$s = \sqrt{\frac{2n}{2n+1}} \text{ \& } u = \sqrt{\frac{1}{2n+1}}. \text{ His casibus autem causticae cuspides } L \text{ \& } I \text{ designantur. Verum de his figuris facilius judicare poterimus, si curvas algebraicas Problemati satisfacientes investigaverimus.}$$

Problema VI.

TAB. II LII. Iisdem propositis conditionibus, quæ in Problemate
Fig. 1. præcedente sunt allata, invenire curvas algebraicas *FMBmf*,
quæ radios incidentes *CM* axi parallelos post duplicem reflexionem eidem axi iterum reddant parallelos.

Solutio.

Jam ante invenimus, si ponatur intervallum $AR = r$,
angulus

angulus $ARM = \phi$, ejus finus $= s$ & cosinus $= u$, æquationem pro curva ita comparatam esse oportere, ut r sit functio parium dimensionum ipsarum u & s . Hinc autem fieri vidimus $CM + MR = p = a + s u d r$. Unde coordinatæ $AP = x$, $PM = y$ ita determinantur, ut sit $x = \frac{r - u p}{1 - u}$ & $y = \frac{s(p - r)}{1 - u}$. Quo igitur curva fiat algebraica, primo neces-

se est, ut r sit functio algebraica ipsarum s & u , tum vero ut formula $s u d r$ sit integrabilis. Est vero $s u d r = u r - s r d u$, & cum r sit functio par, erit tam $u r$, quam $s r d u$, functio impar ipsarum s & u . Denotet ergo in genere v functionem quamcunque algebraicam imparem ipsarum s & u , ac statuat

$s r d u = v$, fietque $r = \frac{d v}{d u}$: & $p = a + s u d r = a + u r - v = a + \frac{u d v}{d u} - v$, ita ut valor ipsius p hinc prodeat algebraicus. Erit ergo $p - r = a - \frac{d v}{d u} + \frac{u d v}{d u} - v = a - v - \frac{(1 - u) d v}{d u}$; & $r - u p = \frac{(1 - u u) d v}{d u} - u(a - v)$, unde habebuntur coordinatæ:

$$x = \frac{(1 + u) d v}{d u} - \frac{u(a - v)}{1 - u} ; \quad \& \quad y = \frac{s(a - v)}{1 - u} - \frac{s d v}{d u}.$$

Quæcunque ergo functio algebraica impar ipsarum s & u pro v accipiat, semper oriatur æquatio algebraica pro curva $FMBmf$, quæ radios CM , axi AB parallele incidentes, post duplicem reflexionem axi iterum parallelos reddat. *Q. E. I.*

Coroll. 1.

LIII. Quoniam v debet esse functio impar ipsarum s & u , ea si fuerit rationalis, in altera sequentium formularum debet esse contenta:

$$v = \frac{A + B s + C s u + D u + F s^4 + F s^3 u + G s^2 u^2 + H s u^3 + \&c.}{\alpha + \beta u + \gamma u^3 + \delta s^2 u + \epsilon s u^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \theta s^4 u + \&c.}$$

$$v = \frac{As + Bu + Cs^3 + Ds^2u + Esu^2 + Fu^3 + Gs^5 + Hs^4u + \&c}{\alpha + \beta ss + \gamma su + \delta uu + \epsilon s^4 + \zeta^3 u + \eta s^2 u^2 + \theta su^3 + \&c.}$$

Coroll. 2.

LIV. Cum sit $s = \sqrt{1 - uu}$, hæc formulæ sequenti modo simpliciter exprimi poterunt, ut sit

$$\text{vel } v = \frac{A + Bu + Cu^2 + Du^6 + \&c. + (Pu + Qu^3 + Ru^6 + \&c.)}{\alpha u + \beta u^3 + \gamma u^5 + \&c. + (\pi + \rho u^2 + \sigma u^4 + \tau u^6 + \&c.)}$$

$$\text{vel } v = \frac{Au + Bu^3 + Cu^5 + \&c. + (P + Qu^2 + Ru^4 + Su^6 + \&c.)}{\alpha + \beta uu + \gamma u^4 + \delta u^6 + \&c. + (\pi u + \rho u^3 + \tau u^5 + \&c.)}$$

Coroll. 3.

LV. Si irrationalitas $\sqrt{1 - uu}$ ex denominatore utriusque harum formularum tollatur more consueto, utraque formula in hanc unam formam abibit:

$$v = \frac{Au + Bu^3 + Cu^5 + Du^7 + \&c. + (P + Qu^2 + Ru^4 + Su^6 + \&c.) \sqrt{1 - uu}}{\alpha + \beta u^2 + \gamma u^4 + \delta u^6 + \epsilon u^8 + \&c.}$$

Coroll. 4.

LVI. Aequatio etiam inter v & u & s quæcunque assumi potest, dummodo hæc tres quantitates in singulis terminis vel pares ubique, vel impares ubique, constituent dimensiones. Ita tam hæc æquatio $v^3 + \alpha uv^2 + \beta sv^2 + \gamma u^3 + \delta suu + \epsilon v + \zeta s + \eta u = 0$, quam hæc $v^2 + \alpha sv + \beta uv + \gamma u^2 + \delta su + \epsilon = 0$ idoneam pro v functionem suppeditabit.

Coroll. 5.

LVII. Cum igitur sit pro primo reflexionis puncto M :

$$AR = \frac{dv}{du}; RM = \frac{a-v}{1-u} - \frac{dv}{du}; PM = \frac{s(a-v)}{1-u} - \frac{s dv}{du}; PR = \frac{u(a-v)}{1-u} - \frac{u dv}{du} \& AP = \frac{(1+u) dv}{du} - \frac{u(a-v)}{1-u}$$

— $\frac{u(a-v)}{1-u}$ erit pro altero puncto m ; quo tam v , quam s

& u , fiunt negativa: $AR = \frac{dv}{du}$; $Rm = \frac{a+v}{1+u} - \frac{dv}{du}$ $pm =$

$\frac{s(a+v)}{1+u} - \frac{s dv}{du}$; $Rp = \frac{u(a+v)}{1+u} - \frac{u dv}{du}$; & $Ap =$

$\frac{(1-u)dv}{du} + \frac{u(a+v)}{1+u}$.

Coroll. 6.

LVIII. Punctum autem O in caustica ob $r = \frac{dv}{du^2}$ &

sumto du constante $dr = \frac{ddv}{du}$, ita definitur, ut sit $RO =$

$-\frac{s ddv}{du^2} = -\frac{(1-uu) ddv}{du^2}$; hincque $OS =$

$-\frac{s(1-uu) ddv}{du^2}$; $RS = \frac{-u(1-uu) ddv}{du^2}$ atque $AS =$

$\frac{dv}{du} - \frac{u(1-uu) ddv}{du^2}$, unde curva caustica cognoscetur.

Constructio Curvæ.

LIX. Circa punctum A describatur curva algebraica AAi , ramis alternis AI & Ai æqualibus & similibus prædita, & per A ducatur recta FAB pro axe habenda. Vocetur abscissa $AH = u$ & applicata $HI = v$, fietque v functio impar ipsius u , uti solutio postulat. Tum axi AB in A normaliter constituitur DAd , cui tangens $I\theta$ occurrat in θ , erit $A\theta = \frac{u dv}{du} - v$: unde si capiatur $AE = Ae = a$ erit $E\theta = a + \frac{u dv}{du} - v = p = a + \int u dr$ & $e\theta = a - \int u dr$. Deinde

centro A radio arbitrario $AD = Ad = 1$ describatur circulus, cui

TAB. II
Fig. 4.

cui applicata HI occurrat in G , erit $HG = \sqrt{(1 - uu)} = s$, & FAG æquabitur angulo Φ . Jam ex d ad $I\theta$ productam ducatur perpendicularis $d\eta R$, axi occurrens in R , erit $AR = \frac{dv}{du} = r$: tunc ex R radio AG ducatur parallela RL , in eaque capiatur $RL = E\theta = a + \int u dr$, & fiat $RK = RL$, junctaque KL per intersectionem C in recta Dd axi AB agatur parallela CM , erit M punctum in curva quæsitâ.

Exemplum 1.

TAB. II LX. Cum v debeat esse functio impar ipsarum v & u ,
Fig. 1. ponatur $v = bu$, erit $\frac{dv}{du} = b$, & $p = a$: atque $r = b$: ita ut

omnes radii reflexi Mm in eodem puncto axem fecent; ex quo jam perspicuum est, curvam FBf fore parabolam, focus in R habentem. Quod idem æquatio statim indicat; fit enim $AP = x = b(1 + u) - \frac{u(a - bu)}{1 - u} = \frac{b - au}{1 - u}$ & $PM = y = \frac{s(a - bu)}{1 - u} - bs = \frac{(a - b)s}{1 - u} = (a - b)\sqrt{\frac{1 + u}{1 - u}}$, ut fit $y^2 = (a - b)^2 \cdot \frac{1 + u}{1 - u}$. At est $\frac{1 + u}{1 - u} = \frac{a + b - 2x}{a - b}$, unde fit $yy = (a - b)(a + b - 2x)$. Vertex ergo hujus parabolæ prodit, si $y = 0$, hoc est, si $u = -1$, quo casu fit $x = AB = \frac{a + b}{2}$ & parameter hujus parabolæ est $= 2(a - b)$. qua-

Fig. 4. duplò major, quam $BR = AB - AR = \frac{a - b}{2}$. Per con-

structionem autem præcedentem hæc parabola prodit, si $I Ai$ statuatur linea recta; tum enim ob $A\theta = 0$ erit $RL = EA$ constans, similiterque ob directionem $I\theta$ constantem erit quoque dR constans, ideoque punctum R fixum.

Exem-

Exemplum 2.

LXI. Ponamus, esse $v = bu + cs$, ob $ds = \frac{-u du}{s}$, TAB. II
Fig. 1.

$$\text{erit } \frac{dv}{du} = b - \frac{cu}{s} = r = AR, \text{ \& } p = a + bu - \frac{cuu}{s}$$

$$- bu - cs, \text{ seu } p = a - \frac{c}{s}; \text{ unde fit } r - up = b - au \text{ \&}$$

$$p - r = a - b - \frac{c(1-u)}{s}, \text{ ideoque } AP = x = \frac{b - au}{1-u}$$

$$= \frac{a+b}{2} - \frac{(a-b)(1+u)}{2(1-u)} \text{ \& } PM = y = -c + \frac{(a-b)s}{1-u}$$

$$= -c + (a-b)\sqrt{\frac{1+u}{1-u}}: \text{ unde } \frac{1+u}{1-u} = \frac{(y+c)^2}{(a-b)^2},$$

$$\text{qui valor ibi substitutus dabit } x = \frac{a+b}{2} - \frac{(y+c)^2}{2(a-b)}: \text{ quæ}$$

æquatio est pro parabola quoque, cujus axis recta AB est parallelus, ab eoque intervallo $= c$ distat; parameter vero est $= 2(a-b)$. Patet ergo, hanc hypothefin non aliam dare curvam atque præcedentem, cum ex utraque oriatur parabola inter omnes, quæ Problemati satisfaciunt, sine dubio simplicissima.

Exemplum 3.

LXII. Ponamus $v = bu + cu^3$, ut fit $\frac{dv}{du} = b + 3 -$

$$cuu = AR = r \text{ \& } p = a + 2cu^3; \text{ unde fit } r - up = b + 3cuu - au - 2cu^4 \text{ \& } p - r = a - b - 3cuu + 2cu^3.$$

$$\text{Habebimus ergo } AP = x = \frac{b - au + 3cuu - 2cu^4}{1-u}$$

$$PM = y = (a - b - 3cuu + 2cu^3)\sqrt{\frac{1+u}{1-u}}. \text{ Sit } a =$$

$$b + c, \text{ atque prodibunt sequentes formulae: } AP = x = b - cu + 2cuu + 2cu^3 = b - cu(1 - 2u - 2uu).$$

K

PM =

$$PM=y=c(1+u-2uu)\sqrt{(1-uu)}=c(1-u)(1+2u)\sqrt{(1-uu)}. \text{ Ad curvam autem per plurima puncta construendam præstabit notasse, esse } AR=b+3cuu; \text{ col. } ARM=u; \text{ \& } RM+MC=a+2cu^3, \text{ seu } RM=\frac{a-b-3cuu+2cu^3}{1-u};$$

$$\text{eritque } Rm+mc=a-2cu^3, \text{ seu } Rm=\frac{a-b-3cuu-2cu^3}{1+u}.$$

$$\text{Tum vero pro caustica erit } \frac{ddv}{du^2}=6cu \text{ \& } RO=-6cu(1-uu), \text{ unde fit } AS=X=b+3cuu-6cuu(1-uu)=b-3cuu+6cu^4 \text{ \& } OS=Y=6cu(1-uu)\sqrt{(1-uu)}.$$

Exemplum 4.

$$\text{LXIII. Ponamus } v=bu+\frac{c}{u}, \text{ erit } \frac{dv}{du}=b-\frac{c}{uu}$$

$$AR=r \text{ \& } RM+MC=p=a+bu-\frac{c}{u}-bu-\frac{c}{u}=a-\frac{2c}{u}; \text{ unde fit } r-up=b-\frac{c}{uu}-au+2c \text{ \& } p-r=a-b-\frac{2c}{u}+\frac{c}{uu}, \text{ atque } AP=x=\frac{(b+2c)uu-c-uu^3}{uu(1-u)}$$

$$\text{\& } PM=y=(a-b-\frac{2c}{u}+\frac{c}{uu})\sqrt{\frac{1+u}{1-u}}. \text{ Statuamus, quo hæ formulæ fiant simpliciores } a=b+c, \text{ erit } AP=x=b-\frac{c}{uu}-\frac{c}{u}+c, \text{ \& } PM=y=c\left(\frac{1-u}{uu}\right)\sqrt{(1-uu)}, \text{ vel } x=a-\frac{c}{u}-\frac{c}{uu}; \text{ \& } y=-c\left(\frac{1}{u}-\frac{1}{uu}\right)\sqrt{(1-uu)}.$$

$$\text{Ponatur } t=a-x, \text{ ut fit } t=\frac{c}{u}+\frac{c}{uu}, \text{ \& } y=c\left(\frac{1}{u}-\frac{1}{uu}\right)\sqrt{(1-uu)}, \text{ ex quarum illa oritur } u=\frac{c+\sqrt{(cc+4ct)}}{2t}.$$

$$\frac{x}{u} = \frac{-c + \sqrt{(cc + 4ct)}}{2c} \quad \& \quad \frac{s}{uu} = \frac{2cc + 4ct - 2c\sqrt{(cc + 4ct)}}{4cc}$$

$$= \frac{c + 2t - \sqrt{(cc + 4ct)}}{2c} \quad . \quad \text{Hinc fit } c \left(\frac{1}{u} - \frac{1}{uu} \right) = -c - t +$$

$$\sqrt{(cc + 4ct)}; \text{ est vero } 1 - uu = \frac{4tt - 2cc - 4ct - 2c\sqrt{(c^2 + 4ct)}}{4tt}$$

ideoque $2t^2yy = (c + t - \sqrt{(cc + 4ct)})^2 (2tt - cc - 2ct - c\sqrt{(cc + 4ct)})$ nec proinde $2yy + cc - 10ct - 2tt = - (c + 4t)\sqrt{(cc + 4ct)}$ seu $y^2 + (cc - 10ct - 2tt)yy + c^2 - 6ct^2 + 12ccct - 8c^3t = 0$. Habemus ergo lineam quarti ordinis quaestioni satisficientem, quae hac aequatione commodius exprimitur:

$$16yy = (\sqrt{(c + 4t)} - 3\sqrt{c})^2 (\sqrt{(c + 4t)} + \sqrt{c})$$

vel si ponatur $c = 4e$ & $t + e = x$ habebitur:

$$yy = (\sqrt{x - 3\sqrt{e}})^2 (\sqrt{x} + \sqrt{e}) = xx - 3x\sqrt{ex} + 18ex - 27ee.$$

Ad causticam vero hujus curvae inveniendam est $\frac{ddv}{du^2} = \frac{2c}{u^3}$

$$\& RO = \frac{-2c(1 - uu)}{u^2}; \text{ unde } AS = X = b - \frac{3c}{uu} + 2c \&$$

$$OS = Y = \frac{-2c(1 - uu)\sqrt{(1 - uu)}}{u^3} \quad . \quad \text{Ponatur alia ab-$$

$$\text{scissa } b + 2c - X = T, \text{ erit } \frac{3c}{uu} = T, \& uu = \frac{3c}{T}, \text{ unde fit } \frac{5cY}{T}$$

$$\sqrt{\frac{3c}{T}} = 2c \left(1 - \frac{3c}{T} \right)^{\frac{1}{2}}, \text{ seu } 3Y\sqrt{3c} = -2(T - 3c)^{\frac{3}{2}} \quad . \quad \text{Po-}$$

natur abscissarum initium denuo mutando $T - 3c = X$, erit $3Y\sqrt{3c} = -2X\sqrt{X}$, & $27cYY = 4X^3$; est ergo caustica haec parabola cubicalis Neoliana, diametrum habens radiis incidentibus parallelam.

JOANNIS HEUMANNI, JUR. PROFESSORIS
Altorfni, Commentarii de re diplomatica Imperatorum

ae Regum Germanorum, inde a Caroli M. temporibus adornati.

Norimbergæ, sumptibus Joannis Georgii Lochneri, 1745, 4. Alph. 3, cum Tabb. æn. 5.

Quamta utilitate tabularum veterum, quæ Diplomata vocantur, cognitio & interpretatio, tam ad varias disciplinas ornandas & illuminandas, quam inprimis ad legum Germanicarum intelligentiam, conferat, eruditus, qui tali in campo unquam defudarunt, affatim notum est. Quamvis autem maxima utilitas exinde speranda sit; dolendum tamen est, ob summam incertitudinem, & difficultates quamplurimas, quibus ea res premitur, adeo occultam atque peregrinam nostris scholis doctrinam tabulariam adhuc fuisse, ut, cum Diplomata memores, ænigmata loqui videaris. Præclarissime igitur de historia & legibus patriæ nostræ antiquis promerentur, qui, post celebratissimi *Mabillonii* curas, cujus quippe opus in instructissimis duntaxat Bibliothecis asservatur, curatorem Diplomatum notitiam cum lectoribus communicare fatagunt, &, quomodo vera a falsis discernenda sint, docent. Fecit hoc Clarissimus hujus libri Autor, qui, Ill. *Rinckii*, Academiæ Altorfinæ quondam Antecessoris gravissimi, monitis ad hunc laborem excitatus, nullis difficultatibus ac tædiis cessit, ut rem diplomaticam Imperatorum ac Regum Germaniæ, inde a *Caroli M.* temporibus usque ad *Carolum Calvum*, erueret ex tenebris ac illustrare posset. In *sex Capita* universa hæc lucubratio divisa est. *Caput primum* de re diplomatica generatim agit; *secundum* Diplomata *Caroli Magni*, *tertium Ludovici Pii*, *quartum Lotharii*, *quintum Ludovici secundi*, & *sextum Caroli Calvi*, exponit Diplomata, de quibus nunc singulis paulo fusius dicendum est. Diplomaticam artem pro parte artis criticæ habendam, & in æstimanda Diplomatum fide consistere, Cl. Autor judicat. *Mabillonium*, a *Papebrochio* excitatum, primum hanc artem in formam redegerit, monet, controversias, post *Mabillonii* fata circa eam rem exortas, fuse exponens. Diplomata per li-

teras

*teras patentes, quibus Principes, vel proceres, jura & immunitates impertiuntur, describit, eademque pro varietate argumenti, quod tractant, & materix, in qua scripta sunt, variis compellationes fortiri, observat. Diplomata quamplurima ex antiquitate superesse, in favorem Ecclesiarum potissimum data, monet. In membranis illa scribi sueviffe, statuit, quæ membranæ in latitudinem chartarum extendi consueverunt. Pictas in eis fuisse literas atramento, observat, quamvis *Carolus Calvus*, Orientales Imperatores imitatus, in Diplomate quodam Abbatix Compediensis, aurea bulla mutito, rubris literis usus sit, cujus documenti effigiem expressit *Maillonius*. Pontifices privilegiis suis monogramma Christi, sive characterem, *Chrismon* dictum, qui asterisci speciem habet, præmisisse, Reges vero pro lubitu signa quædam Diplomatum frontibus præfixisse, Cl. Autor docet. Christi monogramma in quibusdam Imperatorum Diplomatum visitur, plurimis tamen litera C majuscula, nonnunquam nuda, nonnunquam variis lineis implicata, præmissa est, quam literam *caput, seu initium*, denotate, non male suspicantur eruditi. Sub Carolingis, & per aliquot post eos Secula, lingua Latina unice in Diplomatum adhiberi consuevit. Ductum literarum, tempore Carolingorum usitatum, describit Cl. Autor, cujus quoque figuram æri incidendam curavit. Genus scribendi in Diplomatum Carolingorum regnat vehementer barbarum, orthographia valde corrupta est, & innumeris scribarum vitiis scatet, unde, non male acturum esse, qui linguam diplomaticam omnium seculorum ac regnorum data opera explicaret, Cl. Autor judicat. Numerorum signa, in Diplomatum usitata, curiose idem exponit. Interpunctionibus ea tempore *Caroli M.* cartuisse, docet, abbreviationes & vocum compendia quamplurima in eis occurrere, observat, &, laudabilem iis explicandis operam *Baringium* in *Clave diplomatica* adhibuisse, monet. De monogrammatibus dein, quæ in chartis antiquis frequentissime occurrunt, disputat. Monogramma describit per *signum, vocem literas, non naturali, sed vario, ordine compositas, exhibens*. Pingebatur*

Pag. 6.

10.

nempe antiquis temporibus ad nomen Regis crux, quæ, κατ' ἔξοχὴν *signum* dicta, manu Principis ipsius exprimebatur, reliqua Cancellarius addebat. Signum verò crucis occasionem, monogrammata cruciformia fingendi, suppeditasse, Cl. Autor monet. Jam in Diplomatum *Carolo M.* antiquioribus hujusmodi characteres occurrunt, hic vero usum eorum perpetuum in Diplomata regia introduxit, atque ipse perinde ac sequentes *Caroli*, una cum *Arnolpho*, ad crucis figuram nomina sua expressit, reliqui Carolingi quadrata monogrammata excogitarunt. Omnia tamen Carolingica sunt nomina, quia nullas literas, nisi quæ ad nomen scribendum necessariæ sunt, referunt. Postea *Otto II* titulum Imperatoris Augusti addidit, unde titularia orta sunt monogrammata. Appendebantur Diplomatum figilla, unde ipsæ chartæ nonnunquam sigillorum nomine veniunt. Reges Merovingici una cum Carolingis illa in cera alba expresserunt; sequentibus Regibus rubricata cera magis placuit. Orbicularem figuram figilla antiquiora tenent. Effigiem Regis thorace induti, ad sinistrum latus conversam, ostendunt, barba & lauro decoratam, cum inscriptione XPE, *protege*, vel *adjuva*, *Regem*, vel *Imp.* Nec figilla aurea & plumbea, quæ *bullæ* dicuntur, Carolingis temporibus incognita fuisse, Cl. Autor ex *Petri Diaconi Chronico Cassinensi* comprobat. Contenta

Pag. 14. deinceps Diplomatum idem exponit. A Regibus Francorum antiquissimis, nec non a *Carolo M.*, invocationem nominis divini in instrumentis rarius fuisse adhibitam, monet. *Ludovicum* vero, ejus nepotes, & alios Reges Germanorum, divina auspicia haud prætermisisse, dicitur. Vota vel ad Servatorem nostrum, vel ad S. S. Trinitatem, verbis vario modo conceptis, direxerunt, donec *Carolus Calvus* constantem hanc precationis formulam: *In nomine sanctæ & individua Trinitatis*, aliquot seculorum usu comprobata, instituit. Plurima dein, de titulis Imperatorum, formula promulgationum, & reliquis Diplomatum contentis, Cl. Autor. asserti bonæ frugis plenissima, &, per partes eundo, totam Diplomatum constructionem delineat. His autem præmissis, Diplomata *Caroli M.* describit.

16 seq.

describit. In plurimis quidem ejus præceptis invocationem nominis divini deesse, concedit, non tamen idcirco Diplomata, in quibus ea occurrit, falsitatis statim arguenda esse, urget, quamvis, nonnunquam a manu recentiore precandi formulam adjectam esse, non diffiteatur. Quod ad nomen & honorum titulos *Caroli*, tria temporum intervalla discernenda esse observat. Ab anno Christi 768 usque ad annum 774, id est, a regno Francorum suscepto usque ad Longobardicum, dicitur iste Princeps *Carolus gratia Dei Rex Francorum, Vir illustre*. Ab illo tempore usque ad annum 800 ei hæc formula familiaris fuit: *Carolus gratia Dei Rex Francorum & Langobardorum ac Patricius Romanorum*. Nonnunquam additum est: *Vir illustre*. Ab impetrata autem dignitate imperialis usque ad vitæ exitum hoc elogio insigniuntur ejus Diplomata: *Carolus, serenissimus Augustus, a Deo coronatus, magnus & pacificus Imperator Romanorum, gubernans imperium, qui & per misericordiam Dei Rex Francorum & Langobardorum*. Majestatis elogium rarius sibi istum Principem tribuere, Cl. Autor monet. De patria dein, vita, & familia, *Caroli* varia notatu digna, e Diplomatum istius Imperatoris hausta, adstruit. Pontificem Romanum, sanctitatis, beatitudinis, & Apostolicæ coronæ, encomiis mastratum a *Carolo*, commonstrat, eas tamen compellationes Pontifici cum aliis Episcopis, imo & laicis, communes fuisse, ex aliis documentis ostendit. Proceres, seculari dignitate conspicui, interdum *illustres* vocati sunt, eoque titulo nec Reges Francorum majorem affectasse, Cl. Autor docet. Curam, quam iste Princeps statui ecclesiastico & civili probe ordinando impendit, admodum fuse & erudite dein exponit. Merita quoque *Caroli M.* in rem literariam enarrat. Ut chartis suis eo firmitus robur adderet Imperator, variis clausulis eas confirmavit, multas violatoribus indixit, imo nonnunquam imprecationes addidit, id quod variis exemplis Cl. Autor docet. Factum id etiam, quando se sacris ædibus collegiisque beneficium præstiterat *Carolus*, ejusque posteris, ut pro se & familia preces eo ardentius ad Deum funderentur, postularunt. Cujus rei

Pag. 27.

34.

87 seq.

106.

113 seq.

rei

- rei varia exempla, nec non *litaniae Carolinae* formula, hic
 Pag. 115. exhibentur. Ad calcem Diplomatum *Caroli* plerumque
 observatur, quod isti chartæ nomen Imperatoris inscriptum,
 116. & sigillum ei impressum fuerit. Adest interdum & subscrip-
 tio, & sigillum, sed clausula illa deest, quamvis hoc in pau-
 cis obveniat Diplomatis. Modo folius annuli, in placitis
 plerumque, & minoris momenti chartis, modo subscriptio-
 nis duntaxat, mentio fit, sigillo nihilo minus affixo. Ipsa Di-
 plomatis subscriptio monogrammate constat, cujus rei ratio-
 nem daturus *Mabillonius de re diplomatica pag. 164, Carolum*
M. artem scribendi ignorasse, pronuntiavit. Hoc autem de
 Principe adeo literato nequam dici posse, & locum *Egin-*
bardi, ad quem vulgo provocatur, de calligraphia & literis
 majusculis capiendum esse, Cl. Autor dicitur, deque figura
 119. *Carolini* monogrammati varia adstruit. De Archi-Cancellariis
Caroli M. qui Diplomatis simul subscribebant, disputa-
 120. tat. Sigillorum *Carolinorum* formam expositurus, observa-
 123. tiones *Heineccii* e libro *de Sigillis P. I Cap. IX §. 14* hic ap-
 ponit. Integræ fidei tabulas *Carolinas* & datum & actum ha-
 bere, unde discatur, quo anno regni, vel imperii, & ubi,
 negotium gestum fuerit, Cl. Autor monet. Tribus epochis
Carolum Diplomatis signandis usum esse, docet. Prima ni-
 mirum regni Francici, altera regni Langobardici, & tertia
 imperii. Annos incarnationis dominicæ in ejus Diplomati-
 bus raro annotari, observat Cl. Autor, & indicem Diplo-
 matum *Carolinorum*, quantum fieri potuit, locupletissimum
 addit, deque spuris & suspectis *Caroli* Diplomatis
 144. disputat. *Ludovicus Pius*, Rex Aquitanicæ factus, aliquos
 chartas edidit, quarum nonnullæ, a *Mabillonio* in *Annalibus*
Benedictinis editæ, hanc habent inscriptionem: *In nomi-*
ne Domini nostri Jesu Christi; in aliis ejus Diplomatis in-
 vocationem nominis divini penitus omissam esse, Cl. Autor
 observat. Ubi gubernacula imperii Romani capeffivit; hanc
 unam precandæ formulam servavit: *In nomine Domini Dei &*
Salvatoris nostri Jesu Christi. Eam formulam aliquot Diplo-
 matum centurias præ se ferre, Cl. Autor monet, varias ta-

men chartas, a *Martenio & Daberio* editas, hanc formulam diverso modo exhibere, docet, urgetque, eam rem nonnihil ad chartarum a *Serretio* in dubium vocandam facere, ita persuasum sibi habens; suspicionem eo majorem suboriri, quo audacius consuetudo deleratur. Hæc tamen duntaxat de Diplomatibus valere, nequam ad alia literarum monumenta istius Imperatoris transferri posse, concedit. Nomen *Ludovici*, a vocabulo *Hluto*, quod *præclarum* denotat, & *Wigh*, quod *Martem* significat, compositum esse, observat. Cum Rex Aquitanie iste Princeps esset, nomen suum hæc formula in Diplomatibus expressit: *Ludovicus divina ordinante providentia Rex serenissimus Aquitanie*, vel *Ludovicus gratia Dei Rex Aquitanorum*. Ad imperatoriam dignitatem evectus, hanc fere semper adhibuit formulam: *Hludovicus divina ordinante, interdum propitiante, providentia, seu clementia, Imperator Augustus*. Assumpto in imperii societatem filio *Lothario*, ejus simul in Diplomatum inscriptione mentio injicitur, id quod contra *Mabilonium*, qui, in literis *Ludovici* nomen *Lotharii* etiam tum exulare, scripsit, quando adhuc erant conjunctissimi, Cl. Autor evincit. Imperavit postea *Ludovicus* iterum solus, atque tunc stilum nonnihil immutavit, hac usus formula: *Hludovicus, divina repropitiante clementia, Imperator Augustus*, quamvis nonnullæ ejusdem chartæ priorem formulam retinuerint. Alias præterea istius Imperatoris chartas, quæ a formula consueta recedunt, Cl. Autor affert. Idem, dum rem gestam notam faciat *Ludovicus*, eum stilum paternum imitari, observat, & quamplurimas ejusmodi formulas apponit. In Proæmiis eadem, ac in *Caroli M.* literarum exordiis, argumenta contineri, docet. Sæpius spe remunerationis æternæ cives ad obediendum edicis suis invitavit *Ludovicus*. Idem se ipsum in numero plurali more paterno plerumque nominat. Patri mentionem semper cum honoris & laudis præfamine injicit. Agnatorum quoque sæpius meminit. Episcopos & Abbates *venerabilium* compellatione ornat. Proceres *illustres fideles* vocat. Ipsa tamen ejus Diplomatum contenta *Carolinæ* chartas varietate præmodum superare,

Pag. 171.

174.

175.

176.

177.

- Cl. Autor monet. *Ludovicum* enim in rebus sacris ordinandis atque emendandis summam posuisse diligentiam, vel cognomen *Pii* indicat. Verum, laudabiles ejusdem conatus tristem eventum sæpius habuisse, Cl. Autor observat. Conciliorum itaque, sub hoc Principe habitorum, & capitularium, ab eo confectorum, contenta, quantum ad præsens institutum pertinet, edisserit. Eum jus circa sacra supremum constanter exercuisse, demonstrat. Quomodo rempublicam sibi commendatam habuerit, legibusque eam temperaverit, postea exponit. Formam rei publicæ ejus temporis delineat. Tabulas divisionis regni inter filios ex *Baluzii* editione *Capitularium Regum Francorum & Cointii Annalibus* exhibet, & illustrat. Concordiam eum domi atque foris stabilivisse, observat. Fœdus, cum Imperatoribus Byzantinis initum, describit.
216. *Herioldo*, Danorum Regi, regnum, quo privatus erat, *Ludovicum* restituisse, ostendit; illum quoque Regem, tanquam Imperatoris vasallum, equum & arma accepisse, docet. Quomodo postea regno a filiis spoliatus, & iterum restitutus fuerit *Ludovicus*, eleganter & accurate enarrat. Duces eo tempore jus in provincias hæreditarium habuisse, negat. *Ludovicum* supremam jurisdictionem in Italia exercuisse, ostendit. Saxones ipsi addictissimos fuisse, monet. *Ludovicum* vero, nimis bonum, neque satis perspicacem, sæpius a ministris circumventum esse, variis exemplis declarat.
223. Leges *Ludovici*, causas privatorum ordinantes, & crimina coercentes, dein exponit. Bonis literis valde deditus fuit hic Imperator, deque earum flore augendo admodum sollicitè cogitavit. Hinc scholas institui curavit, librorum amplissimam supellestem cum eruditis liberaliter communicavit, Scripturam sacram potissimum in linguam patriam jussit transferri. Eruditi igitur, ob tam propensam Imperatoris erga literas voluntatem, isti seculo non deerant, quorum nonnullos Cl. Autor commemorat. Annalium conscribendorum curam Notariis & Cancellariis impostam fuisse, observat. Multarum aliarumque pœnarum minas, violatoribus legum a *Ludovico* præstitui solitas, adducit. Præces ut pro se ab iis, quos beneficiis

neficiis cumulaverat, funderentur, *Ludovicus* sæpissime postu-
 lavit, id quod exempla adducta ostendunt. Subscriptionum Pag. 236.
 quoque clausulas & monogrammata ejus Cl. Autor exhibet.
 De Cancellariis *Ludovici* disputat. Sigilla dein istius Impera- 238 seq.
 toris examinat, & tria criteria, ex quibus cognosci vera hu-
 jus Principis sigilla queant, suppeditat. *Ludovicum* nempe
 in probis sigillis barba semper & lauro esse conspicuum, ad-
 ditamque ei inscriptionem: *XPE Protege Hludovicum Im-* 243.
peratorem, docet. De bullis aureis istius Principis disse- 243.
 rit, & notas chronologicas, in ejus Diplomacibus usitatas,
 affert, Diplomata denique incertæ & dubiæ fidei exami- 244.
 nat, quorsum etiam celebratissimum illud Diploma Lindavien-
 se, contra quod stilum jam acuit *Covringius*, refertur. Scri-
 pta, de hoc Diplomate evulgata, Cl. Autor studiose enarrat,
 illudque Diploma adulterinum esse, pronuntiat. De Diploma 268.
 tibus dein *Pipini*, *Ludovici* filii, quam fieri potest accuratissi-
 me disserit. *Lotharii* Diplomatum hæc fuit inscriptio: *In no-*
mine Domini nostri Jesu Christi, Dei aterni. Quæ Lotharii no-
mine scriptæ sunt literæ, ab illis patris Ludovici nihil differunt.
 Has regulas tam late dominari, ut chartæ sinceræ & incorru-
 pta vix unquam ab iis recedant, Cl. Autor monet. Inscr-
 iptio, qua frequentissime usus est *Lotharius*, similis est pater-
 næ: *Lotharius, divina ordinante providentia, Imperator Au-*
gustus. Exordiorum formulæ etiam paternas & avitas for-
 mulas imitantur, earumque multas Cl. Autor speciminis loco
 apponit. Quando de se ipse loquitur, excellentiæ, celsitu- 276.
 dinis, serenitatis, majestatis, mansuetudinis, magnitudinis,
 compellationes usurpat *Lotharius*. Patris, avi, conjugis, & 277.
 propinquorum, honorifice sæpius meminit. Quomodo res
 sacras ordinaverit iste Imperator, Cl. Autor suse enarrat.
 Concilia itidem, ejus auctoritate congregata, & exercitium
supremi juris circa sacra, exponit. Statum denique rei publi-
 cæ istius temporis, res gestas *Lotharii*, ejusque leges civiles,
 describit. Merita ejusdem in bonas literas enarrat. Minas, 290 seq.
 sanctionibus *Lotharii* addi solitas, recenset. Pro beneficiis
 collatis preces sibi majorum more stipulatum esse, docet.

- Monogrammatum ejus figuras exhibet. Cancellarii ejus Imperatoris quinam fuerint, exponit. In sigillis *Lotharii* ejus effigiem barbatam, lauro ac paludamento decoratam, conspicit, cum epigrapha: † *XPE adjuva Hlotarium Aug.* monet Epocham hujus Imperatoris primam *Mabilionius* cum aliis ad A. 817 retulit, quo anno, tertio Cal. Aug. imperii confors factus est. Epochæ secunda ab anno 820 deducitur, qua *Mabilonio* post obitum patris demum usus esse videtur *Lotharius*. Tabulas interim *Lotharii*, ante annum 840 editas, maxima epocharum varietate vexari, exempla, a Cl. Autore allata, assatim loquantur, quod an ipsis rerum vicissitudinibus, an vero Cancellariorum licentia, tribuendum sit, non satis constat. De chartis tandem *Lotharii*, de quarum fide eruditi dubitant, Cl. Autor differit. *Ludovicus II* initialem formulam invocationis divinæ pariter ac inscriptionem, patri & avo familiarem, retinuit. Promulgationem more recepto vel titulo Imperatoris, vel exordio, subjunxit. Patris semper honorifice in Diplomatis meminit. Afferit Cl. Autor instrumentum donationis, in gratiam conjugis *Angilberga* ab isto Imperatore promulgatum. Confortem imperii istam Principem nonnunquam dici, commemorat, negotiorum vero partes ipsi fuisse creditas, negat, quamvis per varias artes, ægre id ferentibus regni proceribus, rerum administrationem nonnunquam ad se traxerit. Quomodo rem ecclesiasticam & civilem direxerit *Ludovicus*, fuse exponit Cl. Autor. Bellum quoque ejus, cum *Seoda*, Saracenorum Rege, gestum, contentionem cum *Basilio*, qui Orienti imperabat, circa titulum Imperatoris agitatam, motus, in Italia per Normannorum incursiones excitatos, una cum aliis rebus, ab hoc Imperatore gestis, describit. Minas ac imprecationes, Diplomatis *Ludovici* adjectas, edisserit. In liberalitatis redhōstimentum preces pro se fundendas eum postulasse, observat. Monogrammata tandem, Cancellarios, sigilla, & notas chronologicas, in ejus Diplomatis occurrentes, describit. *Carolus Calvus* formulam precandi: *In nomine sanctæ & individue Trinitatis*, constanter Diplomatis suis præfixisse, monet.

monet. Quasdam tamen ejus chartas ita inchoare: *In nomine Domini & Salvatoris nostri Jesu Christi*, docet. Earum nonnullas & alia singularia habere, observat. Aliam in fronte Diplomatum compellationem sibi tribuit *Carolus*, cum adhuc Rex esset, aliam, cum imperiale diadema suscepisset. Consuetam formulam *Caroli*, adhuc Regis, hæc fuit: *Carolus gratia Dei, vel Dei gratia, Rex*, quamvis in nonnullis Diplomatis hæc formula variet. Cum Imperator factus esset, hunc inscriptionis modum assumpsit: *Carolus, ejusdem Dei omnipotentis misericordia, Imperator Augustus*. Exordia etiam & formulas promulgationis, ei solennes, Cl. Autor exponit. Titulos eum largius, quam priores Imperatores, adhibuisse, de se ipso in numero singulari eum loqui consuevisse, diei natalis, aliarumque rerum domesticarum, eum sæpius meminisse, observat. Instituta ejus ecclesiastica edisserit. Amorem ejus ergo bonas literas ex *Herici Præfatione ad libros de vita S. Germani* describit. Minas, quibus legum suarum violatores perterruit, enarrat. De monogrammatibus *Caroli* disserit, tandemque Cancellariorum, sigillorum, & bullarum ejus, notitiam suppeditat. Epochas postea ejus constituit. In *Caroli Calvi* Diplomatis post notas chronologicas, & interdum quoque ante easdem, sæpius *ambasciatores* commemorantur, quo nomine eos, quibus deprecatoribus & adjutoribus charta data est, intelligi, Cl. Autor docet. De Diplomatis *Caroli* deperditis, corruptis, & spuris, etiam disputat. Diplomata tandem *Caroli* filii, Regis Aquitanie, recenset. Et hunc quidem in modum tabularum, a primis Germanie Imperatoribus datarum, notitiam Cl. Autor dedit. Gratulamur ei insignem, quam sibi acquisivit, rei diplomaticæ notitiam, atque, Historie Germanicæ studiosos non sine utilitate hæc ejus lucubrationes evoluturos esse, certissime confidimus.

Pag. 360.

361 seq.

391.

393.

398.

411.

*DIATYPOSIS ACADEMIARUM APUD
Judeos, in qua earum, ut & Gymnasiorum & scholarum, in illa gente, tituli, multitudo docentium & discen-*

tium, studia, studendi methodum, & privilegia, concinne memorantur ac describuntur, qua simul opera multis tam Veteris, quam Novi, Testamenti locis clarissima lux affunditur, adornata & edita ab ANDREA NORRELIO, Regiæ Bibliothecæ Upsaliensis Præfeco.

Upsaliæ, 1746, 8 maj.

Plag. 5½.

Elegantem hanc Commentationem Eruditiss. Autor prelo jamdum paratam habuit A. 1702, eamque publicæ ventilationi Academicæ destinaverat; sed hujus sui voti certis de causis compos fieri non potuit, ut hinc illam inter reliquam suppellectilem librariam seposuerit; quam cum de novo perlustraret, & multa de Judæorum scholis accuratius, quam adhuc factum est, pertractata esse cognosceret, illam suis sumptibus exscribi curavit. In Præfatione quædam contra Cl. *Olavum Olavi Celsium*, qui ipsum erroris alicujus in Historia literaria insinulaverat, monet. Opusculum tribus absolvitur *Capitibus*, quorum *primum* est *de variis nominibus, quibus Judæorum Academiae veniunt, secundum de forma & multitudine scholarum inter Judæos, tertium de docentibus & discipulis in Athenæo Judaico. Caput I* exponitur *tum Ebræa, tum Chaldaea, tum Græca, nomina. Ebræa sunt בית המדרש, academia, in qua accuratior de lege & religione disquisitio instituebatur, ישיבה, confessus, a conventu docentium pariter atque discipulorum, בית רבנן, nomen habens a Rabbanan, qui summus dignitatis Academicæ apud Judæos erat titulus, כנסת בית, a congregatione, עלייה, cænaculum, quoniam aliquando in superiori ædium conclavi ad precandum & dissertandum conveniebant, כרם, vinea, ab ordine sedentium in schola Chaldaea. Ebræis respondentia sunt בית מדרש, סתי בתא, תרכיפ, ab institutione, quoniam in illis lex explanabatur, בית אורפנא, quia in illis publici doctores docebant, סדרה, ab ordine, qui observabatur. Græca sunt מסכילי, quod & מסכולה scribitur, ortum ducens ex Græco σχολή. *Cap. II* docet, synagogas ut plurimum in locis editioribus excitatas, pulcherrime exornatas, fenestrisque instructas fuisse. In synagogis*

ſynagogis cum primis notari merentur **היכל**, alias etiam **הארן**, Pag. 17-
arca, ſive *armarium*, appellatum, libris ſacris aſſervandis de- 19.
 ſtinatum, **הנרות**, *ſuggeſtus*, *candelabrum* item & *lampades* pen-
 ſiles. Chaldæis **היכל** dicebatur **כסא**, *ſolium*, *thronus*, quem
 a loci *altitudine*, quam a *diſputando*, quod Cl. Autor exiſti-
 mat, appellari malimus. Inde ſermones ad populi concio-
 nem dirigebantur, legebatur, preces fundebantur, & alia ſo-
 lennia ſacra peragebantur, Græcis *καθέδρα*. *Matth. XXIII, 2*,
 per *καθέδραν Μωſεως* non tam *cathedram legiſlativam* cum
Lightfooto, quam *doctrinalem*, non ſine ratione vult intelli-
 gi; quanquam utrumque hoc ſibi commode ſubordinari
 queat. Qui enim ex inſtituto *Mofis* docebant, illi ſinul le-
 giſlatoriam poteſtatem exercebant. In ſcholis diſcentes non 19-22.
 humi ſediſſe, ſed ſedilia, humilia tamen, ſpatium cubitale non
 excedentia, occupaviſſe, adductis magiſtrorum teſtimoniis dat
 probatum. In armario aſſervabatur Codex ſacer, membranis 22-24.
 invicem confuſis, conſtans, exaratus in parte adverſa, averſa
 vacua & pura relicta, qui circa bacillos convolvebatur, unde
 illuſtratur locus *Luc. IV, 17-20*, ubi *ἀναπτύσσειν* & *πτύσσειν*,
 prius nempe per *evolvere*, *aufrollen*, poſterius per *convolvere*,
 rede convertitur. His de forma ſynagogarum præmiſſis, ad 24-26.
 ſynagogarum multitudinem progreditur. Hieroſolymis inde
 ab reditu ex Babelo ad excidium uſque 400 fuiſſe, magiſtri
 perhibent, ex quibus ſcholæ *Hillelis* & *Schammai* celeberrimæ
 fuerunt. *Aſſ. VI, 9*, *ſυναγωγὴ Διβερτινῶν καὶ Κυρηναίων καὶ*
Ἀλεξανδρεῶν memoratur, quarum prior in ſcriptis Talmudicis
סניגוגא דבירי, *ſynagoga libertinorum*, dicatur. Sed, quo-
 niam omnes illæ ſynagogæ a gentibus, quibus propriæ fuerunt,
 inſigniuntur, præterea ſynagoga *Libertinorum* cum illa *Cyre-
 naorum* & *Alexandrinorum* proxime conjungitur, quæ ad ho-
 mines ex Africa oriundos, vel inde Hieroſolymam commi-
 grantes, ſpectaverant, in ſententiam Cel. *Gerdeſii* concedimus,
 per *Libertinos* gentem, a *Liberto*, Africa oppido, nuncupatam,
 intelligendam eſſe, peculiari Diſſertatione, eaſque eruditis, evin-
 centis. Præter ſynagogas Hieroſolymitanas, quæ magna ex 26-30.
 parte ſpeciem Academiarum habuerunt, in ſingulis vicis &
 oppidulis,

- oppidulis, quæ 120 cives aiebant, scholas triviales constitutas fuisse, docet *Maimonides*, ad quas parens Judæus filium, ubi sextum, vel septimum, ætatis annum attigisset, adducere, ac magistro, certo pacto didactro, formandum tradere, tenebatur. Levitas etiam in urbibus, quæ ipsis colendæ dantur, institutioni vacasse, dubio caret. De scholis & Academiis, quæ post urbis everisionem floruerunt, nihil dicit. In *Cap. III*
- Pag. 30-34. differit de נשיא, qui non solum principatum tenebat in synedrio, verum etiam supremam in omnes Academiis exercebat potestatem, & eminentissima fulgebat dignitate. Solus ille gradus Academicos conferebat, nec absque illius consensu quisquam ad honores Doctorales admittebatur. Ipsi, Academiam ingredienti, assurgebant omnes, nec ante locum capiebant, quam ipse jussisset. Ubi Scripturam explicabar, verba interpreti in aurem infurrabat, qui Ebraicam dialecto Chaldæo-Syra reddebat, quorsum alluditur *Matth. X, 27*. Proximus dignitate erat רב בית אב, cui pariter Academiam introeunti assurgebant. Reliqui dicti sunt חכמים, qui postea Philosophos Græcos imitati, modestiæ causa תלמידי חכמים dici maluerunt. De reliquis doctorum titulis, תנאים, הלכות, & גמרא, eorumque differentia, prolixitatem ut evitaret, verba non facit. Nomina רב, רבי, & רבנן, a temporibus *Hillelis* demum in usu esse cœperunt. Sed pergit ad officia docentium & discipulorum. Ex illis quidam singulis Sabbatis, ut legem prælegerent & interpretarentur, evocabantur, solebant quoque in Academia cum præfide de sensu Scripturæ & Talmudis disputare. Disputatio hunc in modum instituebatur. Qui dubium movebat, vel interrogabat, committebat id interpreti, & hic habitu & ore modesto & submisso deferebat ad præfidem, ab eodemque responsum ad interrogationem accipiebat. Discipuli dicebantur תלמידים, quo nomine etiam veniunt in N. T. *Jo. IX, 28*, *Luc. VI, 40*, item בנים, tenerrimo enim amore ipsos doctores sui prosequabantur. Hi tempestive scholam accedere tenebantur, quod non solum ad corporis sanitatem tuendam, verum etiam ad vitam prorogandam, multum conducere iudicabatur. Doctores

res suis omnibus honoris titulis venerabantur, eisdemque servitium præstare obstringebantur, ut, qui ipsis obniteretur, ipsi Deo refragari censeretur. Inde a temporibus *Mosis* ad R. *Gamahelem* senem usque discipuli, coram doctoribus suis stantes, literis sunt operati, post sedere cœperunt, & quidem ita, ut omnes doctorem suis tueri possent oculis. Quod autem de se profitetur *Paulus*, se ad pedes *Gamahelem* enutritum fuisse, illud non tam respicere morem discipulorum, qui dicuntur humi sedisse, dejecti ad pedes doctorum, in altioribus cathedris sedentium, sed potius humilitatem ipsorum ac modestiam repræsentare, arbitratur Doctiss. *Novellius*; prouti olim tenuioris homines fortis, cum viros, in eminenti dignitate constitutos, compellarent, ad illorum pedes se devolvere solebant. Discentes tempore Christi stetisse, liquet ex *Matt. V. 1, Luc. II, 46, Matth. XIII, 1, 2*. Aliquando colloquia & disceptationes multo cum fervore tractabant, in quibus ubi nimio effervecebant calore, præses silentium imponebat. Qui sapientiæ & doctrinæ invigilabat, is a tributis & vestigaliis, itemque servitiis publicis, v. c. munitioibus, excubiis, & hujus generis aliis muneribus, immunes erant. Equidem fatendum est, quæ in hac Dissertatione prolata sunt, ab aliis viris doctis, cum maxime Cel. *Vitringa*, fufius dissertata esse; juvat tamen etiam subinde illa, quæ prolixius ab aliis sunt tractata, brevibus comprehensa legere & repetere; addimus, quædam tamen esse, quæ *Vitringa* non æque attigit, v. c. de disputandi apud Judæos ratione, distinctius aliquanto hic proposita.

Pag. 40-

47.

47-56.

56-59.

EPISTOLA AD EMINENTISSIMUM ET REVERENDISSIMUM ANGELUM MARIAM QUIRINUM, qua de gestis Pauli III, Pontificis, cum Henrico VIII, Angliæ Rege, agitur, & ejus emendatio ecclesiæ Anglicanæ suscepta defenditur, ab JO. RUDOLPHO KIES-

M

LINGIO,

LINGIO, SS. Theol. D. & Prof. Publ. Ord. in Acad.
Lipsiensi.

Lipsiæ, ex tabernis librariis Jo. Godofr. Dyckii, 1747, 4.

Plag. 111.

- A**ltera hæc est Epistola, a doctissimo Autore ad Eminentiss. Patrem purpuratum *Quirinum*, de *Paulo III*, Pontifice Maximo, sed non super eodem argumento, perscripta. Initium differendi fit ab Epistola Eminentiss. *Quirini*, qua literis superioribus Summe Reverendi Autoris respondetur, afferunturque testimonia nonnulla, *Pauli III* vitam moresque comprobantia. Sumit sibi hæc Noster perlustranda, ita tamen, ut antea de eo, quod in capite causæ versatur, Eminentiss. Cardinalem moneat. Nulla enim fuerat concertatio inter ipsum, & dissentientem *Quirinum*, de egregia mentis indole, animique dotibus, quibus *Paulus* largissime instructus fuit; sed de eo quæstio agitabatur, num de sacrorum emendatione ipse fuerit serio sollicitus. His positis, facile nervi inciduntur elogiorum, de Pontifice isto ab Em. *Quirino* prolatorum, quorum curatiorem explorationem, amplioremque excussionem, alii tempori reservandam Noster duxit. In præsentia ipsi sufficit, *Joannis Casa*, *Lazarus Bonamici*, & *Petri Aretini*, nomina notare, & brevissimis beneficia honoresque ob oculos animosque lectorum ponere, quibus allecti illi fuerant, ut in laudes *Pauli* excurrerent, sibi que sedulo caverent, ne ingrati animi notam incurrerent, si, quæ vere gesta essent, cum posteris communicarent. Ad ea, quæ ex Cardinalis *Contareni* epistolis Eminentiss. *Quirinus* proposuerat, docte responderetur, & utrumque argumentum, tum ad auctoritatem Romanorum Pontificum, tum ad Jureconsultorum circa illam opiniones, spectans, ex ipsis rei ecclesiasticæ fontibus declaratur. Nec inter ea *Lutherus* noster sine defensione abit, a *Contareno* temere notatus, quasi occasionem conscribendi libelli sui de captivitate *Babylonica ecclesiæ* inde ab opinionibus Jureconsultorum strigosis arripuisset. Suam tamen Venerabilis Autor *Contareno* laudem non invidet, ideo ipsi

ipsi decernendam, quod avaritiam, ambitionem, ceterasque
 pravas actiones, curiæ Romanæ ingenue professus fuerat. His
 18. reliquiis, caput rei, hoc est, quæ ab *Henrico VIII* in negotio sacro-
 rum emendandorum gesta sunt, Noster aggreditur. Magnopere Em. *Quirinus Pauli III* prædicaverat prudentiam, erga
 Regem Angliæ, immorigerum sedis Romanæ filium, adhi-
 bitam. Expediendæ hujus causæ duo requiruntur momen-
 ta, quorum alterum circa argumenta Em. Patris Purpurati
 refellenda, alterum circa ipsam reformationis formam, ab
Henrico VIII institutam, occupatur. In utroque ita Noster
 versatur, ut quis facile videat, non tam ad polemicarum,
 quam historicarum, literarum classem hoc scribendi genus
 pertinere. Non dissimulantur *Henrici VIII* vitia & facinora
 minus laudanda. Multa tamen inveniuntur in vita ejus, de
 19. quibus Angliæ, imprimis quod ad sacrorum curam, pluri-
 mas gloriandi habeat rationes. Maximo repurgandi sacra
 ardebat desiderio; cujus rei *Sleidanus* autor est locuple-
 tissimus. Socias inde manus ad conficiendum gravissimum
 hoc negotium lubens offerebat, maximamque *Henrici* gra-
 tiam *Lutherani* initari fuissent, si ipsius & *Catharine* Hispanicæ
 divortium suo suffragio communire voluissent. Multi insu-
 20. per Angliæ oratores publice missi, cum *Luthero*, *Melanchthone*,
 & aliis Saxonicæ Theologis, colloquentes, nunquam vero
 in doctrinis convenientes, hujus rei fidem reddunt certio-
 rem. Clandestina tamen a Pontificiis sparsa dissidiorum se-
 mina, aliaque impedimenta, unionem, *Lutheranos* inter &
 Angliæ socios susceptam, irritam reddebant. Turbida in-
 21. ter hæc tempora *Pauli* celebratur prudentia atque æquitas
 erga *Henricum* maxime conspicua. Hanc ut confirmaret Em.
Quirinus, testimonio usus est *Thomæ*, Autoris laudatissimi.
 Demonstrare hic Noster studet, testimonium illud excitatum
 24. minus in rem præsentem quadrare, ubi non de reliquis
Henrici vitiis & virtutibus, sed de ipsius cura circa sacra,
 quæstio instituat; nec Pontificis invidiam in *Henricum* ori-
 25. ginem aliunde traxisse dicit, quam ex odio atque dissidio ali-
 quo domestico, quo Pontificem ex sedibus suis in Angliam de-

- Pag. 28. jecerat *Henricus* laudabili sane consilio. In hujus itaque dis-
 fidii causam amplius inquiri Noster, &, quæ ad tempora
 31. ea spectant, literarum, gestarumque rerum, monumenta as-
 fert, ex quibus natales & incrementa hujus rei plene co-
 gnosci queant. In divortium deinde *Henrici*, ejusque causas,
 34. altius inquiritur, &, quam præclare hic egerit Rex Angliæ,
 ostenditur, ut ex his omnibus dijudicari possit, quæ tunc
 temporis ratio fuerit habita. Memoratu hic est dignissimum,
 dissensionem istam, de divortio *Henrici* ortam, præcipuam
 sacrorum in Anglia emendandorum præbuisse causam, inopi-
 natam quidem & inexpectatam, sed saluberrimam. Multa
 præterea occurrunt in hoc campo rerum momenta, quæ atten-
 tionem merentur, & providentiam divinam mire testatam fa-
 35. ciunt. Quid vero amplius fiebat inter harum contentionum
 femina? Denegabat *Henricus* Pontifici obsequium; leges de
 instituendis sacris purioribus ferebat; Ecclesiæ Anglicanæ
 summum in se suscipiebat regimen, summamque potesta-
 36. tem. Qua in causa nihil est, quod culpandum videatur.
 38. Interferuntur hic capita quædam, libertatem ecclesiæ An-
 40. glicanæ antiquioris non parum illustrantia. *Pauli III* mo-
 deratio in subsidium vocatur, ut prudentia atque integritas
 ipsius in revocando *Henrico* dilucidius appareat. Eminent vero
 42. ista, judice Em. *Quirino*, in sero promulganda in Regem *Henri-
 cum VIII* execratione, quam vocant Bannum ecclesiasti-
 cum. Ratio vero hujus lenitatis in promptu est. - Facile enim
 prævidebat *Paulus*, fulmina sua vana atque irrita esse futura,
 hinc, commodam potius esse expectandam occasionem, puta-
 43. bat, qua concordia inter ipsum & *Henricum* restitueretur. Suc-
 cedit nunc de *Pauli* sapientia, in hoc negotio adhibita, tractatio.
 Conspicua hæc redditur ex variis atque molestis *Poli* Patris pur-
 purati modo in Angliam, modo in Hispaniam & Galliam, susce-
 45. ptis legationibus. Hoc licet *Pauli III* institutum reprehenden-
 dum non esset, eventu tamen prospero consilia omnia fuerunt
 desituta, cum morbo inveterato frustra medicina pararetur.
 Nisi, peccasse in eo *Paulum*, forsitan quispiam dixerit, quod
 46. *Polo* usus fuerit in Anglia oratore publico, cujus liber de uni-
 tate

sate ecclesiastica varias in Anglia jam excitaverat murmurationes, licet publici juris nondum factus esset, ut adeo ipsi minus tutus illic videretur manendi locus. Ipse tamen Pontifex sapienter omnino egit in eo, quod *Poli* librum, nimis acri calamo conscriptum, opprimendum curaverit. *Poli* vero in Galliam & Hispaniam legatio excusationem plane nullam habet, eo quippe directa, ut *Pauli* consilia de debellando *Henrico VIII*, a *Carolo V* & *Francisco I*, Rege Galliarum, firma redderentur, & prosperum successum nanciscerentur; quæ omnia ab Autore nostro ita exponuntur, ut nullus facile dubitationi relinquatur locus. Contenderat Em. *Quirinus*, Regem Galliarum omnem *Pauli III* causam in se defendendam suscepisse, sed, quam frustra hæc dicta fuerint, facile apparet ex ipsis *Poli* literis, hæc de re ad Pontificem perscriptis, & a *Quirino* editis. Confirmatur hoc quoque ex aliis virorum celeberrimorum in Gallia literis, quorum auctoritati fides temere non est abroganda. His omnibus vero frustra tentatis remediis ad revocandum *Henricum* ad concordiam, cum curia Romana ineundam, ad ipsum anathema, tanquam ad anchoram sacram, Pontifex profugit. Nihil attinet hic plura commemorare de atrocioribus *Henrici* facinoribus, quorum de causa in jus vocabatur a Pontifice. Nec nostrum est, palliare *Henrici* crimina. In utramque tamen partem hic disputari potest; sique recte causam rerum ponderare velimus, *Henricus*, quod in primis ægre ferebant Pontificii, juste egit in hominibus quibusdam neci tradendis ob denegatam jurisjurandi fidem. Quicquid tamen hujus rei sit, iniquius certe *Paulus* egit, in *Henrico* nulla probabili de causa excommunicando, in civibus ipsius sollicitandis, & prole ejus a spe regni hereditarii excludenda. Irrita tamen hæc fulmina in *Henricum* mittebantur. Alterum moliens tractationis argumentum Noster, primordia emendationis sacrarum in Anglia queri, docet, in motu isto salutari, *Lutberum* inter & Pontificem excitato. Ipse *Henricus* primis statim temporibus huic negotio se immiscuit, & cum *Lutbero* per literas disputavit, licet non abnuat Noster, multas in his rebus *Philippo*,

Pag. 47.

48.

50.

52.

55.

56.

57.

58.

59.

- Marchioni Hassiæ, quin imo plurimis, esse deferendas partes.
60. Maximi tamen interfuit Regis Angliæ, ut sacra repurgarentur,
 & jugum Pontificium excuteretur, id quod doctissimi viri sæpe
 61. multumque evictum dederunt. In aggrediendo vero opere isto
 difficillimo circumspicte Regi erat agendum, ut non solum sacra
 62. emendarentur, sed emendatio etiam firma atque inconcussa redderetur.
 Hinc jurisjurandi religione obstringebat cives, ut summam Principis potestatem in rebus
 63. externis, ad religionem spectantibus, agnoscerent; publice prohibebat,
 & edicto cavebat, ne denarius *Petri*, vulgo ita dictus, sedi
 64. Romanæ amplius expenderetur; Annatas, antea curiæ Romanæ
 66. oblatas, rescidit; desidiōsos monachos monasteriis partim expulit,
 partim ad labores adstrinxit; monasteria alia destruxit, alia usui
 69. publico addixit, opesque ibi corrasas ærario publico vindicavit. In doctrinis
 fidei crassas ignorantie nebulas dispellendas, & Scripturam
 71. sacram puriori restituendam nitenti, atque in linguam Anglicanam
 transferendam, curavit. Eandem laudatissimus *Henricus* operam
 74. adhibuit in libris ecclesiasticis conficiendis, ut sacra commodius in
 lingua vernacula fieri possent. Rationem etiam articulorum fidei
 habuit. Quid circa eos immutatum fuerit, quoad Pontificiorum in
 83. primis doctrinas, & quæ præterea notatu in confessione fidei
 Anglicana digna essent, calcem libelli nostri premunt, ut iudicatu
 fiat haud difficile, *Henricum* ita emendasse doctrinam cultumque
 84. publicum in cœtu sanctiori, ut laude etiam sit mactanda ipsius
 opera, & verbo divino consentanea repurgatio hæc nominanda.
 Coronidis loco Summe Venerabili Autori placuit, nonnulla addere
 de meritis *Henrici* in Lutheranorum cœtum. Referuntur huc potissimum
 ipsius legationes ad Lutheranorum conventus, nec non libelli, publice
 emissi adversus Mantuanum & Vincentinum Concilium. Quæ omnia
 fati docent, quam serio de emendandis sacris *Henricus* semper
 cogitaverit. Hæc sunt, quæ ex his doctissime perscriptis literis
 cum Lectoribus nostris communicanda duximus, certo confisi,
 fore,

fore, ut iudem Autori nostro pro exantlatis hisce laboribus, quibus in ecclesiæ emolumentum, & in rei publicæ literariæ insignes fructus, præclare est defunctus, publicas solennesque gratias decernant.

JO ALBERTI FABRICII, SS. THEOL. D.
 & Prof. Publ. Bibliotheca Latina mediæ & infimæ ætatis. Volumen sextum. P. Z. Liber XVII, XVIII, XIX, XX, & XXI, quos post fata Viri summi addidit CHRISTIANUS SCHOETTGENIUS. Accedit COELII SEDULII Carmen de verbi incarnatione.

Hamburgi, sumtu Joannis Caroli Bohn, 1746, 8.

Alph. 2 plag. 13.

Celeberrimus continuatæ Bibliothecæ *Fabricianæ* Autor præclarum hoc negotium suscepit autoritate suavesque *Jo. Christophori & Christiani Wolfiorum*. Omne scriptorum genus, quod a *Fabricio* adhibitum videbat, consuluit, rerum suarum fidelissime satagens. Hoc magis laudandus, quod simillimum *Fabriciano* dedit opus, neque tamen nisi paucas beati Viri schedas, a Celeberrimo ejusdem genero, *Reimaro*, cum ipso communicatas, in manibus habuit. Primos inter sunt, de quibus hic agitur, scriptores *Polemius Sitivius Bollandus*; *Xicco Polentonus*, de quo tanto brevior esse potuit, quanto fusior atque accuratior olim in singulari Dissertatione fuit *Cel. Kappius* noster; ejus filius, *Modestus Polentonus*; *Martinus Pollichius Mellerstadius*; *Polydorus Vergilius*, Urbinas; *Petrus Pomponatius*, de cujus vita evolvi merentur *Niceronus* in *Commentariis* T. XXV, *Bælius* in *Lexico*, & *Jo. Gottlieb Olearius* in peculiari Diss. Jenæ A. 1709 edita; *Jo. Jov. Pontanus*, Cæretanus ex agro Spoletano, qui, A. 1426 natus, *Joviani* nomen ex more illorum temporum Neapoli assumpsit, ubi apud *Ferdinandum I* Regem gratia

tia multum valuit, cui primum a secretis fuit, post filii *Alphonfi II* inspector, deinde vero a secretis, obiit A. 1503, ætatis 77; *Ponticus Virunius*; *Porcellus*, vel *Porcellius*; *Porcbetus Salvaticus*; *Porbo*; *Præpositivus*; *Primafius*; *Priscianus*; *Prosper Aquitanicus*. Quid autem? Quasi vero hujusmodi de indice facile dari excerpta possent; aut sufficerent lectoribus nuda nomina, quæ quidem hujus ætatis omnia ipsemet ibi se reperturum haud temere arbitrabitur; aut tandem crederemus, ullum fore literaræ Historiæ studiosum, quin ipsum illum librum, quem nominasse & commendasse sufficit, supellectili addat suæ? Quæ cum ita sint, sola Cel. *Schætzgenii* observatio prævia commemoranda adhuc videtur, quæ *Sedulii* Carmen, ex MSto Codice Corbejensi, ante annos nongentos exarato, desumptum, nobis describit. Memorat ibi, ex quo Codice *Juvenici* librum in *Genesin* eruerit, in eodem exstare sine ullo Autoris nomine *Sedulii*, Presbyteri Scoti, operis paschalis Librum I, cui tanquam pars ejusdem, nulla interposita distinctione, nulla divisione, nulloque titulo, præmittatur illud de verbo carnem induto poema. Id cum singulari studio perlegisset, eundem in priore & sequente lucubratione stilum animadvertit, nihilque incommodi vidit, si uni eidemque Autori, nempe *Sedulio*, laborem utrumque attribueret. Inprimis dum ipse *Sedulius* judicium confirmavit statim initio carminis, quo paschale opus *Theodosio* Augusto dedicatum fuit. Unde patet, *Sedulium* in opere paschali *Virgilium* Poetam imitari, ejusque locutiones divino adaptare sensui sibi proposuisse. Id autem in carmine, quod hic legitur, sic etiam fuit observatum, ut vix sit versus aliquis, qui *Virgilium* non referat. Unde & singulos *Virgilii* versus, a *Sedulio* expressos, subjiciendos curavit Cl. Editor. Ex iisdem patebit, centonem fere *Virgilianum* dici posse illud ipsum recens nobiscum communicatum Poema.

Pag. 54 hujus Mensis lin. 6 quod *Orationis* pro *Orationes* legitur ad vitio factum operarum scito.

✱ ✱ ✱

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXLVIII.

Pars I.

NUMISMATA ÆREA SELECTIORA MAXIMI *moduli e Museo Pisano, olim Corrario.*

Venetis, apud Jo. Bapt. Albritium, Hieronymi filium,
sine indicio anni, fol. maj.

Constat Tabb. zn. 92.

IN NUMISMATA ÆREA SELECTIORA MA- *ximi moduli e Museo Pisano, olim Corrario, Com- mentarii.*

In Monasterio Benedictino-Casinate S. Jacobi Pontidæ agri
Bergomatis, apud Joannem Santinum, sumtibus Socie-
tatis, 1740, fol. maj.

Alph. 2 plag. 18.

IN NUMISMATA ÆREA SELECTIORA MA- *ximi moduli e Museo Pisano, olim Corrario, Animadversiones.*

Tomii II.

In Monasterio Benedictino-Casinate S. Jacobi Pontidæ agri
Bergomatis, apud Jo. Santinum, sumtibus Societatis,
1741 & 1744, fol. maj.

Tom. I Alph. 3 plag. 5, Tom. II Alph. 3 plag. 3.

N

Nihil

Nihil profecto & ad famam comparandam aptius, & ad florem literarum adaugendum efficacius, facere possunt homines dignitate & opibus conspicui, quam cum Bibliothecas, Musea, & Gazophylacia, colligunt, aditumque ad ea viris doctis liberaliter indulgent. Hac enim ratione & plurimū thesauri literarii, qui alias atra nocte sepulti in æternum jacerent, in lucem & conspectum protrahuntur, & eruditi, quos vitæ institutum, aut fortunæ iniquitas, ab inspiciendis & comparandis ejusmodi doctrinæ subsidiis abstrahit, hæc impedimenta superare, & inoffenso pede in literarum campo progredi, possunt. Laudandi eo nomine potissimum sunt Italiæ proceres, qui patriæ suæ honorem, quem illa per artium studia inde ab antiquissimis temporibus obtinuit, quavis ratione conservant & augent, nullisque adeo sumtibus in Museis instruendis & locupletandis parcunt, ita ut, omnem fere prisca orbis memoriam in Italia adhuc superesse, dici vere possit. Numerari autem inter insignes ejusmodi literarum fautores jure suo meretur *Hieronymus Corvarius*, magni nominis, dum viveret, Senator, qui maximi moduli numismata ærea, eaque selectiora, diligentissime quondam colligere aggressus est. Institutum hoc omni laude dignissimum. filius ejusdem, *Angelus*, paternarum virtutum ex asse hæres, probavit non solum, verum & collecta jam numismata quamplurimis aliis adauxit. Neutiquam vero in suos tantum usus colligere hosce thesauros ipsi constitutum erat, verum, ut publici juris iidem fierent, in æs incidendos hosce nummos curavit, perfecissetque institutum, nisi mors ejusdem cœptis remorari fecisset. Reliquit interim hic filiam, *Elisabetbam*, quæ, cum *Hermolao Pisano* nuberet, præter alia, in domum Pisanam dotis nomine illata, hanc quoque literariam suppellectilem eidem intulit. Æri igitur incisa omnia hæc numismata in 92 Tabulis hic sistuntur, eorumque doctissimam æque ac elegantissimam explicationem addidit *Albertus Mazzolenus*, qui, sacris quanquam in Abbatia Benedicino Casinati muniis addictus, rei tamen antiquariæ & numariæ insignem peritiam ex institutione & colloquiis viro- rum præstantissimorum, quos in Præfatione, Operi præmissa, laudat,

laudat, sibi comparavit. Ipsæ nummorum explicationes librum *Commentariorum*, atque adeo totius Operis velut *Tomum secundum*, absolvunt; quarum explicationum nonnullas speciminis loco jam afferemus. In nummo Imperatoris *Galba* legitur inscriptio *Ζεύς Κάβριος*, atque tria templa una cum Jovis effigie in eo efficta conspiciuntur. Cujus rei rationem redditurus Rev. Autor, *Galbam* originem paternam ad Jovem retulisse, ex *Suesonio* ostendit, Jovem vero a tribus templis, in quibus colebatur, *Cassii* nomen tulisse, monstrat. In *Ægypto* nimirum *Cassius* mons erat, & oppidum, sic dictum ab insula *Cycladis*, quæ nomen habuit a *Caso Cleomachi*, a quo etiam *Cassii Jovis* templum, *Stephano de Urbibus* teste, conditum est. Alium in *Syria* super *Seleuciam* montem esse situm, qui *Cassus* dicebatur, ibique *Jovem Cassium* fuisse cultum, Rev. Autor nos docet, qui & insulam *Corcyram* oppido *Cassiope*, temploque *Jovis Cassii*, gloriari suevisse, monet. Nummum *Domitiani*, in quo Dei filius is dicitur, idem affert. Cum enim *Vespasianus*, *Domitiani* parens, morti se vicinum sentiret, exclamasse fertur: *Θεός ἤδη γενήσομαι*, jam *Deus* ero, unde & post mortem Diis annumerabatur. *Domitianus* igitur ab eo tempore Dei filius dici cœpit & scribi. In nummo *Hadriani* iste Princeps *Trajani* nomine insignitus conspicitur, inque nummi postica parte *Jupiter* inter *Junonem* & *Minervam* constitutus apparet. *Trajani* igitur nomen, quod hic nummus præfert, confirmare videtur, *Hadrianum* a *Trajano* adoptatum, accitumque fuisse ad imperium, id quod *Spartianus* & *Victor* narrant. Exstant etiam nummi, in quibus *Trajanus Hadriano* orbem, hoc est, imperium, porrigit, in eisque legitur *Adoptio*. Contrarium interim huic sententiæ *Dionis Cassii* locum esse, qui, *Hadrianum* nequaquam a *Trajano* adoptatum esse, scribat, Rev. Autor monet, ejusque testimonio fidem habendam esse urget. Nummi igitur, in quibus *Adoptio* legitur, ab illis videntur esse cusi, qui *Hadriano*, cum adoptatus a *Trajano* videri vellet, morem gerebant, & assentabantur. *Jovem* porro, *Junonem*, atque *Minervam*, hoc in nummo ita repræsentari, quomodo Romæ

Pag. 19.

20.

26.

in templo, quod eis erexerat *Tarquinius*, visebantur, Rev. Autor monet. Ibi enim tria extitisse sana, æquali distantia communibus conjuncta lateribus, *Dionysii Halicarnassensis* testimonium, a Rev. Autore adductum, declarat. In nummo ejusdem *Hadriani*, *Sabina*, Imperatoris uxor, efficta cernitur, & *Augusta* elogio nobilitatur. Observat vero Rev. Autor, in Chronico Alexandrino pariter ac apud *Eusebium*, non nisi decimo, aut undecimo, imperii *Hadrianei* anno eam *Augustam* renuntiatam esse, legi, & *Hadrianum* quoque tunc temporis demum patris patriæ cognomen natum esse. Cum tamen inscriptiones & numi, etiam primis imperii ejus temporibus cusi, cum patrem patriæ repræsentent; ea monumenta cum scriptoribus citatis conciliaturus Rev. Autor, datum quidem *Hadriano* ab aliis jam tum imperii initio *Patriæ Patriæ* nomen, & *Sabinæ* uxori illud *Augusta*, concedit, sed, *Hadrianum* non nisi sero illud sibi sumxisse, & hoc tribuisse uxori, contendit, eamque rem ex *Spartiani* loco comprobatur.

- Pag. 32. Nummus *Antonini Pii*, in quo iste Imperator capite laureato, togatus, cum sceptro aquila ornato in sinistra, adstantibus sibi duobus parvulis, stat, & curru rotundo, a quatuor equis tracto, vehitur, pompam *Antonini* consularem & triumphalem simul Rev. Autori indicare videtur. Confutat hujus nummi autoritate *Aurelium Victorem*, cui *Antoninus triumphorum expers* dicitur. Laurum nempe triumphorum fuisse signum, observat, cum eam aliquando aquilam in gremium *Liviæ* ex alto dejecerit, ac triumphans postea *Cæsar* ramum lauri in manu tenuerit, coronamque lauream capite gesserit, quod reliqui postea *Cæsares* itidem facitarunt. Triumphum autem honore dignum fuisse *Antoninum*, eumque & *Britannos* per *Lollium Urbicum*, Legatum, vicisse, *Mauros* ad postulandam pacem coegisse, & quamplurimas alias gentes, vel rebellantes, vel hostes, compescuisse, Rev. Autor comprobatur. Currus, in quo constitutus hic visitur *Antoninus*, neque bellicis, neque iis, est similis, qui in ludis adhibebantur, sed in modum turris rotundæ confectus. Duas figuras, quæ simul in curru triumphali conspiciuntur, duas ejusdem

ejusdem filias denotare, Rev. Autor existimat, cum, liberos & cognatos triumphantem secum habere consuevisse, ex *Zonara* Annalibus constet. Cum autem simul sceptrum aquila ornatum, Consulibusque proprium, hoc in nummo gesser, pompam simul triumphalem hic repræsentari, Rev. Autor statuit. Sæpius vero Consules solenni ritu in publicum processisse, & inprimis Calendis Januariis, quando munus auspicabantur, id factum esse, idem Doctiss. Autor monet. Quartum Consul hoc in nummo *Antoninus* dicitur. Consulatum Calendis Januariis A. U. C. 898 eundem iniisse, ex *Fastis* Consularibus Rev. Autor nos docet. Nummum Imperatoris *Commodi*, in quo iste Imperator capite leonina pelle tecto, & aratrum ducens, comparet, & *Hercules* Romæ conditor memoratur, explicaturus, ex *Dione Cassio* observat, *Commodum*, abscisso Colossi capite, sui capitis imaginem reposuisse, data ei clava, æneoque leone subjecto, ut *Herculi* similis esset. *Commodum* insuper, repudiato nomine paterno, *Herculem* se, *Jovis* filium, vocasse, *Herodianus* commemorat. Romam pro colonia sua eum venditasse, ex *Dione Cassio* apud *Xiphilinum* intelligitur. Eam igitur ob causam aratrum ipsi hoc in nummo tributum esse, quippe quo conditores urbis, spatium ejus indicaturi, utebantur, Rev. Autor observat. *Julia Augusta*, Imperatoris *Severi* uxor, *pia* & *felix* in nummo, in ejus honorem cuso, dicitur; thesa etiam, a duabus mulis vecta, in eo nummo comparet, qua alias exuvix Deorum ludicris Circensibus in circum ad pulvinar transferri sueverunt. Hos autem honores & hæc elogia per adulationem *Julie* fuisse decreta, eamque adulterii famosam & conjurationis consciam fuisse, imo & inedia tandem se ipsam confecisse, adeoque nec *pia*, nec *felicis*, cognomen mereri, Rev. Autor ex veterum locis quamplurimis ostendit, omniaque de *Julia* illa notatu digniora affert. In honorem vero ejusdem *Julie Domne* nummum cudi curavit Tarsus, in cujus adversa parte caput *Julie*, in averfa autem mulier turrata, cippo, cui gryphus insculptus est, insidens, visitur, dextra ramum tenens, dependentibus ex eo fructibus, cum exultante in aquis

Pag. 43.

83.

103.

figura virili, & epigraphe: ΑΔΡ ΣΕΤΗΡΙΑΝΗ ΤΑΡ-
 ΣΟΣ Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ. T. B. Eam inscriptionem
 Rev. Autor per verba: *Hadriana Severiana Tarsus, Metro-*
 pag. 104. *polis, decreto senatus*, interpretatur, simulque, ad nummi hu-
 jus explicationem, observat, Tarsum cognomen *Severianæ*
 in honorem Imperatoris *Severi* assumpsisse, uti prius a *Cæsare*
Juliopolis, ab *Hadriano Hadriana*, dicta fuerit. *Metropo-*
leos honorem a potentia & civium multitudine eam affectam
 esse, ex *Strabone* ostendit. Turratum caput coronam mura-
 lem indicare videtur. Ramum ideo dextra tenere ipsi vi-
 detur Tarsi figura, quia primi Tarsenses collectos fructus
 siccare, hiemique seponere, consueverunt, unde Tarsuna
 nomen accepisse, *Eratoſthenes* narrat. Cippus vero, cui figura
 urbis hic insidet, grypho *Apollini* sacro ideo insignitus
 Rev. Autori videtur, quia *Apollo* Musarum dux atque cus-
 tos habebatur, & Tarsi quondam bonæ literæ adeo flore-
 bant, ut *Athenas* & *Alexandriam* ea urbs vinceret. Figu-
 ra virilis, immerſa exultansque in aquis, *Cydnium* amnem
 ex sententia Rev. Autoris designat, de quo, mediam Tarsum
 perfluente, ea urbs sibi, *Marcellino* teste, valde gratulabatur.
Sættenorum, *Asiæ* gentis, nomen, cum in nummo quodam *Gor-*
diani expressum legatur; ejus memoriam admodum obscuram
 esse, adeoque omnem istius gentis notitiam a solis nummis
 peti debere, Rev. Autor judicat. Inter duo flumina positos
Sættenos fuisse, nummus hic indicare ipsi videtur, cum in eo
 genius urbis, qui sub Dei *Luni* figura comparet, inter duos
 viros, eo habitu procumbentes, quo flumina pingi solent,
 conspiciatur. Hæc autem flumina *Hermum* & *Hyllum* esse, ex
 aliis duobus nummis, ab *Harduino* editis, Rev. Autor compro-
 bat. Cumque *Hyllus* non procul a *Sardibus* *Hermo* infunda-
 tur, id quod locus *Herodoti* adductus comprobat, exinde, *Sæt-*
tenos non procul ab illa urbe habuisse sedem suam, concludit.
 Inscriptionem hujus nummi, injuria temporis vehementer exe-
 sam atque corruptam, ex alio Regis Christianissimi nummo,
 nostro simili, restituit. Antistites denique, *εὐεργετῶν*, in noti-
 tiis ecclesiasticis occurrere, & *Lydiæ* assignari, monet. Pe-
 rinthi

rinthi figuram ideo in nummis turritam exhiberi, contendit, quia in edito peninsulae jugo sita erat: Cornu copiae vero, quod eidem figuræ additum est, abundantiam ubertatemque ejus loci significare contendit, quæ Perintho tum potissimum, quando Byzantium ipsi per *Severum* tributarium factum est, contigisse, Rev. Autor monet. In nummo quodam *Antonini, Claudius Alexander* aliquis *στρατηγὸς καὶ θεόλογος Περγαμηνῶν* dicitur. Theologi ergo officium, quod Prætori huic Pergamenorum commissum erat, in eo constituisse, ut res de Diis sacras sermonibus explicaret, populumque edoceret, Rev. Autor observat. Hunc quoque *Claudium Alexandrum* in Olympicis, quæ tunc edidit, certaminibus, in quorum quippe memoriam nummus hic cufus est, & præsedisse, & orationem de Diis pro more habuisse, ipsi videtur probabile. *Hadrianum* quoque, quando Smyrnæos bis neocoros fecit, eis Theologos, aliosque sacrorum ministros, concessisse, ex marmoribus Oxoniensibus idem ostendit. Et hunc quidem in modum nummos, hoc in Museo obvios, Rev. Autor interpretatus est. *Tertius* hujus Operis *Tomus*, qui *Observationum primus* est, talia continet, quæ ad nummorum explicationem generatim faciunt. Cum Imperatorum nummos Rev. Autor exposuerit, de nomine etiam & dignitate Imperatoris primo loco disputat. Libera nimirum republica, summis bellorum ducibus ob victorias, tum & aliis, qui plenam imperii alicujus administrandi potestatem habebant, deferri hoc nomen consuevisse, Rev. Autor observat. Sublata republica, supremi in orbe Romano fastigii atque domini cognomen factum est, quamvis hoc pacto antiquior vocis Imperatoris significatio neutiquam in desuetudinem abierit. Ad Imperatoris adeo clogium ob victorias obtinendum, quandam ipsarum victoriarum modum, certumque caërorum hostium numerum, fuisse præstitutum, qui tamen diversis rei Romanæ temporibus diversus fuerit, Rev. Autor monet, & per tempora eundo, hunc victoriarum modum describit. In uno eodemque bello, quamvis plurimæ victoriæ fuerint reportatæ, non tamen plus, quam semel, Imperatoris nomen reportasse du-

Pag. 115.

123.

- Pag. 3. ces bellicos, observat. *Julio Casari* post superatos in Hispania *Pompeji* filios Imperatoris nomen a senatu delatum fuisse, ex *Dionis Cassii* loco monstrat, hocque nomen supremam in republica potestatem continuissè. urget. Confutat simul *Norisum* atque *Pagium*, qui, summam potestatem *Casari* per Imperatoris elogium ideo dari potuisse, negarunt, quod dictatoria potestate jam eo tempore *Casari* polluerit. Contrarium autem ex luculentissimo *Dionis Cassii* testimonio patere, atque per Dictaturam summum imperium in urbe ac toto Romano imperio neutiquam obtinuisse *Casarem*, Rev. Autor contendit, suam sententiam quamplurimis veterum locis confirmans.
- 5 seq. Sequentes etiam Cæsares Imperatorum titulo non tantum ut honoris nomine usos esse, verum etiam supremam potentiam hac voce designasse, comprobat. *Har-*
9. *duinum*, inter *ἀντοκράτωρα* & Imperatorem distinguentem, confutat. *Βασιλέας* sæpius Imperatores Romanos vocari, contra eundem *Harduinum* evincit. Vocem *domini*, in nummis Imperatorum frequentissime obviam, summam potestatem indicare, contra eundem sæpe citatum *Har-*
11. *duinum* accurate ostendit. Jam vero Imperatoris titulus, ob victorias concessus, *Casarum* tempore neutiquam ab usu recessit, uti locus *Dionis*, a Rev. Autore adductus, luculenter declarat, unde &, victoria impetrata, *iterum*, vel *tertium*, *Imperatores* dicti sunt. Cæsares ergo, quando summum in orbem Romanum accipiebant imperium, semel, ac primo, & prænominis loco, Imperatorum compellationem assumsisse, Rev. Autor monet, eosdem vero ipsos, si quam victoriam obtinuisent, *Imperatoris iterum* elogio fuisse mactatos, urget. Quotiescunque igitur numerus titulo Imperatoris additus occurrit, tunc non tot victorias, quot sunt numeri, intelligendas esse, sed una pauciores, cum in eum numerum & nomen Imperatoris, quod imperium innuit, veniat, Rev. Autor concludit. Hæredes interim imperii destinatos, qui titulum Imperatoris ob victorias ante imperium obtinuerant, quando postea imperium consecuti sunt, minime titulum Imperatoris auxisse, concedit. Aliorum postea circa eam rem sententias,
- 22.

tias examinat, Imperatores plures, eodem tempore creatos, pari honoris ac potestatis jure gavisos esse, sibi persuadens. Idem de illis judicat, qui ab Imperatoribus, tanquam fratres, imperii collegæ creati sunt, quamvis, primatum tenuisse eum, qui alterum in societatem imperii allegerat, non diffiteatur, quod & in filiis Imperatorum, qui collegæ imperii fiebant, obtinuisse, monet, quamvis cum *Maximiano Herculeo*, a filio in societatem imperii allecto, res secus sese habuerit. Communionem imperii prævio senatus, militum, & populi, consensu constitui suevisse, Rev. Autor variis exemplis docet. Imperatores assumendi consortes imperii, destinandique successores, jure gaudebant, eis tamen deficientibus, has partes sibi sumebant milites. Absoluta tractatione de Imperatoribus, de Cæsarum nomine Rev. Autor disputat. De etymologia vocabuli *Cæsaris* varias variorum affert sententias, & genti *Julia* proprium apud Romanos hoc cognomen fuisse, observat. Quamvis autem *Cæsaris* progenies cum *Nerone* defecerit, non tamen *Cæsaris* cognomen ideo sublatum esse, sed ad omnes, quotquot postea imperitarunt, nec non ad designatos imperii hæredes, tanquam successionis notam, pervenisse, Rev. Autor monet, & *Joannis Harduini*, alia omnia sentientis, opinionem graviter exagitat. Tres autem fuisse *Cæsarum* classes, ex *Spartiani* loco nos docet. Una fuit eorum, qui testamento imperii hæredes scripti, & *Cæsares* appellati sunt, altera eorum, qui non tantum *Cæsares*, verum etiam imperii collegæ, facti sunt; tertia illorum, qui, tanquam Principum filii, & designati augustæ majestatis hæredes, admoti sunt rei publicæ, sed honore ac potestate minore, quam fuerunt non solum Augusti, verum & imperii collegæ. Hac distinctione triplicem quoque honoris ac potestatis gradum contineri, Rev. Autor statuit. In iis nimirum, qui testamento, vel hæreditate, in familiam *Cæsarum* pervenerunt, honorem successionemque significasse *Cæsareum* nomen videtur. Illi vero, qui simul *Cæsares* & imperii consortes facti sunt, honore & potestate Imperatoria fuerunt præditi. Tertiæ demum classis *Cæsares* aliquam imperii administrationem habuisse,

Pag. 30.

33.

36.

38.

41.

48.

46.

- buisse, Rev. Autor existimat. *Cæsares* ab *Augustis*, qui imperium tenebant, nonnunquam tamen etiam a Senatu, aut a militibus, creatos fuisse, commemorat. *Cæsares* tandem nobilissimorum elogio in nummis pariter ac apud scriptores insigniri, & inde a *Commodi* temporibus hanc compellationem usu venisse, allatis quamplurimis testimoniis ostendit. Tertia Animadversio de Pontifice Maximo agit. Originem Pontificum Autor ad *Numam Pompilium* refert. Pontifices a ponte sublicio, cui reficiendo inter alia præerant, nomen sortitos esse, monet. Cetera etiam Pontificum officia, eorumque electionem & constitutionem, enarrat. Collegio autem Pontificum Pontifex Maximus præerat, a populo eligi solitus, cum antea ad sacerdotes ea electio pertineret. *Lepidum* tamen, occiso *Cæsare*, electionem Pontificis Maximi populo restituisse, dein vero eam ad Pontifices rediisse, usque dum *Augusto* illa dignitas cum imperio collata, ad omnes ejus successores perveniret, Rev. Autor observat. An vero plures Imperatores, conjunctim & simul rem publicam administrantes, omnes etiam Pontifices Maximi fuerint, an vero unus duntaxat eorum hanc dignitatem habuerit, de eo valde inter viros doctos disceptatum est, quorum sententias Autor noster accurate enarrat, propriam dein opinionem addens. Statuit nempe, Principes eodem modo, quo in societatem imperii acciti sunt, participes Pontificatus Maximi factos fuisse. * Admissos itaque putat hujusmodi consortes imperii ad obeunda etiam Pontificatus Maximi munera, demandatamque eis plurimarum, que ad Pontificatus officium pertinebant, rerum curam, indeque Pontificum etiam Maximorum nonnunquam titulo ornatos fuisse, ita tamen, ut ipsius Pontificatus apex, ac præcipua officii potestas, penes eum maneret, qui imperium cum eis communicaverat. Hanc sententiam quamplurimis veterum testimoniis stabiliens, Imperatores non nomen duntaxat Pontificum M. gessisse, verum & munia eorum exercuisse, nos docet. An vero Pontificia eorum potestas urbis Romæ pœmœriis fuerit inclusa, an ad omnes imperii provincias pertigerit, definire non audet. Christianos Imperatores Pontificum

ficum

sicum Maximorum compellationem sibi tribuisse, negat, &
 quamvis, plurima veterum testimonia, quin & nummorum &
 inscriptionum fidem, contra se facere, videat, omnia tamen
 hæc monumenta rem non conficere, fuscè demonstrat. Sum-
 mam insuper hæc dignitatem sacerdotalem ita cum imperio
 conjunctam fuisse, monet, ut uno eodemque tempore Imperator simul & Pontifex Maximus aliquis fieret, adeoque a
 senatu, cum demandaretur alicui, aut confirmaretur, imperium, Pontificis Maximi quoque titulum profectum
 esse urget, id quod veterum testimonia, ab Autore appo-
 sira, luculenter satis declarant. Solebant quoque Imperatores filios & imperii hæredes in collegium Pontificum co-
 optare, cum inde ab *Augusti* temporibus à Senatu Imperatoribus esset permillum, quocumque vellent, etiam extra
 numerum constituere. Inde compellatio Pontificum ejus-
 modi principibus juventutis in nummis dari consuevit, id
 quod quamplurimis exemplis Cl. Autor confirmat. *Quarta*
Animadversio de titulo *Augusti* agit. Cum nimirum *Ottavius*
Cæsar, devicto apud *Actium Antonio*, summa rerum potitus esset,
 imperiumque sibi hæreditarium fecisset, *Augustæ* etiam, quam
 meruerat, appellationis, iis, qui ipsum in imperio exceperunt,
 autor extitit. Qua ratione *Augusti* compellatio *Ottavio Cæ-*
sari a senatu fuerit data, ex *Dione Cassio* & *Suetonio*
 accurate Rev. Autor exponit. Idem, vocem *Augustus* ab
 avium gestu, gustuve, derivari, Græcis Σεβαστὸν dici, se-
 quiori tamen ævo vocem Ἀυγύστος a Græcis substitutam esse,
 eaque voce etiam in nummis usos esse Græcos, nos docet.
 Quo tempore *Ottavio Cæsari* dignitas & nomen *Augusti* da-
 tum fuerit, constituit, idque A. U. C. 727, die 17 Januarii,
 accidisse, putat. Ex eo die *Ottavius* constanter *Augustus*
 dictus est, urbes non paucæ *Augustarum* sibi cognomen ad-
 sciverunt, imò nomen illud compellatio dignitatis facta est,
 & ad omnes imperii successores, tanquam honorum finis,
 pervasit. Consortes etiam imperii *Augustos* esse vocatos,
 Rev. Autor monstrat. Nonnullos Principes *perpetuo Au-*
gustos in nummis dici, exemplo *Julii Cæsaris* observat,

Pag. 71
seq.

82.

83.

86.

88.

- cui titulo postea nomen *semper Augusti* successisse viderur.
- Pag. 89, *Cæsares* tamen, Imperatorum filios, *Augustorum* etiam elogio in nummis nonnunquam insigniri, Autor declarat. In *quinta* Animadversione de *Principibus juventutis* idem disputat. Cum hoc nomen Imperatorum filii, designatisque imperii hæredibus, in nummis tribuatur; symbolum futuræ in imperio successione illud fuisse, ostendit Autor, eamque rem quamplurimis exemplis confirmat. Idem, libera republica, primores juvenes, qui militabant, præsertim vero equites, *principum juventutis* elogio maclatos esse, observat, & fusc comprobat. Excipit eam Animadversionem Disertatio de *Consule*. Originem ac potestatem
- 90.
- 91.
- 111.
- 112.
- 113.
- 115.
- Autor exponit. Differentiam potestatis consularis & dictatoris exponit. Consulem utrumque duodenæ præcedebant secures, Dictatorem viginti quatuor, & illi quidem ad multa perficienda, quæ proposuissent, Senatus autoritate opus erat, hic sui plane juris erat, quo semel electo, statim omnes reliqui magistratus, Tribunis exceptis, potestate se abdicabant. *Sullam* vero, Dictatorem creatum, Consulatum sibi præter morem ad Dictaturam adjici passum esse, commemorat, quod exemplum *Julius Cæsar* postea secutus est. Imperatores deinde, cum magis secundum normam legum, quam pro arbitrio, rei publicæ præesse videri vellent, omnia, quæ in populari statu multum valuerant, Senatu populoque volentibus, una cum nomine susceperunt, Consulesque ideo sæpius facti sunt, quamvis nonnunquam & alii Consulatus honorem relinquerent. Imperatores ergo in nummis & lapidibus Consules, pro numero gestorum Consulatum, frequentissime dicuntur. Non tamen illos tantum Consulatus, quos in imperio gesserant, verum etiam quos privati adhuc administraverant, connumerare *Augustos* consuevisse, observat Autor. Tres vero Consulatum ordines notandos esse, monet: ordinariorum nempe, qui Calendis Januariis magistratum inibant, nomenque anno dabant; suffectorum, qui, abeuntibus primis, in eorum locum per annum sufficiebantur; illorum denique, qui nihil præter ornamenta consularia obtinebant. Hos ultimos, post *Severii*
- Impera-

Imperatoris tempora, quotiescunque Consulatum re vera obtinebant, *Consules iterum* dici consuevissent, Rev. Autor monet. Idem, libera republica centuriatis comitiis Consules fuisse creatos, observat. Oppressa vero libertate, Consulatum creandum jus ad *Augustos*, eisque permittentibus, ad Senatum, devenisse, tradit. Ab Imperatoribus ergo, aut a Senatu, designatos fuisse Consules, qui in proximum annum, quandoque & in subsequentes, magistratum gerere debebant, nos docet, tandem *Antonii Pagii* de Consulibus designatis sententiam, ceterasque, quas ille dedit, regulas hypaticas, fuscè examinans, & eruditas quidem eas esse, fatisque subtiles, at falsas & fallaces, contendens. Cum vero non Consules tantum, verum etiam Proconsules, fuerint Imperatores, absolutis iis, quæ ad Consulatum pertinent, de Proconsulibus disputat, & exposita aliorum hac de re sententia, quid ipse de Proconsulatu Cæsarum statuatur, subjungit. Stante republica legem tulisse *A. Gabinium* Tribunum docet, ut, cum piratæ aperto Marte contra rempublicam dimicarent, quasdam quoque Italiæ urbes depopulati essent, *Cn. Pompejus* ad eos opprimendos mitteretur, essetque ei imperium æquum in omnibus provinciis cum Proconsulibus, usque ad quinquagesimum milliarium a mari. Idem jus, biennio ante, *M. Antonio* Prætori decretum fuerat, cujus imperium *infinis* a *Cicerone* dici, Rev. Autor observat. Nihil tamen secius, nec *M. Antonio*, nec *Pompejo*, aliud imperium nisi æquum in provinciis cum Proconsulibus, & duntaxat usque ad quinquagesimum milliarium a mari, delatum esse, & ad tempus saltem concessum, idem docet. Imperatores vero, sublata republica, nullis locorum temporisque limitibus coarctatum imperium, sed perpetuum, & majus, quam ipsi provincialium Proconsules quondam habuerant, & quidem in omnes orbis Romani provincias, obtinuisse, contendit. Quoties ergo illi extra pomerium constituti erant, toties *Proconsules* fuisse dictos, citatus *Dionis Cassii* locus declarat. Quamvis vero in urbem redeuntes Proconsulatum non deponerent; non tamen intra mœnia hoc officium exercebant, cum nullus in urbe eidem locus esset. In provinciis

Pag. 121.

122.

153.

156.

157.

- etiam, quamvis majorem ibi, quam præfecti earum, obtinerent auctoritatem, non omnia tamen intuitu Proconsulatus facere eis licebat, cum summo imperio, quod in omnes magistratus, tam in urbe, quam extra eam, exercebatur, Proconsulatus etiam subesset, nec nisi ratione summi imperii omnia pro arbitrio etiam in provinciis agebant Imperatores. Differentiam hanc dignitatis Proconsularis & Imperatoris Rev. Autor accurate exponit, atque, ob dignitatem proconsularem neminem potuisse Imperatoris elogio insigniri, contra *Pagius* urget. Proconsulatum Cæsarum universalem & perpetuum fuisse, neque, redeuntibus in urbem Imperatoribus, cessasse, **Pag. 159.** contra *Norissium* evincit. Et, quamvis in nummis & inscriptionibus Imperatores nonnunquam Proconsules *iterum*, vel *tertium*, vel *quintum*, dicantur, hoc tamen suam sententiam non convellere, & hac formula non renovatum Proconsulatum, sed numerum expeditionum militarium, indicari, contendit. **162.** Dixerat ad illustrationem nummi secundi Tabulæ tertiæ hujus Operis Rev. Autor, capita *Antonii & Octavii Cæsaris* jugata in eo conspici, caput vero, quod e regione visitur, *Octaviam*, *Antonii* uxorem, denotare. Cum autem *Vasillantius* aliique contendant, caput, cum illo *Antonii* conjunctum, esse *Antilli*, hujus filii, non illud *Cæsaris*, &, quod e regione visitur, *Cleopatram*, non *Octaviam*, denotare, sententiam suam novis rationibus hic corroborat, atque ostendit, *Antilli* & *Cleopatrae* capita hoc in nummo exstare non posse, dissentientium argumenta admodum fuscè & erudite examinans, **163 seq.** atque convellens. De populis urbibusque neocoris postea disputat Etymologiam vocis νεώκορος primum investigat. Vocem nimirum eam, a νεός, quod Attice dicitur pro νέος, & κέρω, purgo, descendere, ac talem significare, qui purgando verrendoque templo operam impendit, observat. Vocem tamen κερών idem sæpius esse ac κολλωπίζω, adornare, dicitur. Hinc, usu receptum esse, ut neocorus ille potius appellaretur, qui templum ornabat, quam qui id ipsum verrebatur, constituit. **190.** *Æditimus* talis homo apud Latinos vocabatur, hoc est, qui ædes servabat, quasi ædis intimus, pro quo postea

postea *aditus* appellatus est. *Aditus* non solum templo-
rum custodes, sed etiam sacerdotes, fuisse, ab æde & sacris
tuendis dictos, eandemque notionem Græcorum *neocoris* ad-
hæsisse, monstrat. Sacerdotes etiam *summos* & *archontes*
νεωκόρων elogio insigniri, variis exemplis nos docet, ex eo-
que concludit, *neocoros* fuisse personas sacras, Deorum
ministeriis addictas. Eodem vero sensu hanc vocem accipien-
dam esse, ubi de urbibus populisque *neocoris* agitur, statuit,
& dissentientium argumenta refellit. Urbes *neocoras* idem
esse ac *sacras*, hoc est, certæ divinitati consecratas, & ejus
cultu inelytas, urget, & urbes sæpius *neocoras* eas fuisse, quæ
majoribus hac de causa privilegiis gaudebant, pronuntiat. Or-
dinem scilicet quandam in privilegiis urbium *neocorarum* au-
gendis observatum fuisse, contendit, indeque deducit, urbes,
majori sacrorum pompa, majoribusque privilegiis ornatas, in-
signioris ordinis exstitisse, ac forte bis terve *neocoras* inde di-
ctas esse. Cultum igitur sacrorum celebriorem majores etiam
sequebantur honores, parique gradu & sacrorum pompa, & ur-
bium honor, procedebant. Primi ordinis urbibus *neocoris*, in-
ter alia, privilegium asyli concessum esse, Rev. Autor credit, &
variis testimoniis comprobat. Secundi ordinis ejusmodi urbibus,
quæ majori pompa Deos, aut Imperatores, colebant, præter jus
asyli immunitatem quoque concessam esse, statuit. Ter quater-
que *neocoras* urbes eas fuisse, credit, quæ adhuc majore pompa
sacrorum, majoribusque privilegiis, erant decoratæ. Urbes in-
super, quæ ter quaterque *neocoræ* dictæ erant, si quidem nimia,
gravisque urbibus, *neocoria* esset, eaque una cum privilegiis
minueretur, minori numero *neocoras* esse dictas, Rev. Autor
variis exemplis docet. *Neocorias* tandem senatus Romani
decretis deferri fuisse solitas, & ita quidem, ut primo decre-
to prima *neocoria*, secundo secunda, tertio tertia, & sic
porro, deferri consueverit, monet. Maximum in Asia fe-
stum, ob cujus celebrationem inprimis Asiæ civitates *neoco-
ræ* dicebantur, fuisse *κοινὴν τῆς Ἀσίας*, commune Asiæ, *Seldenus*
quondam in Notis ad *Marmora Oxoniensia* tradidit. Hoc
etenim in honorem Imperatoris ab omnibus Asiæ Proconfu-
laris

Pag. 191.

202.

205.

206.

207.

208.

laris incolis celebratum fuisse, monuit. Eam ob causam civitatem, ad quam hujus festi celebrandi ergo conveniebatur, præ omnibus primatum sibi vindicasse, atque ea tunc in vulgus sparsisse numismata, in quibus se *πρώτην τῆς Ἀσίας* dicebat, idem *Seldenus* statuit. Inde etiam factum esse, ut nunc Ephesus, nunc Smyrna, nunc Pergamus, in antiquis numismatibus hoc titulo insigniantur, *Seldenus* urfit. At enim vero, Smyrnam atque Ephesum eo ipso tempore, quo commune Asiæ Pergami celebrabatur, de primatu cum ipsa Pergamo contendisse, Rev.

- Fig. 209. Autor contra *Seldenum* comprobat, qui, examinatis variorum de primatu urbium sententiis, eum in nomine & honore, neutiquam vero in potentia, constituisse, tradit, quamplurimis argumentis hanc sententiam confirmans. Primorum titulum a Præsidibus provinciæ concedi consuevisse, urget. Titulum primatus locum honoratiorem, & primum, in conventibus publicis, & solennitatibus, attulisse, testimonium *Dionis Chrysostomi* citatum declarat. Causas, propter quas civitatibus nonnullis primatus concedebatur, Rev.
219. Autor fuisse edisserit. Nummos, in quibus primarum elogio insigniuntur civitates, affert varios, & primatum certis locorum terminis fuisse inclusum, observat, ita, ut urbes, primatus dignitate effulgentes, privilegiis atque honoribus, quibus in sua provincia fruebantur, in aliis provinciis nequaquam gavisæ sint. Frequens est in nummis *Asiarcharum* nomen, quod in Pisaniis etiam numismatibus sæpe occurrit, unde de his Asiarchis peculiari Animadversione Rev. Autor agit. Asiarchas nimirum fuisse Asiæ Proconsularis sacros Principes, seu sacerdotes primarios, plures quidem numero a singulis civitatibus primum designatos, deinde in publico omnium civitatum concilio electos, qui hædis sacrisque communis Asiæ præessent, monet. Vocem *Ἀσιάρχης* *Asiæ Principem* denotare, observat, ita tamen, ut, qui hoc nomine gaudebant, primas in rebus sacris obtinerent partes. Hinc in *Actis Apostolicis XIX, 31*, *Τινὲς δὲ καὶ Ἀσιάρχων* in vulgata versione dicuntur *quidam de Asiæ Principibus*. Intelligendam vero hic esse *Asiam* minorem, quæ
223. & *Proconsularis* dicta est, Rev. Autor urget, cum Phœnicæ, Syria,

Syria, Cappadocia, Lycia, Galatia, & Bithynia, suos peculiaris sacrorum principes habuerint, qui Phœniciarchæ, Syriarchæ, Cappadocarchæ, Lyciarchæ, Galatarchæ, & Bithyniarchæ, dicebantur. Cl. *Siberi* sententiam, quam in *Dissertatione de Asiarchis*, ad *Act. XIX, 31*, protulit, multis convellit. Asiarchas plures fuisse, concedit, numerum tamen eorum certo constitui posse, negat, aliorumque de hac re sententias confutat. Asiarchas primum ab urbibus designatos fuisse, in concione, quæ circa autumnale æquinoctium haberi solebat, deinde nomen ejus, qui domi electus erat, in publico totius provinciæ concilio renuntiari consuevisse, tum primum Asiarcham, deinde socios ejus, suo quemque loco creatos esse, ostendit. Asiarchis munia civilia nequaquam incubuisse, contra *Siberum* monstrat. Res sacras potius Asiarchiam respexisse, urget, cum *sacerdotium provinciæ* non quidem in *l. 6 ff. de Excus. tut.* uti Rev. Autor perperam citat, verum in *l. 8 ff. de Vacat. & excus. mun.* dicatur. Asiarchas a summis Asiæ sacerdotibus distinguendos esse, contra V. C. *Erasmum Fralichium* Rev. Autor evincit. Ludos, in Deorum honorem edi solitos, Asiarcharum curæ commissos fuisse, magnasque adeo illam dignitatem peperisse impensas, docet. Asiarchiam annum fuisse magistratum, probabile est; unde *Siberi* sententia, qui, hoc munus in aliquibus patrimoniale & hæreditarium fuisse, sibi persuasit, vel ideo fide destituitur, quia, cum Asiarchia magnas exigeret impensas, illud munus aliquam familiam in perpetuum suscepisse, verosimile non est. Animadversioni de Asiarchis, aliam, de *Ἀρχιερεῖσι*, hoc est, summis sacerdotibus, seu Pontificibus, Græcorum, ob argumenti similitudinem Rev. Autor addidit. De Archontibus vero simul hic loci tractavit, quoniam literas *Ἀρχ.* quæ passim in nummis occurrunt, alii de Archontibus, alii de Pontificibus, capiunt. Utramque explicationem exemplis & ratione defendi, concedit, nec satis se scire ait, utram utri opinionem præferat. Athenienses, & earum exemplo plurimas urbes alias, Archontas habuisse, contendit. Voces *ἀρχων* & *σπαρτηγός* eodem sensu

Pag 229.

231.

234.

236.

238.

239.

- su usurpari, statuit, eoque nomine eos, qui Græcis urbibus & maxime Asiaticis præerant, indicari, nos docet. Pontifices tamen eodem nomine appellatos, observat, idque variis exem-
- Pag. 240. plis illustrat. Cum epocha quædam *Perperenorum* in nummo tertio Tabulæ vicesimæ hujus Musei expressa legatur, de illa quidem *Perperenorum* urbe parum constare, concedit, epocham tamen huic urbi peculiarem fuisse, ex hoc ipso nummo certum fieri, judicat. Cum igitur *Perpereni* in Achaja habitarent, & *Harduinus* ex alio nummo, *Veronem* quondam eorum præsidem fuisse, demonstravit, *Perperenos* novam hanc epocham in honorem istius Principis excogitasse, Rev. Autor conjicit, dubia, quæ moveri poterant, discutere laborans. Literas A. M. K. quæ in nummis *Tarsi* & *Anazarbi* frequenter occurrunt, varii vario interpretati sunt, quorum sententias Rev. Autor adducit & examinat, easque literas per verba *Πρώτη Μεσογείας Κιλικίας*, hoc est, *prima mediterranea Cilicia*, interpretatur. An nummi Romanorum antiqui monetæ usum obtinuerint, nec ne, valde inter viros doctos disceptatum est. Quamvis autem *Jobertus* iam clare demonstraverit, usum monetæ nummos illos obtinuisse, maximi duntaxat moduli numismatibus exceptis, quæ in monumentorum classem potius referenda sint, ut causâ jam perorata videatur; Rev. tamen Autor, quia nonnullis his etiam locum inter monetas tribuunt, hanc controversiam peculiari Animadversione dirimere constituit. Nummos primæ, secundæ, ac tertiæ formæ, pro pecunia valuisse, vel ipsam nominis etymologiam ostendere, observat. Nummum enim ἀπὸ τῆς κέρως, hoc est, lege, introductum, & ad præscriptum legis usum, dici, monet. Nummos Imperatorum veterioribus nummis, qui stante republica cusi erant, & pecuniæ valorem habebant, successisse, adeoque non aliter ac monetam valuisse, 252. urget. Nummos autem, Imperatorum effigie signatos, vere pecuniam fuisse, quamplurimis testimoniis & rationibus comprobatur. Imo & maximi moduli nummos, qui Italici *Medaglioni* dicuntur, non monumentorum duntaxat, sed pecuniæ etiam, 253 seq. loco habitos, sibi persuadet, argumenta dissentientium pluribus

ribus confutans. Jam prelo has Animadversiones subje- Pag. 258
 cerat Rev. Autor, cum ad manus ejus pervenirent Baronis seq.
Josephi Bimardi Nota in Scientiam nummariam P. Joberti,
 Parisiis A. 1739, editæ. In quibus cum nonnulla inveniret,
 ad rem suam facientia, ea quidem ad calcem hujus Tomi ad- 265.
 didit. *Alteri* harum Animadversionum Tomo, qui totius
 Operis quartus est, addenda ad antecedentem Tomum præ-
 missa sunt, quæ ipsa Animadversiones aliæ, ad illustrandos
 nummos facientes, excipiunt. Agmen inter eas ducit Anim-
 adversio de tribunitia Augustorum Cæsarumque Romano-
 rum potestate. Originem & dignitatis augmentum Tribu-
 norum plebis Rev. Autor ex *Livio* tradit, de plebiscitis et- 1.
 iam multa bonæ frugis plena in medium proferens. Sublata 3.
 republica, *Cæsari* a Senatu decretum esse, ut Tribunus ple-
 bis perpetuo esset, & inde morem exstitisse, ut ipse *Cæsar*
Augustus, quique eum secuti sunt Imperatores, quasi con-
 suetudinis & dicis causa, cum aliis, tum tribunitia pote- 4.
 state, uterentur, nomen vero Tribunorum plebis neque
Augustum, neque ullos alios Imperatores, gessisse, obser-
 vat. Tribunitiam vero potestatem effecisse, ut intercedere
 illis, quæ contra ipsorum sententiam gerebantur, possent, ac in-
 violabiles essent, ita, ut, si vel minimo facto, aut verbo, se ab
 alio læsos existimarent, eum indicta causa, tanquam qui se
 piaculo obstrinxisset, necare possent, Rev. Autor ex *Dione Cas-* 5.
sio nos docet. Discrimen inter tribunitiam potestatem Impe-
 ratorum, & Tribunorum plebis, exponit. *Norisi* & *Pagii* 6.
 hac de re sententias examinat. Et *Norisi* quidem sententiæ
 accedit, tribunitiam potestatem, etiam quando cum imperio
 proconsulari conferebatur, distinctam ab imperio fuisse, cen- 8.
 sens, idque quamplurimis veterum testimoniis confir-
 mans. *Harduini* etiam somnia discutit. De tempore, quo 11.
 renovari tribunitia Imperatorum potestas consuevit, vehe-
 menter inter homines doctos disceptatum est, variasque va-
 riorum hac de re opiniones Rev. Autor adducit, difficul-
 tates, quibus quævis sententia premitur, exponens. Pensatis
 verò omnibus omnium sententiarum difficultatibus, minores

ipsi visæ sunt, quæ illam opinionem urgent, qua duplex multiplicandæ quotannis tribunitiæ potestatis principium, alterum a tempore anniversario susceptæ primum ejusdem potestatis, alterum vero a die X Decembris, repetendum statuitur, & hoc modo omnes difficultates tolli posse, in subsequen-

Pag. 33. tibus comprobare studet. Si quis tamen omnibus hisce rationibus, quas Rev. Autor pro sententia sua stabilienda attulit, nondum ad favendum huic sententiæ adduci possit, illi, ex aliis opinionibus, eam, qua, tribunitiam potestatem die X Decembris uniuscujusque anni renovari suevisse, contenditur, tanquam aliis probabilior, commendat. Imperatores in numerandis imperii sui annis, computandisque decenniis, annum cæptum pro completo habuisse, observat. Eodem modo, quo anni principatus numerabantur, & tribunitiæ potestatis numerum computari suevisse, urget. Imperatores tribunitiam potestatem,

45. quocumque demum anni tempore eam accepissent, die quarto ante idus Decembris semper renovasse, *Dionysii Halicarnassensis* testimonium comprobat. Ut vero de hac Rev. Autoris ratione tribunitiæ potestatis Cæsarum computandæ eo certius constaret, omne is tempus, quo tribunitia eorum potestas obvia est,

100 seq. operosissime percurrit, atque ostendit, suo computandi modo & melius res chronologicas historicasque constitui, & difficultatibus, quæ se offerunt, feliciter occurri. Illis etiam hoc pacto satisfacere studuit, quibus duplex numerandæ potestatis tribunitiæ principium, aliud a die ejusdem primum susceptæ anniversario, aliud a die X Dec. repetendum, magis arridet, cum illi opinioni & ipsæmet faveat, & eam veterum monumentis accommodatam, nec aliis, quam levibus, dubiis obnoxiam esse, profiteatur. Perfunctus hoc labore Rev. Autor, de votis decemalibus disputat. Cum nimirum, Deorum beneficio privatis & publicas res stare, persuasum haberent Romani, cultu ac precibus Deos sibi propitios reddere, communi gentium more, conabantur. Erectis itaque dicatisque suis Numinibus aris ac templis, habitaque rerum sacrarum diligenti cura, sacrificia celebrabant, vota que nuncupabant atque solvebant, unde precum sacrarumque publicorum

blicorum mentio apud scriptores passim occurrit. Quemadmodum vero libera republica pro iis præsertim, qui eam administrabant, vota concipiebantur, ita postmodum pro Imperatoribus preces fundi, gratiæque Diis pro eorum salute agi, consueverunt. Jam *Cæsar Augustus*, septimum Consul, in senatum venit, atque de ejurando imperio orationem recitavit, verum, ut principatum solus retineret, tunc compulsus est. Ut interim Romanos a suspicione potentiæ regiæ eo longius averteret *Augustus*, imperium in suas provincias decennale suscepit, intra quod eas se in ordinem redacturum esse, promissit. Peracto autem decennio, aliud atque aliud quinquennium, postea decennium, & eo finito, aliud iterum, decretum est, & quinques quidem hac ratione tempus imperii est prolongatum, ut ita per omnem vitam principatum obtinuerit *Augustus*. Inde mos Romæ existit, ut singuli Imperatores, etsi non ad tempus, sed in perpetuum, eis majestas deferretur, singulis tamen decenniis festum pro ejus renovatione agerent. Et exinde quidem originem votorum decennialium Rev. Autor repetit. Decennalia hæc summa cum

Pag. 209.

pompa & splendore celebrari consuevisse, inque iis gratias, pro exacto feliciter decennio, Diis fuisse actas, & preces in subsequens decennium fusas, Rev. Autor observat. De tempore, quo celebrari decennalia consueverunt, varias doctorum hominum sententias ad amissim revocat, propriamque additurus opinionem, monet, in primo singulorum Imperatorum decennio, annum cæptum pro completo fuisse habitum, & ita votorum decennialium computationem instituendam esse, docet, diem vero ac mensem, quo solvi hæc vota consueverint, definire non audet, cum id monumenta vetera nec declarent, nec certo diei ea vota alligare permittant. Hypothesin interea Rev. Autoris de decennio, in quo annus cæptus pro completo habetur, locus *Dionis Cassii* citatus clarissime comprobatur. Decennalia itidem Imperatorum, quotquot reperiri apud veteres scriptores possunt, illustrandi causa Rev. Autor affert, & computationem suam hoc pacto stabilis. Singulis quinquenniis, militibus singulis quinque stateres aureos, pro

210.

224.

- numero scilicet annorum imperii exactorum, donari consue-
 visse, eum vero morem *Justinianum* abrogasse, ex *Procopii Hi-*
 Pag. 250. *storia arcana* nos docet. In nummis orientalium urbium
 nomen *navarchidis* frequentissime occurrit, quod cum anti-
 quarum varie accipiant & explicant, plures eorum sententias
 251. Rev. Autor assert, & examinat, quidque ipsemet sentiat, po-
 stea exponit. In mari nimirum mediterraneo plures olim
 fuisse Romanorum classes, omnesque urbes navarchidis elo-
 gio decoratas re nautica præcelluisse, observat. Navarchidas
 autem eas urbes vocatas esse, monet, quæ habebant aut clas-
 sem, aut cœtum navarchorum, seu naviculariorum, publico
 muneri obnoxium. Hoc munus duplex fuisse videtur, unum
 militaris, alterum publici, comœtus transvectionis. De na-
 viculariis adeo atque navarchis, eorumque officio, erudite &
 254 seq. ample Rev. Autor disputat. Neutiquam vero unamquam-
 que civitatem, quæ navarchidis nomine insignita erat, classem
 integram aluisse, sibi persuadet, verum, unamquamque e-
 rum urbium, unam, aut plures naves, ad classem ejus regio-
 nis contulisse, contendit. Occasione nummi secundi & tertii
 257. Tabulæ secundæ, de assibus, eorumque imminutione apud Ro-
 manos facta, disputat. Locum *Plinii*, huc facientem, integrum ad-
 258. ducit, ex eoque apparere dicitur, asses primum librales, hoc est,
 duodecim unciarum, cusos fuisse, libræ autem pondus æris
 imminutum esse bello Punico primo, constitutumque esse, ut
 asses sextantario pondere, duarum nempe unciarum, ferirentur.
 Postea *Q. Fabio Maximo* Dictatore asses unciales factos esse
 moxque lege *Papiria* semiunciales. Consentit de hac assium
 deminutione cum *Plinio Festo*, quamvis hic primam eorum
 deminutionem ad tempus belli Punici secundi referat. Hanc
 vero ipsam sententiam a nummis, quos Rev. Autor æque ac
 alii publicarunt, vehementer perturbari, & tantum non everti,
 259. ipse nos docet, cum ex earum signis appareat, non uno eo-
 demque tempore asses ex libralibus sextantarios factos fuisse,
 uti *Plinius* & *Festus* dicunt, sed eos paulatim imminutos, &
 sensim ad duarum unciarum pondus redactos esse. Hanc
 interim difficultatem indicavit quidem Rev. Autor, neuti-
 quam vero sustulit, eam rem acutioribus ingeniis discutiendam
 a se

se relinqui professus. Quodsi vero legisset Cl. *Wachteri* nostri elegantissimam hoc de argumento disquisitionem, quæ in ejusdem *Archæologiae nummarie Cap. X* compareret, tunc certe, locum *Plinii* aliter, quam vulgo fit, capiendum esse, & assem sextantarium denotare talem, cui sextans, seu duæ uncie, detractæ sunt, intellexisset. Siglam COL. A. A. PATREN. quæ in nummo primo Tabulæ quartæ hujus Musei occurrit, de Colonia Patrensi in Achaja capiendam esse, concedit; Patras etiam coloniam Romanorum fuisse, monstrat. Hinc unam ex literis A, quæ in hoc aliisque Colonia Patrensis numismatibus occurrunt, *Augustam* interpretatur, alteram vero A Aroen denotare, monet, ut adeo tota inscriptio ita legenda sit: COLONIA AVGVSTA, AROE, PATRENSIS; Aroe enim vetus nomen Patrarum fuit. Defendit hanc explicationem Rev. Autor contra *Harduini* & *Joberti* objectiones, sub finem alia nonnulla, quæ in nummorum explicatione observaverat, novis quibusdam annotationibus augens, magisque dicta sua confirmans, quæ omnia eruditi, quisquis est, lectoris examini relinquimus, illud interim affirmantes, præstantissimi hujus Operis lectionem plurimum nobis voluptatis attulisse, & quamplurima reconditæ antiquitatis argumenta in eo mirifice illustrari. Pag. 261.

MEMOIRES CRITIQUES POUR SERVIR D' ECLAIRCISSEMENT sur divers points de l' Histoire ancienne de la Suisse, &c.

hoc est,

COMMENTARII CRITICI, QUIBUS ARGUMENTA varia Historiæ veteris Helvetiæ, & monumenta antiquitatis, eo spectantia, declarantur, & exhibetur Charta geographica nova veteris Helvetiæ, Autore LUDOVICO DE BOCHAT, Præfecto Præturæ Lausannensi.

Tomus I.

Lausannæ, impensis Boussqueti, 1747, 4 maj.

Alph. 3 plag. 8.

Ut

Ut bono cuique civi amorem patriæ natura indidit decorum & laudabilem, quo qui caret, is turpis & inutilis reipublicæ habendus est; ita studium antiquitatum patriarum non tantum omni literarum generi plurimum commodi affert, sed & civitati cuique accivibus singulis honorificum est, præsertim si quid ad emendandos civium mores, & intelligenda præsentia bona, conferat. Quale Cl. *Bocbati* fuit in hoc Opere institutum, quo dum laborat veterem Helvetiorum sub Romanis potissimum conditionem clara in luce collocare, quod hæctenus neglexerant facere ejus historiæ scriptores, honori patriæ suæ nimum & inconsulto litantes; monstrat simul, quanti facienda, quam præferenda sit veteri servituti, felix, qua nunc Helvetii gaudent, libertas. *Tomus* hic *primus*, qui nuper demum prelo exiit, quinque *Memoires*, seu Commentarios, aut tractationes, continet, de quibus statim videbimus singulis. Chartam geographicam, cujus in inscriptione fit mentio, non invenire nobis in hoc *Tomo* licuit, procul dubio fini Operis accessuram.

Primo autem *Commentario* inquit Auctor in Helvetiorum originem, & postquam eos refutasset, qui vel e Germanis, vel e *Græcis*, illos arcessiverant, demonstrat, Helvetios fuisse Gallicam nationem, a præcis Helviis oriundam, quæ circa A. U. C. 162 ferme, regnante in Galliis *Ambigato*, ducebus *Belogese* & *Sigovese*, e patrio solo, novas sedes quæsitum, pro more istorum temporum, emigravit. Quod *Luculentius* evincit secundo *Commentario*, urbium antiquarum, ab Helvetiis conditarum, nomina nova & antiqua comparans cum nominibus urbium Galliæ meridionalis, ex qua nempe sua patria excefferant; cum in more olim positam esset novis alicujus regionis incolis, novis suis, quas condebant, urbibus veterum, quas deseruerant, nomina imponere. Urbes has non recenset secundum temporis, quo conditæ fuerunt, ordinem, de quo non constat, sed secundum tractum illum, per quem probabile est Helvetios sese, dum numero crescebant & opibus, latius & ulterius identidem procedendo, extendisse, a lacu Lemano inde usque ad Rætiam. Simul urbium vetera nomina reperit e lingua Celtica, qua

qua Galli tunc utebantur, significationem & scriptionem veterem proponit, situm sollicitè designat; novorum rationem & originem, causamque mutationis, indicat, limitesque veteris Helvetiæ, montes, fluvios, rivos, agros, definit. Magni momenti, magni usus, sunt eruditæ tales discussiones, neque possunt lectoribus jucundæ non esse. Id tantum habet incommodi hoc studium, veterum rerum & nominum origines & etymologias ex lingua repetendi, cujus monumenta nulla, vix vestigia quædam, existant, ut sæpe, quod & Nostro contigit, occasionem præbeat conjecturis parum probabilibus. Nimis longum foret, & a nostro instituto alienum, si vel singula recensere, aut saltem specimina proferre, vellemus. Cupidi harum rerum invenient in hoc Opere, quod ipsis satisfaciât, si consulere velint.

Commentario tertio de pagis, seu cantonibus, veterum Helvetiorum disserit Noster, &, postquam declaravit, veterum gentium omnium fuisse institutum, secundum pagos, id est, *Φύλα*, seu *ἔθνη*, cantones, circulos, gavos, qui fuerint in plures minores ita dictos *pagellos* subdivisi, habitandi, inquit, quinam fuerint illi quatuor majores & principales pagi, quos *Julius Cæsar* commemorat, sed quorum tantummodo duos nominat, Tigurinum & Urbigenum. Duos reliquos Noster conjicit esse Tuginum & Aventicum, cum ille a *Strabone* memoretur, hujus vero nomen in Notitia Imperii occurrat sub titulo *civitatis Aventicæ*; civitatem autem & pagum idem esse; *Tacitum* quoque *Aventicum gentis caput* habere; in quibus verbis *gens* idem sit atque *pagus*, *caput* autem non urbem imperantem, seu metropolin, notet, a qua ceteræ dependent, sed tantummodo maximam & præcipuam. Plenam enim libertatem olim apud Helvetios obtinuisse, habuisse singulos pagos & pagellos sua jura, & licuisse singulis suo de consilio bella facere, aut eorum societatem inire, maximo cum damno totius corporis; ad communia autem bella omnes pro ratione virium contribuisse. Tandem inquit, quousque Helvetii manserint in quatuor pagos divisi. Credit Noster, sub *Augusto* mutatum fuisse hunc ordinem, cum

is Helvetiam, quæ olim ad Galliam Celticam pertineret, Belgicæ attribueret.

Quarto Commentario de pagis Vallefiæ, aut *vallis Panine*, agit. Sic enim scribendum esse, non *Pennina*, e marmoribus evincit; ut & *Cæsaris* æque atque *Augusti* temporibus fuisse vallem istam in quatuor pagos distributam, eorumque fuisse hæc nomina: *civitas Viberorum*, *civitas Sedunorum*, *Veragrorum*, & *Nantuatum*, vel *Nantuatum*; sic enim scribendum esse, non *Antuatum*, ut male apud *Julium Cæsarem* circumfertur.

Quintus Commentarius Helvetios considerat ut subditos & fœderatos populi Romani; refutatque eos, qui sibi persuaserant huc usque, Helvetios præter tributorum, quæ Romanis pendebant, necessitatem fuisse prorsus, ut olim, liberos usque ad *Vitellium*, qui eam regionem in provinciam redegerit. Jam dudum enim illam & ab A. U. C. 708 inde fuisse subditam, cum post frustra capta de excutiendo jugo Romano varia consilia, una cum *Vercingetorige* vincerentur a *Cæsare*. Quis fuerit status fœderatorum populi Romani & dedititiorum, monstrat, nempe non meliorem servorum & subditorum statu. Fueritne dēdecori & damno, an gloriæ & commodo, negata Helvetiis Romana civitas, quale fuerit Romanorum sub Imperatoribus ab *Augusto* inde ad *Maximinianum* usque singulis apud Helvetios imperium, & alia multa, quæ afferri huc non patitur locus, erudite & fuse, ex marmoribus, quorum quædam inedita exhibet, (ut *pag. 112, 122, 123, 296, 406, &c.*) aliisque scriptorum testimoniis, exponit; ut non possit hic liber non magnopere commendari, aut usui esse, lectoribus etiam illiteratis, quorum maxime in gratiam se scripsisse, & multa, quæ succindius poterant Criticis peritis rerum proponi, ampliore filo deduxisse, ipse, qua est modestia, doctissimus Autor profitetur.

PETRI BURMANNI, JUNIORIS, SPECIMEN
novæ editionis Anthologiæ Latinæ, & Animadversionum
ad

ad Epigrammata & Catalecta veterum Poetarum Latinorum Prodomus.

Amstelodami, 1747, 4 maj.

Plag. 8.

Jam dudum est, quod eruditus hujus Prodomi Editor, ex magni illius sui patruī, ejusdemque cognominis, suāsu, ad renovandam Catalectorum *Pithei & Scaligeri*, augendamque, & emendandam, editionem animum appulit. Postea vero ex otio juventutis Academico ad majora munera vitamque negotiosiore vocato, non licuit cœptam telam pertexere. Profuit ipsi tamen hæc mora eo, ut interea, quas a patruo natus erat, opes aliorum, maxime vero Celeb. *Dorvillii*, qui antiquissima Codicis Divionensis Epigrammata inedita, *Petrique Pithei* uberiore ad Catalecta sua notas, Nostro suppeditavit, liberalitate auget. Quam humanissimi & ad promovendas elegantiores scientias promississimi & ad prolixam in se, ut in omnes eruditos, voluntatem Noster meritis prosequitur laudibus in epistola, qua Musarum huic patrono hospitique liberali suum opusculum inscripsit. Crescente ita penu, magis quidem ad urgendum suum propositum accendebatur Noster, sed alia identidem atque alia vel invitum alio vocabant. Editio *Criticorum Henrici Valesii*, & *Adversariorum* deinceps *Heinsii*, utraque ipsi a patruo demandata, & post hujus tandem decessum *Virgiliana* curæ, Nostrum nolebant soli suæ, quam condebat, Anthologiæ inhære. Profligatis tandem aliquando iis omnibus, totum se dare nititur colligendis his antiquis variorum temporum monumentis, vel fragmentis, nihilque aliud suscipere constituit, priusquam hæc absolverit. Quia vero in tam amplam incidit messem, non sentiens, quam comportare & digerere non unius alteriusve anni sit, libuit ipsi hoc instituti sui præmissio Specimine judicium eruditorum experiri simul & sibi conciliare. Non erit inter amatores harum, ut appellat, elegantiarum, qui eruditi Viri studium & benignam de literis bene merendi voluntatem non laudet atque exosculetur, vitamque & vires

ipsi perficiendo tanto operi necessarias optet, avidusque id, quam primum liceat, præstoletur. Quos inter & nos nomen nostrum profitemur, dabimusque simul, dum impostam nobis provinciam recensendi hujus Speciminis sustinemus, aliquod ejus specimen, usuri hac in re, bona cum venia Cl. *Burmanni*, ea libertate, ut, quæ in hoc instituto desideremus, & olim velimus emendata, qua decet modestia, significemus.

Apparet omnino ex magna, quam Noster textui subjecit, notarum copia, eum, si quis alius, operi suo parem esse, eoque instructum usu Poetarum Latinorum, ea Romanæ poeseos peritia, iisque tandem dotibus, quæ in Critico requiruntur. Offendas in his gratiorem hujus eruditionis varietatem, quam in ipsis Divi Herois plurimis scriptis. In eo uno nollemus juniorem *Burmannum* senioris vestigia pressisse, quod phrasium sæpe in vulgus notarum immanes acervos, integrarum haud raro paginarum *σχιβήν*, quasi plaustris comportet. Talia ansam cavillandi præbent iis, qui, sacris his non initiati, tales observationum libellos majore in pretio, quam promptuaria vocabulorum, habendos esse negant, neque id male. Videntur etiam autores earum non habere nisi cum rebus levibus negotium, suisque diffidere lectoribus, aut non requirere nisi vix tironibus peritiores, & excidentes eo, quem ambiunt, & acquisituros se sic sperant, eruditorum hominum titulo, non reportare aliam, quam diligentium compilatorum, laudem. Ridebunt procul dubio multi, neque, si quid intelligimus, absque causa, operosam sedulitatem in coacervandis exemplis phrasium, in quibus, ut *pag. 9, donum donare & ponere*, aut ut *pag. 13, saltus & nemora* juncta, leguntur, nescii tamen illi, neque admoniti, qua in re duæ istæ similes voces differant; item *pag. 15 sic quoque* pro nihilo minus; *pag. 18 tela* pro πῆλν, instrumento mulierum; *pag. 19 licia, neque enim, & securus rei*; *pag. 21 acervi casorum*; *pag. 24 tungere, attingere, litus*; *pag. 31 admittere, vel immittere, aquam*; *pag. 39 adspice ut*, qualia, ut forsitan prodesse possunt juvenibus, quibus ad exemplum veterum

rum

rum stilius adhuc formandus est, aut placebunt quoque morosis aliquibus Criticis, qui, quod aliud agant, non habentes, in sculpendis & refingendis tanquam cera literulis, movendaque dictionibus optimis controversia, occupati, consenesunt, sic aliis, e saniorum iudicio, neque grata sunt, neque profunt, & onerant librum, emtoresque frustrantur, qui locos affectos emendatos, & obscuros declaratos ab editore, qui meliorem in his operam & fructuosiore collocare potuerat, frustra cupiunt. Debuerat præ istis e. c. Noster explicare pag. 22, quid sit in *arma ludere*; pag. 23 exempla asserre phraeos *men fugax*, pro hebetè, imbecilla, plane ut Græci dicunt *Φεῦδῆ*; item in omne parte miser pro ab omni parte; virtute fluens dies, pro ea, quæ in virtutis exercitio consumitur; dilectus, pro dilectione, vel amore. Pag. 24 debuerat exponere phrasin, *bella inopina ferre*, pro incidere inopinato in hostiles copias; pag. 36 *jacet in titulos*. Sed hæc ne attingit quidem Noster. Horum scilicet rarior est, quam illorum, in veteribus libris copia, neque æque facile, atque illa, paginas implent; aut erant vel e Græcis fontibus, vel ex ævo deteriore, petenda, quorum utrumque nempe schola *Burmanna* ut plurimum cane pejus & angue fugit. Non negamus tamen, passim bonas quoque res in his Notis deprehendi; ut est illa pag. 10 & 11 Dissertatio de Jove Albano, Latiari, Egerio, & quem Cel. *Dorvillius* e marmoribus in lucem protraxit, Arcano; pag. 28, 29, de voce *Perfes*, & ejus scribendæ ratione; pag. 32 refutatio *Columnæ*, qui tropæa in privatis ædibus negaverat; pag. 42, 43, de calculatoribus & cauculonibus; & pag. 34 historica observatio de *Germanici* Germanica expeditione. In emendandis corruptis locis Noster tam scrupulosus non est, quin corruptas læsiones e textu exigat, & locum melioribus facere jubeat. Sed ea in re inæqualis ipse sibi est, neque fatis constans. Ita pag. 16 in inscriptionem: *verba Achillis in Parte nona, dum tubam Diomedis audiret*, poterat absque hæsitacione ingeniosam certissimamque *Dorvillii* emendationem *Parthenona* introducere. Pag. 21 certe debuerat pro *consparserat* nobis

dare cum *sparserat*, quod ejus est inventum, & pro *cumque novus fufos*, e Codice *cum novus effufes*, & pro *multa trabie fecum*, ex eodem antiquiffimo Codice Divionenfi, *multa trabes Xanthi*; pag. 18 in *gracili*, præeunte Codice; pag. 25 *Scyria hafta*; pag. 28 *Hecuba & Andromacha*; pag. 30, *quis novus hic dominus*, ex certiffima *Dorvillii* emendatione; pag. 47 *numina*, ex prima editione Corporis Infcriptionum *Gruteriani*, & forte alia plura.

Sed lustremus eruditum Nostri laborem paulo curatius. Pag. 9. ¶ versum: *Qui large Ceresis messes fructusque renatos Digerit in pretium*, hæc notat: Ita ad unum omnes. *Mazochius & Fabricius divergit*, vitiofe. *Pracium* est in *Pighii* „Inscript. MSt. & *Apiano*. Ceterum, his versibus contineri „descriptionem præfecti annonæ rebusque venalibus, quales „apud Romanos erant Ædiles, apud Græcos *τιμῆχοι*, vel *ἀγο- „ρανόμοι*, recte notat *Cbisbull* ad *Antiq. Asiat. pag. 101.* „ Nihil est in ipso carmine, quod, ut hoc credamus magis, per- „suadeat, quam fuisse mercatorem frumenti, *un simple marchand des grains*. A pag. 16 usque ad pag. 24 primus, ut videtur, e Codice Divionensi protulit insigne, sed deterioris ætatis, monumentum Poetæ, *Achillem* referentis, ad tubæ claf- sicum e Parthenone profilientem. Hoc & meretur nostram, si quam conferre poterimus, operam. Pag. 17 in istis: *dum nos bella vocant* (ita leg.) *rauco clangore tubarum, Mens qua- titur, savusque fovet præcordia Mavors, Rumpe moras omnes fervens in prælia virtus*, mavult Noster *mouet pro fovet*. Non tentaremus quidem, si sic scriptum exstaret; at, cum non deterius sit vulgatum nova conjectura, satisque commode no- tet id, quod Græci appellant *αἰδύσσει, ἐνδεγμαίνεις, ἀναγ- ἑπιζεις*, cui bono movemus eleganti dictioni controversiam? Postrema ipsi languere videntur, ideoque emendanda sic: *Rumpe moras: omnes fervent in prælia vires*. Atqui debue- rat saltem *fervent*. Quod cum metrum non patiat, nihil morum velimus, neque non oratoria & emphatica est proso- popocia suæ virtutis. Sed illud elegans est, quod in *Statio Achill. III, 112*, pro vulgato *Eja, irrumpe moras*, reponit *Eja, age,*

age, rumpe moras. Pag. 19 in isto: Tenuia lorica cedant mul-
ticia forti, emendat cedant nunc licia. Egregie quidem: sed id,
quod pag. 21 in istis: majoremque feret (nempe gurges Xanthi)
cultorum sanguine cursum, cultorum in caesorum mutandum sta-
tuat, non probamus. Cultorum idem est atque accolarum, &
caesorum in voce sanguine subintelligi sponde potest. In prox-
ime sequentibus Noster nos deserit. Poeta sic canit ex Achil-
lis persona:

Sed mihi quis referat, quæ tu, præfuga creatrix,
Subducens fati alieni symbola sexus
Ad Lycomedes fecit transire penates.
Depositumque suum maluit committere blandis
Virginibus, nec te rapiat sic Martius ardor,
Orbatam ut crucies non viso pignore matrem.

Nihil hic neque a Codicibus, neque ab elegante *Burmanni* nostri *Musa*, opis accipimus. Utinam illa defectum, qui secundum inter. & tertium versum patet, nobis explevisset! Interea tentemus indoctam nostram & agrestem poesin, sperantes rogantesque venustam *Burmanni Calliopen*, ut inconditos nostros cantus aliquando arguto suo modulamine deleat. Putamus autem, deficientium hunc fere sensum fuisse:

Sed mihi quis referat, quæ tu præfuga creatrix,
Subducens fati alieni symbola sexus
Indutum, caris labiis blanda oscula figens,
In lacrymarum imbres effusa, Jovemque Patroum,
Et mæsti canos senis obtestata, monebas.
Hic in tranquillo portu, mi care, latebis,
Insano circum Trojana furore cadentes
Mænia deridens Græcos: tu, si riveris illic,
Savorum certa ex fatorum lege, peristi.
Grandævum noli genitorem affigere, qui te
Ad Lycomedes fecit transire penates, &c.

Eadem pagina ad versum ultimum nil notat, cum manus *Argivum* victricia ludat in arma. Nobis videtur Auctor pro ludat scripisse tendat. Forte fuit antiquus mos in compendiose pro ten scribere; ex quo deinceps lu fecerunt. Pag. 23

ad

ad ista de *Tberfite*, forma brevior menteque fugaci, hæc notat: forte *tergoque fugaci*. Quid sit homo *brevior tergo fugaci*, non intelligimus. Aut, si non referamus ad *brevior*, sed sola per se stare dicamus, scribendum erit *fugaciore*. Quidni potius, si quid mutandum, *menteque sagaci*, ἤττων καὶ ἀγχινοίαν. Nam metri quidem in his inclinantis in deterius Latinitatis monumentis ratio habenda non est. Ad ista intricata versus finem carminis:

*Ferre potes quæcunque labans successibus ætas
Exigua observans matris præcepta verende
Induxi molles habitus, velut edita virgo,
Lusimus & talis modulantes carmina chorci &c.*

hæc notat: „*Ferre potes quæcunque labans*) Sic schedæ *Salmasiana*. In Divionensi Codice vitiosa, aut depravata, lectio „erat; nam in ejus excerptis habetur. *Ferre potesque cum labans. Exigua observans*) Ita in Divionensibus. *Exegi observans*, Salmasianæ. Forte, *quæcunque labans successibus ætas Exigit, observans. Et talis modulantes carmina chor-* „*dis*) Sic recte in *Salmasianis*. Male Divionenses *modulantur*„ Optandum fuerat, ut præclarus Vir horum verborum profaiciant interpretationem dedisset. Satis officio suo se defunctos hodierni Critici existimant, quando Codicum varietates adscripserint. Ad periphrasticam autem ininterpretationem, vel analysin grammaticam, descendere, id infra dignitatem suam positum putant. Pulchrum hercle inventum. Hoc enim sub pallio latent, & in dubio relinquunt suos lectores, intellexerintne loca, quæ tractant, nec ne. Saltem non licet eos ignorantia reos agere. Hoc tamen maxime cupiunt lectores, ut librum, quem præ manibus habent, penitus intelligant, illi nempe, qui rebus & conceptibus bonis, non sonis tantum, capiuntur. Alloquitur ipse se *Achilles*, ut ad propositum veniamus. *Ferre potes, o Achilles, & condonare tibi, quando quidem præterita mutare nequis, ea, quæ exigua & puerilis ætas, successibus annorum labentium emendatura, peccavit.* Hoc enim verbum tacite supplendum. *Labens autem successibus ætas exigua* conferretur cum eo, quod in superio-

superioribus hic idem Poeta, *crescens annis sapientior atas*. In eo quoque male Noster exemplum *Salmasii*, quam Codicem MStum, sequi maluit, quod *modulantes* exhibet pro *modulamur*, quippe quod prono lapsu e ductibus Codicis fluit. Erit itaque nostra ex mente sic constituendus locus:

*Ferre potes, quacunque fluens successibus atas
Exigua. Observans matris praecepta verenda
Induxi molles habitus. Velut edita virgo
Ludimus, & doctis modulamur carminu chordis.*

Carmen hoc excipit aliud, etiam elegans, quo *Telesus* ab eadem *Achillis* hasta vulneratus & sanatus pingitur. Sed ejus distichon penultimum adhuc graviter laborat. Noster sic exhibet:

*Mox precibus flexi Pelida robore sacro
Injecto membris pulvere plaga fuit.*

Ad hæc Noster hæc assert: „*Robore sacro* Cod. Voss. *robore* „*raso* ex V. C. *Salmasii* in margine libri sui notavit *Heinsius*. „*Recte. Hyginus Fab. 101: Tunc Ulysses ait: non te dicit* „*Apollo, sed autorem vulneris hastam nominat. Quam cum rã-* „*sissent, remediatus est. Aliter Oliverius ad Marmora Pisuaren-* „*sia pag. 166, qui corrigit: Mox precibus flexi Pelida e ro-* „*bore sana, qui plenius se de hoc loco acturum promittit in* „*libro de Viris illust. Pitäurenf. Versu sequente ex eodem Co-* „*dice adscripserat Heinsius: pulvere membra fugit. Unde ipse* „*corrigebat: injecto & membris pulvere plaga fugit, vel coit,* „*quod verum puto.*” Et nos quoque verum putamus *coit*. Sed cetera omnia huc allata nihil valent. Primum enim *robore raso* se tueri nequit, quia hasta *Achillis* non erat e robore, seu quercu; (nam quercus hastis parandis inepta est propter suam *σέρχεται*,) sed erat e fraxino, *μελία*, & inde celebrata est illa *μελία* Poetis Græcis. Deinde indigna foret hoc sic satis puro carmine balbuties isthæc, *robore raso injecto pulvere, pro roboris rasi pulvere*. Quis hoc ferret? Legendus est locus minima mutatione sic:

*Mox precibus flexo Pelida robore, sacro
Injecto membris pulvere plaga coit.*

Id est, post flexum Pelidæ robur. *Robur* autem Pelidæ sive accipias pro *φερρόσπητι, ἀγερωχία, αὐθαδέια*, ferocia, pertinaciâ *Achillis*, sive Græco more dictum putes *robore Pelidæ flexo*, pro *flexo Achille*, βίη Ἀχιλλεύς, ut *Homerus* loqui amat; id perinde est. *Sacer* autem *pulvis* est ille, quem *Apolinis* sacrum oraculum salubrem vulnere fore pronuntiaverat, & huic medicationi quasi sacraverat atque destinaverat. *Pag. 32* in istis: *Hoc terra fiat, hac mare, dixit, eat*, merito laudat incomparabilem emendationem *Gronovii*: *Hoc terra fiant, hoc mare, dixit. Erant*; quo sublimius quid cogitari possit? *Pag. 35* Epigrammatis in subactam Britanniam versum quartum, *qui finis mundo est, non erat imperio*, tentat, & olim cogitasse se ait, *cum finis mundo est, tunc erit imperio*; sed præferre nunc emendationem *Cambdeni*, *qui finis mundo est, non erit imperio*. Utræque corruptelæ sunt. Sanus est elegantissimus locus. Romani *Oceanum* atlanticum putabant olim mundi terminum esse, donec ultra hunc orbem suum non detegerent tantum insulam Britanniam, sed et subigerent. Tunc non erat amplius imperio eorum finis oceanus, qui olim mundi fuerat. Pergit Poeta:

Viçta prius nullo jamjam spectata triumpho

Illibata tuos gens jacet in titulos.

Ad hæc noster: „Hæc est editorum scriptura. *Cambdenus* „dedit: *Viçta prius nulli, jamjam spectata triumpho*. Illud „*jam* deest *Vossiano*. *Visa prius nullo* Cl. *Dorvillius*, & cre- „debat, viros doctos, ne ita emendarent, retinuisse sequenti di- „stico *Fabula visa diu*, licet talis repetitio ejusdem vocis „obvia sit. Variis conjecturis tentabat locum *Heinsius*. *Viçta prius* „*nulli, nullo sp. tr. vel ducta, aut acta, vel potius, nec adhuc* „*sp. tr. vel denique, viçta prius nullo, sed jam spectanda,* „*triumpho*. Ex his priorem verisimiliorem opinor; nisi quis „amplecti malit emendationem *Cannegieteri*, *Viçta prius nullo,* „*quanquam spectata, triumpho*. Sed desidero exemplum, quo „*spectata* terra occurrat pro *tentata*, quæ vox forte huc re- „vocanda, & cum *temptata* esset scriptum prius, alteri lectio- „ni literis transpositis possit anam dedisse. Sequente versu

gens

„gens patet in titulos, ut emendat *Cannegieterus*, pro *gens jacet*, quod vulgatos occupat Codices, lubens equidem amplector., Nolumus inhærere ceterorum conjecturis refutandis, quæ sponte sua corruunt, & partim sunt tautologæ, partim perversæ, ὕστερα κέρερα. Tantum, nihil aliud in hoc disticho, quam verbum *jacet*, in mendo jacere, pronuntiamus. Quæ olim nullo triumpho victa fuit, ea gens jam spectata Romæ in triumpho (poterat enim gens victa quidem fuisse, & nihilo minus tamen Romæ non spectata,) hæc gens illibata *facit*, (id est, accessit, incorporata est,) in titulos tuos, *Cæsar*, facit partem titulorum tuorum. *Facere in*, vel *ad*, aliquam rem phrasis est, et si non tam frequens, quam *face* *scere*, satis tamen bona. Ita *Cap. 62 pag. 409 Petronii* edit. nov. *Homo meus ad stelas fecit*, pro *se se fecit*, integra locutione, quæ apud *Apulejum* occurrit *pag. 392* ed. *Beroald. intra limen sese fecit. Versum ultimum pag. 39: Coniunctum est, quod adhuc orbis & orbis erat*, feliciter emendat, *orbis & urbis erat*, idque egregie, & ad veram Autoris mentem, exponit: „Id est, id, quod antea æternæ urbis, Romæ scilicet, & orbis terrarum, (ad damus nos, clarioris sensus gratia, peculiaris & a cetero orbe se junctus,) erat, ac proinde separatam ac diversum, jam in unum conjunctum est., Hoc modo si procedat & in reliquis, magis intentus enucleando vero sensui Poetarum, magno sibi beneficio studiosos bonarum artium devinciet. In isto Epigrammate, quod *Augustum* ad vulgandam *Æneidem* hortatur, ad versum, *Æneamque suum fac major nuncius ornet*, hæc inter alia notat: „Sic omnes vulgatæ editiones exhibent nullo, vel inepto, sensu. Veram nobis lectionem servavit Codex *Salmasianus*, in quo legitur, *fac major Mincius ornet*, & sic in altero exemplari ex ingenio conjecerat *Heinsius*, qui ita emendandum monuit ad *Silium & Ovidium.* „ Quid, si prima hujus notæ verba in hanc sive *Salmasii*, sive *Heinsii*, corruptelam retorqueamus? Atqui, ais, vox *Mincius* rarior est & elegantior, quam ut ab imperito scriba, cui vox *nuncius* notior erat, proficisci potuisse videatur. Hic nempe fatuus erat ille ignis, fulgur illud e pelvi, quod doctorum oculos præstringebat, qui ubique scita & docta, sed ἀδιάνητα, sectantur, ut scilicet

possint talium occasione suorum adversariorum sacculos excutere. Atqui tamen magna videsne copia exemplorum pag. 39 & 40 evictum, quod *Mincius Mantuani* agri fluvius fuerit, ad quem natus *Virgilius*? Opus non erat illis, quæ vix cuiquam, etiam tironum, ignota putamus. Quæstio est, quem sensum fundant ambæ hæc læsiones, & quæ meliorem. Fac, veram esse novam. Videamus, quid inde emergat. Fac, *Auguste*, ut *Mincius* ornet *Aeneam* suam major. Quo major? se ipsa? Quid hoc ad rem? Non certe efficit *Augustus* per evulgatam *Aeneidem*, ut copiosior hodie fluat *Mincius*, quam olim. Xanthone? Atqui frigidum est, dicere, Poetam hoc tacite supplendum lectoribus reliquisse. *Aeneas* tandem? Quid *Mincio* cum *Aenea*, quem non vidit unquam? *Minciine* nomen hodie celebrius est illo *Aenea*? Non putemus. Si sit, scribenda erit Nostro nota major, quam est hæc de *Mincio*, qua *Aenea* nomen ex tota *Aeneide* & aliis ab oblivione, qua sepultum nempe jacet, asserat. Si *Mincium* pro *Virgilio*, adjunctum unum pro altero, dicemus positum poetica licentia, licebit & nobis, si aliquando carmina scribamus, *Yam Amstelodamensem* pro *P. Burmanno* ponere. Dolendum est certe, viros doctos scribere, & vulgare, & tanta cum fiducia nobis obtrudere, talia, quæ si pensculatius examinent, ipsi deprehendent se non intelligere. Nobis certe clara & perspicua est lectio *nuncius*, cujus hic sensus est: Fac, *Auguste*, ut *Virgilius*, *nuncius* & præco sui herois *Aeneas*, ipso suo heroe *Aenea* major & celebrior evadat. Id quod etiam ita evenit. In ultimo & proxime ista sequente versu hujus Epigrammatis legendum est *possint* pro *possunt*.

Hæc habebamus de hoc Specimine monenda, quæ si commendata sibi habere velit *Cl. Burmannus*, bene faciet. Nolumus interea egregiis ejus conatibus aut detrudere quidquam, aut officere.

DEL VITTO PITAGORICO, &c.

id est,

DE VITA PYTHAGORICA, QUAE MEDICINÆ
loco est, Sermo ANTONII COCCHII.

Venetis,

Venetiis, apud Simonem Occhium, 1744, 12 maj.

Plag. 3.

In hoc Sermone, quem *Cocchius*, Vir Clarissimus, Florentiæ A. 1743 habuit, ibidemque exire in lucem iussit, postea Venetorum prelis repetitum, nihil ad bonam valetudinem servandam, & morbos quosdam sanandos, aptius esse vita *Pythagorica*, ostenditur, quam hic Philosophus ita instituerit, ut solis vegetabilibus vesceretur. Cujus asserti veritas ut eo magis eluceat, plura ab initio ad *Pythagoram* ipsum pertinentia protulit; in ejusque historia etsi bene multa, propter varias causas, obscura sunt, tamen id facile omnes *Cocchio* dabunt, honestum eum, beneficum, amplissimæque doctrinæ, virum fuisse, in quo summa dicendi judicandique ars fuerit, cum naturalium rerum perfecta cognitione, & eximia prudentia civili, conjuncta. Neque vero *Pythagoras* tantum, sed omnes antiqui Philosophi, duplici doctrina usi sunt, domestica clara, & externa symbolica. Ad quod *Cocchius* recte monuit eos animum attendere debuisse, qui multa *Pythagoricæ* doctrinæ capita, tanquam somnia, contemserunt, vel, quæ ipse præstitit, non dubitarunt inter miracula referre. Oportet autem *Pythagoræ* Physici & Mathematici summi gloriam concedere, quod præcipue ex iis clare apparet, quæ de sole, tanquam lucido totius universi centro, de terra, ut planeta, de cometis pariter ut planetis, post longissimum circuitum redeuntibus, de cunctis cœlestibus corporibus, ratione massæ atque distantiæ in motu sibi respondentibus, atque de generatione per femina, docuit. Primus etiam Veneris stellam vidit, quapropter verisimiliter, in Samiorum nummis, cum globo in columna apparet, in quo quasi ea, quæ primus observavit, bacillo demonstrat. Adhæc omnia ea tenuit, per quæ utilissimus esse in hominum societate poterat. Quod vero *Pythagoras* patriam cum Italia commutavit, inde *Cocchius* hanc suam patriam laudandi occasionem arripuit; neque non eo fere inclinat, ut, quicquid *Cicero* cum *Livio* contradicans, *Numam* inter *Pythagoræ* discipulos referat. Debent vero *Pythagoricorum* sententiæ ab illis *Pythagoræ* diligenter distingui, in cujus doctrina cum propter mutationes in principatibus Italia,

Pag. 3

seq.

5.

7 seq.

8 seq.

10 seq.

12.

14 seq.

16 seq.

18.

- & *Socraticam* philosophiam, tum propter Doricæ dialecti obscuritatem, permulta mutata sunt. Ab his *Cocchius* ad doctrinam *Pythagoræ* medicam transit, quam non ratiociniis tantum, verum etiam observationibus & experimentis, niti,
22. ostendit. Ut vero *Pythagoras* sanitatem a motus viriumque harmonia, atque figuræ constantia, hujusque mutatione contra morbum, pendere, ita, cerebrum atque cor præcipua vitæ instrumenta esse, credidit, & humida corporis in sanguinem, ferum, ac vaporem, vasa vero in nervos, arterias, venasque, distinxit, & partum formari existimavit hoc, quod semen, ad embryonis corpusculum appulsum, motum in eo sanguinis excitaret. In ipsa autem medendi arte plurimum victus rationi
23. tribuit, quod ex *Jamblicho* constat, parum pharmacis, æque
- 24 seq. ac ferro & igni; vitamque ita instituit, ut teneris recentibusque vegetabilibus, simul cum lacte ac melle, vesceretur, in potu autem non nisi aquam purissimam assumeret, rarius contra cibis teneræ juniorum animalium carnis paucillum adderet. In quo sibi hunc scopum præfixum habuit, ut corpus sanum, tranquillamque mentem, servaret, quorum hoc a facilitate parandi victum, humorumque uniformium quiete,
25. pendet. Cumque *Pythagoras*, animarum communicationem in corde esse, crederet; *Cocchius* eum existimat, tum ut uniformia liquida fierent, simplicissimum victum commendasse, tum ut ignaro populo hoc persuaderet, animarum migrationem excogitasse. Cum enim vegetabilia etiam animata esse existimaret, vitæ carniæ vera causa non poterat animarum migratio esse. Erat potius facile parabilem ciborum usus, cui assuescere homines volebat. Hoc loco
28. *Cocchius* recte docet, per τὰ ἀπύρα apud *Laertium*, non quæ anima carent, sed cibos minime coctos, intelligendos esse.
29. Neque vero ipse *Pythagoras* ab omnium carniæ esu abstinerebat, & qui eum fabis aliisque leguminibus usum esse negant, cum iis, qui affirmant, ita fortassis conciliandi sunt, ut, illos sicca, hos recentia teneraque, intellexisse, arbitremur. Atque in hac victus ratione *Pythagoras* forte *Ægyptios* ex parte secutus est, & sapienter admodum iis uti
30. prohibuit,

prohibuit, ex quibus oleosa multa salinaque exhalant. Hæc Pag. 34.
 igitur *Pythagorica* vita, vel secundum ea, quæ recentissimis
 temporibus de vita sanitateque innotuerunt, huic servanda
 restituendæque aptissima est. Vitam enim sanitatemque 35 seq.
 concipimus in omni animato corpore, etsi non prorsus eodem
 modo, in perpetuo æquabilique motu liquidorum per sua va-
 sa consistere, quorum alia, arterias vocant, a corde procedunt,
 alia, quæ venas nominant, ad illud redeunt. Redit
 vero per has non omne liquidum, sed aliqua tantum ejus
 pars, quare motus periret, nisi continuo ex intestinis variaz
 materiæ, sed accurate mixtæ humectatæque, massam fugerent.
 Quæ cum debeat cum humidis corporis pariter non simplicis 37.
 naturæ misceri, necessarius ubique ciborum selectus
 est, ne etiam per qualitatem mixtionemque humidorum
 sanitas aliquid detrimenti patiatur. Neque vero alendi nos 38.
 facultatem habent, quæ fossilia nominant, & salia assumpta
 protinus immutata rursus per varias vias ejiciuntur. Qua- 39.
 re jam olim a *Plutarcho*, & deinde ab aliis, disputatum fuit,
 cum humana natura vegetabilia convenient magis, an anima- 40.
 lia; ex quibus utrisque etsi, quicquid in corporum nostro-
 rum alimentum cedit, solida purissimaque terra est; tamen
 teneræ recentium vegetabilium partes illis animalium præferri
 debent, tum quod minori corporum nostrorum virtute solvi
 possunt, mitisque & fixa salia acida; adeoque nihil ad putrefactionem
 disponens continent, tum quod per saponaceam 41 seq.
 suam virtutem fluiditatem succorum nostrorum, cujus summa
 ad servandam vitam utilitas est, optime servare queunt. 43 seq.
 Neque alia ratio efficaciz mellis & sacchari, nec non lactis, cum
 pura præcipue aqua misti, est. Contraria vero eorum facultas 46.
 est, quæ ex iisdem vegetabilium succis fermentando fiunt, ut
 vini, cerevisiæ, aquæ mulsæ, præcipueque spirituum, qui
 cohesionem succorum nostrorum, motumque & calorem, augent,
 nervorumque actiones perturbant. Cum his tamen 47.
 confundi acetum non debet, quod per secundam fermentationem
 factum, nimium calorem potius mitigat, & alcaliscentem
 acrimoniam temperat, cujusque proinde in variis acutis febribus

- bus curandis omni tempore permagna vis esse deprehensa est.
- Pag. 48. Fere tamen major est fructuum recentium acidi succi virtus, quo *Famianus Michelinus*, in Pisana schola Mathematicum Lector, & *Borelli* discipulus, in malignis & pestilentialibus febribus feliciter usus est. Oleorum contra, nisi recentium, tutus usus non est, atque ex vegetabilibus in universum non nisi tenera utilia sunt, & quæ succum insipidum, vel dulcem, aut grate acidum, aut lacteum, nullius vero, aut suavis, odoris, continent; ex quo vel solo constare potest, quam parum utiles omnes bulbosæ radices sint, acri pungenteque succo turgidæ. Neque adeo sine causa *Clariss. Cocchi* ostendit, ejusmodi vegetabilium usu tum varios alios inexpugnabiles morbos vinci, tum corpus a periculo omnis morbum facientis causæ tutum præstari posse; quod seorsim etiam de victu lacteo ostendit, & eo usque procedit, ut, pestem Atheniensem, & reliquas fere omnes, pariter ac scorbutum variosque alios morbos, ex abstinentia a vegetabilibus, & animalium contra usu, ortos esse, opinetur, ac partim probet. Florentiam proinde inter urbes saluberrimas refert, quod non tam carnibus, quam herbis fructibusque paucis, maxima civium pars utatur. Est etiam alia vitæ *Pythagorica* utilitas hæc, quod gustum potissimum delicatorem & quasi acutiorem præstat, nerveis papillis linguæ non irritatis. Etsi vero negari non potest, carniū aliorumque duriorum & oleosorum ciborum usum robur corpori insigne conciliare, quod vel athleticus victus ostendit, tamen, eum & sanitatem simul infirmare, & subitaneas mortes sæpe intulisse, ex *Galeno* aliisque facile disci potest. Sed constantem vigorem, qui sanitatis effectus est, vita *Pythagorica* præstat, quod *Epaminonda* plurimorumque aliorum imperatorum veterum exempla demonstrant. Ejusque summam utilitatem fuisse præcis Romanis cognitam, cibariæ leges, Fannia & Licinia, testantur, aliæque Imperatorum etiam; neque alia videtur *Musa*, *Augusti* Medici, aliorumque, mens fuisse. Neque nostra ætate defuerunt, vel adhuc defunt, qui non nisi herbis recentibus & lacte vivunt, ac bene valent.

NUMOPHYLACIUM SCHULZIANUM DIGES-
fit, descripsit, & perpetuis insigniorum rei numariae scri-
ptorum commentariis illustratum edidit, MICHAEL
GOTTLIEB AGNETHLER, Transilvanus. Pars
prior. Accedunt selectiores clarorum Virorum ad
B. SCHULZIUM Epistole.

Lipsiæ & Halæ, 1746, 4.

Alph. 2 plag. 8 $\frac{1}{2}$.

Præfationem huic Operi laude profusè dignissimo præmisse
 Cel. possessoris & Cl. Editoris civis illustris, nunc ad Superos
 evocatus, *Martinus Schneizel*, Regi Prussorum olim a consiliis au-
 licis, & in eadem Fridericiana Juris publici atque Historiarum
 Professor. Memoratur in eadem, ipsum jam *Schulzium* primas
 hujus scripti lineas duxisse. Id quod ensam dedit, candorem in-
 credibilem, sinceram fidem, in actionibus mirabilem modestiam,
 pectus ab omni colore, fastu, invidia, pruritu altercandi, aliè-
 num, quæ omnia in beato Viro conspicua fuerunt, laudandi &
 commendandi. Eodem ardore *Agnethleri* erga defunctum
 recolitur pietas, quippe quæ insignia tam accepit, quam
 & ægrotò & mortuo reddidit, officia. Quid itaque mirum,
 si grato adeo hospiti in ipso virtutis hocce monumento eri-
 gendo Halæ pariter ac Lipsiæ certatim suppetias tulerint eru-
 diti? Eminet inter illos *Muscovius* noster, literis ornandis & ju-
 vandis veluti natus. Ita vero instructus, singula Numophylaciù
Schulziani ornamenta, *priore* hac *Parte* publicata, descripsit
 accurate, ac, pro dignitate rei, fatis illustravit. Cum au-
 tem eruditi in plerorumque numerum interpretatione in di-
 versas abire sententias soleant, hinc singulorum fere, tam an-
 tiquiorum, quam recentiorum, antiquæ pecuniæ interpre-
 rum opiniones congeffit, subjunxit, sæpe etiam dijudicavit,
 & Auctorum loca, in quibus plura inveniuntur, notavit. Sin-
 gulorum numerum imagines, quod in vulgatis jam ante
 hujusmodi libris exstant, hic omisissæ fuerunt, locum au-
 tem hic invenerunt, quæ aut adhuc ignotæ delituerunt, aut

Pag. 13
seq.
14.

a peritis harum rerum æstimatoribus in rarissimis numerantur, aut ad illustrationem partis alicujus eruditæ antiquitatis facere possunt, aut denique de quibus constat, antea ab aliis haud accurate satis delineatas esse. Præterea *Morellianam* æstimationem rariorum consularium, antea nullibi publice visam, nunc primum in lucem produxit, doctis passim ipsius *Schulzii* observationibus adjectis. Numi, *priore* isthac in *Parte* designati atque illustrati, sunt duplicis præsertim generis. Græci, secundum nobilitatem metalli qui disponuntur, prius, hinc argentei atque ærei familiarum Romanarum, sistuntur. In sequente *Volumine* Imperatorum Romanorum ejusdem generis numi locum inveniunt. Ut speciminum aliquid exhibeamus, unum, in oculos qui statim incurrit, numum Rhodiorum cum explicatione afferemus. Habet is caput solis adversum, & rosam, cujus calici capitalum insistit. Additur autem affabre signatum numisma. Rhodiorum numi frequenter ex altera parte solem, ex altera rosam, exprimunt. Solem enim peculiariter Rhodii coluerunt, cujus honori celebrem illum, atque immensæ magnitudinis, colossum consecrarunt. Erat autem Asiæ minoris illustrissima hæc insula Soli sacra, teste *Manilio Lib. IV Astronom. v. 763*:

Tuque domus vere Solis, cui tota sacrata es.

Eo enim tempore, quo *Jupiter* & ceteri Dii univrsum orbem inter se dividerunt, Rhodus sub aquis tecta latebat; Sole autem absente, cursumque suum conficiente, cum in divisione ab omnibus præteritus esset, *Jupiter*, cognita re, voluit novam divisionem inire, sed Sol hoc recusavit, & Rhodum, emergentem e fundo maris, ceteris Diis occultam, sibi vero perspectam, elegit, quod a *Jove* reliquitque Diis illi concessum fuit. Hinc, *Plinio* & *Solino* testibus, nulla dies est tam nubila, in qua Sol non oriatur in hac insula. His haud illepide *Cl. Begerus* suam addit epicrisin, dum, mirum, inquit, in tanta solis luce tam densas regnasse fabularum tenebras, ut & ipsi Rhodii non tantum Solis colossum, qui inter mundi miracula locum meruit, ædificaverint, sed & Solis se progeniem ambitiose jactaverint. Rhodus a rosis denominata creditur; & hinc, rosam in numis Rhodiorum effictam esse, eruditi

diti existimant. Insulam, non urbem, a rosis etymon habere, constar, indeque facilis conjectura est, Rhodum urbem deinceps non aliunde, quam ab insula, nomen petiisse. Vid. illustriss. *Spanhemius de Usu & præst. numism. Tom. I pag. 315 seq. Nonnius in Goltzii Græc. pag. 274 seq. & Laur. Begerus Thes. Brand. Tom. I pag. 410 seq.* Alius occurrit numus, in cujus altera parte *Cocceus Nerva*, in altera *Salus Dea*, in cathedra sedens, atque aliquid porrigens, conspicitur; qui, *Nerva* sene nunc privato, cufus esse creditur. Invenimus tertium, *Plutonis*; sive *Ditis* patris, caput cum unco referentem, ubi compendia scriptionis in altera parte notari merentur: *SEXTUS NONIUS PRIMUS LUDOS VOTIVOS PUBLICOS FECIT.* Cl. Editor de ludis publicis votivis hic consulendum proponit *Fulv. Ursinum* ed. *Patin. pag. 139.* Sequitur caput Romæ galeatum, inter tripodis & denarii notas, cum verbis: *Marcus OPEIMIUS. ROMA.* In altera parte spectandum se præbet *Apollo* in citis bigis, arcum tendens, pendente ab humeris pharetra. Ubi notatur, *Apollinem*, tela sua jaculantem, diræ pestilentia tempora respicere, id quod ex *Homeri*, Poetarum & sapientia parentis, *Iliad. Lib. I v. 44 seq.* præclare doceat *Havercampus.* Alibi describitur numus, ubi conspicitur caput Romæ galeatum cum litera X, denarii signo, his item verbis: *Cajus CATO. ROMA;* & *Victoria*, in citis bigis dextra corollam præferente, sinistra equorum tenente habenas. Alibi in moneta *Sulpicia* sunt capita Deorum Penatium jugata & laureata, cum literis D. P. P. dein Penates patrii. Alibi caput *Junonis Sispica*, sive *Lanuina*, pelle caprina tectum, cum literis I. S. M. R. *Juno Sispica Magna Regina.* Denique maxime notabilis esse videtur Thasiorum numus, sistens caput *Bacchi*, capillo circa tempora collecto, cujus frontem diadema ornat, sinciput & occiput corona cingit hederacea; item ΘΑΣΙΩΝ ΗΡΑΚΛΕΟΥΣ ΣΩΤΗΡΟΣ, ubi *Hercules* nudus stat, a cujus sinistro humero leonis exuvia pendent; dextra clavæ innititur, super humero sinistro eminet pharetra sagittis plena, in area monogramma, ex M & H compositum. Ille numus, A. 1734 Cal. Jan. Cel. *Schulzio* donatus a *Sami. de Drauth*, Corona Transsilvano, ad antiquos numos colligendos eundem concitavit. Atque idem est,

Pag. 121.

220.

222.

223.

243.

272.

276.

14 seq.

eius *ἔκτυπον* Schulzius in tabula, Dissertationi de Numis Theſſorum præmiſſa, tertio loco exhibuit, hic autem Cl. Editor in titulo repetiit. Schulzius quoque benefico diſcipulo carmine Græco, quod hic ſimul additur, gratias egit ſoleennes. Eodem nos exemplo concitati, & Colledtori, & Editori, nos ſummopere proſitemur devinctos.

NOVA LITERARIA.

Quæ nuper de nova Operum L. Cæc. Firm. Lactantii omnium editione, proxime forma, quam vocant, quarta proditura, publicis ad Viros doctos literis nos docuit, quiſquis eſt, Vir eruditus, ea cum Lectoribus noſtris communicanda hoc magis duimus, quo minus dubitandum eſt, quæcunque hic edifferuntur, omnibus ac ſingulis fore ſcitu jucundiſſima. Sunt autem hæc :

Pauci ſunt inter Scriptores, ſive eccleſiaſticos, ſive profanos, qui ſæpius editi fuerint, quam Firmianus Lactantius. Solus initio rei typographica, atque ante Seculum decimum ſextum, viceſies ſere prelo commiſſus eſt; aliquando ter, ſæpius his unoquoque anno, diverſis in urbibus publici juris fecerunt eum eruditi tum Catholici, tum a cultu Catholico-Romano alieni. Doctiores quique homines curam omnem atque diligentioreſ operam poſuerunt in eo emendando ad veteres Codices, quorum inſinitus prope numerus exſtat in arcanis Bibliothecarum. Tanta fuit olim exiſtimationis Lactantius noſter! Itali, Galli, Germani, Hiſpani, Batavi, Angli, hunc notis criticis, quantum in iis fuit, illuſtrarunt. Attamen non eque omnes ſunt utiles; adhuc deſiderabatur aliquid, non ſolum ut textus ab omni amanuenſium errato liber fieret, verum etiam ut apprime mentem Autoris aſſequeremur. Id porro inter Latinos Autores Lactantio peculiare eſt, ut ſit quodammodo anceps, & ad diverſa munia paratus. Si enim in Scriptoribus Eccleſiaſticis ſecundum ſolummodo locum obtinet, procul dubio primatus literatorum ipſi debetur. Tanta quippe elegantia, tanto nitore, tanta gravitate, de rebus ſublimeribus diſputat, ut noſtris temporibus æque gratus ſit, ac prioribus ſeculis. At non ſemel querebantur etiam doctiores, quod nemini in mentem venerit, Scriptorem elegantiffimum integritati, quantum fieri poſſit, reſtituere, & notis illuſtrare; quod conſilium munuſque quibuſdam abhinc annis præter cete-

vos susceperunt Christophorus Augustus Heumannus in Germania, & in Gallia Joannes Baptista le Brun, Rothomagensis. Editio Heumannii Lactantiana A. 1736 Gottingæ in Ducatu Brunsvicensi prodit. Numerum tantummodo editionum auxit; sed antiquiorum non exstinxit desiderium, immo potius incendit. Verum, quo tempore Joan. Bapt. le Brun Aureliæ ad Ligerim, ubi sedem fixerat, eo ipso Nicolaus Lengletius Dufresnoy eandem operam susceperat A. 1707 Insulis Flandrorum, in aula Bavarico-Coloniensi, ubi tunc debebat. Sed certior factus Lengletius, Joannem le Brun, qui jam erudite S. Paulini Opera ediderat, laborem omnem & omne studium Lactantio emendando intendere, tunc susceptum deposuit opas, atque per interpositos amicos misit Joanni le Brun decem rariores editiones selectas ex quadraginta & amplius, quas summa cura collegerat. Obiit vero Joan. le Brun A. 1731; sed, quantum stupuerit Lengletius, vix potest enarrari, cum vidit, erudicum Editorem improbo decem annorum labore in eo tantum defudasse, ut undique concervaret, immo & corraderet, varias lectiones, tum Manuscriptorum Codicum, tum Lactantianarum editionum, ommissis interim iis observationibus, vel historicis, vel criticis, quæ ad Autoris istius mentem tum explicandam, tum explanandam, summe sunt necessarie. Hinc Lengletio in mentem venit, ut, quas ipse notas olim congesserat, in unum cum variis lectionibus, a Joanne le Brun collectis, copularet atque jungeret. Hac ratione existimavit fieri posse, ut eruditorum omnium annotationes hæc nova representaret editio, atque cunctarum instar esse posset. Alias etiam, non omnes tamen, verum selectas, & utiliores, conquisivit in Betuleio, Erasmo, Thomasio, Hæzo, Gallæo, Sparkio, Cellario, Walchio, & Heumanno. At, hæc editio cum sit infrequens, ejus tamen nota sint doctissima, & ad rationem theologiam exarata, integras adungere visum est ad calcem prioris Voluminis, ne desideret aliquid eruditus Lector in hac nova Lactantii editione, quæ omnes alias uno quasi intuitu complectitur. Si ergo subest textui Lactantiano quedam annotatio historica, aut critica, ne dubites, ea est Lengletii; si vero subsunt lectiones variae, eas Joanni le Brun adjudices. Hæc est norma, hujus curas ab alterius opera fecerendi. Astamen quosdam manuscriptos Codices, editiones non-

nullas, Joanni le Brun invisais, conquifvit Lengletius. Codicem unum eximium, etfi quingentorum tantum annorum, fuppeditavit celeberrima Bibliotheca Eminentiffimi Cardinalis Rohannei, nufquam a Theologis, imino & a literatis omnibus, fine laude nominandi. Codicem alium quadringentorum fere annorum perhumaniter, ut folet, fubminiftravit R. P. Dominus Ludovicus Lemerault, Regiæ Sangermanenfis Bibliotheca Præfectus; collationes quorundam Italicorum MStorum a Latino Latino, aliasque etiam, a Petro Ciaconio factas, ultro commodavit D. Claudius Prevotius, Canonicus Regularis, ex Regali Abbatia Genovefiana Bibliotheca defumptas. Manufcriptum quoddam Coloniense exhibet præclara & emendata editio anni 1544; dedit tandem Bibliotheca Cameracenfis Ecclefiæ duos Codices manu exaratos, unum decimi, & alterum, fed lacerum, decimi quarti, Seculi. Ad feptuaginta igitur quinque Codices, quos enumerabat Joan. le Brun, additi funt a Lengletio quinque, aut etiam ſex alii. Idem fit judicium de pluribus, iisque rariffimis, editionibus, quas non viderat Joan. le Brun, ac præcipue de Sublacenſi anni 1465, qua omnium princeps eſt & primaria. Hujus quippe tria vix reperias exemplaria, unum Romæ in Barberina Bibliotheca, alterum in Moguntinenſis Eccleſiæ archivio literario, ultimum tandem in clariffimo muſeo Viri eruditi & diferti, Claudii de Boze, utriusque Academiæ, tum Gallicæ, tum inſcriptionum, Socii, atque Reginum numiſmatum ſcriinii præpoſiti. Hujus editionis variæ lectiones ſigillatim hic edentur. Contulimus præterea Pariſienſe editum anni 1513, quamvis ceteris minus emendatum. Sed magnopere attendimus editionibus Coloniënſi anni 1544, Heumannianæ anni 1736, atque aliis quibusdam, quas non inſpexerat Joan. le Brun. Sub finem XVII Seculi, ac ineunte XVIII, reperta ſunt quædam Laſtantii opuſcula, quæ vel manca, vel omnino deperdita, putabantur: unum de Mortibus Perſecutorum, alterum Epitome divinarum Inſtitutionum. Hujus pars prior jam a tempore S. Hieronymi deſiderabatur, quam tamen integram fere ex Codice MSto Regiæ Taurinenſis Bibliotheca edidit Pariſiſ A. 1712 doctiffimus Chriſtophorus Matthæus Pfaffius, Tubingenſis Academia Reclor. Cujus libri apographum ad me, deprecante eruditiffimo Joan. Danæle Schæpſino, Hiſtor. & Eloqu.

Profeſſ

Profess. publico in Argentoratensium Universitate, misit Pfaffius; atque in eo quaedam non exigui momenti observavi. At multo utilior, multoque jucundior, eruditus fuit Libellus de Moribus Persecutorum, quem primum A. 1679, mandante Joan. Bapt. Colberto, publici juris fecit Stephanus Baluzius. Singularis hujus Codicis, qui cum reliquis omnibus Colbertinis in Regiam venit Bibliothecam, copiam mihi fecit, insito quodam, vel innato potius, quo est in rem literariam, amore, Claudius Sallier, Regiæ Bibliotheca Praefectus alter. Codicem hunc cum editis iterum conferre visum mihi est, & quaedam rursus ab aliis prætermissa annotavi. Sed, ne aliquid deesset huic nostræ editioni, commentarios, quos in editionem Ultrajeclinam anni 1692 congresserat Paulus Baudry, eos omnes, nullo demto, huic nostræ addidimus editioni; atque ita in banc novissimam omnia contulimus, quæ prius undique per singulas partes conquirere erat necesse, ut integra Lactantii opera, variosque in ea commentarios, sibi compararet Lector eruditus. Vicem suam implet Joannes de Bure, Bibliopola Parisiensis, in hac excudenda editione, ut doctis emtoribus fiat satis, tum quoad chartam, tum quoad characteres impressorios, qui elegantiam prorsus insignem præ se ferent. At, cum jam media pars operis edita sit, integer prodibit Lactantius noster mense Majo hujus præsentis anni 1748.

Nos, egregio huic instituto prosperrimos successus comprecantes, unum hoc dolemus, ignotam prorsus Editoribus elegantissimam illam, et mira diligentia curatam, quæ ante annos tres, aut quatuor, docto *Bunemanni* labore, hic Lipsiæ prodiit, Operum *Lactantii* editionem videri; quippe quæ, cum aliis omnibus, quæcunque inde ab artis typographicæ incunabulis in lucem exierunt, multis modis præferri mereatur, potuisset sane, si non hoc efficere, ut alius quisque sibi a novæ editionis cura abstinendum putaret, at iis ipsis, qui ad novum hunc laborem se converterent, insignes commoditates utilitatesque præstare.

Utilissimum Linguz Arabicæ studium huc usque neglectum fuit ob librorum bonæ notæ penuriam maxime. Cui malo si mederi studeat pro virili sua, credit sic dignum aliquid sua persona & munere se facturum, doctissimus *Jo. Jac. Reiskius,*

Reiskius, publico nuper in Academia Lipsiensi docendi linguam Arabicam munere donatus. Significat itaque hæc ipsa velut tabula illis omnibus, qui aut Arabicæ literaturæ operam navant, aut scientiarum omnium, præsertim vero elegantiorum, incrementa in optatis habent, destinasse se, volente Deo, idem in Arabicis, quod olim *Aldi & Stephani* in Græcis, præstare, id est, typographiam Arabicam erigere, ex qua libri hujus idiomatis, sed boni, & a fama jam commendati, prodeant. Sollicitam emendationis curam impressioni adhibebit, chartasque & typos elegantes. Neque sinet, cum pauci erunt emtores, nisi pauca exemplaria, ad summum quingena, excudi. Dabit aut solum textum Arabicum, aut simul quoque, idque in plurimis, Latinam interpretationem. Ab *Abilseda* Geographia faciet initium, aut ab ejusdem Historia orientali. Perget deinceps ad alios, quos aut sperat se cum tempore adepturum, aut quos jam possidet. Ad hos pertinent e. c. *Hamza Isphahanensis* Historia veteris regni Persici; *al Meidanensis* proverbialia Arabica; *Ibn Kotuibab* notitiæ virorum apud Arabes sive armis, sive eruditione, illustrium; *Ibn Doreid* Lexicon grammatico-genealogico-historicum; excerpta ex *Nuwaitio*; Chronicon *Ibn Schechnab*; *Ibn Zeidun* Epistola historica cum commentario *Ibn Nobata*; *Rbasus* Liber nonus ad *Almansurem*; *Isa*, filii *Ali*, opus de morbis & medicina oculorum; *Abu Osaibab* de vitis celebrium in Oriente Medicorum; *Zad et Mofaseri*, seu *Viaticum*, quod Latine inter opera *Constantini Africani* existat; *Hamafub* utraque, tam magna, quam parva, id est, Anthologia poetica; opera poetica *'I Motanabbii*, & alia. Rogat itaque perhumaniter & officiose omnes, quotquot huic instituto favent, hujusque typographiæ Arabicæ factus, si qui olim prodibunt, desiderant, ut nomina saltem sua sibi dent quantocius, (aut potius celebrioribus ubique locorum librariis, qui colligendi curam in se fuscipient,) certosque se promittant editorum emtores fore; quo nimirum apud se de consilio isto aut urgendo, aut omittingo, decernere queat. De pretio librorum statui nunc non potest. Pendebit ea res ex numero compromittentium. Facile quidem est judicari, libros illos non vili constitutos, quandoquidem ad vulgum non pertinent; id tamen scire volumus fautores, lucrum a *Reiskis* prorsus non spectari, sed unice eum velle bonarum artium pomæria proferre, & de humano genere bene mereri.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Martii Anno MDCCXLVIII.

Pars II.

VENERABILIS PATRIS MONETAE, CREMONENSIS, Ordinis Prædicatorum S. P. Dominico equalis, adversus Catharos & Valdenses Libri quinque, quos ex manuscriptis Codicibus, Vaticano, Bononiensi, & Neapolitano, nunc primum edidit, atque illustravit, P. Fr. THOMAS AUGUSTINUS RICCHINIUS, ejusdem Ordinis S. T. M. ac Collegii Casanensis Theologus.

Romæ, ex typographia Palladis, 1743, fol.

Alph. 3 plag. 2.

Quinque fere Secula præterire, ex quo *Moneta*, hujus Operis Autor, vivere desit. Cumque Reverendus *Ricchinius*, ejusdem ac *Moneta* Ordinis socius, nonnihil interesse crederet orbis literati, ut istius Autoris quinque contra Catharos & Valdenses Libri, e tenebris, quibus adhuc sepulti jacuerant, protraherentur, eos ex MSto Codice primus edidit, & notis prolegomenisque sat copiosis illustravit. Autoris vitam in fronte Operis recenset, &, uti facere solent, qui aliorum scripta primi evulgant, ut eo commendabiliores evadant eorum conatus, miris *Monetam* suum laudibus exornat. Claruit vero ille Seculo post C. N. tertio & decimo. Natus est Cremonæ,

T

in

in Bononiensem vero Academiam Philosophiæ docendæ gratia vocatus, S. *Reginalli* tandem oratione sacra, quam, Romæ agens, die *Stephani* protomartyris recitari audivit, incitatus, A. 1220 monachum induit, multaque erga catholicam religionem zeli & sanctitatis documenta edidit, circa medium, ut videtur, Seculi decimi tertii ex hac vita egressus. Ad scripta ejus quod attinet, præter opus, de quo jam agitur, Commentaria in *Aristotelis* Logicam, & Summam casuum conscientiæ, composuisse traditur. Quoniam autem vino, quod Rev. Editor lectori propinavit, hedera fortassis opus videbatur, ipse illustrium virorum (hoc enim elogio eos maclar,) de *Moneta*, ejusque scriptis, testimonia adducit. Sunt autem illi testes maximam partem ejusdem Ordinis Prædicatorum socii, interque eos *Stephanus de Salanacho*, *Humbertus de Romanis*, *Gualvanus Flamma*, *Leander Albertus*, *Antonius Flaminius*, *Molvenda*, *Ambrosius Altamurus*, *Reinerus Sacconus*, non, ut arbitramur, adeo eruditis nota & celebrata nomina. Nihilo tamen secius plurimum his testimoniis tribuit Rev. Editor, qui historiam literariam operis *Moneta*, quod edidit, contexuit. Archetypum Autoris Bononiæ A. 1550 adhuc integrum fuisse, hodie autem desiderari, observat. Apographa nonnulla, in variis Bibliothecis obvia, & quæ Rev. Editori haud parum in ipsa operis editione profuerunt, commemorat. *Jacobus Gretserus*, nec non *Dominicus Gravina*, Ordinis Prædicatorum sodalis, *Moneta* contra Catharos Libros publici juris facere tentarunt, aliis vero occupationibus, tandemque morte, præventi, stare promissis non potuerunt. Eorum igitur provinciam in se suscipiens, non solum *Moneta* textum, quam potuit accuratissime, secundum antiquorum Codicum fidem expressit, verum etiam notas adjecit, in quibus loca veterum Patrum, cum quibus *Moneta* consentit, indicantur, & Cathari æque ac Valdenses cum veteribus & recentioribus hæreticis conferuntur. Proæmii loco bigam Dissertationum præmisit, quarum altera de Catharis agit, de Valdensibus altera. Ad priores quod attinet, propaginem Manichæo-

rum

rum eos fuisse, existimat. De etymologia vocis Catharorum nonnullas aliorum affert conjecturas, quorum profecto famæ melius consulisset, & eas silentio præterisset. Lepida imprimis est *Henschenii*, in notis ad vitam *S. Galdini*, Archiepiscopi Mediolanensis, ad d. 18 Aprilis hac de re opinio. Is enim, Catharos dictos esse, statuit, a Germanica voce *Cate*, quæ selem masculinum denotat, propterea quod noctu convenire fuerint soliti. Præclare autem observat Rev. Editor, conjecturas (ineptias rectius dixisset) hæc esse, meliusque statui, a Græco κατὰ πόδες nomen hosce homines esse sortitos, cum solenne antiquis fuerit hæreticis, splendida ejusmodi nomina sibi arrogare. Miramur duntaxat, obcuritatem quærere Rev. Editorem in re, quæ longe videtur clarissima. De origine ejusdem sectæ si quæras, eam ab ipso *Manete* excogitatam, & ab ejus usque tempore occulta quidem, at nusquam interrupta serie, traductam fuisse, observat, hac occasione facta Manichæorum usque ad decimum post C. N. Seculum exponens. Seculo undecimo Manichæorum virus a *Bulgaris* ad Gallos promanasse, & inde *Petrobrusianorum*, *Henricianorum*, *Apostolicorum*, ac demum *Albigensium*, qui ipsi aut iidem, aut saltem affines Catharorum, fuisse videntur, hæresin existisse, contendit. Catharos igitur sub Seculi undecimi initium jam turbas in Gallia dedisse, in Belgio etiam, Germania, & Anglia, pravas opiniones disseminasse, nomen vero Catharorum ante annum 1162 a Chronici *Hirsaugiensis* Autore novis hisce Manichæis inditum non fuisse, existimat. Cumque duntaxat de recentioribus illis Catharis, Manichæorum propagine, ipsi sermo sit, de affectis *Novati*, qui etiam Cathari audiebant, contra quos Canon VIII Concilii Nicæni I conditus est, & de quibus inter alios *Wilhelmus Beveregius* in Notis ad *Pandectas* Canonum Ecclesiæ primitivæ multo eruditionis apparatu disputavit, nihil affert. Seculo duodecimo hæresin illam occasione schismatis inter *Fridericum* Imperatorem & Papam *Alexandrum III* ortas in Italiam irrepisse, statuerat *Puricellus*. Hic autem studium partium Rev. Editor utique prodit, & in manes gloriosissimi

Pag. 13.

14.

16.

sissimi Imperatoris *Friderici*, quo sane meliorem Cæsarem vix habuit Germania, & qui se malis Pontificis ausibus jure suo opposuit, est injurius, quando, eum schisma contra *Alexandrum III* improbe fovisse, pronuntiat. Confutat vero illam *Pärlicelli* sententiam, &, ex *Landulpho a S. Paulo* constare, existimat, circa annum 1130, adeoque ante schisma *Fridericianum*, eam hæresin in Mediolanensem provinciam jam irrepsisse. Duo autem apud Mediolanenses Catharorum fuisse genera, contendit, veterum puta, & recentiorum. Veteres multo prius in Italiam ex vicina Dalmatia, Croatia, Bulgaria, prodiisse, recentiores A. 1176 universam Insubriam invasisse, & illuc e propinquis Galliarum provinciis, Tolosa nimirum & Alba Augusta, confluisse, credit. Non tamen per Insubriam tantum, aut Longobardiam, ea hæresis sese diffudit, verum & per Æmiliam, Umbriam, Picenum, Marchiam Tarrivinsam, aliasque Italiae partes, Cathari sacrorum causa coiverunt. Denique A. 1207 Viterbii & in patrimonio *Petri*, uti vulgo dicitur, ab *Innocentio III* inventos atque exterminatos fuisse Catharos, ex Card. *de Arragona* Vitis Pontificum, quæ *T. III Script. Rer. Ital.* comparant, evincitur. In Hispania etiam sub finem Seculi duodecimi tales fuisse homines, Rev. Editor comprobat. In multas hosce Neo-Manichæos, qui se Catharos vocabant, abiisse sectas, quæ se mutuo anathematis fulmine petierunt, ex *Stephani de Borbone*, Ordinis Prædicatorum socii, qui Seculo decimo tertio floruit, opere MSto de septem donis Spiritus S. cujus fragmentum edidit *Echardus* in Dissertatione *de Scriptis Vincentii Bellocensis*, ostendit. Uti isti homines dogmatibus, ita & nominibus inter se discrepabant, cum alii a locis, a magistris alii, alii aliunde, appellationem sortiti sint. Varias & portentosas ejusmodi compellationes Rev. Editor affert, de nonnullarum etiam origine differit, tres tamen principes eorum fuisse sectas, Albanensium nempe, Concorrensiensium, & Bagnolensium, observat. Ad errores deinde horum hominum delatus, omnes omnino Catharos diabolum hujus mundi conditorem finxisse, asseverat. Baptismum eos rejecisse, cetera verò Sacramenta

Fig. 17.

cramenta ecclesiæ nihil ad salutem conferre, existimasse, contendit. Ubi tamen optandum esset, ut Rev. Editor, quælia spreverint Sacramenta, docuisset, cum, si fortassis, ritus istos superstitiosos, quales ecclesia Romana pro Sacramentis venditat, nihil ad salutem conferre, censuerunt, mitius de illis iudicandum foret; quemadmodum & eo nomine testibus veritatis rectius, quam hæreticis, ex nostra sententia, accensendi sunt, quod imaginum & crucis cultum risu exceperunt, purgatorium vero ad fabulas amandarunt. Quam peruersus enim sit talis imaginum cultus, qui ad barbariem iam vergentibus seculis ab ineptissimis monachis est inductus, & cui se præstantissimi auctores, fortissimique Imperatores, sigillatim *Carolus ille Magnus*, cui ipsa Roma paruit, & Pontifices subiecti fuerunt, coacta Synodo Francofurtana, & conscriptis egregiis de imaginum cultu libris, opposuerunt, quotquot sunt eruditi cordatiores, agnoscunt. Hoc autem non obstante, Rev. Editori vehementer ideo Cathari vapulant, quem etiam male habet, quod magistratus seculares, animadvertendo in hæreticos male agere, docuerint. Certe, si legisset, & sine partium studio pensitasset, præstantissimorum Jctorum, *Gerardi Noodtii & Christiani Thomasi*, scripta, qui, hæresin non esse crimen, nec magistratui aliquod in religionem jus competere, luculentissime docuerunt, Catharos fortassis excusasset. Alios insuper horum hominum fuisse errores, contendit; matrimonium videlicet tanquam peccatum mortale eos damnasse, futuram hominum resurrectionem negasse, esum carnis, ovorum etiam & casei, tanquam maximum crimen, vetuisse, iuramenta omnia omni tempore illicita iudicasse, neminem extra ipsorum sectam salvari posse, parvulos etiam, baptismatis fonte lotos, non levius æternum puniri, quam homicidas & latrones, delirasse. Varios ad harum rerum comprobationem adducit testes, qui tamen profecto tales non sunt, quibuscum in tenebris mices. Sunt enim homines admodum obscuro, qui seculis barbaris, & omni bonarum literarum cultu destitutis, vixerunt, quos adeo facile credas plurima Catharorum dogmata non satis cepisse, sed falsa multa de illis

- memoriæ prodidisse. Uti ergo est in hæresium historia, de dogmatibus eorum satis dilucide & certe nihil potest definiri. Et hæc quidem fuisse præcipua placita, quæ omnium Catharorum animis inſederint, Rev. Editor arbitratur. Sectæ, in quas scissi erant, alia adhuc alebant dogmata, quæ operose Editor edisserit. Usus est ad hoc negotium scripto quodam *Peregrini Prisciani*, qui tempore illo floruit, quo hæresis Catharorum longe lateque grassabatur, a Cl. *Muratorio* in sexagesimam Dissertationem *Tomi V Antiquitatum Italicarum* ex Codice MSto translato. Tabulam quoque confecit locorum, in quibus *Moneta* doctrinæ Catharorum, a *Peregrino* recensitas, 21-23 confutavit. Adjecit illi tabulæ monumentum, ex Codice MSto Bibliothecæ Vaticanæ editum, quod interrogationes, quæ per inquisitores debent fieri ab illis, contra quos est præsumptio hæreseos, continet; cum illud perspicue atque distincte Catharorum errores exhibere ipsi videretur. Ubi igitur satis disſeruerat de Catharorum erroribus, ad mores eorum depingendos delatus, eos Manichæorum more singularem sanctitatem simulasse, & occultas sacrorum congregationes instituisse, 25. ne ab orthodoxis dignoscerentur, ostendit. Insuper, cum legitimum connubium damnarent, scdissimis se Manichæorum more contaminasse libidinibus dicuntur. Fraudes etiam, latrocinia, usurasque illicitas, exercuerunt, & summa pertinacia errores suos defenderunt. Ut paucis omnia complectamur, nihil fere est mali, aut nefandi, quod illis non impingat Rev. Editor. Quodsi tamen & hic dicendum, quod res est, nimis fortassis contumeliæ illis adſperſit. Quibus enim testimonium hac in re denuntiat, inter quos in primis *Lucas Tudenſis* est in suis adversus Albigenſes libris, insensissimi eorum hostes fuerunt, qui ex more, veteris Ecclesiæ patribus jam solenni, summo erga hæreticos odiiq; incensu, nihil non mali contra eos proferebant. Fortassis etiam, quæ nonnulli eorum scelera commiserunt, universæ sectæ vicio imprudenter vertuntur. 28. Quod ad ritus eorum religiosos attingit, in locum baptismatis impositionem manuum substituerunt, quam *consolamentum*, seu spirituale baptisma, vocabant,

bant, sine quo nec peccatum remitti, nec Spiritus sanctus conferri, possit. S. Eucharistiæ loco quotidianam panis fractionem, recitata simul oratione dominica, habuerunt, constanter tamen negantes, ex illo pane corpus Christi confici. Huic vero errori ansam ipsimet, arbitramur, Catholici dederunt. Cum enim hi figmentum de transubstantiatione, uti barbaro vocabulo dicitur, jam tunc temporis profiterentur, quod non potuit non erectioribus ingeniis stomachum movere, Cathari, illud improbant, in aliud lapsi sunt extremum, id quod jam Seculo IX *Ratramno* accidisse novimus; Catharorum etiam pœnitentiæ & hierarchia ab illa Catholicorum discrepabat. Festum Paschatos illos cum aliis Christianis non celebrasse, sed pro eo memoriam istius diei, quo occisus est *Manes* hæresiarcha, religiose coluisse, ex *Eckberti* Sermonibus Rev. Editor docet. De jejniis etiam & orationibus Catharorum disputat. Disciplinam arcani inter illos viguisse, docet. Non enim omnia & penitiora dogmata tironibus revelabant, sed ea apud perfectos tanta secreti fide retinebant, ut adhibito etiam perjurio occultarent. Hanc artem eos a Priscillianistis & Manichæis didicisse, Rev. Editor contendit. Ad sectam suam accedentes singulari ritu recipiebant, quem ritum Noster fuscè & accurate edisserit, & in Gallia eundem a reliquis paulo fuisse diversum, observat. Contra hos ipsos vero hæreticos non multum argumentis theologiacis, uti tamen fieri debebat, pugnatum est, sed, quemadmodum solent facere homines, qui, perperam de religione sentientes confutari a se posse, desperant, ignis, ferrum, gravissimæque persecutiones, in auxilium vocatæ sunt. Accessit inprimis inquisitionis Romanæ tribunal, autore S. *Dominico* institutum, quod, quamvis summis laudibus Rev. Editor exornet, dignius tamen est iudicio, acriori quidem illo, vero tamen, quod *Caveus* de eo tulit, & quod totum Rev. Editor apposuit, cum ex ipsismet Pontificiis illius iniquitatem jure suo detestentur & impugnent haud pauci. Multa insuper Concilia & contra ipsos Catharos, & alios, iisdem dogmatibus imbutos, sunt habita, quæ ad ca-

Pag. 32
seq.

cem hujus Dissertationis recensentur. Absoluta autem hæc de Catharis commentatione, altera de Valdensibus incipit. Taxat Rev. Editor illos, qui Valdenses & Albigenes confundunt, quos tamen origine, dogmatibus, & moribus, diversissimos fuisse, pro certo habet. Et, quamvis hæc prorsus taxanda non sint, optandum tamen esset, ut Rev. Editor tempora probe distinxisset. Certe jam ante Valdenses exortos Albigenium nomine sectæ quædam venerunt, quibus cum Valdensibus nihil commune fuit. Postea tamen, in Albigenio & Tolosanis partibus habitantes, & cum Valdensibus a Romana Ecclesia secedentes, eandem compellationem nati sunt, unde Albigenium & Valdensium appellatio promiscue cœpit usurpari, qua de re vir summus, *Friedericus Spanhemius*, Tomo I Operum pag. 1598 eruditissime more suo disputavit. Statuisse nonnullos, istos homines Valdenses esse dictos a Germanico *Wald*, quod in illa loca se receperunt, alios a civitate *Walden*, quæ in finibus Franciæ sita erat, & ab Italia voce *Valdesi*, quæ habitatores convallium denotat, alios eorum compellationem derivasse, observat. Hæc tamen diversæ de eorum denominationis etymo sententiæ cum jam a laudato *Spanhemio* l. c. sint expositæ, eas hic recoquere non opus fuisset. Recte autem statuit, a *Petro Valdio*, (*Valdo* rectius dixisset,) seu *Valdensi*, cive Lugdunensi, originem appellationemque Valdenses accepisse, quorum primordia ex *Stephani de Borbone* libro de septem donis Spiritus S. exhibet. Citatus ille Autor, cujus locum satis longum, barbaro autem stilo conscriptum, apposuit, originem Valdensium non adeo accurate nobis tradidisse videtur, partium quoque studio vehementer fuit abreptus. Unde non immerito ea, quæ laudatissimus *Spanhemius* de *Petro Valdo* ex testibus fide dignissimis disputat, multo majoris facienda sunt. Variis insuper isti homines nominibus sunt appellati. Nam dicti etiam sunt *Leonista*, ab urbe Lugduno, quæ & *Leona* audit, nec non *Pauperes de Lugduno*, quia paupertatem profitebantur. *Sabatatos*, vel *insabatatos*, eos esse vocatos, quod, festis papisticis repudiatis, solum diem dominicum colerent, *Spanhemius* observavit.

37.

observavit. Et videtur utique hæc etymologia satis bona & apposita, cum satis constet, Valdenses supersticiosos illos Romanæ Ecclesiæ ritus repudiasse, & obscuris illis temporibus, a Pontificiorum sacris vel tantillum discedentibus, barbaras & contumeliosas appellationes esse impositas. Nihilominus tamen secius valde hoc nomine in *Spanhemium* invehitur Rev. Editor, hæc conjecturam *ineptissimam* judicans. Quid autem, quæsumus, rectius attulit? Sequitur nimirum *Cangium* in Glossario, qui, quoniam Valdenses passim calceis ligneis, quos Galli *sabots* dicunt, utebantur, eos exinde hoc nominis tulisse hariolatur. Hæc autem etymologia num propius rem tangat illa *Spanhemii*, valde dubitamus; cum nec is ligneorum calceorum usus omnibus communis fuerit, nec exinde nomen *Sabatatorum*, sed potius *Sabotatorum*, ferre poterint. Valdenses in sui admirationem quamplurimos pertraxisse, & eorum congregationes eximia cepisse incrementa, observat Editor. Inusitati autem candoris documentum hac occasione edit, quando Clericorum laxiorem vivendi rationem inter causas hujus incrementi numerat. Hac in re nos prorsus consentientes habet; reliquæ enim, quas ex *Keinerg* affert, hujus incrementi causæ parum habent probabilitatis. Credi vix potest, quam stupidi, illiterati, omnibusque vitiis inquinati, fuerint istius temporis Clerici, ut adeo viri probi non potuerint non ejusmodi impietatem averfari, & ab Ecclesia Romana secedere. Non autem mirum est, male habuisse talem secessionem Pontifices, qui eam ob causam anathematis fulmine (hoc enim decebat homines illiteratos & rudes) Valdenses percusserunt, deque illis prorsus eliminandis cogitarunt. Maxima certe hæc fuit iniquitas. Nam, si fingas, illos nonnullis in rebus errasse, justis rationibus & argumentis in rectam viam reducendi erant. Jam vero, si catalogum errorum, quos fovisse dicuntur, a Rev. Editore additum, inspicimus, tantum abesse apparet, ut hæreticis per omnia accensendi sint, ut in plurimis capitibus rectius de religione ferrentur, quam reliqui istius temporis divinarum literarum interpretes. Miramur sane, *Lucium III*, Pontificem, illis vitio

U

vertisse,

Pag. 38.

39.

40.

vertisse, quod calceos desuper pedes præciderent, & quasi nudi ambularent. Ipsa enim fortassis paupertas illis pauperibus de *Lugduno* miserum ejusmodi habitum injecit, & si ea res ex mente Pontificis vitio illis vertenda est, quid fiet hodiernis monachis, regulam S. *Francisci* sequentibus, qui, eodem calceamentorum genere æternam salutem mereri se posse somniant. Nequè etiam reprehendendi sunt, quando, missas sacerdotum vivis & mortuis nihil prodesse, docuerunt, poenam purgatorii negarunt, indulgentias papales deriserunt, ad salutem sufficere, soli Deo, non hominibus, confiteri peccata, & peccatorum vere poenitentem, quamvis gravissima commiserit peccata, post mortem in cœlum evolare, didicerunt, luminaria Sanctis offerre, rem inanem judicarunt, solumque Deum esse adorandum statuerunt. Nobis verissime fecisse judicatur *Flavius Illyricus*, qui testibus veritatis optimos illos Valdenses annumeravit, neque moramur Rev. Editoris effata, qui eos graviorum errorum reos postulat, cum ad ejus rei probationem testibus utatur, quibus fides haberi vix poterit. Explosa jamjam hæc est fabula, quam ante Rev. Editorem *Bzovius* ad nauseam usque decantavit, nec in hodierna literarum luce talia sibi persuaderi patiuntur eruditi. Sed qui poterat aliter evenire, quam ut odia ejus incurrerent Valdenses? Valdenses, inquam, qui sacerdotes sui temporis, amplissimas possidentes divitias, filios perditionis & diaboli vocabant, qui dicere non verebantur, peccare, qui eis decimas & oblationes darent, eosque *lardum hoc pacto impinguare* pronuntiabant, qui ecclesiam Romanam Babylon meretricem, de qua legatur *Apoc. XVII*, Romanam sedem errorum omnium magistram, Papam vero errorum omnium caput, vocabant. Ut se tamen æquum erga Valdenses gereret Rev. Editor, de erroribus, falso illis tributis, integrum *Caput* addidit, ubi, in paucis eos a Pontificiorum sacris fecessisse, comprobare annititur. Verum eniù vero

Pag. 43.

Non tali auxilio, nec defensoribus istis,

Tempus eget.

Dogmata

Dogmata sane illorum hominum ex limpidissimis fontibus, confessionibus nempe, catechesibus, & dialogis eorum antiquissimis, adeo luculenter a viris doctis sunt tradita, ut oleum & operam perdant, qui nobis persuadere contrarium conantur. Cum vero Valdenses a Catholicis gravissime vexarentur, nec in Italia, aut Gallia, amplius securi essent, sedem fortunarum suarum eos in Cottiarum Alpium vallibus quaesivisse, observat. Habuerunt ibi proprios sacerdotes, *barbas*, seu *bar-* Pag. 46.
batos, dictos, quos communi sumtu auerunt, & si forte quis in gravius crimen prolaberetur, statim eum e sacro ejecerunt ministerio. Neque Rev. Editor, eos castissimis fuisse moribus, audet negare. Ex *Claudio Seiffelio* deinceps assert, præcipuos eorum errores fuisse, quod statuerint, nec penes Pontificem, nec Ecclesiae sacerdotes, esse facultatem, conficiendi corpus Christi, atque absolvendi a peccatis, quod eorum vita ad Apostolorum exemplum & sanctorum testimoniam minime exigeretur. Summo igitur honori Valdensibus cedit, quod ipsimet eorum hostes hisce laudibus eos privare nequeant. Veterem vero hanc eorum fidem evertere, irritum tamen conatu, studuisse *Bucerum* & *Oecolampadium*, Calvinianis sacris adductos, existimat. Feliciores autem postea hoc in negotio fuisse 47.
Genevenses ministros, ait, qui eos ad *Calvini* castra pertraxerint, ita, ut nihil præter nomen Valdensium iis reliquum manserit. Cumque nonnulli eos, qui ante *Lutheri* tempora in Polonia, Moravia, & Bohemia, a Romanis sacris secesserunt, ad Valdenses retulerint, eos falso ita dici, ex propriis eorum confessionibus comprobatur. Ipsum *Lutherum* illos homines, qui fratrum Bohemorum nomine veniebant, averfatum esse, & *Eccium* in colloquio Lipsiensi, A. 1519 instituto, rogatasse, ne se Bohemis accenseret, postea vero A. 1533 mutata sententia cum eis fecisse, tradit. Quæ autem hic in contumeliam *Lutheri* afferuntur, nihil minus quam ad eum deprimentum faciunt. Cum enim *Eccius* colloquium cum *Luthero* de rebus sacris instituere cogeretur, statim viribus suis diffusus, ad criminationes & convicia confugiens, non melius causæ Pontificiorum consuli credebatur, quam si, *Lutherum* cum Bo-

hemis facere, clamaret, eumque hac ratione apud plebem infamaret. Tantum autem aberat, ut hoc pacto excelsus *Lutheri* animus infringere, ut palam diceret, nonnullos Bohemorum articulos, in Concilio Constantiensi damnatos, christianissimos esse & evangelicos, id quod ipsemet *Eccius* in Epistola, ad *Jacobum Hochstratanum* perscripta, quæ in *S. Rev. Læſſeri Actis Reformationis Tom. III pag. 222* comparet, testatur. Ex quo testimonio intelligitur, quam mala fide cum *Luthero* Rev. Editor agat, quando, eum sibi non constitisse, audacter asseverat. Verum quidem est, *Lutherum* Bohemis aliquando fuisse infensum; sed hoc accidit eo tempore, cum adhuc Pontificiis opinionibus esset imbutus, & antequam saluberrimum repurgationis sacrorum opus inceptit. Postea vero, uti facere solent homines probi, qui, seposito omni autoritatis præjudicio, veritatem unice sequantur, ea, in quibus recte sentiebant Bohemi, approbavit, quæ contra in eorum doctrinis & vita reprehensione digna erant, modeste indicavit. Qua de re optimum testem & autorem, perillustrem *Seckendorffium* in *Historia Lutheranismi pag. 527 & 1482*, excitasse juvat. Duas fidei suæ confessiones Bohemos exhibuisse, alteram A. 1508 Regi Hungaricæ *Uladislao*, & A. 1535 *Ferdinando*, Romanorum Regi, alteram, Rev. Editor docet. Priori præfatum esse verbis admodum honorificis *Lutherum*, existimat. Dubio procul autem duas has confessiones inter se confudit. Qui potuisset *Lutherus* A. 1508 ejusmodi confessioni præfari, cum adhuc monachum agens, de sacris repurgandis nondum esset sollicitus? De altera igitur, *Ferdinando* exhibita, hæc dicenda potius erunt, cui quidem elegantissimam adjecisse præfationem *Lutherum*, laudatus modo *Seckendorffius* l. c. docuit. Quæ igitur opera Rev. *Ricchinii* in *Moneta* edendo fuerit, amice Lector, te docuimus; jam de ipso *Moneta* opere paucis dicemus. Is *quinque Libros*, in quos descriptum est opus, eo ordine disposuit, ut primo hæreticorum, contra quos pugnat, dogmata recenseat, deinde argumenta eorum addat, tandem eadem confutet. Ne autem longiori recensionem

sione patientia Lectoris abutamur, specimina duntaxat eam in rem afferemus, ut, quid de toto opere judicandum sit, eo facilius & rectius possit definiri. In vexatissima illa questione, unde malum sit, Cathari, ad systema Manichæorum confugientes, duo principia confinxisse dicuntur. Ut igitur eos confutaret, & meliora doceret, *Moneta*, primo quidem recte distinctionem inter malum culpæ & pœnæ, quamvis aliis conceptam verbis, affert, deinde ex S. *Augustino* observat, omne malum esse privationem speciei, modi, & ordinis. Hoc pacto hæreticos facile confutari posse, existimat. Dicit enim: *Si in questione premissa (ipsa Moneta verba damus,) unde venerit primum malum in populum Dei, ipse sumit malum pro malitia, respondendum est ei, sicut S. Anselmus de casu diaboli Cap. 27 respondit cuidam discipulo, interroganti, unde venit nihil in aliquid? Quam questionem oportet eum solvere, sicut discipulus S. Anselmi fecit. Nihil nec venit, nec recedit. Quo dicto dicemus ei, cur ergo quæris, unde malitia in populum Dei venit, cum malitia nihil sit.* Egregia, si Diis placet, confutatio. Quid, quæsumus, dixisset *Moneta*, si ulteriores institissent hæretici inquirendo, unde igitur illa ipsa boni carentia & absentia extiterit. Melius sibi consuluisset, si loco dictorum ex Patribus sacras literas elegisset duces. Inde profecto didicisset, formalem rationem mali, seu peccati, in *avouia* consistere, adeoque præter carentiam boni etiam positivum quid, sive sit connata qualitas, sive promittitudo acquisita, sive actus legi divinæ contrarius, ponere. Didicisset profecto, originem mali a seductione diaboli, lapsu primorum parentum, & universali illa corruptione humanæ naturæ, originem capere, neque adeo malum in purum nihil commutasset. Dato autem uno, secuta sunt hujus generis plura, falsissima sane, effata. Deum enim per accidens autorem malitiæ, seu peccati, dici posse, concedit, perversa profecto, & in sum Numen injuriosa, ratione. Putat nimirum, bonitatem & malitiam eandem habere causam, unde, cum Deus sit causa bonitatis, eum etiam esse causam malitiæ, ideo, quia sit causa boni, quo non existente, nullus, eo. posset privari.

At enim vero falsissimum est, malum in sola privatione consistere, &, si *Moneta* argumentandi ratio consisteret, tunc optimi legislatores gravissimorum scelerum autores dici possent, quoniam, si leges non adessent, illæ a facinorosis non violarentur, quod quam foret ridiculum, nemo est, quin videat. Neque etiam Deus, ille peccati osor & vindex, illud ens longe sanctissimum, sine summa impietate autor peccati per accidens, dici potest, cum vel in vita civili vir gravis & honestus de summa injuria sibi illata queri possit, si a quopiam hominis nequam & nebulonis per accidens convicio profcinderetur. Cum, liberum arbitrium homini reliquum esse, negassent, contra quos *Moneta* disputat, ille, homines ad-

- Pag. 65. huc hodie libero arbitrio gaudere, ostendere laborat. Fluit autem ex hac ejus sententia prono alveo, hominem propriis viribus se posse convertere, & ad æternam salutem perducere, id quod jam in *Pelagio*, antiquo illo hæresiarcha, damnarunt veteris ecclesiæ doctores. Tantum igitur abest, ut *Moneta* hac in re subscribamus, ut detestandam illam censeamus sententiam, cum præsertim a summo *Lutbero* nostro, in præstantissimo libello, quem *de servo arbitrio* conscripsit, hæc doctrina optimis rationibus sit discussa. Multos quidem pro stabilienda libertate arbitrii S. Scripturæ adduxit locos; nos tamen certissime, & ex vero, affirmamus, unumquemque, acroamaticæ Theologiæ notitia instructum, statim, ex quo eos inspexerit, intellecturum esse, sine judicio hos locos conscribillasse *Monetam*, nec quidquam eos ad causam ipsius defendendam facere. Notum profecto ei esse debebat, naturam humanam per peccatum originis adeo esse depravatam, ut malum duntaxat appetat, Deum contra resque divinas aversetur. Unde facile sequitur, hominem adeo corruptum libero arbitrio in spiritualibus plane carere, nec aliquid ad sui conversionem posse conferre. Disertis hoc verbis docet *Paulus Phil. II, 13, Deus est is, dicens, qui agit in vobis, & velle, & perficere*, quem locum in partes suas obtorto veluti collo imprudenter trahit *Moneta*; addens, illum ita capiendum esse, ac si Deus modo auxiliaretur ad ejusmodi opera-

operationem. Addita autem hæc sunt ex ingenio, & in ipso *Pauli* textu plane non exstant, hæc explicacionem recensuisse, idem est, ac confutasse. Neque etiam distinguere novit inter actiones civiles, & eas, quæ divina & spiritualia respiciunt, cum in illis quidem, neutiquam vero in his, libertas homini post lapsum sit reliqua, quemadmodum nec factis cogitasse videtur, Deum hominibus vires ad conversionem, quibus natura carent, suppeditare, dummodo non malitiose resistent. Hæc enim omnia si animo voluisset, multos *Scripturæ* locos, quos sine delectu corrasit, rectius explicasset. Jam vero documenta sat certa dedit, quam longe nostri Theologi *Moneta* similes post se relinquunt. Apostolos ante & post passionem Christi miracula perpetrasse, ex variis *Scripturæ* locis comprobatur. Inde autem conici posse censet, solam Romanam ecclesiam esse veram ecclesiam; ipsam enim solam hanc potestatem retinuisse, & habere eam in aliquibus membris suis. Bone Deus! quæ consequentia. Ponitur scilicet pro certo, de quo adhuc vehementer ambigitur, an nimirum Romana ecclesia potestate miracula perpetrandi polleat. Et, quamvis Rev. Editor in nota, huic loco adjecta, illum defectum quodammodo suppleturus, varios Autores excitavit, qui, Romanam ecclesiam miracula facere, tradiderunt, illi tamen utique sublesti sunt, nec in propria causa pro fide dignis possunt haberi, multoque propius ad verum accedit, quamplurimas fraudes hominibus superstitionis pro miraculis solere obtrudi. Insuper plane nescivit *Moneta*, quid per vocem ecclesiæ intelligendum sit. Cum enim in sacris literis ea vox cœtum vere credentium & sanctorum denotet; nemini potest esse obscurum, solam Romanam ecclesiam hoc elogio ornari non posse. Hujus autem generis ratiocinia innumera adhuc possemus afferre, si res ita ferret. Totum enim opus hisce colligendi rationibus scatet. Verum enim vero tempus inutiliter consumeretur, si longius hisce rebus immorareremur. Et, ne invidiosa fiat nostra recensio, plura non addimus, cum ex allatis abunde queat intelligi, quid de *Moneta* sentiendum sit. Genus dicendi, quo utitur, admodum insulsum est, & barbariem seculi, quod vivendo attigit, abunde

de prodit. Quam alienus etiam a iudicio critico & bonis literis fuerit, vel ex eo liquet, quod *Dionysium de divinis nominibus* excitet, quem tamen librum *Dionysium* plane non agnoscere autorem, sed circa Seculum sextum a quodam tenebrione confictum esse, longe certissimum est. Quamvis etiam nonnulla in *Moneta* libro sic satis bona occurrant, uti v. c. sunt, quæ de divinitate Christi, de humana ejus natura, de *Joanne*, Christi præcurfore, & hujus generis alia, contra hæreticos assert, ea tamen ab aliis multo meliori doctrina & ingenio sunt exposita, & an illi, qui perperam his de doctrinis sentiunt, lecta *Moneta* disputatione ad meliorem frugem sint redituri, admodum dubitamus. Injurius igitur fuit Rev. Editor in tineas atque blattas, quas hujus operis editione esca sua defraudavit. Quodsi nostra qualiacunque consilia apud eum sliquid valent, autores ipsi sumus, ut præclaros suos labores scriptoribus *Moneta* præstantioribus in posterum impendat. Ita enim & honori patriæ, & orbis literati commodis, melius prospiciet.

JOANNIS MILTONI PARADISUS
amissus, Latine redditus interprete JOSEPHO

TRAPP, S. T. P.

Volumina II.

Londini, typis J. Purser, impensis L. Gilliver, J. Wood, & C. Woodward, 1741 & 1744, 4 maj.

Alph. 3 plag. 6.

In hoc libro recensendo multi non erimus. De Anglicano *Mil-
toni* opere nota sunt omnia. *Trappii* nomen etiam ab edito *Anacreonte* & *Virgilio* Anglicano innotuit. Nuper ille grandi ætate, paulo post celebratas nuptias, solenni senibus amatoribus supplicio, periit. Quomodo autem hic principem Anglorum Poetarum interpretandi conatus ipsi cesserit, Lectores ipsi ex uno & altero, quod apponemus, specimine intelligent vel non admoniti. Forte patientur idem, quod nos post perlecta Præfationis non multa passi sumus. En ejus specimen: „Ad interpretationem meam quod spectat, non sum nescius,
versifica-

„*versificationem non esse usquequaque jucundam & numero-*
 „*sam, sed;* in quibusdam Orationibus præcipue, quin & in
 „*descriptionibus nonnullis, asperam interdum atque hirsutam.*
 „*Verum quid faceres in materia tam dura, tam ineleganti, a*
 „*ditione poetica tantopere abhorrenti? in materia penitus*
 „*theologica, scholastica, philosophica, mathematica? Fru-*
 „*stra hic quaeritur versificatio Virgiliana. Virgilius ipse, si vir-*
 „*bis esset, & Paradisum amissum in linguam suam transfer-*
 „*ret, necesse haberet, ni vehementer fallor, numeros non*
 „*suos, sed Lucretianos, imo Horatianos in Sermonibus, istis*
 „*locis identidem adhibere.*” Veniunt nobis, hæc describen-
 tibus, in mentem ista *Polyxena ad Hecubam apud Euripidem*,
 quæ posset hic liber suo parenti acclamare, si vocem haberet:
 τί με δυσφημῆς, πᾶτερ, Φερίμιά μοι κακά. Sed pergit
 Noster: „Idem dictum velim de *terminis artis*, quos vocant,
 „*logicis & metaphysicis. Eos aliquoties usurpare voluit Mil-*
 „*tonus; & quis sum ego, ut ab illo audeam recedere? Inter-*
 „*pres sum, non autor. Ille hisce terminis usus est; nos etiam*
 „*utimur, & dignum est patella operculum. Voces istæ, non*
 „*diffiteor, nunquam sunt classicæ, interdum vix Latinæ; præ-*
 „*terea sonum edunt auribus neutiquam gratum. Sed rogo*
 „*iterum, quid faciendum? Verbo dicam: Si quis hæc atque*
 „*his similia stilo Virgiliano potest exornare; mentem Miltoni*
 „*eodem tempore exprimere, ejusque stili, quo etiam in his-*
 „*ce locis utitur, imaginem exhibere, quod ut fiat, curare,*
 „*me iudice, officium est interpretis; do manus. Ego, fa-*
 „*teor, non possum.*” Hæc ex Præfatione. E quibus, ve-
 remur, ne multi confirmatam in Nostro quoque deprehendant
 ejus proverbii veritatem, quod, Anglos Latinæ linguæ periti-
 tissimos esse, negat. En jam ipsius operis gustum. Initium
 hoc est:

Primum hominis lapsum, vetitaque ex arbore fructus .
Avulsos, quorum e gustu lethale venenum,
Mortem, atque omne malum, quo pleclimur, insulit orbi;
Amiffa Edena, donec nqs asserat vorto
Unus homo major redimens, sedique beata;

*Cælestis, cane, Musa, sacri qua culmine montis
 Secreto Horebis residens, vel culmine Sinæ,
 Pastori inspirasti animum, qui tradidit olim
 Delectæ suboli, us calis tellusque profundo
 Emergere Chao, &c.*

Lib. I v. 208 balænam describit sic:

bellua ponti

*Leviathan, opera inter quem sua cuncta creavit
 Maximum, in oceano qua tranant vasta fluentia,
 Omnipotens. Hunc fors dormitantem in sale spumeo
 Norvegia, rector fesse sub nocte biremis
 Esse aliquam ratus insulam, ut ajunt nautica pubes,
 Sepe tenax figit squamoso in cortice ferrum,
 Atque hæret lateri, ad littus; dum nox nigra vestit
 Æquor, & aurora lux exoptata moratur: &c.*

Quæ in his trajecta sensum implicent, quæve sensu careant, ipsi lectores deprehendent. Certe dormitabat Noster, quando dormitantem in sale spumeo Leviathanum faciebat. Impliciti sermonis exempla haud rara apud Nostrum. E. c. *Lib. I v. 190: Tendamus protinus istuc, ex his surgentes agitatæ ignibus undis. Quid jungas tæ agitatis? ignibusne, an undis? Nec satis illa eod. Lib. v. 91: Spes par, eademque pericla, atque eadem illustri conamine gloria in armis, Te socium junxere mihi, intelligimus. Quæ Latinitas, facere alicui periculum, id est, bellum alicui intentare, in istis ejusd. Lib. v. 137: Æterno fecere pericula Regi. Possent talia multa coacervari, si quis ingratham velit eam operam exantlare. Apparet omnino, Musam Nostro pectus agitasse aliam ab ea, quæ Anti-Lucretii Autorem impulit. Id tamen non possumus, neque licet, diffiteri, multos in hoc Anglico Miltono venustate & majestate radiantes enitere locos, qualis ille est *Lib. I v. 227 & seq.:**

*Protinus immanem, surgens de gurgite, molem
 Erigit; hinc atque hinc ab utraque impulsæ recedit
 Flamæna manu resuens, spirasque obliquat acutas:
 In cumulos volvunt se stagna stagnantia, fissis*

Fluclibus;

*Fluctibus; in medioque relinquitur horrida vallis.
 Tunc exporrectis se tollit in aera pennis,
 Remigio subigens, auraque incumbit opaca;
 Qua gemit, insolitoque laborat pondere: donec
 Littore se sistit; si fas sit dicere litus,
 Quod solidis arsit, liquidis velut ignibus amnis.
 Qualis ubi terra inclusi vis intima venti
 Torquet divulsamve Peloro, Aetnaeve tonantis
 E latere exeso, montem; cui facta metallo,
 Materiemque intus saeva accendentia flammæ,
 Viscera sublime erumpunt, ventisque volucres
 Dant rapidis alas, nigro tandem igne relinquunt
 Exustum, fumantem, & olentem sulphura, fundum;
 Tali, tam tetro, terra horruit ista colore;
 Talem invisâ Deo persensit planta quietem.*

Sed vel in his tamen forent quædam animadversione digna; e. c. in v. 10, nisi *liquidus* legatur pro *liquidis*, nullus sensus inest; aut saltem vox *undis* deficit. Sic enim dici poterat: *Solidis ignibus, velut amnis liquidis undis*. Dubitamus etiam, num sit probum sit, *cui sublimis erumpunt*, pro *ex quo f. e.* Illud *vis in ima venti* pro *summa*, quæ omnes suos nervos quasi in unum nodum contraxit, non admodum placet. Utcunque sit, id certum est, ad hunc Poetam Latinum legendum si quis accedat, illi stomachum durum & robustum, animumque attentum & patientem, qui sapius eadem relegere non fastidiat, afferendum esse.

Sammlung einiger vertrauten Briefe, ic.
 hoc est,

JO. ERHARDI KAPPII, PROF. P. LIPS. SYLLOGE
*Epistolarum familiarium, quæ inter Celeb. Baronem
 GOTHOF. WILH. DE LEIBNITZ, & Ecclesiasten
 aulicum Berolinensem, DAN. ERN. JABLONSKIUM,
 aliosque doctos, præcipue de reconciliatione religionis Lu-
 theranæ & reformatæ, de regia Borussia Societate Scien-
 tiarum,*

tiarum, aliisque rebus, ulro citroque misse fuerunt & communicatæ, ex autographis una cum annotationibus, ac novem Leibnitianis destinationibus, protractæ.

Lipsiæ, apud Bernh. Christ. Breitkopsium, 1745, 8.

Alph. 1 plag. 13.

Non fatigatur, nec succumbit moli, Cel. *Kappius*, quam ipsi amplificatio rei literariæ in dies affert. *Leibnitio* patria obtigerat Lipsia. Lipsiense igitur decus, *Kappius*, de cive suo bene voluit mereri, tantum Lipsiæ suæ datumus, quantum gloriæ undique ex scriptis ac destinationibus meritique immortalibus *Leibnitii* elucet. Huic Berolinensis scientiarum societas debet originem, per *Danicum Ernestum Jablonskium* consilia sua urgenti. *Sophiæ Charlottæ*, Borussiae Reginae, is tribuendus est honor, quod ipsa prima societati illi instituendæ, ac condendæ speculæ astronomicæ Berolinensi, ansam suppeditavit. Rex vero *Fridericus I* in id etiam incubuit, ut cultura linguæ Germanicæ in circulum scientiarum adfisceretur. *Pascalis* ac *Leibnitius* vocantur duo magna ætatis nostræ ornamenta in ephemeridibus Italicis, *Giornale de' Letterati d' Italia*, quæ Venetiis prodierunt A. 1710, Tom. I pag. 381. Summus ipse *Geometra* appellatur a *Poleno* in epistola ad *Jo. Jacobum Hermannum*. *Hermannus* ipse *Newtonum* ac *Leibnitium* appellat duos magnos viros ac eruditos incomparabiles. *Nicolao Concina*, Professore Metaphysices, *Leibnitius* audit vir summus, vir ingeniosissimus, majorum gentium Mathematicus. At vero minus probari potuit Pontificiis religio cui *Leibnitius* nomen dederat, Evangelico-Lutherana. Miramur itaque, qui fieri potuerit, ut Anonymus in *Historia septem dormientium* pag. 35 *Leibnitium* vocaverit olim heterodoxum, ac *Boldettius* crediderit, eum in sinu Romanæ ecclesiæ obdormivisse, seu diem obiisse supremum. Videantur itilius *Observazioni sopra i Cimiteri di SS. Martiri Lib. I Cap. 38 pag. 186*. At salva res est. *Boldettius* tantum refert, famam fuisse disseminatam, *Leibnitium* fidei Romano-catholicæ

ficæ fuisse immortuum. Egrege fenserunt de *Leibnitio* per-æque Galli. Abbas de *S. Petro*, Jesuita *Dominicus Parrenin* in literis A. 1740, 10 Sept. Pekino datis, & *Voltaire*, eum suspexerunt, ac publice laudarunt. Syllogen harum epistolarum Cel. *Kappius* a Borussico Consiliario intimo, *Carolo Stephano Jordano*, Berolinenfis scientiarum societatis olim Propræfide, viro literis omnibus erudito, earumque patrono *παλυνγάφω*, A. 1733 per Astronomum *Christfridum Kircbium*, qui A. 1740, 9 Mart. Berolini e vita decessit, accepit. *Kircbii* hujus apud patrem *Godofredum Kircbium*, celeberrimum æque Berolini Astronomum, *Leibnitius* videtur epistolas illas reliquisse. Ex hoc thesauro Noster epistolas aliquot cum editore Epistolarum *Leibnitianarum*, Cel. *Kortholto*, communicavit, ab hoc evulgatas. Idem Cel. *Kappius* Perill. *Jordano*, tunc adhuc viventi, publice pro hisce cimeliis secum communicatis gratias habet agitque debitas, easque omnino magnas. Descripsit pleraque ipse *Kappius*, literas secundum ordinem chronologicum collocavit, summamque præfixit, nec non annotationes & jucundas, & rei congruentes, adjecit. Ipse A. 1742, 8 Febr. recitavit publice Orationem de *novis & adhue incognitis Godofredi Guillemi Leibnitii, Viri summi, in religione promeritis*. Vindicat eum Cel. Vir denuo a fugillationibus, ac, religionis Christianæ, ejusque evangelicæ, existisse fautorem & sodalem, argumentis firmissimis ostendit. Ipsi *Leibnitio* Theodicæam suam visam fuisse instar ludi, negat idem *Kappius* ita, ut lectori facile exprimat assensum. Consenserunt cum ipso *Wolffius*, *Burgetus*, *La Croze*, Jesuita *Turneminius*, ac *Jordanus*. Laudanda erat ea moderatio, qua *Leibnitius* utebatur in Theologia, & qua ab ambitioso sectæ condendæ studio erat disjunctus. Crescet ex hoc literarum similibusque commercio sensim plenior *Leibnitii* ac *Jablonskii* vita, quam demum successu temporis expectari posse, dubitandum non est. Promittit in ea Præfatione, quam hic sequimur, Cel. Editor & Commentator novam ineditarum Epistolarum *Leibnitianarum*, earumque Latinarum, collectionem. Si hanc orbi literato quamprimum haud inviderit, omnes ipse bonus sibi maxime

mopere habebit devinctos. Nam *bis dat, qui cito dat, nil dat, qui munera tardat*. Sylloge, de qua in præfens disserendum, complectitur centuriam epistolarum, ab A. 1689 usque ad A. 1704 scriptarum. Accedunt hæc novem *Leibnitii* Consilia adhuc inedita, quæ ad fundum societatis scientiarum, ad negotium irenicum, ad missionem sacram, ad Calendaria, a societate quotannis conficienda, ad moros prope Potsdamium ac Copenicium ferendas, ad observationes astronomicas instituendas, ad Codicem diplomaticum continuandum, & ad jura imperii ex archivis, historiis, ac documentis, custodienda, viroque euidam demandanda, sunt referenda. Operæ pretium fecit *Caspar Neumannus*, qui primus suasit, ut indices eorum, qui singulis annis nascuntur & exspirant, conficiantur, ac inde ratiocinando doctrinæ colligantur. Optato huic in terris Brandeburgicis paulo post experimentum constitit. Docuit postea Ven. Præpositus *Süssmilch*, quid exinde liceat addiscere & ratiocinari. Consiliarii aulici, *Jo. Gerhardi Rabneri*, *Laurentius Begerus* in Præfatione, *Thesauuro Brandeburgico* præmissa, incommode memineral, viri optimi, qui thesauro Brandeburgico miram veterum cimeliorum copiam intulerat. Scripsit proinde ad Lic. *Ossonem Menckenium* *Leibnitius* A. 1696, ut *Rabneri*, Assessoris in supremo Electoralis Pomeraniæ dicasterio meritissimi, mentio fieret in *Actis* hæc satis honorifice. Id quod omnino factum A. 1696 pag. 434. Obiit *Rabnerus* A. 1701, 15 Febr.

Pag. 9. Epistola tertia *Leibnitii* spectat ad doctrinam Reformato-
rum de *perseverantia sanctorum*, ab iis omnino legenda, qui *Leibnitium* inter irreligiosos homines numerant. Quinta exponit de rumore, qui, *confessionem peccatorum ecclesiasticam* in terris Brandeburgicis sublatam esse, nuntiaverat, ac mentio injicitur de numo, *Fehrbellensis* victoriæ Brandeburgicæ teste ad A. 1675 luculento. Præmisit huic de hoc numo mentioni *Cel. Kappius* insignem annotationem pro more suo, quam per volumen omne continuat ac prosequitur adeo, ut incertum sit, an volumen hoc ob *Kappianas* dapes, an ob thesaurum epistolarum, inibi exhibitarum, potius sit emendum

dum ac perlustrandum. Multa profecto momenta historica, quæ in illis epistolis vix digito attinguntur, lectorum plurimis forent obscura & tenebrosa, nisi Cel. Editor eis lampada prætulisset, & accendisset lucem. Legi dignæ sunt *Jablons-* Pag. 18.
kii ac *Leibnitii* epistolæ de præsentia corporis & sanguinis in usu sacre Cœnæ. Memoratur ibidem *Teutameu irenicum*, a *Leibnitio* jam A. 1698 scriptum, quod in *Consiliis Latinis Phil. Jac. Speneri* pag. 105 legitur. *Leibnitii* sententiam de illa præsentia vix expectassent ab eo plurimi nostratum Theologorum. Certatim enim dudum in viri optimi manes solet 27.
Zwinglii sententiam Reformatis universis haud probari, *Jablonskius* & *Leibnitius* docuerunt. *Jablonskius* A. 1699 Episcopum fratrum Bohemicorum, in Polonia comorantium, fuisse renuntiatum, ex hac sylloge constat. Dolemus, vitam ejus a nemine adhuc scriptam ex professo. Qui de D. *Sterckii* & *Sculteti* controversiis theologis, de *Rich. Bentleji* lite super epistolis *Phalaridis*, de *Bernierii* dubiis, certiores fieri student, eorum est, animum huc appellere. 44.
De negotio reconciliationis Lutheranorum ac Reformatorum ad annum usque 1703 varia sunt tentata. *Jeremias Sterckius* A. 1718 Berolini obiit. Memorabilia sunt, quæ de *Pentateucho Judæorum Chinesium* afferuntur. *Leibnitium* Perill. 57.
de Fuchs voluit *Puffendorfio* defuncto surrogare. De *Notis Ez. Spanhemii in Julianum*, ac de *Christophori Hendreichii Pandectis Brandenburgicis*, disserunt duumviri. D. *Joannis Melchioris Goetzii*, ecclesiastæ Halberstadiensis, epistola de consiliis irenicis inferitur. Conqueritur idem de Superintendentis *Lüdersii* 63.
opinionibus Pietisticis. Anonymi judicium in capita *de unione Protestantium* in lucem profertur. *Jablonskii* literæ ad D. *Joannem Fridericum Moyerum*, A. 1700 datæ, inferuntur. De 126.
negotio Calendariorum, ad societatem Berolinensem revocandorum, de confessione Polonica, de *Joach. Justii Breiſhaupti* carmine funebri in obitum *Jo. Adami Crebsii*, aliisque rebus haud inutilibus, disseritur. De rationibus societatis scientiarum recte conformandis exponitur. *Tabulas Rudolphinas* 147.

- dolphins* adjudicat *Leibnitius*, de societatis apparatu disserit, pag. 167. ac jan. A. 1700 de *Theodicaea* sua promittit egregia. De *Thoma Shadwelli* Comœdia *The virtuosè* facetissima commentatur Cel. *Kappius*. *Joannam* Papiſſam dimittit & expungit
179. *Leibnitius*, diſſeritque de uſu culturæ ſermonis Germanici.
187. De *Centuriis Magdeburgicis* iudicium facit *Jablonskius*, ac ſpem quodammodo facit, ſe adornaturum Hiſtoriam eccleſiarum Sclavonicarum. De Academia Hetruſca *del Cimento*, A. 1657 Florentiæ inſtituta, exhibentur haud tralaticia. *Leibnitii* commemoratio de ſocietatis ſcientiarum ambitu lucernam olet. Ipſe cum ea voluit conjunctam Evangelii ad gentes exterâs propagationem. *Jacobi Dornkrellii ab Eberberz*, *Lunenburgenſis*, ſata potiora ſciri ſunt digna. Libellus ejus de *Poliſſia vere beata* cum *Utopia Mori* in contentione adduci poteſt. Iter *Toplitienſe Leibnitii* in æſtatem A. 1700 incidit. *Leibnitii* iudicium de capitibus libri, a *Paciſco Verino*, id eſt, *Henrico Ludolpbo Bentemio*, ſuper Reformatæ ac Lutheraniæ eccleſiæ reconciliatione A. 1700, 8, Brunſuigæ editi, ſpirat multum peritiæ theologicæ, & ex ipſo hiſtoriarum eccleſiaſticarum fundo depromptum eſt. De titulo *Burggraviatus Noribergici*, Principibus *Zolleranis* a Brandeburgico Electore amice indulto, *Leibnitius* exponit. De coronatione Boruſſica, & hierarchiæ Anglicaniæ in Boruſſiam introducendæ deſtinatione, eventum fruſtrante, nonnihil ex *Jablonskio* ac *Leibnitio* addiſci poteſt. De monarchia *Siciliæ* varias, eaſque optimæ frugis, obſervationes Cel. *Kappius* adjecit. De *Acoluthi* invento Ægyptiaco, phosphoro *Bernoulliano*, ac *Helmontii* Cabbaliſticis, certiorẽ reddidit *Leibnitius Jablonskiũ*. De *Joannis Michaelis Bruti* Operibus ſelectis ſcriptisque, ſcriptoribusque Marchicis, nonnihil intextitur. *Bentemius* de Anglicaniæ eccleſiæ ſententiæ, quantum ad præſentiam corporis & ſanguinis eucharifticam attinet, diſſeruit. De prædeſtinatione, & abſoluto decreto, ac *Burneti* ſententiæ, egit viciffim *Leibnitius*. Quis fuerit Medicus, Chimiam callens, *Joel Joannes Kortholtus*, hinc intelligere licet. Plurima ad ſocietatem ſcientiarum
282. Berolinenſem, ejusque initium, ſpectant. Immiſcetur tamen nonnihil deſtinationis irenicæ anno adhuc 1703. De *Winckleri*

levi Arcano regio Leibnitius ita sensit, ut id improbasse existimandus sit. Fr. Julii Lütkenfi cogitata reconciliationis irenicæ iterum hic edita conspiciuntur pag. 342 seq. Episcopi Ursini ea de causa scriptæ literæ haud minus exhibentur. Quid ordo theologicus de arcano illo regio senserit Helmstadii, ex ejus responso, hic evulgato, patescit. Criteria Pietissimi in eo inter alia explicantur pag. 386. Irenicis epistolis Molani, Ursini, Leibnitii, Jablonskii, jam non immoramur. De Pietistis & Socinianis candidè Leibnitius fecit judicium tale, quale ab ipso expectaffes. At quid multa? Sylloge integra selectis ornamentis effulget.

Pag. 340.

363.

371.

424.

L. E. SOLUTIO PROBLEMATIS CATOPTRICI, in Novis Actis Eruditorum Lipsiensibus pro Mense Novembri A. 1745 propositi, iterum continuata, & finita. Conf. Nova Acta Mens. Januar. hujus Anni pag. 27 seq. & Mens. Februar. pag. 61 seq.

Problema VII.

LXIV. **D**ato puncto radiante *C* invenire curvam continuam *FMB mf* hujus naturæ, ut singuli radii *CM*, postquam duas reflexiones in *M* & *m* fuerint passi, in ipsum punctum *C* revertantur. Schema habet Lector in *Figura V Tabula II, Mensis Februarii* hujus Anni comitantis.

Solutio.

Per punctum *C* ducatur pro lubitu recta *CB*, ad quam tanquam ad axem curvæ quæsitæ referantur, sitque *CM* radius incidens, *Mm* primo reflexus, atque *MC* secundo reflexus: ita ut *M* sit punctum prioris reflexionis, & *m* posterioris reflexionis. Perpicuum igitur est, hæc puncta *M* & *m* inter se commutari posse. Si enim *Cm* fuerit radius incidens, is post geminam reflexionem abibit in *MC*: unde quemadmodum in curva quæsitâ punctum *m* refertur ad punctum *M*, ita pari modo vicissim punctum *M* refertur ad punctum *m*, eritque relatio inter hæc puncta *M* & *m* reciproca. Si igitur ponamus, singula curvæ *FBf* puncta per variabilitatem quantitatis cujuscumque ω determinari, ac punctum *M* definiiri, si ponatur $\omega = \mu$, punctum *m* vero,

Y

fi

si ponatur $\omega = v$, inter hos valores μ & v ejusmodi relationem intercedere oportet, ut, quemadmodum ex μ oritur v , ita vicissim ex v oriatur μ : cui conditioni satisfit, si sit $v = -\mu$. Hinc, si punctum M per functiones quascunque ipsius ω determinetur, punctum m per similes functiones ipsius $-\omega$ determinabitur. Statuamus ergo in Axe CB intervallum $CR = r$ & angulum $CRM = \Phi$, cujus sinus sit $= s$ & cosinus $= u$; atque pro puncto altero m idem habebimus intervallum $CR = r$, angulus autem ille fiet CRm , quia in plagam contrariam cadit, erit $= 180^\circ + \Phi$, eritque propterea ejus sinus $= -s$ & cosinus $= -u$. Cum igitur pro m quantitates r , $-s$ & $-u$ tales debeant esse functiones ipsius $-\omega$, quales sunt r , s , & u , ipsius $+\omega$, manifestum est, r esse debere functionem parem ipsius ω , at s & u functiones impares ipsius ω . Hinc vicissim erit ω functio impar ipsarum s & u , ac propterea intervallum $CR = r$ erit functio par ipsarum s & u . Pro curvis ergo Problemati satisfaciendis ratio inter angulum $CRM = \Phi$ & intervallum $CR = r$, ita debet esse comparata, ut, posito $\sin. \Phi = s$ & $\cos. \Phi = u$, sit r functio parium dimensionum ipsarum s & u : ita ut si loco s & u ponantur $-s$ & $-u$, quo casu angulus CRM abit in CRm , idem prodeat intervalli $CR = r$ valor: eritque ergo in functionibus rationalibus:

$$\text{vel } r = \frac{A + Bs^2 + Csu + Du^2 + Es^4 + Fs^3u + Gs^2u^2 + \&c.}{\alpha + \beta\alpha^2 + \gamma su + \delta u^2 + \epsilon s^3 + \zeta s^3u + \eta s^2u^2 + \&c.}$$

$$\text{vel } r = \frac{As + Bu + Cs^3 + Ds^2u + Esu^2 + Fu^3 + Gs^5 + \&c.}{\alpha_1 + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2u + \epsilon su^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}$$

Quæcunque ergo hujusmodi ratio inter s , u , & r , accipiat per Probl. I, semper orietur curva, Problemati satisfaciens. Scilicet, si ex M & m ad axem CB demittantur perpendiculara MP & mp , vocenturque $CM + MR = p$; $RM = q$; $CM = z$; & coordinatæ $CP = x$, $PM = y$, hæc quantitates sequenti modo determinabuntur:

$CM +$

$$CM + MR = p = a + \int u dr; MR = q = \frac{pp - rr}{2(p - ur)} \quad C M$$

$$\Rightarrow z = p - q = \frac{pp + rr - 2upr}{2(p - ur)}$$

$$CP = x = r - uq = \frac{2pr - u(pp + rr)}{2(p - ur)}$$

$$PM = y = s q = \frac{s(pp - rr)}{2(p - ur)} \quad Q. E. I.$$

Coroll. 1.

LXV. Quoniam pro puncto m quantitates s & u fiunt negativæ, r vero non mutatur, formula integralis $\int u dr$ abit in $-\int u dr$, eritque ergo $Cm + mR = a - \int u dr$. Cum igitur sit $CM + MR = a + \int u dr$, erit perpetuo tota via ab eodem radio confecta $CM + Mm + mC = 2a$, ideoque constans.

Coroll. 2.

LXVI. Si pro puncto m ponatur: $Cm + mR = p'$; $Rm = q'$; $Cm = z'$ & $Cp = x'$; $pm = -y'$, quia in partem contrariam vergit, erit:

$$p' = a - \int u dr$$

$$q' = \frac{p'p' - rr}{2(p' + ur)} \quad \& \quad x' = \frac{2p'r + u(p'p' + rr)}{2(p' + ur)}$$

$$z' = \frac{p'p' + rr + 2up'r}{2(p' + ur)} \quad y' = \frac{s(p'p' - rr)}{2(p' + ur)}$$

Coroll. 3.

LXVII. Cum sit $\int u dr = ur - \int r du$ ponatur $\int r du = v$, positoque u negativo, fiet quoque v negativum. Erit ergo $p = a + ur - v$ & $p' = a - ur + v$. Sic denotante $v = \int r du$ sequentes habebimus formulas:

$p = a + ur - v$ $q = \frac{a - v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a - v)}$	$p' = a - ur + v$ $q' = \frac{a + v}{2} - ur - \frac{ssrr}{2(a + v)}$
Y 2	z =

$$\begin{array}{l}
 z = \frac{a-v}{2} + \frac{ssrr}{2(a-v)} \\
 x = \frac{u(a-v)}{2} + \frac{ssurr}{2(a-v)} \\
 y = \frac{s(a-v)}{2} + \frac{sur - s^3rr}{2(a-v)}
 \end{array}
 \left|
 \begin{array}{l}
 z' = \frac{a+v}{2} + \frac{ssrr}{2(a+u)} \\
 x' = \frac{u(a+v)}{2} + \frac{ssurr}{2(a+u)} \\
 y' = \frac{s(a+v)}{2} - \frac{sur - s^3rr}{2(a+v)}
 \end{array}
 \right.$$

Coroll. 4.

LXVIII. Si in curvæ punctis M & m ducantur tangentes MT & mt , itemque normales MN & mn , erit ex §. XX:

$$\text{tang. } RMT = \frac{p-ur}{sr} = \frac{a-v}{sr} \quad \& \quad \text{tang. } RMN = \frac{sr}{a-v}$$

$$\text{unde fit tang. } RTM = \frac{r-up}{sp} \quad \& \quad \text{tang. } RNM = \frac{sp}{r-up}$$

$$\begin{array}{l}
 \text{Ex §. XXIV autem habebimus: } RT = \frac{pp-rr}{2(r-up)} \quad \& \quad RN = \\
 \frac{r(pp-rr)}{2p(p-ur)} = \frac{qr}{p}
 \end{array}$$

Coroll. 5.

LXIX. Deinde etiam supra invenimus esse, $CR = \frac{2CT \cdot CN}{CT + CN}$ quia hic CT in partes contrarias vergit. Cum

$$\text{igitur pro puncto } m \text{ simili modo fit } CR = \frac{2Ct \cdot Cn}{Ct + Cn}, \text{ erit}$$

$$\frac{CT \cdot CN}{CT + CN} = \frac{Ct \cdot Cn}{Ct + Cn}, \text{ hincque } Tt : Nn = CT \cdot Ct : CN \cdot Cn.$$

Coroll. 6.

LXX. Quod ad causticam attinet, quoniam hic eandem habemus æquationem inter r & Φ , quam supra pro radiis axi parallelis invenimus, erit ut ibi, si O sit punctum in caustica

TAB III ad Nov. A

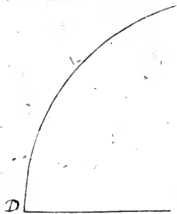

Fig. I

rica $RO = \frac{-ssdr}{du}$; unde, si ducto ad axem perpendicularo OS vocentur coordinatæ pro caustica $CS = X$ & $SO = Y$, erit $X = r - \frac{ssudr}{du}$ & $Y = -\frac{s^3dr}{du}$: & longitudo causticæ denuo erit $= CM + MO + C = a + \int u dr - \frac{ssdr}{du} + C$: unde eadem constructio fluit, quam jam ante §. XLIX tradidimus.

Coroll. 7.

LXXI. Si punctum radians C in axe promoveatur, seu removeatur, ita ut r quantitate constantè vel augeatur, vel diminuatur, caustica ob dr non variatum non mutabitur. Unde, si inventa fuerit caustica idonea ad axem CB relata, ex ea pro quocunque puncto radiante in axe CB assumpto curvæ quæsito satisfaciens construi poterunt, & quidem infinitæ, siquidem quantitatem constantem a , a qua caustica non pendet, pro lubitu variare licet.

Coroll. 8.

LXXII. Brevissimus ergo modus hoc Problema resolvendi in hoc consistit, ut plures curvæ causticæ idoneæ ex æquationibus $X = r - \frac{ssudr}{du}$ & $Y = -\frac{s^3dr}{du}$ investigentur & construantur. Tum enim ex qualibet caustica pro quovis puncto radiante in ejus axe sito infinitæ curvæ Problemati satisfaciens inveniri & construi poterunt.

Constructio Curvæ.

LXXIII. Circa axem Ad per punctum radians d ductum TAB. III describatur curva quæcunque Qdq , quæ ab axe Ad in duas partes similes & æquales bisecetur, ita ut Ad sit ejus diameter orthogonalis. Statuatur C initium abscissarum, sitque $CR = r$ & $RQ = u$, atque hæc curva talem exprimet relationem inter r & u , qualis requiritur: valori enim $-u = Rq$ eadem abscissa $CR = r$ respondet. Hinc ergo formula integralis

sudr exhibebit aream hujus curvæ $CGQR$. Jam centro C radio quovis $CE=1$ describatur circulus, positaque CE ad axem Ad perpendiculari, per Q axi parallela agatur XQY , erit $XY=\sqrt{(1-uu)}=s$, ideoque ducto radio CY , erit angulus $ECY=\phi$, quippe cujus sinus est $=s$ & cosinus $=u$. Ex R in CY demittatur perpendicularum RZ , in quo utrinque producto capiatur $RK=Rk=a$, denotante a quantitatem quamcunque constantem pro lubitu assumptam, erit ang. $CRZ=ECY=\phi$. Tum quaeratur linea quaedam CI , ut sit rectangulum CE . CI aequale areæ $CGQR=sudr$, erit $CI=sudr$ ob $CE=1$: atque hoc intervallum CI ad RK addatur, ab Rk vero auferatur, ut sit $KL=kl=CI$, & $RL=a+sudr=p$, atque $RI=a-sudr=p'$. Jungantur CL & CI , ex quarum punctis mediis T & t perpendiculara erigantur TM & tm , rectæ Li occurrentia in M & m , erunt puncta M & m in curva quaesita $FMBmf$, quam simul tangent rectæ MT & mt : ita ut ductis CM & Cm , si CM fuerit radius incidens, tum futurus sit Mm radius primo reflexus, & mC radius secundo reflexus in ipsum punctum C revertens.

Coroll.

LXXIV. Cum igitur descripta curva QAq , non solum radius circuli CE , sed etiam intervallum $RK=Rk=a$ pro lubitu assumi possit; manifestum est, ex eadem curva QAq innumerabiles lineas curvas Problemati satisfaciennes constitui posse. Ac, si curva quidem QAq fuerit quadrabilis, lineæ inde constructæ erunt algebraicæ.

Problema VIII.

LXXV. Iisdem manentibus conditionibus, quæ in Problemate præcedente erant positæ, invenire omnes curvas algebraicas FBf , quæ radios ex C emissos post duplicem reflexionem in idem punctum C reperiunt. Vid. *TAB. II Fig. 5.*

Solutio.

Per punctum radians C ducatur recta quæcunque CB pro axe habenda, ad quem curva FBf referatur. Sit CM radius incidens Mm primo reflexus axem secans in R , & mC radius

radius altera vice reflexus. Ponatur ut ante intervallum $CR = r$, & angulus $CRM = \phi$, cujus sit sinus $= s$ & cosinus $= u$: debeatque esse r functio parium dimensionum ipsarum s & u , ut puncta reflexionum M & m ad eandem lineam curvam pertineant. Cum igitur supra invenerimus esse $CM + MR = p = a + \int u dr$ & $Cm + mR = a - \int u dr$, manifestum est, curvam fore algebraicam, si formula $\int u dr$ sit integrabilis. Est vero $\int u dr = ur - \int r du$, quare r ejusmodi functionem ipsarum s & u esse oportet, ut formula $\int r du$ fiat integrabilis. Erit autem $\int r du$ functio imparium dimensionum ipsarum s & u . Denotet ergo v functionem quamcunque imparium dimensionum ipsarum s & u , ita ut in rationalibus sit

$$\text{vel } v = \frac{As + Bu + Cs^3 + Dssu + Esuu + Fu^3 + Gs^5 + \&c.}{\alpha + \beta s^2 + \gamma u + \delta uu + \epsilon s^4 + \zeta s^3 u + \eta s^2 u^2 + \&c.}$$

$$\text{vel } v = \frac{A + Bs^2 + Cs + Du^2 + Es^4 + F s^3 u + G s^2 u^2 + \&c.}{\alpha' + \beta u + \gamma s^2 + \delta s^2 u + \epsilon s u^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}$$

atque hujusmodi functioni v aequalis ponatur formula $\int r du$,

$$\text{ut sit } v = \int r du \text{ erit } r = \frac{dv}{du} : \& \int u dr = ur - v = \frac{u dv}{du}$$

$-v$; unde fiet $CM + MR = p = a + ur - v$; & $Cm + mR = a - ur + v = p'$. Si jam porro ponatur ut ante: $RM = q$; $CM = z$; $CP = x$ & $PM = y$, item $Rm = q'$; $Cm = z'$; $Cp = x'$; & $p'm = -y'$; erit ut supra (§. LXVII), siquidem quantitas r jam algebraice per s , u , & v , datur ob

$$r = \frac{dv}{du} :$$

$p = a + ur - v$	$p' = a - ur + v$
$q = \frac{a-v}{2} + ur - \frac{ssrr}{2(a-v)}$	$q' = \frac{a+v}{2} - ur - \frac{ssrr}{2(a+v)}$
$z = \frac{a-v}{2} + \frac{ssrr}{2(a-v)}$	$z' = \frac{a+v}{2} + \frac{ssrr}{2(a+v)}$

$$x =$$

$$\begin{array}{l}
 x = s s r - \frac{u(a-v)}{2} + \frac{s s u r r}{2(a-v)} \quad \left| \quad x' = s s r + \frac{u(a+v)}{2} - \frac{s s r r}{2(a+v)} \right. \\
 y = \frac{s(a-v)}{2} + s u r - \frac{s^3 r r}{2(a-v)} \quad \left| \quad y' = \frac{s(a+v)}{2} - s u r - \frac{s^3 r r}{2(a+v)} \right.
 \end{array}$$

In quibus formulis omnes prorsus curvæ algebraicæ, quæ Problemati satisfaciunt, continentur. *Q. E. I.*

Coroll. 1.

LXXVI. Jam notavimus, semper esse $CM + Mm + mC = 2a$. Hic igitur notasse juvabit, esse $q + q' = Mm = a -$

$$\frac{a s s r r}{a a - v v} \text{ \& } z + z' = CM + Cm = a + \frac{a s s r r}{a a - v v} . \quad \text{Præ-}$$

$$\text{terea vero erit: } x' - x = Pp = a u - \frac{a s s u r r}{a a - v v} \text{ \& } P M +$$

$$p m = a s - \frac{a s^3 r r}{a a - v v} .$$

Coroll. 2.

LXXVII. Si ponamus $v = u t$, erit t functio per ipsarum s & u nempe in rationalibus

$$\text{vel } t = \frac{A + B s^2 + C s u + D u^2 + E s^4 + F s^3 u + G s^2 u^2 + \&c.}{\alpha + \beta s^2 + \gamma s u + \delta u^2 + \epsilon s^4 + \zeta s^3 u + \eta s^2 u^2 + \&c.}$$

$$\text{vel } t = \frac{A s + B u + C s^3 + D s^2 u + E s u^2 + F u^3 + G s^5 + \&c.}{\alpha s + \beta u + \gamma s^3 + \delta s^2 u + \epsilon s u^2 + \zeta u^3 + \eta s^5 + \&c.}$$

$$\text{Hinc vero erit } d v = t d u + u d t; \text{ \& } r = t + \frac{u d t}{d u}; \text{ \& } p =$$

$$a + \frac{u u d t}{d u}, \text{ atque } p' = a - \frac{u u d t}{d u} .$$

Constructio.

TAB. III LXXVIII. Circa punctum radians C tanquam centrum
 Fig. 2. describatur curva algebraica partibus alternatim positis CQ ,
 Cq similibus prædita, ita ut quævis recta per C ducta utrinque
 quævis ut curvam similiter sit posita. Capiatur hujusmodi re-
 cta DCB

Et DCB pro axe, ac vocetur abscissa $CP = v$, applicata $PQ = u$, fietque posita u negativa & v negativa, ita ut v sit functio impar ipsius u , uti requiritur. Ad Q ducatur tangens

QZ , erit subtangens $PZ = \frac{u dv}{du}$; & $PQ : PZ = du : dv$,

quare, si, ducto ad axem perpendicularo $Ce = 1$, per e tangenti

QZ parallela ducatur eR erit $CR = \frac{dv}{du}$, ideoque $CR = r$.

Deinde centro C radio $Ce = 1$ describatur circulus, in quo per Q axi parallela agatur XQY , erit $XY = \sqrt{(1 - uu)} = s$, hincque juncto radio CY angulus $YCe = \phi$, jam ex R in YC productam demittatur perpendicularis RL , erit ang. $CRL = eCY = \phi$, ideoque RL positio debita radii semel

reflexi. Sumatur $RV = CZ = \frac{u dv}{du} - v$, & in recta $R\mathcal{V}$

uterque producta, ex V capiantur spatia æqualia $VL = VI = a$, data scilicet rectæ a æqualia: erit $RL = a +$

$\frac{u dv}{du} - v = p$, & $RI = a - \frac{u dv}{du} + v = p'$. Jungantur rectæ

GL & CI ; ad quas in T & t bisectas normaliter statuantur TM & tm , erunt M & m puncta in curva quaesita, & rectæ TM & tm erunt tangentes hujus curvæ in iisdem punctis M & m , hocque modo curva satisfaciens $FMBmf$ eo facilius construetur, quod non solum ex quovis puncto Q curvæ assumptæ QCq duo puncta M & m , sed etiam tangentes, ibidem inveniuntur.

Scholion.

LXXIX. In Figura, qua hanc constructionem illustravimus puncta M & m situm permutatum obtinent, dum punctum M propius ad I , m vero propius ad L , cadit, atque adeo intervallum Mm valorem nanciscitur negativum; qui casus ad Problema solvendum, ex natura reflexionis, ineptus est censendus. Curva enim $F B f$ convexitatem axi obvertit, & radius incidens CM non secundum Mm , sed secundum

Z

dum

dum directionem contrariam MI , reflectitur, in qua directione non amplius ad curvam pertingit, neque alteram reflexionem subit. In hoc ergo calculus a vera Problematum indole recedit, quod alterum reflexionis punctum in m indicat, ad quod radius MI pervenire nequit; cujus dissensus causa est, quod in calculo sola radii directio spectetur, eaque utrinque producta æque consideretur. Scilicet pro radio incidente CM , si natura reflexionis geometricè consideretur, ad punctum incidentiæ M , angulum FMI æqualem constitui oportet angulo CMT , atque recta MI tam antroforum, quam retrorforum, Mm versus producta, pro radio reflexo habetur, cum tamen sola prior directio MI naturæ reflexionis conveniat. Si igitur hanc reflexionis indolem omittamus, atque Problema tantum geometricè interpretemur, curva hæc FBf Problemati ita satisfacit, ut pro quavis recta CM ex C ad curvam educta, si ad M constituatur recta Mm , ad tangentem MT æque inclinata ac ipsa CM , ea curvæ denuo occurrat in puncto quodam m , quæ cum tangente mt angulum constituat $Mmt = Cmt$. Neque ergo in M , neque in m , erit reflexio vera, principii catoptrici consentanea, sed reflexio ficta, quæ in calculo æque locum habeat. Interim tamen hujusmodi casus, quibus Problema per reflexiones fictas resolvitur, facile dignosci, atque, si vitium fuerit, excludi, poterunt: occurrunt scilicet, quoties situs punctorum M & m permutatur, atque intervallum Mm fit negativum. Supra autem invenimus,

esse $Mm = a - \frac{ssrr}{aa - vv}$: quare, quo curva Problemati

proprie satisfaciat, necesse est, ut sit $aa - vv > ssrr$, seu $a > \sqrt{vv + ssrr}$; vel $a > \sqrt{vv + \frac{(1 - uu)dv^2}{du^2}}$. Un-

de patet, ex eadem curva assumta QCq innumerabiles curvas FBf Problemati proprie satisfaciens construui posse, dummodo linea constans a major assumatur, quam $\sqrt{vv + \frac{(1 - uu)dv^2}{du^2}}$. Cum igitur $CP = u$ excedere nequeat

$CD = 1$,

$CD = 1$, quærat maximum valor formulæ $\sqrt{(vv + \frac{(1-uu)dv^2}{du^2})}$, dum u continetur intra limites 0 & 1; hoc-

que quantitas constans a major statuatur. Sic, si sit $v = bu$, debet esse $a > \sqrt{(bbuu + bb(1-uu))}$ seu $a > b$; si sit $v = bu^n$ denotante n numerum imparem quemcunque ob $\frac{dv}{du} = nbu^{n-1}$, debet esse $a > b\sqrt{(nnu^{2n-2} + (1-nn)u^{2n})}$

qui valor si vel $n < 0$, vel $n < 1$ casu $u = 0$ evadit infinitus: unde reflexiones siæ evitari non poterunt.

Constructio alia.

LXXX. Describatur curva algebraica quæcunque diametro orthogonali prædita QAg , cujus diameter AB per punctum radians C transeat, &, quia applicatæ sive affirmativæ PQ , sive negativæ Pq , eadem abscissa CP respondet, si ponatur $PQ = u$ & $CP = t$, erit t functio par ipsius u : uti §. LXXVII postulatur. Ad Q ducatur curvæ tangens QZ , erit subtangens $PZ = \frac{u dt}{du}$, cui ad alteram applicatæ partem in axe

æquale capiatur intervallum $PR = PZ$, erit $CR = t + \frac{u dt}{du}$,

ideoque $CR = r$. Jam centro C radio $CE = 1$ describatur circulus, seu solum quadrans ED , & per Q agatur axi parallela XQY , erit $XY = \sqrt{(1-uu)} = s$, unde ducto radio CY erit angulus $ECY = \phi$. Ex P ipsi CY ducatur parallela PV , in quam ex R demittatur perpendicularum RV utrinque producendum, erit angulus $CRV = ECV = \phi$, & $RV = u$.

$PR = \frac{uudt}{du}$. Jam in recta RV producta ex V utrinque

æqualia abscindantur intervalla $VL = VJ = a$, erit $RL = a + \frac{uudt}{du} = p$ & $RJ = a - \frac{uudt}{du} = p'$. Deinde jungantur

Z a

rectæ

rectæ CL , Cl , ad quas bisectas in T & t perpendiculara ducantur TM , tm rectam Ll secantia in M & m erunt M & m puncta in curva Problemati solvendo apta: atque rectæ TM & tm simul ejus erunt tangentes. Radius enim incidens CM ad M reflectetur in Mm , & ad m deuo in mC .

Scholion.

LXXXI. Constructio hæc nititur Coroll. 2. dum prior ex ipsa solutione est derivata: utraque autem latissime patet, æque omnes lineas algebraicas Problemati satisfaciens in se

TAB. III complexitur. Tum vero etiam utraque ex eadem curva as-

Fig. 2. sumta QAq innumerabiles suppeditat curvas satisfaciens. In constructione enim priori quævis recta per punctum F radians C ducta loco axis assumi potest, in altera vero constructio-

TAB. IV ne curva QAq secundum axem CD pro lubitu vel promoveri,

Fig. 1. vel removeri, potest. Tum vero in utraque constructione,

tam radium circuli CE , quam quantitatem constantem a , pro lubitu variari licet, unde ex eadem curva QAq innumerabiles lineæ curvæ FBf per constructionem emergent. Superest igitur, ut lineas curvas algebraicas simpliciores, quæ Problemati satisfaciant, eruamus, earumque æquationes more solito inter coordinatas orthogonales expressas exhibeamus.

Hoc præstabimus, si loco v functiones idoneas simpliciores substituiamus, ubi quidem primo est notandum, ex pluribus diversis valoribus ipsius v eandem lineam curvam oriri posse: cum enim nihil sit, quo axis CB , ad quam curvam referimus, determinetur, & quævis recta per punctum radians C ducta vicem axis subire queat, eadem curva FBf infinitis modis diversis obtinere poterit, dum modo ad hunc, modo ad alium, axem refertur. Ne igitur hic decipiamur, atque eandem curvam ex pluribus diversis valoribus ipsius v assumtis adi-

TAB. IV

Fig. 2. piscamur; quemadmodum omnes ipsius v valores, qui eandem lineam curvam ad diversos axes relatam præbent, sint inter se affecti, erit dispiciendum. Si igitur pro axe CB sit angulus $CRM = \phi$, ejusque sinus $= s$ & cosinus $= u$; pro alio quovis axe Cb cum illo CB angulum constituyente $BCb = \theta$, erit angulus $CrM = \phi - \theta$: unde si sit $\sin. \theta = m$ &

sol. θ

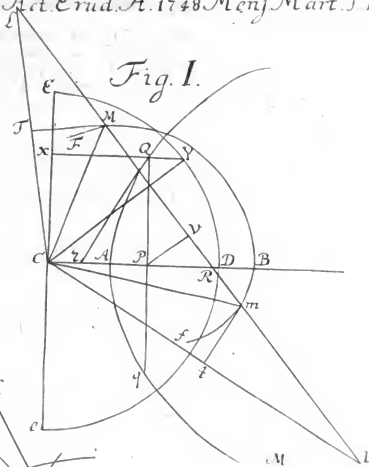

Fig. I.

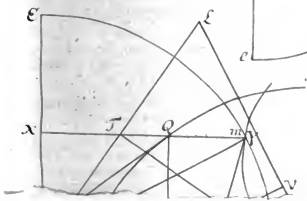
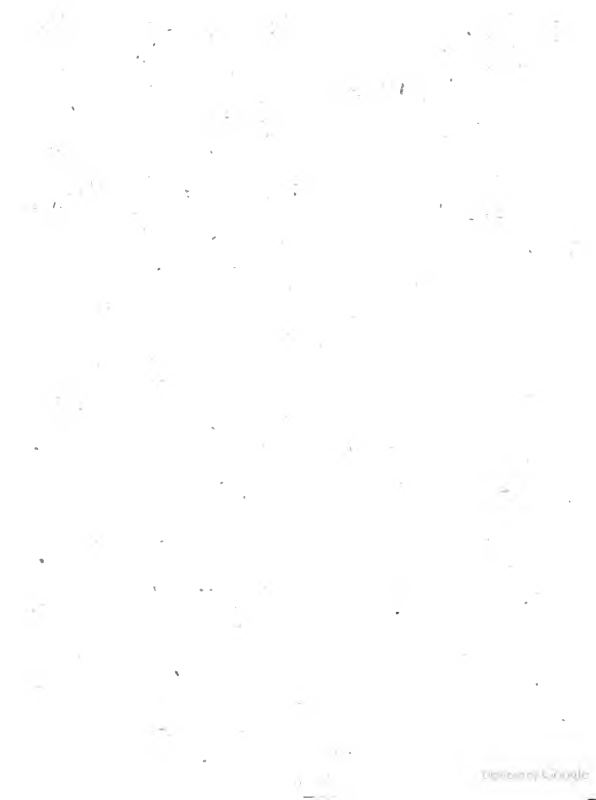

Fig. II

cof. $\theta = n$, erit anguli CrM sinus $= ns - mu$ & cosinus $= ms + nu$. Quare, sive pro v assumatur functio quæpiam ipsarum s & u , sive similis functio ipsarum $ns - mu$ & $ms + nu$, eadem reperietur linea curva. Scilicet, si curva fuerit inventa ex valore $v = bu$, eadem curva reperietur, si ponatur $v = mbs + nbu$: hincque ex omnibus valoribus ipsius v , qui ad eandem lineam curvam deducunt, facillimus & ad calculum maxime accommodatus eligi poterit.

Exemplum. 1.

LXXXII. Cum v debeat accipi functio impar ipsarum s & u , ponamus $v = bu$, qui valor æque late patet; ac si assumeremus $v = bu + cs$: uti modo vidimus. Erit ergo $r =$

TAB. II
Fig. 5.

$\frac{dv}{du} = b$: ideoque punctum R in axe CB constans; ex quo

jam est perspicuum, curvam fore sectionem conicam; circa focus C & R descriptam, atque ellipses quidem Problematis per reflexiones veras, hyperbolas vero per fictas, esse satisfactoras. Calculum autem si prosequamur, erit ob $r = b$ & $v = bu$:

$GM + MR = p = a$	$Cm + mR = p' = a$
$RM = q = \frac{aa - bb}{2(a - bu)}$	$Rm = q' = \frac{aa - bb}{2(a + bu)}$
$CM = z = \frac{aa - 2abu + bb}{2(a - bu)}$	$Cm = z' = \frac{aa + 2abu + bb}{2(a + bu)}$
$PR = uq = \frac{aa u - bb u}{2(a - bu)}$	$Rp = uq' = \frac{-aa u + bb u}{2(a + bu)}$
$CP = x = \frac{2ab - (aa + bb)u}{2(a - bu)}$	$Cp = x' = \frac{2ab + (aa + bb)u}{2(a + bu)}$
$PM = y = \frac{aas - bbs}{2(a - bu)}$	$pm = -y' = \frac{aas - bbs}{2(a + bu)}$

Ex equatione $x = \frac{2ab - (aa + bb)u}{2(a - bu)}$ fit $u =$

$\frac{2ab - 2ax}{aa + bb - 2bx}$ & $a - bu = \frac{a(aa - bb)}{aa + bb - 2bx}$, atque $s = \sqrt{\quad}$

$$= \sqrt{(1-uu)} = \frac{\sqrt{(aa-bb)^2 + 4b(aa-bb)x - 4(aa-bb)xx}}{aa+bb-2bx}$$

$$\text{Hinc erit } y = \frac{\sqrt{(aa-bb)(aa-bb+4bx-4xx)}}{2a}$$

$$\text{ideoque } yy = \frac{(aa-bb)^2 + 4b(aa-bb)x - 4(aa-bb)xx}{4aa}$$

quæ est pro ellipsi, si $a > b$; pro parabola, si $a = b$; pro hyperbola, si $a < b$, & pro circulo, si $b = a$. Tum vero parameter erit $= \frac{aa-bb}{a}$; axis conjugatus $= \sqrt{(aa-bb)}$, & axis transversus $= a$.

Exemplum. 2.

$$\text{LXXXIII. Ponamus } v = bu + cu^3, \text{ erit } r = \frac{dv}{du} = b$$

+ 3cuu = CR, unde porro fiet:

$$\begin{array}{l} CM + MR = p = a + 2cu^3 \\ (a + 2cu^2)^2 - (b + 3cuu)^2 \\ cuu^2 \end{array} \quad \begin{array}{l} Cm + mR = p' = a - 2cu^3 \\ (a - 2cu^2)^2 - (b + 3cuu)^2 \\ cuu^2 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} RM = q = \frac{2(a - bu - cu^2) \cdot (a - bu - cu^2)^2 + (1 - uu)(b^2 + 3cuu)^2}{2(a - bu - cu^2)} \\ (a - bu - cu^2)^2 + (1 - uu)(b^2 + 3cuu)^2 \end{array} \quad \begin{array}{l} Rm = q' = \frac{2(a + bu + cu^2) \cdot (a + bu + cu^2)^2 + (1 - uu)(b^2 + 3cuu)^2}{2(a + bu + cu^2)} \\ (a + bu + cu^2)^2 + (1 - uu)(b^2 + 3cuu)^2 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} CM = z = \frac{2(a - bu - cu^2) \cdot u(a + 2cu^2)^2 - u(b + 3cuu)^2}{2(a - bu - cu^2)} \\ u(a + 2cu^2)^2 - u(b + 3cuu)^2 \end{array} \quad \begin{array}{l} Cm = z' = \frac{2(a + bu + cu^2) \cdot u(a - 2cu^2)^2 - u(b + 3cuu)^2}{2(a + bu + cu^2)} \\ u(a - 2cu^2)^2 - u(b + 3cuu)^2 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} PR = uq = \frac{2(a - bu - cu^2) \cdot (2a - bu + cu^2)(b + 3cuu) - u(a + 2cu^2)^2}{2(a - bu - cu^2)} \\ (2a - bu + cu^2)(b + 3cuu) - u(a + 2cu^2)^2 \end{array} \quad \begin{array}{l} Rp = uq' = \frac{2(a + bu + cu^2) \cdot (2a + bu - cu^2)(b + 3cuu) + u(a - 2cu^2)^2}{2(a + bu + cu^2)} \\ (2a + bu - cu^2)(b + 3cuu) + u(a - 2cu^2)^2 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} CP = x = \frac{2(a - bu - cu^2) \cdot s(a + 2cu^2)^2 - s(b + 3cuu)^2}{2(a - bu - cu^2)} \\ s(a + 2cu^2)^2 - s(b + 3cuu)^2 \end{array} \quad \begin{array}{l} Cp = x' = \frac{2(a - bu - cu^2) \cdot s(a - 2cu^2)^2 - s(b + 3cuu)^2}{2(a - bu - cu^2)} \\ s(a - 2cu^2)^2 - s(b + 3cuu)^2 \end{array}$$

$$\begin{array}{l} PM = y = \frac{2(a - bu - cu^2) \cdot (b + 3cuu)^2}{2(a - bu - cu^2)} \\ (b + 3cuu)^2 \end{array} \quad \begin{array}{l} pm = -y' = \frac{(b + 3cuu)^2}{2(a + bu + cu^2)} \\ (b + 3cuu)^2 \end{array}$$

Quoniam

Quoniam hæ formulæ nimis sunt complicatæ, ponamus $b = 3a$ & $c = -4a$, ut sit $v = 3au - 4au^3$ & $r = 3a - 12auu$, fietque

$$p = a - 8au^3; q = -4a - 12au + 8au^3; z = 5a + 12au - 16au^3$$

$$x = 3a + 4au - 8au^4, \text{ \& } y = -4a - 12au + 8au^3.$$

Hinc autem inter x & z æquatio rationalis quarti ordinis resultat, quæ verifimiliter inter x & y ad gradum octavum affurget.

Exemplum 3.

LXXXIV. Statuamus $v = bu + \frac{c}{u}$, erit $r = \frac{dv}{du}$

$= b - \frac{c}{uu} = CR$, atque

$CM + MR = p = a - \frac{2c}{u}$	$Cm + mR = p' = a + \frac{2c}{u}$
$RM = q = \frac{(a - \frac{2c}{u})^2 - (b - \frac{c}{uu})^2}{2(a - bu - \frac{c}{u})}$	$Rm = q' = \frac{(a + \frac{2c}{u})^2 - (b - \frac{c}{uu})^2}{2(a + bu + \frac{c}{u})}$

Ponamus $b = v$ & $a = c$, erit $CR = -\frac{c}{uu}$ atque

$CM + MR = c - \frac{2c}{u} = p$	$Cm + mR = p' = c + \frac{2c}{u}$
$RM = q = c - \frac{3c}{u} + \frac{c}{uu} + \frac{c}{u^3}$	$Rm = q' = c + \frac{3c}{u} + \frac{c}{uu} - \frac{c}{u^3}$
$CM = z = \frac{c}{u} - \frac{c}{uu} - \frac{c}{u^3}$	$Cm = z' = -\frac{c}{u} - \frac{c}{uu} + \frac{c}{u^3}$
$CP = x = cu + 3c - \frac{c}{u} - \frac{2c}{uu}$	$Cp = x' = cu + 3c + \frac{c}{u} - \frac{2c}{uu}$
$PM = y = cs - \frac{3cs}{u} + \frac{cs}{uu} + \frac{cs}{u^3}$	$Pm = y' = cs + \frac{3cs}{u} + \frac{cs}{uu} - \frac{cs}{u^3}$

EX

Ex his ergo erit $u^2z - cuu + cu + c = 0$ & $cu^3 + (x-3c)uu + cu + 2c = s$, unde eliminando u fiet primo $+2zuu + cu + c = 0$
 $-cuu - xu$

tum vero $zuu - 2zu + x = 0$, ex quibus obtinetur

$$uu = \frac{2zu - x}{z} = \frac{(c-x)u + c}{c-2z} \text{ ac propterea } u =$$

$$\frac{cx + cz - 2xz}{cz + xz - 4zz} = 1 + \sqrt{1 - \frac{x}{z}}: \text{ ergo } \pm \sqrt{1 - \frac{x}{z}}$$

$$= \frac{cx - 3xz + 4zz}{z(c+x-4z)} = \frac{\sqrt{(zz-xz)}}{z} \text{ quæ ad rationa-}$$

litem perducta dat

$$x^3z - 4cxzx - 2cxzz + 8ez^3 + cxx + ccxz - cczz = 0$$

ac si pro z statuatur valor $\sqrt{(xx + yy)}$ æquatio ad octavum gradum est adscensura. Ad curvas ergo Problemati satisfaciendes cognoscendas præstabit, utramque coordinatam x & y per functiones ejusdem variabilis u exprimere, quam eliminando u æquationem rationalem inter coordinatas x & y eruere, quæ nullum alium habere potest usum, nisi quod ostendat, ad quemnam linearum ordinem curva inventa pertineat.

THESAURI EPISTOLICI LACROZIANI

Tomus II. Ex Bibliotheca Jordaniana edidit Jo.

LUDOVICUS UHLIUS.

Lipsiæ, impensis Jo. Frid. Gleditschii; 1743, 4.

Alph. 1 plg. 19.

Continet hic Tomus Epistolas CLXVIII celeberrimi quondam, nunc desideratissimi, Hamburgensium Theologi, Jo. Christoph. Wolfii, limatissimas utique ac dignissimas lectu. His mantissæ loco, & ad primum Tomum supplendum, adjunguntur Theophili Sigefr. Bayeri Epistolæ quatuor, una Jo. Hübneri, Pauli Ern. Jablonskii una, una Bernardi Pezii, Caroli Schaafii sola Germanica, Guilielmi Whifsoni, pariter singularis,

ut

ut adeo numero. hinc generatim *Epistola CLXXVII*, quibus rerum atque scriptorum utilissimus index subjungitur. Obviamur cumulo rerum notatu dignissimarum, isto quæ in *Tomo* reperiuntur. Inde vel nonnihil per lancem saturam speciminum loco, & ad ordinem Epistolarum, proponemus. In *Epistola III* grammatica est observatio de litera *q*, a Romanis non alio, quam *τῆ k*, sono pronuntiata, quod præter alios *Dansquium T. I Orsbogr. pag. 27* extra controversiam posuisse, putat immortalis *Wolffius*; vix tamen adduci potest, ut credat, ex veterum menta *τὴ q* secundum interiorem naturam proxius cum *k* comparatum fuisse. Existimat potius cum *Wallisio*, literam *q* recentiori ætate ad reliquas alphabeti literas accessisse, natam scilicet ex *ev*, de quo disputat *T. I Oper. pag. 45* *Wallasius*, *Gatakeri* sententiæ simul affurgens. Noster, ita ni statuamus, haud videt, quis *τῆ q* fuerit usus. *Epistola VIII* nonnullæ *Lycophronis* ex tribus Codicibus lectiones afferuntur, ut antea *Ep. VI Apollonii* ad *Epistolas* nonnihil observatum, ibidemque *ἀρχὴν* adverbialiter per omnino præsertim expositum fuisse, vidimus. *Epistola XXXI* laudat *Wolffius* designationem Grammaticorum Ebræorum, quam, ab *Ezechia* Judæo compositam, & ex Codice Bibliothecæ oratorii Parisiensis descriptam, cum *Ungero*, a Rabbinicis literis commendato, communicaverat *le Long*, illeque miserat Nostro, qui simul illud exemplum hoc sibi gratius accidisse profitetur, quod isto indice olim in *Historia Læxic. Hebraic.* usus fuerit beneficio *Historia critica V. T. Rich. Simonii*, cujus tamen diligentiam tunc aliquoties, hoc autem exemplum adeptus, multo magis, desideret. Ibidem agitur de Dissertatione *Lacroziana*, qua *Phil. Massonii* de lingua Sinensi sententiam confutarat; qui exemplo *Webbii* abreptus fuisse putatur, multum in extrema huic linguæ antiquitate vindicanda desudantis. *Epistola XLIII*, A. 1715 scripta, *Balianas* Epistolas se cum voluptate legisse, *Wolffius* profæctur, simulque, a *Lacrozio* eum de *Leone* Judæo quædam didicisse, commemorat. *Epist. LV Terrassonii* librum Gallicum de *Homeri* Illiade, nondum visum, vehementer legere

Pag. 6.

14.

11.

12.

56.

80.

105.

- gestit; cum, quæ in Diario Hageni excerpta exstant, mirum sibi quantum placuerint; simulque, quod & sequenti facit, de *Arpio* non proletaria narrat. *Epist. LXXI*, se legisse, ait, *Olavi Rudbeckii* Dissertationem de usu linguae Gothica in explicandis difficilioribus Scripturae sacrae locis, fateturque, insignem variae doctrinae atque inprimis linguarum notitiam ab Autore probari, neque infeliciter *Philippi Massoni* etymologias vocum Hebraearum, ex Sinica lingua, obtorto quasi collo,
156. surreptas, profligari ab eo, ac Sinensibus remitti. Id vero cogitando non assequitur *Wolfius*, qui fieri potuerit, ut Sinensibus illis originibus semper Gothicas substitueret, nisi forte *Massonum* labore, cogitata sua vicissim confutandi, eadem opera liberare voluerit. Certissime enim persuasus est, notationes *Massonianas* eandem veri speciem, quam *Rudbeckiana* prae se ferre unquam possunt, lectori probaturas esse. *Epist. LXXXVII*, se, scribit, accepisse *Barrosii* illa Carmina Hispanica, & quidem exemplum *Lacroziano* plenius, tum narratione quadam de Poetis & scriptoribus Hispanis, tum aliis quibusdam non contemnendis, & funebribus maximam partem, carminibus.
178. *Epist. CI Bernardini Baldi* Fabulas, ex prosa oratione carmine redditas, sub titulo: *Cento Apologhi di Monsignor Bernardino Baldi, Abate di Guastalla, portati in versi da Giovanni Mario Crescimbeni*, Romæ A. 1702, 12, editas, tanquam non inconcinnas laudat. *Epist. CLI* fragmenta & elogia *Sapphus* indice longiori perceret, de quibus publicandis in sequentibus pariter agit. Pluribus autem verbis agitur passim de *Libanii* Epistolis, a *Wolfio* versis, expositis, publicatis, quibus quantum operæ ac diligentiae impensum fuerit, nescire arbitratur neminem. Sed non illæ solæ sunt occupationes *Wolfiana*, lucem quæ indidem accipiunt. Præcipua vitæ, ab eo actæ, momenta hinc poterunt illustrari; licet non sit dissimulandum, nonnihil forsitan esse, in amici finum quod effuderit passim, quod certe vivus publicari noluisse. Sed habemus quoque, cur Appendicem uno saltem obtutu consideremus. Eminent hic, quæ vel sola nos moratur, in *Bayerianis Epistola CLXXI*. Agit illa de migrationibus
- 247.
- 277.

nibus gentium, ac de literis Prussorum aliorumque. Literis antiquitas quidquam consignatum fuisse, non credit *Bayerus*. Ceterum, habuisse Prussos literas, & a Getis accepisse, *Grune* memorat, immo etiam exemplum earum ex idoli scuto & vexillo nobis reliquit, in quibus ut illum minime nos decipere voluisse credatur, ætas, qua vixit, postulat. Easdem *Lu-* Pag. 278.
cas David paulo aliter exaravit in opere MSto, unde adduxit atque effinxit Noster figuras, repetitione forsitan ista non indignas. Non ita illas primo adspæctu Runis septentrionalibus convenire judicavit, sicut deinde, cum, quæ *Ge. Hiquesius* & *Olaus Wormius* evulgarunt, monumenta contulisset accuratius. Interim, si quis Afomense monumentum, A. 1232 *Valdemaro II* victori positum, inspiciat, illæ quidem literæ cum Codicis argentei scriptura, & cum Runis fastorum, a *Wormio* editorum, quin & cum Islandicis Runis, quas *Arngræus Jonas* in *Crymogæa* ex popularis cujusdam scripto, A. 1216 exarato, edidit, concordant, at a paulo ante nominatis Prussicis characteribus immane quantum discrepant; quibuscum magis consentiunt, quo antiquiora sunt, monumenta. Fufius id persequitur *Bayerus*; sed, ne tædio sit Lectoribus longior nostra recensio, abrumpimus filum.

D. P. UDALRICI WEIS, BENEDICTINI URSI-
nensis, Liber de emendatione intellectus humani, in duas
Partes digestus, veram operationum omnium intel-
lectus theoriam, tum earundem directio-
nem, solide edifferens.

Ursini, typis Christiani Starkii, prostat apud Autorem, 1747. 4.
 Alph. 4 plag. 20.

Opus hoc sane eximium de Autoris solida cum in Philo-
 sophia antiquiori, tum recentiori, doctrina luculenter
 testatur. Prouti e re visum, nunc antiquiorum, nunc recen-
 tiorum, Philosophorum sequitur placita, nec profecto sine de-
 lectu. Ea, quæ sunt multis pressa difficultatibus, acute in-
 quiruntur, novæ sæpius animadversiones adduntur, &, quæ

veritati sunt congrua, non multitudine, sed vi, argumentorum corroborantur. Nec exoco, ut perquam multis hodie moris est, recentioris Philosophiæ *Wolffianæ* præcepta arripit impetu, sed, præmisso examine, ea solum tradit, quæ ad veritatem proxime accedunt. Multis in locis dogmata dilucidius exponuntur, & novis stabiliantur argumentandi modis. Hinc non sine ratione licet suspicari, fore, ut & alii Romanæ ecclesiæ addicti ad propagandam veritatem idem efficiant, & hunc de solidiori doctrina bene meritum Virum in limitibus Philosophiæ dilatandis lætentur.

Libri hujus, in *duas Partes* digesti, prior de ideis & operationibus mentis circa res; posterior de emendatione intellectus humani, præcipit. In *priori Parte Cap. 1 & 2* idearum nostrarum origo & natura considerantur, ubi Autor in difficili de origine idearum argumento, illorum sequitur sententiam, qui eandem a sensibus repetunt. Exquisita sane profert pro hac evincenda idearum origine argumenta; ita, ut *Platonis* doctrina, illorumque, qui ipsum sunt secuti, sententia de origine notionum per modum reminiscentiæ, hoc ipso explodatur. Cum vero rerum existentium aliæ sint materiales, uti corpora, aliæ immateriales, uti spiritus; ideas rerum corporearum a sensoribus externis, spirituum vero ideas sensu intimo, & ad exemplum nostri, formari, docet. Nec minus in hoc argumento de determinando vocabuli *sensus* significata fuit sollicitus. Ex Aristotelicorum enim sententia, cum nunc aliquid in corpore, nunc aliquid in isto subiecto intelligente, quod animum vocamus, denotet; multæ ex hac ambiguitate exorta sunt logomachiz. Nec profecto unum idemque, referendo hoc sensus vocabulum ad corpus, intelligitur; nunc enim ipsas in organis sensoribus indicat species impressas, nunc motus ad cerebrum usque continuatos, illarumque specierum varias in eodem representationes; significat; unde vocabula sensus communis, phantasiæ, memoriæ sensualis, sunt orta. Ut itaque hæc evitentur vocabulorum disceptationes, sensus in rigore refertur ad animam, unde sensatio Autori nostro nihil aliud est, quam conscientia eorum, quæ menti utcumque obver-

obversantur. Hac vero ratione ea, quæ menti nostræ insunt, sollicitè distinguuntur à partibus corporis, quas organa sensoria cum ipso licebit vocare.

Cap. II naturam idearum exponit, qua cognita, illarum variz modificationes, uti memoria, imaginatio, ingenium, abstractio, &c. simul expendantur, in quibus reliquarum omnium idearum abstractarum & universalium fundamentum est quærendum. Hac occasione variz moventur quæstiones, uti, an ideæ solum in corpore, mente vero sola idearum conscientia; quænam vocabuli ideæ formalis ratio; &c.

Cap. III ad rerum, quarum ideas habemus, varietatem progreditur, & cum in mundo causarum & effectuum, mediorum & finium, datur series, quæ mirum in modum variant, hæ rerum varietates considerantur, & in suas classes rediguntur.

Ex hoc vero rerum discrimine oriuntur variz cognitionis humanæ species. Hinc primo totam universalium doctrinam, quæ in rerum singularium conditione fundatur, dilucide exponit, & in his formandis pleræque arbitrio nostro relinqui, rectè statuit, uti contra in nuda individuum representatione adest necessitas, qua omnes illorum determinationes simul cogitare adigimur. Hanc generum & specierum theoriam sequitur distinctio humanæ cognitionis generalis, qua in historicam, philosophicam, & mathematicam, dirimi solet, ubi simul conceptum Philosophiæ, quod sit scientia possibilitatis rerum, investigat & approbat. Nec enim opus est ad rerum existentiam semper respicere; sufficit, si, a nobis, sub certis quibusdam conditionibus positis, hos, nec alios, effectus produci posse, evidenter cognoscatur.

In reliquis *prima Partis Capitibus* totius Logices finem, nempe veritatem, considerat, inquirendo, quænam istius genuina sint criteria, nec non ideas substantiarum & modorum & relationum acute explicat, quibus denique doctrina de vocibus, earumque usu, subjungitur.

Part II in quatuor dirimitur *Sectiones*. Harum *prima* de modo acquirendi ideas rerum claras, distinctas, adæquatas, ope sensationis, reflexionis, &c. hoc est, immediatæ cognitionis, agit. Hinc, quoniam duplex datur cognitio, a priori & posteriori, *Cap. XII* de experientia, & sequentibus de definitionibus & divisionibus, abunde discrit. Non pauca; eaque eximia, hic deprehenduntur, quæ in aliis hujus generis libris plane sunt prætermissa.

Section II de Judicio & Propositionibus exponit, ubi varia, quæ ad emendationem intellectus nostri spectant, occurrunt. Præ-

missa enim de natura, objecto, motivis, iudicii, tum immediati, tum mediati, doctrina, præiudicia, intellectui nostro noxia, eaque, quæ oriuntur a voluntate nostra, fusius recenset, & denique de propositionum natura, & generalioribus ipsarum distinctionibus, disserit.

Sec. III contemplatur varias argumentandi species. Incipit a simplicioribus, & progreditur ad magis composita. Hinc primo explicat consequentias, quæ dicuntur immediatæ, cum quibus *Cap. sequentibus* conjungit Syllogismorum doctrinam, & alios ratiocinandi modos, Venique de Sophismatibus, & locis logicis, disserit.

Sectione IV methodus meditando & probandi in genere & specie traditur, ita, ut *Cap. XXV* ratiocinium compositum, sive continuatum, tum intra mentem protractum, tum verbis expressum, explicetur. Huic succedit methodus probandi indirecta, cui *Cap. sequentibus* adiungitur methodus arguendi Socratica, doctrina de demonstratione & scientiis, methodi disputandi, refutandi, defendendi, & denique methodus in docendis diversis disciplinis adhibenda.

Ex animo precamur, ut Deus nostri Autoris vitam & vires conservet, ut hoc tam laudabile propositum feliciter possit perficere, & orbis literatus, hoc Opere delectatus, eandem ex reliquis Philosophiæ Partibus capiat voluptatem, quas Benedictinus noster moliri se, verbis non obscuris significavit.

DE PARALLAXI FIXARUM ANNUA ET RECTASCENSIONIBUS, quam post Ræmerum & Parentem ex propriis observationibus demonstrat CHRISTIANUS HORREBOWIUS, in Universitate Havniensi Astron. &

Mathem. Prof. des.

Havniæ, 1747, 4.

Plag. 12½, Tab. zn. 16

Ferali, quod Havnia passa est, incendio consumto Observatorio, observationibusque triginta octo annorum destructis, præ tædio Cel. Daniæ observator, *Petr. Horrebowius*, Astronomiæ fere nuntium misit. Ejus tamen tædio excitati duo filii, *Cbristianus & Andreas*, observatorium, quamprimum per iniqua fata licuit, A. 1741 in turri Astronomica instruxerunt. Eos parens sibi ipsis & strenuis eorum conatibus permisit, jamque horum laborum fructus major natu exhibet. Hæc ex parentis Præfatione, qui simul *aberrationes, Bradlejo* detectas, ope *Anaclassium*, quas vocat, explicare se monet, qua de re proxime Actis Havniensibus Tractatum se infecturum, promittit.

Ipsius Operis *Caput* præliminare de fato systematis terræ motæ, scopoque scriptiois, tractat, historiamque ejus sententiæ inde a *Pythagora* temporibus repetit. *Manfredium*, qui contra parallaxin orbis annui ex intituto scripsisse videri voluit, id saltem ea ex causa fecisse, quod veram animi sententiam profiteri non ausus fuerit, pater & filius contendunt. Secundum *Caput* de methodo sensibilitatem orbis annui observandi agit. Scilicet, si diameter orbis annui ad spheram fixarum sensibilem rationem habeat, pro diverso terræ positu phænomena oriuntur in fixis, stationibus retrogradationibusque planetarum, quas tam apte ex motu annuo *Copernicani* explicant, non dissimilia. Hæc qualia sint, ex *Zannotti* & *Manfredii* de hoc negotio scriptis Autor enumerat, deinde *Hockii*, *Flamstedii*, aliorumque, pro parallaxi investiganda susceptos labores recensens, lapsum *Davidis Gregorii* corrigit, qui ex nutatione axis telluris aberrationem stellæ polaris explicare conatus erat. Locus *Gregorii* est *El. Astr. Lib. III pr. 55 Schol.* Monstrat vero Autor, aberrationem declinationis, ex hac nutatione axis telluris oriundam, non cadere in stellas, quæ in & circa colarum solstitiorum versantur, cum declinationes stellæ polaris sensibilibus differre in observatione *Flamstedii* non possint, ipsa poli aberratione, unde differentia illarum oriri debet, non nisi paucorum secundorum existente. Missis vero illis, qui per declinationes parallaxin investigare sategerunt, quorum conatus quam laboriosi & lubrici sint, *Manfredii* & *Ramermi* testimonio monstrat, ad idem rectascensionum ope inveniendum progreditur, quæ *Ramermi* methodus est, ejusque præstantiam exponit. Nam, quod *Cassino* accidisse *Gregorius* refert, ut unicam stellam in duas abeuntem viderit, id nunquam sibi contigisse Autor fatetur. *Capite tertio* observatorio Autor describit, & cautiones in observando adhibitas. Usus est rota meridiana, alioque apparatu, in *Basi Astronomie* parentis descripto, horologiisque satis exactis. Instrumenta ut semper immota manerent, summa cura adhibita fuit, ita quidem, ut vitra tubi, quæ per biennium, quo hisce observationibus operam dederunt, sordes aliquas contraxerant, mundare ausi fuerint. Fixas observandas elegerunt, capellam, geminorum pedem lucidum, Sirius, caput Draconis, & lucidam Lyræ, quibus postea junxerunt Orionis humerum dextrum, & pedem sinistrum. Has fixas aliis prætulere, quia cerni adhuc possunt, nubeculis fixas alias minores tegentibus, nec non quod, si qua parallaxis percipi potest, in his, quæ, quod majores appareant, propiores nobis esse non sine ratione censentur, quærenda videtur. Denique fixas adeo diversas declinationes habentes elegerunt, ut, si accideret, ut qua-

dam ob mutatum instrumenti situm parallaxin mentirentur, id tamen omnibus non contingeret. *Æquinoctiorum* vero tempus observationibus his commodissimum sumere, quia parallaxis observanda est, cum stellæ in quadraturis cum sole sunt, id est, sexta hora ante, vel post, meridiem culminat, quo fit, ut nimium solis lumen stellarum ætivist mensibus vel prioribus reddat inconspicuas, vel illarum splendorem minuat, præterea, cum calor & frigus ferrum expandendo, vel contrahendo, instrumentorum exactitudinem turbent, tempora æquinoctiorum, quibus moderatus maxime est calor, reliquis præstant; his etiam temporibus aberratio, ex nutatione axis telluris oriunda, si qua est, observationes non turbat. Meridianum instrumenti, etsi non satis accuratus sit, dummodo instrumentum eodem modo uno anni tempore atque altero aberret, observationes incertas non reddere, ostendit. Ipsas observationes *Caput quartum* enumerat, A. 1742 & 1743 circa utriusque æquinoctia habitas. Earum major est numerus, quam ut omnes hic poni possint, paucas autem a reliquis avellere, nullius foret utilitatis. Quare & hoc *Caput*, & sequens, quo illas examinat, præterimus. *Sextum Caput* ipsam parallaxin actu exhibet, quam quidem non ex omnibus observationibus eandem deprehendit, quia paucorum tertiorum error in singulis observationibus potest in parallaxes, quarum singulæ ex quatuor observationibus colliguntur, errorem satis sensibilem inducere. Parallaxes varias binæ tabellæ recensent, inter quas medium sumendo, duo secunda pro duplo parallaxeos orbis annui circiter reperit. Cum institutum non sit, parallaxeos quantitatem exacte investigare, sed existentiam ejus, ostendere, licet Auctori parallaxin omnium fixarum æqualem ponere, etsi hoc nec sit, nec, si esset, apparere debeat, aberratio enim stellæ in reascensionem magis sensibilis est in stella polo vicina, quam in stella æquatori vicina. Summa vero circumspeditione, animoque non præoccupato, observationes esse peractas, inde constat, quia Auctor, *Perill. Wolfium* in *Elem. Astron.* secutus, olim ipse de parallaxi dubitavit. *Septimum Caput* ostendit, tria vitia, in *Basi Astronomia* enumerata, parallelismum, inclinationem, & declinationem, siquæ secundum paria, siue omnia terna conjuncta fuerint, parallaxin mentiri non potuisse. *Octavum Caput* ex observationibus, ab administro Astronomico, *Nicolao Gundestrup*, factis, parallaxin colligit. Cum parallaxis duarum quorumcunque fixarum adeo parva sit; facile patere asserit Auctor, cur exteri, qui methodo & instrumentis *Rameri* uti noluerant, eam non fuerint assecuti. Sed, Suecos, quia *B. Andr. Celsus* in observatorio Upsalieni instrumentum *Rameri* domesticum erexit, idem reperturos, sperat.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Aprilis Anno MDCCXLVIII.

SCRIPTORES RERUM HUNGARICARUM veteres & genuini, partim primum e tenebris eruti, partim antehac quidem editi, nunc vero ex MSS. Codd. & rarissimis editionibus Bibliothecæ Augustæ Vindobonensis ab innumeris mendis vindicati, plurimis variantibus lectionibus, & necessariis hinc inde quibusdam notis, illustrati, & partim etiam ad nostra usque tempora continuati, multisque in locis auctiores redditi, antiquissimis demum icunculis exornati, & cum amplissima Præfatione MATTHIÆ BELII, nec non instructissimo rerum verborumque Indice, in nitidissimam hanc formam redacti, cura & studio JOANNIS GEORGII SCHWANDTNERI, Austriaci Stadelkirchenfis.

Tomi II.

Lipsiæ, impensis Jo. Pauli Kraus, Bibliopolæ Vindobonensis,
1745 & 1746, fol. maj.

Alph. 20 plag. 18.

Satis constat, quam fructuosam, patriæque suæ decoram, præsent operam ii, qui Scriptores nationis suæ historicos, in unum corpus collectos, in publicam lucem edunt, ut historiæ rerumque gestarum cupidi habeant, unde documenta capere possint, quid imitentur, quid vi-

Bb

tent.

tent. Itaque fere omnes populi invenerunt inter suos, qui & suæ, & patriæ, gloriæ, hoc in genere, velificarentur; sola Hungaria isto decore destituta diu jacebat. Exortus tandem est *Jacobus Bongarsius*, Gallus, Vir omnium literarum laude ornatissimus, quo autore Historia Hungarica se commoveret, & in lucem diemque exurgeret. Is enim A. 1600 Francofurti *Rerum Hungaricarum Scriptores varios historicos, geographicos, ex veteribus plerosque, sed fugientibus, editionibus revocatos, quosdam tunc primum editos, in unum Volumen congestos*, evulgavit. Sed & alteram V. Cl. Collectionem, *Syndromus rerum Turcico-Pannonicarum* inscriptam, quæ *Tuberonem* de rebus sui temporis, aliosque Scriptores minutiore, complectitur, A. 1627, quarta forma, procuravit. Quo quidem lumine perfusa rerum Hungaricarum Historia, cum neminem præterea suæ gloriæ studiosum invenisset, contenta esse per se sequi præseculum debuit; donec, distractis *Bongarsiani* Corporis exemplis, raroque & impenso pretio inveniendis, nova editio flagitaretur. Erat quidem *Mattias Belius*, Vir Celeberrimus, eruditorum atque Historicorum Hungariæ facile princeps, qui, vivente adhuc Imperatore Augusto *Carolo VI*, novam exactissimamque Scriptorum rerum Hungaricarum Collectionem, observationibus passim suis illustratam, multis *Tomis*, meditabatur: quam Doctissimi Viri destinationem *Buderus*, Vir Cl. exhibitis simul singulorum Voluminum argumentis, in Bibliotheca historica, non sine laudibus, recensuit; quia vero reperiebantur eo tempore, qui sua interesse crediderunt, eam instauratæ Hungariæ Historiæ gloriæ *Belio* eripi; neque præbitor inventus est, qui consilium sumptibus juvaret; accidit, ut, mortuo inprimis Augustissimo *Carolo*, omnis ea destinatio sensim evanesceret. Succurrit tandem hominum doctorum, exterorum inprimis, desiderio opera & studium *Joannis Pauli Kraussii*, Bibliopola Vindobonensis, viri honestissimi, qui rationes rei librariæ non intelligit tantum prudenter, sed tractat etiam liberaliter. Is enim consilio hortatuque eruditorum, Illustrissimi inprimis *Andreae Mohrii*, quem honoris

Honoris causa nominamus, Viri & eruditissimi, & ad omnem elegantiam humanitatemque natura & arte facti, induci se haud illiberaliter passus est in eam sententiam, ut Collectionem istam *Bongarsianam*, omni studio recognitam, & diligentia sedula expositam, aut locupletatam, formis chartisque elegantissimis, denuo excubendam vulgandamque susciperet, & ubi, probari consilium literatis, historiæque amantibus, hominibus, intellexisset, eandem suam curam ceteris etiam Scriptoribus impenderet. In quo quidem, cum vidisset, non infructuosum, aut illaudatum, fore, si singuli Scriptores de integro recenserentur, & cum scriptis æque atque cum editis exemplis componerentur; quo Lectio varietas notata, animadversuiculis, subjectis suo loco, exprimeretur; negotium dedit istud *Joanni Georgio Schwandtnero*, Viro Doctissimo, qui in eo inprimis elaboravit, ut, quæ in Bibliotheca Augusta Vindobonensi asservantur MSta, & impressa, eorum consulendorum potestatem acciperet. Quod cum ipsi, indulgentia Reginæ Serenissimæ, *Maria Theresia*, permittum esset; nihil reliqui fecit, quin, quicquid ibi reperiretur, diligenter inspiceret, si editum jam esset, conferret cum editis, emendaretve; si ineditum, in lucem protraheret. Atque ita quidem *duos* jam *Tomos* Scriptorum rerum Hungaricarum publica luce donatos habemus.

Sed, age, nunc, quid præstitum sit, videbimus. Præmissa utrique *Tomo* est *Matthia Belii*, Viri Celeberrimi, amplissima Præfatio, in qua & de hujus Opæris instituto, & de Scriptoribus his, eleganter, & ut solet, erudite, disputat. E qua, quæ necessaria huic recensionem videbuntur, ea suis quæque locis commemorabimus. Neque enim aut eruditorem Autorem ullum hac in re, neque fidiorem ducem, cognovimus. Primo loco igitur in *Tomo priori* positum est scriptum, antea nunquam editum, quod inscribitur: *Anonymi, Bele Regis Notarii, Historia Hungarica de septem Ducibus Hungaria*. Repertum illud est in Bibliotheca Vindobonensi Augusta, in Codice membranaceo formæ quadripartitæ, foliorum admodum quatuordecim. Is Codex fuit inter

tinus 671, qui Viro Celeb. *Matthia Belio* visus fuit circa Saeculum XIII descriptus. Jam *Lambecius* hujus Codicis mentionem fecerat in *Diario sacri itineris Cellenfis, Additamento II, pag. 277, & Nesselius* in *Magni Corporis historici Sciagraphia pag. 291* spem ejus evulgandi ostenderat. Sed frustra. Autorem hujus Codicis quanquam non satis liquido erui posse confitendum est; tamen probabile est, vixisse sub Rege *Bela IV*, cui cognomen *gloriosissimi*, quod tribuit, optime convenit. Sacerdotem vero fuisse, tam certum est, quam quod certissimum: propterea, quod formulis loquendi utitur, sacerdotum atque Monachorum familiae, ejus aetatis, perquam usitatis, v. c. quod dicit, *Regem ac Nobiles regnum Hungaria habere per S. Mariae gratiam, pag. 2* Prolegom. *Almum Ducem, ex divino quodam somnio, nomen retulisse, non sine prodigio, Cap. III pag. 4, & multis ejusmodi.* Deinde hunc suum libellum inscripsit cuidam *Sacerdoti*, suo jam, ab ludo literarum inde, amico. Ipse vero, ut tum erant tempora, non adeo indoctus fuit, etsi viribus fisus, quippe eum eloquentia historiam veterem se conjunxisse testatus, & sicuti *Trojanum & reliqua bella*, ita & *Genealogiam Regum & Nobilium Hungariae*, literis ac memoriae prodidisse, gloria-tus, *pag. 2* Prolegom. Quid? quod de se tam mirifice sensit, ut non dubitaverit in haec verba erumpere:

*Felix ergo Hungaria,
Cui sunt dona data varia,
Omnibus etiam horis
Gaudet de munere sui Literatoris.*

His igitur literis, hoc genere, pervenit eo, ut Regis *Bela* crearetur Notarius, tum quod tunc, ut tempora habebant, nemo fere praeter Sacerdotes & Monachos literas tenebat; tum quod huic hominum generi, propter laudem sanctitatis, tutissime arcana consilia committi posse videbantur. Neque dubium est, quin & valde utile hujus Autoris opus sit, & facile omnium inter Scriptores Hungaricos antiquissimum. Sed invidit tamen temporis malignitas nobis integrum; deesse enim alteram partem, facile intelligitur ex prolegomenis,

nis, in quibus Genealogiam Regum Nobiliumque se scripſiſſe ait; at præter *Almum, Arpadum, Zoltam, Toxin, & Geysam*; gentis Duces, nullius Regis mentionem facit. Deinde in priori parte lectores sæpenumero ad operis ſui poſteriorẽ partem ablegat, quæ tamen nuſquam reperitur. Ceterum ſumma ejus cura in eo occupata eſt, ut primos Hungaricæ gentis Nobiles, eorumque res geſtas, literis celebret, memoriæque commendet. Itaque non eſt abſurdum credere, hanc, quæ ſuper eſt, partem priorem fuiſſe; alteram, ubi de Regibus expoſuerat, intercidiffe. Nam, quod in hoc ipſo ἀποſπασματίῳ S. *Stephanus, Andreas, Petrus*, Reges, commemorantur, id proſecto tam leviter fit atque obiter, ut juſtæ de Regibus hiſtoriæ numero haberi nequaquam poſſit. Jam, quod ad fidem autoritatemque hujus ſcriptiunculæ antiquæ pertinet, de ea judicaturis necèſſe eſt fontes inveſtigare, unde, quæ memorat, hauſiſſe videatur. Ac primo quidem non neglexit vulgares illos Hiſtoriographorum fontes, rejectis tamen fabulis atque commentis, ut ipſe oſtendit in prologo: tanquam in eo genẽre, ubi de gentis origine tractatur *Cap. V & VII*. Deinde, ſecutum eſſe in primis, judicante *Belio*, V. C. in Præſatione, Ruſſorum annales, non improbabile eſt, quo referuntur ea, quæ *Cap. VII, VIII, XI*, traduntur. Neque dubium eſt, quin adhibuerit quoque publica gentis commentaria, & privata equeſtrium familiarum diaria, quippe quæ olim in Hungaria ſtudioſe conficiebantur. Itaque conſequens ſane eſt, rem juſta aſſiſtantibus trutina, judicare, etiam in quibus rebus ab aliis rerum Hungaricarum Scriptoribus diſſentiat, in iis fidem facere oportere: atque adeo nobis ſummo ſe opere probare. Cum in primis veterum Hungariæ Ducum hiſtoriam, reſque geſtas, leviter tantum quaſi perſtriſſas a *Tburcozio*, uberius perfequatur, Slavicæ gentis Hunnicæque Ducum acta, veteres ſedes, locorum ſitus, Hungarici Principatus, a ſua inde origine, formulam, Comitatum primam originem, ſatis copioſe diligenterque explicat. Sed fatis de hoc.

Alter ordine est M. *Joannes Thuroczius*, *Chronici Hungarorum*, ex vulgari sententia, hanc usque ad ætatem, primus Autor, quem *Schwandtnerus*, V. C. ut diligenter recognosceret emendaretque, & suppleret, summam curam adhibuit. Usus autem his est subsidiis. Primo *Anonymi* cujusdam in Bibliotheca Vindobonensi Aug. Codice MSto f. 73 foliorum, numero inter libros historicos Latinos MSS 456, quem *Lambecius* in *Diario itineris Cell. pag. 61, 62, & 276*, scriptum esse A. 1358, eundemque esse putat, e quo *Thuroczius* sua descriperat. Tam bene ei amiceque cum *Thuroczianis* convenit! Sed duobus posterioribus Capitibus truncatus est. Quare non immerito suspicari licet, *Thuroczium* integro Autoris *ἀντογράφου* usum fuisse. Hinc itaque Cl. Editor, multa in *Thuroczio* restituit, emendavit, atque supplevit, non solum, sed, cum ibi etiam reperirentur imagunculæ quædam, haud ineleganter depictæ, & has æri incidi, suisque apponi locis, voluit Bibliopola: tum ut splendor ac decus huic Operi afferretur, tum ut armorum, insignium, vestimentorumque, veteris populi Hungarici, hæc monumenta conservarentur, si quando forte quid utilitatis rei antiquariæ afferri inde posset. Usus præterea est ad emendandum *Thuroczii* textum duplici editione, *Brunensi* & *Augustana*, uno eodemque anno 1488 vulgata. Denique adhibuit in consilium *Antiqua Hungarorum Chronica, tum Præfatione ad Venerandum Dominum Ladislaum, Præpositum Ecclesiæ Budensis, Proto-Notarium Apostolicum, nec non Vice-Cancellarium Regis Serenissimi Matthiæ, in f. min. Buda per Andream Hess A. Dni 1478 in vigilia Pentecostes*, impressa. Quem librum Compendium esse Historiæ *Thurocziana*, judicat *Belius*, V. C. in Præfatione, ex Epitomatore excerptum; quem & accuratorem fidelioeremque *Thuroczio*, nec imperitum Historiæ Hungariæ, putat fuisse. Singula autem, quæ ex his subsidiis profecta sunt, suis locis reddita in annotationibus visuntur, & est, e quibus singula hausta sint, notis quibusdam, indicatum. Quibus rebus omnibus effectum est, ut *Thuroczii* *Chronicon* curatius emendatiusque prodiret, quam unquam antea luceat

lucem conspexisset. De *Thuroczii* ipsius fide nihil habemus dicere, quod eo labore egregie defunctus est *Belius junior*, in *Dissertatione historico-critica de Maria, Hungaria non Rege, sed Regina*; cum de *Thuroczio*, quod eo inprimis inniteretur contraria *Kaleri*, V. C. sententia, ferendum erat iudicium.

Tertio loco exhibetur *M. Rogerii, Hungari, Vardiensis Capituli Canonici, Misericabile Carmen, seu Historia, super destructione regni Hungariae*, temporibus *Bela IV* Regis per Tartaros facta; ad fidem duarum, quibus opusculum hoc annexum reperitur, antiquarum *Thuroczii* editionum, Brunensis & Augustanz A. 1488. IV. *Petri Ranzani*, Siculi, Episcopi Lucerini, apud *Matibiam I*, olim Hungariæ Regem, per triennium Legati, *Epitome rerum Hungaricarum*, per Indices descripta, a *Jo. Sambuco*, Tyrnaviensi Hungaro, quondam continuata, & ab eodem A. 1558 Viennæ Austriæ primum edita; nunc vero, tam ad primæ hujus editionis, quam aliorum Autorum, fidem, diligenter recognita, emendata, & præmissis cuilibet Indici argumentorum compendiis distincta est, a *J. G. Schwandenero*, Austr. Stadëlkirch. Libellus summa fide dignus, cum iudicio scriptus, dignusque, quem rerum Hungaricarum curiosi consulant, etsi aliter plane de eo, ut hypothesei suæ serviret, iudicavit *Kalerus*. V. *Chartuicii*, Episcopi, *Vita S. Stephani*, primi Hungarorum Regis, qui eos ad Christi religionem traduxit, a *Fr. Laurentio Surio*, Carthusiano, olim inter Sanctos *Mensis Augusti Tom. IV*, sed stilo Autoris mutato, edita; nunc vero ad primam illam editionem *Surianam* recognita & emendata. VI. *Vita S. Emerici*, B. *Stephani*, Hungarorum Regis, filii, itidem a *Surio* olim inter Sanctos *Mensis Novembris Tom. VI*, sed stilo Autoris mutato, edita, nunc ad primam hanc editionem *Surii*, & ad *Antonii Bonfinii Rer. Hung. Decadis II Lib. II*, ubi iisdem fere verbis inserta legitur, recognita atque emendata. VII. *Philippi Callimachi* de rebus a *Vladislao*, Polonorum atque Hungarorum Rege, gestis *Libri III*, recogniti & emendati. Scriptoris hujus Florentini, qui odio *Pauli II* Papæ ad *Casimirum III*, Polon. Regem, concesserat,

cesserat, Commentarii isti seorsim A. 1584, 4, prodierunt; reperiuntur quoque in *Cromeri Polonia*, Coloniae A. 1589 edita, dignissimi, qui hoc loco exhiberentur iterum, quod pleraque visa, Autorique certa, enarrant. VIII. *Regis Hungariae Matthiae nuptiae, & Coronatio Reginae, atque illorum postea ingressus Budam.*, a Palatini Comitis Legato olim descripta, & ex V. Cl. *Joannis Pistorii Bibliotheca a Bongarsio* primum edita. IX. *Galeoti Martii, Narniensis, Regiae quondam Bibliothecae Budensis Praefecti, Commentarius elegans, de Matthiae Corvini, Hungariae Regis, egregie, sapienter, jocosè, didis & factis*, Viennae Austriae A. 1563 typis *Mich. Zimmermanni* primum excusus, nunc iterum recognitus & auctus. X. *Melchioris Soiteri a Vinda, J. C. de Bello Pannonico*, per Illustrissimum Principem ac D. D. *Fridericum*, Comitem Palatinum, &c. contra *Solymannum*, Turcarum tyrannum, gesto, *Libri II*, ad editionem *Schardianam* novam recogniti & emendati. XI. *Joannis Martini Stelle, LL. Doct. de Turcarum in Regno Hungarico A. 1543 & 1544 successibus*, ad *Guilielmum & Martinum Stellam*, FF. Epistolae IV, ad novam editionem *Schardianam* recognita & emendata. XII. *Wolfgangi Lazii, Viennensis, Regii Historici & Medici, rei contra Turcas gesta A. 1556 brevis descriptio*, ad novam editionem *Schardianam* recognita & emendata. XIII. *Basilii Joannis Heroldi rerum contra Turcas, auspiciis Ferdinandi Austriaci, A. 1556 in Interamnenfi Polonia gestarum, Historiola*, dialogo conscripta, ad novam editionem *Schardianam* recognita & emendata. XIV. *Petri Bizari, Sentinatis, Bellum Pannonicum*, sub *Maximiliano II*, Rom. & *Solymano*, Turcarum Imp. gestum, recognitum & emendatum. XV. *Historia Sigetbi*, totius fortissimi Sclavoniae propugnaculi, a *Solymano*, Turcarum Imp. A. 1566 capti, Christianisque erepti, per *M. Samuelem Budinam*, Labacensem, jam olim in Latinum conversa, nunc vero ad novam editionem *Schardianam* de novo recognita & emendata. XVI. *Joannis Jacobini, Claudiopolitanae urbis Notarii, brevis enarratio rerum, a Serenissimo Transilvania Principe Sigismundo A. 1595 gestarum*. XVII. *Joannis*

Joannis Pistorii, Niddani, &c. *Genealogia Regum Hungariae*, ex optimis quondam Scriptoribus explicata, nunc vero emendata, & ad hodiernum usque diem continuata, a *Jo. Georgio Schwandtnero*. XVIII. *Georgii a Reychersdorf*, Transilvani, *Chorographia Transilvaniae*, recognita & emendata. XIV. Ejusdem *Chorographia Moldaviae*, recognita & emendata. XX. *Martini Broniovii a Biezdafedea*, *Stephani I*, Poloniarum Regis, nomine, bis in Tartariam Legati, *Descriptio Tartariae*, ad primam editionem Coloniensem anni 1559 denuo recognita & emendata. XXI. *Georgii Wernberi*, Consularii Regii, & apud Saros Praefecti, *de admirandis Hungariae aquis*, Hypomnematium, ad Coloniensem editionem anni 1595 recognitum & emendatum. XXII. *Jo. Martini Stella* *Descriptio & munitiones Altemburgi Hungarici*, arcis dotalis Serenissimae Hungariae Reginae *Mariae*, &c. XXIII. *Felicis Petantii*, Cancellarii Segniae, *Dissertatio de itineribus aggrediendi Turcam*, ad *Vladislavum*, Hungariae & Bohemiae Regem. XXIV. *Transilvaniae Inscriptiones veteres nonnullae*, & *Annales de templis Leutschboviensibus & Coronensibus* descripti, a *Jac. Bongarsio* olim Collectioni suae Scriptorum rerum Hungaricarum, Appendicis loco, in fine annexi. Atque haec est *Tomi primi* facies. Qui additus est Index copiosissimus, scite factus, Hungaricae Historiae compendii instar est; ita sunt omnes omnium Regum expeditiones, chronologico ordine, annotatae.

In Tomo altero haec insunt: I. *Epistola Joannis de Zredna*, Cancellariae Regis Hung. (sic in MSS. inscribuntur) olim Protonotarii, in diversis negotiis, statum publicum regni concernentibus, ab A. Chr. 1445 usque ad A. 1451 Gubernatoris, (is *Joannes Hunyadi* fuit,) nec non *Prelatorum & Baronum hujus Regni*, nomine exaratae. Haec Epistolae sunt, pro seculi illius captu, eleganter satis politeque conscriptae, & pro rei dignitate studiose curateque elaboratae. Imitantis *Symmachum Sidonium*que *Apollinarem*, eminet inepta quaedam inconstansque, nunc obsoletarum, nunc recentium, dictionum affectatio, & nimium orationis sententiarum exornandarum studium: in quibus vel nimis sublimis surgit, vel nimis humilis ambulat. Tum ve-

ro studium contentioque, & *Joannis Hunyadi*, & reliquorum regni Procerum, patriæ defendendæ, jurisque tuendi sui, apparet. Quanta sit harum Epistolarum, ad fidem in historia ejus temporis, & ad statum illorum temporum cognoscendum, autoritas, nemo est, quin videat. Quapropter valde est dolendum, cum ipse Autor dispergi eas passus fuerit, neque in tabularia regni conferri jussisset, maximam partem deperditas videri. Itaque, vivo adhuc Autore, *Paulus de Iwanich*, cum ab alio *Paulo* Archidiacono rogatus esset, ut has Epistolas colligeret, necessum habuit ex omnibus, ut ait, angulis conquirere, ut in hunc ordinem redigeret. Codex is ipse adhuc in Bibliotheca Vindobonensi reperitur, *Joannis Fabri*, superiore Seculo Viennensis Episcopi, liberalitate donatus. Adjectæ fuere in margine quædam annotationes *Iwanichii*, vulgares illæ quidem pleræque & inutiles, sed religione Cl. *Schwandtneri*, nimia fortassis, simul typis mandata sunt. II. *Ludovici Tuberonis*, Dalmatæ Abbatis, *Commentaria de rebus, quæ temporibus suis, in illa Europa parte, quam Pannonæ & Turca incolunt, gesta sunt.* Qui Abbas quis fuerit, etsi certo satis liquidoque definiri non potest; tamen *Cel. Belius* in Præfatione in hanc conjecturam inclinat, probabilem profecto, ut Autor sub hoc nomine ficto, quasi sub umbra quadam, latere, & scribendi libertatem tueri, voluisse videatur. Commentarii hi puri sunt, simplices, recti, nudi, omni ornatu, quasi veste, detracto. Quibus sane rebus fidem Lectoribus facere debet, cum hanc simplicitatem vix, nisi veritatis studiosissimus, tueri possit. Prima editio facta est Francofurti ad Mœnum, sumibus *Claudii Marnii*, & *Joannis Aubrii* hæredum, curante *M. Adalarico Cravelio*, Scholæ Francofurtanæ Rectore, jussu Senatus urbani; alteram quoque partem Syndromi rerum Turcico-Pannonicarum *Bongarsiani* efficiunt. Quis e scripto, an impresso, hos Commentarios ediderit, neque ipse dicit *Cravelius*, neque aliunde constat. Conjecturam cupientibus, *Cel. Belii* probabitur fortasse sententia, existimantis, e Codice MSto expressos esse, quem Germani, quemadmodum alia MSta, e
bellis

bellis Hungaricis domum retulerint suam. Quæ conjectura eo quodammodo confirmatur, quod in ista editione notissima Hungarorum nomina depravata sunt, ut *Cravelius* ista non potuisse legere videatur. Quamquam, ne ipsum quidem *Tuberonem* a talibus erroribus immunem fuisse, exemplo fati lepido probat. Ceterum Scriptor ingenuus est, & qui de illis quoque veritatem scribere sustinuit, qui proscribere poterant; in eo tamen peccasse nobis videtur, si id peccare est, gravissimos alioquin Scriptores, *Thuanum*, *Ramusium*, *Comineum*, *Davilam*, *Bentivoglium*, alios, socios habere, quod propria nomina Latino sermone expressit, tantopere immutata sæpenumero, ut ne divinando quidem, quem velit, assequaris. Factum inde est, ut operosissimam Cl. Editoris aliorumque recognitionem tamen effugerint quædam, quæ emendatura est posteritas. III. *Joannis Zermegh Historia rerum inter Ferdinandum & Joannem gestarum*. Exilis est scriptor, atque jejunus ille quidem, sed temporum difficillimorum, quibus ipse interfuit, aut quæ ab aliis idoneis Autoribus accepit, memoriæ tradens, atque fidei sinceritate commendabilis. Primum in lucem exiit apud Batavos, cura *Nicolai Istbuanffii*. *Zermeghus* autem ipse, e Sclavonia ortus, apud *Ferdinandum* Regem Consiliarius fuit aliquandiu; sed, gratia, quod dicto eum quodam læsisset, effusa, munere dejectus, non procul a Nitria, in tenui angustaque re familiari, septuagenarius consenuit, formulam Lutheranorum in sensu religionis secutus. Hunc libellum cum Cel. *Belius* Apparatu suo ad Historiam Hungariæ inferere cogitasset, impensis bibliopolæ precibus commotus, cum annotationibus suis passus est huic Collectioni inferri. Ejus corrigendi adornandique curam transtulit ad filium suum, *Carolus Andream Belium*, Prof. Publ. Lipsiensem; qui annotationes patris sui, suis quasque locis, adjectis etiam suis animadversionibus, collocavit, libroꝝ in minores sectiones partitus, lemmata cuique addidit, & singulis libris Synopsis præfecit. IV. *Petri de Rewa*, Comitum Comitatus de Thurocz, *brevis Commentarius de S. Regni Hungariæ Corona*; in quo de coronæ regiæ fati,

secundum seriem Regum, a *Stephano I* inde, conjectura sæpenumero usus, enarrat. Prima editio est A. 1643, 4, Augustæ Vindelicorum, apud *Christoph. Mangum*, vivo etiam tunc Autore facta. Altera A. 1722 multis accessionibus, veluti *Diff. de vetustissima Rewaiorum gente*, aliisque, locupletata, Tyrnaviæ prodiit. Hic autem longe melior instructiorque iste Commentarius emittitur, quod *Cel. Belius*, ex gentilitio *Rewaiorum* tabulario exemplum primæ editionis, annotationibus, ab ipso Autore copiose adscriptis, auctum, nactus, comparare cum commentario & conferre potuit. V. *Martini Schmeitzelii*, Transilvani, P. P. Halensis, de *Clenodii regni Hungarici Meletema*, ab ipso Autore nunc denuo recensitum, secundis curis auctum, emendatumque. Quod quanquam maximam partem e *Rewaii* Commentario haustum est, neque adeo eleganter politeque conscriptum; quoniam tamen luculentius atque enucleatius *Rewai*o, ac, propter rationem viamque tractandi, commodius lectoribus, effectum est, hac Collectione non indignum, aut alienum, visum fuit. VI. *Historia coronationis Mariae Theresie in Reginam Hungaria*, Autore *Josepho Turkoff*, V. C. Jaurini A. 1741 edita. In duos Libros descripta est. Primo inaugurationem ipsam enarrat, altero documentis ad XXXIV res ipsas confirmat. VII. *Historia Hungarica*, in compendium missa, e Diplomatum & MStis hausta, atque emendata a *Rewai*o, cum consilium cepisset, suum de Corona Hungariæ Commentarium recognoscendi. Inscribitur: *Monarchia Hungaria Censuræ*. Primum vulgata est hortante *Francisco*, Comite de *Nadasd*, Judice Curie Regiæ, Francof. ad Mœnum A. 1669 fol. cura *Casparis Jongelini*, Abbatis Eufersthalensis, regni Hungariæ Historici, sed parum curate, minusque diligenter, tractata. Mascule de eo *Rewaii* labore judicavit in Præfatione sua *Cel. Belius*; nisi quod nobis quidem videtur, ex MSto doctissimi viri, inimica manus, quædam, quæ forte ad palatum non erant, sustulisse. Hæc nostra conjectura eo confirmatur, quod antecedentia cum consequentibus non semper coherent, adeoque intermedia sublata fuisse, necessario credendum

credendum est. Sed ita sunt homines nonnulli, longo usu adæo depravati, ut *Herculi* clavam citius, quam iis vulgarum opinionum farraginem, extorqueas. VIII. *Casp. Jongelini Catalogus Palatinorum & Judicum Curie Regiæ*, a Cl. *Schwandtnero* ad nostra usque tempora deductus, a *Belio* autem, Viro Cel. multis locis auctus, atque emendatus. *Tenuis Jongelini* opella est, quam elaboratiorem multo, atque insigniorem, inprimis quod ad *Judices Curie Regiæ* attinet, edere parat *Illustrissimus Baro, Carolus a Keller*, Vir summae dignitatis, literarum amans, eruditionis, humanitatis, omnisque elegantiae, laude conspicuus; cui partui, nostri & literarum causa, propitiâ *Lucinam* precamur. Index, & alteri huic *Volumini* annexus, cum priore, de quo paulo antea *judicium* fecimus, plane convenit.

An quibus omnibus, fatis apparet, quantum pretii statuendum sit huic *Collectioni*. In universum nos quidem ita sentimus, præ nobisque ferimus, *Schwandtnerum & Belium*, *Cel. Viros*, omnibus *Collectorum Editorumque* officiis cumulare satisfecisse. Neque vero *bibliopola* ullis sumptibus percipit, quibus *Scriptores* hi ornati atque decorati prodire possent. Adjecit enim etiam *Mappas* quasdam *geographicas*, ad intelligendam *Historiam* eam necessarias; & maximam, quæ dicitur, nitidissimamque *Chartam*, literasque elegantissimas, adhiberi curavit. Quibus sane rebus omnibus effectum est, ut jactare se hoc *Opere*, & posteritati ostentare, *Historia Hungarica* possit, & ut res literaria magno se beneficio obstrictam debeat obligatamque profiteri. Sperare nos jubet *bibliopola*, *Viri* honestissimi, destinatio *Tomos* plures; de quibus (ut autem prodeant, vehementer optamus,) suo tempore ingenue judicabimus.

CORN. VALERII VONCK LECTIIONUM LATI-
narum Libri duo; in quibus plurimi Scriptores Latini,
& maxime Christiani, emendantur atque illustran-
tur, alia item nonnulla observantur.

Trajecti Vitorum, apud Herm. Besseling, 1745, 8 maj.
Plag. 13.

Pergit Autor Clarissimus lucem Scriptoribus priscis affundere; & cum ante duos, sive quod excurrit, annos, *criticum* ejus, quod in his *Actis* laudavimus, *Specimen* cum doctorum approbatione virorum exceptum esset, felici omnino omine *Observationes* emisit hæc in Scriptores varios, Christianos præsertim, eosque inprimis, qui cum in paucorum manibus, tum nondum satis a librariorum mendis liberati, erant: in quibus idem ingenium alacre, lætionem eandem diffusam,prehendimus, judicium subtile idem, acutum, elegans, quod in *Specimine critico* commendavimus, & nobilissimum Autorem apud quemvis bonum æquum non potest non commendabilem efficere. Ita etiam comparatæ sunt hæc Læctiones, ut, de *Corippi* meditantem editione, unde præclara multa in eruditum orbem redundabunt, sicut de reliquis, quæ de *Martiano Capella*, & *Boethii Commentario in Topica Ciceronis*, cogitat, excitandum inde Nostrum arbitremur. Incipit autem a *Sulpicio Severo*, eleganti veteris Ecclesiæ scriptore, eumque sapius emendat & illustrat. Locus est mox a principio *Hist. Sacr. Lib. I Cap. 1* hujus tenoris: *Visum autem mihi est non absurdum, cum usque ad Christi crucem, Apostolorumque actus, per sacram Historiam cucurrissem, etiam postgesta convertere, excidium Hierosolymæ, vexationes populi Christiani, &c.* Verba ne sana sint, efficere videntur viris doctis illa *etiam postgesta*. Rescribat *Giselinus*, ut opitularetur scriptori, *concellere*. Vir acutus, *Joan. Arcerius*, in margine exemplaris sui, quod communicaverat cum Nostro *Cel. Wesselingius*, adjecerat *contexere*. Ipse Autor, simul legerat, malebat *convertere*, quod vidit postea jam occupasse *Jo. Dan. van Hoven* in *Veris & Verosim. pag. 48, 65*. Sed mutavit etiam suam sententiam: ægre enim verbo *cucurrissem* respondere *convertere*, recte sentit. Præterea, vocem *convertere* nil aliud esse, quam multa & varia, sine cura discriminis, in unum conducere, ex *Gellio* probat *Præf. Noct. Ast. pag. 7*, quod vocabu-

Pag. 1-4.

vocabulum ad metaphoram ab itinere sumtam (unde *cucurrissem* scripsit *Sulpicius*,) minime quadrat. In quo nos plane consentientes habet. Igitur ita cupit legi: *Visum autem mihi est n. a. - - cucurrissem, etiam in postgesta convertere.* At, si quid nobis suboleat, addi quoque ita necessario deberet *me*, hoc modo: *etiam in postgesta me convertere.* Latini enim dicunt *convertere se*, (vel *animum*.) *in aliquid*, aut *ad aliquid*, ut ipse *Cl. Vonck* e *Cicerone* adducit, *convertere se in Asiam.* Atqui, sic duæ excidissent voces, necesse sit, *me* & *in*, quod sublestum est, &, eas textui tamen ingerere, aliquantulum audaciæ fuerit. Interim vel absque emendatione capimus ἔγνω. Nam *Sulpicius* verbo *convertere* innuit e *Græco in Latinum*, in verbo autem *cucurrissem* intelligit *convertendo*. Qua ratione omnia molliter atque optime videntur fluere. Ad alia pergimus. *Sulpicius* eodem *Libro I Cap. Pag. 15;*
 §. 5 ita scribit: *Rex Assyrius, portis adsaltans, minitari excidium, deditioem imperare, Ezechiam frustra Deo confidere, se Dei nutu potius arma suppressisse, - - Vocabulum suppressisse omnem hic sentum suppressimere, Interpretes non inepte statuunt: plerique etiam reponunt sumfisse.* Sed conjecturæ huic assensum denegat *van Hoven Lib. cit. pag. 92*, cupitque legi *suscepisse*; malleus tamen prius, *sumfisse*. Utrumque vero Autori nostro displicet. Ille emendat: *Se Dei nutu potius arma sua pressisse.* Admodum sane ingeniose. Nam *sua* est *Ezechia*, ἀντὶ τοῦ ἐξου, quomodo & optimi quique loquuntur, Autores vero hujus ætatis quam maxime. Posset etiam ad Regem Assyrium referri, qui arma Judæorum, quo erat fastu & tumore, *sua* vocet. Ac ista primum firmatur emendatio ex *Regum Lib. IV Cap. 18 v. 25*; deinde, quoties *arma* & *arma* inter se permisceantur, *Cel. Burmannus* docet ad *Rutilii Itiner. Lib. I v. 83*, cujus *Rutilii* duo loca hic obiter atque ὡς ἐν παρόδῳ tentat *Vonckius*, & alium corrigit, quæ si qui cupiunt, ad ipsum librum eos remittimus. *Libro II Cap. 1* hæc leguntur: *Maxime itaque Danielis egregiam perseverantiam, & in absolutionem Susanna divino* 17, 18.
consilio,

consilio, ceteraque ab eo gesta ordine persequemur. Jam isto loco in varia abeunt Interpretes. *Sigonius* jubet emendari, *in absolutionem Susanna divinum consilium.* *Drusius* vò in expungit; quod etiam *Arerio* visum est. *Vorslius* autem *Sigonium* sequitur. Sed vidit Vir Cl. mutatione nulla opus esse. Ait enim *Severus Sulpicius*, persecuturum se esse *Davicis* perseverantiam, & ab eo *gesta*, divino consilio in absolutionem *Susanna*, ceteraque, quæ perpetravit. Præterea insolens non est ullo modo, scribere: *gerere aliquid in alicujus absolutionem*; veluti dicitur *fieri in utilitatem, permiciem, alterius.* Aut, si quid esset omnino immutandum, legi posset: & inde *absolutionem Susanna div. conf.* cujus generis correctio nec contorta, & non improbabilis, foret. Ceterum ad historiam *Susanna* conferti meretur *Alcimus Avicus Lib. VI Poemat. sive de laude Virginis. v. 559 seq.* eandemque *Nicod. Frischlinus* eleganti Comœdia executus est, quæ in *Oper. ejus poeticis* apparet *Parte II.* Porro *Capite XV* in *Lib. II Sulpicii* duabus distinctis vocibus habetur *ante captivitatis* (scil. mala), pro quo Noster uno verbo *antecaptivitatis* scribendum censet; non aliter *Lib. I Cap. 1 postgesta*; & apud *Terentium*, *semperlenitas*, aut, ut in *Distichis Catonis*, *semperpatientia.* Quod nobis non displicet. Excitat præterea suffragantem *Docifl. Arzenium*, ad *Lib. I Dist. 38*, & *Cl. Cannegieterum Rescr. Boxborn. pag. 141*, siquidem, illum, observavimus subinde, scriptores producere ex instituto, qui de aliquo argumento data opera exposuerunt, veluti *de Christianismo Constantini*, item *de Prisciliano*, & *sectatoribus ejus*, atque nonnunquam alios. Jam plura in sequentibus annotat ad *Vitam Martini*, ac *Dialogos Sulpicii*, post diligentem *Hieronymi de Prato* operam. In *Prefatione vita Martini* §. 5 ex edit. *Clerici* habetur: *quia nec magnam istarum unquam scientiam contigissem.* Deficit vox *istarum* in *Trajectinorum* altero Codice, eamque nec in *MStis* inveniri multis, *Barthius* refert, ideo legens: *quia nec magnam unquam Rbetorum scientiam c.* Nobis quidem admodum videtur durum, pro *rerum* legere *Rbetorum*; at

Vonckius

Vonckius emendationem arripit, & ita jubet: *quia nec magnam Sophistarum unquam, aut Rhetorum, scientiam cont. addens, Sophistas & Rhetoras conjungi l. 6 §. 1 ff. de Excusat. tut. & alibi.* Quod a vero non quidem alienum est; sed, loco *istarum & rerum* substituere *Sophistarum & Rhetorum*, contorta valde correctio, ac eo minus vero similis, habetur, quod vocabulum *istarum* a multis abest Codicibus. Per *scientiam* enim *istarum rerum*, seu nude *rerum*, intelligit *Sulpicius* (veluti e contextu claret,) facultatem, ornate, et absque solœcismis, scribendi. In *Epist. 3 ad Bassulam socrum* §. 17 legitur sic: *Vultus luce clarior renitebat, cum membra cetera ne tenuis quidem macula fuscaret. In aliis etiam, & in illo tantum artubus non pudendis, septennis quodammodo pueri gratia videbatur.* Hæc depravata esse, atque sensu carere, videntur. Itaque Autor tentabat: *Id aliis (aut, id in aliis,) etiam. Sed in illo tantum artubus non pudendis sept. q.* Interpretatur autem hoc modo: Quod de vultu clariori, & omnis maculæ toto corpore absentia, relatum erat, id *Martinus* commune cum aliis habebat Sanctis; illud vero ipsi peculiare erat, quod in membris pueri defuncti, septennis *gratiu artubus non pudendis* videbatur. *Artus pudendi* pueri septennis dicuntur, quod illa ætate pudoris vera causa non obtinet; aut, quod reapse in septennis pueri *gratia*, quæ in *Martini* membris videbatur, τὰ ἀϊδοῖα prorsus deficiebant, iudicium castimonie sancti viri, & perpetuum ab eo custoditæ virginitalis. At *ea Vonckius* est modestia, ut iudicare de hac interpretatione sua alios sinat; qua nobis data venia utentes, existimamus, nimis esse decurtatum, si legatur: *id alios etiam, sive id in aliis etiam; nec stilo reliquo Sulpicii convenire; dein, durum aliquando, quod reliqui Sancti subintelligi jubentur: erat enim in reliquis etiam Sanctis gratia; porro, non commoda loquendi formula enuntiari, & in illo (scil. puero) septennis pueri gratia videbatur.* Progreditur Autor ad *Minucii Felicis Octavianum*, eximie libellum utilitatis, sed nondum a nævis omnibus, Criticorum opera, persanatum. *Cap. VIII, Cum Abderidem, ait, Protagoram Athenienses viri consulte potius, quam*

Pag. 51,

52.

profane, de divinitate disputantem, - in finibus expulerint. Hic flagitare antecedentia *Minucii, Vonckius* putat, ut legatur, *non consulte potius, quam profane*; nam sæpe, addit, per sequentem syllabam *con* vocabulum *non* in aliis locis excidisse, v. c. l. 4 *D. de Legibus* haberi: *ex his, quæ forte uno casu accidere possunt, jura constituuntur*, ubi legendum esset, *jura non constituuntur*. Similiter ex *Martiani Lib. I de Nupt. Philol. pag. 2, & Suetonii Tiber. Cap. 7*, idem adstruit. At nos in bonis observavimus scriptoribus, inprimis *Cicerone & Livio*, tò non subinde haud adjici, quamvis necessario subintelligatur: ipse præterea *Minucii* locus vix indiget ejusmodi medela; nam *consulte* opponitur tò *profane*, id est, *non consulte*. Sensus est: *Quamvis Protagoras ita de Diis loqueretur, ut consulte potius, quam inconsiderate, de ipsis videretur verba facere, finibus tamen eum expulerunt.* Ut adeo ne transpositione quidem, quam cupit *Vir doctus*, opus sit, hoc modo: *profane potius, quam consulte, de divinitate disputant.* Jam post *Minucium*, de *Aibelmi*, sive *Adelmi*, Poematibus quædam decerpuntur. Ejus *Monachi de laude virginitate* carmen, non plebejæ eruditionis, immo limatioris, quam quis putet, ingenii, est, nisi quod ex opinionibus ac barbarie seculi sui, (septimo florebat,) multa traxit. Illum Scriptorem, ob metri neglectam rationem, *Casp. Barthius Lib. XIII Advers. Cap. 17, & ad Scatii Thebaid. Lib. V v. 253*, suo merito, non Poetam, sed *doctissimum versificatorem*, nominat. Ab imperitis autem librariis fœde inquinatum, *Jo. Frid. Gronovius*, ex *MSto Oxoniensi*, & suoapte ingenio, innumeris in locis emendavit, *Observ. ad Script. Eccles. Conf. Syllog. Epist. Petr. Burmanni Tom. II pag. 596*. Ipse *Vonckius* medicas similiter manus, nec infelici successu, admovit. *Versu 28* legitur apud *Aibelmum*:

Versibus infandis nonum quem dicere dignor.

Pro nonum quem reponit *Noster non unquam*. Idque ipsum haud dubie *Hanckius* voluit, quem *Jac. Basnagius Tom. I Antiq. Lect. pag. 714* in nota *MStæ* legisse refert *non nunquam*, quod hic nihili tamen est. In hac enim Critices parte parum se esse

se esse verfatum, pluribus argumentis palam fecit *Basnagius*, vir alioquin rerum ecclesiasticarum peritissimus. *Versf. 170 Pag. 64.* hæc habentur :

Dactylus ut dulcis frondenti vertice palma.

Truditur ex sicco, præstabit stipite proles.

Imitatur hoc loco *Virgilium Lib. II Georg. versf. 30, 31, Althelmus*, ubi similiter legis *truditur ex sicco*, quem versum frustra fuit aggressus emendare *Jul. Pontedera* apud *Cel. Gesnerum Collect. Scriptor. rei rust. pag. 1297*, dum jubet: *truditur ex sicco*, ut *sicco* sit ἀρχαῖος dictum pro *setto*. Nam vulgatum & *Althelmus*, & verba *Virgilii*, quæ præcesserunt, *caudicibus scētis*, tuentur.

Neque enim *Virgilius* a vitio ταυτολογία excusaretur, si tam brevi intervallo absque causa bis eadem dedisset. *Sicco stipite* est solo trunco, frondibus & cacumine destituto, de qua *ficci* notione vide *Salmasium ad Capitolin. in Maximin. Cap. 13.*

Porro, varietatis causa, immiscet quædam *Vir. Cl.* inter *Althelmi* explanationes, ad *Cypriani* libellum *de idolorum varietate*, e quibus exemplum similiter unum addamus. Legitur *pag. 392 ed. Minucii Gronov.* ita: *Nam & immolabant hostias, & dies festos dando bonore celebrabant.*

Hic sublesta sunt Auctori verba *dando bonore*. Primo itaque intuitu legendum credebat *tanto bonore*, postea malebat *indicendo*, seu *dicendo, bonore*, conjecturam corroborans loco *Virgilii Aeneid. I v. 636: Simul Divum templis indicit honorem.*

Sed, ex nostra sententia, *dare* hoc loco idem est, quod *indicere*, veluti a probatissimis Auctoribus accipitur, *Ovidio, Horatio, Claudiano*, ipso *Cicerone* & *Virgilio*, quorum tamen loca adscribere, hic longius foret.

Et hæc sufficiant de *primo* Lectio-num Latinarum specimine. Principia *secundi* ducit *Optatus Milevitanus*, cujus nonnulla loca e libello *de Schismate Donatistarum* emendantur atque corriguntur.

Et ibi quidem *Vonckius* ad verba *Lib. I Capit. 14: jam omnes heretici ceperant murmurare*, longum primo panegyricum, nec sine sale, instituit, de Ἀσπερικοποιῖς, flosculos inspergens varios, & acerbam satiram, qualem homines philosophi non lubenter audiunt; qua finita,

97.

98.

99-102.

Optati

Dd 2

Optati

- Optati* verbis *hereticos* eximit, & ita legit: *jam omnes ceteri cœperant murmurare.* Quomodo enim *heretici* huc arcessantur, obscurum est. Putabat *Gronovius* in *Script. Eccles. Cap. 13*, legendum esse *omnes erecti c. m.* qua ratione ex uno etiam Codice *Dupinius* edidit; Autoris vero emendatio forsitan præferenda videtur. *Lib III Cap. 3* hæc verba occurrunt: *Quid de levitate & furore laboravit tantis pauperibus impedire?* Forte *tantus*, ait *Noster*, pro *tantis*; qualis nimirum *Donatus* sibi videbatur; nam de eo hic agit. Nisi, quæ verisimilior conjectura est, *tantis* dixerit *Optatus*. pro *tot*; erat enim ingens pauperum numerus. Ita etiam loquuntur non posterioris saltem ævi scriptores, sed ipsi subinde antiqui & aurei seculi. Vid. *Broukhusium ad Propert. Lib. II Eleg. 16.* Eam sententiam Autore *Corippo*, *Iscaio*, *Pseudo-Dicly*, ulterius comprobatur, & bene tuetur. Nunc in *Sedulii Carmine Paschali* quædam, post virorum doctorum labores, persequitur. Mox ab initio legitur in *Prologo vers. 3*:

114.

Nec queras opus hic codicis artificis.

Qui locus hic *codici*, quæsumus? Poeta est in perpetua a convivio metaphora, unde, vocabulum *codicis* quomodo huc pertineat, non perspicitur. Id damus omnino Viro docto haud inviti. Interim *Vonckius* absque mora (sic enim loquitur,) reponere jubet:

Nec queras opus hic onychis artificis;

post excogitatam autem hanc emendationem, *Sedulium* graviter accusat, quod accuratiorem syllabæ rationem non habuit: prima enim in *onychis* producitur. Quasi emendatio in *onychis* *Sedulii* certa scriptura esset, & non *Vonckii* conjectura quædam! Quod significat, nimium fidere suis viribus, doctrinæque! magisque (ut cum pace illius dicamus,) niteret Autoris Clarissimi rectum iudicium, si a formulis quorundam Criticorum nonnullis abstinuisset, qui fastuosius quidem loquuntur, quam ipsi apud animum cogitant. Nam quare *ἐνδομηνίαν* ubivis suam, liberalitatem in concedendo, *σοχασμὸν*, *ἐνρήματα*, commendat & prædicat? Atqui ista omnia lectoribus doctis ex se patebunt, nec præcone, Autore ipso, indigent.

indigent. Sed juventuti forsitan tribuendum est, quod ætas relinquit maturior. Post hanc operam, in Poemate *Guntheri* occupatur, quod sub titulo *Ligurini*, de *Friderici Barbarossæ* bellis Italicis tractat: cujus publicandi specimen, post *Spigelii* & *Rittersbusii* editiones, Cl. *Withofius* dedit. Legitur in *Lib. I vers. 165*:

Ille suis speciosa locis.

Pro *speciosa locis* scribendum, recte censet, *spatiosa locis*, quomodo pariter peccatum fuit *Lib. II vers. 336*:

Parva quidem, sed tuta novo speciosaque muro;

nam iterum debet *spatiosaque muro*. Contra, vocem *speciosa*, quæ bis ejecta e *Gunthero*, reddendam *Corippo* esse, in sequentibus evincit. *Lib. III v. 921* habetur: *Jura vetusta feram*, 126.

pro quo *feram*, corrigi *Withofius* in *Specim. Guntheri pag. 91* jubet *jura vet. teram*. Sed *feram* hoc loco, ut sæpius, significat *anferam*, atque adeo longe est melius. Patet id e verbis *Friderici*, ubi legato populi Romani respondet, *v. 448*.

Et quid notius formula, *omnia fert ætas*, seu, ut Græci dicunt, *ἅπαν Φέρες πάντα*? Similiter *Jcti furtum a ferendo*, id est, auferendo, deducunt; & infinita alia. Ad finem *Capitis* de pretio ac fide *Guntheriani* operis paucula adjicit, neque colore, ait, destituta esse, quæ in *Parergis Gostingensibus Tom. I Lib. III pag. 149 seq.* disputantur, ubi, supposititium esse *Guntheri* poema, & feriori adscribendum ætati, evincitur. Non 132.

audet Vir Cl., post dissensum maximorum virorum, aliquid decernere. Illud adstruit jure merito, *Guntheri* nunquam eam esse autoritatem, ut ad vocis alicujus dubiam latinitatem adstruendam idonea ex eo hauriri probatio queat, ubi alia præsertim testimonia deficiunt. Non invenustum etiam 133.

carmen *Severi Sancti*, sive *Endeleichi*, extat *de boum mortibus*, cui navos aliquot eximit. Inter alia nobis placuit lectio, dum pro verbis *Endeleichi*, *v. 33*, *quis mentes geminæ confona tinnulo*, reponit levi immutatione: *quis mentis geminæ conf. t.* quæ melior est certe, quam Rev. *Heumannii*, *quis frontes geminæ*. Denique plura decerpere hinc inde possumus, ni elegans Autoris ingenium, & quam præclara in aliis

aliis promittat olim, ex his adductis jam satis eluceret. Itaque ad Lectiones criticas, quas ex *Josephi Iſcani de Bello Trojano* carmen, item ad *Jul. Exuperantium de Bello Civ.* dedit, porro, quæ ad loca varia *Joannis Cassiani de institutis cœnobiorum*, ad carmen *Marii Victorini de Fratibus Maccabæis*, ad aliud *de laude virginitatis, Alcimi Aviti*, non contemnenda proposuit; ad hæc igitur, & similia, Lectores, ut in ipso libro melius, quam in excerpto, perspiciant, remittimus; eas enim Lectiones adisse, neminem poterit.

Das Ost-Friesische Land-Recht, nebst dem Reich- und
 Syhl-Rechte, ic.
 hoc est,

JUS PROVINCIALE FRISIÆ ORIENTALIS,
una cum jure stagnorum & piscinarum, ad fidem anti-
quissimorum Codicum manuscriptorum editum. Addita est
versio Germanica hodiernæ dialecti, cum notis historico-
criticis, & Indicibus locupletissimis, opera & studio
MATTHIÆ DE WICHT, J. U. D.

Aurici, apud Hermannum Tapperum, 1746, 4.

Alph. 7 plag. 5.

Quam solliciti olim fuerint in custodiendis conservandisque patriæ suæ legibus atque institutis Germani, vel ex eo intelligitur, quod introductionem Juris Romani atque Canonici admodum indigne tulerint, &, ne peregrinæ leges juris Germanici luminibus officerent, tanto studio providerint. Loquuntur hanc majorum nostrorum curam, quam plurimæ jurium provincialium ac statutorum compilationes, non alia de causa in scripturam redactæ, quam ut oblivionis tenebris ereptæ, præ juribus peregrinis auctoritatem illibatam in foro obtinerent. Exemplo itaque civium incitati Frisiæ orientalis incolæ, paterna instituta diligenter literis mandarunt, tandemque a Comite *Edzardo I* absolutum juris

juris Frisici corpus, publica autoritate confectum, & ex institutis, consuetudinibus, legibusque patriis, haustum, impetrarunt. Præclarum hoc Themidos Germanicæ monumentum, quod & hodie ad causas dirimendas in consilium adhibere solent Frisii, nunquam hæcenus typis exscriptum, in curia provinciali Frisica latuit. Unde egregiam eruditæ operam navasse dicendus est Cl. *de Wicht*, quando illud jam primus evulgavit, doctissimisque animadversionibus instruxit. Cum autem, observante *Cajo*, Jureconsulto, in *l. 1 D. de O. J.* illotis, quod ajunt, manibus ad legum explicationem accedant, qui non de historia earum prius sunt solliciti, originem juris Frisici orientalis studiose Cl. Editor edisserit. Narrationem de legibus, ab antiquissimo Rege, *Frisone* dicto, & ex India oriundo, huic genti datis, inter fabulas relegandam esse, constituit. Frisios tamen, ad exemplum reliquorum Germanorum, antiquissimis jam temporibus institutis atque legibus non scriptis usos esse, contendit, illudque vel ex notissimo Cimbrico bello palam fieri, statuit. Mores Germanorum, quos *Tacitus* descripsit, maximam partem in jure Frisico deprehendi, observat, multisque exemplis confirmat; qua etiam occasione multis argumentis contra quosdam viros eruditos comprobare annititur, testamenti factionem Germanis fuisse incognitam, *Taciti* vero libellum optimam antiqui juris Frisici noticiam suppeditare, concedit. De jure Romano nihil *Taciti* ævo apud Frisios in usu fuisse, urget. Leges Salicas inter fontes juris Frisici numerandas esse, contendit, idemque de legibus Anglo-Saxonicis asseverat. Qua ratione Frisii sub Francorum dominationem pervenerint, exponit. Ab eo tempore Frisios Francis tributarios factos esse, servitia militaria illis præstitisse, & legibus eorum vixisse, narrat. *Carolam M.* vero, aut *Carolam Martellum*, jura Frisica constituisse, negat, cum plurima hæc in jure compareant, horum Principum ætate recentiora. Antiquas potius Frisiorum leges, a *Joanne Heroldo*, *Friderico Lindenbrogio*, *Sibrando Siccamo*, & recentissime ab Ill. *Gartnero*, evulgatas, hoc temporis tractu, quo Francis parebant Frisii, confectas esse,

Pag. 5.

7.

12.

14.

31.

33.

42.

44.

50.

55.

- esse, contendit, eas jussu *Haraldi*, Daniæ Regis, uti vulgo creditur, datas esse, negans. Ex legibus quoque Saxonum, Anglorum, Warinorum, aliarumque septentrionis gentium, multa ad juris Frisici illustrationem hauriri posse, observat. De Capitularibus etiam Regum Fraucorum erudite disputat, eaque etiam ad Frisios pertinuisse, eosque strinxisse, multaque adeo ex illis in jus Frisicum migrasse, monet. Statum juris Germanici, qualis post extinctam Carolingorum stirpem fuerit, depingit, atque constitutiones *Ottonum*, *Henrici II*, *Conradi II*, reliquorumque *Henricorum* & *Fridericorum*,
85. inter fontes juris Frisici referendas esse, contendit. De jure etiam imperiali (*Kaysér Recht*), quod Ill. *Senckenbergius* Corpori Juris feudalis inseruit, disputat, ejus originem ad tempora *Conradi II* referri posse, negat, sed, illud ex constitutionibus imperii, & Capitularibus Regum Francorum, *Friderici II* tempore, a privato quodam compilatum esse, contendit.
90. Jura Frisicæ domestica deinceps recenset, quæ saltem tempore
92. *Friderici II*, Imperatoris, confecta esse, existimat. Communi consensu integræ nationis Frisicæ, sub directione tamen missi imperialis, ea jura fuisse condita, & primum Latine in literas relata, conjicit. Tempore interregni Frisios avitam fere libertatem recuperasse, nos docet. Democraticus ab eo tempore status apud Frisios obtinuit, & de causis, ad integram nationem pertinentibus, in comitiis, sub dio habitis,
108. consultum est. Præcipuas leges, in ejusmodi comitiis conditas, Cl. Editor recenset, &, quænam ex illis juri huic provinciali fuerint insertæ, indicat, de juribus etiam Frisicæ in scripturam redactis abunde & accurate disputans. Comes Frisicæ, *Edzardus I*, de immutando, & ad formam reipublicæ sui temporis adaptando, jure Frisico serio cogitavit, idque consilium A. 1515, prævio ordinum provinciæ consensu, & opera Jureconsultorum usus, perfecit. Codicem illum *Edzardi* nequiquam in illa forma, in qua confectus est, hodiernum proflare, Cl. Editor urget, cum varia huic juri addiderit *Sibrandus Eddens*, judex provincialis, post tempora *Edzardi* clarus, & insuper Codices hujus Juris manuscripti, quotquot supersunt,

sunt, omnes, in ordine & numero Capitum, inter se differant. Jus vero *Edzardinum*, per quamplurima addita-
 menta, quæ illi iudices provinciales subinde attexuerunt, ex
 Jure Romano nonnunquam hausta, vehementer incertum
 evasisse; & varias in judiciis turbas excitasse, idem docet. Pag. 196.
 Cautum ideo est communi Ordinum Frisæ orientalis
 consensu, ut exemplar hujus juris, in curia provinciali su-
 prema reconditum, quod quidem ceteris accuratius, & ab
 additamentis magis immune, habebatur, typis exscriptum,
 publicaretur, versio Theotiscæ secundum hodiernam diale-
 ctum adderetur, voces obsoletæ explicarentur, indicibus
 denique necessariis editio instrueretur. Provinciam hanc
 Cl. Editor in se suscepit, qui, superatis, quæ ipsi hoc in ne-
 gotio remoram objiciebant, impedimentis, illud lectoribus tan-
 dem integrum exhibuit. Et, quamvis Codex supra memo-
 ratus, ad cujus quippe normam præsens editio efficta est,
 pro authentico habeatur, eum tamen omni vitio neutiquam
 carere, Cl. Editor pronuntiat, unde illos errores, & inde na-
 scentes obscuritates, ope aliorum Codicum is emendavit, quos
 quidem sigillatim adducit, & describit. De jure tamen sta-
 gnorum & piscinarum (*vom Teich- und Syhl-Rechte*), quod ap-
 pendicis loco in plerisque Codicibus juri provinciali additur,
 & in hac etiam editione comparet, nihil hic Cl. Editor affert,
 commodiori occasione eam descriptionem reservans. 200.
 Integrum vero jus provinciale in *tres Libros* descriptum est,
 & singuli *Libri* in sua *Capita*. Præmissa est Comitum *Ed-
 zardi* Præfatio, in qua, quid quilibet *Liber* pertractet, ex-
 plicatur. Notæ Cl. Editoris ipsi textui subjunctæ sunt, &, quam-
 vis longiores interdum, ad explicationem tamen textus
 utramque paginam faciunt. Jus piscinarum & stagnorum *no-
 vem Capitibus* absolvitur, doctè, ut cetera, a Cl. Editore il-
 lustratum, cui profecto multas grates debent rerum Ger-
 manicarum studiosi, cum Juris hujus editio ad illuminan-
 dam patriæ nostræ jurisprudentiam, & indagandas lingue
 Theotiscæ origines, haud parum conferat.

D. TRAJANUS, SEU DE LEGIBUS TRAJANI
Commentarius, Autore JO. AUGUSTO
 BACHIO.

Lipsiæ, apud Joannem Wendlerum, 1747, 8.

Plag. 18.

Cum inter omnes ex veterum monumentis, rerumque gestarum memoria, satis constet, Principes, ut quisque eorum fuerit sapientia, doctrina, bonisque moribus, maxime præditus, ita æquissimas leges saluberrimasque constitutiones in rempublicam induxisse; nemini sane mirum videbitur, si is, qui inter Romanos Imperatores Optimi cognomentum meruit, *Trajanus* inter alias virtutes hanc quoque laudem ad posterum transtulit, ut optimis legibus fundasse rem Romanam prædicaretur. Quam ob causam egregiam sane atque maximopere laudabilem operam posuit Cl. *Bachius*, cum *Trajanis* Constitutionibus pro sua, qua maxime pollet, doctrinæ atque elegantie copia magnam lucem affundere laboravit. Qua in re versatus est ita, ut nos ipsi dubii hæreamus in definiendo, utrum magis *Trajanus* de reperto legum suarum interprete, an Clariss. Autori de opportuna tractationis materie. gratulari debeamus. Eam enim viam ingressus est Cl. *Bachius*, quam omnes ante eum Jcti, quibus vera Jurisprudentia curæ cordique fuit, ambularunt, ut Historiam cum legum scientia cum maxime conjungerent. Quod vinculum quam vim ad intelligendos Juris libros afferat, non solum eleganter, sed etiam docte, commonstravit in Præfatione Autor, quam quidem rotam, quod nemo ex nostra sententia ea de re serio dubitare possit, taciti relinquimus, hoc tantum allaturi, quod in ea de rescriptis *Trajanis* commentatus est. Cum enim ex loco *Julii Capitolini Macr. Cap. 13* posset colligi, Imperatorem nunquam libellis respondisse; Cl. *Bachius* non sine ratione contendit, hunc locum ad præsentem tantum pertinere, quoniam inhumanum videretur, civibus adeundi potestatem circumscribere, atque præsentibus supplicandi necessitatem libellis imponere. Sequitur Præfationem vita *Trajanis*, tanta verborum elegantia, serumque

rerumque copia descripta, ut, neminem fore, arbitremur, quem, legisse eam, poenitere possit, nisi quis, Autorem plus, quam ratio propositi ferret, oratorem egisse, dicere velit; quod tamen, tantum abest, ut reprehendatur, ut aliis, qui in describendis vitis laborant, luculentissimo exemplo esse possit. Ipsa tractatio in *quatuor partes* distributa est, quarum *prima* Leges, *SCta*, *Edicta Trajani*, secundum ordinem temporis proponit; *altera* ea, quibus certus annus assignari haud potest, complectitur; *tertia* de rescriptis ac decretis *Trajani* agit, quam *quarta* de statu Juris civilis sub *Trajano* excipit. Nos, institui nostri & brevitatis bene memores, dabimus unum alterumque ex illis specimen, ex quo, quem in explicandis legibus modum adhibeat Autor, Lectores possint cognoscere, atque simul judicare, quid de ipsa elegantissima tractatione statuere debeant. Primum locum occupet non incognitum illud *Trajani* beneficium, de his, qui se ipsi deferunt, Edicto quodam promulgatum, &, ut Autori contra *Heineccii* sententiam videtur, ab Edicto de poenis delatorum diversum. Cum enim ex *Lege Julia* de caducis, institutisque primorum Imperatorum, maxima delatoribus praemia constituta essent, iisque ad ad emungendas civium opes invitarentur isti, ut ita dicamus, canes; sapienti sane consilio edixit *Trajanus*, ut, qui ipsi, antequam causa ad aerarium deferretur, profiterentur, se caduca possidere, partem fisco inferrent, partem sibi retinerent; ad quam professionem admittebantur omnes, quibus alioqui deferendi potestas interdicta erat, ut saeminae, impuberes, atque minores, servus, cui legatum relictum erat, non dominus ejus, item haeres ejus, qui, quod capere ex legibus non poterat, cepit, si modo hic se deferendi animum habuit, atque morte praeventus est. Caduca autem ab *Augusto* & sequentibus Imperatoribus in aerarium, ab *Antonino Caracalla* ad fiscum, redacta fuisse, veterum Autorum testimoniis comprobatur. Sed quid bonis, quae delator haud possidebat, factum est? Neque hac in causa dimidia parte excidebat, si res, quae jam ad aerarium pervenerat, ipsi vel partem, vel tacite, erat relicta. Cujus rei differentiam in eo posuit

Pag. 41.

32

42.

43.

44.

45.

46.

47.

48.

50.

fuit Autor, quod fideicommissa, *palam* relicta, in ipsis tabulis testamenti, continerentur, *tacita* vero a secreta conventionem, stipulatione, & chirographo, originem ducerent, quod variis exemplis ex *Quintiliani Inst. Orat. IX, 2, 74, & l. 3 pr. D. de Jure fisci*, commonstrat, uti etiam magna cum veri specie contendit, ejusmodi fideicommissa tacita, primo SCto *Planciano*,

53. non vero L. Julia *Papia*, fuisse prohibita & sublata. Jam vero haud levis suboritur dubitatio, cum quaeritur, quomodo fideicommissa, *palam* relicta, ad fiscum pervenerint; quam Cl. Autor ita solvit, ut existimet, quaedam ex eo genere in fraudem fieri legis. Nempe, si quis incapaci quid reliquit sub specie debiti, & haeres illius fraudis particeps est; alia contra species est, cum is, cui fideicommissum relatum est, post mortem testatoris ante apertas tabulas sit incapax, quibus modis fideicommissum infertur fisco, & inde dimidia post redditur ei, qui se ipsum detulit. Quae de Praefecti *ararii* cognitione de caducis disputavit, apud ipsum legatur, uti etiam ea, quae de SCto *Hadriniani* ad hoc Edictum docte commentatus est; si modo addiderimus, Autori videri, Edictum *Trojani* ad praeteritum quoque tempus pertinuisse, propterea quod edicto adjecta esset clausula: *transacta, finitave, rata, firmaque sunt*, quae, si inveniatur, significet, legem praeterita quoque respicere. Inter varias Juris quaestiones magna cum cura tractata est ea, quae de eo agit, an, detracta quarta *Falcidia*, praemium *Trojani* totius assis, vel dodrantis, dimidia sit, quod ultimum rescripsit *Antoninus Pius*, non *Caracalla*, uti recte vidit Autor in *l. 54 D. ad L. Falcid.* quo tamen rescripto SCtum *Plancianum*, ex quo fiduciario quarta detracta eripiebatur, & ceteris legatariis conferebatur, haud imminutum est, cum illud rescriptum eo pertineat, quando testator haereditatem omnem, nullo legato oneratam, fiduciario relinquit, quo in loco per se SCtum cessat, & quarta ad *ararium* redigitur, cui tamen post *Caracallam* fiscus Principis successit. Tandem Cl. *Bachius*, eos, qui pro indignis haberentur, a praemio *Trojani* esse exclusos, conciliatis legibus, *l. 5 §. 20 D. de his, qui ut indign. &*

l. 1 eod. commonstrat. Egregiam sane, nec satis laudandam, operam impendit explicationi S^Cti *Rubriani* atque *Dasumiani*, quibus tantam lucem attulit, ut non possit non omnium, qui recte sapiunt, assensum laudesque expectare. Quæ enim de iis disputavit Auctor, facile se commendant omnibus, tum quod nova sunt, tum quod a vero proxime recedunt. Nos, rejectis vulgaribus, præcipua tantum delibabimus. Præposita Pag. 102.

curata fideicommissariæ libertatis, ut ita dicamus, historia, S^Ctum *Rubrianum* ad eos tantum, qui ex causa fideicommissi rogati manumittere deberent, atque latitarent, vel certe venire contemnerent, pertinuisse, ex *l. 26 §. 11 & l. 36 D. de Fideic. hered.* inprimis efficit: quo in loco notionem *τῶ latitare* accurate definit, exemplisque idoneis comprobat, semper hoc fraudationis causa fieri, & male agere *Ulpianum* in *l. 7 §. 4 D. Quib. ex caus. in poss. eat.* qui *Cicconem* præter rationem confutet. Neque obest *l. 28 pr. D. de Fideic. libert.* 104.

ex qua *Rubrianum* locum habet & tum, cum emtor servi fideicommissarii latitet, quoniam facile intelligitur, huic sub conditione manumissionis servum esse venditum. Quoties vero servus ex S^Cto *Rubriano* manumittitur, ordinus libertus redditur, denique hæredi jure patronatus adeo, ut eum nec alio jure, v. c. ex S^Cto *Claudiano*, recuperare possit *l. 33 §. 1 h. t.* Cum vero S^Ctum *Rubrianum* hæredum dolum malum & fraudes coereret, eosque libertorum operis privaret, *Dasumianum* hæredibus, qui ex justa causa abessent, prospexit, voluitque, servos fideicommissarios perinde haberi, ac si ex causa fideicommissi essent manumissi, quod erat *Caput primum S^Cti*; cum *alterum* ad alios, qui fideicommissi libertatem præstare deberent, v. c. successores, emtoresque, directum esset, qui, ex quacunque tandem causa abessent, libertum servabant. Et primo quidem Auctor constituit lectionem in *l. 51 §. 6 h. t.* eam, ut scribat: *ut quemcumque fideicommissam libertatem ex quacunque causa debere pronuntiatum fuerit, & eum, cosve, abesse contigerit*, quoniam vulgaris scriptura nullum fere sensum habet, S^Ctum *Rubrianum*, & hujus *Cap. I.* tollit, cum ex lectione vulgari sequeretur, etiam ex injusta causa 105.

108.

109.

110.

111.

113.

114.

- causa absentiae jura patronatus manere, atque praeterea verba, quaecunque ex causa, plerumque, uti in *l. 23 §. 4 eod.* fideicommissae libertati, non vero absentiae, conjunguntur, neque hoc in loco in absentiae causam anquiritur *l. 29 eod.* quae sane lectio
116. profus contemnenda haud videtur. Differt igitur *Dasumianum* a *Rubriano* in eo, quod in hoc, qui adesse nolunt, in fraudem libertatis libertum amittunt, in illo, qui iusta ex causa absunt, habentur, ac si ex causa fideicommissi servum manumississent, quemadmodum hoc servos tantum haereditarios,
117. *Juncianum* vero non haereditarios, complectitur. Praeterea recepta *Merillii Observ. VI, 24*, conjectura in *l. 29 D. eod.* qua pro: *ei libertas servatur*, legit, *ei libertus servatur*, probabili ratione totam legem ad alterum *Dasumiani* caput refert, tum quod is, qui libertatem praestare debet, non haeredis loco est, neque absentiae causa disquiritur, in quo tamen *Merillii* partes, qui hanc legem SCto *Junciano* tribuit, relinquit.
118. Lex *Vestibulici* quibus prematur difficultatibus, omnes norunt. Cl. Autor putat, *Vestio Libico*, cujus nomen in MSto *Contii* legitur, Coss. suffecto incerti anni originem debere, atque in senatu, ut nunc moris erat, leges ferre, esse perlatam a *Trajano*, tum quod *Hadrianus l. 2 C. de Serv. reip. manumis.* eam ad provincias prorogavit, tum quod prior commodis & honoribus municipiorum mirifice
119. favit, quo in loco Cl. *Nordkerkii* opinionem rejicit, qui ex loco *Varronis de L. L. Lib. VII in fin.* cum tamen is de libertate juris gentium agat, contendere studuit, hanc legem jam ante *Trajanum* obtinuisse, quo in loco quibus quasi gradibus ad plenam libertatem pervenerint reip. servi, perspicue satis atque secundum temporis ordinem explicat. Animus quidem erat, unum adhuc exemplum ex Rescriptis Lectoribus nostris proponere, sed, quoniam positi nos scriptionis nostrae cancelli admonent, consilium relinquimus, quemadmodum de quarta parte, qua optime sub *Trajano* Juris formam adumbratam dedit, quod in compendium mitti vix potest, dicere superfedemus. Ceterum nihil magis optamus, quam ut Doctiss. Autor, quam sibi hoc elegantissimo libello peperit gloriam, edendo opusculo *de Plinii legatione Pontica*, tanquam

quam altera hujus tractationis parte, amplificet atque confirmet.

ICONUM ANATOMICARUM, QUIBUS PRÆcipuæ partes corporis humani, exquisita cura delineatæ, continentur, Fasciculus primus; Diaphragma, Medulla spinalis, Vagina Uteri, Omentum, & Cranii Basis.

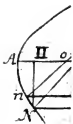
Gœttingæ, typis Abrahami Vandenhœeck, Acad. Typographi, 1743, fol. maj.

Plag. 12½, Tab. æn. 6.

Nihil est, quod Anatomen magis perficiat, quam icones partium corporis humani, ad vivum delineatæ, & æri incisæ, quibus vera de nexu, situ, & proportione, partium idea excitatur. Licet enim minime credamus, anatomicam cognitionem ex solis iconibus hæriendam esse, sed potius persuasum nobis habeamus, Anatomicum in ipsa corporum dissectione versari debere; tamen in iconibus curate delineatis repetitio & comparatio cum dissectis partibus vel a dissectoribus ipsis, vel a discentibus, cum fructu suscipitur. Inter plures alias, hoc seculo exhibitas, icones anatomicas, æ, quæ in theatro anatomico Gœttingensi elaborantur, omnino excellent. Insignis enim peritia in rebus anatomicis, quæ illustrem *Hallerum* ornat, maximo & indefesso studio in dies augetur, & in usus publicos convertitur. Separatim jam exhibuerat aliquis icones, quas typographus aliis addidit, & in unum fasciculum coegit. De singulis vero quædam sigillatim exponenda erunt. Tabula prima Diaphragmatis iconem sistit. Dederat olim longe imperfectiorem ex cadavere, *Basileæ* dissecto, sed, cum ipsi Autori non ubique placeret, icones aliquot veriores elaborari curavit, & ex iis optimam elegit, quæ diaphragma a facie inferiori conspiciendum præbuit, cum adhzrentibus cartilaginibus costarum, & vertebrae lumborum. Descriptio addita eo accuratior est, quod *Albini*, *Sennæi*, & *Corwperi*, delineationes & descriptiones optimas cum suis *Hallerus* comparaverit. Altera Tabula icones aliquot medullæ spinalis ex infan-

infantibus trium circiter annorum, ad vivum delineatas, exhibet, & concinnam explanationem sistit. Hanc dedit. *D. J. J. Huberus*, & prima icone medullam spinalem, vel potius duræ matris productionem, spinalem medullam, ejusque nervos, investientem, repræsentat, prout se in situ naturali, una cum nervis vertebralibus omnibus, eorum directione, situ, & magnitudine naturali, in specu vertebrarum habet, & quidem a facie postica spectata. Icon secunda a facie quoque postica medullæ oblongatæ partem, in infima basi cranii positam, refert, omnemque ex ea productam medullam spinalem, ab omni involucro, excepta pia matre, denudatam, exhibet. Icon tertia medullæ spinalis partem ab antica parte visam exhibet. Tertia Tabula eundem autorem habet, & uteri muliebris, præcipuarumque partium vicinarum, delineationem & explanationem sistit. In sex iconibus, quas hæc Tabula ostendit, rugæ vaginæ uteri, ex fœmina sexaginta circiter annorum, & ex puella quatuordecim annorum, pudendum muliebre externum, & inprimis hymenis varia structura, cervix uteri, & aliæ vicinæ partes, conspiciuntur. Tabula quarta, quæ illustrem *Hallerum* autorem habet, nova omenti icon traditur, cui ab eodem Autore in Tabula quinta altera, quæ omentum describit, delineatio additur. In prima iconæ omentum, ut vulgo assumitur, gastrocolicum, nec non omentum colicum, quod est portio prioris, tandem omentum minus *Winslovii*, exhibentur, & descriptio, ex triginta circiter cadaveribus, inter se comparatis, eruta, additur, in altera reliquæ partes, in abdomine positæ, relictæ, omento gastrocolico & colico tantum separatis, conspiciuntur, ubi simul hiatus *Winslovii*, sive portio ad omentum, quam ad priorem Tabulam descripserat, delineatur. Tabula sexta basin cranii parte hujus convexa & cerebro separatis sistit, autore Ill. *Halleri*. In elegantissima hac icone nervi & arteriæ, tum a latere sellæ equinæ, tum in orbitalium superiori parte, collocatæ, nitide delineantur. Præterea quoque sinus duræ matris & principia nervorum, quantum in hac icone conspici possunt, delineantur. Omnes hæc icônæ incomparabili arte *Cel. Rollini* exaratæ sunt, & accuratis descriptionibus, quas in compendio tradere haud

TABLE

haud possumus, vividiores redduntur, ita ut similes icones a celeberrimis nostri seculi dissectoribus omnino expetendæ sint.

G. F. BAERMANNI, MATH. P. P. IN ACADEMIA Vittebergenfi, *Analysis Problematis geometrici, in bis Actis A. 1745 propofiti.*

Problema, cujus hic exhibeo solutionem, in *Parte I Mensis Septembris* horum *Actorum A. 1745 pag. 523* his verbis propositum legitur: „Propofito puncto lucido *F* invenire „omnes curvas *AMB N* hujus naturæ, ut finguli radii ex *F* „egressi post duplicem reflexionem in *M* & *N* in idem punctum *F* revertantur.„ Quod Problema quisquis paulo attentiori animo perpenderit, non poterit non intelligere, id eorum genere esse, quibus ex data relatione inter aliquot puncta ejusdem curvæ illa ipsa curva invenienda proponatur; cujusmodi Problemata primum, si recte memini, a V. C. *Johne Bernoullio* in his *Actis A. 1696*, cum defectum Geometriæ *Cartesiana* ostensum iret, publice exhibita fuerunt. Verum enim vero methodi, quibus diversi Geometriæ ad solvenda hujus generis Problemata, eaque non adeo trita, usi sunt, utrum quove modo, ad hoc Problema applicari queant, res sane est difficilioris indaginis. Contigit tamen mihi, istas methodos animo versanti, et ea præcipue, quæ V. C. *Leonardus Eulerus* de trajectoriis orthogoniis in *Tomo II Comment. Acad. Petropol. ac Viri Clarissimi, Clairautus & Fontanus, in Comment. Acad. Paris. A. 1734*, pro illustranda *Jf. Newtoni* solutione unius ex Problematibus *Bernoullianis*, paulo ante commemoratis, dedere, perpendenti, ut viam cernerem, qua in solutione plurimorum hujus generis Problematum recta tutoque progredi, & scopum attingere, liceat. Quam viam paucis indicasse juvabit, antequam ipsum Problema, de quo nunc agitur, aggrediamur. Credo scilicet rei in his duobus versatur: primum est, ut, tot, quot opus est, variabilibus assumtis, a quibus coordinatæ reſtangulæ *x, y*, curvæ quæſitæ pendeant, & inter quas aliqua sit, quæ ad utrumque correlatorum punctorum curvæ eodem modo

TAB. V
Fig. 1.

Ff modo

modo referatur, duæ æquationes inveniuntur, quibus relatio inter istas variables assumtas atque coordinatas sic exprimitur, ut alterutra saltem harum æquationum unam tantum coordinatarum includat: alterum, ut ipsarum assumentarum variabilium relationes ad se invicem exponantur æquationibus, quarum ope per unam earum variabilium, quæ arbitraria remaneat, determinari possint reliquæ. Nam, si hæc singula fieri queunt, patet, vel exterminatis omnibus illis, quæ in auxilium assumtæ erant, variabilibus, inventum tandem iri æquationem inter coordinatas curvæ x & y , vel erui saltem posse valores simultaneos utriusque coordinatæ, quos geometrice, concessis quadraturis, construere liceat. Hac via propositi etiam Problematis solutionem assecutus sum, ad quam exponendam nunc pergo.

Analysis.

I. Sit $AMBN$ una ex curvis quæstis. Per datum punctum radians F ducta sit recta linea sic, ut radium reflexum MN fecet inter M & N in O . Ad hanc rectam ordinatim sub rectis angulis applicabimus rectas MP vel NH , & posita origine abscissarum in F , vocabimus $FP = x$, $MP = y$. Nunc in auxilium vocemus rectam FO variabilem, quæ sit $= z$, & quam patet ad utrumque punctum reflexionis M , N , eodem prorsus modo referri, ita ut, licet ea alia atque alia sit pro aliis atque aliis punctis M , tamen ad utrumque correlatorum punctorum M , N , eandem & positionem & magnitudinem habeat. Præter hanc opus quoque habebimus angulo variabili MOF , cuius sit cosinus $= s$, sinus $= \sigma$, pro sinu toto $= a$. Jam cum, his positis, pateat esse $PO = sy : \sigma$: primo offert sese nobis hæc æquatio:

$$(A) \text{ ----- } \frac{sy}{\sigma} = z - x.$$

II. Deinde, assumto angulo variabili FMO , cuius dimidii cotangens sit $= t$, pro eodem sinu toto a , pervenire licebit ad æquationem inter z , y , s , t , computando basin z trianguli OMF ex ejus altitudine y & duobus angulis MOF ,

MOF, FMO. Scilicet est *PF* ad *PM*, ut tangens anguli *PMF* ad sinum totum. Atqui per nota theoremata trigonometrica est tangens *OMF* = $2aat : (tt - aa)$, & tang. *OMP* = $as : \sigma$; ideoque tangens anguli residui *PMF* = $(2aast - as(tt - aa)) : (2ast + \sigma(tt - aa))$. Ego erit *PF* = $(2aast - s(tt - aa)) y : (2ast + \sigma(tt - aa))$, & *OF* = *PF* + *sy*: $\sigma = 2a^2ty : (2aast + \sigma\sigma(tt - aa))$. Ex quo sequitur æquatio

$$(B) \text{----- } 2a^2ty = (2aast + (tt - aa)\sigma\sigma)z.$$

III. Nunc, ut duas adhuc æquationes inveniamus inter assumtas variables *z*, *t*, & *s*, (vel σ , quæ est = $\sqrt{aa - ss}$) considerabimus *z* & *t* tanquam functiones quantitatis *s*. Et relationem quidem inter *z* & *s* determinaturi consideremus, puncto *N* in locum puncti *M* cogitatione substituto, angulum *FOM* mutari in ang. *FON*, qui illi deinceps & in plagam contrariam positus est, ideoque pro sinu habet $-\sigma$, & pro cosinu $-s$. Hinc evidens est, rectam *z*, quæ ad utrumque punctum *M, N*, eadem prodire debet tam positione, quam magnitudine, sive per quantitatem anguli *FOM*, sive per quantitatem anguli *FON* determinetur, æquandam esse tali functioni variabilis *s*, vel σ , quæ nullo respectu varietur, si in ea pro *s* & σ scribantur $-s$ & $-\sigma$; hoc est, ut appellatione utar, quam Vir de omni Mathesi longe meritissimus, *Leonardus Eulerus*, in Geometriam introduxit (vid. *Comm. Petrop. T. II pag. 98*), pro *z* ponendam esse functionem parem variabilis *s*. Ceterum æquatio inter *s* & *z* per naturam Problematis non determinatur, ideoque pro arbitrio accipi poterit.

IV. Reliquum est, ut æquatio inter *s* & *t* inveniat. Quem in finem intelligatur in *M* tangens curvam *MR*, & ex *F* in hanc tangentem ducta perpendicularis *FR*, quæ tangenti in *R*, & radio *NM* productio in *Q*, occurrat. Ex *F* etiam in *NM* perpendicularis sit *FD*. Jam, quia ang. *QFD* = *QMR*, & per legem reflexionis radioꝝ ang. *QMR* = *KMF* = complemento dimidii anguli *FMO* ad rectum; erit $t : a = QD : DF$. Est autem in triangulo rectangulo *ODF*,

$$Ff \ 2 \qquad DF =,$$

$DF = \sigma z : a$. Ergo $t = \frac{a^2}{\sigma z} QD$. Restat itaque QD

exprimenda, per s . Quod ut fiat, consideremus, ob $MQ = FM$, esse $QD = FM + MD$, & intelligamus elementum curvæ Mm ac in punctum m incidentem radium Fm , qui inde reflexus fecerit radium sibi proximum MN in C , rectam FD in δ , rectamque FO in o , atque procedens curvæ iterum occurrat in n , unde reflexus redibit ad F . Ducta concipiatur Fd in nm perpendicularis, & centris C, F , per m intelligantur descripti arcus circulorum, qui rectis MN, MF , in e, k , occurrant. Quibus positis, erit, ob ang. OCo infinite parvum, $CD = C\delta$, ideoque $De = \delta m$. Hinc differentiale ipsius $QD = d$. $(FM + MD) = Fm + md - FM - MD = kM + \delta d - eM$. Sed in triangulis kmM, emM , quæ per legem reflexionis angulos ad M æquales habent, est $kM = Me$: quare d . $QD = \delta d$. Jam, quia, propter ang. $DFd = OCo$ infinite parvum, recta δd pro arcu circuli haberi potest, erit $\delta d = Fd \times \text{ang. } DFd = Fa \times \text{ang. } OCo$. Atqui $OCo = Fom - FOM = \text{elemento ang.}$

$FOM = \frac{-ds}{\sigma}$; ac $Fd = FD = \frac{\sigma}{a} z$. Ergo $\delta d (= d$.

$QD) = -\frac{z}{a} ds$, & assumpta recta constante b , fit $QD =$

$b - fz ds : a$. Habemus itaque $t = \left(\frac{a^2}{\sigma z} QD = \right)$

$\frac{ab - fz ds}{\sigma z} a$.

V. Jam, si pro z assumamus talem functionem parem variabilis s , quæ elementum $z ds$ integrabile reddat, in æquationibus (A) & (B) substitutis pro σ, z , & t , eorum valoribus algebraicis per s expressis, semper obtinebimus æquationem algebraicam inter coordinatas x, y , curvæ quæsitæ, eliminando s ex illis primis æquationibus. Sin autem $z ds$ non fiat integrabile, vel si ipsa quantitas z transcendens accipiat,ur,

piatur, curvæ transcendentes, quæ Problemati faciant satis, construentur concessis quadraturis. Nam ex æquatione (B) fit valor ordinatæ

$$y = \left(\frac{zs}{aa} + \frac{ab-fzds}{2aa} - \frac{(aa-ss)zz}{2aa(ab-fzds)} \right) \sqrt{(aa-ss)}$$

qui per quadraturas poterit construi, substituto in locum z ejus valore per s expresso, quod s pro arbitrio accipitur. Inventa autem y habetur ex æquatione (A)

$$x = z - \frac{sy}{\sqrt{(aa-ss)}}$$

Evidens quoque est, infinite multas curvas ex his formulis inveniri posse; cum constans b prorsus sit arbitraria, & pro z innumeræ functiones ipsius s accipi possint.

VI. Ut autem curvarum algebraicarum, Problema solventium, facilius reddatur inventio, quæ hoc difficultatis habet, quod non statim appareat, quales functiones pro z assumere liceat, salva integrabilitate elementi zds : pro $fzds$: a scribamus S , intelligentes per S aliquam variabilis s (vel σ) functionem, cujus conditiones ex §. III petendæ sunt. Nimirum, cum ipsius z valor nullo respectu mutari debeat, pro s & σ in eodem scriptis $-s$ & $-\sigma$; ds autem abeat in $-ds$, abeunte s in $-s$: patet, quantitatem $fzds$: a valorem nancisci prioris sui valoris negativum, ubi s & σ abeunt in $-s$ & $-\sigma$; ideoque ipsam S debere imparem esse functionem quantitatum s & σ , hoc est, talem, quæ, ubi s & σ abeant in $-s$ & $-\sigma$, valorem nanciscatur prioris sui valoris negativum. Atqui posito $fzds$: a = S , fit $z = a dS: ds$. Quibus valoribus substitutis in æquationibus §. præcedentis, relatio inter coordinatas x , & y reſtangularis omnis curvæ, Problemati satisfaciens, hæc exprimetur formulis:

$$y = \left(\frac{b-S}{2a} + \frac{sdS}{ads} - \frac{(aa-ss)dS^2}{2a(b-S)ds^2} \right) \sqrt{(aa-ss)}$$

$$x = \frac{adS}{ds} - \frac{sy}{\sqrt{(aa-ss)}}$$

$$= -\frac{b-S}{2a} s + \frac{(aa-ss) dS}{ads} + \frac{(aa-ss) s dS^2}{2a(b-S) ds^2}$$

Jam, assumtis pro S quibuscunque imparibus functionibus algebraicis variabilis s , vel $\sqrt{(aa-ss)}$, poterunt ex his formulis derivari æquationes ad omnes curvas algebraicas, radios lucis lege Problematis reflectentes. Sin S cuilibet impari functioni transcendenti variabilis s , pro arbitrio assumptæ, ponatur æqualis, eadem formulæ Problema solvent per innumeratas curvas transcendentes, quarum constructio, concessis quadraturis, in promptu erit. *Q. E. I.*

VII. Si ponatur $S=s$, vel $S=\sqrt{(aa-ss)}$, vel

$$S = \frac{c}{a} s + \frac{e}{a} \sqrt{(aa-ss)}: \text{ formulæ illæ, eliminato } s,$$

dabunt æquationes ad Ellipses conicas, focum alterum habentes in puncto F .

VIII. Simili modo æquationes ad alias curvas algebraicas altioris gradus elici possent. Sed, cum hæc res nimium operæ sibi poscere videretur; animus ad earum curvarum Cauticas investigandas converti, quippe ex quibus datis ipsæ illæ curvæ possunt describi. Tentavi itaque, num relatio inter coordinatas rectangulas Cauticarum hujus Problematis in similibus formulis generalibus, sed simplicioribus, exprimi possent, & rem vidi succedere. Analysin autem pro hisce Cauticis ita institui. Constat, puncta Cauticæ catoptricæ esse interseccionem binorum radiorum reflexorum, sibi invicem proximorum. Ergo C erit punctum Cauticæ. Sit ex C in FO perpendicularis CS ordinata Cauticæ $=q$, abscissa FS

$$=r: \text{ erit itaque in triangulo rectangulo } CSO, q = \frac{\sigma}{a} CO,$$

$$\& OS = \frac{s}{a} CO, \text{ ideoque } r = z - \frac{s}{a} CO. \text{ Est autem in trian-}$$

$$\text{gulo } ODF \text{ rectangulo } DO = \frac{s}{a} z, \text{ hinc } CO = \frac{s}{a} z + CD.$$

Denique ob ang. DCD infinite parvum, & angulos ad D re-
ctos

cos, est $\frac{\delta D}{CD} = \text{ang. } DC\delta = d. FOM = -\frac{ds}{\sigma}$; δD au-

tem est elementum rectæ $FD (= \frac{\sigma}{a} z)$, quod in casu Schematis negative accipiendum est, cum, crescente angulo FOM , decrescat recta FD , ideoque δD exprimendum est per $-\frac{z d\sigma + \sigma dz}{a}$. Quare habemus $CD = \frac{z \sigma d\sigma + \sigma \sigma dz}{a ds}$,

&, ob $\sigma d\sigma + s ds = 0$, fit $CO = \frac{\sigma \sigma dz}{a ds}$ & hinc $q =$

$\frac{dz}{a a ds} \sigma^3$, atque $r = z - \frac{\sigma \sigma s dz}{a a ds}$. Et, quia est $z =$

$a ds: ds, dz = a dds: ds$, atque $\sigma = \sqrt{(aa - ss)}$, coordinatæ rectangulares omnis causticæ hujus Problematis sic exprimi possunt:

$$q = \frac{(aa - ss) dds}{a ds^2} \sqrt{(aa - ss)}$$

$$r = \frac{a ds}{ds} - \frac{s dds}{a ds^2} (aa - ss)$$

IX. Quas formulas consideranti non potest hoc obscurum esse, eas semper suppeditare curvas algebraicas, si S sequatur functioni algebraicæ literæ s , nec non, sub certis tamen conditionibus, si pro S ponatur functio transcendens: nam, si modo terminus simpliciter transcendens, qui in valore literæ S occurrere potest, non sit per variabilem

s multiplicatus, vel divisus, (e.g. posito $S = s + a \frac{f ds}{2\sqrt{(aa + ss)}}$)

curva nascetur algebraica; cum sic $dS:ds$ quantitas algebraica futura sit, & ergo etiam $dds:ds^2$; ponitur enim ds constans. Præterea & hoc dignum est, quod observetur, ope earundem formularum (§. VIII) curvas algebraicas permutas, quæ rectificabiles sunt, inveniri posse, si pro S in illis ponatur quælibet functio impar algebraica literæ s , vel quantitatis $\sqrt{(aa - ss)}$: Constat enim, omnis curvæ algebraicæ causticam esse rectificabilem; & curvas, quarum causticæ

per

per has formulas determinentur, esse algebraicas, quotiescunque S sit ipsius s functio algebraica impar, ex superioribus patet.

X. Ponatur e. g. $S = (c s k + e s^m)^n$: & prodibunt Causticæ algebraicæ rectificabiles, per quoscunque numeros impares positivos explicentur literæ k, m, n . Inter has simplicissimam habebimus, posito $S = s + \frac{s^3}{a a}$. Quæ hypo-

thesis dat $q = \frac{6s}{a^3} (a a - s s)^3$, & $r = a - \frac{3 s s}{a} + 6$

$\frac{s^4}{a^3}$. Ex his cœrdinatarum valoribus hæc fluunt hujus cur-

væ attributa. 1) Curvam linea abscissarum FS in duas partes fecat æquales & similes, & circum eam, tanquam axem, similiter positas. 2) Curva ab axe suo tangitur, & punctum contactus cuspidis est, quæ ab origine abscissarum distat intervallo $4 a$. 3) Præter hanc cuspidem in vertice, duas adhuc habet, ad utramque partem axis unam, cui respondet ab-

scissa $r = \frac{5}{8} a$, & ordinata $q = \frac{9}{8} a \sqrt{3}$. In utraque

harum cuspidum tangens curvam recta occurrit axi sub angulo $\frac{2}{3}$ recti æquali. 4) Unum adhuc verticem habet hæc

curva, in quo tangens axi normalis est; & ad hunc verticem est $r = a$. Quibus omnibus si hoc jungas, cujus non multo difficilior est demonstratio, curvam hanc neque plures vertices, neque plures cuspides, neque plura puncta, quorum tangentes cum alterutra coordinatarum coincidunt, neque crura infuuta, neque puncta flexus contrarii, habere posse: intelliges, hanc curvam ea esse figura, quam Schema 2 exhibet. Tria ejus crura, $\alpha \gamma$, $\gamma \delta$, $\delta \alpha$, singula rectæ Fa æqualia deprehenduntur: ut itaque appellari posset triangulum curvilineum æquilaterum, lateribus intus convexis. Si e valoribus coordinatarum q, r , ejiciatur s , obtinebitur hæc æquatio

TAB. V
Fig. 2.

æquatio ad hanc curvam $q^4 + (2rr + 11ar - \frac{61}{4}aa)qq + r^4 - 13ar^3 + 60aarr - 112a^3r + 64a^4 = 0$,
 quæ docet, Causticam hanc esse lineam quarti ordinis. Trans-
 ferendo originem abscissarum ex F in verticem α , seu po-
 nendo $r = 4a - v$, ista æquatio mutabitur in breviorẽ
 $q^4 + (2vv - 27av + \frac{243}{4}aa)qq + v^4 - 3av^3 = 0$.

XI. Ponamus $S = s + \frac{ss}{aa} \sqrt{aa - ss}$: & eadem cur-

va prodibit, quam modo descripsimus. Linea autem abscis-
 sarum nunc erit recta fg , & origo in puncto f , cujus posi-
 tionem habebimus, facta parte axis $Fg = 2a$, & gf in $F\alpha$
 perpendiculari $= a$. Jam, si puncto lucido posito in F , per
 evolutionem, vel involutionem, crurum curvæ $\alpha\gamma\delta$, aliove
 modo (vid. *Hospitalii Analyse des infiniment petits Art.*
128, 129.) describatur aliqua curva, quæ curvam $\alpha\gamma\delta$ pro
 caustica habeat: curva nascetur algebraica, Problemati satisfac-
 tura. Alias curvas algebraicas eodem modo obtinebimus,
 puncto lucido in f collocato. Quin imo, puncto radiante
 alibi alibique assumto, ex hac una caustica $\alpha\gamma\delta$ innumeras
 curvas algebraicas describere licebit, radios lege Problema-
 tis reflexuras. Si generatim sit $S = cs^n + e, m(aa - ss)k : m$
 aliæ atque aliæ Causticæ rectificabiles hujus Problemati de-
 terminari poterunt, aliis aliisque numeris positivis impari-
 bus pro n & k , paribus autem pro m , substitutis.

XII. Tribuamus nunc literæ S hunc valorem $= \frac{e}{a} s +$

$\frac{e}{2.3a^3} s^3 + \frac{f}{4.5a^5} s^5 + \frac{g}{6.7a^7} s^7 + \frac{b}{8.9a^9} s^9 + \&c.$
 qui, cum coefficientes $c, e, f, g, \&c.$ possint esse quanti-
 tates

Gg

tates positivæ, vel negativæ, vel nihilo æquales, valde ge-

neralis est. Quo posito, erit $\frac{dS}{ds} = \frac{e}{a} + \frac{e}{2a^2} ss + \frac{f}{4a^3}$

$s^4 + \frac{g}{6a^7} s^6 + \&c.$ & $\frac{ddS}{ds^2} = \frac{e}{a^3} s + \frac{f}{a^5} s^3 + \frac{g}{a^7}$

$s^5 + \&c.$ His in formulis §. VIII substitutis, erit $y =$

$\frac{s(a a - s s)^{3:2}}{a^4} \left(e + f \frac{ss}{aa} + g \frac{s^4}{a^4} + h \frac{s^6}{a^6} + \&c. \right),$ &

$r = c + e \frac{s^4}{a^4} + f \frac{s^6}{a^6} + g \frac{s^8}{a^8} + \&c. - \left(\frac{e}{2aa} ss + \right.$

$\left. \frac{3f}{4a^4} s^4 + \frac{5g}{6a^7} s^6 + \frac{7h}{8a^9} s^8 + \&c. \right).$ Jam de omni-

bus curvis, quarum coordinatis hæ formulæ accommodari possunt, demonstrari potest, eas habere axem, circum quem duæ partes perimetri, similes & æquales, sint similiter positæ; duo minimum habere vertices, quorum alter a recta ordinatis parallela tangatur, & plures vertices in aliqua harum curvarum esse posse, si quædam ex coefficientibus $e, f, g, \&c.$ sint quantitates negativæ, quædam positivæ; tres item ad minimum cuspidis in hujus generis curva deprehendi, quarum una ab ipso axe tangatur, pluribusque cuspidibus eam instructam esse posse, ut 5, 7, 9, &c. numero semper impari; denique nulla crura infinita in ejusmodi curva reperiri, & punctis flexus contrarii eam aut omnino carere, aut, si quod habeat, id in aliquo vertice esse. Ex hac curvarum familia unaquæque, si tres tantum cuspidis habeat, innumerabiles dabit curvas algebraicas, quales Problema poscit; neque huic rei minus idoneæ erunt reliquæ hujus generis causticæ, pluribus quam tribus cuspidibus præditæ, nisi cum situs earum cuspidum talis forte fuerit, ut curvæ, ex his causticis genitæ, in plures gyros volvantur. Tales enim curvas,

quæ,

quæ, duobus pluribusve gyris abſolutis, in ſe redeant, Problema, in proprio ſenſu acceptum, non videtur admittere. Curva tricuspida Paragraphi VIII eſt ſpecies, ſub genere cauſticarum, in hac ſ. deſcriptarum, contenta. Dabimus nunc quoque exemplum curvæ, quinque habentis cuspides, quæ in numero cauſticarum Problematis cenſenda eſt. Poſito videlicet $S = \frac{c}{a} s + \frac{c}{6a^2} s^3 - \frac{cs^5}{8a^5}$, invenio

pro Cauſtica curvam, cujus figura Schemate III. oculis ſub-

ſicitur. Ad hanc curvam eſt ordinata $q = \frac{s}{a} \left(1 - \frac{ss}{aa}\right)^{3:2}$ TAB. V
Fig. 3.

$\left(1 - \frac{5s^2}{2aa}\right) c$, & abſciſſa $r = \left(1 - \frac{ss}{2aa} + \frac{235^4}{8a^4} - \frac{5s^6}{2a^6}\right) c$, origine abſciſſarum in puncto axis f

exiſtente. Tres hæc curva vertices habet, b, g, h , ad quos pertinent abſciſſæ $fb = 1, 1000 c, fg = c, fh = 0, 875 c$. Ornata eſt quinque cuspibus, quarum prima eſt in vertice b , ubi axis curvam tangit, ſecunda & tertia a, e , pro abſciſſa communi habent $0, 9762 c$, & pro ordinata $0, 2025 c$, ad quartam e quintamque d eſt abſciſſa $= 1, 2039 c$ ordinata $= 0, 0855 c$. In vertice g tangens eſt axi bf normalis, & vertex h eſt interſectio crurum ad, ee . Quodſi ſingula crura hujus cauſticæ filo, cujus alterum extremum in puncto lucido, ubicunque extra eam collocato, fixum ſit, ſucceſſive evolvantur & involvantur, infinite multæ curvæ algebraicæ ovals poterunt deſcribi, quæ radios lucis, ex aſſumpto puncto radiante egreſſos, lege Problematis refleſtant. Ceterum hanc Cauſticam inter lineas ſexti ordinis deprehendimus.

XIII. Aſſumtis pro S ejusmodi functionibus literæ s , quæ conſtent ex fractionibus, in quarum denominatores in-

G g 2 gredia-

grediatur s , vel $\sqrt{(aa - ss)}$: Causticae quidem algebraicae & rectificabiles determinabuntur; sed curvae, ex his descriptae, proprie dici non poterunt Problemati satisfacere. Quemadmodum enim hae Causticae crura infinita habebunt; ita & curvae reflectentes in infinitum extentae erunt; & alterum binorum punctorum reflexionis ab altero infinito distabit intervallo. Attamen, si liceat sensum Problematum eo usque ampliare, ut punctum radians ipsum in distantia infinita positum intelligatur: curvas quoque istas inter causticas hujus Problematum referre licebit.

TAB. V
Fig. 4.

XIV. Verum, quoniam hic casus Problematum, seorsim ut consideretur, dignus est; solutionem ejus, eadem, qua antea usi sumus, methodo concinnatam, hic exhibebimus. Sit MAN curva, radios lucis, datae positione rectae BA parallelas, sic excipiens, ut ab ea bis in M & N reflexi revertantur, eidem rectae AB paralleli. Quaeritur natura hujus curvae. Accipiat in recta BA punctum B pro origine abscissarum BP , BII , & sint ad rectam AB sub angulis rectis ordinatae MP , NII . Radius reflexus MN occurrat lineae abscissarum in O puncto. Sit $MP = y$, $BP = x$. Jam, ut inveniam relationem inter x & y , duas variables (pluribus enim nunc opus non est) assumo, rectam puta BO , & ang. FMN , quarum illam, BO , ad utrumque correlatorum curvae punctorum M , N , aequaliter se habere, patet. Sit $BO = z$, cofinus $FMN = s$, sinusque $FMN = \sigma$ pro sinu toto a . Et primo quidem, cum per hyp. $FMO + MOB = 2$ rectis, erit OP ad PM ut cofinus anguli FMN ad sinum, & hinc habebimus aequationem:

$$(A) \dots \frac{sy}{\sigma} = z - x.$$

Deinde aequationem inter z , y , & s , inveniemus differentiando aequationem (A), quo facto erit $\frac{s}{\sigma} dy + \frac{\sigma ds - s d\sigma}{\sigma\sigma} y = dz - dx$. Jam intelligatur elementum Curvae Mm , & ex

& ex m in MF ductum perpendicularum mk , radiusque incidens Fm reflecti ponatur juxta rectam mn , quæ rectas MN , BA , secet in C & o , præterea per M ducta sit curvæ normalis MD . Quibus positis, patet, Mk , km , Oo , esse elementa variabilium x , y , z , & in casu Schematis nostri elementum Mk respectu reliquorum negativum esse, cum, crescentibus MP & BO , decrescat BP . Porro, cum per legem reflexionis sit ang. $FMD = \frac{1}{2} FMN$, ideoque $mMk + \frac{1}{2} FMN = \text{recto}$: in triangulo Mkm rectangulo erit $mk (= dy) : Mk (= -dx) = \text{cof. } \frac{1}{2} FMN : \sin \frac{1}{2} FMN = a - s : \sigma$, & ergo $\frac{\sigma dy}{a - s} = -dx$. Quo valore in superiori æquatione differentiali pro $-dx$ substituto fiet $\left(\frac{s}{\sigma} - \frac{\sigma}{a - s} \right) dy +$

$\frac{\sigma ds - s d\sigma}{\sigma\sigma} y = dz$, & ductis omnibus in $a - s$, habebimus

$\left(\frac{(a - s)s}{\sigma} - \sigma \right) dy + \frac{\sigma ds - s d\sigma}{\sigma\sigma} (a - s)y = adz - s dz$. In qua æquatione cum primum membrum, ob $s ds + \sigma d\sigma = 0$, integrabile sit: assumpto aliquo rectangulo constanti ab , fiet integrando æquatio:

$$(B) \dots \left(\frac{(a - s)s}{\sigma} - \sigma \right) y + ab = az - s dz.$$

Denique, ut exprimatur relatio inter z & s , considerandum est, dum recta z ad utrumque punctum reflexionis M & N tam magnitudinem, quam positionem, eandem servat, angulo FMO succedere, in altero reflexionis puncto N , angulum FNO , qui cum (ob parallelas FM , FN ,) illius FMO complementum sit ad duos rectos, atque illius respectu in contrariam cadat plagam, pro sinu habeat $-\sigma$, & pro cosinu $-s$. Patet itaque, sicut in præcedenti casu, pro z assumi posse quamlibet functionem parem variabilis s , vel σ ; & infinite multas curvas construi posse, Problemati satisfacturas, si (vi æquationis B) capiatur ubique:

$$y = \left(b - z + \frac{\int s dz}{a} \right) \sqrt{\frac{a+s}{a-s}}$$

$$\& x = z - \frac{sy}{\sqrt{(aa-ss)}}$$

Ex his derivaturi curvas algebraicas, solliciti esse debemus, ne pro z talis functio literæ s accipiatur, quæ $\int s dz$ faciat quantitatem transcendentem. At veso, cum sit $\int \frac{s dz}{a} = \frac{sz}{a} - \int \frac{z ds}{a}$; pro $\frac{z ds}{a}$ scripto S , ideoque $\frac{adS}{ds}$ pro z , & $\frac{s dS}{ds} = S$ pro $\frac{\int s dz}{a}$, fiet

$$y = \left(b - S - \frac{(a-s)dS}{ds} \right) \sqrt{\frac{a+s}{a-s}}$$

$$x = (a+s) \frac{dS}{ds} - \frac{b-S}{a-s} s.$$

Quibus formulis si utamur, liberum nobis erit, quamcunque functionem algebraicam quantitatis s , vel $\sqrt{(aa-ss)}$, si modo ea impar sit, accipere pro S , & curvæ inde derivatæ semper algebraicæ erunt, satisque facient quæstioni; id quod iisdem ratiociniis, quæ supra (§. VI) adhibuimus, colligitur. Iisdem formulis transcendentibus etiam curvæ includuntur, quas, pro S assumpta qualibet ipsius s , vel $\sqrt{(aa-ss)}$ functione impari transcendente, licebit inde eruere.

XV. Ponamus $S = s$, ac erit $yy = \frac{a+s}{a-s} (b-a)^2$, & $x = \frac{aa-bs}{a-s}$, ex quibus fit $yy = (b-a)(b+a-2x)$ æquatio ad parabolam Apollonianam, cujus focus a vertice distat recta $= \frac{1}{2}(b-a)$, origo autem abscissarum B a foco O intervallo $= a$.

XVI. Sin autem ponatur $S = s^{-1}$, vel $= \frac{a}{s}$, & (simplicitatis causa) sumatur quoque $b = a$: fiet ex formulis §.

XIV,

XIV, $y = \frac{aa - as}{ss} \sqrt{(aa - ss)}$, & $x = a - aa \frac{a+s}{ss}$. Ex qui-

bus æquationibus eliminato s , prodit æquatio ad lineam quarti ordinis $y^4 - (2xx - 14ax + 21aa)yy + x^4 + 2ax^3 - 2a^3x - a^4 = 0$, quam æquationem simpliciore reddere possumus, pro x scribendo $v - a$, ex quo existit $y^4 - (2vv - 18av + 27aa)yy + v^4 - 2av^3 = 0$. Hæc curva quatuor habet crura infinita parabolica, quæ e duobus axis punctis A, G , ab origine B abscissarum x utrinque intervallo æquali a distantibus, exeunt, & ad utrasque axis partes ita producuntur, ut singula bina, ex eodem puncto egressa, sibi mutuo æqualia & similia, & circum axem AP similiter sint posita. Et duo quidem crura ex A educta versus se mutuo & axem versus semper concava sunt; reliqua autem duo, ex puncto G , origine abscissarum v exorta, sibi invicem & axi convexitatem ubique obvertunt, ita ut in communi origine G cuspidem forment, cujus tangens cum axe coincidit. In altero autem vertice A tangens est ad axem perpendicularis. Duo tantum illorum crurum GM, AN , in Schemate delineavimus, quippe quæ conjuncta, sine duobus reliquis, Problemati satisfaciunt. Singuli enim radii $FM, axi GA$ paralleli, quos crus curvæ GM excipit, reflexi incidunt in crus AN , quod eos versus F axi iterum parallelus reflectit. Et hæc curva post parabolam conicam simplicissima esse videtur inter eas curvas algebraicas, quæ radios parallelos similiter reflectant.

TAB. V
Fig. 4.

XVII. Cauticarum, ad has curvas pertinentium, naturam eodem modo, quo cauticarum præcedentis casus, determinare licet. Quoniam MN, mn , sunt radii reflexi, sibi mutuo proximi, C interfectio eorum erit punctum Cauticæ. Sit CS in AB normalis $= q$, & abscissa $BS = r$. Ex B sint in MN, mn , perpendiculares rectæ BE, Be , & sit e interfectio rectarum BE, Cm . Jam $BE : BO = \sin. MOB : \sin. tot. = \sin. FMN : \sin. tot. = \sigma$;

a , & hinc $BE = \frac{\sigma z}{a}$. Similiter invenitur $OE = \frac{s z}{a}$. Porro, cum $ECM (= d. FMC = \frac{ds}{\sigma}) = \frac{E e}{CE}$ ob angulos ad E & e rectos; $E e$ autem sit elementum rectæ BE , quod in casu Figuræ negative est sumendum, si ad elementum ang. FMC compa-

comparatur, quippe quo angulo crescente BE , evadens in

Be , decrefcit, ut itaque fit $Es = -\frac{z d\sigma + \sigma dz}{a}$; erit $CE = -$

$\frac{\sigma z d\sigma + \sigma \sigma dz}{ads}$. Hinc $CO = OE - CE = \frac{\sigma \sigma dz}{ads}$, $OS = \frac{s}{a} CO =$

$\frac{\sigma \sigma s dz}{aads}$, $BS = r = z - \frac{\sigma \sigma s dz}{aads}$, & $CS = \frac{\sigma}{a} CO = q = \frac{dz}{aads}$

σ^3 . Si autem causticæ algebraicæ rectificabiles desiderentur, ut ex facilius inveniantur, denotante S idem, quod antea, in his

valoribus ipsarum r & q pro z & dz scribamus $\frac{adS}{ds}$ & $\frac{a d d S}{ds}$,

quo facto, relatio inter coordinatas orthogonias omnis Causticæ hujus casus sic exprimitur:

$$r = \frac{adS}{ds} - \frac{s d d S}{ads^2} (aa - ss)$$

$$q = \frac{d d S}{ads^2} (aa - ss)^{3/2}$$

XVIII. Eadem ergo Causticæ casui radorum parallelorum conveniunt, quæ casui divergentium radorum (§. VIII). Si

ponas in his formulis $S = s$, invenies æquationem ad punctum, ut par est; fit enim in hac hypothefi Caustica focus

parabolæ conicæ (§. XV). Si capiatur $S = \frac{aa}{s}$, fiet $r = -a$

$\frac{3aa - 2ss}{ss}$, & $q = \frac{2a}{s^3} (aa - ss)^{3/2}$, quæ æquationes, elimina-

to s , dant $\frac{27}{4} a q q + (r + a)^3 = 0$, æquationem ad parabolam

cubicam secundam. Ergo, si vertice G parametro $\cong \frac{27}{4} BG$ cir-

ca rectam AG ultra G productam, tanquam axem, describamus parabolam cubicam secundam: habebimus Causticam radorum parallelorum pro curva $NAGM$. Sufficiet autem, crus

unicum hujus parabolæ descripsisse, quod cadet ultra crus GM curvæ reflectentis ad partes, quibus concavitas arcus GM obversa est.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Maji Anno MDCCXLVIII.

BIBLIOTHECA SCRIPTORUM MEDIOLANENSIS, seu acta & elogia virorum omnigena eruditione illustrium, qui in metropoli Insubriæ, oppidisque circumjacentibus, orti sunt, Autore PHILIPPO ARGELATO, Bononiensi. Præmittitur Clarissimi Viri, JOSEPHI ANTONII SAXII, Collegii S. S. Ambrosii & Caroli Oblati, nec non Bibliothecæ Ambrosianæ præfæcti, Historia literario-typographica Mediolanensis ab anno MCDLXV ad annum MD, nunc primum edita.

Tomi II.

Mediolani, in ædibus palatinis, 1745, fol.

T. I Alph. 8 plag. 17, T. II Alph. 9 plag. 20.

Cum incredibilis fere scriptorum omnis generis hodie exstet numerus, atque non ultimam eruditionis partem constituat, præcipuos in omni literarum genere libros nosse; egregiam profecto operam navasse dicendi sunt, qui, notitiam omnis generis Autorum suppeditantes, faciliorem hoc pacto ad omnis generis doctrinam aditum reddere laborarunt. Fecit hoc jam olim inter Græcos *Photius*, interque Latinos *Hieronymus*, qui *Ecclesiasticorum Scriptorum Catalogum*, Romanis Clericis consulturus, composuit. Neque inter recentiores defuerunt, qui eundem laborem felici conatu in se susciperent.

H h

Celebra-

Celebratissimi sunt *Raphaelis Savonarolæ*, Patavini, conatus, qui Patavii, in *Orbe suo literario*, amplissimum opus suscepit, in quo, omnium nationum scriptores pertinaci viginti annorum diligentia colligere aggressus est, atque indicem eorum, in quadraginta & amplius Tomos manu sua conscriptos, digestum, compilavit. Vincente autem humanas vires ejusmodi argumento, alii viri docti certarum duntaxat nationum eruditos, eorumque opera, describere sategerunt, quorum exemplo incitatus *Cel. Argelatus*, Vir literatissimus, novam hanc Scriptorum Mediolanensium collectionem componere, apud animum constituit. Ab ineunte is ætate Historiæ literariæ studio plurimum temporis impendit, evolutis per integrum vitæ curriculum pluribus insigniorum Bibliothecarum indicibus, earumque loculis in Italia, præsertim Cistiberina, non semel excussis, quo uberiorem scriptorum notitiam sibi compararet. Accessit assiduum cum viris doctissimis epistolarum commercium, unde quamplurimum incrementi ad eruditionem suam accessisse, fatetur. In primis autem Viri summi, *Antonii Magliabechii*, amicitiam prædicat, cujus consuetudine, cum biennium Florentiæ ageret, usus, multis de rebus edoctus est, inque librorum autores atque editores diligentius cœpit inquirere. Mediolanum vero postea delatus, frequenter in eos incidit sermones, qui de Mediolanensibus scriptoribus habebantur, & eruditos desiderare intellexit, ut exactiori cura, quam adhiberat quondam Abbas *Philippus Picinellus*, Bibliotheca Mediolanensium Scriptorum exhiberetur. Cumque eo tempore insignem Italicorum scriptorum & antiquitatum medii ævi, a *Cel. Muratorio* compilatam, collectionem typis vulgandam curaret, ob eamque causam innumerabiles propemodum Codices, tam scriptos, quam typis expressos, evolveret; non raro Mediolanensium scriptorum ipsi occurrerunt nomina. Multi inde, quos inter primo loco Illustrissimum Comitem, *Antonium Simonettam*, laudat, de Bibliotheca hac conscribenda *Cel. Autorem* monuerunt, qui, quamvis laboribus aliis obrutus esset, cedendum tamen esse summorum hominum auctoritati, statuit. Manum igitur operi admovit, & primum commentarios suos de præstan-

præstantioribus in omni literarum genere scriptoribus perscrutatus est, ut solos Mediolanenses excerneret, videlicet, tam in illa urbe, quam in Mediolani Ducatu, hoc est. in universa regione, quam statuti Mediolanensis tenet autoritas, natos. Ceterarum enim urbium, in Mediolanensi Ducatu sitarum, cives eruditos, cum jam alii descripserint, merito præteriit. Ubi autem Cel. Autor excerpta e propriis commentariis cum *Athenæo Picinelli, & Catalogo Medicorum Mediolanensium Bartholomæi Curtii*, contulit, statim cognovit, aliud adhuc præsidium sibi hoc in negotio esse comparandum. Confugit ergo ad Virum humanissimum, *Josephum Antonium Saxium*, Ambrosianæ Bibliothecæ præfectum, qui, aperto sibi consilio, cœptam operam non solum approbavit, verum etiam indices Bibliothecæ, cui præest, cum Autore communicavit, seque, in dubiis, consilio & opera nunquam defuturum, liberaliter promisit. Excerpturus itaque ex Ambrosianæ Bibliothecæ indicibus Mediolanensium scriptorum nomina, mensium aliquot tædium & laborem devoravit Autor, qui labor novum alterum, non minus tædii plenum, postulavit laborem, ob cognominum similitudinem in diversæ nationis hominibus, qualia sunt, exempli gratia, *Morosinorum, Isolatorum, Spinularum*, nec non *de Florentia, de Aretio, de Roma*, aliorumque centum, qui Romam, Bononiam, Florentiam, Neapolin, Venetias, atque in alias Italiæ urbes, ob migrationes aliasque causas, concesserunt. Accessit frequentissimum scriptorum vitium in reticendis vel propriis nominibus & cognominibus, vel patriæ suæ nulla facta mentione, unde ambiguitatis & obscuritatis plurimum ad certos scriptores investigandos emerfit. Eam ob causam innumerabiles Codices, & manuscripti, & typis impressi, evolvendi, nec Ambrosiana tantum, verum plus quam quadraginta aliæ Bibliothecæ, perquirendæ fuerunt, quarum possessoribus pariter ac custodibus, pro usu earum concesso, plurimas Cel. Autor refert grates. Ingenti hac libraria merce tandem comparata, necessitas alia oborta est, investigandi scilicet impressas hactenus aliorum Bibliothecas, tam ecclesiasticas, quam profanas,

& singularum artium diversarum nationum & provinciarum, omnesque alias religiosorum Ordinum, Principum, & privatorum, thesauros literarios, quorum indices opulentissimi in publicam lucem emissi sunt. Desperavit autem ferme de opere perficiendo Cl. Autor, cum, in tanto notitiarum cumulo, quamplurima esse cognosceret, limam & lapidem Lydium desiderantia, ut vera a falsis distinguerentur. Sed, quoniam in continuo quatuor annorum cursu, quibus hæc paraverat, perlegenti subinde nuncupatorias epistolas, vel Præfationes librorum, ultro emerferant plura, quæ alibi frustra quævisisset, ipse sibi animum addidit, & renovato studio ad epistolarum collectiones se convertit, literarias quoque omnes eruditarum nationum ephemerides perscrutatus est. Cumque earum lectio plurimum delectationis ipsi afferret, recreata paulisper mente, depositum jam laborem continuandum resumpsit. Maximopere quidem optasset, præcipuas Italiæ Bibliothecas invisendi, & Mediolanensium ibi scripta percurrendi, sibi fuisse facultatem concessam. Quamvis autem ætas pariter, ac rei familiaris angustia, hoc prohiberent, ab amicis tamen varia accepit, quorum ope nonnulla diligentius investigaret, hisque auxiliis opportune se usum esse, profitetur. Omnium vero scriptorum, de quibus verba fecit, ætatem, qua nempe floruerunt, diligentissime investigavit, eorumque parentes, munera, studia, fortunas, mores, emortuales dies, & quicquid ad uberiorem eorum historiam facere poterat, studiose indicavit. In familiarum genealogia distinctius cognoscenda, operam *Joannis Sizoni a Scotia* plurimum sibi profuisse, commemorat, quem etiam in singulis ferme Articulis laudatum lector deprehendet. Perversus mos apud Italos invaluit, ut Insubres fere omnes, ab una metropoli Mediolano, Mediolanenses appellentur, quamvis minoribus aliis Insubriæ civitatibus natales debeant. Invaluit hoc potissimum inter religiosorum familias, unde nonnunquam in errorem se incidisse, Cl. Autor dolet. Mutavit vero sententiam pluribus in locis, antequam liber prelo subjiceretur, ubi errorem agnovit; chartis vero impressis, mutare nihil potuit, ac propterea, si quid certius emerfit, inter addenda & corrigenda

rigenda ad calcem libri amandavit. Singula, quæ a singulis scriptoribus edita sunt, quantum fieri potuit accurate, recensuit, si quid tamen nonnunquam ab eo fuerit omissum, ab æquis æstimatoribus, operis ejusmodi amplitudinem cogitantibus, veniam facile impetrabit. Libros typis exscriptos recensens, locum, annum, typographi nomen, & libri formam, semper annotavit, cumque ii, qui ante annum 1506 editi sunt, ob raritatem manuscriptis Codicibus accenseantur, ea de causa etiam locum, quo isti reperti sunt, cum cura notavit. Scriptores hoc pacto Mediolanenses, quotquot reperit, omnes, tam bonæ, quam malæ, notæ, hic apposuit; id enim operis inscriptio atque institutum postulabant, &, vix sine temeritatis nota de præstantia cujusque scriptoris judicium ferri posse, Cl. Autor judicavit. In duas interim Partes Bibliothecam omnem distribuit, quarum prior illustriorum Autorum vitas & scripta continet, altera vero ceterorum, quos ipse minoris notæ vocat, notitiam exhibet. Univerſo autem Operi præfixa est *Josephi Antonii Saxii Historia literario-typographica Mediolanensis*. De antiquitate, origine, ac progressu, studiorum Mediolanensium primo Cl. *Saxius* hic præfatur. -A Græcis primum, & quidem A. U. C. 592, per illos mille Achæos exules, quos senatus e patria accitos post bellum *Persei* in urbe, aut per Italiam, multos annos detinuit, primum bonas artes in Italiam, adeoque, ut videtur, & Mediolanum, delatos esse, contendit. Simul enim ac Romæ literarum studia florere cœperunt, Mediolanenses ad eadem colenda incitatos fuisse, locus *Suetonii de illustribus Grammaticis*, a Cl. *Saxio* adductus, evincit. Seculo post natum Christum primo Bibliothecam publicam Mediolani existitisse, inscriptio antiqua, ab *Alciato* jam explicata, declarat. De alia etiam Bibliotheca antiquissima, Mediolani collecta, cujus reliquæ adhuc in vetustissimo tabulario Canonicorum basilicæ *S. Ambrosii* asservantur, ex *Puricelli Dissertatione Nazariana* Cl. *Saxius* disputat. Bibliothecam quoque Ecclesiæ Mediolanensis metropolitanæ valde antiquam esse, nos edocet. Tempore *Hadriani* Imperatoris, Mediolanum *novas*

Pag. 4.

8.

10.

- Pag. 11. *Athenas* vocari fuisse, ex inscriptione, a *Petro Appiano* primum vulgata, & hic apposita, intelligitur, quam ipsam de Mediolano capiendam esse, contra *Josephi Scaligeri*, *Isaaci Casauboni*, & *Joannis Meurfii*, objectiones Cl. *Saxius* evincit.
13. *S. Augustinum* rhetoricæ artis magistrum Mediolani publica autoritate constitutum esse, in ejusque honorem a republica Mediolanensi statuam, hodiernum existentem, esse positam, idem observat. Seculo quinto, sub imperio *Theodorici*, *Deuterium* quendam, Grammaticum, Mediolani floruisse, ex locis *Ennodii*, hic apposisis, apparet. Nobilissimos etiam juvenes eo tempore Mediolanum studiorum causa concessisse, idem *Ennodius* tradit, cujus locorum interpretationes *Gattii*, in *Historia Gymnasii Ticinensis Cap. 4.* de scholis Ticinensibus eos capiendos esse, statuentis, erudite Cl. *Saxius* convellit. *Aratorem*, Poetam, nec non *Ennodium*, Mediolanensibus civibus accensendos esse, demonstrat. Miseram inde literarum faciem sub postremis Regibus Gothicis ac Longobardis depingit, & Cl. *Muratorii* Dissertationem de literarum statu, neglectu, & cultura in Italia, post barbaros in eam invecos, usque ad A. C. millesimum centesimum, nec non ejusdem Autoris Diatriben alteram, de literarum fortuna in Italia, post annum Christi 1100, & de Academiarum & Gymnasiorum erectione, quæ ambæ Dissertationes in Tomo tertio Antiquitatum Italicarum medii ævi existant, adducit. Ejus autem vestigiis insistens, Seculo nono, vel decimo, historiam Mediolani doceri cœptam esse, ex opusculo de Situ civitatis Mediolanensis, quod apud *Muratorium*, in Operis, modo adducti, Tomo I existat, Cl. *Saxius* docet. Jurisprudentiam quoque, artemque poeticam, saltem Seculo duodecimo & insequente, Mediolani floruisse, ex variis scriptoribus cœvis declarare annitur. Artem medicam paulo serius, circa Seculum tamen decimum quartum, coli cœpisse, fatetur. Vicecomitum dein Principum in literas merita extollit. Insignem quoque eruditorum proventum sub Ducibus *Sfortiacis* Mediolani existitisse, interque hos *Franciscum Philelphum*, Græce Latineque doctissimum, floruisse, qui laudes *Sfortiæ* carmine heroico decantavit, observat. Publica

blica eo tempore universis ferme liberalibus disciplinis Gymnasia patebant, cum Græcam linguam doceret *Demetrius Chalcondylas*, artemque rhetoricam *Georgius Merula*, & *Alexander Minutianus*. Nec Jurisprudentiæ, Matheſi, aliisque artibus, suos deſuiſſe magiſtros, Cl. *Saxius* monet. Ea autem Gymnasia adhuc hodie perdurare, quanquam ſingulis hiſce diſciplinis pertractandis unus tantummodo præceptor publico nomine conſtituatur, atque generali nomine *ſcholarum palatinarum* iſta Gymnasia veniant, nos edocet. Inter omnes tamen diſciplinas nullam hodie diligentius ibi tractari, quam Jurisprudentiam, obſervat, ſimulque Auguſtiſſima Romanoꝝ Imperatricis erga has ſcholas clementiam hac ocaſione prædicat, quæ, inter præſentes bellorum turbas, reſiſtibus^{pag. 44.} licet vehementeꝝ imminutis, præceptoribus tamen palatinis nihil omnino de mercede conſueta detraxit. Ineunte Seculo decimo ſexto, ob bellum a Gallis cœptum, & *Ludovico Maria Sfortia*, Duce Mediolanenſi, capto, inſignem librorum ſuppelleſtilem, Mediolani aſſervatam, in regiam Gallorum urbem traductam eſſe, & literarum florem haud parum decreviſſe, Cl. *Saxius* monet. Inſtituta tamen eſt A. 1546 *Academia transformatorum*, in quam celebris ille *Majoranius*, cum multis aliis, natalium ſplendore & munerum dignitate conſpicuis, receptus eſt. Quamplurima hos Academicos Epigrammata Italica compoſuiſſe, *Philippo*, *Caroli V* filio, dedicata, Cl. *Saxius* narrat. *Gymnaſii Canobiani*, a *Paulo Canobio* A. 1554 fundati, origines exponit, inque illo Gymnaſio dialecticam artem, & moralem Philoſophiam, tradi ſolere, docet; de quamplurimis etiam aliis, circa hæc tempora fundatis, Collegiis diſputat. Neminum tamen in augendo literarum flore ſecundum fuiſſe *Carolum Borromaum*, ſtatuit, cujus adeo inſtituta, rei & factæ & literariæ maximopere profututa, ſuſe ediſſerit. A. 1594 *Mutius Sfortia Columna* *Caravagi* illuſtrem *Academiam* propria in domo condidit, in qua Philoſophia, *Phyſica*, *Matheſis*, atque ars poetica, egregie culta eſt, id quod ex ephemeridibus iſtius *Academix*, quarum exemplar manuſcriptum Cl. *Saxius* apud ſe habuit, commemorat, præclaram

47.

48.

49.

- claram hanc Academiam prorsus tandem dissolutam esse, simul dolens. Ad *Fridericum* Cardinalem *Borromaeum*, *Caroli Borromaei* consobrinum, postea delatus, ejus erga literas Mediolanenses immortalia prorsus merita fufe edisserit, inprimisque Bibliothecam Ambrosianam, ab eo conditam, accurate describit, atque, antecessorem suum in munere Bibliothecarii, *Petrum Paulum Boscam*, peculiarem librum *de origine & statu Bibliothecae Ambrosianae* conscripsisse, testatur. Quamplurimas Seculo decimo septimo societates literarias Mediolani constitutas describit. Laudat simul *Joannis Jarckii Specimen historiae Academicarum eruditarum*, hic Lipsiae A. 1725 typis exscriptum, in eoque libro omnes Academias, Mediolani institutas, recenseri, docet. Commemorat etiam, R. P. *Franciscum Xaverium Quadrium primo Volumini* praeclarissimi operis, quod de Italicæ poeseos historia & ratione prelo paravit, earum Academicarum elenchum inseruisse. Institutas quoque tunc temporis scholas quasdam fuisse, quæ *Marone* vocantur, monet, quamvis Grammaticæ & Arithmeticæ non excedant confinia. Tandem, hodierni seculi statum literarum enarrans, de *Academia equitum*, a Conite *Carolo Archinto*, de quo mox plura afferemus, condita, & studiis nobilium dicata, mox tamen iterum dissoluta, disputat. *Academiam Arcadum*, ad exemplum Academicæ Romanæ poeseos causa fundatam, describit. *Academia palatina*, in palatio Regio Mediolanensi congregata, de evulgandis scriptoribus Italicis fuit sollicita. Variæ præter has hoc seculo fundatæ sunt Mediolani Academicæ, de quarum institutis, legibus, & in artium finibus promovendis studio, accuratam Cl. *Saxius* notitiam suppeditat. Hac autem Dissertatione præliminari finita, ipsa *Historia typographico-literaria Mediolanensis* sequitur. Mediolanenses omnium primos Codices Græcos typis exscripsisse, Cl. *Saxius* observat, *Maittaivium* consentientem adducens. Taxat eo nomine *Burhardum Gottbelf Struvium*, qui in *Introductione*, quam composuit ad notitiam *Historiæ literariæ*, *Aldo Manutio* hanc gloriam tanquam omnium primo adscribit. Quid? quod primus

mos Codices Hebraicos, Soncini, Mediolanensis ditionis oppido, fuisse excufos, docet, eumque locum perperam alios cum loco Germanico, *Suns* dicto, & in Colonienfi Ducatu fito, confundere, ostendit. *Petrus Paulus Porrus*, civis Mediolanensis, Arabicæ typographiæ dedit originem, & Pfalterium *Davidicum* Hebraico, Græco, Arabico, & Chaldæo idiomate, A. 1516 Genuæ excudit. Latinos infuper libros optime notæ, Mediolanenfibus typis exscriptos, Cl. *Saxius* offert. Miffalia, tam Ambrofiano, quam Romano, ordine composita, primum Mediolani typis vulgavit *Zarotus*, cum antea, inventa licet arte typographica, manuscriptis libris sacra peragentes uti cogerentur. Anno autem Seculi XV feptuagesimo quinto, ex officina ejusdem *Zaroti* Miffale Romanum jamjam prodiiffe, illudque, a nullis adhuc hiftoriæ typographiæ fcriptoribus indicatum, in Ambrofiana Bibliotheca afervari, Cl. *Saxius* obfervat, *Maittaivium* fimul confutans, qui, anno

Pag 79.

demum 1478 Miffale Romanum ab illo typographo evulgatum effe, fibi perfuaferat. De origine deinceps artis typographiæ veluti *πράξεις* aliquod infpergit, cumque de primo ejus inventore, & tempore inventionis, admodum fufe differuiffet, variasque variorum ea de re fententias attuliffet, in vulgari tandem atque recepta opinione, anno nimirum 1440 eam artem inventam effe, acquiefcit. Germanis gloriam inventæ artis non denegat, Mediolanum vero A. 1465 eam delatam effe, cum illo anno *Scriptores Hiftoriæ Auguftæ* ibi excuderentur, docet, Cel. *Fabricium*, in *Bibliotheca Latina* idem affirmantem, adducens. Defiderari quidem apud Mediolanenfes iftius editionis exemplar, non diffitetur, verum, *Claudium Salmafum* illud ab amico quodam dono accepiffe, & illo in explanandis hifce fcriptoribus non fine fructu ufum effe, ex prima ejus ad *Ælium Spartianum* annotatione patet. Antiquiores quidem Codices Venetiis impreffos fuiiffe, putat *Maittaivius*; ejus tamen fententiam, firmis fundamentis minime fuffultam, Cl. *Saxius* penitus subruit. Defcriptionem vitæ eorum, qui Mediolani artem typographicam olim cum laude exercuerunt, idem fuppeditat. Immo & typogra-

86.

87.

89.

94 feq.

- phos Mediolani natos, qui in aliis urbibus artem nobilissimam exercuerunt, peculiari Capite recenset. Intelligitur exinde, typographos ejus temporis in omni literarum genere fuisse versatos, & ab his præstantes ex antiquitate scriptores typis non solum excusos, verum etiam eruditis commentariis illustratos. His autem præmissis, historiam typographico-literariam inde ab anno 1470, seriem annorum secutus, Cl. *Saxius* textit, primum triennium, delatæ ad Mediolanenses artis typographicæ infantiam vocans. Coli quidem ea ars anno istius Seculi sexagesimo quinto jam suevit; cum autem temporum edacitas, & negligentia majorum, editos primo illo quinquennio libros absumserit, & historia typographicæ scriptores vix unum aut alterum Codicem his annis Mediolani impressuræ commemorent, satius duxit Cl. *Saxius*, historiam suam a septuagesimo demum Seculi istius anno exordiri, quamvis, tenuem quoque in hisce primordiis librorum, typis Mediolanensibus excusorum, suppellectilem occurrere, non diffiteatur. Primos Mediolanenses typographos natione Germanos fuisse, & ab his Scriptores Historiæ Augustæ, de quibus supra dictum est, typis expressos, ex *Joannis Andreae, Episcopi Aleriensis, Epistola ad Sixtum IV* comprobatur. *Antonium Zarosum* vero nomen suum exemplaribus Mediolani editis primum inscripsisse, ac *Terentii Comædias* primo locò evulgasse, contendit. *Horatium* eodem septuagesimo anno Mediolani impressum fuisse, dubitanter tamen, affirmat. *Festi* vero de proprietate verborum libros, *Pomponium Melam de situ orbis*, nec non *Poggii Libros facietiarum*, hisce annis prela Mediolanensia nobilitasse, observat. Cum opus illud *Poggianum* flammis dignum judicaverit *Gerardus Joannes Vossius*; non incongruum existimavit *Saxius*, de *Poggio* illo Florentino, ejusque scriptis, & præcipue *Facietiarum libris*, paulo fufius disserere, doctorumque hominum de eo judicis apponere. A. 1473 unicum Mediolani librum, *Dantis* nempe *Comædias*, excusum esse, *Maittaireius* cum aliis somniavit. Hos autem longissime a veritate aberrasse, ea, quæ *Saxius* assertit, abunde loquuntur. Disputat is modo de illis libris, quorum inspicendorum

Pag. 112.

116.

118.

ciendorum ipsi copia facta est, quique ad eruditionem faciunt. Affert adeo *Epistolas Pii II*, quas Pontifex ille conscripsit, cum supremum illum Præfultatum teneret. De vita istius Pontificis, qui antea *Aeneas Sylvius* dictus fuerat, & munera sacra Mediolani administraverat, multa notatu digna affert. Disputat etiam de libro, qui inscribitur, *Synonyma Medicinæ Simonis Genuensis*, hoc anno vulgato. *Simonem* illum eundem esse, qui *Vanderlinden* ab aliis cognominatur, eumque vitæ instituto medicum quidem fuisse, sacra tamen munera administrasse, docet. Editionem Operum *Ambrosii*, A. 1474 ad-
 ornata, affert, quam *Oudinus* & *Fabricius* ignorarunt; ei
 tamen varia scripta fuisse addita, quæ a recentissimis Operum
Ambrosii editoribus inter spuria relata sunt, dolet. Eodem
 anno *Georgii Trapezuntii Compendium Prisciani de partibus*
orationis, ante biennium jam editum, typis repetitum est. Opus
 hoc Autorem ad preces cujusdam *Colæ Montani* composuisse,
 epistola, ad illum scripta, & operi adjecta, declarat. De re-
 bus, ad *Georgium* hunc spectantibus, in *Additamentis ad Vossium*,
 quæ in *Ephemeridibus Venetis* exstant, dictum est, ubi inter
 cetera ejus opera *inveſtiva in Theodorum Gazam* refertur.
 Nunquam illud opus lucem adspexisse, Cl. *Saxius* testatur,
 Ambrosianam vero Bibliothecam nonnullos Codices manuscri-
 ptos, hunc titulum præferentes: *Georgii Trapezuntii in per-*
versionem Problematum Aristotelis, a quodam Theodoro Gaza edi-
tam, & Problematum Aristotelis Philosophiæ proſectio, ser-
 vare, dicitur, eumque librum eundem esse, qui *Inveſtiva*
 nomen habet, conjicit. *Demetrium Cretensem*, qui primus
 Codicum Græcorum impressionem Mediolani cives docuit, e
 Creta quidem oriundum fuisse, concedit Cl. *Saxius*, ob diu-
 turnam tamen apud Mediolanenses moram & contubernium,
Mediolanensis cognomen accepisse, eumque in libris, per ea
 tempora editis, hoc cognomine insigniri, docet. Grammati-
 cam Græcam is, Mediolani excusam, evulgavit, Florentiam
 postea evocatus, ut ibi manum parandæ *Homeri* editioni ad-
 moveret, quo etiam labore summa cum laude perfunctus est.
 Affert Cl. *Saxius* Epigramma elegantissimum, ab *Angelo Po-*
litiano

Pag. 130.

145.

155.

litiano in ejus honorem confectum, & *Demetrium* in Hispaniam postea concessisse, ibique *Bibliis polyglottis Complutensibus* evulgandis manum admovisse, ex *Alvari Gamesii* libro *de rebus gestis Cardinalis Ximenii*, docet. Multos quidem viros celebres, *Demetrii* nomen gerentes, in *Bibliotheca Græca* adduxit *Fabricius*; de nostro tamen nihil, certe perparum, retulit, unde hic defectus ex iis, quæ *Cl. Saxius* disputat, egregie potest suppleri. *Constantini Lascaris* in Mediolanenses literas merita summopere idem prædicat, eumque assidua cura in Gymnasiis literas Græcas professum esse, docet. Non tamen diu Mediolani subsistit, sed Neapolin, magnis præmiis invitatus, petiit, eloquentiam ibi & Græcas literas summa cum laude professus. Tandem vero in Siciliam abiit, & Messanæ perpetuam fixit sedem, ibique tanta nominis celebritate floruit, ut summi odimis viri filios suos ex Italia in Siciliam erudiendos ablegarent. Unicum duntaxat librum, a *Lascare* conscriptum, nempe *de Scriptoribus Græcis, patria Siculis*, in *Bibliotheca Græca* laudavit *Fabricius*. Verum, alia adhuc istius Autoris Græca extare scripta, quæ *Ambrosiana Bibliotheca* asservat, *Cl. Saxius* testatur. Hunc in censum refert *librum de constructione verborum, Solutiones quarundam questionum grammaticarum, Commentarios in prolegomena Orphei*, nec non *Epistolam ad Bartholomæum Sulmonensem contra Philelphum*, in qua eum carpit, quod nimium se jactaret de Græcæ linguæ peritiâ, plures ejusdem errores notans, ac genuinam nonnullarum vocum originem & significationem exponens. Ad gloriam vero nostri quamplurimum facere, *Saxius* dicitur, quod *Aldus Manutius*, Græcos libros Venetiis impressurus, exordium duxerit a grammaticis ejusdem institutionibus. Hoc enim ipsummet *Aldum* in epistola, ipsis præfixa, cujus fragmentum *Maittaire* asserit, profiteri, observat. Statuta Mediolanensia, pergamenis, aut chartaceis, codicibus antea inscribi solita, anno hujus Seculi octogesimo, sumtibus cujusdam *Pauli Suardi* typis expressa sunt; qua occasione *Cl. Saxius* historiam statutorum urbium Italicarum texit. Mediolanensium statutorum originem ab A.

Pag. 164.

176.

215 repetendam esse, innuit, quo nimirum anno *Consuetudines Mediolani*, quarum exemplar manuscriptum in Bibliotheca Ambrosiana asservatur, collectæ ac promulgatæ sunt. Apparet ex istis consuetudinibus, modum lites per duellum componendi eo tempore apud Mediolanenses viguisse, quale certamen vel ab ipsis litigantibus, vel a substitutis *campionibus*, instituebatur. Judicium aquæ frigidæ itidem ibi vigebar, neutiquam vero candentis ferri judicium adhiberi consuevit. Consuetudinibus vim legis fuisse inditam, antea vero jam statuta & leges municipales ibi exstitisse, quamvis non amplius ex superstant, testimonia, a Cl. *Saxio* apposita, satis declarant. *Francisci Grassi* opinionem, qui in libro *de origine juris Mediolanensis*, non alias leges, quam consuetudines feudales, a majoribus conditas, agnovit, *Saxius* confutat, & potius, *novæ Ratuta communis Mediolani* A. 1330 promulgata fuisse, docet. Post varia deinceps jura, a *Matthæi Magni Vicecomitis* filiis, aliisque subsequenter Mediolani Principibus, condita, tandem *Caroli V* autoritate *novarum constitutionum jus*, adhuc vicens, curiis Mediolanensibus præscriptum fuisse, monstrat. A. 1482 *Panegyrici veteres*, a *Francisco Puteolano* tenebris ereptæ, atque in pergamena impressæ sunt, quale exemplar Bibliotheca Ambrosiana tenet. Erravit proin *Jacobus de la Beuune*, recentissimus istarum Orationum in usum Delphini editor, quando, primam earum editionem A. 1520 demum excusam fuisse, contendit. Duplicem relictus earum editionem, *Francisci Puteolani* studio adornatam, intra Seculum XV Mediolani prodiisse, Cl. *Saxius* ostendit. Quod vero ad ipsum hunc *Puteolanum* attinet, Parmam is patriam habuit. Ubi Mediolani rudimenta eloquentiæ perceperat, Bononiam se contulit, sinistram hic expertus fortunam. Mediolanum a *Cicero Simonetta* tandem vocatus, artem rhetoricam pro honestissimo stipendio ibi professus est. Magna nominis & eloquentiæ fama floruit, & a plurimis eruditis, sigillatim *Angelo Politiano*, summo honore affectus est. Edidit, inter quàmplura alia, *Dionysii Holicarnussæi præcepta de oratione nuptiali, natalitia, & epithalamis*,

Pag. 210.

213.

214.

237.

lamiis, quæ *Theodorus Gaza* quondam e Græco in Latinum traduxerat. Ignoravit illam editionem *Fabricius*, atque inter inedita *Gaza* scripta eandem in *Bibliotheca Græca* reposuit. De variis *Gaza* fragmentis *Cl. Saxius* etiam disputat, insigni poeseos facultate eundem fuisse præditum, testatur, nullum tamen opus poeticum, præter *epicedium extemporaneum* in funere *Galeacii Mariae Sfortie*, a conjuratis trucidati, ab eo confectum, hodie exstare, & ejus manuscriptum exemplar in Bibliotheca Ambrosiana repositum esse, dicitur. *Quæ Curtii Historiam* e Latino in Italicum sermonem quondam convertit *Petrus Candidus Decembrius*, eamque A. 1438 Duci Mediolanensi, *Philippo Mariae* Vicecomiti, in cujus aula versabatur, obtulit. Hæc ipsa autem versio A. 1488, cum diu inedita delituisse, typis Mediolanensibus primum excusa est. Quamplurimas dein alias urbes eandem prelis suis subjecisse, *Cl. Saxius* docet, simulque de alia versione *Curtii* Italica, a quodam *Bernardo Philippo de Junctis* adornata, disputat. Hac etiam occasione data, de ætate *Curtii*, de qua, prout constat, vehementer inter eruditos disceptatum est, nonnulla lectu digna inspergit. Narrat nimirum, Bononiæ super libram prodiisse, a *Comite Bagnolio* compositum, in quo de *Curtia* gente, atque ætate hujus scriptoris, eruditissime disseratur, eumque *Constantino M.* non antiquiorem esse, ex duobus ejusdem locis comprobetur. De vita autem *Decembrii* multa hic afferre supervacuum duxit, cum varii Autores, sigillatimque *Fabricius*, fusc de eo jam disputarint, cumque *Laurentius Mehusius*, qui *Epistolas illustrium scriptorum Seculi decimi quinti*, cum eorundem vita, Florentiæ edendas suscepit, itidem *Decembrii* vitam enarraturus sit. Rem igitur eruditis multo gratiorem facturus, manuscripta *Decembrii* opera, quæ Bibliotheca Ambrosiana servat, accurate recensuit. Et hunc quidem in modum historiam typographico-literariam Mediolanensem usque ad annum 1500 texuit *Cl. Saxius*. Plura ejusdem specimina facile potuissemus afferre, nisi & brevitati studendum esset, & jam ex illis, quæ disputavimus, de operis

ris instituto pariter, ac præstantia, lectores possent judicare. Notatu digniora nonnulla selegimus, ut statim ex illis appareret, quam multa, ab aliis nondum observata, & eruditus huc usque incognita, hoc in Opere legantur. Addidit autem Cl. *Saxius*, tabulas publicas anni A. 1472 inter primos Mediolani typographos, ad insignem librorum supellectilem communi summa exscribendam, foederis. Italico quidem sermone illud foedus conscriptum est, cum autem is pro seculi barbarie innumeris tolæcismis scateat, atque adeo a nostris hominibus intelligi vix possit, Latina interpretatio adjecta est. Literæ Pag. 447.

nuncupatoria, libris, primo typographiæ seculo Mediolani impressis, præmissæ, historiam hujus ævi literariam mirifice illustrant, quam ob rem, eas junctim hic edere, opportunum censuit Cl. *Saxius*. Latinas autem duntaxat selegit epistolas, cum Italicæ tot vocibus corruptis repletæ sint, ut earum inspectio facile tædium potuisset creare legentibus. Tandem catalogum omnium librorum, Seculo decimo quinto Mediolani editorum, secundum annorum seriem composuit, ab anno istius Seculi sexagesimo quinto incipiens. Quos libros ipsemet oculis usurpavit, eorum titulos asterisco distinxit, singulis notas eruditissimas adjevit, indicem denique rerum & nominum universo Operi addidit. Verum de Cl. *Saxii* lucubrationibus hæc dixisse sufficiat. Ad *Argelatum* jam revertimur, in cujus Scriptorum Mediolanensium Bibliotheca indices Auctorum, qui ibi memorantur, ordine alphabetico dispositi, agmen ducunt, paginis libri, ubi de quovis scriptore agitur, ad marginem semper annotatis. Excipit hos Indices Syllabus Scriptorum, secundum ordinem temporis confectus, qui ab anno ante æram vulgarem 168 usque ad A. C. 1744 perducitur. Ipsa Bibliotheca ordine alphabetico est disposita, & *Tomus* quidem *primus* usque ad literam L procedit, hocque ordine servato omnium Scriptorum Mediolanensium vitæ, & ingenii, quæ reliquerunt, monumenta, succinde accurateque sunt enarrata. Quæ de re ut eo certius constet, specimina quædam ex illis nunc afferemus. Cum quamplurimi scriptores de *S. Ambrosio*, Mediolanensium sacrorum antistite,

453.

559.

antistite, ejusque urbis ornamento præcipuo; verbo fecerint, dubius hæsit Cl. Autor, quemnam inter tot ejus vitæ scriptores ducem sequeretur. Selegit vero ex insigni eorum numero *Casimirum Oudinum*, & *Jo. Alb. Fabricium*, utpote qui omnes alios, de *Ambrosio* discentes, consuluisse videbantur. Memorat adeo Cel. Autor, *Ambrosium* A. C. 274, annum ætatis quadragesimum agentem, a tribunalibus raptum, ad sedem episcopalem promotum esse. Miratur ejus intrepidum in munere pastoralis obeundo animum, & invictam fortitudinem, quam & in Arianorum hæresi profliganda, & in causa *Maximi*, tyranni, ac *Theodosii* Imperatoris, quos ob crudelitatem commissam ab ecclesiastica communione segregavit, satis dedit comprobata. Doctrinam ejus quanti fecerit *S. Augustinus*, ab *Ambrosio* quippe ad religionem perductus, atque ipsemet hæresiarcha *Pelagius*, dicta *S. Augustini*, a Cel. Autore hic apposita, affatiu loquuntur. Memoriam summi hujus antistitis ad diem IV Aprilis in Martyrologio recoli, ejusque corpus sub ara maxima basilicæ Mediolanensis, quæ ab eo condita est, & *Ambrosiana* vocatur, requiescere, Cl. Autor monet, atque epigramma *Ennodii*, Picinensis Episcopi, in laudes nostri compositum, cum lectoribus communicat. De operibus *S. Ambrosii*, eorumque variis editionibus, copiosus disserere supervacuum duxit, cum eorum index accuratissimus & ab *Oudino*, & a *Monachis Benedictinis in Gallia*, tanquam recentissimis hujus Sancti operum editoribus, compositus jam sit. Elenchum igitur duntaxat Tractatum, a *S. Ambrosio* confectorum, quem clarissimi Monachi protulere, hic exhibuit, eique titulos opusculorum, quæ antistiti

Pag. 42. huic vulgo, quamvis minus accurate, tribui sueverunt, atrexit, atque in notis adjectis varios, de vita & scriptis ejus fufius agentes, citavit. Illustrissima gens *Arbinteæ* Mediolanum, patriam quippe suam, ob immortalia in rem publicam atque literariam merita mirifice illustravit. In illa autem, velut inter ignes luna minores, emicuit *Carolus Arbintus*, Eminentissimi *Alberici Arbinti*, Archiepiscopi Nicæni, & hoc tempore ad aulam Potentissimi Regis nostri Nuntii Apostolici,

stolici, parens, de cujus vita, lucubrationibus, atque in literas meritis, quamplurima Cl. Autor in medium profert, cum præsertim, ejus se clementia mirifice exornatum, & multis beneficiis ab eo cumulatam esse, prædicet. Natus nimirum est Noster anno Seculi præteriti sexagesimo nono, primaque literarum fundamenta, in Academia Baydensi, sub clarissimis viris, sodalibus Ignatianis, posuit, quibus dein, Ingolstadium concedens, egregiam in omni eruditionis genere notitiam superstruxit. Absoluto studiorum cursu, cultiores Europæ provincias peragravit, & Romæ potissimum diu commoratus est, ibique cum maximis doctissimisque hominibus amicitiam atque familiaritatem contraxit, quos inter *Prosper Lambertinus*, Pontificis Maximi honore jam effulgens, primo loco memorandus est. Cum autem, non sibi, sed patriæ, natum se esse, judicaret *Carolus*, ita literas post felicem ex itinere reditum tractavit, ut universa civitas, & inprimis nobilium ordo, uberrimos exinde fructus posset percipere. Academiam enim equitum instituit, & Bibliothecam, fere regiam, opera & consilio Cl. Autoris adjutus, condidit, cujus catalogum idem jam parat. Civicos præterea magistratus tantum non omnes in patria summa cum laude gessit, principum vero oculis ejusdem virtutes adeo illustres apparuerunt, ut *Leopoldus* Imperator eum sacri cubiculi præfectum constituerit, Hispaniæ vero Reges, *Carolus II* & *Philippus V*, eum aurei velleris ordine donarint, & in magnarum Hispaniæ numerum adsciverint. Maxima fuit Nostri in omni eruditionis genere peritia, id quod lucubrationes ejus, quæ philosophica, mathematica, physica, anatomica & chymica, argumenta pertractant, & a Cl. Autore nominatim indicantur, satis superque declarant. Dolendum duntaxat est, præstantissimos hos tanti ingenii foetus in omnium manibus nondum versari, sed manuscripta eorum exemplaria ab illustrissima gente *Archintea* custodiri. *Tabule* interim, *præcipua disciplinarum & artium capita, per ordinem digesta*, exhibentes, post mortem *Archinti*, magna ex parte, Venetiis, sine nomine carmen Autoris, typis excusæ sunt. In Præfatione, illis præmissa,

Noster testatur, se primo hujus seculi anno, cum Roma in patriam rediisset, cogitasse, ad imitationem florentissimarum in Urbe Academicarum, de eruditorum cœtu apud se congregando, qui statis diebus de variis rebus literariis disceptarent. Cumque dein schedas suas evolvisset, incidisse in tabulam Matheos universæ, quam multos ante annos, cum ibi liberalibus disciplinis vacaret, in Academia Ingolstadiensi thesibus mathematicis præfixerat, quo labore ita sit delectatus, ut reliquas etiam disciplinas similiter in tabulas redigendas statuerit. In his autem tabulis, mirum dictu esse, quam recte, erudite, & ex ordine, disciplinarum omnium divisiones præcipuas annotarit, ut uno velut intuitu, quicquid diuturno labore in scholis discitur, in hisce tabulisprehendatur expositum, Cl. Autor observat. Laudat idem summam *Archinti* ergo se beneficentiam, eaque factum esse confirmat, ut editio magni operis, Mediolanensibus prelis subjecti, cui titulus: *Rerum Italicarum Scriptores*, feliciter ad umbilicum sit perducta. Confecerat ipsemet *Archintus* notas in III, IV, & V Librum *Historiarum Arnulphi Mediolanensis*, quas, ipso dictante, Cl. Autor calamo exceperit, eaque in *Tomo quarto* dicti operis comparent. Mortuus tandem est summus iste literarum stator ac Mæcenas, die 17 Decembris A. 1732. Celebratissimum vero non minus est apud Mediolanenses *Borromæorum* nomen, quos inter *Gibertus* aliquis, *S. Caroli* pronepos, fuit, qui insigni eruditionis laude floruit, & Seculum decimum septimum haud parum illustravit. Incredibili is literarum amore ab ineunte statim ætate flagavit, & Philosophiæ, Theologiæ, aliarumque disciplinarum, cursu Mediolani absoluto, Romam se contulit. Sub *Urano VIII* Episcopali dignitate ornatus, & difficillimis temporibus legatus Pontificis constitutus est, ubi, rebus egregie semper ac prospere gestis, sub *Innocentio X* tandem locum inter purpuratos curiæ Romanæ Præfules obtinuit. Inter scripta ejus, *Sententia adversus errores Jansenii*, nec non *Epistola ad Urbanum VIII de gemma Barberina*, eminent. Præstantissimi autem hujus viri nomen atque famam nostro seculo renovasse

vasse alterum *Gibertum Borromæum*, Episcopum Novariensem, & curiæ Romanæ purpuratum Præfulem, qui anno hujus Seculi quadragesimo vitam cum morte commutavit, Cl. Autor observat. Quanti enim is literas & eruditos fecerit, insignis Pag. 207. optimorum librorum collectio, cujus insignem partem Ambrosianæ Bibliothecæ inferri in testamento jussit, declarat. Cum de *Hieronymo Cardano*, viro omnium admiratione dignissimo, quamplurimi disseverint scriptores, interque hos *Carolus Sponius* atque *Gabrielus Naudæus* vitam ejus data opera enarrarint; nulla spes Cl. Autori ab initio fuit, aliquid de eo proferendi, ab aliis nondum observatum. Bonis tamen avibus tantum undique selegit, ut, cramben bis coctam eum apposuisse, nequam dici possit. Ex pluribus nempe libris brevissimam, ut potuit, tanti viri vitam exhibuit, atque quamplurima de ejusdem operibus, huc usque incognita, in medium protulit. Natus est nimirum noster anno octavo Seculi decimi sexti, a *Facio Cardano*, Mediolanensi, homine itidem eruditissimo, progenitus. Cum ipsemet *Cardanus* in libris, de vita propria conscriptis, hoc commemoret, jure suo Cl. Autor *Curtium*, *Besium*, & *Philippum Thomassinum*, taxat, qui, 308. quantumvis libros *Cardani de vita sua* citent, in anno tamen natali constituendo, haud leviter a vero aberrarunt. Annum ætatis vicesimum agens, studiorum causa Ticinum se contulit, ubi, cum vix primum biennium exegisset, *Euclidis* libros interpretatus, & Philosophiam primam pariter ac Medicinam vice quorundam Professorum nonnunquam docuisse, dicitur, Patavii postea & Philosophiæ & Medicinæ lauream suscepit, ibique & magistratu Academico aliquando perfunctus est. In patria dein & Mathesin, & artem medicam, professus est, hinc a variis Regibus lautissimorum præmiorum spe nequicquam evocatus. Complures potius Italiæ urbes eruditione sua illustravit, bonasque artes earundem civibus instillavit, usque dum, variis ærumnis oppressus, in Collegium Romanum reciperetur, annumque stipendium a Pontifice acciperet. Tanta fuit vivi adhuc *Cardani* inter Italos fama, ut ejusdem scripta oraculi instar haberentur. Non tamen idcirco æmuli eidem de-

fuerunt, de quibus ipse in libro *de vita sua* mentionem iniecit. Eminent inter illos quidam *Andreas Conutus*, qui, peculiare Dissertationes, contra nostrum directas, & Papiæ A. 1563 in 4 editas, composuit. Obiit noster sub finem anni 1576, aut certe sub insequentis initium, unde merito *Tbuani* atque *Naudai*, citius nostrum ex hac vita secessisse statuentium, sententias Cl. Autor explodit, & locum, ex *Cardani* vitæ suæ descriptione, huc facientem, adducit. Diem mortis suæ *Cardanum* prædixisse, & ne vana & mendax videretur prædictio, ab omni cibo abstinuisse, ita ut mors necessario sequi deberet, quidam, a Cl. Autore citati, dictitarunt. Indicem operum *Cardani* satis longum idem suppeditavit, eique varias annotationes suis noster locis inseruit. Ubi v. c. ejus libri *de Subtilitate* occurrunt, eos summo applausu exceptos fuisse, commemorat, id quod sæpius iteratæ eorum editiones, a Cl. Autore indicatæ, assatim loquuntur. Exercitationes criticas contra hosce libros conscripsit *Scaliger*, quamvis errores, a *Scaligero* ipsi objectos, in secunda operis editione jam correxisset noster. Ubi ergo postea *Scaligeri* censuram inspexit, *actionem in calumniatorem librorum de Subtilitate* contra eum composuit, quæ variis horum librorum editionibus adjecta est. Subjicit verò his Cl. Autor notitiam eorum *Cardani* operum, quæ a sese composita, ipsemet *Cardanus* testatur. Plurima ex illis perierunt. Sed latent fortassis adhuc nonnulla in scriniis Bibliothecarum inedita, cum in variis catalogis opera *Cardani* manuscripta, absque ulteriori indicio, citentur. Tandem vero Cl. Autor literas, a quodam *Fabricio Cocanaro* ad *Cardinalem Fridericum Borromæum* datas, & Italico sermone compositas, ex manuscripto Bibliothecæ *Ambrosianæ* hic exhibet. Transmittit nempe *Cocanarus Borromæo* una cum literis libros *Cardani* manuscriptos, quotquot Romæ reperit, pretiaque eorum simul indicat. Cumque quamplurimi operum tituli, frustra alias quærendi, his in literis nominentur, eos ideo diligenter excerpfit, atque cum literis ipsis hic apposuit, Cl. Autor. *Ennodius*, cujus nomen inter eruditos

Pag. 312.

314.

ditos valde notum est, Mediolanum natalibus sua decoravit. Vere enim illum civibus Mediolani adscribendum esse, *Saxius* jam ostendit. Natum eundem esse A. 473, ex eo intelligitur, quod *Ennodius* ipsemet affirmet, se annum ætatis sextum & decimum egisse, quando *Theodoricus* Italiam ingressus sit. Cum autem id A. 489 contigerit, jure suo eorum sententiam confutavit Cl. Autor, qui, A. 511 scrip-
 ptorem hunc natum esse, diciturunt. Ab ipsa pœne infantia bonis artibus, imprimisque poesi & eloquentia, animum excoluit noster, matrimonium etiam iniit, ex eoque filium suscepit. Postquam autem castitatem professã est uxor, *Ennodius*, ejus exemplo incitatus, sacros assumfit ordines, ad Ticinensem denique Episcopatum promotus. Laudat Cl. Autor ejus constantiam & fervorem, in causa *Symmachii Papæ*, & *Synodi palmaris*. Oblulit nempe *Ennodius libellum apologeticum* in Romano Concilio, qui tanto in honore apud Synodi istius patres fuit, ut communi decreto in acta synodica fuerit relatus. In exemplari istius Apologiæ, quod in Bibliotheca Vaticana asservatur, nomen *Ennodii S. R. E. Diaconi* inscriptum est. Cum vero inter Romanæ Ecclesiæ Diaconos a nullo scriptorum, qui de Cardinalibus egerunt, fuerit relatus, illam inscriptionem errori librarii, pro sigla S. T. E. siglam S. R. E. reponentis, deberi, non male Cl. Autor conjicit. A. 517, in causa quorundam dogmatum, ab *Hormisda Papa* ad *Anastasium*, Orientis Imperatorem, noster missus est. Cum autem *Anastasius*, Pontificis jussus obedientiam denegans, *Ennodii* monita parum curaret, re infecta is in Italiam reverti coactus est. Quamvis autem Cl. Autor vehementer eo nomine in *Anastasium* invehatur, eumque inter hæreticos ideo numeret; nos tamen, recte & laudabiliter eum fecisse, quod jura circa sacra, Imperantibus vere competentia, contra Pontificis insultus tam strenue vindicavit, dicere nulli dubitamus. Redux interim noster, non solum ab *Hormisda* humanissime exceptus, verum etiam privilegiis & honoribus variis decoratus est, quibus præcipue usus pallii, & jus crucis in Archiepiscoporum

morem præferendæ, accensendum est, quo honore etiam ad-
 huc Ticinenses fulgent Episcopi. In templo S. *Victoris*, quod
 extra mœnia Ticini noster ædificarat, divinas laudes Græcæ &
 Latine decantandas instituit, quem ritum usque ad *Joannis*
 Pag. 572. *XXII* tempora perdurasse, Cl. Autor ostendit. Obiit tan-
 dem anno Christi 521 die 16 Cal. Augusti, & inter san-
 ctos relatus, eodem die apud Pontificios colitur. Afferit Cl.
 Autor inscriptionem, sepulcro ejus, quod Ticini in templo
 S. *Michaelis* est, incisam, & indicem operum, sicut in edi-
 tione Parisiensi *Jacobi Sirmondi*, A. 1690 adornata, legitur,
 longe tamen diligentius confectum, apponit. Non solum enim
 ea, quæ in editione Operum *Sirmondi*, Venetiis A. 1718
 typis repetita, adjecta sunt, studiose notavit, verum etiam, ca-
 talogum manuscriptorum *Ennodii*, quæ variis in Bibliothecis
 reperit, cum lectoribus communicavit. *Ambrosium Ferrarium*,
 Mediolanensem, qui Seculo decimo sexto floruit, ob singu-
 larem notitiam, Græcæ, Hebraicæ, Latinæque linguæ, Cl. Au-
 597. tor commendat. Ubi is adolescentiam laudabiliter exegerat,
 monachum florente adhuc ætate induit, S. *Benedicti* regulam
 secutus. In Genuensi urbe eum Abbatis munere in quodam
 monasterio esse perfunctum, *Armellinus* in *Bibliotheca Benedi-*
ctino-Cassinensi observavit. *Origenis Commentarium in Joan-*
nem e Græco in Latinum sermonem *Ferrarius* transtulit, ea-
 que versio Venetiis primum A. 1552, posteaque Rotho-
 magi A. 1668, typis exscripta est, de qua etiam versione
Huetius in *primæ Partis Origenianorum Libro tertio* uberio-
 rem notitiam suppeditat. Adjungere huic *Ferrario*, ob si-
 milem in Græcis literis peritiam, juvat *Joannem Donatum*
Ferrarium, ob *Porphyrii vitam Pythagoræ*, Latinitate dona-
 tam, satis illustrem. In præcipuo eum Mediolani seminario
 literas humanas divinasque sub optimis præceptoribus imbi-
 bisse, Cl. Autor narrat. Cum autem insigni eruditionis fa-
 ma floreret, a *Friderico* Cardinali *Borromæo* ad linguam Græ-
 cam in Collegio Ambrosiano docendam vocatus est. Quan-
 ta diligentia & fructu hanc sibi creditam provinciam ad-
 ministravit, vel discipuli, qui ex ejus schola prodierunt, in-
 terque

terque hos *Ottavius Ferrarius*, affatim testantur. Munia deinceps sacra administravit, usque dum A. 1667, apoplexia correptus, debitum naturæ exsolveret. Præter *Vitam Pythagoræ*, in Latinum sermonem conversam, & Mediolani primum excusam, variasque Orationes atque Epistolas, quarum nonnullæ in Ambrosiana Bibliotheca manuscriptæ servantur, Cl. Autor varia ejus opuscula, Mediolani A. 1660 junctim edita, commemorat. *Ferrariorum* vero nomen pariter, atque Mediolanum, nobilitavit *Ottavius Ferrarius*, vir de antiquitate atque elegantioribus literis immortaliter promeritus. Eum quippe & Mediolani natum, & bonis artibus in Ambrosiano Collegio imbutum esse, Cl. Autor declarat. Mira is diligentia ineunte ætate omnis generis disciplinas tractavit, tamque felices in eruditionis campo fecit progressus, ut, ubi vicesimum vix ætatis annum transegisset, ipsi a Cardinale *Friderico Borromeo*, qui communem eo tempore literatorum Mæcenatem agebat, munus Professoris eloquentiæ in Collegio Ambrosiano crederetur. Non tamen diu officio præfuit, sexennio post ad Rhetoricam, Politicam, Græcamque linguam docendam, a Veneta republica Patavium evocatus. Ibi collapsam fere Academiam pristino splendori restituit, & adeo præclare se gessit, ut singulis sexenniis ejus mercedem adaugeret respublica. E vivis erepto *Ripamontio*, urbis Mediolanensis Chronologo, munus Historiæ patriæ conscribendæ, annua mercede præstituta, nostro demandatum est. Quamvis autem manus operi jam admovisset vir doctus, jamque Libros octo conscripsisset; eorum tamen, quæ tabulario urbis præerant, & necessaria operi documenta suppeditare renuebant, negligentiam indignatus, scribere plura superfedit, seque munere abdicavit. Apud *Christinam* Sueciæ Reginam pariter, atque *Ludovicum XIV*, Galliarum Regem, ob insignem, qua pollebat, eruditionem, summa gratia floruit, splendidisque donis a Principibus hisce ornatus est. *Ottavio* nostro, A. 1682, ætatis septuagesimo quinto, mortalitatem exuenti, *Julius Ferrarius* epitaphium in templo *S. Antonii* elegantissimum posuit, quod integrum a Cl. Autore hic editum de-

Pag. 607.

612.

prehenditur. Scripta *Ferrarii* idem accurate recenset, varias eorum editiones enumerat, judicia doctorum hominum de iis apponit, deque nonnullis notulas quasdam adspersit. Ita, in *Traclatu de Lucernis sepulchralibus* contra eos nostrum scripsisse, docet, qui arbitrati sunt, veteres oleum inconsumibile habuisse, vel lampades eo modo disposuisse, quo fumus earum, sensim se condensans, in oleum rursus converteretur, atque ita illæ æterno igne lucerent. Quamvis enim *Fortunius Licetus* in *Dissertatione Latina*, hoc de argumento scripta, eam opinionem defenderit; *Ferrarius* tamen, meras nugas & anilia commenta hæc esse, demonstravit. *Analecla Ferrarii de re vestiaria* *Rubenio* opposita a nostro esse, Cl. Autor observat, cum *Rubenius* in *Commentario* similis argumenti ab eo dissensisset. *Historiam Mediolanensem*, quam scribere coeperat *Ferrarius*, hæredi suo, ea conditione, ut nunquam typis excrimeretur, reliquit. Hunc ipsum ejus hæredem, *Julium Ferrarium*, nostri filium fuisse, ridiculo errore affirmarunt Autores *Diarii eruditorum Gallici*, quod inscribitur *Journal des Sçavans*. Cum vero noster admodum juvenis clericalem vitam delegerit, ideoque nullum unquam matrimonium contraxerit, *Julium* illum ejus cognatum, & neutiquam filium,

Pag. 615. fuisse, recte Cl. Autor monuit. Inter *Jureconsultos*, quos *Mediolanum* tulit, *Homodeorum* potissimum nomen celebratur. Memorat Cl. Autor quendam *Joannem Homodeum*, qui *Ticinenfis Gymnasii Professor* fuit, tandemque inter patris optimates, qui *Reipublicæ Mediolanensis Capitanei*, ac *defensores*, dicebantur, cooptatus est, atque inter *Jurisperitos collegiatus*, ab A. 1385 usque ad annum 1450; sedem habuit. Exstat de eo volumen ingens, quod *Repertorium Juris* inscribitur. Nunquam illud typis excrriptum est, verum, Cl. *Saxium* manuscriptum ejus Codicem possidere, Autor refert. Adjunxit illi *Signorolum Homodeum*, virum, ob quamplurima, quæ composuit ad *Jus civile*, scripta, nominis immortalitatem adeptum. Cumque *Guido Pancirollus* in libro *de claris LL. interpretibus* copiose satis de eo commemorarit, verba ejus integra hic apposuit. Discimus exinde, *Homodeum*

Mediola-

Mediolanensem fuisse Bononiæ, Patavii, & Parmæ, Jus civile summo cum applausu interpretatum esse, usque dum a *Gabacio* Vicecomite perempto stipendio conductus, Ticini Jurisprudenciam profiteretur. Postea, a *Ludovico*, Principe Achajæ, una cum *Petro Pefutio* Taurinum vocatus, idem eruditionis genus ibi tradidit, donec iste Princeps e vivis excederet. Cumque ejus successores, ad stipendium hisce duumviris solvendum se teneri, negarent, *Christophorus Castillioneus*, ut debitam pecuniam persolverent, ipsis persuasit. Postremo Vercellas, docendi Juris causa, A. 1345 concessit, ubi, cum per plures annos eam provinciam tenuisset, mortuus est. Compositum quamplurimos in Digestorum Codicisque textus Commentarios, quorum nonnulli in *Oceano juris* habentur. Conscripsit *Consilia*, & *Quæstiones*, Lugduni A. 1540 in folio editas, nec non *Consilium super juramento facto super descendentibus stante Statuto Mediolani*, quod manu scriptum in Bibliotheca *Archibitea* deprehendi, Cl. Autor testatur. Leges de- Pag. 722.
 nique municipales Mediolanenses in ordinem redegit, atque Dissertationem, *utrum sit preferendus Doctor, an miles*, conscripsit, quæ, a *Ludovico de Bolognini* aucta, *Oceano juris* inserta est. Floruit autem & alius quidam *Signorolus Homodeus*, a priori diversus, & a quibusdam *Signorinus* appellatus, qui & publicus Juris civilis interpres in Ticinensi, Placentina, & Parmensi, Academia fuit, & in Collegio *nobilium Jurisperitorum Mediolanensium* ab A. 1385 usque ad A. 1412 sedisse dicitur. Scripsisse fertur *Signorolus* noster *Lecturas in omne Jus civile*, nec non *Tractatum de acquirenda hereditate*, qui libri in Bibliotheca Ambrosiana manuscripti habentur. Consiliorum ejus volumen, calamo itidem scriptum, Bibliotheca Vaticana asservat, quamvis, cum, istas lucubrationes a nostro consecas esse, certis testimoniis comprobari non possit, Cl. Autor eas nostro indubitanter asserere vix audeat. Ceterum exstat de eo epistola ad *Philippam Mariam, Vicecomitem*, Mediolani Ducem, cujus exemplar manuscriptum in Bibliotheca Ricardiana Florentiæ habetur, ex qua uberiolem & accuratam de nostro notitiam hauriri posse,

Pag. 723. posse, Cl. Autor affirmat. Integram quoque eam hic appo-
 suisset, nisi jam a *Cassare Barzizio* publici juris facta fuisset.
 Tandem vero, Comitem *Ottavium Archintum* in amplissima,
 quam composuit, familiarum Mediolanensium Bibliotheca un-
 decim *Homodcos*, collegii Jurisperitorum Mediolensis assesso-
 res, recensere, Cl. Autor monet, & alios præterea scripto-
 res, de nostro differentes, adducit. *Obertum ab Horto*, Con-
 sulem Mediolanensem, Jus feudale, Corpori Juris civilis
 724. adjungi solitum, compilasse, recepta apud plerosque est
 sententia, eamque Cl. Autor adoptavit. Quamvis au-
 tem, hoc verum esse, textus 2 F. 1 comprobare videatur,
 non tamen præter rem alii hoc caput pro fragmento episto-
 læ, ab *Oberto* ad filium scriptæ, quod operi inseruerit com-
 pilator incertus, venditant. Quid? quod, cum 1 F. 13 con-
 suetudines Mediolanenses *irrationabiles* vocentur, in textu
 2 F. 25 vero *Obertus* noster *vir sapiens* dicatur, & tanquam
 sestis citetur, vix probabile est, eum hujus compilationis au-
 torem esse, consuetudines urbis, cui præerat, vituperasse,
 seque ipsum hisce encomiis exornasse. Ut taceamus, compi-
 lationem illam adeo esse ineptam, ut famæ *Oberti* melius con-
 sultum sit, si ei talis labor abjudicaretur. Quicquid interea
 horum sit, ea nunc, quæ Cl. Autor de vita *Oberti* narrat,
 percensebimus. Memorat is, *Obertum* tempore *Friderici I*,
 Imperatoris, Mediolani floruisse, ac Juris scientiæ laude, pa-
 triæ Consulatu, ac rerum gerendarum peritia, inter cives eni-
 tuisse. In Roncaliensibus comitiis, a *Friderico* celebratis, una
 cum collega suo, *Gerbardo de Nigris*, aureo scypho, pec-
 unia referto, ut Imperatoris animum leniret, a civibus
 donatus est. Causarum patrum summa cum laude Medio-
 lani egit. Post everisionem urbis patriæ, a *Friderico Barba-*
rossa factam, nostrum A. 1171 Mediolanum ampliori mu-
 ro cingi curasse, ex monumento, quod in superiore limi-
 ne portæ Mediolanensis, quæ *Romana* dicitur, positum est,
 liquere, Cl. Autor observat. Cum aliquando controver-
 sia de Castro *Ostilia* inter Abbatem *Zenonis Veronenfis* &
Commune Ferraria existeret, consilio *Theobaldi* Episcopi
 partes

partes litigantes convenerunt, ut *Oberti* iudicio causa componeretur. Diremit igitur eam, sententia lata, vir præstantissimus, quam *Ughellus Tomo IV Italia sacra* inseruit, atque *Alexander III, Pontifex, Conrado, Archiepiscopo Moguntino*, in mandatis dedit, ut eam Pontificia autoritate confirmaret. *Marcum Antonium Majoragium*, ob insignem, qua pollebat, eloquentiæ vim, nominis celebritatem adeptum, vero prænomine *Mariam Antonium* dictum esse, Cl. Autor monet. Cum autem in verborum delectu adeo diligens, & fere superstitiosus, esset, ut nullam dicendi formulam probaret, quæ apud antiquos scriptores Latinos non legeretur, ea quidem res effecit, ut, ne fœmininum masculino nomini jungendum esset, repudiato *Maria* prænomine, illud *Marci* adoptaret. Plurimorum hoc factò invidiam atque reprehensionem incurrit, imò coram Mediolanensi senatu accusatus est violatæ religionis, & contemptus *Maria*, quamvis ibidem, postquam rationibus adductis summa cum eloquentia causam suam perorasset, absolveretur. *Majoragii* nomen a vico *Majoraggio* hæuisse videtur, ubi A. 1514 in lucem datus est. Cognomen autem gentis ejus commune de Comitibus fuit. Noviocomi primo, sub consanguinei cujusdam ductu & auspiciis, literis operam dedit, tantamque diligentiam illis impendit, ut brevi scriptores tam Latinos, quam Græcos, & intellexerit, & explicarit. Ut Mediolanum postea venit, ibique ab optimis præceptoribus in Mathesi atque eloquentia institutus fuit, anno ætatis sexto & vicefimo eloquentiæ docendæ munus obtinuit. Biennium vix eo in munere exegerat, cum Gallorum copiæ Alpes transcenderent, maximumque belli metum Mediolani excitarent. Cum reliquis ergo Professoribus noster dimissus, Ferrariam petiit, ibique ductu *Vincentii Maddii & Andreae Alciati* Philosophiæ ac Jurisprudentiæ placita percepit. Mox tamen, quia belli terror evanuerat, Mediolanum redux, munere sibi demandato usque ad mortem, quæ A. 1555 contigit, incredibili studio perfunctus est. Quanti ipsum fecerint cives, ex elogio, quod sub porticu basilicæ S. *Ambrosii*; ubi noster quiescit, marmori incisum legitur, & quod Cl.

Autor integrum apposuit, potest intelligi. Orationes *Majoragii*, nec non variae ejusdem Praefationes, una cum *Dialogo de eloquentia*, junctim saepius prodierunt. Praeter Orationes autem, in ista collectione exstantes, quamplurimas adhuc alias *Majoragius* confecit, quarum indicem satis longum atque accuratum Cl. Autor suppeditat. Deprehendimus inter illas aliquam, quae inscribitur *Encomium Iulii*, quae apud *Dornavium* in *Amphitheatro T. II pag. 273* comparet. Oratio judicialis *de mutatione nominis* Mediolani coram senatu a nostro est habita, prout jam supra observavimus, atque eadem in urbe apud *Molchenium A. 1541* in 4 edita. In Oratione *de laudibus auri*, Clericis illius aevi acrem dicam scripsisse nostrum, Cl. Autor monet, eamque ob causam e collectione Orationum *Majoragii* exulare illam, dicitur. Edidit vero eam primo *Marquardus Gudius* Ultrajecti, posteaque eadem Lubecae, cura *Morbosii*, A. 1690 typis repetita est. *Decisiones pro M. Tullio Cicerone contra Caelium Calpurnium* editioni operum *Ciceronis*, & quidem *libris de Officiis*, adjunxit *Grævius*. Librum ejus *de Senatu Romano* Cl. *Polemius Supplementis. Thesauri antiquitatum Romanarum* inseruit. De quamplurimis aliis *Majoragii* lucubrationibus, a Cl. Autore recensitis, ne justo longiores simus, hic dicere non vacat. Levioris notae, & obscurioris famae, scriptores, in ipsa Bibliotheca omissos, in alteram Tomi secundi Partem Cl. Autor relegavit. Addenda deinceps & corrigenda Operi

Pag. 1711 seq. attexit. Exteros tandem scriptores, qui, quamvis Mediolanum patriam non habuerint, laribus tamen eo translatis eam urbem eruditione sua illustrarunt, ibique vita denique functi sunt, ordine alphabetico ibidem recenset. Et, quamvis nequam se *Picinelli* rationem hoc in labore secutam esse dicat, qui quamplurimos, nec Mediolani natos, nec ibi vita functos, in Mediolanensium scriptorum seriem retulit, negari tamen non potest, Cl. Autorem nonnullos etiam hic attulisse scriptores, qui, quamvis nunquam Mediolani vixerint, ibi tamen sepulti sunt. Cum *Bartholomaeus Curtius* in opere *de claris Medicis Mediolanensibus* non suos tantummodo

modo cives, sed plerosque etiam aliarum Italiae urbium eximios Physicos, laudavit, immo etiam non paucos extra Italiam degentes commemoravit, nonnullos ex ejusdem libro Cl. Autor selegit, qui Mediolani versati, ibidemque defuncti sunt. Ne autem justo major eorum numerus fieret, eos, de quibus a Cl. Saxio in libris, huic Bibliothecae praemissis, jam dictum est, data opera omisit, illis tantum, de quibus tacuit Saxius, prolatis. Ut igitur ex harum etiam descriptionum serie paucula quaedam specimina demus, de *Julio Claro* Cl. Autor hic loci agit, non aliam ob causam, quam quia ejusdem corpus post mortem Mediolanum translatum est. Narrat autem, eum Alexandriae Statiellorum A. 1525 natum esse, Jurisprudentiae operam indefessam dedisse, in Ticinensi Archigymnasio Doctoris honore ornatum esse, in supremum Insubriae magistratum fuisse allectum, praerorios Cremonensium fasces postea gessisse, & a *Philippo II*, Hispaniarum Rege, tandem Consilarii munere decoratum. Cum vero tunc temporis inter Genuenses, ob novarum veterumque familiarum discordias, plurima agitentur lites, ab ipso Rege *Philippo* unus omnium aptissimus judicatus est nosker, qui ad civium animos pacandos mitteretur. In Italiam igitur eo consilio profecturus, Caesaraugustae, uti *Pancirollus* existimat, A. 1575 obiit, corpus autem ejus Mediolani in te. *Pacis* apud Minores reconditum est. Inter scripta *Julii* nostri, quae una cum variis eorum editionibus fusa Cl. Autor ediderit, notari potissimum meretur *receptarum sententiarum opus*, in quo praecipua Juris civilis ac criminalis capita pertractantur, Francofurti anno seculi praeteriti decimo tertio recentissime excusum, nec non *Tractatus de feudis*, qui Venetiis A. 1566 publici juris factus est. *Franciscus Mediotobarus*, vir rei nummariae peritissimus, Ticini quidem ab illustrissimis parentibus est progenitus, Mediolani tamen annos complures transegit, ibidemque mortuus est, in hanc classem ideo a Cl. Autore relatus. Juris scientiae quidem is se addixit, atque decurionum collegio in urbe patria adscriptus est; verum, inter causarum & fori strepitus, elegantiores

Pag.
2093.

2127.

gantiores disciplinas diligentissime tractavit, nummorum veterum investigatione potissimum delectatus. Fama eruditionis ejus tanta fuit, ut non solum apud Regem Poloniae *Joannem III* esset gratiosissimus, cujus quippe laudes Oratione, typis postea excipienda, celebrarat, & *Numisma triumphale & pacificum*, in memoriam pacis, cum Moschis a Rege inita, eidem obtulerat; verum & ab invictissimo Imperatore *Leopoldo* summis honoribus exornaretur. Doctissimis istius ætatis hominibus, sigillatim *Redrusio* & *Magliabecchio*, commercium literarium cum nostro intercessit. Quanta autem fuerit nostri doctrina, omnium optime testantur *Adolphi Oeconis Imperatorum Romanorum Numismata a Pompejo M. ad Heraclium*, cum notis & additionibus nostri A. 1683 excusa. Operis istius præstantissimi novam editionem Cl. Autor paravit, quæ Mediolani A. 1730 typis excusa est. Paraverat insuper *Mediobarbus* Tractatum peculiarem de *Nummis Imperatoris Commodi*, quem utinam ad umbilicum perduxisset! Verum, ultra mediam partem vix perductum, intercedente morte, imperfectum relinquere coactus est, ejusque manuscriptum exemplar filius *Mediobarbi* custodit. *Josephus Maria Scampa*, in oppido Grabedonæ prope Larium lacum A. 1666 natus est. In Comensi Collegio bonis literis operam dedit, posteaque in congregationem Clericorum regularium Schomaschenium relatus est. Solemnibus votis emissis, literas nihilo secius diligentissime coluit, Collegio autem Mediolanensi *S. Petri in Monteforti* bis præfuit. Mediolani eam ob causam diu commoratus est, ibidemque vitam cum morte commutavit, in hanc classem a Cl. Autore ideo relatus. Ceterum, artem rhetoricam atque humaniores literas eum Viglevani, Ticini, & Romæ, in *Collegio Clementino* auditoribus propinasse, idem commemorat. Quanta fuerit *Scampæ* eruditio, scripta ejusdem quamplurima, a Cl. Autore recensita, assatim loquuntur, & optandum utique esset, ut quamplurimi ejus libri, mathematica potissimum argumenta pertractantes, qui, prout Cl. Autor indicat, manuscripti adhuc in monasteriorum scriniis delitescunt, publici juris fierent.

Pag.
2175.

rent. Gratulamur interim nobis, quod ejusdem *in fastos & triumphos, id est, in universam Romanam historiam, Commentarium, nec non Dissertationem de Comitibus Romanorum, & Fastorum triumphorumque Romanorum post Sigonium continuationem*, recentissimæ Operum Sigonii editioni inseruerit Cl. Autor. Indicem Scriptorum omnium, quorum vitæ hac in Bibliotheca enarrantur, secundum dignitates, quibus conspiciui fuerunt, digestum, ad calcem libri deprehendimus. Agmen ibi ducunt Scriptores, Sanctorum ac Beatorum elogio insigniti. Eos ecclesiastici ordinis viri sequuntur, quos Consules Romani, Principes, Senatores, Quæstores utriusque magistratus, Oratores ad Principes, Jureconfulti, atque Professores Academici, excipiunt. Adjectus est huic Indici syllabus eorundem Scriptorum amplissimus, per disciplinarum classes digestus. Index denique rerum, locorum, atque librorum, de quibus in hac Bibliotheca fit mentio, universum opus claudit. Coronidis tamen loco biga epistolarum a Cl. Autore adjecta est, quarum altera ab Eminentissimo *Angele Maria Quirino* ad Cl. *Saxium* data est, & ab hoc ad illum altera. Cum nimirum Eminentissimus Purpuratus, *Saxium* in libro supra descripto nimium Mediolano suo dedisse, existimaret, & ne ea res Brixie luminibus nonnihil officeret, metueret, ea, quæ in contrarium dici posse videbantur, in hac ipsa epistola cum Cl. *Saxio* communicavit, & Brixie eundem, immo majorem, præ Mediolano laudem ob impressos antiquissimis jam temporibus Orientales, Græcos, atque Latinos Codices deberi, probatum iuit. Objectiones autem istas in literis, vicissim ad Eminentissimum *Quirinum* datis, Cl. *Saxius* discussit, & sententiam, quam in opere suo attulerat, ulterius communivit. Bina interim hæc scripta adeo festive, eleganter, & miti stilo, composita sunt, ut oprandum sit, ut omnes literati, ab aliis dissentientes, talem rationem inirent, neque invidiæ furiis stimulati, virorum præclare de re literaria promeritorum famam insulis contumeliis lacefferent. Expertus est male feriatu ejusmodi hominis injurias Cl. Autor, quando plagii crimen a nescio quo tenebrione præter

præter omnem rationem ipsi intentatum est. In epistola autem, anno præterito ad V. C. *Horatium Blancium* data, criminationem illam graviter, erudite, modeste, & ita, uti virum sapientem decet, is diluit. Ante aliquot menses epistolæ istius notitiam in hisce *Actis* nostris dedimus, Cl. Autoris famam pro virili nostra vindicantes, & vel hac iterum vice, nos maximi eum facere, ejusque eruditioni multum tribuere, profitemur. Hanc enim Scriptorum Mediolanensium Bibliothecam nominis immortalitatem ipsi allaturam esse, certissime auguramur.

CAJII VELLEJI PATERCULI HISTORIÆ Romanæ Libri duo, accurante STEPH. AND. PHILIPPE.

Lotetia Parisiorum, sumtibus Mich. Steph. David, 1746, 12.

Plag. 13.

Si Scriptores classicos, huc usque a Cl. *Philippio* publicatos, noverimus, nihil fere de isto singulatim erit dicendum. Ovum ovo non similius, sive nitorem species, sive accuratorem. *Velleji* vita initium facit, prout eam *Beatus Rhenanus* designavit, atque etiam Cel. *Petrus Burmannus* editioni suæ majori subjunxit. Succedunt de *Velleji Paterculi* vita & scriptis ex *Ger. Jo. Vossii* opere de *Historicis Latinis* notitia, variorum de eodem judicium, atque ex *Annalibus Vellejanis Henr. Dodwelli* per *Christophorum Cellarium* facta excerpta. Inter elogia quatuor invenimus, quæ in illa *Burmanni* editione legere non meminimus. Unum est *Beati Rhenani* ex prologomenis ad *Vellejum*: *Meo sane judicio nulli secundus est Vellejus inter Latinos: tam est castus ac nitidus in dicendo, miræ stili jucunditate & clarissimo candore præditus.* Alterum est *Vossii* de *Arte historica* Cap. 32: *Velleji, elegantissimi scriptoris, pauca admodum supersunt; atque eorum honorem facta adulatione in sui ævi rebus non leviter obfuscavit.* Tertium est *Mothæi le Vayer*, Galli: *Unum adhuc notatu dignissimum in ejus stilo reperio: quod scilicet in omnibus, quibus utitur, orationis*

stonis figuris Epiphonema cum tanta venustate adhibeat, ut ipse nemo fortassis hac in parte fuerit unquam aequalis. - - *Misso Criticorum ancipiti iudicio, constanter tenendum est, circa genuinum Autoris hujus textum, quod, exceptis erroribus iis, qui potius a scribis, quam ab ipso - - fluxerunt, nihil in tota Latinitate purius nobis suppetat, nec dignius Augusti Tiberiique temporibus. Ultimum est Aldi Manutii in Scholiis, Gruteri editioni adjectis: C. Vell. Paterculus, explicator veteris historiae luculentus, & pressus, & efficax.* Hæc ante contextum notari merentur. Eundem excipiunt index rerum geographicarum, itemque editionum *Caji Velleji Paterculi*. Ille, per se quidem lectoribus Geographiæ ignaris perquam utilis, singulare habet nihil; hic præter id, quod *Fabricii Bibliotheca Latina* legendum præbet, nihil nobis singulare ac notatu dignum suppeditat.

IDE'E DU GOUVERNEMENT ANCIEN ET MODERNE de l' Egypte, &c.

hoc est,

IDEA REGIMINIS ÆGYPTI ANTIQVIORIS ac recentioris, cum descriptione novæ cujusdam Pyramidis, ac recentibus observationibus de moribus & ritibus terræ istius incolarum, per

M. L. L. M.

Partes II.

Parisius, apud viduam Geneau, 1743, 12 maj.

P. I plag. 15, P. II plag. 13.

Dissertatio, proæmii loco posita, laudat imprimis *Rollini* Historiam antiquam, vituperat autem Abbatem *Guyonum*, qui scripsit *l' Histoire des Empires & des Republiques; depuis le Deluge jusqu' à Jesus Christ*, qua occasione in res varias, antiquam historiam circumstantes, altius inquiritur. Ad incertitudinem, quæ passim hic observatur, confirmandam, pugna scriptorum allegatur, e. g. *Herodoti & Xenophontis* de Pag. 13.

Mm

Cyri

- Cyri M.* obitu, quæ, cum sit facti, vix ac ne vix quidem dirimi potest. Enarrat quidem nonnulla, quæ, ad opem ferendam, usurpari soleant; sed & minus hæc sufficere agnoscit.
- Pag. 16. Inter eadem nominat *ετυμολογίας*, quas semper incertas esse atque audaces, minimo quidem jure, arbitratur; hoc autem loco tanto magis suspectas habet, quoniam analogiam in linguis fundamenti loco ponant, quam re vera dari, probatione semper indigeat, unde in arena ædificent tales ædificium, quod temere sibi solidum ac durabile fingant. Eadem occasione
19. justitiam exhibet, ut ipse profiteretur, civibus suis: dum, Gallus, ait, quasi natura sua vanus, & sui ipsius veneratione captus est, suisque amore; magis forsitan, quam ceteræ nationes conjunctim. Nihilo minus tamen nulla Historicos dederit, quam Gallica, potiores, atque amantiores veritatis. *Thuanus* atque *Mezeray* hujus nominatim asserti documenta proponuntur. Comparat porro doctissimus Autor historiam antiquam ac recentiore, atque insignem huic prærogativam tribuit. In vanum, ipso legitimo arbitro, de reformandis hominum moribus laborant, deque emendandis, satira & comœdia, nisi temporis illius mores repræsentant. Nihilo minus antiqua ipse cum recentioribus conjunxit; quod quidem tanto magis ipsi competere credidit, postquam in libri, *Description de l'Égypte* inscripti, imprimis *Epistola XII* nonnihil jam eo pertinens admiscuit, adeoque sitim excitavit lectori. Cui plurimum fidere potuit, habuit divinissimum vatem *Danilem*: cujus eo quæ trahit vaticinia, simul asserti atque exponit, *Guyonium* confutare membratim pergens.
- 1-2. In ipsa deinceps priore Commentatione regionem ante omnia Ægyptiacam laudat, ubi artes ac scientiæ sint inventæ, & unde ceteris sint cum gentibus communicatæ.
3. Advolarunt nimirum ad Ægypti sapientes audiendos undecunque homines. *Orpheus*, *Museus*, *Dadalus*, *Homerus*, *Lycurgus*, *Salon*, *Socrates*, *Plato*, *Pythagoras*, ibi didicerunt. Inventores erant Ægyptii Mythologiæ, Geometriæ, Astronomiæ, quam ipsis Chaldæis tradiderunt. Zodiaci, sive orbis stelliferi, signis nomina primi imposuerunt, quæ hodieque habent:

habent: hebdomadis dies a septem planetis nominarunt, id-
 que ordine nominum perquam naturali. Quodsi enim pri-
 mam cujuscunque diei horam a *Saturno* denominemus, a
Jove alteram, tertiam a *Marte*, sequentem a *Sole*, proximam
 a *Venere*, sextam a *Mercurio*, a *Luna* postremam, atque ita
 repetitis vicibus pergamus per omnes 24 horas, prima se-
 quentis diei hora *Solis* erit, proximi *Luna*, tertia *Martis*, atque
 ita porro. Præterea fuerunt *Ægyptii*, ut *Macrobius Saturn.*
Cap. 19 vocat, *omnium Philosophia disciplinarum parentes*, ut alia
 fileamus. Nihilo minus hujus populi historia omnium forsi-
 tan est obscurissima. Plurima sunt fabulosa, cui se oceano
 committere Noster dubitavit. Figere is potius pedem labor-
 rat, idque ad paulo certiores temporum notabilium ambitus.
Menetbon, Pontifex maximus Heliopolitanus, *Ptolemai Phi-*
ladelphii tempore celebris, primos fuit illius populi inter Hi-
 storicos. Triginta is dynastias facit, quæ, si calculum sub-
 ducas, inde a primo rege *Menete* usque ad *Alexandrum M.*
 5355 annos efficiunt. Quod cum nimis longum sit tempus,
Julius Africanus credidit, tres primas dynastias esse rescinden-
 das, quæ 3317 annos habent. Eandem sententiam sequitur
Eusebius. Alii aliter senserunt. Quod quidem ideo factum
 est, quoniam diversum annorum apud *Ægyptios* ambitum
 confuderunt. Parum de illo Noster, etsi forsitan opus fuisset
 fusius commemorare, qua ratione non solum tertias & quar-
 tas annorum partes, sed & menses, immo dies, *Ægyptii* sin-
 gulos nonnunquam annos reputarint. Attamen habet non-
 nihil de anno *Ægyptio*: dum ibi 12 fuisse mensium dicit,
 cum aliæ gentes vel trimestrem haberent, ut *Arcades*, aliæ se-
 mestrem, ut *Acarmani*, aliæ decimestrem, ut primi Romanorum.
 Fuisse autem lunares potius, quam solares, existimat, unde
 conjicit, initio forsitan singulos menses singulos annos ha-
 buisse. Sed æque inclinatur ad id, non tam sese excepisse,
 quam potius una fuisse, istius modi imperia, saltem non-
 nulla. Secundum omnes Historicos imperium *Ægyptiacum*
 fundavit *Menes*, qui *Mizraim Chami* filius dicitur. Altera
Saitarum dynastia anno ante Christum natum 670 cœpit.

Pag. 5.

6.

8.

14.

11.

22.

33.

26.

117.

- P. II. Sub septem Regibus annos 145 stetit, ac celeberrimum inter
 Reges habuit *Psammetichum*. Sed, cum ipse Noster noluerit
 istiusmodi momentis diutius inhaerere, nos multo magis cum
 ipso ad recentius ævum properamus. Incepit illud, ab oc-
 cupatione regni, per Saracenos facta, seu post C. N. 620. Per-
 censentur hic tam vera, quam fabulosa. Legimus profecto
 nonnulla, amoribus Milesiis ac Romanensibus libellis haudqua-
 quam indigna, eademque stilo scripta vividiore. Quæ maxime
 notabilis reperimus, ad statum regni hodiernum pertinent. Ha-
 bet omnino præfectus Ægyptiacus insignem splendorem, ne-
 que reditus minores, licet arctioribus, quam alii quidam, sit
 cancellis circumscriptus. Quod omne, cum fusius expona-
 tur, in ipso libro legi meretur. Nobis præterea comme-
 morata digna videtur Ægyptiacæ gentis religiofitas. Inveni-
 untur ibi, qui *Santones* appellantur, & quorum virtutem omnis
 populus colit. Ipse Auctor præsens ibi vidit stupendæ quæ-
 dam austeræ istorum vitæ exempla. Unus ejusmodi homi-
 num nactus fere inter rudera templi Turcici vixit, nunquam
 ante solis occasum comedit, & perpaucillum quidem vilissimi
 cibi, quem ipse tunc petiit a civibus, latissime præben-
 sibus. Nunquam locutus, licet omnia intelligeret, & quæ
 sunt alia hujusmodi exempla, quæ magnam sanctitatis spe-
 tiem istiusmodi viris compararunt, & æternam sæpe, cum
 cultu & monumentis, post fata, memoriam.

LA VIE DE PROPERCE, CHEVALIER ROMAIN, &c.

hoc est,

VITA PROPERTII, *EQUITIS ROMANI*, CUM
 interpretatione Gallica, tam libera, quam ligata, elegan-
 tissimarum ipsius Carminum particularum, & observa-
 tionibus, historiaque præcipuorum ejusdem seculi acto-
 rum, quæ ad opera illius nonnihil contulerunt,

per GILLETUM DE MO-

IVRE.

Parisis,

Parisius, apud Andream Cailleau, 1746, 12 maj.

Plag. 9½.

In *Libros VIII* dispescitur opusculum, quorum in primo continentur *Propertii* ac *Cynthia* natales, imagines animorum, illius amores, hujus frigore magis atque magis inflammari, donec tandem, amantis explorata constantia, manus ipsa daret, mutuumque declararet amorem. Unde conceptum gaudium versibus is passim declarat. Eo tempore *Julius Caesar* necabatur, atque inter turbas triumviratus *Propertii* bona publicabantur ab *Augusto*. Licet enim ille *Mevanix*, quæ hodie *Bevagna* dicitur *Umbriæ* civitas, natus esset, educabatur tamen Romæ, & in patria publicis muneribus præerat parens. Hinc civilibus turbis implicabatur uterque, ac posterior nominatim, *Antonii* partes secutus, *Perusa* capta, necabatur ab *Augusto*. Tam periculosa castra secutus esset cum patre filius, ni Romæ *Cynthia* detinisset, quæ nihilo minus, oppugnata *Perusa*, ad abeundum Roma concitavit; quem ipsius propinqua *Cornelia* comitabatur, cujus frater erat *Cornelius Gallus*, qui tunc infelix *Perusæ* versabatur, a Poeta quidem distinguendus. *Propertius*, facultatum jacturam perpeffus, quaeritur ideo protegiturque a *Mæcenate*, adeoque communibus cum amico *Marone* utitur fati. Ambo pariter secum invicem opera poetica, priusquam publicarentur, communicarunt. Ceteroqui sorte sua contentus *Propertius*, dum *Cynthia* gauderet, rivalem accipit *Horatium Flaccum*, cujus *Lib. I Od. 38: Persicos odi puer*, & *Lib. III Od. 9 Donec gratus eram*, a Nostro excerptæ, & versibus Gallicis redditæ, huc pertinent. Sed repellebatur *Horatius*, cui tamen alii succedebant, quos inter maxime timendus erat *Panthus*, calumniatus *Propertium*, alias invidiæ fati expositum. Invidi nimirum satiras, in *Augustum* scriptas, *Propertio* tribuebant: qui tamen fati sese purgavit. Novum minabatur periculum, dum, *Cisberide* relicta, *Cynthia* se applicabat *Cornelius Gallus*; sed & istum rivalem feliciter superabat *Propertius*; qui porro, cum, de patria redux, apud *Statilium Taurum* amicam invenisset,

Lib. I.

II.

III.

IV.

- ζηλοτυπίαν sensu prorsus extraordinariam; quam & epistola illi missa & carminibus demonstravit, e. g. *Lib. II Eleg. 13, & 23, III, 11*. Et sane habebat, cur omne timeret, Poeta. Erat enim rivalis dux *Augusti* fortissimus æque ac liberalissimus & magnificentissimus. Parum etiam absuit, quin cum ipso in provinciam discessisset amica. Sed incidebat in morbum, quo dum vexabatur, vota illius ergo fecit *Propertius*, in gratiam cum ipsa rediens. At idem rursus ægre tulit, quod ipsa *Isidi* voti solvens, candido vestitu ad templum, a consuetudine sejuncta, decem dies ac noctes Deæ laudes sistro canens, segregata maneret. Nova successit indignationis causa, cum *Bacanas* sese in thermas conferret *Cynthia*, de quo loco quæ *Ep. LI Seneca* commemorat, legi mereatur. Cum reconciliarentur, conjugium *Propertius Lib. III Eleg. 18* declaravit; sed nuptiæ diu demum post celebratæ fuerunt. Hac occasione quæ de Romana historia, quod ad *Antonium, Octavium, & Cleopatram*, atinet, referuntur, sicco pede transimus; licet eadem totum *Librum sextum* simul impleant. Id saltem tacere non possumus, *Propertium* pariter acta isthæc & facta velut publica decantasse, idque præsertim *Lib. III Eleg. 9*. Penultimo Noster *Augusti* triumphos & dolores propter mortuam *Cleopatram*; *Propertii* cum *Cynthia* conjugium; felicitatem, qua tunc gavifus est; ut & itinera; templum *Apollinis*; *Augusti* gloriam; accusationes contra *C. Gallum, Ægypti* gubernatorem; *Marcelli* mortem, atque alia, designat. *Ultimo* demum Libro disputat de *Macenate*, atque illius genio, cum *Propertii* tantum non eodem; de bello Armenio & Parthico; de militia *Propertii, Ovidio* comite ac socio; de pace restituta; de *Nasonis* exilio; deque *Propertii* de bello reditu: qua occasione gaudio exultans *Cynthia*, mariti arma in templum fert *Martis*, carmine quidem subsculpto. Agmen denique claudunt ad observationes quædam supplementa. Rem ipsam si consideremus, continet omnino liber iste *Propertii* præsertim *Cynthiae* que *amores*, neque adeo novimus, cur ista tituli pars, prius adjecta, prætermissa deinceps fuerit. Haud enim idcirco statim scriptis ille liber Romanensibus inseretur, ita omnino

compositus, ut facile offendat neminem. Nec male fecit Autor, quod publicam illius temporis, cum *Propertii* privata, historiam miscuit: ut tanto magis publicæ fieret utilitatis. Illa nimirum notior quidem est; at non nisi paucissimis carior isthæc.

NUMISMA HIERONYMI EQUITIS ODAM,
ex Museo *Victorio* prolatum.

Romæ, ex officina typographica Jo. Zempel, 1742, 4-
Plag. 3.

Est illud ancitiæ monumentum, post obitum Generos. Equitis positum ab Autore, qui jam aliis scriptis, singulatim historia septem dormientium, innotuit, atque illud hic non describit solum, sed variis maxime observationibus, locis communibus, testimoniorum antiquitatis collectionibus, illustrat. Id dum scribimus, varia isthæc reperiri, quæ non temere arbitrati essemus, memoramus. Pertinent huc varia loca de conditione virtutis ac generibus, de amicitie ratione & raritate, tractatio de verustate numos effingendi consuetudinis; nomina hujusmodi artificum, quos jam habet Roma; indicium diversarum apud *Atticos* & *Lacones* legum; item proverbiorum nonnullorum expositorum, & quæ hujus generis sunt alia. Missis enim his, ad ipsum numum accedimus. In parte anteriore imago de more oblique expressa est, his literis apte dispositis: *Hieron. Odam. Rom. Eq. Ord. Constantin.* Ad ima colli legitur *Mem. restit. F. EQ. V.* In postica lemma legitur, ex *Ovidio* depromptum: *mille. dea. est. operum,* & quidem circa *Minerva* signum. Denum in exergo: *A. Sart. F. Romæ MDCCXLII.* Angelus Sarti faciebat &c. Ut vero character viri fiterarum amantis demonstraretur eo magis, de multis, quæ *Minerva* tribuuntur ab antiquis scriptoribus, nativitatem selegit Autor, quam, nulli adhuc in mentem venisse arbitratur, ut erudito viro aptaret. *Jovi*, partum edenti, obstetricem se gerit *Venus*, monili gemmata, inauribus, ac diademate, ornata, postquam arbos collocata est mali punici, cui insistit columba *Veneri*

aeri sacra. Adstat *Juno*, duplici armilla, manuum suarum ornamento, insignis, in auribus quoque & diademate, cum gemma pretiosa, protensis manibus, ut *Minervam* jam prodeuntem de cerebro *Jovis* exciperet. Clypeum vero gestat *Minerva*, hastam, galeam cristatam. Adstat pariter *Vulcanus*, partum prodigiosum miratus, postquam bifida securi *Jovis* caput aperuit. Mystica hæc historia ex antiqua patera Etrusci operis delineata est, atque elegantior hic reddita. Pateram vero ipsam ex Museo *Cospiano*, ubi adhuc Bononiæ servatur, *Laurentius Legati*, Cremonensis, primus edidit, paulo post illustravit *Michael Angelus Caussus de la Chauffe*, a quo sumit *Jo. Ge. Grævius*, transtulitque in *Thesaurum Antiquitatum Rom.* Diminuto vetustæ pateræ modulo, nitidissime vulgata est a *Gorio* in Museo. Et hæc sunt, quæ velut ad essentiam hujus descriptionis, vel Commentationis, pertinent, omnia. Cetera vel in rationibus factæ symbolorum accommodationis, neglective elogii literarii ipsius herois, vel in rebus minus necessariis, consistunt.

Neue und vollständigere Sammlung der Reichs-Abshiede, ic.
hoc est,

NOVA ET AUCTA COLLECTIO RECESSUUM
Imperii, qui inde a *Conrado II* usque ad nostra tempora in comitiis Germaniæ confecti sunt. Accedunt præcipua imperii conclusa, in hodiernis comitiis publicata.

Tomi IV.

Francofurti ad Moenum, apud Ernestum Augustum Kochium,
1747, fol. -

T. I Alph. 3 plag. 4, T. II Alph. 7, T. III Alph. 7 plag. 12,
T. IV Alph. 7.

Cum decreta, communi ordinum consensu in comitiis facta, præcipuum inter leges imperii Romano-Germanici locum occupent, statumque publicum pariter, ac privatorum interdum causas, ordinent, dignissimaque ideo sunt, quæ in omnium

omnium noticiam perveniant, gratissimam profecto legum patriarum studiosis operam navasse dicendus est *Ernestus Augustus Kocbius*, Vir honestissimus, quando novam Recessuum imperii editionem, prioribus, quotquot exstabant, multo accuratorem, doctissimisque prolegomenis, annotationibus, nec non Indicibus accuratissimis, locupletatam, opera & consilio doctissimorum hominum usus, adornavit. Nuncupata est præstantissima hæc Collectio summo Germaniæ Moderatori, *Francisco I*, Imperatori Augusto, felici, a Deo dato, cujus incomparabilis justitiæ amor, legumque patriarum custodia, debitis hic extollitur laudibus, nec non Reverendissimo Principi, *Johanni Friderico Carolo*, Archi-Episcopo Moguntino, S. R. I. Archicancellario per Germaniam & Electori, cujus egregia itidem Germanicæ libertatis cura, & insignis favor, quo novam hanc Recessuum editionem adjuvit, quando illos cum exemplaribus, in scrinio imperii publico reconditis, conferri clementissime permisit, hoc pietatis monumentum jure suo postulabat. Ut igitur, quid in hac editione præstitum sit, eruditus Lector cognoscat, ejus jam contenta more nostro exponemus. Proæmii loco introductio ad historiam Recessuum imperii præmissa est, cujus Autorem, quamvis nomen ipsi reticere placuerit, Ill. *Olenfchlagerum*, Potentissimi Regis nostri Consiliarium aulicum, Virum egregium, & in doctrina Jurium imperii excellenter versatum, atque adeo in præcipuis Francofurtanæ, urbis ornamentis numerandum, esse, conjicimus. In Germania nunquam monarchicam imperii formam plene obtinuisse, sed diversas res publicas, nullo imperii nexu inter se conjunctas, a senioribus populi antiquitus fuisse administratas, fundamenti loco is ponit. Necessum ideo erat, ut de negotiis publicis, totus populus, in comitiis congregatus, in commune consuleret, quorum comitiorum formam, & rationem ample Ill. Autor edisserit. Decreta horum comitiorum, propter Germanorum veterum simplicitatem, & artis scribendi ignorantiam, literis non fuisse mandata, sed, uti reliqua eorum instituta, cautilenis quibusdam comprehensa, dicitur. Francorum Reges, quamvis Germaniæ populos in unum systema redegerint, & tanquam monarchiæ imperitarint,

- peritarint, neutiquam tamen absoluta potentia gavifos esse, sed more majorum res ad imperium spectantes cum Ordinibus imperii communicasse, observat. Hoc vero in comitiis factum esse, quæ antiquitus sub dio & in quodam campo mense Martio habebantur, eumque ideo locum *campum Martium* dici sueviffe, monet. Eo autem tempore, quo majores domus supremam affectabant potentiam, hoc immutatum esse, & in locum comitorum *placita generalia*, a proceribus duntaxat confecta, successisse, dicitur, quæ placita perperam cum *majoribus publicis* a quibusdam confundi, urget. Tempore Carolingorum Regum eandem comitorum rationem fuisse retentam, observat, atque, comitia, quoniam in palatiis regis mense Majo habebantur ad imitationem campi Martii, *Campum Majum* fuisse dicta, monet. Decreta horum comitorum Latino sermone antiquitus fuisse composita, in capita quædam divisa, & cum singulis Statibus volumen eorum fuisse communicatum, nos docet, indeque vocabula *placitum* & *capitulare* derivat. In iisdem comitiis leges Salicas atque Ripuarias confectas fuisse, concedit, quas tamen vim legis universalis habuisse, negat, Ripuarios Salicis, & Salios Ripuaricis, legibus neutiquam obtemperasse, contendens. Ubi Germania, post divisionem imperii inter *Ludovici Pii* filios factam, peculiare regnum evasit, peculiaria quoque ibi comitia congregari sueviffe, quamvis a Francorum moribus haud diversa, demonstrat, eandemque rationem sub Imperatoribus Saxonibus adhuc obtinuisse, urget, quanquam Duces & Conites, hæreditario jure ditiones suas possidere, tunc temporis jam cœperint.
5. Sub imperio *Ottonum*, civitates quasdam, in quibus palatia Imperatorum erant, a jurisdictione ordinum imperii fuisse exemptas, & exinde urbes imperii liberas, quibus jus in comitiis comparandi competebar, tempore magni interregni existitisse, observat. In unaquaque etiam illo ævo provincia prædeliberationes instituebantur, ut deinceps in comitiis imperii omnes res eo commodius expediri possent. Originem Recessuum imperii temporibus *Ottonum* III. Autor assignat, atque tunc vota ordinum, quæ antea deliberativa erant, decisiva evasisse, Statusque in partem administrationis imperii venire cœpisse,

cœpisse, contendit. *Henricus Sanctus* singulas provincias una cum Principibus imperii peragravit, ibique comitia particularia indixit. Comitia, ab Imperatoribus Salicis habita, Ill. Autor exponit, & varias doctorum hominum opiniones de celebratissima constitutione de expeditione Romana affert, *Convado Salico* eam adscribi satis certo posse, negans. Turbulenta tempora, quæ sub *Henrici IV* imperio exstiterunt, du- 9-
 cibis occasionem præbuisse, ut superioritatem territorialem in ditionibus suis magis magisque confirmarent, contendit. Tandem, sub *Lothario* Saxone, Principes imperii plane non amplius officiales Imperatoris fuisse, sed dominos territoriorum factos esse, constituit. Sub *Fridrico II*, Principes, archio- 10-
 focia Palatina tenentes, peculiare jam collegium constituisse, concedit, in comitiis tamen a reliquis ordinibus nondum fuisse separatos, urget. Potentiam ordinum imperii tempore interregni inprimis fuisse stabilitam, equites fundamenta suorum jurium jecisse, imo Electores solos *Richardum & Alphonsum* elegisse, nos docet. *Rudolphi* Habsburgici res gestas 13-
 dein exponit, quem edicta & acta judicialia Germanico idiomate concipi jussisse, negat. Electorum jus eligendi Imperatorem exclusis reliquis imperii ordinibus a *Ludovico Bavaro* in comitiis, A. 1339 Francofurti celebratis, confirmatum esse, nos docet, de aurea Bulla etiam egregie disputat. Judicia *Westphalica*, seu *Vehmica*, de criminibus Clericorum & laicorum judicasse, quamvis certo definiri nequeat, quo tempore fuerint instituta, Ill. Autor asseverat, atque *Rupertum*, Imperatorem, in ordinatione judiciorum, A. 1408 evulgata, abusus eorum coercuisse, monet. Concordata inter *Martinum V* & nationem Germanicam, Seculo decimo quinto confecta, affert. Primam imperii matriculam A. 1422 in comitiis Norimbergenfibus occasione belli Hussitici fuisse emis-
 sam, nos docet; aliosque simul consutat, qui matriculam, A. 1431 publicatam, & a *Dattio* editam, pro antiquissima venditant. Ex comitiis tamen illis, A. 1431 Norimbergæ habitis, 18-
 apparere, ordines imperii in tria diversa collegia sensim fuisse descriptos, observat, *Albertum II* jus austregarum intro- 19-
 duxisse,

- duxisse, monstrat, eundem quoque imperium in circulos dividere tentasse, sed morte præventum esse, contendit. *Friderici III* Concordata, cum Pontifice Romano inita, delineat. Ordines imperii Concordata hæc admodum indignè tulisse, urget. In comitiis Norimbergenfibus, A. 1467 habitis, de constituendo imperii judicio actum esse, eamque rem fundamenta judicii cameræ jecisse, nos docet. In comitiis tandem Augustanis, A. 1474 habitis, judicium illud camerale fuisse constitutum, quod de controversiis inter ordines imperii existentibus judicaret, Ill. Autor suggerit, quamvis illud a judicio Palatino, in curiis Imperatorum antiquitus jam usitato, non videatur diversum. A. 1487 militiam mercenariam fuisse in Germania introductam, cum vasallorum servitia militaria non sufficere viderentur, monet. Tempore etiam *Friderici III* collegium Electorale a reliquis imperii ordinibus fuisse separatam, atque Electores & Principes de omnibus rebus prius deliberasse, quam ad reliquos ordines res devolverentur, Moguntino directorium obtinente, observat. Acta comitorum Wormatiensium anni 1495, in quibus pax publica sancita, & judicium camerale novum, a priori diversum, institutum est, fuse enarrat. *Regimentum imperii*, A. 1500 fundatum, ample describit, ejus negotium duntaxat in executione sententiarum judicii cameræ constituisse, asseverans. Divisionem quoque imperii in decem circulos accurate exponit. Judicium camerale A. 1530 Spiram esse translatum, insequente vero anno regimentum imperii sublatum, nos docet. Interpretes transactionis Passaviensis & pacis religiosæ bene multos adducit. Potentiam & jura ordinum imperii, moribus duntaxat hucdum innixa, per Capitulationes Imperatorum, inde a *Caroli V* temporibus fieri cœptas, confirmata esse, urget. Capitulationi *Ferdinandi I* pacem religiosam fuisse usam, observat. A. 1568 in comitiis Augustanis Reformatos sub pace religiosa primum comprehensos fuisse, monet. Res gestas Imperatorum *Rudolphi* & *Matthiæ* fuse enarrat, & dissidia ordinum imperii, circa religionem potissimum exorta, nec non semina bellum tricennalis,

eennalis, hac ratione sparſa, accurate & erudite exponit. De ipſo etiam bello tricennali, & ſubſecuta pace Weſtphalica, quantum ad inſtitutum pertinet, diſputat. Poſt pacem illam conſectam, in Receſſu imperii, A. 1654 publicato, formam lites componendi præſcriptam eſſe, adeoque pro lege Germanorum præcipua eum eſſe habendum, Ill. Autor iudicat. Hodierna comitia, A. 1662 cæpta, diutiſſime adhuc duratura, & vix unquam finem habitura eſſe, contendit, cum & materiæ, de quibus ibi deliberatur, difficulter componi poſſe videantur, & perpetuis hodie comitiis opus ſit, ex quo per inſtrumentum pacis Weſtphaliæ ordinibus imperii jus ſuffragiorum confirmatum eſt. Concluſa hodiernorum comitiorum, quotquot videlicet non immu-
 tata poſtmodum ſunt, in modum Receſſus imperii, ab invictiſſimo Imperatore ad inſtantiam Collegii Electoralis jamjam colligi, aliquando junctim evulganda, Ill. Autor lectoribus nuntiat. Differentia hodiernorum comitiorum a prioribus, luculenter exponit. Recuſus ad comitia, frequentiſſime hucdum inſtitui ſolita, comitia hæc fere in iudicium imperii ſupremum commutaſſe, monet, ſimul tamen ſperans, Auguſtiſſimum *Franciſcum I*, vi Capitulationis a ſe inita, ejuſque Articuli decimi ſeptimi, fines & terminos hiſce Recuſibus conſtituturum eſſe. Hiſtoriam denique omnium comitiorum, in qua occaſio, geſta, & decreta eorum, exponantur, conſcribi optat, quamvis, eam rem innumeris difficultatibus eſſe involutam, non diffiteatur. Merita etiam Ill. *Senckenbergii*, Conſiliarii hodie imperii aulici, in novam hanc Receſſuum editionem, debitis extollit laudibus, & optandam eſſe, dicit, ut tam diu is Francofurti potuiſſet commorari, uſque dum hæc editio ad umbilicum fuiſſet perducta. Ille ipſe interim Ill. *Senckenbergius*, ad graviora quamvis negotia vocatus, & abſens, inter concatenatos labores de nova hac Receſſuum imperii editione, quam præſtantiſſimis jam obſervationibus adauxerat, adhuc cogitavit, eidemque Diſſertationem epistoſarem, ad Ill. *Olenſchlagerum* directam, præmiſit, in qua de conceptione Receſſuum imperii, conſtitutionibus Imperatorum, nec non de variis Receſſuum imperii collectionibus, denique de nonnullis ſubſidiis, ad interpretationem eorum facientibus, erudite & ample diſputat. Germaniam adeo antiquiſſimis temporibus pro diverſis civitatibus, in quas deſcripta erat, diverſa prout inſtituta habuiſſe, monet, idque ex Capitularibus Regum Francorum liquere, contendit. Hodiernam Franciam mox ab imperio divuſam eſſe, ſtatuit. Partes vero Galliarum, ſeu Franciæ occidentalis, quæ cum im-

Pag. 38.

39.

- perio connexæ manferunt, cum eodem coaluisse, idemque cum integro regno Burgundico sub *Henrico III & Friderico I* factum esse, censet, eamque rationem esse, cur ordines imperii, eo pertinentes, adhuc hodie sessionem & votum in comitiis habeant, observat. Italia peculiaris imperii Recessus habuit, quamvis Principes Germaniæ illis consi-
 42. **Pag. 42.** ciendis interfuerint. Eo pertinent v. c. Concordata Imperatorum cum Pontificibus, leges in campis Roncaliis latæ, societas cum urbibus Longobardicis inita, & imprimis pax Constantiæ, a *Muratorio Antiquit. Ital. Tomo IV* edita, in quam commentarium a Germano conscribi, Ill. Editor optat. Italiæ subjectionem majorem, quam Germaniæ, fuisse, is contendit, causasque Itatorum in judicio palatii Lateranensis fuisse dijudicatas, nos docet. Ex hoc judicio hodiernum judicium imperii alicum enatum esse, urget, & valde optat, ut uberior ejus notitia suppeditetur. Divisionem comitiolorum Germaniæ, eorumque recessuum, accurate exponit, & ante annum 1495 nullos imperii recessus proprie dictos occurrere, sibi persuadet. Aureæ Bullæ nullum deprehendi exemplar authenticum, sed omnia, quotquot exstant, exemplaria descripta esse, contendit. De aliis denique comitiis, eorumque recessibus, veluti
 43. **43.** *Churfürsten-Tags- Abschieden, Reichs-Deputations- Abschieden, nec non Visitationis- Abschieden*, quantum satis est, disputat, seque quamplurimos comitiolorum Electoralium recessus, nondum typis exscriptos, possidere, nos docet. Recessus imperii in primarios, secundarios, & notas, seu appendices, dispesci, observat, constitutionum quoque Imperialium, circa res, de quibus *Caroli V* adhuc tempore libere disponebat Imperator, confectarum, & recessibus imperii insertarum, notitiam suppeditans. Editiones nonnullorum imperii recessuum pariter, ac
 45. **45.** eorundem collectiones, secundum ordinem chronologicum enarrat, ea potissimum asserens, quæ in *Hofmanni Bibliotheca Juris publici* desiderantur. Innumeris vero has editiones vitis scaterere, adeoque jam dudum eruditos optasse, ut curatius evulgarentur imperii recessus, monet. In *Lunigii Archivo imperii* itidem illos Recessus admodum vitiose exscriptos esse, contendit. Novam igitur hanc editionem, quam ipsemet Vir illustris maximam partem paravit, luculenter describit. Recessus nimirum imperii, & constitutiones, in comitiis evulgatæ, ex antiquis omnes, quotquot reperiri potuerunt, huic editioni insertæ sunt, eorumque inde a Seculo XIII usque ad XV evulgatorum manuscripta se possidere, Ill. Editor affirmat. Isti Recessus multo curatius, quam olim, a *Mullero* & aliis sunt editi. Im-

mo nonnulli eorum ex manuscriptis primum publici juris facti sunt. In *priori Tomo* Concordata nationis Germanicæ, in Concilio Constantiensi facta, etiam occurrunt, quæ, etsi postea sublata sint, hic tamen ideo apponi debebant, quia a tota natione Germanica cum Pontifice *Martino V* sunt iurata. Idem dicendum de Concordatis, cum *Nicolao* celebratis. Quamvis enim minime per totam Germaniam valeant, valent tamen in maxima ejus parte, quatenus curia Romana in possessione juris istius constituta est, unde huic collectioni ubique inseri merebantur. Declarationes quidem Pontificum plane non valent; cum tamen nonnuquam evolvi & consuli debeant, quando lis inde movetur, etiam hic sunt appositæ. Curavit autem Ill. *Senckenbergius* hanc editionem usque ad *Tomum quartum*. Reliqua aliis permisit, quibus amplissimas pro labore hoc suscepto persolvit grates. Ill. *Schmausum* primum de hac editione cogitasse, nos docet. Merita etiam aliorum in præsens Opus celebrat. Libros denique plurimos, ad interpretationem Recessuum imperii, vel omnium, vel nonnullorum, facientes, commemorat. *Primus* novæ hujus editionis *Tomus* Recessus imperii; ab A. 990 ad A. 1494 usque evulgatos, continet. Agmen ibi ducit constitutio de expeditione Romana, quæ vulgo *Carolo Crasso* adscribitur, eaque cum exemplari manuscripto, quod olim Vir illustris, *Joannes Wilhelmus Hofmannus*, Juris & Historiarum in Academia Vitebergensi Professor celeberrimus, possedit, collata est. *Friderici I* Pax profana secunda ex *Radevico* accuratior & auctior est edita. Recessus imperii, sub *Friderico II* in comitiis Moguntinis A. 1235 confectus, ex editione *Schilteriana* descriptus, hic comparet. Eidem vero alia editio, a priori nonnihil discrepans, ex Codice Ill. *Senckenbergii* est adjuncta, variorumque capitum appendices, quæ & in editione *Schilteri*, & in Codice *Senckenbergiano*, desiderantur, ex *Goldasto* sunt addita. Aurea Bulla cum plurimis Codicibus manuscriptis collata est, & variantes lectiones in notis sunt additæ. Paragraphus sextus Capituli undecimi istius Bullæ in quamplurimis Codicibus exulat, unde eum pro suppositio Ill. *Ludewigius* quondam habuit. Cum vero in Codice *Wenceslai*, nec non in editione Germanica, A. 1527 autoritate *Caroli V* evulgata, compareat, cum *Wenceslai* tempore illustrationis ergo fuisse additum, Ill. Editor conjicit. *Alter Tomus* Recessus imperii ab A. 1495 usque ad A. 1551 continet, ubi inprimis Recessus imperii Augustanus, A. 1500 publicatus, cum præstantissimis editionibus collatus, & accuratissime

Pag. 51.

52.

10.

45.

66.

T. II
pag. 63.

ratissime est editus, cum prius tot vitiis scateret, ut plane non intelligi posset, & priores viginti tres paragraphi pro specialibus duntaxat dispositionibus a recessu diversis ob falsam epigraphicam perperam haberentur. Rubricam Ordinationis cameralis, A. 1507 confectæ, ex Corpore Juris cameralis III. Editor constituit, ejusdem etiam ope a vitiis nonnullis eam repurgavit. Constitutionem quoque de termino litigantibus præfigendo, anno demum insequente evulgatam, quæ pro appendice prioris perperam est habita, tanquam peculiarem apposuit, multosque ex ea novos sustulit, sextum etiam ejus articulum, quem alia editiones omittunt, ex *Goldasti* Constitutionibus imperialibus, nec non Corpore Juris cameralis, supplevit, *Maximiliani I* constitutionem de notariis, ab incerto Autore in Latinum conversam, textui Germanico adjecit, quam, ab interprete ipsi constitutioni cœvo confectam esse, conjicit, de aliis etiam istius constitutionis versionibus Latinis differens. In *tertio Tomo* habentur Recessus imperii, inde ab A. 1552 usque ad annum 1654 confecti. Transactioni Passaviensi Concordatum, inter Imperatorem *Carolum V* & Electorem *Mauritium* Lintia inrum, adjectum est. Instrumenta pacis *Osnabrugensis* & *Monasteriensis* Latino sermone evulgata sunt, & differentia versionis Germanicæ a textu Latino in notis sunt indicatæ. *Monasteriense* pacis instrumentum in antiquis exemplaribus nullis articulis distingui, III. Editor observat, unde eorundem designationem parenthesisibus includi curavit. *Ultimum* hujus Operis *Tomum* decreta Imperatorum, hodierni comitiis transmissa, & secundum temporis ordinem disposita, constituunt, inter quæ etiam tabulas pacis *Ryswicensis*, cum imperio quippe communicatas, deprehendimus. Itidem etiam literæ Imperatoris *Leopoldi*, ad Electorem *Bavarum* A. 1702 datæ, cum aliis literis, eo tempore & ab Electore *Bavaro*, & a ducibus *Gallorum*, scriptis, nec non conclusa imperii de copiis contra *Gallum* conscribendis, conclusum itidem imperii de *Duce Brunsvicensi* in *Electorum collegium* introducendo, delineatio *Capitulationis Imperatorum* perpetuæ, conclusum post visitationem *judicii cameralis* confectum, instrumenta pacis *Rastadiensis* & *Badensis*, una cum decretis, ad imperium ea de causa a *Cæsare* datis, nec non instrumentum pacis, cum *Rege Hispaniæ Philippo V* A. 1725 initæ, cum multis aliis, hoc seculo & usque ad A. 1736 in imperio actis, & notatu dignissimis, comparent. *Coronidis* loco *Capitulationis* invictissimi Imperatoris *Francisci I*, extractus ex matriculis imperii, ordinatio *judicii imperialis aulici*, A. 1654 evulgata, decreta variorum Imperatorum, ad hocce collegium data, taxa cancellariæ imperialis, ordinatio *judicii cameralis*, nec non decretum hodierni Imperatoris de libris prohibitis, sunt addita. Singuli tandem Recessus, hac in collectione contenti, cum exemplaribus authenticis, *Moguntia* asservatis, collati sunt, variantesque ex iis lectiones, una cum vitiis typographicis, ad calcem Operis sunt annotatæ. Index etiam *matarum* locupletissimus adjectus est. Ad marginem singulorum Recessuum, argumenta, quæ pertractant, notata sunt, nonnullis vero textibus argumenta eorum præfixa, id quod in ultimo præsertim *Tomo* factum est. Notis insuper perpetuis totum Opus instructum est, quæ & ad veram lectionem, & ad textus interpretationem, quamplurimum conferunt. Gratulamur itaque juris patri studiosis præclaram hanc Recessuum imperii editionem, ex qua uberrimos in rem literariam fructus esse redundaturos, certissime auguramur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLVIII.

Pars I.

HISTORIA BOTANICA PRACTICA, SEU PLANTARUM, quæ ad usum Medicinæ pertinent, nomenclatura, descriptio, & virtutes, cum ab antiquis, tum a recentibus, celebrium Autorum scriptis desumptæ, ac æneis tabulis delineatæ, atque ad vivum ex prototypo expressæ, nec non in Classes XXXV distributæ, ut facilius cujusque simplicis genus ac species dignoscantur. Opus Equitis JOANNIS BAPTISTÆ MORANDI, Mediolanensis Botanici, Galenici pictoris.

Mediolani, 1744, fol.

Alph. I, Tabb. 65.

Torum amplissimæ plantarum historiæ campum emetiri Autor noluit, sed medicarum saltem herbarum studio delectatus, utilitati plus, quam subtili characterum explicationi, tribuendum esse putavit. Nec tamen simplici, quoad virtutes, enumeratione argumentum suum executus est, sed concinna methodo usus fuit. Digessit enim familias stirpium ac herbarum juxta characteres perpetuos, faciles, & distinctos, quos vel locus, vegetationi a natura destinatus, vel foliorum herbaceorum absentia, aut præsentia, vel fructuum ratio, vel floris denique absentia, & sic dicta plantarum imperfectio, illi suggererunt; in quo negotio *Baubinum*, *Rajum*, ac *Morisonum*, methodi suæ autores, assequi tentavit. Proinde nec petala florum ad genus constituendum enumerata, nec florum formas pro genere stabiliendo, nec, quæ

recentior est, staminum ac pistillorum sexuslem descriptionem, invenies. Quo autem simplicior ista est, quam proposuit, methodus, eo naturæ etiam æstimanda est convenientior, quæ sese per regnum vegetabile, ultimo suo fine, qui est fructificatio, evidentius declaravit. Quare primum Autoris genus est earum plantarum, quæ sub aquis vegetant, maxime marinis, e quibus ad usum medicum commodiores saltem exponit, Coralia, Coralinam, Alcyonium, quæ, sale marino graves, determinatos in corpore humano effectus producere valent. Alterum genus istas terrestres sistit herbas, quæ ob foliorum absentiam simplicissimæ ipsi visæ dictæque fuerunt, Fungos puta, Agaricos, Lycoperda, quorum vis plerumque vel purgans est, si edules demas, vel adstrictoria. Tertia Classis sistit simpliciores terrestres herbas, inde dictas, quod foliola sine nervulis gerant, iisdem sæpe, uti Lichenibus est, destituantur. Hoc ordine sistit Muscos, ex quibus utiliores sunt Muscus terrestris, lycopodii pulverem fundens, Lichen arboreus æque ac petrus, hinc Lenticula. Distributione quarta continentur Capillares dictæ plantulæ, quæ semen, nullo flore prægresso, in averfa foliorum parte gerunt. Ex hac classe militant *Lingua cervina*, *Polypodium*, *Asplenium*, *Tribomanes*, *Adiantum nigrum*, *Ruta muraria*, *Osmunda*, *OphioGLOSSUM cum Filice*, quarum officium est, post polypodium, quod alvum laxat, aperire obstructa viscera. Digreditur statim Autor ad plantas fructu, quem moliuntur, dignoscendas, hinc ab illo, quod in fructificatione plus est, exorsus, herbas Distributione quinta sistit, quæ plurimo nudoque semine prolem gerunt, quas polygynospermas appellari mos est. Ex his sane quamplurimis selegit acri sapore præditas, hinc rodentes, *Ranunculos clematitides*, adstringendi facultate præditas, *Argentinam*, *Tormentillam*, *Quinquefolium*, *Caryophyllatam*, *Pulsatillam*, aperitivas, *Chelidonium minus*, *Hepaticam*. Hinc ad id, quod in fructificatione minus est, digressus, exponit, Distributione sexta, herbas gemello semine fertiles, gymnospermas scilicet, quæ a flore modo umbelliferæ *Morisono* dictæ fuerunt. Hæ, vel semine, vel radice, vel foliis, uti-

les, ita sese gerunt, ut vel semina officinis mittant aromatica, veluti sunt *Cuminum, Animi, Angelica, Feniculum, Anisum, Carvum, Coriandrum, Daucus, Anethum*; vel radices edules culinæ suggerant, veluti *Sisarum, Bulbocastanum, Apium palustre*, cultura penes nos pinguius, quam in Italia, & *Seleri* dictum, *Daucus, Pastinaca*, vel radicibus medicamentosis acerbis diaphoreticis, hinc diureticis, polleant, uti *Meum, Ligusticum, Siler montanum*. Foliis plus valent *Cherifolium*, quæ urinas ciet, *persoliata cum sanicula*, quæ stringunt. Venena etiam alit hæc familia, Cicutas puta. Quamvis fructum pro methodi fulcro ubique agnoscat; a floribus tamen prorsus haud abest. Classem septimam inscribit Autor de plantis, florem singularem unico semine factum ferentibus, cui inest *Jalappa purgans* & *Valeriana*. Postea flores planipetalos, ex flosculis minutis collectos, Classe octava ita capit, ut flosculus ex multis communi perianthio adunatis singulus seorsim statuatur; qua consideratione flores planipetali dicti non male dici possunt unico ad singulum flosculum semine præditi, seu Monospermi. Hæc familia nutrit succo plerumque lactescente & amaricante præditas herbas, quarum vel folia, vel radices, a Medicis postulantur. Radice sudorem movent, & sanguinem emungunt, *Scorzonera, Tragopogon, Cichorium*. Foliis aliæ sunt culinæ, *Lactuca, Intybus*, aliæ medicæ, *Pilosella, Sonchus*. Similiter flores haud deserit in exponenda gente disciflorarum, plantarum scilicet, quarum flores & disco & radio gaudent, dum singulus ex multis flosculis semen unicum nudum gerit, exinde nascitur conceptus de Gymnomonospermis discifloris, Classe IX. Ex his herbis aliæ sunt odoræ fragrantæ, & discutiendi vim habent, *Cbanæmclum, Matricaria*, adstringunt *Virga aurea, Solidago, Bellis, Millefolium, Eupatorium, Filago, Elichrysum*, aperiunt obstructa viscera *Helenium, Doronicum, Senecio, Carlina, Petasites*, salivam ducit *Pyrethrum*. Quidam flores ex illis, qui aggregatis flosculis constant, confertim in summitate nascuntur, quod corymbum genere dicitur; quare Autori Classe X visum est peculiare genus plantarum corymbiferarum, unicum semen singulo flosculo gerentium,

rentium, seu Gymnomonospermarum, constitui posse. Pauciores hoc ordine plantæ militant, amaræ, *Abfinthia*, amaræ & fragrantæ, *Tanacetum*, efculenta, *Draco*, odoræ, *Balsamita*, & *Santolina*, omnes aperientes ac discutientes. Quandoquidem ex aggregatis in unum florem flosculis fit, ut calyx angusto collo lata basi surgens capitæ speciem ferat, hinc capitatæ plantæ dicuntur, quæ eiusmodi florem gerunt, proinde de floribus capitatis, unicum ex singulo flosculo semen molientibus, seu gymnomonospermis, sermo est, quo titulo Distributio XI inscripta fuit. Pauciores & istæ sunt, diuretica, *Dipsacus* & *Eryngium*, sudorifica, *Scabiosa*, *Succisa*. Sed ista florum capita ex squamis confita sæpe sunt, proinde plantas, quibus eiusmodi florendi modus a natura inditus fuit, Autor sub nomine gymnospermarum flore composito capitato Distributione XII sistit; post *Cartbammum*, qui alvum movet, & *Cinaram*, cujus squamæ calycinæ, pulpa sapida instructæ, edules sunt, omnes diapnoicas, *Carduum benedictum*, *Jaccas*, *Lappam*. *Cyano* oculorum aciem evehi putant. Antequam Autor plantas semine gemello instructas deserit, eas tangit, quæ ob foliorum herbaecorum circa caulem positum & ordinem stellatæ dicuntur. His bina nuda semina data sunt. Instruit ergo Distributionem XIII plantarum stellatarum gymnodispermarum, qua continentur *Rubia*, *Gallium*, *Cruciata*, *Asperula*, *Aparine*, quibus ob acorem succi subadstringendi facultas inest. Latius patent plantarum genera, quarum flores ordinatis circa caulem circulis exeunt, quas propterea verticillatas appellari mos est. His quatuor constanter semina nuda insunt, hinc titulus de Gymnotetraspermis verticillatis subnatus est. Quæ hac Classe XIV sistuntur plantæ, ita inter se conveniunt, ut pleræque odore gravi aromatico & sapore fervido constent, hinc oleo volatili turgeant; quare viribus vitalibus augendis pares sunt, exemplo *Stæchadis*, *Lavendule*, *Hyssopi*, *Origani*, *Ocymi*, & aliarum quamplurium. Sunt tamen & inodoræ quædam hoc caractere designatæ, proinde etiam inertes, *Lamium*, *Sideritis*, *Brunella*, quamvis & illæ sua virtute

virtute penitus haud destituantur. Aliæ quaterno semine nudo gaudentes plantæ, a foliorum herbaceorum asperitate asperifoliæ dictæ, ordinem XV plantarum gymnotetraspermarum asperifoliarum constituunt, quo continentur *Borrago*, cordialibus annumerata, *Pulmonaria*, a pulmonum præsidio dicta, & subadstringentes aliæ, *Anchusa*, *Cynoglossum*, *Echium*, *Symphitum*. Breve genus est XVI gymnotetraspermarum tetrapetalorum, quo *Potamogetones*, aquarum palustrium incolæ, designantur. Reliquarum plantarum fructus capsula tenentur, eaque vel membranacea, vel carnosa, cumque capsulæ frugiferæ non eodem modo sese gerant, ut aliæ uno, aliæ per septa distinctis, & ad certum numerum compositis, vasculis constant, moris est, quo a diversa hac fructificandi ratione diversa similiter genera constituantur. Proinde Distributio XVII enumerat plantas, quarum semina indiviso vasculo continentur, monangiospermas. Ex his aliæ odoratis floribus restaurandi vim habent, *Primula*, *Auricula*, *Caryophyllus*. Præstantior ex omnibus *Gentiana* radice amara febres debellat, & viscerum nodos solvit, quo titulo & *Trifolium* laudem meretur, ast reliquæ, *Anagallis*, *Alfene*, *Lycbuis*, vix memoria dignæ, levis sunt armaturæ milites, quarum tamen facultates haud reticentur. Duplici vasculo continentur semina plantarum diangiarum polyspermarum, ex quibus secundum Ordinem XVIII continentur herbæ aliæ doloribus consopendis destinatæ, & ob stupefactivam vim virulentæ, *Hyoscyamus*, *Nicotiana*; his mitiores sunt *Verbascum*, *Linaria*. Eminent virtute aperitiva ob amaritudinis præstantiam *Centaureum*, diureticiæ sunt *Saxifraga*, *Veronica*, *Beccabunga*. Trifariam diviso vasculo semina plura secundum Distributionem XIX tenent plantæ triangiæ polyspermiæ, ex quibus odore flore hinc analeptica vi prævalent *Viola*, *Nasturtium Indicum*. Tota Convolvulorum gens succo lacteo purgandi vim habet, ex qua familia sunt *Scammonæa* & *Mecboacantha* peregrinorum convolvulorum radices. *Luteola* tinctoria diuretica est. *Campanularum* haud paucarum radices esculentæ. Singulare illud est & observatu dignum,

dignum, plantas, quibus tria in tribus loculis grana distincta continentur, Triangia, scilicet tricocca, *Ricini*, *Tithymalorum*, & *Euphorbiorum*, exemplo, secundum Ordinem XX purgatrices esse. Quadrifida capsula semina plura gerentes plantæ secundum Distributionem XXI, Tetrangia; scilicet polyspermæ, pauciores sunt, usui medico destinatæ, una virulenta, *Datura* scilicet, altera alexipharmaca, *Ruta*. Classe XXII plantarum, quinquifida capsula totidem grana vehentium, seu pentangiarum pentoccarum, non nisi unica gens *Geraniorum* continetur, quorum odores variant, sunt enim fœtidæ aliæ, aliæ suavolentes species, prædicantur omnes aliqua vulneraria vi pollere. Ast latius patet familia XXIII plantarum, quæ plurimis vasculis plurima maturant semina, quibus propterea polyangiis polyspermis nomen est. Ut intelligas, naturam characteribus datis ad facultates plantarum respexisse, vide sis, quam concinne plantæ, hoc ordine stantes, erga unum finem conspirent, ut *Malva*, *Althea*, *Aristolochia*, *Papavera*, *Nigella*, *Lina*, sint anodynæ, quo argumento intelligimus, illos, qui fructum pro fundamento methodi instruendæ adsciscunt, ad scopum, quem natura signaturis istis voluit, propius ferire. Non tam capsulis multifidis, quam siliquis aggregatis, sua semina tenent, plantæ multifiliquæ corniculatæ univalves, polyspermæ. Siliqua enim rei herbariæ doctoribus capsulam ad longitudinem fissam indicat, quæ una mox duplici valva constat; quare, siliquæ univalves a multivalvibus uti ipsa natura discrepant, ita univalves siliquæ aut gregariæ sunt, aut solitariæ. De gregariis titulus agit XXIV, quo continentur succulentæ & refrigerantes plantæ, *Sedum*, *Telephium*, *Rhodia radix*, *Cotyledones*, *Umbilici*, hinc purgatrices, *Hellebori*, odoratissimo flore *Fraxinella*, cuius radix est dictamnus officinarum, & quædam inertes, *Delphinium*. Insunt etiam virulentæ *Napellus*, *Thora*, quorum specialius discrimen inspecto flore elucet. Siliquam univalvem, septo tamen distinctam, habent, quæ ordine XXV militant, *plantæ siliquosæ* Nostro specialius dictæ, ex quibus aliæ amaro sapore singulare evacuandi vim præstant, *Chelidonium majus*, *Fumaria*,

Fumaria, aliæ acido sapore sese commendant, & bilem abstergunt, *Acetosella*, quædam stringunt, *Vinca*, aliæ diapnoen procurant, *Vincetoxica*, parva promittunt *Melochia*, *Balsamina*. Ex his, quæ siliquam septo divisam gerunt, quædam fructum ex flore tetrapetalo habent, quas Classe XXVI plantarum tetrapetalorum cruciformium filiculofarum & siliquosarum, complectitur. Silicula enim vasculum brevius, siliqua longius, designat. Quæ hoc ordine sistuntur plantæ, acri plerumque, maxime in feminibus, succo sunt præditæ, iterumque feminis character facultatem plantæ indicat. Habemus enim ex hæ Classe sic dicta antiscorbutica, & diuretica, herbas, *Nasturtii*, *Raphani*, *Sinapeos*, *Eruca*, *Sisymbrii*, & *Alliaria*. Aliæ siliquifera siliquam bivalvem sistunt, quarum cum prolixâ sit series, cumque studium Autoris in eo positum fuerit, ut paucissimas plantas uni generi subderet, proinde ad subdividendas familias assumpta fuerunt momenta varia, ex florendi modo foliisque herbaceis depromta. Generalis omnium est titulus, Leguminum, quorum flores papilionis facie formantur, hinc papilionaceorum nomen adsciscunt, ex quibus sunt aliæ trifoliatæ, & quidem, quantum ad usum, anodynæ, *Melilotus*, *Fenum græcum*, nutritivæ, *Phaseoli*, nunc diureticæ, *Anonides*. Hæ Distributionem XXVII implent. Verum ordinis XXVIII cives sunt plantæ papilionaceæ polyphyllæ, quibus ad costam conjugatim folio opposita nascuntur, nunc pari extremo, nunc impari. Si *Glycyrrhizam* radice dulci bechicam plantam demas, reliquæ, *Lens*, *Pisum*, *Lathyrus*, *Ervum*, *Lupinus*, *Faba*, cerealia sunt grana, farinis grvida. Nunc in eo est natura, ut semina plantarum capsulis succidis abscondat, quas baccas dicimus. Proinde Ordo quidam separatus est XXIX plantarum bacciferarum, quarum aliæ sunt purgatrices, *Bryonia*, *Ipecacuanha*, *Ebulus*. aliæ anodynam sæpe stupefactivam vim habent, *Alkekengi*, *Solanum*, *Paris*, *Mandragora*, urunt *Laureola*, *Capsicum*, *Arum*, *Dracunculus*, aliis aliæ virtutes insunt. Quodli grandior bacca fuerit, pomum dicitur; hinc Distributio XXX spectat ad plantas pomiferas, quarum quædam sunt anodynæ refrigerantes,

Momor-

Momordica, Melo, Cucumis, Citrullus, Cucurbita, aliæ purgant alvum, *Elaterium, Colocynthis*. Sensim autem natura deficit circa florem, & quem hætenus petalis instructum plantis dedit, hunc circa extremos regni vegetabilis limites petalis carere iussit, ita tamen, ut alios flores vellet fructui superesse, alios autem aliquo a fructu spatio distare. Adeoque genus quoddam est XXXI plantarum apetalarum fructu flori contiguo, semine nudo plerumque unico, seu gymnospermærum. Harum aliæ acido, aut austero, succo pollent, stringuntque, *Acetosa, Lappatha, Bisforta, Alchimilla*, alia purgat, *Rheum*, quædam nutriunt, *Fagopyrum, Atriplices*, sætent & virulentæ proinde sunt *Ambrosioides*, urit *Hydropiper*. Similiter secundum genus XXXII florem fructui contiguum habent plantæ flore apetalæ, aut semen tamen vasculo inclusum gerunt, suntque enangiospermæ, & quoad facultates vel nutriunt, *Beta*, vel purgant, *Asarum*, vel stringunt, *Plantago*, vel glutinant, *Psyllium*, reliquarum virtutes non multum luculentæ sunt. Singulare est, dari plantas, quarum flores a fructu remotius distant, ut fructus equidem pistillo suo haud destituatur, stamineus autem flos aliquo spatio absit. Accidit id duplici modo. Aut enim in eodem individuo uterque flos est, aut diversa individua ita sese gerunt, ut in altero sit flos sterilis, in altero sit fructus cum pistillo fructibus infidente. Ex hac consideratione fluit, ut genus quoddam Nostro XXXIII constituendum sit plantarum apetalarum fructu a flore remoto, fructu tamen & flore unam plantam incolente. Pauçæ ex his sunt utiles, *Ambrosia* discutiendi, *Xanthium*, seu *Lappa minor*, aperitivam, vim habet. Ast diversam plantam, veluti diversi sexus personas, incolunt, flos masculus in una planta, qui polline suo fertilitatem vicinæ fœmellæ excitat, flos fertilis, seu uterus vegetabilis, in alia, qui pollinem maris excipit. Hoc genus XXXIV, est plantarum apetalarum, flore in una planta sterili, alia fructum ferente, nec florifera, quæ sexu distinctæ vocantur. Ex his stringit *Equisetum*, urit *Urtica*, lubricat *Mercurialis*, nutrit *Spinachia*, cerevisias condit *Lupulus*, discutit *Cannabis*. Has famili-

familias omnes hoc vinculum societatis univit, ut omnes ex semine, duplex acetabulum habente, mediante foliolo seminali, nascerentur. Ast superest, ut plantarum ultima totius gentis vegetabilis familia condatur, qua illæ sistuntur plantæ, quibus a natura datum est sine foliolo seminali nasci, dum semina vegetando non dehiscunt, sed radicum & bulbulorum instar turiones agunt. Proinde Genus ultimum & XXXV de plantis Monocotyledonibus, folio seminali carentibus, bracteatis, inscribitur. Hac Classe sistuntur uno verbo Bulbiferæ & radice tuberosa præditæ, ex quibus sunt, quæ purgandi vim habent, *Scilla, Iris, Aloe, Colchium*, aliæ; volatili odore & sapore præditæ, urinas movent, *Allia, Cepæ, Moly*, quædam odore reficiunt, *Hyacinthi, Narcissi*, aliæ. Quotusquisque ergo est, quin intelligat, Autorem, sagacem naturæ scrutatorem, & felicem virtutum vegetabilium interpretem, ita se gessisse, ut utraque ex parte laudem meritis sit uberimam.

*MAGNI HIPPOCRATIS COI OPUSCULA
Aphoristica Semeiotico Therapeutica VIII, una cum
Jurejurando, Græce & Latine, ex interpretatione
ANUTII FOESII, aliorumque, in usum sacræ
gentis Asclepiadæ exarata.*

Basileæ, sumtibus Jo. Jac. Episcopii, Bibliopolæ, 1747, 8.
Alph. 1 plag. 9½.

Multas habemus Cl. *Zwingero* gratias, quod laudabile securus majorum suorum exemplum, *Hippocraticæ* medicinæ medullam brevi compendio, divinique senis præstantissima & utilissima scripta, dare nobis voluit, in quibus ille medicinæ pater & fons maxime momentosam, in qua ipse excellebat, artem, Semeioticam puta, eleganter & nervose pro more suo tradidit. Utut aliis in partibus patiat ille suos manes, ut etiam nostris diebus multo, quam ille norat, meliora in Anatomia, Physiologia, Pathologia, ceteris Medicinæ partibus, diligenti scrutinio indagaverimus; hac tamen in parte,

quæ certe nobilissima & splendidissima est totius Iatrices, qua nempe Medicus varias morborum species, ancipites haud raro, deprehendit, suisque designat nominibus, eorum indolem aperit, & vices suis quasi terminis adstringit, fatalemque vitæ pariter ac mortis seu spem, seu necessitatem, mirabundæ circumstantium turbæ venerabilis, tanquam Deus e tripode, præfagit; in ea arte, cui Mediçorum innititur existimatio, in qua, quantum humana valeat sagacitas, tanquam illustri theatro, monstrare licet; in ea, nemo fuit, qui *Hippocratem* superaverit. At nihilo tamen minus his diebus nostris, in aliis seduli & occupati, utilibus quidem illis & necessariis, *Hippocratem*, sapientiæ medicæ fontem, ex quo, quotquot unquam fuerunt magni nominis Medici, hauserunt, & hausisse se gloriati sunt, adeo negligimus & contemtui habemus, ut juveni, medicinam facturo, quod posteri vix crederent, haud leve sit obstaculum & famæ macula, *Hippocratem* aliosve Græcos trivisse. Putant nempe, sinistrum eum & rudem artis suæ esse, qui liberalium artium eruditurumque linguarum cognitione pectus imbuerit, & plus sciat, quam pilulas, aut mixturas, consarcinare. Fædum hunc errorem animis studioforum hujus eximere, Cl. *Zwingerus* in Præfatione studuit, qua præclare summorum cujusvis ætatis hominum de *Hippocrate* judicia recenset, & utilitatem, ex ejus operibus in omnes medicinæ partes redundantem, clara in luce collocat, tandem, quid ipse hac sua in editione præstiterit, exponens. Parum in ea præstitit, & præterquam quod *Hippocraticum* speculum addiderit, fere nihil. Nam neque ea, qua par erat, cura Græco textui excutiendo invigilavit, qui nunc etiam multis gravibusque scæter mendis, quæ tirones in arte non possunt sæpe non implicare; neque Criticum egit, aut laborantibus locis opem ferre studuit, sed omnia, ut vereres editiones habent, exhibuit. Verum, ut eruditorum cuique certa suo in instituto constar ratio, cui si satisfecerit, lectori quoque satisfecisse videndus est, sic Nostrum eo quidem nomine nolumus accusare. In eo certe laudem

laudem meretur, quod optima *Hippocratis* opuscula in unum, facile parabilem, compingere fasciculum, & studiosæ juventutis inopiæ voluit succurrere, qui cara & rara *Lindenii* editione, aliisve majoris molis & pretii, carent. Sunt autem, quæ in hoc opusculo dedit, hæc: Jusiurandum, Aphorismi, ea deinceps omnia, quæ *Foesius* secunda classe Operum *Hippocratis*, a sese editorum, comprehendit, Prænotiones, Prædicta, Coacæ, de Humoribus, de Indicationibus, & de diebus criticis. Juriſjurandi Latina interpretatio est *Theodori Zwingeri*, qui Nostri fuit atavus; Aphorismorum *Almeloveeniana*; libri de Humoribus *Cl. Gtntzii*. Reliqua ex *Foesio* Latina leguntur. De cetero *Lindenianam* expressit Noster in sectionibus & numeris. Cum itaque nihil in his reperiamus, quod longum sermonem postulet; ad alteram hujus operis partem, quæ *Speculum Hippocraticum* inscribitur, & seorsim etiam haberi potest, transimus.

Inscriptio ejus hæc est: *Speculum Hippocraticum, notas & præſagia morborum, nec non varia medendi præcepta, ex magni Hippocratis Coi monumentis, præſertim aphoristicis, ordine alphabetico, simulque ad praxin commo- digeſta, ob oculos ponens, in usum sacra gentis Aſclepiadæa concinnatum.* Implet plagulas 18 & dimidiam. Promtuarium est præcipuorum *Hippocratis* dogmatum, sub uno quasi conspectu sistens, quæ alioquin in vastis ejus operibus non sine labore requiruntur; & index simul est, si quis ipsos consulere fontes cupiat. Patet hinc, quam utile, quam præstans, hoc sit opusculum, quod, alienæ non egens commendationis, ipsum suas laudes & merita clarat. Ait Autor in Præfatione, exemplum *Honorati Bicaiffi* sibi placuisse, qui in Manuali Medicorum, seu Synopsi Aphorismorum *Hippocratis*, ad singulos morborum titulos, alphabetice digeſtos, omnia *Hippocratis* effata, eo spectantia, ex ejus Aphorismis, Prænotionibus, Prædictis, & Coacis, retulerit. Placuisse iridem indicem *Verboofdianum*, eodem consilio digeſtum, & alium recentem, editioni Aphorismorum Tubingensi additum. Unde sibi visum fuisse, in Semeiologia & Therapœia

morborum adhuc majori futurum usui, si tam multæ ac variæ sententiæ, in monumentis *Hippocratis*, præsertim aphoristicis, longe lateque dispersæ, servata utcumque alphabeti serie, in ordinem, praxi medicæ commodum, redigerentur. „ Eo consilio, ait, concinnatum hoc speculum; quæ ad diagnosin, prognosin, & therapiam, morborum faciunt, seorsim & distincte tradit; & quoad diagnosin quidem, causas evidentes prægressas, tum notas antecedentes, vel comitantes; quoad prognosin autem, notas, & præfagia salutis; vel periculi, vel mortis, vel etiam novi morbi futuri, discretis articulis ob oculos ponit; demum quoad therapiam, regulas medendi, ubi forte plures occurrunt, ad suum quasque fontem relatas, exponit.“ Satis jam constat de instituto & forma utilissimi operis, quod satis commendari nequit. Quod ulterius de illo dicamus, cum non sit; volupe est, unum aliquod excerptum inde specimen subungere. Sit illud de Dysenteria articulus, qui primus nobis occurrit

*pag. 81: DYSENTERIA. AD DIAGNOSIN. CAUSÆ ANTECEDENTES. Ætas virilis. (Omitteremus additas ubique citationes fontium, nisi ubi nimium longas rheses, quas Noster integras exhibet, chartæ parcetes, compendifaciamus.) Tempus autumnale. Tempus æstivum post hyemem siccam & aquiloniam, ver autem pluviosum & austrinum. Ver siccum & aquilonium post hyemem austrinam & pluviosam. Siccitates. Alvi profluvium. NOTÆ ANTECEDENTES. Num quæ caput concutiunt, & aurium sonitus excitant? Tumores rubicundi in ulceribus, quæ in antica parte fuerint, derepente disparentes. AD PROGNOSIN. MELIORIS NOTÆ. Licenterosis dysenteria superveniens, bonum. Ab insania dysenteria, bonum. Dysenterico plurimum inest spei, cui pravorum symptomatum adsint paucissima. Ubi sanguis & strigmenta per alvum reddita fuerint, --- *Predict. II, 121. DETERIORIS NOTÆ. A meraca dejectione dysenteria, malum. Intestinorum difficultate laborantibus, vomitio biliosa circa initia, malum. Tormina omnia malo sunt, quæ cum febre invadunt --- Predict. II, 148. In gravi intestinorum difficultate --- Coac.**

464. Prægnantes ipsæ etiam *Prædict. II, 122.* Si aliquid ex malis signis adesse visum fuerit --- *Prædict. II, 123.* In longis dysenteriis cibi fastidia, mala, tum alias, tum si insuper febrerint. Dysenteria si ab atra bile inceperit, lethale. Si a dysenteria detento velur carunculæ decesserint, lethale. Qui lienosi a dysenteria corripiuntur, --- *Aphor. VI, 43.* Celerrime is perit, quem maxima pars malorum symptomatum occupat. Is morbus præcipue pueros a quinto anno ad decimum perimit. Ætates ceteræ tutiores. ALIUM MORBUM PRÆTENDENTES. A dysenteria lævitas intestinorum. Intempestive suppressa intestinorum difficultas abscessum in costis --- *Coac. 462.* Rubræ limosæ & copiosæ dejectiones cum flammeo colore insaniam suspectam faciunt. AD THERAPIAM. Ubi purgaveris caput, pharmaco in potu exhibito, quod sursum pituitam purgat, & alvum lacte cocto elueris, reliquum corpus curato. Et, si quidem febre caruerit, pinguibus & dulcibus & liquidis semper ea, quæ insunt, ex alvo educito, & multa calida partes sub umbilico lavato, si dolor affuerit. Potus autem ac cibos & sorbitiones convenientes exhibeto. *De Affect. XXIV, 4 ad 8.*

VIRGILIUS COLLATIONE SCRIPTORUM Græcorum illustratus opera & industria FVLVII URSINI. Editioni, ad exemplar Plantini renovatæ, accesserunt LUDOV. CASP. VALCKENARI 1) Epistola ad MATTHIAM ROEVERUM, *Jctum*; 2) Iliadis Homeri Liber XXII, cum Scholiis PORPHYRII et aliorum, nunc primum editis; 3) Dissertatio de præstantissimo Codice Leidensi, & de Scholiis in Homerum ineditis.

Leovardiæ, ex officina Guil. Coulon, 1747, 8 maj.

Alph. 3 plag. 4.

Vel sola libri huius inscriptio, & celebre *Valckenarii* nomen, Græcarum literarum studiosis magnam copiam
P p 3 excel

excellentium rerum, & nondum delibatas opes, promittit. Quicquid certe a præclari & assidui huius Viri calamo proficiscitur, tam limatum est, tam gratia novitatis amabile, tam admirabile solidioris doctrinæ quasi prodiga ubertate, ut æmulatorem maximorum hominum, *Bentleji & Hemsterhufsi*, hujus quoque genuinum discipulum & dignum successorem, facile prodat, heroum istorum vestigia magnis & acceleratis passibus æquantem. Ut vero pauci sunt, (pauci certe ad nostram pervenere notitiam,) qui ea in juventute tantos in sublimiore illa & exquisita Critice, quantos *Valckenarius*, progressus fecerint, ejusque rei dederint specimina tam præclara; sic facile judicatu est, libellos, quibus eruditum orbem nunc beat, mole quidem exiguos, at argumenti sui ponderibus graves, ad captum & vota paucorum fore, neque placituros nisi illis, qui in Poetis Græcis noctu dieque terendis, in diligenter comparandis & emendandis eorum verustis interpretibus, Grammaticis & Lexicographis, instaurandis, quæ passim obscuratæ latent, dialectorum formis, designandis & obelo configendis spuriiis, & reliquis talibus, ad exemplum Nostri occupantur. Quod studium qui leve dicent & ludicrum, viroque gravi parum dignum, illi, quam se longe aliter res habeat, neque docti, neque experti sunt. Neque nos eorum morabitur judicium, quin ad ipsum, quod præ manibus habemus, cedro dignum Museum opus recensendum & delibandum accingamur: quod ea cum libertate faciemus, quæ studium criticum professos decet. Id quod eo minus ægre laturum Virum Cl. confidimus, quod impositum nobis recensendi munus, & Lectorum nostrorum expectatio, id requirant.

Guil. itaque *Coulon*, JCrus, Ordinum Frisiz Acad. typographus, consilium ceperat, suadente, ut videretur, *Valckenario*, supra dictum *Fulvii Ursini* librum, & utilissimum, & inventu rarissimum, ut cetera ejus viri sunt omnia, recudendi. Quod & ita perfecit, ut primam, a *Plantino* curatam, editionem exacte rursus exhibuerit, neque nisi in paucis mutatam, & ab erroribus operarum tantummodo purgatam. Cujus rei causam,

sam, & institutum typographi, Cl. Vir latius exponit peculiari præfatiuncula, quæ *Roveriana* epistolæ subiecta est. Post absolutam libri *Ursiniani* impressionem, adibat typographus Clarissimum Professorem Franekeranum, rogans cum, vellet de suo aliquid addere, quod librum suum & spectabiliorem & gratiorem faceret eruditibus, & Academicæ juventuti, cui formandæ Vir Cl. cum laude præest, tanto magis commendaret. Concessit tandem Noster precibus typographi post multas tergiversationes, & non fronti tantum *Virgilii* Græci elegantem corollam, ex Musarum hortis delectam, imposuit, sed & pallæ ejus splendidum attextit sarma, non id incongruum, aut temere violenterque assurum, sed aptissimum, & quale vel ipse *Ursinus* sibi optasset. Ut enim is in *Virgilio* sui Musa cum *Homerica* & *Theocritea* comparanda totus est, & in principio quidem, id est, in Bucolicis, magis hanc, opere autem procedente, in *Æneide* nimirum, illam sæpius, advocat; sic etiam eruditus noster Friso in epistola ad *M. Reverum*, quæ titulum protinus excipit, *Theocritum* maxime pertractat, in istis autem, quæ agmen claudunt, duobus opusculis *Homerum*.

De ipso *Ursini* opere, non est, quod multis agamus. Per se jam dudum notum & carum fuit eruditibus, neque nisi ægre caperet hic locus nostrum, si vel maxime id vellemus, excerpenti studium, & quod rei caput est, a lustrandis lectissimis rebus nos detineret, quas Cl. Vir. tanta copia primus e divite sua penu in lucem profert, & tam liberali manu spargit pro more suo, ut, unde ordiamur, quid primo loco, quid deinceps, decerpamus, quid omittamus, cum omnia ejus de præstantia secum fere certent, & lectores æqualiter invitent, maxime simus in incipiti.

Epistola, ad *Mattb. Reverum*, J. Crum Hagensem, scripta, imitatio, ut videretur, illius *Bentlejane* ad *Millium*, paginas 80, sive quinque plagulas, implet. Occasionem ei scribendæ non tantum dedit antiqua cum *Ravero* in Academia Leidensi, cum studiis ambo darent operam, instituta, & deinceps continuata, familiaritas, sed etiam, idque maxime, exemplar

plar *Ursiniani Virgilio Plantinianum*, quod *Ræverus* amico suo, renovandæ editionis gratia, e Bibliotheca, quam ipse instructissimam possidet, concesserat, vir juvenis, ut ab opum abundantiam & natalium splendore, sic ab eruditione, & ejus promovendæ studio, commendabilis. Certe, si quid credimus Frisoni, Batavum laudanti passim, neque amicitia quidquam in his tributum est, quod tamen suspicari vetant candidi mores *Valckenari*; efficitur, *Ræverum* in hoc, de quo sermo est, studiorum genere totum esse, & tantum profecisse post editum *Musaum*, ut ipsi Nostro tantum non præferendus sit. Quod huc usque nos latebat. Ipsa epistola sine ordine & serie decurrit. Sparsæ, quod ajunt, margaritæ. Præcipue tamen *Theocritum*, arrepta vero occasione, alios quoque tractat Noster, ut *Hesychium*, suas delicias, & *Sophoclem*, de quo sub epistolæ ipsum exordium ait agere se voluisse. Ab aliquot nempe annis hunc diligenter trivit, & edere olim paravit, priusquam comperisset, *virum, literarum & humanitatis cultu ornatisimum, alibi terrarum* (Hamburgi puta) *in Sophocle vulgando occupatum esse*. Verum abiecit deinceps illud consilium, hoc quidem in loco *Sophoclem* attingendi, ne videretur captasse occasionem hanc, emendatiunculas depromendi, quod iis solenne est pauperioribus Criticis, qui metuunt, *ne alterius labore præripiatur sibi suus, & ipsi tum scilicet fraudentur inventionis gloria*. Propterea maluisse se, ait, *Theocritum* ad incudem vocare. Atqui potuerat hæc eadem ipsa ratio cum ab hoc instituto absterere. Pulchre tamen fecit, & gratias ei habemus, quod longæ spei tædium solari sua hac promulside voluerit. Nollemus autem, quam primam exponit in *Theocritum* conjecturam, ominosam certe secururis reliquis, in fronte collocatam fuisse. Ea nempe tentat *Eidyllii octavi v. 57*:

Δένδρεσι μὲν χειμῶν φασγάνων, ὕδασι δ' αὐχμῶς
ἔρυσσιν δ' ὕσπλαγξ --- ἀνδρὶ δὲ παρθενικῆς ἀπαλαῆς πέθοσ.

In his verbis, in quibus nunquam nos certe offendissemus, & quæ planissima potius & elegantissima putassemus, vitium tamen invenit Noster, & pro extremis primi

ver-

versus reponit φοβερὸν, κακὸν ἔθασιν ἀνχμῶς. Mutandi ratio ipsi gemina fuit. Prima, eaque gravissima, quod *Virgilius*, hunc locum imitatus, *Triste lupus stabulis, dixit, maturis frugibus imber, Arboribus venti* &c. Debebat itaque pro voce ἔθασιν reponi, vel potius erui, alia, quæ *maturas fruges* notaret, aut saltem solum frugum ferax. Atqui debuerat etiam pro voce ἀνχμῶς alia & prorsus contrariæ significationis inveniri, quæ *imbri* responderet, id est ὄμβρος, si credendus est *Virgilius* servus imitator fuisse, & pro ἔρυσσιν δ' ὑσπλαγῆ fuerat reponendum τῆς μάνδρης δὲ λυκῆ. Altera ratio, quæ simul mutandi modum suggessit, (non enim audemus emendandi dicere,) ea est, quod Cl. Vir in *Stobæo*, ubi locus hic citatur, pro ἔθασιν scriptum reperit ἔθασιν, quod pro calamo retingebatur in ἔθασιν. *Homerus* enim pro pingui solo ἔθασιν ἀργῆς dixit, & perinde scilicet est, sive simplice dictione, sive composita, seu periphrasi, utaris. Permittimus lectori iudicium, num partus hic vitalis futurus sit, & num indigna *Theocrito* sint, ulloye colore egeant, hæc: *Quemadmodum arboribus gelu (vel procella) terribilis est calamitas, Et aquis (fluvii, fontibus) æstus exsiccans, &c.* Sed pæne fueramus obliti hoc notare, quod pentameter ἔρυσσιν δ' ὑσπλαγῆ a Critico nostro cum aliis bene multis frontem ustus e tivitate *Theocritea* exigatur. Et hæc de re, ut æquum & fas erit, statuent intelligentes iudices. Sane, qui talia audent, nobis videtur Ἡρακλῆς τινὸς ὄργας ἔχων τοῖς μεγίστοις ἐπιχειρῆσθαι, ut *Aristophanes* ait. Sed pergamus. *Pag. 15* multa damnat ideo, quod bucolici generis non sint, docetque, qui versus sint bucolici, & quot hujus generis versus in *Theocrito* & *Virgilio* existant, enumerat patientia vere critica, & illi haud absimile, qua Masoretæ sacri Codicis, Muhammedani Karræi Alcorani, & veteres Grammatici *Homeri*, literas numerarunt. *Pag. 20* de *Theocriteis*, ab *Eustathio* allegatis, quæ in Codicibus nostris hodie non amplius prostant, disputat, & Episcopum illum pleniore nostris Codices habuisse, negat, exemplis demonstrans, eum e suis Grammaticis & *Athenæo* præcipue exscripsisse vetusta illa & splendida Auctorum nomina,

mina, quorum ingens catalogus, *Hudsono* prætoriorum, exhibetur; simulque pag. 22 fontes duarum talium ἐπίσημων, quæ pro fragmentis haberi possent, acutum cernens, designat, nimirum illud *Eustathii ἀμφορεύς νεοευχχης* depravatam esse ex ἀμφοῦς νεοευχχης *Eidyll. I. 28*; alterum autem ποσιπαι δὲ λέγων χλωρῶν ex isto *Eidyll. XIV. ποιῶν τι δὲ ὄν γόνυ χλωρῶν*. Eiusdem *Eidyll. III v. 14* pro vulgata εἰ μὲν αὐτὸν τὸν Πάνα corrigat εἰ μὲν αὐτὸν τὸν Πάνα, eleganter, ut & v. 109, ἐντὶ παρ' ἄβα, pro vulgato ἐντὶ γὰρ ἄβα. Pag. 33 tentat *Eidyll. XXIII, 13, 14*, & pro vulgato φῶγες δ' ἀπὸ χρώς ὑβρω τῆς ὄργης περιμεμῶσθαι olim ait se coniecisse φῶγες δ' ἀπὸ πρὸ ὑβρωτῆος ὄργην περιμεμῶσθαι, *Hemsterhuisum* etiam id eatenus approbasse, ut saltem scriberet φῶγες δ' ἀπὸ χρώς ὑβρωτῆος ὄργην περιμεμῶσθαι, ipsum illum vocalium concursum virtutis aliquid habere, verisimile iudicans. Nobis tamen, etsi illud περιμεμῶσθαι valde placet, neutra tamen coniectura satisfacit. Pro sola voce ὑβρω aliam requirimus, quæ vestem, aut simile quid, notet. Ductum literarum affectati, coniecimus, pro ἀμειβεταί, ἀνείβεταί, & pro ὑβρω, τῶρω, legendum. Sane, τ & υ in antiquis libris simillima sibi esse, apparet vel ex solo *Hesychio* Hagenoensi, &, υ atque β sæpe inter se permutari, *Clariss. Valckenarius* ipse monet pag. 78. *Hesychius* τῶρω interpretatur δὲ περισπῶδες χιτῶν, & sensus ita foret: Bile facies suffunditur, & aufugit ejus color (nitidus, roseus, vividus,) stolam ira indutus (croceam, tetricam, icteritiam,) seu sub colore & veste iræ. Excogitent alii meliora, quibus nostra non satisfaciunt. Eodem *Eidyll. XXIII, v. 16*, in istis: λωιδιον ἐν ἤνεσι τὰ σύμφορα τῆς Κυθρηίας, pro τὰ σύμφορα coniecit τὰ περφόρα, nempe βέλγ. Nobis videtur τὰ σύμφορα ex Scholio in textum irreplisse, in quo vox olim alia existerit ejusdem significationis cum τῆς συμφορῆς. Isto autem deperdito per casum fortuitum, Scholion in textum fuisse tractum. Cum autem τῆς συμφορῆς metro adverteretur, mutatum id fuisse in τὰ σύμφορα. Concipimus, in antiquo tali Codice, scholiis instructo, in textu fuisse τῆς ἄτας: cui superscriptum fuerit scholion τῆς συμφορῆς. Λωιδιον ἐν ἤνεσι τῆς ἄτας τῆς Κυθρηίας.

ῥοίας. *Postremo non ferens omnes Venaris vexationes. Viderint,* quibus Codices MSti meliores præsto sunt. *Pag. 35* proponit emendationem capitalem, & *Theocriso*, etiam si forte secus evincatur scripsisse, non tamen indecoram. Nempe pro *ἐν ἀτρίπλοις ἀνάνθαις*, ut vulgata exhibent *Eidyll. XIII, 64*, reponit Noster *ἐν ἀτρίπλοις κίαναις*. Minus placent sequentia, ut neque illud *pag. 40*, κῆρας repositum pro γῆρας in *XIV, 21*, absque ulla necessitate. Certe non videmus, quidni γῆρας ἰξῶσθαι μέλων commode dici queat, senectutem, vel senescentiam, dispositionem ad marcorem, marasimum, phthisin, membris eximere, & sic ἀγῆρας facere, quod est Deorum epitheton. Pulchrum est ἀγκυίας, *pag. 40* repositum *carm. XXII, v. 165*. pro vulgato ἀπυίας. Sed ægre vicissim ferimus, turbatum *pag. 41* elegantissimum locum *Eidyll. XXIII, 15*, ubi pauperum piscatorum pulchra imago exhibetur:

Ὀυδέις ἀ χυῖραν εἶχ', ἀ κύνια πάντα περισσά

Πάντ' εἰδόναι τήνας ἄγρας. πένια σφιν ἔταρα.

Secundum versum, pravo *Scaligeri* exemplo inductus, Noster sic refingit: τὰδ' εἰδόναι τήνοις. ἄγραν πένιας φαν ἔταρα. *Omnia reliqua istis videbantur supervasua. Piscaturam paupertatis esse comitem, dicebant, vel reputabant.* Mera hæc est stribiligo præ vulgatis *Theocriteis*, quæ tantum non optime se habent. Quid enim? *Omnia reliqua quænam ista sunt?* Et quam nervis resolutum illud: *Putabant paupertatis sociam piscaturam*, præ his: *Paupertas erat ipsis asidua sodalis.* Miramur certe, sagacissimo *Valckenario* non suboluisse, vocem ἄγρας ad terrestrem venaturam habere occultam aliquam relationem, quacum nempe marina hæc comparatur. Terrestris venaturæ necessarium instrumentum sunt canes, non item τήνας ἄγρας istius, vel hujus, venaturæ marinæ, quam piscatores exercebant. Non habebant hi canem, quia illo non indigebant ad suam venaturam. Neque habebant ollam, ait Poeta, quia egostas ipsis cohabitabat, ἢ ἀσχυρηά, cui cum nidore carniū assatarum & ollarum pinguedine rei nihil est. Hæc omnia, canes & ollæ, & alia hæc talia, πάντα σύμβολα καὶ δῶγμα βίῃ, ut *Aristophanes* loquitur, superflua ipsis

& onerosa sibi videbantur. Πάντα περισσὰ ταῦτ' ἴδοναι τήνμας ἔργα. Sic legendum, & hæc sola mutatio in isto loco necessaria est, quo quid illustrius & venustius dici queat, fate-mur, nos ignorare. Si quid videmus, nihil aliud Nostrum implicuit in errorem, quam nimia ejus magnorum virorum, *Scaligeri* præsertim & *Hemsterbusii*, veneratio, quos haud secus atque suum *Homerum*, tam religiose colit, ut vel eorum errores tanquam oracula excipiat. Pag. 42 in eodem carmine v. 80 sibi displicere ait τὰ Φυκίοντα τε λῆδα. Utinam addidisset, quare. Ideoque mutat in Φυκίοντ' ἀγρηνά. Ut nempe sedes hæc assignari posset *Hesychii* glossæ Ἀγρηνά, δίκτυα, qui multas habeat dictiones *Theocriti*, quas alibi frustra quæras, nonnullas etiam aliter, atque in editis circumferuntur, scriptas. Faciliores foremus in his probandis, si *Hesychius*, eam glossam e *Theocrito* desumptam esse, notasset. Quod cum non fecerit, æque probabile est, illum istud vocis ex alio quovis Poeta desumpsisse, atque ex *Theocrito*. Neque videmus, quare piscatoribus negari debeant vestes *algosa*, Φυκίοντα λῆδα, qui sæpe se alga, cæno, alisque, sordidant, quæ una cum piscibus & retibus e profundo attrahunt. Quod autem λῆδῶ (in plurali λῆδεα, contracte λῆδα,) idem sit atque λῆδιον, (forsan enim offendit hominem γραμματικώτατον, quod hoc in frequentiore usu sit, quam illud,) docebit *Hesychius* in voce λαιδῶ. Hunc ipsum Lexicographum post hæc emendat passim, & quam inire viam Criticus in eo tractando debeat, & quam ipse fuerit ingressus, monstrat exemplo. Formas scilicet aliquas *Hesychium* diligenter annotasse, quibus qui, tanquam certis vestigiis, inhæreat, posse illum plurima nova detegere, & obscurissimis quoque locis facem accendere. Evincit hoc copiosa & luculenta exemplorum farragine, in quibus forma in Θμός & Θμή, valde Poetis & *Hesychio* frequens, obscurata fuerit. Operæ pretium est, ipsum Musæum libellum de his adire, & ex ipso fonte uberrimo haurire. Ab illa deviatione redit Noster ad *Theocritum* pag. 48, sed ad solum ejus secundum Carmen, magicum illud, quod *Virgilius* in *Pharmacotria* expressit, cujus

cujus V. 145 ipsi peccat:

--- ἦνθέ μοι ἄ τῷ Φιλίξας,

Μάτῃρ τᾶς γῆ ἑμᾶς ἀυλητρίδο; ἀτῷ Μελίξας.

Negat, hic duas memorari feminas. Negat, Φιλίξας esse nomen proprium. De una tantum matre Melixus asserit sermonem esse, & Φιλίξας minore littera exarandum; ideoque ἄγῆ & τᾶς γῆ rescribit. Teretes & judiciofæ aures viderint, num venustatem toties repetitæ particulæ γῆ sentiant quam sensurum esse suum Ræverium confidit. Versu 155 proscribit ἦ γὰρ μοι in istis:

• ἦ γὰρ μοι καὶ τετράκις ἄλλον' ἐφοίτη,

et mutat in ἦ εἰ ἄρῃμοι, purans ἄρῃμοι esse *niper*. Nos vero, si quid intelligimus, aliam non novimus, neque censemus, notionem ejus esse particulæ; quam modo, vix modo, paulo ante, neque videntur ἄρῃμοι & ἄλλοκα, vel ἄλλοτε, (quod pro ἄλλως positum existimat,) consistere secum posse. In istis & sequentibus a pruritu, quem appellant, critico vix poterit immunis declarari. Ejusdem nempe *Eidyllii II, v. 13*, mutat, ubi de *Hecate* sermo est:

--- τᾶν καὶ σκύλακες τρομέουσι,

Ἐρροχόμενῃν νεκίων ἀνά τ' ἤρια καὶ μέλαν αἶμα.

Sic vulgares habent omnes editiones. Noster pro ultima voce εἶμα malit. Nisi hoc est δύσκολός τις καὶ περιέργος νεωτεροποιία, nescimus, quid aliud hoc nomen mercatur. Fucratne credibile, fore, ut aliquem lubido invadat, αἶμα in εἶμα mutandi, qui cogiret & norit, sanguinem a morte statim nigrescere, & gangrænescere; terramque & Deos inferos a Poetis dici fingique, tanquam τίνθας τινὰς καὶ λήχνας, avidarum sanguinis muscarum, aut felium canumve, instar, ad exterendas scutellas accurrentium, ad istum nigrum sanguinem lambendum, qui certe maxime opima & unctuosus pars est hominis, e Styge, nidore illectos, ad busta convolare. Quid clarius in hanc rem isto Euripidis in *Hecuba v. 393*:

Καὶ δις τόσον πέμ' αἰμχίλος γενήσεται

Γαῖα, νεκρῶ τε τῷ ταῦ ἐξαυτεμένῳ,

& isto ejusdem altero ibidem v. 535 adhuc luculentiore:

Q 9 3

Δέξαι

Δέξαι χροάς με τάρσος κληητηρίας,
 Νεκρῶν ἀγωγὰς, ἐλθέ δ' ὡς πίης μέλαν
 Κόρης ἀπραιφνὲς ἄμ', ὅ σσι, δωρέμεθα.
*Accipe hos sanguinis rivos, ira tua placatores,
 Deorum inferum sursum allectores, & veni nigrum potationum
 Puella intemeratum sanguinem, quem tibi donamus.*

At quid tandem rei erat, ob quam ἔμα repositum ibat No-
 ster? Putat, μέλαν ἔμα νεκρῶν, *nigrum velamen mortuorum*,
 terram esse vel glebam, aut arenam, cadaveribus circum-
 fusam. Induxit eum in hanc opinionem *Hemsterbuisius*,
 qui ad *Hesychium* docuit, ἐπιστάσθαι γῆν, *terra se amicare*, vel
amiciri, esse idem atque *sepeliri*. Ferremus ἔμα, si scriptum
 sic in Codicibus & editionibus invenirentur, & Scholiastæ in
 eundem cum Nostro modum exponerent. Sed certi sumus,
 Cl. Virum, si ἔμα hic loci reperisset, ipsum statim ἄμα rescri-
 ptum ivisse. *Hemsterbuisius* igitur, forte nescius & nolens,
 Nostrum, ut supra *Scaliger*, in errorem traxit. *Pag. 54* ele-
 gantem proponit emendationem *Antonini Philosophi VIII, 27*
 (in nostro exemplari est *I, 23*): τὸ ἀγγεῖον τὸ περιπέμμενον, pro
 vulgato τὸ αἴτιον τὸ π. Ejusdem *Eidyllii II, versu 24*, mutat
 λακίαι, μέλα καππυρίσασα, vulgarem lectionem, in λακίαι μέ-
 γα, καππυρὸς εὔσα, id est, secundum ipsum, κατὰ πυρὸς εὔσα.
 Admitteremus hoc tentamen, postquam Cl. Vir demonstrave-
 rit, verbum καππυρίζειν Græcum non esse, neque significare
crepitare, neque posse. Nobis certe videtur apte derivatum
 a καπυρὸς, *crepitans*, & poetica licentia, producendæ syllabæ
 brevis causa, καππυρὸς, quod est a καπύω, *spiro*. Ligna, rare-
 factum ignis vi, quem poris suis continent, aerem aquosum
 dum excutiant cum impetu & efflant, crepitant, & tanquam
 folles ἀυλομήχανοι ipsa se *sufflant* & inflammant. Quod
 idem de sale verum est. Lignum ergo *spirans* idem erit
 atque *crepitans*, ut Latini loqui amant, quod ex adductis ibi
 Poetarum ejus gentis apparet locis. Ipsum quoque καππυρὸς
 εὔσα, *in igne existens*, si vel maxime vellemus, admittere illud
 vetat, quod, nisi tautologum sit, sit tamen procul dubio superva-
 cuum & languidum, quandoquidem, qui præcedentia legit,

δαφνω

δαίφραν αἶθω, *laurum uro*, & sequentia ἀφθῆ, & σποδόν, & ἐν φλογί, vel non monitus novit, *laurum ardentem* in igne esse, quando *λαοδα, fragorem edit & strepitum*. Imposuit hic loci Cl. Viro Scholiastes, qui controversum verbum per *πυροκλιωθῆσαι* reddit. Quem si religiose voluerat sequi Noster, debuerat *καπυροκλιωθῆσαι* dedisse. Atqui Scholiastæ, haud raro ridiculi & inepti homines, & ἄμωσοι, tantum in nos valere non debent, ut sanis atrectandis manum eorum in gratiam admoveamus. Et quis tandem ignorat, eos tam sollicitè verborum rationem non habere, ut non Autorum suorum sensus utcumque expressisse satis habeant? Peperit tamen nobis hæc Nostri hoc in loco molitio elegantes & e profundo egestas observationes de Dorica verborum in ἀζω, ἔζω, &c. formatione, quas cum excuti non patiatnr institutum nostrum, cupidos harum rerum ad ipsum libellum ablegamus, in quo non hæc solum, sed & insperatas multas emendationes *Hesychii, Jamblichi, Stobai*, veterum marmorum, quibus oblitteratæ formæ Doricæ redduntur, non sine voluptate & admiratione legent. Sed, unum pulchrum & memorabilem locum ut prætereamus, impetrare a nobis non possumus, in quo faculam nobis accendit Noster *Valckenarius*, quam secuti (absque illa enim nihil hic vidissemus,) locum porro clara sua in luce collocare studebimus. Est ille *Thucydidis V, 77*, ubi in fœdere Lacedæmoniorum, cum Argivis iſto, vulgo sic legitur: *περὶ δὲ τῷ σιῶ συμβυττοσάμεν λῆν τοῖς Ἐπιδαυρίοις ἔρνον. δόμεν δὲ αὐτῶς ἐμόσται*. Unice verum esse σύματος, quod optimus Codex Cassellanus habet, & sensum *Thucydidis* ex parte, vidit Noster. Sed in verbis constituendis ab eo desciscimus. Ille sic vult emendari: *περὶ δὲ τῷ τῷ σιῶ σύματος λῆν τοῖς Ἐπιδαυρίοις ἐκιδόμεν* &c. Exosculamur ista priora sex verba. In ceteris autem ut longius a ductu literarum abit, ita quoque a sensu aberrasse videtur. Nos unius & alterius literulae motu locum, nisi fallimur, restitutum; qui sic erat e nostra mente legendus: *περὶ δὲ τῷ τῷ σιῶ σύματος, αἴ κεν λῆν, τοῖς Ἐπιδαυρίοις ἔρνον, δόμεν δὲ αὐτῶς ἐμόσται*. Id est, Græca commune dialecto, *περὶ δὲ τῷ τῷ*

θεῶν θύματος τοῖς Ἐπ. ὄρνον (scilicet ἀποδίδεναι ἑδοξε, quod ἀπὸ τῆ κοινῆ ex præcedentibus hic tacite repetendum est,) ἔργα θάλασσι. δίδιναι δὲ αὐτῆς ὁμῶσαι. Placuit iurjurandum de victima Dei Epidauriis, modo jurare non nolint, offerre; jurabunt autem, si jurent, quod victimam prestare velint. Memorabile quoque & felix commentum est, in quo dignum inventore, pag. 78 in *Hesychio ἐπαβαλλομένη* refingens in ἐπυαδδμένη, in quo adstruendo suam ad *Raverum* epistolam claudit doctissimus *Valckenarius*.

Longi fuimus, forte etiam ἀμνηστῶν aliquibus tædiofi. Neque tamen minus plurima, eaque optimæ notæ, præteritimus, angustia nostri spatii coerciti. Parvum vasculum, sed o quot bonæ res insunt! Est enim Noster unus ex illis paucis, quibus datum est, non numerare; non admetiri, sua divitias, sed pleno quasi horreo effundere. Neque, ut speramus, hujus opellæ pretio quidquam detrahent, quas passim inspergere nobis visum est, stricturæ. Convenit in Criticos, quod *Hippocrates* olim de Medicis: Ἐγὼ δὲ κἄν τῶτον τὸν ἰητρὸν ἰσχυρῶς ἐπαρίσσειμι τὸν συμπερὶ ἀμαρτάνωντα. Sufficit in loc literarum genere συμπερὶ ἀμαρτάνωντα πολλὰ καὶ μὲγάλα κατορθῶν. Alii alia vident. Ignoscet nobis Cl. Vir, quod, sepositis privatis rationibus, non nudos enarratores agere, sed iudices, volumus, quod ex horum *Actorum* instituto nostrum erat officium.

Jam devenimus ad mantissam, quam Cl. Vir *Ursiniano* libro subjecit, ubi sequentia, nova fere omnia, deprehendimus, e scriniis deprompta, ad quæ paucis aditus patet. Primum opusculum est *Hæctoris* interitus, carmen *Homeri*, seu *Iliadis Liber XXII*, cum scholiis verustis *Porphyræ* & aliorum, quæ, huc usque inedita, nunc primum e Codice Bibliothecæ Leidensis vulgantur. Latina versio abest. Implet hoc opusculum paginas 50, quarum primas 14 occupat præfatio. Sequuntur variæ lectiones *Homeri* & Scholiorum usque ad pag. 75. Excipit hæc *Moschi* epitaphium *Bionis*, insertum ob rationes, quæ ibi declarantur. In eo Dorismum passim restituit Noster, & melius haud pauca exhibuit, quam vulgo legun-

leguntur, solius ingenii, non item Codicum, subsidiis. Quæ inter est speciosum illud & venustum βαμβυλας pro λαμβανε in istis v. 6:

Νῦν ὑκίνθη λάλετ τὰ σα γραμματα καὶ πλέον αἶ αἶ
 Λάμβανε σοῖς πετάλοισι &c.

Certissima quoque illa est emendatio σιωπῆς, pro vulgato σιωπῆ, in istis v. 30:

Ἄχω δ' ἐν πέτρῃσιν ἐδύρεται, ὅτ' ἐσι σιωπῆς.

Pag. 89 initium capit Dissertatio de præstantissimo Codice Leidensi, *Homeri* nempe, & scholiis in eum ineditis. Memorat Autor, Codicem hunc olim *Isaaci Vosii*, & ante eum *Fabricii Peirescii*, fuisse. De compilatore, & ejus ætate, hæc habet pag. 92: „Præter *Michaelem Pselum*, quem amicum habuit *Eustathius*, fuerunt, ipsius non tantum seculo, sed & sequentibus ad medium usque XV, quo cum Musis secesserunt in Italiam homines in Græcia eruditi, quique & *Homero* delectarentur, & veterum Grammaticorum, quibus usus fuerat *Eustathius*, custodirent observata. Horum quempiam, credibile est, sive invidia ductum, seu nimia operis *Eustathiani* mole, sive alia causa magis probabili, commotum, sub finem Seculi XII, dum Episcopus noster ἐν τῇ θείῃ αὐλῇ Thessalonicae melioribus curis vacabat, *Iliada* descripsisse *Homeri*, & in margines exemplaris sui præ ceteris studiose retulisse observata *Porphirii*; sed & aliorum Scholia veterrima, quæ e variis Codicibus hausserit; his autem suæ etiam, & nonnulla *Eustathii*, ut is videretur tam paucorum priorum inventis adjecisse, passim inseruisse. Hujus Codicis, sive collectionis, ἀπόγραφον librum suspicor esse Leidensem, ante 400 circiter annos demum scriptum. Videatur hæc mea conjectura verisimilis, docti judicabunt. Aliam de Scholiorum collectore conjecturam loco magis oportuno deponam. Videtur nobis præter hæc vaga certiora quædam & magis idæa de suo compilatore promittere. Pag. 93 confutat famam, e *Colomesio* hauritam, quod nempe *Vossius* hunc suum *Homeri* Codicem vulgare voluerit. Ex hoc ipso Codice prodita passim a *Spanhemio* loca

exhibet, sed integriora. *Pag. 102*, qui differat hic Leidenſis Scholiaſtes a Scholiis vulgaribus, *Didymo* male tributis, inquiri; ut & qui a Codice Florentino, Lipſienſi, excerptis *Aloyſii Alamani*, vulgo Cantabrigienſibus dictis. Plures *Homeri* Codices diverſos paſſim exiſtare, ſibi perſuadet, optatque, „ ut hac ſua opella excitatus quiſpiam e membranis vetuſtis „ proferendo pervincat, Codicem Leidenſem *Homeri* non eſſe „ omnibus anteponendum. Hoc cum vix videatur ſperandum, pergit, id tamen pervelim, ut eruditus quiſpiam de „ *Actorum*, quæ Lipſiæ, prodeunt, conditoribus Specimina „ quædam in ceteros *Iliadis* libros e Codice Lipſienſi Bibliothecæ Paulinæ deponeret, & inexpectato hoc munuſculo „ utiliſſimi operis volumen exornaret.“ Lubentiſſime optimi Viri honeſto & æquo deſiderio ſatiſfacere ſtuderemus, ſi anguſti limites, quibus coerchemur, id permitterent, & quod rei caput eſt, illius Codicis tractandi jam quidem nobis facultas eſſet. Spondemus tamen, quam primum ad illum theſaurum nos admiferint egregii viri, penes quos arbitrium ejus rei eſt, nos tam honorifico nobis deſiderio pro virili noſtra reſponſuros, & peculiari opuſculo, gratiſſima, quæ nobis demandata eſt, ſparta defuncturos eſſe. Poſt hæc accuratius Codicem Leidenſem delineat, & ejus quidem Scholiorum primum interlinearium, ſeu minorum ſpecimina, dat, ubi occaſio ipſi naſcitur, de paraphraſi proſaica *Odyſſæ*, quam *Dionyſius* Thrax olim edidit, diſſerendi. Deinde marginalium quoque, ſeu majorum Scholiorum, exempla profert, & partim jam edita ſub *Didymi* nomine ſupplet, partim inedita producit, quæ inter quædam, ſed ea deterioris notæ, ſunt alicujus *Senacherib*, Σεναχρηβ, quem ſibi Grammaticum proſus ignotum eſſe fatetur. Neque id mirum, in monſtroſo Græci hominis nomine, & forte nunquam Græciæ audito. Quid ſi ſuſpicemur, illum obſcurum, forte monachum, hujus Codicis compilatorem eſſe? Plurima, eaque præſtantiſſima, ſunt *Porphyræ*, cujus in *Homerum* docti Commentarii dudum perierunt. In his decurrit uſque ad *pag. 150*, qua initium fit Schediaſmatis de Autore epiſtolæ ad *Eulogium*,

Lexico

Lexico *Hesychiano* præfixæ, quod ad pag. 169, seu finem libri, extenditur. Quæ de illo sit Cl. Viri sententia, quando quidem ipse in clausula in compendium quasi contraxit, & uno sub conspectu exhibuit, malumus ejus verbis, quam nostris, exponere. „ Omnibus autem expensis, ait, sic censeo. „ Luculentam Glossariorum Lexicorumque veterum, quam „ sub *Hesychii* nomine legimus, non esse vasti operis epitomen, postquam epistola ad *Eulogium* scripto fuerat mandata, concinnatam; sæpenumero quidem Autorum & populorum nomina male prætermissa; non pauca etiam, quæ in libris vetustis legerentur plenius, fuisse contracta, sed ab illo, qui non peritissimè hanc collectionem primus adornavit, epistolam ad *Eulogium* a Græculo recentiore præfixam, ut librum momenti nullius, augmentis a se ditatum, splendidis mendaciis commendaret; atque adeo existimo, *Hesychium*, sive vetus illud & ad adipiscendam eruditionem ingeniumque exercendum utilissimum instrumentum, ista ad *Eulogium* epistola contaminari.;

D. SALOMONIS DEYLINGII, P. P. ECCLES.
Catbedr. Misnensis Canonici, & Superint. Lips. Observationum sacrarum Pars quinta, in quibus oracula utriusque Fæderis difficiliora, & loci veterum doctorum obscuriores, illustrantur, omniaque a dissentientium, imprimis recentiorum, depravatione solide vindicantur. Appendicis vice accessit Dissertatio de Æliæ Capitolinæ historia & origine,
 Auctore CHRISTIANO ERDMANNO
 DEYLINGIO, Phil. & J. U. D. Cum
 Indicibus necessariis.

Lipsiæ, sumptibus hæredum Lanckisianorum, 1748, 4.
 Alph. 2 pl. 20.

Coronidem nunc imponit Summe Venerabilis Autor laboribus suis sanctioribus, in tabulas publice relatis, atque per omne ævum duraturis, *quintam* hanc, eandemque

R r 2 ultimam,

- ultimam, *Observationum Partem*, bonæ frugis plenissimam, omnique solidioris doctrinæ apparatu instructissimam, cum orbe literato communicando. Exhibet hoc spicilegium XL varii argumenti recensiones, ex acroamatica Theologorum disciplina repetitas, quarum prior *θεοφανείων in rubo ardente*, *Exod. III, 6, Mosi*, ovium antea pastori, mox vero populi Israelitici ductori ex Ægypto, mirifica sub specte factam, exponit. Portentum scilicet erat maximum, & admiratione dignum, montem Sinaiticum ardentem, sed non incendio confectum, conspiceri, ubi tamen verus, quod textus monet, ignis aderat, majestatem divinam manifestans. Rei novitate impulsus *Moses*, propiusque accedens, vocem cœlitus emissam audit, rationem hujus rei, angelo loquente, dilucide declarantem. Facile patet, angelum istum, cum
7. *Mose* colloquium instituentem, fuisse Deum, quod nominis significatio משה secundum Scripturæ sacræ analogiam docet. Accedit καρδιολογία, precum exauditio, gratiosa providentia, præsentia rerum futurarum, & quidem contingentium, cum immensa potentia conjuncta, huic angelo tributa, quæ
9. omnia de Deo nos cogitare volunt. Nec dubitatio est, quin angelus ille, Israelitarum liberator dictus, sit Filius Dei, carne aliquando induendus, generis humani redemptor, veluti præludio in rubo ardente representandus, sui que præsentiam, ut angelus Jehova, fidelibus V. T. sæpius exhibens, quibus de Numine trinuno probe constabat doctrina religiosa, ad fideles N. T. postea integre transmissa. Eadem
11. hujus apparitionis sententia erat in ecclesia primitiva, testibus locupletissimis *Tertulliano*, *Ambrosio*, utroque *Cyrillo*, & *Gregorio*, aliisque, constanter recepta. Hinc nihili pendemus, quæ *Clericus*, *Grotius*, & *Sociniani*, ex receptis suis præjudicatis opinionibus obstrepere moliantur. Quin potius certissimum est, inhabitationem Jehovæ in rubo præfigurasse inhabitationem τῆς λέξης τῆς Θεῆς ἐν σαρκὶ *Jo. I, 14*, non sub umbra & typo, sed vere atque realiter, factam, & in nativitate Christi in tempore impletam fuisse. Succedit
17. *secunda* Commentatio de adpersione sanguinis agni paschalis,

typo

typo passionis Christi in cruce, ad Exod. XII, 28, & Hebr., XI, 28.
 Ante omnia hic Cel. Autor firmatum reddit, scopum *Pauli*,
 ad *Ebr. eos*, Christianos scilicet ex Judæis, scribentis, fuisse
 hortatorium, ut in agnita veritatis luce permanerent, sibi que
 persuaderent, rituum Mosaicorum significationem esse typi-
 cam, nec diutius durare ex intentione Dei debuisse, quam ad
 tempora Messiae, in carne jamjam manifestati. Huc referenda
 est solennitas paschalis, quæ sacrificiis oblati, & agni pascha-
 lis comestione, celebrabatur, & succincte a *Paulo* per τὸ
 πάσχα ποιῆσθαι est descripta. Nihil vero aliud hæc loquendi ra-
 tio declarat, quam agnum paschalem a grege rite separare,
 mactare, ejusque sanguinem solenni ritu fundere, carnem
 ad ignem assare, & cum pio sodalicio comedere, eum in
 finem, ut Messias sub hac umbra representaretur, & fideliter
 ab Israelitis acciperetur. Habemus hac in re consentientes
 veterum Judæorum doctores, ex *Philonis & Josephi* testimo-
 nio, qui uterque cum *Mose* agnum paschalem θυσίαν vocat,
 quia sanguinis adpersio actus sacerdotalis ac sacrificialis ha-
 betur. Agni paschalis separatio, & illius inter horam nonam
 atque undecimam diei Judaici mactatio, item Messiam re-
 presentabat, quarto ante passionem die templum solenni
 pompa intrantem, & sub respectivo tempore in cruce ex-
 spirantem. Mysticam hujus festivitatis significationem depre-
 hendimus in felici fidelium ex hac vita transitu ad alteras
 beatasque sedes, ubi liberatio plenaria est ab omni calami-
 tate terrena: itemque in perpurgatione animi ab omni
 doctrinæ corruptela, profanis moribus, seculique hujus vanis-
 simo inquinamento, quod *Paulus* accurate monet. Amice
 cum hac Observatione conjungitur *tertia, trajectionem*
maris Idumæi, pascha J. C. ἀνυστάσιον, representantem, per-
lustrans, atque erudite demonstrans, Hebræos, post tra-
jectionem maris Idumæi, in libertatem assertos, & in littore
Arabico castra metatos, vera fide celebrasse pascha ἀνυστά-
σιον, dum in dejectione atque atrocissima strage hostium li-
berationem suam contemplantantur, magnamque illam Messiae
morte & gloriosa resurrectione perficiendam redemptionem,

Pag. 20.

22.

23.

25.

28.

29.

31.

33.

- eminus sub hoc latentem, deprehendebant. Valere hic jubemus opinionem *Hardtianam*, quam *Matth. Hafius* suam fecit, opinans, non de sinu *Arabico*, sed de lacu *Sirbonidis*, hanc trajectionem esse intelligendam, cum tamen Codex sacer mare *aliosum*, quod LXX τὴν ἐρυθρὴν θάλασσαν verrunt, non *finem* maris, expresse innuat. Rectius tamen *viride*, quam *rubrum*, dicendum esse videtur, nisi ab *Erythio*, antiquo adjacentis Idumaeæ Rege, hoc est, ab *Esauo*, Græcè *Erythio* dicto, ab Hebræo vocabulo עִרְיָהוּ universamque regionem, juxta sinum *Arabicum* sitam, antiquitus occupante, denominationis hujus rationem, & veri quidem simillimam, derivare velimus. In hoc sinu strages Ægyptiorum accidit miraculosa, per Angelum Jehovah perpetrata, quem hac de causa Israelitæ ut *redemptorem* & *salvatores* festo hoc die celebrabant, & quidem, quod commemoratu est dignissimum, ea ipsa die dominica, qua Christiani Servatoris ex morte resuscitati memoriam grate celebrant; reque probe ponderata, in aprico erit, per spolia, ab Israelitis hostibus detracta, & festivam cantionem triumphalem, ab Hebræis recitatum, triumphum Christi in V. T. sub hac umbratili specie esse declaratum, & ante triumphum mysteriose decantarum.
- Quarta* Commentatio *ignem sacrum in ara templi exterioris perpetuo alendum, ejusque rationem typicam*, ad Lev. VI, 13, & 1 Thess. V, 19, exponit. Monitum *Pauli*, quod scite explicatur, Thessalonicenses docebat, ne dona Spiritus S. tum ordinaria, tum extraordinaria, pro nihilo haberent atque adspernarentur, multo minus extinguerent, aut delerent, tanquam res nullius momenti. Respexisse hic videtur Apostolus ad ignem sacrum in ora templi Hierosolymitani exteriori perpetuo alendum, quem nefas erat negligere, & non fovere, aut, quod pejus & funestum erat, data opera extinguere. Symbolum ignis tam ad Numinis divini præsentiam majesticam declarandam, quam ad divina judicia, & pœnas, a Deo immixtas, indicandas, olim adhibebatur. In templo tamen Hierosolymitano ignis, perpetuo & sine intermissione arsurus, notabat gratiosam Dei præsentiam æque

æque ac ignis ille miraculosus, tempore Patriarcharum, *Mosis*, ac Prophetarum, usitatus, de cælo delapsus, & in prodigiis sacrificiorum incendiis conspicuus, quem *εμπυρισμὸν* etiam gentiles falso gloriabantur. Ignem vero perpetuo in ara arsurum, origines suas debere flammæ, sub *tabernaculi*, a *Bezaleele* constructi, dedicatione, & *Aaronis* ad summum Pontificatum initiatione, cælitus in terram concidenti, certissime constat ex *Lev. IX, 14* Perpetuitas tamen illius curæ sacerdotum erat commissa, cum Deus quotidiana miracula patrare nollet. Confirmat, seu illustrat potius, hanc sententiam ignis sacri apud gentiles asservatio, cujus consuetudo sine dubio ab Hebræis sumta fuit. Ceterum hæc ignis ardentis visibilis species typum exhibebat rerum futurarum, ubi Spiritus S. in primo Pentecostes Festo Christiano sub visibili ignis specie cum magna donorum copia & varietate effundebatur, quod doctè hic enucleatur. Subsequitur disquisitio *quinta de Sacerdote Hebræo de sanctitatibus sanctitatum comedere prohibito*, ad *Lev. XXI, 22*. Ex veterum constat monumentis, sacerdotes Hebræos integro, sano, atque venusto, corpore esse debuisse, tum etiam mente pura atque incontaminata, panem Domino oblaturus. Idem requirebatur perfectionis genus in Sacerdote Max. typo Messie omnino habendo, quod contra *Spencerum & Clericum* solide demonstratur. Hac de causa Judæorum atque Sacerdotum senatus antea accuratum instituebant examen, quam candidatos ad aram, & publicum in templo ministerium obeundum, admitterent. Impuri hinc atque mutili ab ara arcebantur, illi vero, in quibus nihil vitii inesse deprehendebatur, vestibus albis induti atrium sacerdotum ingrediebantur, & cum aliis sacerdotibus publice ministrabant, eum denique diem *כבוד ויום* ut festum & letum celebrabant. Anceps vero hic decidenda est quæstio, inter *Jo. ab Ham* & *Jo. Henr. Hottingerum* quondam agitata, num sacerdotes, a muneribus publicis remoti ob vitium corporis, a sanctitatibus sanctitatum comedere debuerint. Plurima interpretum turba eo inclinat, ut cum *Hottingero* hæc affir-

Pag. 54.

56.

58.

60.

63.

65.

67.

69.

70.

72.

affir-

- affirmer, quod adyersæ quidem partis primipilus negat. Erudite hanc controversiam S. Venerabilis Autor ex legis Mosaicæ verbis dirimit, discrimine modo observato, quod inter לחם, *panem*, כרשי כשים, *sanctitates sanctitatum*, & כרשיים, *sanctitates nudas atque viles*, constitui debet. Ex quo & reliquis textum circumstantibus argumentis pater, sacerdotem, nævis in lege indicatis laborantem, & ab ara femorum, ex *sanctis sanctorum* nequaquam comedere debuisse, sed ex levioribus modo *sanctitatibus*, quarum non exiguus numerus ac proventus erat, & quæ cum aliis redditibus ad alimenta sacerdotalis sobolis abunde sufficiebant.
74. *Sexta* Commentatio, ad rem ecclesiasticam potissimum spectans, solidissime, ex antiquitatis monumentis profligat *sanctorum cultum*, a Pontificiis receptum, & singulari quadam occasione ante aliquot annos ab ignavo monachorum Juvavensium sodalities refocillatum, atque ex verbo divino, uti ipsis videbatur, assertum; contententibus illis satis frivole atque imperite, neglectum B. *Mariae* & reliquorum Sanctorum cultum, ac religiosam adorationem, sempiterna salutis jactura multari debere. Cel. Autor noster monstrat, nec Patres Tridentinos, nec antiquiores & recentiores ecclesiæ Romanæ doctores, monstratam hanc aluisse doctrinam, quam illi Juvavenses prædicabant monachi. Contra Eminentissimum *Lambertinum* deinde, itemque *Trombellum*, succincte, sed strenue, disputatur, ita ut, sacra Scriptura & antiquitate ecclesiastica suffragante, fædus atque improbandus cultus ille Sanctorum doceatur, ex gentilium lacunis haustus, et fabulis sanctorum auctus atque insigniter nutritus. Quare omnia doctissime ex locupletissimis Autoribus referuntur, adjecta sub finem clausula, Pontificem canonisationis, quem dicunt, morem sibi successu temporis reservasse, cuilibet Episcopo antea communem. In *septima* Dissertatione *lapis auxilii Sam. VIII, 22*, הכן העזר doctè ex historia sacra & profana illustratur, ubi simul ex hausta atque effusa aqua coram Jehova *1 Sam. VII, 6*, docetur, optimam eorum esse

esse sententiam, qui nos doceant, hac aquæ effusione
 jejunium exquisitissimum, solenni isto pœnitentia die
 institutum, declarari, ubi vel potu aquæ Israelitæ absti-
 nuerint. *Lapis* vero *auxilii*, post superatam calamita-
 tem, ab Hebræis sub *Samuelis* auspiciis erectus, mo-
 numentum indicat *μνημενυτικόν*, quale vel ex majori saxo
 rudiore factum erat, vel columna constabat, ex lapide ex-
 cisa formataque, cujus moris insigne exemplum in historia
Jacobi occurrit, a gentilibus in suas partes stolidè tra-
 ctum, quod *βραχίλια*, seu *lapides animati*, a Phœnicibus ficti,
 præbent. Nec dubitari potest, quin monumenti hujus
 erectio Jehovæ fuerit gratissima, licet in lege Mosaica de
 erigendis titulis, cippis, & statuis, multa curate caverentur.
 Hæc enim cautio ad monumenta superstitionis causa erecta
 pertinebat, non exclusis inde aliis monumentis, quæ me-
 moriæ & grati erga Deum animi declarandi causa, vel alio
 sine bono, erigebantur. Excipit hanc disquisitionem *oſtava*
 oraculum *Mich. V. 1*, coll. *Matth. II, 6*, de *dominatore*
Israelis ex Bethlehemo prodituro, explicans, & ab *Artemo-
 nii* aliorumque interpretandi calumniis solide vindicans,
 addita locorum utrorumque facillima conciliatione, & de-
 monstrata contra *Isaacum Newtonum* impletionem quam-
 plurimorum V. F. testimoniorum divinatorum, de decem
 tribuum Israelis reditu in patriam, & de collectione exu-
 lum Hebræorum ad ecclesiam Apostolicam conficienda,
 multa præclare enarrantium. Doctrinam de impertiendo ho-
 minibus, in Christum credentibus, Spiritu S. *nona* dilucidio-
 rem reddit *Dissertatio*, plene perfectèque exponens oracula,
 a *Jocle II, 28*, & in *Act. II, 17*, descripta. Implementum
 vaticinii illa temporum serie continetur, qua heroes *Mac-
 cabæi*, post deletas Syrorum & Macedonum copias, Dei pò-
 pulo præfuerunt, & respublica Judaica usque ad Messie ad-
 ventum floruit. Memorabile autem hoc est vaticinium, quo
 Filius Dei Spiritum S. missurus dicitur, & copia atque uber-
 tas, ex more loquendi veterum Hebræorum, donorum *sancti-
 ficantium* & *ministrantium* Spiritus S. promittitur, omnesque
 homi-

Pag. 103.

105.

106.

107.

115.

119.

126.

128.

130.

133.

136.

139.

- homines ejusdem felicitatis participes fore, declaratur, dummodo in Christum credant. *Pacem in terra* ductu testimonii *Luc. II, 14*, subsequens *decima* exponit Observatio, vaticinio *Jes. IX, 14*, in limine hujus argumenti, breviter nervoseque explanato. Indicatur tamen ibi, quod certissimum videtur, non externa quidem & civilis pax, sed interna animi quies per Spiritum S. parata, deficiente vel unico probabili argumento, quod pro externa pacis conciliatione validissime pugnet. *Orosii* enim fides, qui demum Seculo V post C. N. vixit, ut in univcrsum, ita in nostra inprimis causa, sublesta est. Nec triplici vice sub *Augusto* clausus *Janus* ulla ratione in tempora nati Servatoris incidit. Ultima angelicæ salutationis verba fundamentum pacis in terra, in benévola & gratiosa Dei voluntate consistens, describunt, & sic ad autorem pacis, Deum scilicet, omnem pacis hujus causam referendam esse, docent. De *satisfactione* & *indulgentia* Observatio *undecima* ecclesiæ veteris præceptiones luculenter tractat, & quam turpiter a moribus antiquis Pontificii hac in causa desectant, ex luculentis veterum testimoniis demonstrat. Eam enim, quam sub *δυναμιώματός* notione *Rom. V, 18, VIII, 4*, deprehendimus significationem, plane non quadrare ad doctrinam de satisfactione, in ecclesiâ primavâ traditam, inde apparet, quia satisfactio ista ad externam modo ecclesiæ disciplinam, a lapsis, ex sanctiore fratrum societate ejectis, observandam, pertinebat, ubi, facta solenni deprecatione, quæ *exomologesis* dicitur, cœtui sanctorum, ex more loquendi veterum Romanorum, satisfieri dicebatur. Quod ulterius patet ex *laica* & *peregrina communione*, in ecclesiâ introducta tunc, qua lapsi Clerici, et, acta pœnitentia canonica, in ecclesiâ recepti, ordinis tamen sacri dejecti gradu, inter laicos communicare adigebantur. *Peregrina* vero dicebatur, cum Clerici delinquentes, a muneris sui officio aliquandiu suspensi, ad conditionem Clericorum peregrinorum, in ecclesiâ commorantium, redigebantur. Succellu temporis veteris discipline severitas, habita sexus, ætatis, dignitatis, aliarumque rerum, ratione, mitigabatur, & inde nomen *indulgentiæ* enatum, teste

teste *Vigilio*, Sec. VI præfulatum Romanum tenente. Al- Pag. 173.
 rius deinde radices agente hac consuetudine ecclesiastica, & in
 deterrimos abusus conversa, *Clemens V*, Pont. Max. A. C. 1311,
 in Concilio *Viennensi* hanc libidinem quæstus faciendi sacros
 severissime coercerat, quam tamen nundinationem, Episcopis
 ereptam, postea curia Romana sibi vindicabat, & quo lu- 176.
 crosior erat, eo vehementius eam urgebat, confirma-
 bat, atque augebat. Excipit hanc Exercitationem doctissi- 179.
 mam *duodecima*, *Christum*, ἀπαρχὴν τῶν κοιμιμημένων 1 *Cor.*
XV, 20, coll. *Lev. XXIII, 10-14*, sistens. Textus imprimis
 Mosaicus hic enarratur, atque ex varia antiquitatis Judaicæ 181.
 doctrina luculenter explanatur ritus manipulum pascha-
 lem demetendi, atque in templo offerendi. Asseritur ex
 firmissimis rerum argumentis, segetes circa tempus pas-
 chale maturas esse potuisse, quod *Maldonatus* & *Grotius*
 negant, itemque diem demetendi manipuli postridie pas-
 chæ fuisse, quod *Gussetius* minus recte in dubitationem 183.
 vocat. Divina tamen omnium istarum rerum erat institu- 191.
 tio, quæ contra *Clericum* & *Spencerum* vindicatur, ratione
 imprimis habita ferti, ex manipulo paschali confecti, *Christum*
 cum suis beneficiis præfigurantis, eodem die, quo mani- 194.
 pulus spicarum, *sexto decimo* scilicet mensis *Nisan*, a sacerdote
 in templo levabatur, post exantatas dirissimas perpeffiones
 ex morte in vitam revocatum. Post hæc ordine se- 199.
 quitur *Observationum exegeticarum*, diversis temporibus a
 S. Venerabili Autore editarum, *repetita* & *aucta* col- 205.
 lectio, a nobis recensenda, seu delibanda potius, ut Lectori-
 bus satisfaciamus, hujus doctrinæ cupidissimis. De *empha-*
sibus fictitiis, veris, & realibus, priores tres multa saluberrima
 præcipiunt Exercitationes. Emphasis est scribendi loquen-
 dive modus, altiorem præbens intellectum, quam quem
 verba per se ipsa declarant. Eruenda est illa ex rebus, quin
 & verbis, singulis Scripturæ sacre, Hebraice Græcæque con- 207.
 scriptæ, nec temere fingenda. In quam scyllam incidit *Coc-*
cejus, præstantissimus alias Theologus, *πράσσω* peccatorum
disimulationem, aut *prætermissionem*, statuens, quæ potius vi

- Pag. 212. originis *remissionem, solutionem & relaxationem* denotat. Eadem ratione *κατακουσινον*, a *Petro* adhibitum, non tyrannicum significat dominatum, sed omnem, qualiscunque sit, exercere; quod de vocabulo *ἰσθῦναι* similiter patet, non laboriosam quidem, sed in univ^{er}sum investigationem quamcunque, suscipere significante. Rectius admittenda est emphasis in vocabulis *העביר* & *כסר*, quæ *ablationem, trans- lationem, & expiationem* peccatorum, intendunt, pro eo, quod ad plenariam & consummatam delictorum remissionem pertinet. Realem emphasisin notabilem occurrere *Ef. XI, 1*, *Cel.* Autor ex re matrimoniali Judæorum erudite monstrat, verbis simplicissimis calamitatem gravissimam belli, & inopiam virorum deplorandam, *Propheta* describente. *Oracula* divina non detorquenda, amplum sensum non restringendum, restrictum non extendendum, ex nominibus propriis non appellativa, nec vice versa, esse formanda, *quatuor* sequentes dilucide demonstrant *Observationes*. Fallitur hinc *Grotius*, vaticinium de *Tyriis Jof. XXIII, 28*, exhibitum, ad felicitatem humanam, invita oratione, & rerum natura, plenius ibi exposita, nefarie trahens. Nec majorem merentur laudem *Duumviri* celeberrimi, *Jo. Clericus & C. Vstringa*, hyperbolicas in *Scriptura* locutiones fingentes, cum tamen nefas sit, in istis sermonibus, qui *Dei* voluntatem exponunt, aliquid intelligere, cum veritatis limitibus plane non conveniens. *Universalem* invitationem peccatorum ad *Christum Matth. XI, 28*, quin & *universalem* comminationem divinam, ad omnes omnino homines *Deut. XXVII, 26*, factam, nota *universalitatis* in priori loco, & enuntiatio indefinita, quæ vim habet *universalem*, in posteriori oraculo, probat. *Deum* nomine suo *Jehovam* *Israclitis* non innotuisse *secundum quid*, seu restrictionem quandam, de cognitione clariori scilicet, interpretari nos oportet, quod male *Clericus* ad *Exod. VI, 3*, de omnimoda nominis *Jehovæ* incertitia inter *Israclitas* commentatur. Vocabulum *יהוה* minus recte pro *appellativo nomine* sumitur, cum clarissime in *Scriptura* *S.* locum denotet, unde aurum advehebatur. Confirmatur hic & docte

docte adstruitur, *Tarsifum* esse *Tartessum*, nobilissimam in Hispania Bætica urbem. Veritati etiam consentaneum videtur, *Tarsifum*, quo ex sinu Idumæo navigabatur, aliquam Asiæ interioris insulam, & partem illius regionis, fuisse, quæ hodie vocatur *India orientalis*, ubi etiam *Ophir*, in quam classis *Salomoneæ*, Tyriis nautis instructa, mittebatur, quæri debet. Sensus videtur commodus oraculi, ab *Ezech. XXXVIII, 2*, prolati, vocabulis **שׂר צבא** conversis: *Dux Rosch*, seu *Rufforum*, non *appellative*, *magnus princeps*, seu *princeps principum*. E contrario vocabulum **צבא** *appellative* sumitur ex testimonio luculento *Esaia XXXII, 15*, aliisque, ubi *arvum frugiferum* hoc denotari intelligimus. In sequentibus *quatuor* Exercitationibus dilucide ex selecta exemplorum copia ostenditur, sensum, a Spiritu S. intentum, solum esse investigandum; præjudicia interpretis sacrarum literarum quam maxime esse nociva; sensum e Scriptura S. effe- rendum, non malo omiſſe in eam inferendum esse; denique non discedi debere a vocabulorum phrasumque proprietate, si interpretis genuini officia recte tueri velimus. Quæ excipiunt hos canones exegeticos, diligentissime illustratos, *Observationes tres*, Christum, **συντόν** Scripturæ S. **συντομία**, adspiciant, & probe docent, via regia hic eundem esse, ne interpretes Messiam negligat, in salutis doctrina manifestatum, nec ad eum oracula applicet, aliorum plane spectantia. Pertinet huc inter reliqua dictio *Esaia II, 22*, de homine, in cujus naribus est anima, ubi plurima interpretum pars eo inclinat, ut Christum inibi quærat, cum tamen *Jesaias* de hominum, in eminente dignitate positorum, fastu deprimendo, & de cultu idolorum destruendo, uti ex verbis præcedentibus clarissime patet, agat. Nec probanda est sententia *Rambachii*, vocabulum **צבא** *Genes. VIII, 21*, ad Messiam rapientis, ubi quidem commodus est sensus, si veritas, Deum non amplius orbi novum diluvium esse illaturum, etſi hominum vita vitiosa sit, & pœnas promereatur. Sequens disquisitio, quæ ordine *vicesima octava* est, scitu necessarium inculcat monitum,

Pag. 260.

261.

266.

268.

276.

292.

299.

308.

313.

326.

330.

331.

- Pag. 333. textus didascalicos atque historicos non debere temere mutari in prophetias, quod *Coccejus* & sectatores illius, in explicandis Psalmis, & parabolis, plerumque sibi sumunt, refragante omni verborum serie & textus connexionem, uti hic exempla, ex utroque Fœdere allata, & discussa, docent.
339. Succedentes Exercitationes inde a *vicecima nona* usque ad
345. *tricesimam octavam* non vulgares de sensu typico & mystico continent præceptiones, optimis quibusque & gravissimis exemplis illustrata, quorum duo, pro veritate asserto nostro concilianda, in medium hic proferre juvat. Alterum pertinet ad allegoriam rerum, sive *theologicæ* talem, & in specie ad typos innatos atque proprios, ex *Pauli* disciplina acroamatica depromptum. Hic *Gal. IV, 21 - 31, Hagar Saram, Isaacum, Ismaelem, Sinai, & Zion*, pro typis rerum futurarum declarat, gratiam evangelicam ac legem inter se conferens. Cœlestis doctrina, inquit Apostolus, mater est, ex qua Deus generat. Cum autem duplex sit, *legalis* atque *evangelica*; illa generat in servitutem, hæc in libertatem; illa similis est *Hagari*, hæc *Sara*. Deinde *Ismael*, secundum naturæ ordinem prognatus, ex integris naturæ viribus *Abrahami & Hagaris*, naturalem præfigurabat hominem, & sub lege servum; hinc cœlesti hæreditate destituendum; *Isaac* e contrario, præter naturæ ordinem singulari providentia divina natus ex matre ingenua & libera, typus erat eorum, qui ex gratia filii Dei dicuntur, & hæredes sunt beneficiorum cœlestium. Denique mons *Sinai*, ex Arabica τῆς Ἀγῶς significatione ad *Hierosolymam* usque pertingens, testibus tabulis geographicis emendatioribus, τὴν νῦν Ἰερουσαλήμ, seu carnalem & legalem tunc temporis Judæorum indicat indolem, cui opponitur *Tzion*, seu ἡ ἀνω Ἰερουσαλήμ, spiritualis illa ecclesiæ N. T. facies, quæ est evangelica.
369. Alterum, ad typicum hunc apparatus pertinens, exemplum, cum Lectoribus nostris communicandum, *Mosen*, typum mediatoris, dilucidat. Maximas interpretes in testimonio *Pauli Gal. III, 19*, sibi deprehendisse visi sunt difficultates, facile ex ipsis visceribus textus a Cæl. Autore discussas.

Assc-

Afferuerat enim gentium ille doctor, promissiones evangelicas, seu fœdus gratiæ de salute, per Messiam impetranda, *Abrahamo* & semini ejus, ante legem, in montibus Sinaiticis promulgatam, factum, prorsus esse immutabile. Hinc infert Apostolus, promissiones evangelicas, per œconomiam illam Mosaicam, in *Sinai* introductam, non esse abolitas, neque legem salvos reddere posse homines, eum in finem a *Mose* tantum promulgatam, ut Israelitæ, victimas legales offerentes, commoverentur, expiationem veram & plenam, perpetuoque valituram, nondum factam esse, sed in typis modo præfigurari. Hujus rei ulterius confirmandæ causa *Paulus* negat, *Mosen* verum illum & divinum fuisse mediatorem, *Abrahamo* promissum, sed modo typicum. Quod laconice describit Apostolus, dicens: *Moses non erat mediator tũ evs, unus.* Cujusnam vero? Dei scilicet, quod addit *Paulus*, scribendo: Deus autem est ille *ẽs, unus*, cum propter unitatem essentiæ, tum propter unionem Judæorum & gentilium conciliandam, ita appellatus. Ex his, quanti reliqui Cel. Autoris typicæ hujus doctrinæ labores sint æstimandi, facile lectores habebunt, quod judicare possint. Agmen claudunt binæ Dissertationes Academicæ, publice olim propositæ, ad celebranda sacra secularia, in quibus recentioris Historiæ ecclesiasticæ capita, quæ de repurgandis doctrinis sanctioribus præcipiunt, insigniter illustrantur. Accedimus nunc ad recensendam *C. E. Deylingii*, dignissimi patriæ doctrinæ hæredis, doctissimam Dissertationem, *de Ælia Capitolina origine atque historia*, ex vetustis monumentis explicata. Conditæ *Ælia Capitolina* origines suas debet expugnatis & subversis *Hierosolymis*, quinquies captis, & bis funditus everfis. Tertiam hujus urbis everisionem, quam *Appianus Alexandrinus* temporibus *Pompeji M.* accidisse commemorat, nullam esse, monumenta historica tradunt. Ultima vero illa, eademque secunda, urbis templique Hierosolymitani, ob incolarum flagitiâ a Deo immissa, per omnis, *Josepho* & *Plinio* majore testibus fide dignissimis, respondit Servatoris vaticinio, examullim ita impleto. Num vero

Pag. 404.

405.

406.

407.

437.

439.

444.

448.

Titus

- Titus victor Hierosolymis deletis aratrum induxerit, de quo inter eruditos, plurimis rem affirmantibus, duce *Josepho Scaligero*, multum disputatum fuit, haud satis constat. Inde tamen recte negari nequit, *Hadriani* temporibus, arcae, cui *Hierosolyma* superstructae fuerant, aratrum inductum, & ita impletum esse, quod *Micha III, 12*, de *Tione*, ut agro arando, diu ante praedixerat. Fabulosis inde refertur rumoribus, partem urbis, ut produnt antiquae ecclesiae doctores nonnulli, integram atque intactam permanfisse. Cujus asserti vanitatem *Josephus*, & arcus *Titi* triumphalis, docent. Disquisitione vero indiget alia quorundam doctorum virorum narratio, quae, *Hadrianum Augustum, tertium*, Hierosolymas subvertisse, & in proximo solo novam aedificasse urbem, *Eliam* dictam, perhibet. Plurimi recentiorum hanc enarrationem Judaicis fabulis annumerant. Sed facile, relicta *Harduini* conjectura, aliorumque errore, *Eliam Capitolinam* cum *Capitolidae* temere confundentium, Noster demonstrat, ex turribus & ruderibus Hierosolymitanis, a *Tito* ad alenda praesidia militaria relictis, itemque ex plebecula Judaica, eo advolante, oppiduli, seu vici, formam surrexisse, temporis exigui intervallo intercedente. Confirmatur hoc assertum ex Judaeorum in patriam amore, rerumque novarum studio, quin etiam ex scriptorum quorundam antiquis monumentis. Tributa, ab Imperatoribus Romanis, pro libero religionis exercitio *Judaeis* subinde atrocius imperata, quae filci Judaici est calumnia, occasionem varios tumultus excitandi praebant, qui *Hadrianum* incitabant, ut anno imperii secundo omnes everfae Hierosolymae reliquias excinderet, & novam urbem, deducta Romanorum eo colonia, *Eliam* a genere sua appellatam, conderet. His successi Judaei profanis novae urbis civibus, arma, absente *Hadriano*, recipiebant, & munita urbe *Bittera*, magnam Romanis inferebant calamitatem, usque dum, *Bittera* expugnata, incredibilis Judaeorum strages ederetur. Dirissimum hocce erat bellum, Romanis non minus,

minus, quam Judæis, funestum, sub finem imperii *Hadriani* Pag. 472.
denique confectum. Anno hujus Imperatoris XIX Vicen-
nalibus Romæ celebratis, *Ælia* nomen solenni ritu novæ
Palæstinæ urbi imponebatur, de quo *Eusebius* multa minus
recte tradit. *Commodiana* eadem urbs in vetustis numis
subinde dicitur, ob magnum aliquod beneficium a *Commodo* 475.
Imperatore ipsi præstitum. *Capitolina* audit a templo *Jovi*
Capitolino in eadem exstructo. Ceterum novum nomen 476.
urbis successu temporis per aliquot secula ita delevit *Hiero-*
solyma nomen, ut plæne abolitum videretur. Initio urbis
conditæ Romani soli erant habitatores, successu tamen
temporis, ex vicinis etiam populis *Ælienses* multos incolas. 478.
cum sacris & idolis suis videntur admisisse. Judæi, plane a
conspectu patriæ sub *Hadriano* remoti, circa medium Seculi
IV tempus veniam, circumjacentes regiones obeundi, impe- 483.
trabant, postea semel per annum ingredi *Hierosolyma* sedem
derelictam, collachrymandi causa, illis licitum fuisse, ex ar-
gumentis non spernendis colligitur. Veri quoque est si-
mile, *Hadrianum*, devicta gente, suibus inimica, super urbis
abs se exstructæ portam, tanquam victoriæ monumentum, 487.
suis faciem collocasse, quin etiam in numis eam repeti vo-
luisse. Reliqua hujus urbis fata sub finem hujus Dissertatio-
nis, eleganter & polite conscriptæ, ut & in Præfatione 488.
hujus Voluminis, uberrime recensentur.

DE EPOCHIS CONCILIORUM, SARDI-
censis, & Sirmiensium, ceterorumque, in causa Arianorum.
Qua occasione rerum potissimarum S. Athanasii Chro-
nologia restituitur. Autore JOANNE DOMI-
NICO MANSI, e Congr. Matris Dei
Lucensi.

Lucæ, typis Philippi Mariæ Benedini, 1746, 8.

Plag. 1½.

Eminentissimo Principi *Joachimo* Cardinali *Besutio* Autor
opusculum, quod lucernam olet, consecravit. Scripsit
aliquid,

T t

aliquid, quemadmodum plures audent; novi aliquid tentavit, quod pauci. Ansam nactus est ex eo, quod tunc formis publicis describi cæperat, *Supplemento ad Conciliorum Collectionem Veneto-Labbeanam*. Ut Concilia illa accuratiori Chronologia determinare ac figere potuerit, adjutus & adductus est opusculo illo rerum *Athanasii*, quod, ex Græco Autoris fere cœvi in Latinum ab antiquo interprete conversum, ex pluteis Bibliothecæ Capituli Veronensis erutum, edidit V. C. *Scipio Maffejus* in erudito opere *Offerv. Letterarie Tom. III pag. 60*. Stabilitam de anno reditus *Athanasii* in Episcopatum Alexandrinum post *Gregorii* epocham vetus ille scriptor e loco vulgato ac Chronographis probato, anno scilicet 349, dimovit, ac retraxit ad annum 346. Qua remotione admissa & approbata, sedes chronologica Sardicensi Concilio alia est assignanda. Id si factum fuerit, æque ad annos alios locandæ sunt Synodi, quæ ex hoc cardine chronologico dependent. Hæc Dissertationis hujus pars est prior. Posterior in ea difficultate versatur expedienda, quæ *Baronium, Petavium, Sirmondum, Pagium, Tillemontium, Basnagium*, tenuit occupatos; quem scilicet in annum collocanda sint tria Sirmiensa Concilia, ac illud inprimis, quod in causa *Photini* hæretici est habitum. Plerique a *Baronio* recedunt. Autor ad illum propius accedit. Dum vero ipse hæc persequitur, rerum *Athanasianarum*, quæ subinde sese offerunt, chronotaxin dirigit. Hoc pacto totam fere annorum triginta historiam ecclesiasticam in aliam effigiem refingit. Ut lectori diversitas patecat, tabulam duplicem in fine opusculi repræsentat. Prior chronotaxin exhibet, huc usque a Chronologis exhibitam; posterior reformatam complectitur chronotaxin. Hæc generatim indicantur in Præfatione. Nunc ad Dissertationem ipsam nos accingemus. Sardicense Concilium *Socrates* & *Sozomenus* in Consulatum *Rufini* & *Eusebii*, qui in annum æræ vulgaris 347 incidit, locarunt, Scriptores ætate propemodum suppres facto. Interpres historiæ, ab Autore circa annum 385 Alexandria Græco scriptæ,

scriptæ, Latinus, a *Massejo* editus, ex professo res *Athanasii* composuit, Chronologiam exquisitius ob oculos habuit, definiitque annum, quo *Athanasius* Alexandriam revertit. Ex hoc momento pendet annus Concilii Sardicensis. Cum enim *Athanasii* innocentia in Sardicensi Synodo apparuisset liquida, visum fuit *Constanti* Imperatori ac Patribus, legationem ad *Constantium*, fratrem *Constantis*, Orientis Imperatorem, decernere, qui reditum *Athanasii* apud hunc nomine *Constantis* urgeret. Delectus fuit eam ad rem *Euphrates*, Episcopus Colonienſis, cum socio, *Vincentio* Capuano, qui, itineris incommoda emensi, venerunt Antiochiam. Cathedram hic occupaverat *Stephanus* quidam Arianus, qui legatis per meretricem, in domum ipsorum de nocte immisſam, insidias struxit. Acciderunt hæc tempore paschali, teste *Athanasio* in *Epistola ad Solitarios*. Decimo abhinc mense, eodem teste, defunctus fuit *Gregorius* Cappadox, qui *Athanasia*, Alexandria ejecto, successerat. Statim *Constantius* iteratis literis *Athanasium* ad Ecclesiam suam revocavit. Rediit *Athanasius*. At quo anno? *Athanasianus* scriptor *Masseji*: *Ingressus est Alexandriam Phaophi XXIV, Consulibus Constantio IV & Constante II, hoc est, post annos VI, & remansit stabilis ibi annis XVI & menses VI.* Hæc ille. Dies ille est 21 Octobr. annus vero congruit anno 346 æræ vulgaris. Menses Alexandrinorum singuli singulis 30 diebus constabant. *Hieronymus* consonat, qui ita in *Supplemento Chronici Eusebiani* secundum editionem *Pontaci* ad annum 346, seu 10 *Constantis*: *Athanasius ad Constantis literas Alexandriam ingreditur.* Annus *Constantis* decimus ab Augusto mense cæpit. *Gregorius* annis sex sedem Alexandria tenuit, teste *Theodoro* H. E. II, 4. Iniit itaque sedem anno 340, ac obiit 346. Hactenus omnia sunt in expedito. Damnatio *Euphratis* in Concilio Agrippinensi A. 346 pronuntiata est. Redierat itaque jam tum in patriam ex Oriente, Arianismo contracto insignis, ac ob eum A. 346 depositus. Hoc momentum hoc loco non est de nihilo. Cum porro Concilium Sardicense biennio admodum reditionem *Athanasii* Alexandrinam

Pag. 3.

4.

5.

6.

- anteceffit, illud in annum 344 incidit, neceffum est Quadrant ad hunc annum Confules *Leontius* ac *Salluftius* quorum nomina leguntur Synodo Sardicenfis præfixa in editione Conciliorum *Suriana*, nec non in vetufto manufcripto collectionis *Ifidori Mercatoris* in Bibliotheca Collegii PP. Societatis Jefu Parifienfis, teftè *Harduino*. *Socrates* ipfe & *Sozomenus* ftatuunt biennium inter Synodum Sardicenfem ac *Athanafti* reditionem. Quandonam vero
8. *Athanaftus* excedere juffus eft, cathedra *Gregorio* relicta? Venit ille Romam A. 340 mense Junio. Nam fex annis abfuit, uti paulo ante monuimus. Negat Nofter, ob *Athanaftum* admittendum Romæ Concilium fuiſſe coactum, quod æque, veteribus quippe ignotum, *Valeſius* ac *Pagius* rejecerunt. *Athanaftus*, Concilium poſt annum & fex menſes, quam Romam venerat, celebratum fuiſſe, ait. Nofter id ponit in exitum anni 341. Paulo ante illud coactum fuerat Antiochenum, Coſ. *Marcellino* & *Probrino*, Indiſt.
10. XIV, id eſt, anno 341. Simul templum Antiochiæ fuit dedicatum. Paulo poſt id Concilium Antiochenum, anno
11. 341 nondum elapſo, *Narcifus* & *Mares* Ariani cum lociis novam fidei Confefſionem, velut ab illo Concilio approbatam, fatiſ tamen diverſam, ad *Conſtantem* attulerunt. Conciliabulum Ariani celebrarunt Antiochiæ A. 344, formulam fidei copioſiorem procedentes. Eam miſerunt occidentalibus Patribus probandam. Hi eam ob cauſam coierunt Mediolani, ubi exhibuerunt formulam illam legati Ariatorum. Rejeſta eſt hic illa fidei confefſio. Interfuit Concilio Mediolanenſi *Athanaftus* anno poſt quarto, quam Romam venerat. Sic ipſe teſtatus fuit. Eo factò *Conſtans* ſcriptis ad *Conſtantium* literis conſenſu amborum Concilium Sardicam indixit. Quadrat igitur denuo ad annum 344 Concilium Sardicenſe. Hoc autem ad certum temporis terminum affixo, plures alii nodi chronologici faciles ſunt extricatu. Philippopolitanum Ariatorum Concilium, ex Arianiſ Patribus, qui Sardicam venerant, coactum eodem tempore, vel ſtatim poſt Sardicenſe, incidit eam ob cauſam vel in exitum anni 344, vel anni 345 exordia. Anno 348 Romæ habitum fuit Concilium. Exacto enim poſt Synodum
- 13.

dum Mediolanensem biennio ex plurimis provinciis congregati sacerdotes ad tollendum ex Episcopatu Photinum: quam occasionem nacti Ursacius & Valens Episcopum Romanæ plebis adeunt, recipi in ecclesiam deprecantes. Verba hæc sunt Hilarii in fragmento II. Præcessit hæc omnia Synodus Antiochena Arianorum, deponendo Stephano Antiocheno destinata, cujus scelera, occasione legationis, ab Euphrate, Episcopo Coloniensi, susceptæ, in notitiam venerunt. Quare ipsa ex anno 348, quorsum vulgo rejecta est, in annum 345 transferenda est. Hierosolymitanum porro Concilium, quod ob Athanasium tunc reductum celebratum fuisse constat, non ultra annum 346, quo rediit Athanasius, excurret. Hierosolymitanam orthodoxam Synodum consecuta est Synodus Ariana A. 347, quam vulgo in annum 350, vel 351, viri docti conferunt. Recepto inter suos Athanasio, Ariani Constantinopoli Paulum Episcopum per factionem deiecerunt. Factum hoc esse *Coss. Hypatio & Catulino*, indicat interpres rerum Athanasii Maffejanus. Mendum hic irrepsit Subest nœvus. Viderur interpres Latinus in Græco legisse ὑπ' Ἀκο Κατρίνου, ac inde duos Consules fabricatus. Vertere hæc in Latinum ita decebat: *Sub Aco Catilino. Catulinus* vero A. 349 evasit Consul. Compegit Interpres causam a loco suo remotiorem, eamque gemitam, in unam. Expulsus fuit Paulus Episcopus A. 342, ac deportatus in exilium Caucasum, Armeniæ secundæ pagum, A. 349. Ad chronotaxin Concilii Sirmiensis est deveniendum. *Socrates & Sozomenus* hic aliquid humani fuerunt passi. Georgius, Episcopus Alexandriæ, Cappadox, anno demum 356 Athanasii dejecti successor, ante annum 356 ei interesse haud valuit, qua Episcopus Alexandrinus. Interfuisse tamen ei Georgium, dicunt *Socrates* ac *Sozomenus*. *Hosium* ibi per integrum annum detinuit *Constantius* Sirmii, reluctantem subscriptioni, qua *Athanasius* erat damnandus. Id patet ex epistola Athanasii, addentis, *Liberium* tunc exilio fuisse damnatum. At hoc exilium in annum 355 incidit. Restitutus fuit *Liberius* anno 358, seu exeunte 357, per biennium exul. *Constantius* a Decembri 357 usque ad to-

17.

18.

19.

21.

22.

- tum fere annum sequentem Sirmii protraxit moram. *Philostorgius*, qui isthæc memoriæ prodidit, eo tempore, quo *Constantius* Sirmii hæsit, Synodum ibi agitatam fuisse, adjunxit. Incidit itaque Synodus Sirmiensis in annum 358 inclinantem. Accedit, quod *Georgius* Alexandrinus ei Synodo affedit, qui Alexandriam ante anni 358 exeuntem mensem Augustum non deseruit. *Photinus* ea Synodo, hæresios convictus damnatusque, criminis sui pœnam luit. *Socrates* & *Sozomenus* eam Synodum anno 351 affigunt, dicentibus nihilo minus, *Georgium* Alexandrinum ei interfuisse. Ancyranum A. 359 habuit *Basilium* mensè Aprili, semiarianorum patronus, ac formulam fidei Sirmiensem secundam damnavit. Sirmiensem formulam tertiam Episcopi, qui restiterant Sirmii, signatam dederunt *Coss. Eusebio & Hypatio*, id est, anno 359. *Tillemontius* ac *Pagius* rationes suas chronologicas secus duxerunt. Discutit & examinat illas Noster. Synodum Hierosolymitanam revocat ad annum 347, quam alii in anno 350 ponunt. Concilium Romanum spectat ad exordium Pontificatus *Liberii*, adeoque ad annum 352. Arlatense coactum fuit A. 354, eo quod, *Hilario* teste in *Libello ad Constantium n. 3*, Mediolanense, A. 355 agitatum ex suffragio omnium, præcessit, quo tempore edicta *Constantii* de subscribendo damnationi *Athanasii* sunt promulgata, teste *Sulpicio Severo*. Synodus Antiochena Ariana in annum 356 collocanda est. *Pagius* præfert annum 354. Biterrensis in Gallia Synodus in annum 355 a *Nostro* rejicitur. Anno 356 *Athanasius* Alexandria pulsus, ac *Georgius* restitutus est, Alexandriam demum A. 357, 24 Febr. veniens; Hic celebravit A. 358 Concilium primum Sirmiense *Photinianum* & alterum, in quo *Osus* in hæresin lapsus. Romanam orthodoxam Synodum, quæ ex *Baluzio* in collectionem Conciliorum translata est, diciturque a *Felice*, qui exulante *Liberio* cathedram tenuit Romanam, Noster in fabulis habet, rejici dignam. *Constantius* edixit, ut duo simul Pontifices ecclesiam Romanam administrarent. *Felix* itaque orthodoxiam tunc haud uris Concilii publici celebratione. Concilium *Acacii*, Episcopi Cæsarensis, Cæsareæ collectum, quo
- S. Cy-

S. Cyrillus fuit depositus, Noster in annum 358 collocat. Eidem anno per conjecturam Concilium Arianorum Melitenense, in Armenia agitarum, affigit. Antiochenum unicum statuit, in causa *Meletii* A. 361 collectum. Addit: *Alterius Antiocheni Concilii, in quo Meletius exauctoratus, cum nemo veterum meminerit, locus in collectione Conciliorum nullus esse debet.* Anonymus *Massejanus* annum, quo *Georgius*, Alexandrini Episcopatus invalor, subito Alexandrinorum tumultu neci datus est, determinavit, necemque illam in anni 361 d. 30 Nov. posuit. *Athanasius* ad Episcopatum rediit A. 362, 22 Febr. Jussus vero fuit edicto *Juliani* 23 Oct. recedere ab Episcopat. Discessit itaque *Athanasius* in superiorem Ægyptum. Rediit ad ecclesiam suam A. 364, 16 Nov. mortuo jam *Joviniano* Febr. mense. Concilium Parisiense, in quo Episcopi Galliarum formulam fidei Ariminensem damnarunt, ac ἐμὸςίον admiserunt, ante A. 364 haberi non potuit, licet vulgo in annum 360, vel 362, collocetur. Figit Noster id in anno 365. Determinat Concilium aliud ad A. 372. De hoc enim sermo est in literis *Valentis, Valentiniani, & Gratiani*, de Concilio Illiberitano anni 372, quas exhibet *Theodoretus IV, 6.* Verba Imperatorum sunt hæc: *Nos non aliter sentimus atque duo Concilia, quorum alterum nunc Romæ, alterum habetur in Gallia.* In hoc Concilio Gallicano definitum est, *unam eandemque essentiam, & ὁλον, esse Patris & Filii & Spiritus Sancti in tribus personis, πρὸς ὁμοίως.* Subjungit hinc Expositionem *Patricii & Actii, Eunomii affectatorum, ad Heliodorum & Stephanum.* In ea negat par nobile fratrum, sempiternam filii ex Patre generationem, ac veram illius divinitatem, sciscens: *Similem filium Patri qui non dicit, extra Ecclesiam fiat, & sit anathema.* Noluerunt tamen illi agnoscere similitudinem Filii respectu Deitatis ac naturæ Patris. *Lampfacenum* Concilium Noster collocat in annum 364, ab eis procuratum Episcopis, qui, *Sozomeno* teste, *filium patri consubstantialem* asserabant. Ea ætate *Ariani* dimidii, seu semiariani, quo validius in Eunomianos multitudinem suorum sese tuerentur, orthodoxos parti suæ adjungendos susceperunt. Quare & *Nicænam* se fidem admittere professi sunt,

Pag. 39.

42.

42.

44.

47.

48.

49.

51.

53.

Pag. 54.

sunt, & Ariminensem formulam damnarunt, nec vocem *ὁμοῖοτος* rejecerunt, quam tamen interpretati sunt non per *ejusdem naturæ*, sed *similis naturæ*. Hac fraude ac obtentu admittæ hujus vocis semiariani a *Liberio*, fraudis nescio, in communionem sunt admitti. Hanc fraudem accufant ac detegunt Imperatores, *Valens*, *Valentinianus*, ac *Gratianus*, in literis suis, datis pro Concilio Illyrico anni 372, quas *Labbeus* affert *T. II pag. 974*. Ad Synodum Lampfacenam spectat *Confessio fidei*, protracta a *Sozomeno IV, 12*. Copiosius summam scripti edisseruimus, eo quod palnarii id est argumenti, ac novis veritatibus detegendis est consecratum.

PHILOSOPHIÆ NATURALIS PRINCIPIA MATHEMATICA, Autore ISAACO NEWTONO, Equite Aurato; perpetuis Commentariis illustrata, communi studio P. P. THOMÆ LE SEUR & FRANCISCI JACQUIER, ex Gallicana Minimorum familia, Matheſeos Professorum.

Tomus II.

Genevæ, typis Barillot & filii, 1740, 4.

Alph. 2. plag. 8.

De integra instituti hujus ratione, sine, quem sibi proposuerunt Autores doctissimi, methodoque, qua in eodem obtinendo versati sunt, jam tunc verba fecimus, cum *primi* Operis præsentis *Tomii* notitiam Lectoribus nostris exhiberemus. (Vid. *Nov. Act. Er. A. 1742. Mart. P. I. pag. 142*.) Ulterius jam processerunt, qua cœperunt, via, *secundum Principiorum Newtoni Librum* pari diligentia Commentariis illustrando. *Librum* hunc de resistentia mediorum, motibusque corporum in iis, agere, satis constat. Qua de re inprimis in suum converterent usum Autores, quæ memoriæ prodiderunt Viri Clariss. *Eulerus* in *Mechanica*, *Jo. & Dan. Bernoullii* in his *Actis*, *Palenus* de *Logarithmica* & de *Motu aquarum*. Initio statim Libri varia, ad generales resistentiæ notiones, legesque motus rectilinei & curvilinei in medio resistente, pertinentia, nec non præcipuas *Logarithmicæ* proprietates, exponunt. Ad *trajectoriam*, quam describit corpus in medio resistente, illustrandam plurima afferunt, methodo analytica, formulisque algebraicis, ubique usi. Quæ de resistentia, quam experiuntur corpora varia, in fluido mota, affert *Newtonus*; perspicue explicant; analysin quoque solidi minimæ resistentiæ tradunt. De motu fluidorum varia notant. Occasione *Capitis* de motu undarum, methodum determinandi motus chordarum vibrantium ostendunt. Expolita *Newtoni* de motu soni theoria, exhibent, quæ hac de re cum *Cl. Cramero* communicavit *Eulerus*. Ostendit ibi Vir Cel. *Newtonianam* demonstrationem vitio subreptionis laborare, id quod eo palam facit, quod diversa prorsus conclusio eodem ratiocinio possit elici. Ipsi vero Autores, etiam *Newtoniana* demonstratio falsa sit, propositionis tamen ipsius veritatem aliis argumentis prolixè corroborare nituntur.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Junii Anno MDCCXLVIII.

Pars II.

OPERA OMNIA PAULI COMITIS IN Aureo Potok, Pilavitzæ POTOCKI, (Palatinide Braclaviensis,) Castellani Camenecensis in Podolia, Senatoris Regni Poloniæ (Theodori Primatis Regni Progenitoris), scilicet I) *Seculum Bellatorum & Tegatorum, vel Centuria Elogiorum Clarissimorum Virorum Polonorum & Lithuanorum; Opus ineditum; II) Moscovia, vel Narratio de moribus Monarchiæ Russorum, cum animadversionibus civilibus, & politicis documentis; III) Exercitationes oratoriæ, lucubratae in secessu Patavino; IV) Historico-Politicus, sive Quaestiones historicae & civiles, ex tribus Libris primæ Decadis Titi Livii. Quibus adiectæ sunt I) ejusdem, seu forte cujuspiam, Fallissowski nomine, Colloquium, seu Dissertatio, patrisfamilias cum sacro curione, de causis incrementi Romani imperii, Polonis ad cautelam & exemplum; II) PETRI POTOCKI Oratio gratulatoria ad LADISLAUM SIGISMUNDUM, Regem Poloniæ; III) JOANNIS POTOCKI Oratio, asserens, eum esse Deum, qui per verbum in Spiritu S. condidit omnia. Hæc singula scripta anecdota, ex sua Bibliotheca, jam nunc publica &*

U u

civis

cuivis patente, edidit; quædam ex Polonico idiomate Latina metaphrafi interpretatus est, Notulis & Indicibus illustravit, sextuplici Genealogia Potockiana, tum & Epitaphiis sepulchralibus Potockiorum, ac denique testimoniis Historicorum de Pilavitis & Potockiis, locupletavit, aliquantisper Potockiis in sanguine junctus JOSEPHUS ANDREAS Comes in ZALUSKIE ZALUSKI, supremus Regni Poloniæ Referendarius, Abbas Commendatarius Villariæ Betnaci & Fontaneti in Gallia, Consiliarius Prælati honoris Parlamenti Nancejani, Præpositus insignis Ecclesiæ Regiæ Varsoviensis.

Varsoviæ, in typographia Collegii Regii Soc. Jesu, 1747, fol. Alph. 4 pl. 14.

Initium ornat Illustriss. Editoris imago, circa quam versus legitur: *Joseph. Zaluski quicquid mortale, tabella, ingentemque animum Bibliotheca, refert.* Notior ille factus est huc usque Mæcenas, notiores laudes, omnis in posteritatis exemplum euntes, quam quibus hic facem accendere, & aliquid addere ornamenti nostro præconio, debeamus. Inde potius ad rem statim ipsam accedamus. Agmen dueit Elogiorum centuria, quam primo loco repetiit Noster, a librario quodam Cracoviensi circa annum 1702, in forma 4, jam publicatam, ferali autem incendio ad exemplorum paucitatem redactam, ut vix duo, vel tria, viderit ipse, atque eadem rubro ac proœmio destituta. Laudantur hic sexaginta priores in sago, quadraginta posteriores in toga, heroes. Sunt illi *Adamus Hieronymus a Grandow Sieniawski*, Notarius Exercituum Regni, *Adamus Kazanovius*, supremus Castrorum metandorum Præfectus, *Adamus Kazanovius*, Castellanus Haliciensis, *Adamus a Tenczyn Ossolinski*, Lublinensis Præfectus, *Alexander Konieapolius*, Palatinus Sendomiriensis, *Alexander Zborovius*, Tribunus militiæ Poloniæ, *Alexander Gafscivius*, Palatinus Schmolcencensis, *Alexander Piasieczynius*, Castell-

Castellanus Kijoviensis, Novogrodensis in Severia Praefectus, *Andreas Firlecius*, Palatinus Sandomiriensis, *Andreas Potoccius*, Palatinus Braclaviensis, *Andreas Koniecpolius*, Notarius Exercituum Regni, *Baldwinus Offolinus*, Stobnicensis Praefectus, *Boguslaus*, Dux in *Slucko Radivilius*, supremus Stabuli M. D. Lithuaniae Praefectus, *Casimirus Piasieczynius*, Tribunus Ostrolecensis Praefectus, *Christophorus Dux in Birze Radivilius*, Palatinus Vilnensis, supremus per Lithuaniam armorum Praefectus, *Christophorus Grodzicius*, Castellanus Camenecensis, *Dominicus Kazanovius*, Palatinus Braclaviensis, *Georgius Lubomirscius*, supremus Marschaleus Regni, Magister militiae Poloniae, *Georgius Dux Zaslaviensis*, *Georgius Rzeczycius*, Urzendoviensis Praefectus, *Hieremias Michael Korybutus Dux Wisniowieccius*, Palatinus Russiae, *Hya-cinthus Schwenbergius*, Castellanus Camenecensis, *Jacobus Potoccius*, Notarius Exercituum Regni campestris, *Januissus Korybutus*, in *Zbaraz*, Dux *Wisniowieccius*, supremus Stabuli Regni Praefectus, *Janusius*, Dux in *Birze Radzwill*, Palatinus Vilnensis, supremus armorum per Lithuaniam Praefectus, *Janusius Skuminus Tyszkiewiczus*, Palatinus Vilnensis, *Janusius Tyszkiewiczus*, Palatinus Kijoviensis, *Joannes Zamoyscius*, Palatinus Sandomiriensis, *Joannes Sapieha*, Notarius exercituum regni campestris, *Joannes Odrzy-wolscius*, Castellanus Czerniechoviensis, *Leo Sapieha*, Palatinus Vilnensis, supremus armorum per Lithuaniam Praefectus, *Lucas Zolkievius*, Palatinus Braslaviensis, *Lucas Hulevicius*, Zuinogrodensis Praefectus, *Marcus Sobieskius*, Vexillifer Curiae Regni, *Martianus Radziminius Froncbievicius*, Notarius exercituum M. D. Lithuaniae, *Martinus Kazanovius*, Palatinus Podoliae, militiae Polon. Magister, *Martinus Kalinovius*, Palatinus Czerniechoviensis, *Nicolaus Potoccius*, Castellanus Cracoviensis, supremus armorum per Regnum Poloniae Praefectus, *Nicolaus a Fulstin Herburtus*, Castellanus Camenecensis, *Nicolaus Kisielius*, Vexillifer Novogrodensis, Circassiensis Praefectus, *Paulus Sapieha*, Palatinus Vilnensis, supremus armorum per Lithuaniam Praefectus, *Paulus Grod-*

Grodzicius, primus Oeconomiae bellicae in meliorem redactae ordinem, & armamentariorum Reg. Polon. praefectus, *Petrus Potoccius*, Sniatinensis Praefectus, *Petrus*, Palatinus Braslaviensis, Podoliae Praefectus, *Rogatianus*, sive *Spytek a Zakliczyn Jordanus*, Centurio Equitum Polonorum, *Samuel Laszczius*, supremus Excubiarum Regni Praefectus, *Samuel*, Dux *Koreccius*, junior, *Samuel Kalinoviuis*, supremus Castrorum metandorum Praefectus, *Sigismundus Przyemscius*, Notarius Regni Poloniae campestris, *Stanislaus Konicopolius*, Castellanus Cracoviensis, supremus armorum per Regnum Poloniae Praefectus, *Stanislaus Lubomirskius*, Palatinus Cracoviensis, *Stanislaus Potoccius*, Palatinus Cracoviensis, supremus armorum per Regnum Poloniae Praefectus, *Stanislaus Lanckoronius*, Palatinus terrarum Russiae, milit. Polon. Magister, *Stanislaus a Zurotvo Danilovicius*, Palatinides, Russiae Corfunensis Praefectus, *Stanislaus Potoccius*, Palatinides Braslaviensis, militiae Zaporoviensis in meliorem tunc redactae ordinem (ut vocant) Commissarius, *Stephanus Szarnecius*, Palatinus Kijoviensis, Magister militiae Polonae, *Stephanus Potoccius*, Castellanus Cracoviensis, patria ad ostia Borysthenis, ad reprimendas primas serviles seditiones Legatus, *Thomas Zamofcius*, supremus Regni Cancellarius, *Vincencius Corvinus Gasevius*, supremus Aerarii Lithuani Praefectus, & militiae ejusdem Magister. Inter Heroas togatos reperiuntur *Adalbertus Stanislaus*, Dux in *Olyka* & *Nieswiez Radivillius*, supremus M. D. Lithuaniae-Cancellarius, *Adamus Kifelius*, Palatinus Kijoviensis, *Adamus in Wyszyzna Grodziceus*, Castellanus Medzyrecensis, *Alexander Trzebinius*, Episc. Praemis. Procancell. Reg. Pol. *Andreas a Leszno Leszczynius*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Andreas Przyemscius*, Castellanus Culmenensis, *Boguslaus in Leszno Leszczynius*, Procancellarius Regni, Episcopus Culmenensis, *Casmirus Leo Sapieha*, Procancellarius M. D. Lithuaniae, *Christophorus a Bnino Opalinius*, Palatinus Pofnaniensis, *Franciscus Dubravius*, Succamerarius Praemisliensis, *Georgius Tyszkiewiczus*, Episcopus Vilenensis, *Georgius a Tenczyn Ossolinus*, supremus Regni

Regni Poloniae Cancellarius, *Henricus Firleius*, Episcopus Polnaniensis, *Jacobus Zadzičius*, Episcopus Cracoviensis, Dux Severiæ, *Jacobus Sobiescius*, Castellanus Cracoviensis, *Maximilianus Fredro*, Referendarius Regni, *Joannes Wezyk*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Joannes Lipscius*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Joannes Zamofcius*, Episcopus Luccoricensis, *Joannes Wielopolscius*, Palatinus Cracoviensis, *Nicolaus a Zurowo Danilovicus*, Supr. Aerarii Reg. Pol. Præf. *Nicolaus Zebrzydovius*, Ensisfer Regni, *Nicolaus Jablonovius*, Ensisfer Regni, *Lucas Opalinus*, ex supremo Regni Marechalco Palatinus Raven. *Lucas Opalinus*, Marechalco Curia Regni, *Martianus Chelmscius*, Succamerarius Cracoviensis, *Matthias Lubinscius*, Archi-Episcopus Gnesnensis, *Maximilianus Frzerembcius*, Palatinus Lanciciensis, *Michael Zebrzydovius*, Palatinus Cracoviensis, *Nicolaus Firleius*, Palatinus Sendomiriensis, *Nicolaus Ostrorogius*, Pocillator Regni, *Paulus Piascecius*, Episcopus Præmisliensis, *Petrus Gembicius*, Episcopus Cracoviensis, Dux Severiæ, *Raphael Leszczynius*, Palatinus Belzensis, *Stanislaus Lubinscius*, Episcopus Plocensis, *Stanislaus Sarbievius*, Palatinus Mazoviæ, *Stanislaus Kobierzycius*, Palatinus Pomeraniæ, *Stephanus Korycinius*, supremus Regni Poloniae Cancellarius, *Stephanus Pacius*, Procancellarius M. D. Lithuaniae, *Zbigneus Gorayscius*, Castellanus Kijoviensis, *Cheimski Martianus*, Succamerarius Cracoviensis, *Czarnecki Stephanus*, Palatinus Kijoviensis, &c. *Danilowicz Nicolaus*, Thesaurarius Regni, *Danilowicz Stanislaus*, Corsunensis Præfectus, *Dubrawski Franciscus*, Succamerarius Præmisliensis, *Firley Andreas*, Palatinus Sendomiriensis, *Firley Henricus*, Episcopus Polnaniensis, *Firley Nicolaus*, Palatinus Sendomiriensis.

Descriptio Moschoviæ continet primas nominis ac generis origines, religionem & cultum, servitutem & affectum, opes & justitiam distribuentem, leges, consilia, disciplinam militarem, apparatus bellicum, provincias coercendi rationem, imperatoris aulam, proceres subsellii majoris, quæque sunt alia.

Quæstiones historicæ & civiles exponunt *Libro I T. Lii* Præfationem in compendio, quare post paupertatem

& parsimoniam luxuries & avaritia immigrarint in urbem Romanam; muliebrem ambitionem; quare, post raptas Sabinas, plerique Romani, uxorum imperiis obnoxii fuerint; religionem civitatum; quare in populo, quantumvis efferrato, sacrorum habeatur ratio; de successione doctrinam; utrum melius sit in republica, quam in domo, successorem querere; crudelitatem in principe domo; utrum liceat Principum vitii irasci; *Libro II*, mutationem civitatum; quare in republica imperia legum potentiora sint, quam hominum, secus in regno; de principatu & rebus publicis; quare liberæ res publicas Reges oderint, & quanta vi liberæ civitates libertatem expectant, tanta regna defendant; quare excellentibus ingeniis citius defuerit ars, qua civem regant, quam qua hostem superent; quare id unum venenunt opulenti civitatibus repertum, ut magna imperia mortalia essent: *Libro III*, quare non expediat, principem civitatis clargiendo de alienis popularcm fieri; quare Romani magis bellantes, quam pacati, prospera fuerint usi fortuna; quare antiquo seculo non interpretando sibi quisquam leges & jusjurandum fecerit, sed potius mores suos ad eadem accommodarit; quare respublica Romana mutationibus obnoxia fuerit, nimirum ob certamina potentium & ob magistratum avaritiam, & quare plerumque homines omnia præ divitiis humana spernant, neque honori magno locum, neque virtuti, esse putent, nisi effuse affluant opes.

Sequuntur Colloquia, quæ quidem inter est primum dissertatio patrisfamilias cum sacro curione de causis inereamenti Romani imperii, Polonis ad cautelam & exemplum. Invenimus hic compendium *πραγματικόν* historiae Romanorum antiquioris, quo artes eorum civiles quam prudentissime deteguntur atque accommodantur. Alterum occupat locum *Petri Potocii ad Vladislaum Sigismundum*, Poloniæ & Sueciæ Regem, Oratio gratulatoria & laudatoria. Excipiunt istam Exercitationes oratoriæ, quas inter habemus *Vladislai IV*, Pol. R. item Imperatoris *Ferdinandi III*,

III, nec minus illustrissimæ nationis Patavii institutz, elogia, actioque gratiarum ad ædem Divi *Antonii* Patavini habita, die *S. Stanislai*. Locum post invenit elegantissima Orationis *Ciceroniana* pro *Archia* Poeta accommodatio, qua quidem asseritur, cum esse Deum, qui per verbum in Spiritu sancto condidit omnia, quæque in illustri Pædagogio *Steinensi* A. 1624 a *Joanne de Potok* habita fuit. Subjungitur *Sam. Varadi*, *Moravi*, Pastoris olim *Schaliczenfis*, epistola de liberatione miraculi plena ex captivitate *Turcica Jo. Potocki* ad *Joach. Morfium*, Patricium *Hamburgensem*. Denique agmen claudunt geneologiæ *Pilavitarum & Potockiana* fusiores atque elegantiores, una cum documentis, eo spectantibus, atque indice virorum hujus illustrissimæ stirpis, qui literarum monumentis inclaruerunt.

INSTITUTIO THEOLOGICA JUXTA OMNIA
fidei dogmata & doctores subtilis, Scholastico nervo
instructa, Autore Fr. BERNARDO A BO-
NONIA, Capucino, ibidem Sacræ Theo-
logiæ Lectore.

Ferrariæ, prostat Venetiis apud Sebastianum Coleti, 1746. 4.
Alph. 8 plag. 10.

Visum fuit Pl. Rev. Autori judiciis & precibus amicorum dare id, ut, Prælectiones hæc theologicas evulgare, ex usu publico duxerit. Methodum Scholasticorum veterem methodo suæ postposuit. Doctrinam *Jo. Duns Scoti* inprimis, quam sequeretur, dignam existimavit. Præfatione præmissa lectoribus indicavit rationes sui instituti. Cur nec veteribus, nec recentioribus, additus sit Autoribus, rationem promittit *Lib. I Quæst. 2 Tractat. 1*. Philosophis novis nondum accedit, nec scholis Peripateticis valedicit penitus, causatus, novos æque ac veteres Philosophos adhuc inter se certare & digladiari. Summi facit recentiorum me-
rita

rita in parte ea Philosophiæ, quæ ad corporum constructionem, indolem, motum, ac dimensionem, geometricam, & reliquam mathesin, spectat. Theologiam a recentioribus vel despectam, vel confusam & deturpatam, esse, opinatur. *Cartesium* fuisse Logices expertem passim, persuasit *Autori Huetius*. Restituit Logicam integro libro *Christianus Wolfius*, sed forte non omnibus, etiam si amicis, persuasit. Sic Noster iudicat, Logices necessitatem propugnans. Physicos recentiores totos esse in evolvendis rebus adspectabilibus, sensuique subjectis, existimat. Adversum ei tenent, qui *Physicam dogmaticam* addiderunt *experimental*. Fateatur & dat libens, *Metaphysicæ fundamenta* abesse haud posse a Theologia, ac sine illa nihil scientia dignum, seu scientificum, effici. Addit *Scoto* congruenter: *Abstractum a re, & quatenus præcise abstractum consideratur, id dices metaphysicum; abstractum vero a re, quatenus in re invenitur & consideratur, id appellabis physicum.* P. *Gabriel Daniel* in *Itinere ad mundum Cartesianum* P. II p. us *Scotum* pinxit minusculis atomis quasi circumdatum, qui *formabilitates Scoti* metaphysicas designent. Reliquit Noster *Danieli* imagines fabriles. Methodum mathematicam nauscat, subtilitatibus haud renuntians, ratus, hæreses omnes ab obtusa ingenii subtilitate processisse. Scripturæ suæ genus haud ubique comrum ita excusat: *Scientia eloquenti oratione implicatur, non ornatur. Viator ornamenta non quarit, sed deponit, ut expedite procedat.* Vocabula metaphysica & horrida a sua tractatione negat esse aliena, scientiæ quippe artique, quam profretur, propria. Orthographiam *Aldi Manutii*, non recentiorum, probat & sequitur. Adversarius non parcit. Addit vero, cur ita egerit, hanc rationem: *Is mihi est ardor in conquirenda veritate, ut more beliatorum exardescam in congressu.* Theologiam suam cum *Davidis turri* comparat, ex qua pendebant mille clypei, omnis armatura fortium. Liber primus complectitur tractationes septem. Prima continet prolegomena. Secunda exponit de Dei existentia & essentia. Tertia de unitate Dei, ejusque attri-

attributis inscripta est. *Quarta* de scientia Dei exponit, *Quinta* propria est commentatio de voluntate Dei, & principue de prædeterminatione. *Sexta* versatur in edisserendo ineffabili S. S. Trinitatis mysterio. *Septima* agitur de visione Dei, & de beatis in ipso. Prolegomena spectant ad naturam, nomen, scientiam, divisionem, necessitatēque Theologiæ, ad locos theologicos, ad sacrum Codicem divinitus inspiratum, ad ejus partitionem & canonem, ad verba authentica illius, ad metaphrases & LXX, ad Vulgaratam, ad sensum Scripturæ, ad Exegeticen, ad traditiones, ad Concilia & Pontificum decisiones, ad Congregationes Romanas, ad Patrum autoritatem, ad Critices usum & abusum, ad argumenta e rationis penu depromta, ad doctrinam catholicam & erroneam, ad ea, quæ sint de fide, ad naturam articuli fidei. Juvat ex prolegomenis hæc pauca specimen loco delibare. Theologiam existimat esse scientiam, que ex ratiocinio in revelatis fundato discurret, & versatur circa Deum & res divinas. Negat theologiam viatorum esse evidentem. Θεολογία potest considerari in modum discipuli, 1) dictante magistro scribentis, 2) scribentis magistro non dictante, sed solum assistente, ne errer, 3) scribentis proprio judicio ea, quæ cætus verax postmodum approbat. Inspiratio hæc vocatur 1) antecedens, 2) concomitans, 3) subsequens. De prima specie sic Noster: *Plerumque tribuitur sacro Codici prima inspiratio, ut non solum sententias, sed & singula verba & apices, velint a Deo dictante esse inspirata.* Sed ex isto nimio rigore, seu potius exaggeratione, in eas difficultates deveniunt, quas certe non penitus solvunt. Lessius & Armenius, ex Societate Jesu, sicut & plures alii de eadem Societate, voluerunt non solum in verbis, sed etiam in sententiis, secundam & tertiam inspirationem sufficere. Verum reprobati sunt ab Universitate Lovanii 1588. Grotius tandem, Spinoza, & aliqui alii, tertiam inspirationem sufficere, perperam dictitarunt.* Verba contextus, materiam, & facta historica, scriptori comperta, primo modo inspirata esse autoribus, ipse inficiatur, secus

Pag. 2.

13.

14.

pronuntians de eis, quæ scriptor per se haud novit vel ex toto. vel ex ordine partium, quæ a leges a Deo latas spectant, &c. Provocat ad *Melchiorum Canum II, 16. 17.* Credit Noster, canonem librorum V. T. Pontificium esse majorem catalogo Ebræorum, quia ecclesia superaddiderit libros vel Hebræis expunctos, e. g. libros *Tobia, Judith, Sapientia, Ecclesiastici, Baruch*, vel nondum scriptos, cum canon a *Nebemia* est confectus, e. g. *libros duos Maccabæorum*. Superadditos tamen vocat deuterocanonicos, eo quod hi olim erant modo ecclesiastici, quatenus in ecclesia quidem ut pie sancteque conscripti legebantur, sed non ita, ut infallibilem autoritatem verbi divini apud omnes obtinerent. Addit idem: *Ecclesia librum non canonicum, non inspiratum divinitus, non potest re vera facere canonicum*. Et post pauca: *Ecclesia librum, qui non agnoscebatur ut divinitus inspiratus, seu canonicus, ex Spiritu sancti dictamine, ut vere canonicum, declaravit*. Nos rejicere Epistolam *Jacobi & Apocalypsin* e canone N. T. negamus. Recipimus libros illos canonicos, quos ecclesia, editioni illorum conscia & proxima, pro talibus habuit & agnovit. Nec refragamur illis *Augustini* in *Lib. Cont. ep. fundam. Cap. 5: Evangelio non credere, nisi me Ecclesia commoveret autoritas*. Canonem ecclesiæ Romanæ it Noster comprobatur ex *Concilio Carthagin. III Can. 47, ex Innocentii I Ep. ad Exuper. Gelasio in Concilio Romano, Augustino Lib. II de Doct. Christi. II, 8, ex Eugenio IV decreto Armenorum, & Concilio Tridentino Sess. IV in decr. de Script. can.* Autori visum, primam versionem V. T. esse Hebraicam, quæ videlicet facta sit ab *Esdra*, cum post captivitatem Babylonis vel Scripturam deperditam ex integro reddidit, vel, ut sanius aliis placet, mendosam pristinae fidei restituit. Samaritanam V. T. versionem non nisi characteribus discrepare ab Hebraica, sibi persuadet, non recordatus, versionem Samaritanam differre ab exemplari Hebræo, literis Samaritanis exarato. Versiones olim innumerae fuerunt Latinae, judice *Augustino l. c. II, 11.* Una earum semper fuit incerti Autoris, quam *Augustinus Italiam*

voca-

vocavit. Eam esse *Vulgatam*, Noster sibi persuadet. Metaphrasin LXX jussu *Ptolemei Philadelphi* in insula Pharo fuisse confectam, putat cum aliis. *Sixtus V* hanc A. 1586, 6 Oct. decreto declaravit a se esse correctam. *Vulgatam* ex varia correctione in statum recentiore venisse, Noster docet, ratus, eam ad ulteriorem, accidentalem, perfectionem deduci posse. Tradit sane *Clementis VIII* jussu facta Præfatio, superesse nonnulla intra eam mutanda, ac difficile affirmatu esse, eam omnibus numeris esse absolutam. Addit Noster, textum & *Vulgatæ* & authenticum esse vitiatum, ac *Originalibus* *Vulgatam* esse præferendam, licet det, authentica ad sensum literalem facere quamplurimum. In eo est, ut multiplicem *Scripturæ S.* propugnet sensum, provocans ad collationem locorum *Ex. XII, 46,* & *Jo. XIX, 36,* nec non *Rom. XV, 4,* item *1 Cor. X, 11.* Exponit post hæc sensum literalem & spirituale, seu mysticum, quem credimus esse vel consequentiæ legibus erutum, vel ex typis exhibitum *Spiritum sanctum*. Decet Theologum argumentari ex sacro Codice, nec tamen ex sensu accommodativo, quem quippe *Spiritus S.* haud intendit. *Lutherum* vocat Noster omnium dogmatum eversores & summum hæresiarum. Tradit paulo post, sacras literas interpretatione indigere, ac esse regulam equidem, nec tamen indicem controversiarum fidei, etiam si hujus & alterius interpretis privatum judicium accedat. Nec nostri putant, omnia in sacris literis æque esse perspicua & clara, siquidem interpretes & exegetæ id re ipsa fatentur. Addit Autor quinque regulas exegeticas, nempe has: 1) urgente necessitate contradictionis apparentis, vel morum violandorum, sensus figuratus est amplectendus, 2) attende ad loca, causas, tempora, exquire loca, quibus inest potissima doctrinæ sedes, 4) exponere *Scripturam* ad Patrum unanimem consensum, ac 5) ad *Ecclésiæ universalis* constans & perpetuum judicium in qualibet sacri Codicis expositione respice. Lectionem *Bibliorum vulgarem*, seu lingua vulgari, permittendam esse promiscue, negat. *Traditionem* Noster alteram fidei regulam appellat.

17.

18.

19.

23.

- Designatur per eam doctrina, ad posteros successu temporis propagata, quæ sacro Codice nusquam exhibita fuit. Dividit eam Noster in divinam, Apostolicam, & ecclesiasticam. De traditionibus perperais, universalibus, & necessariis, ipse exponit, non de particularibus, temporariis, liberis, addens, eas nunc a sola ecclesia Romana esse exquirendas, tum quod hæc Ecclesia ab omni hæresi semper fuerit immunis, tum quod ad hanc perpetuo præ ceteris refugere solitum fuerit. Traditionum necessitatem it probatum ex *Deut. XXXII, 7, Ps. LXXXVII, 5*, & ex primorum Christianorum ante scripta Evangelia consuetudine. Vivebant vero illis ætatibus viri θεόπυστοι, quibus nunc, immediate talibus, caremus. Confugit præterea ad *2 Theff. II, 14, 2 Cor. XI, 2, 2 Tim. IV, 1*, ubi de traditionibus virorum θεόπυστων, quas ipsi coram, vel per epistolas, cum Christianis communicaverant, est sermo. Credit, in verbo Dei scripto haud contineri ea omnia, quæ ad salutem æternam consequendam sint necessaria, addens; de canone nos non esse certos, nisi ex ecclesiæ testimonio. Putat, sacras literas præcise & primario non fuisse a Deo inspiratas, ut ipsæ essent tota fidei morumque regula. Provocat ad ecclesiam, semper traditionibus innixam, & ad Concilium Nicænum II, ac ad Constantinopolitanum IV *act. ult. Can. 7*, nec non ad *Eusebium H. E. III, 36, IV, 8, Irenæum III, 4, Tertullianum de Corona militis Cap. 4, Origenem Cap. 6 ad Rom. Basilium de Spiritu sancto Cap. 27, Ambrosium Serm. 38, Chrysostomum Hom. IV in 2 Theff. Vincentium Lirinensem in Commitorio Cap. 1*. Laudat eos, qui notam hæreseos inusserint eis, qui traditiones repudiaverint. Laudat *Irenæum & Tertullianum*, eo quod haud receperint traditiones, conjicientes in hæreticorum classem Valentinianos & Marcionitas. Laudat *Hilarium*, in Arianos invehentem, admittere non nisi scripta conatos. Laudat *Augustinum*, capropter Donatistis molestum. Laudat *Basilium Ancyranum*, eam ob causam Nestorianos & Eurychianos carpentem, *Bernbardum, Apostolicos Hom. LXXVI in Cant.* notantem. Respondere deinde

inde parat ad loca *Deut. IV, 2, Apoc. XXII, 18, Gal. I, 9, 2 Tim. III, 16, Matth. XV, 6*. Sibi persuadet, sacras literas in quibusdam explicatione traditionis egere. Concilium definit per *Congregationem ecclesie prelatorum, ad componendas controversias fidei & morum definitive, a legitimo capite convocata & confirmata*. Conciliorum exemplum ac normam in Concilio ab Apostolis habito locat. Adjicit, Jesum stansse ecclesiam in monarchie formam. Decreta Conciliorum esse veras judicum definitiones, comprobatum ite ex verbis Christi *Matth. XVIII, 17: Si non audierit, dic ecclesie*. Ephesinum II a Pontifice secundo fuit convocatum, non confirmatum, ideoque erravit, hoc judice. Laudat illa *Augustini contra Pelagium Serm. 131 Cap. 10: Jam de hac causa duo Concilia missa sunt ad sedem Apostolicam. Inde etiam rescripta venerunt. Causa finita est. Utinam aliquando finiantur error*. Enumerat deinde Concilia potiora. Correxerit & approbavit *Gregorius XIII* Decretum *Gratiani*, cui Noster tribuit auctoritatem, quam habeant dicta vel Pontificum, vel Conciliorum, vel Patrum, inibi producta. In reliquis, addit, *multis peccat*, ubi exponit sententias doctoris privati, quas *Gregorius* haud approbaverit. De Congregationum Romanarum auctoritate sic sentit. Habet eas pro Conciliis nationalibus, quas, si Pontifex approbaverit, pro infallibilibus respectu decisionum habere oporteat, licet ipsae ex se considerate vim eam haud habeant. Monet, decreta Congregationum, quae circumferantur, non semper mereri fidem, nisi authentice existent decreta. De sanctorum Patrum auctoritate differens, monet, discernendos Patres esse, qui a fide desciverint, & errores quosdam, nondum discussos ac definitos, docuerint, ab eis, qui genuina docuerint. Addit, doctrinam Patrum magno cum examine esse accipiendam. Nam de argumentis nondum discussis sapius exposuerunt imprudenter ac minus curate. Considerandum, an Patres obiter, an ex professo, an semel, an semper, an diversum, vel oppositum, agendo, de doctrinis exposuerint. Expendendum, quam aetate & occasione Patres hoc, vel illud,

Pag. 31.

33.

34.

36.

41.

42.

- Pag. 43. pronuntiaverint. Largitur Noster, *non in omnibus, neque semper inviolabiliter, a Patrum sententiis, veluti nunquam de-
 fectibilibus oraculis, fidelibus esse pendendum.* Nota sunt illa
*Joannis Mabillonii de studiis Monachorum Tom. I P. II Cap.
 3: Non ita adhaerendum est iis omnibus, quae aliquoties a non-
 nullis Patribus fervore scribendi amplificata fuerunt, ut in-
 discriminatim & inconsiderate singula eorum effata velut
 axiomata putentur.* In rebus historicis esse Patrum testi-
 moniis standum, Noster monet, si ex temporibus ipsorum
 acciderint. *Torniellus ad A. 4018 §. 9* plurima adduxit
 exempla historiae sacrae, in quibus recentes Doctores & An-
 nalistae a veterum Patrum sententia discesserunt. Addit
 Noster tandem: *Sed forte communiter non consentiunt Patres
 nisi in fidei & morum materiis.* Si tamen contradixerit unus
 eorum alteri, tunc argumenta ex doctrinis eorum probabilia
 tantum enasci, idem significat. Solis libris canonicis infal-
 libilitatem tribuit *Augustinus Ep. 82, alias 19, ad Hieron. Cap. 1.*
 Tribuit Noster Patribus, si invicem comparati inveniantur
 concordantes, infallibilitatem *externam*, non internam ac literis
 44. canonicis propriam. Inde colligit, unanimem *sanctorum*
 Patrum consensum in Scripturae interpretatione, vel in rebus
 fidei ac morum, esse autoritatis infallibilis, ne reclamet
 Synodo Tridentinae *Sess. IV in decr. de edit. libror.* Sen-
 tentiam ita comprobatur ex *Eph. IV, 11; Matth. V, 13,
 XXIII, 3, Luc. X, 16,* ubi de Patribus tamen haud videtur
 exponi. Addit, per doctores publicos propugnatam esse
 45. doctrinam Christianam & traditionem tam divinam, quam
 Apostolicam, ac in Conciliis, quantum ad traditiones attinet,
 semper ad fidem Patrum fuisse provocatum. Provocat ad
Augustinum, qui consensione Patrum contra Pelagianos
 fuerit usus, contra *Julianum I, 2. Augustinus* eos, qui Patres
 secum stare jactabant, docere voluit, ipsos mentiri. At
 Protestantes fundamenta fidei suae e sacris literis depromunt.
 Nihilominus subdit Autor haec: *Pervicaciores ergo illis
 praescis sunt moderni haeretici, Lutherus & Calvinus, qui Patres
 vel solum Scriptorum veterum nomine comminiscuntur, quasi
 nullius*

nullius sint superioris autoritatis, vel eorum dicta & unanimar sententias libere taxant & sugillant. Patribus honorem habent nostrates, eis uruntur ac delectantur, verum infra sacri Codicis oracula, & debita expositione ubique adhibita. Distinguiamus præterea Patres serioris ætatis ab eis, qui a fonte abfuerunt propius. Objectionibus deinde occurrit Noster, tradens, testimonium Patrum simul sumtorum esse quidem humanum, quatenus ab hominibus originem trahat, nec tamen includat singularem Dei providentiam. Dat ipse, errores Patrum attingere ad res parvi momenti & ad ea, quæ directe haud attingant fidem, consentiente *Vincentio Lirinensi Commonit. Cap. 3.* At sic semper redit quæstio, quid singuli Patrum pro fundamentis fidei reputaverint, & quid de eo, quousque res minoris momenti pertingant, iidem sint arbitrati. Multa Patrum scripta perierunt. *Augustini Lib. II contra Faustum Cap. 5* est hoc pronuntiatum: *Liberum ibi habet lector auditorve iudicium, quo vel approbet, quod placuerit, vel improbet, quod offenderit.* Autor sibi persuadet, hanc libertatem singulorum Patrum libris esse applicandam, non vero ad id, quod illi communiter docent. Subjungit alia. Tum vero progreditur ad historiam, e profanis scriptoribus decerptam, qua Theologus vel in sacris literis interpretandis, vel in adventu Messie corroborando, vel ad controversias rite tractandas, uti debet. *Melchior Canus* utilitatem ejus prædicavit *XI, 2.* Ad historiam certe ecclesiasticam peritia historię congruit, ne quid de oratoria sacra moneamus. Jubeat Noster, in historia respiciendum esse ad autoris gravitatem & ingenuitatem, amorem, vel odium, temporum locorumque considerationem. Argumento negativo tribuit nullum locum. *Tertulliani* tamen est hoc: *Quod Scriptura tacet, negat.* Et cur illa credamus vera, quæ illi, qui historiam aliquam ex professo scripserunt, tacere? Si de eisdem rebus omnes eadem testentur, præcipue supares ætate, tunc vera est commemoratio. Ad historiam recte conformandam adhibenda est ars critica, quæ seculo proxime elapso in primis excoli cæpit. *Joannes Mabil-*

Pag. 46.

47.

48.

49.

- Mabillonius Tom. II Cap. 13* abufum ac ufum illius inculcat. Hæreticis Noster criticum æstum tribuit, ægre ferens Ingenium *Calvini* nimis criticum. *Clavignius* sibi perfuafit, in Italia ante Constantinopolin captam, & in Gallis ante *Francisci I* ætatem, nec criticos, nec atheos, exiftiffe. Nobis videtur utrumque minus probabiliter dici. *Almaricus* certe Seculo XIII Parifiis eum *Pifo*, feu libro fuo, fuit Spinozifmi caufa combuftus. Addit itaque Noster: *Ufus Critica rectus multos & optimos fructus quibuslibet ftudiis attulit. - - Sed majora profecto detrimenta inde accepta funt. Nam quis difcernat rectum ufum & abufum Critica?* Respondemus merito, difcernendi facultatem pendere a iudicio logico. Cauſatur Autor, artem criticam eſſe incertiſſimam, ſiquidem regulis principiisſque careat. Confugit, ut hoc oftendat, ad *P. Honoratum a S. Maria, Animadverſionum in regulas criticas* Autorem. Noster tandem fatetur, dari Criticam, quæ fit ars iudiciaria ad difcernendum, feu deducendum, in rebus, quæ funt de factò, verum a falſo. Eam per omnes vagari ac ire ſcientias, concedit. Fulcra ejus conſtituit *teſtimonium & conjeçturas*. Regulas conſtituit hæc: 1) ut peritus de re ſibi cognita iudicet, 2) ut bene fit digeſta materia, nec vitiis obreptionum relinquatur locus, 3) ut fit vacuitas partium in Critico, 4) ut ex evincenti ratione feratur ſententia, nec credulitati fit locus, 5) ut ad ſigna & circumſtantias debite attendatur, 6) ut argumento negativo nullum ponatur pretium, ſiquidem alias *Diomyſio Arcopagita* libri ſatis noti haud poſſent tribui, nec translatio ſanctæ domus Lauretanæ foret ſalva, 7) ut antiquitati, quantum fieri poſſit, veneratio fervetur, ut traditionum honos ac conſuetudo perſtent, e. g. in hiftoriis Breviarii, Martyrologii, Calendarii. *Natalis Alexander Sec. III Diſſert. 20* ita: *Autoritas Breviarii Romani efficere non poteſt, ut fabula in hiftorias evadant, nec conſeri debent explorata & inconcuſſa veritatis, quæcunque Breviario ſunt inſerta.* Oſtendit & fatetur Noster, argumentum deductum ex una præmiſſa, quæ eſt de fide, & ab altera naturaliter vera, firmitatem includibilem

lem obtinere. Non dissentimus. Quænam vero sunt de fide? Responder Noster, illa omnia esse de fide, quæ in verbo Dei scripto, vel tradito expresse, vel implicite, sunt revelata, immo, quæ ab ecclesia ulterius proponuntur credenda, de fide esse tenenda. Ut ita teneatur, ac ut homines ad id, quod est de fide, obligentur, est, hoc iudice, necessarium, ut proponantur ea, quæ de fide sunt, ab aliquo ad id jurisdictionem habente. Hic vero, eodem indicante, est Pontifex, seu Ecclesia in suo capite, cujus sit aperire sensum Dei, & cui circa hoc infallibilitas a Deo sit data, siquidem Deus haud amplius nobiscum coram loquatur. *Dogma* tradit esse omnem veritatem, a Deo revelatam, & ab ecclesia propositam; *fidei* autem *articulos* esse illas priores veritates, a quibus aliæ dependent. *Doctrinam theologicam* putat esse veritates per ratiocinium. *Propositio hæretica* est omnis propositio, contradicens cuique dogmati, quod in verbo Dei continetur, & ab Ecclesia est definitum. *Propositio erronea* adversatur propositioni eductæ non immediate, sed remote ab altera, in Dei verbo expressa. Omittimus alia. Tractatio secunda quæstiones de existentia & essentia Dei exponit. Dari gentes prorsus atheas, negat, confessus, existere homines, qui lumen deperdant, quo, existere Deum, convincimur, eo quod vitii sint oppressi. Laudat illa nuperi scriptoris Galli: *Magna mundi hæresis non est amplius Calvinismus, aut Lutheranismus, sed Atheismus.* Promittit posthæc argumenta, quibus, Deum existere, comprobatur. *Libro II* disputat de creatione & conservatione mundi divina, de angelis, de homine creato & lapsa. Præadamitas refellit. Paradisum terrestrem investigat. Exponit de actibus humanis, de libero arbitrio, moralitate, bonitate & malitia, de conscientia probabili & probabilissimo, de legibus, de lege veteri & nova, ac de legibus humanis. Diferit de peccato. Negat, dari peccatum philosophicum. Agit de peccato originali, coque universali, ac ad omnes propagato. Est in eo multus, ut modum, quo peccatum ad posteros *Adami* traducatur, exquirat. Existimat, omnes homines moraliter contineri in *Adamo*, tanquam primo suo capite, a quo posteri dependebant. Eo autem ipso, dum

Pag. 58.

59.

60.

61.

62.

65.

68.

Tom. II
pag. 87.

182.

218.

homines incipiunt existere, actu ipso traducitur peccatum, quod antea virtualiter fuit in *Adamo*, in quo omnes continebantur, contractum. Sic sentit Noster cum *S. Anselmo*, *S. Thoma*, *Durando*, *Scoto*, *Bellarmino*. Quærit, an virgo *Maria* fuerit a peccato originali immunis. Sacris literis ea ab hoc non pronuntiatum libera, id quod ambabus concedit Noster. Confugit tamen ipse ad illud *Gen. III, 15*: *Ipsa conteret caput tuum*, laudans *Augustini* consensum, amplectentis voculam *Ipsa*. Laudat Patres quarti & quinti Seculi, quorum testimonia sunt apud *Frasseium*. Laudat *Epiphanium contra hæresin 59*. Evolvimus eum. Invenimus ibi hæc §. 4 p. 1061: *Sanctum erat Maria corpus, fateor, non tamen Deus illa fuit. Eadem & virgo fuit; minime tamen nobis ad adorandum proposita, licet honorata, sed adorans eum, qui e sua carne genitus, καρδίας ἐν χυμὶ τειταμένην, ἀλλ' ἐκ ἐκ προσηνύσθη ἡμῖν δεδωσα, ἀλλ' ἐκ προσηνύσθη τὸν ἐξ αὐτῆς εἶσι γυναιμένον*. Addit *Epiphanius*: *Christus Mariam Jo. II appellavit mulierem, ne quis beatam virginem excellentioris alicujus natura crederet*. Negat *Epiphanius*, angelis, vel hominibus, licet vel maxime sanctissimis, προσηνύσθη esse exhibendam, §. 5 p. 1062. Negat idem, *Mariam* esse adorandam, §. 7 p. 1064. Subjicit idem p. 1065: *Quamvis optima (καθίστη) fuerit & sit Maria & sancta & honorata (τειταμένην), ἀλλ' ἐκ ἐκ τὸ προσηνύσθη, non idcirco tamen adoratione prosequenda*. Subdit *Epiphanius* §. 11 p. 1066: *ἡ Μαρία ἐν τῆμῃ, ὁ Κύριος προσηνύσθη, Maria in honore sit, Dominus adoretur*. *Epiphanius Her. 50 §. 19 p. 1051* illud conterendi officium ad Jesum adstringit. Vocat ipse §. 21 p. 1053 *Mariam virginem sanctam, vas sanctum*. Vocat eam §. 23 p. 1054 *beatam & sanctam semper-virginem*. Docet §. 23 p. 1055 seq. eam non ex caelo corpus accepisse, ἀλλ' ἐκ οὐδ' ἀψώς ἀνάσας καὶ γυναικίς. Ad questionem, an *Maria* fuerit concepta, vel nata, in labe infita, vel peccato originali, nullas *Epiphanius* fert suppetias, tradens potius, ipsam naturaliter fuisse conceptam. *Scotum* sequitur Noster, cujus hæc sunt: *Virgo Maria non liberata, sed preservata est immaculata, a peccato*

peccato originali. *Augustinus de Baptismo II, 24, ita: Non est* Pag. 223.
in filiis hominum, nec fuit, nec erit, qui nulli unquam peccato
fuerit obstrictus, aut ad justitiam non ex peccato pervenerit,
excepto uno mediatore - - Solus ergo ille etiam homo factus, 224.
manens Deus, peccatum nullum unquam habuit, nec sumit
carnem peccati, quamvis de materna carne peccati. Quod
enim inde suscepit, illud profecto suscipiendo mundavit. Idem
in Ps. XXXIV Cap. 2: Maria ex Adam mortua est propter
peccatum Adæ. Adam mortuus est propter suum peccatum,
& caro Domini ex Maria mortua propter delenda peccata.
 Festum conceptionis *Mariæ* Parisiis Seculo XII ab Episcopo
Mauritio publice interdictum est ob epistolam *Bernardi*
 174 ad Canonicos Lugdunenses. Quid ad hæc Noster?
 Respondet, carnem *Mariæ* vocari carnem peccati, quatenus
 seminata fuerit per regenerationem, quæ sit via ad peccatum.
 Festum, conceptionis activæ, non passivæ, index, fuisse pro-
 hibitum, contendit. Sunt, qui malunt, *Bernhardum* illius
 epistolæ haud fuisse autorem. Damnata fuit hæc 73 *Baji*
 propositio: *Nemo præter Christum est absque peccato origi-*
nali; - hinc B. Virgo mortua est propter peccatum, ex Adam
contractum: omnesque ejus afflictiones in hæc vita, sicut &
aliorum justorum, fuerunt ultiones peccati actualis, vel origi-
nalis. Hisce allatis, ad alia Autor procedit. Exponit deinde
 de gratia & libero arbitrio, de gratia & merito, de merito,
 ejusque tum *de congruo*, tum *de condigno*, requisito, non in-
 262.
 286.
 503.
 Tom. III.
 215.
 215.
 215.

- eumque supra Apostolum *Paulum*. Pontifices esse *S. Petri* successores, addit, rarus, *Petrum* re verà Romam venisse, ejusque successores esse ecclesiæ totius caput visibile. Affirmat, Episcopos a Romano Pontifice immediate omnem jurisdictionem recipere. Pontificem esse supra Concilium generale, contendit. Quæritur, an Pontifex gaudeat potestate in Principum temporalia. Respondet Noster affirmando, si de potestate indirecta sit sermo. De infallibilitate Romani Pontificis copiose agit. Pontificem vix credi hæreticum, monet. Exponit de infallibilitate Pontificis sententias variantes, ac diversas enodandas proponit quæstiones, de quibus doctores ecclesiæ Romanæ ipsi invicem dissident. Noster eorum propugnat opinionem, qui Pontificem, ex cathedra extra Concilium loquentem, extra errandi periculum docent esse constitutum. Pontifices, in quos censura incurrit, ad errore ivit vindicatum. Quæstionem, an infallibilitas res facti omnes pertineat, haud plene extricatio, exponens potissimum de infallibilitate, in factò dogmatico & in canonizatione Sanctorum obvia. Accedit huic *Libro tertio* sub finem *Calculus chronologicus sacra Scriptura de annis a mundi exordio ad Christi ortum*, atque *Dissertatio de Christi Æra communi*. Dabimus inde nonnihil speciminis causa. Exitum Israelitarum collocat Autor in annum mundi 2698, ac inde ad templi a *Salomone* structi ætatem computat annos 520. LXX *Danielis* hebdomadas haud dimittit intactas. A *Salomonis* templo inchoato ad initium exilii *Babylonici* computat annos 479, a *Cyri* Persarum regno, ejusque initio, ad natalem Christi numerat annos 452, atque natalem Jesu ponit in annum mundi 4149. *Dionysium Exiguum* existimat æram inchoasse ab incarnatione Jesu ac 25 Martii, mensibus novem ante Jesu natalem. Expendit annos, ab Urbe condita elapsos, & ipsas Olympiades. Natalem Jesu in annum 42 imperantis *Augusti* confert, rarus, Jesum baptizatum esse anno 29 ætatis completo, 15 anno imperantis *Tiberii*. At hic annus designatur initium prædicantis *Joannis*, quod anno uno prius existitisse baptismo Jesu, docet
- Græve-

Gravesonius ob *Aët. XIII, 25.* Pauca Noster respondet, a Proposito haud dimotus. Si quis diligentiam in figendo vero æræ Christianæ initio consumsit, is certe fuit B. *Cornelius Dietericus Kochius.* *Libro IV* Autor disserit de Sacramentis tum generatim, tum speciatiim. Justificationem aliquando haberi ante Sacramentum, sed non nisi cum Sacramenti voto, tradit. Contritionis doctrinam comitatur expositio de attritione. Polygamiam simultaneam rejicit. Impedimenta matrimonii, omnemque sic dictam *dispensationem*, exequitur. Clericis matrimonium denegat *jure antiquo.* De virtutibus theologicis copiose exponit, ubi de fidei symbolo, de necessitate fidei in Christum Servatorem, de articulis explicite credendis, de externa fidei confessione, de infidelitate, de hæresi, de schismate, inter alia agit. De spe & charitate diligenter tractationem expedit. De virtute religionis commentans, exponit de adoratione, devotione, oratione & adjuratione, de sacrificio, oblatione, primitiis, decimis, de horis canonicis, de jurejurando, de festorum observantia & voto, de idololatria, divinatione, vana observantia, magia, & maleficio, acidia, tentatione Dei, de sacrilegio, de blasphemia, & simonia. Progreditur tandem ad virtutes cardinales quatuor. Ad justitiam illustrandam partem juris pertractat. De injuria & restitutione severe pronuntiat. De fortitudine exponens, disserit & de bello, & de certamine singulari. Addit nonnihil de temperantia, vitiisque, ei obstantibus. Instruit Appendicem de censuris ecclesiasticis, de excommunicatione, suspensione, interdicto, penis canonicis, ac de irregularitate. Hæc est *Librorum IV* summa, in hisce momentis eorum versantur argumenta.

STIRPIS ESTENSIS ORIGINES, PRO-
genitores Serenissimorum Ducum Brunsvico - Lunebur-
gicorum vetustissimos septem, exposuit J. O.
CHRISTOPH. HARENBERGIUS.

Brunsvici, 1748, 4.

Plag. 7.

Yy 3

Capit.

Capitibus quatuor edisserendis sese Cel. Autor accinxit. Disserit primo loco de urbe & castello Este ad illud usque tempus, quo Patavini tractum Estensem sui fecerunt juris, ac ipsi Venetis morem gerere didicerunt. Tum vero ostendit, Azones, e quibus *Welfonum* progenies mascula procrevit, originis Langebardicæ existisse. Tandem vetustissimis Principum Estensium progenitoribus operam suam addicit, in notitiam Germanorum propius deducendis. *Cunegunda*, prima *Azonis Alberti II* uxor, indubie tractum Estensem ad maritum filiumque *Welfonem IV* devolvit, a *Welfonibus* inde ab *Henrici Sancti* ætate possessum. *Azo* autem ille existit Marchio Genuæ ac Mediolani. Denominatio *Marchionum Estensium* vergente Seculo XII videtur exorta. Originem *Azonum* ad Langebardos esse referendam, Autor exinde it comprobatum, quod *Azonum* progenitores nunquam non legibus Langebardicis sese censeri ac æstimari voluerunt. Removet idem objectiones nonnullas, seriemque expositionis a *Bonifacio*, Duce Tuscorum, & Luccensium Comite, pertexit ad *Obertum II* usque, Italicorum præcipue Scriptorum ope sese sustentans. *Bonifacio* tribuit post Ven. *Muratorium* liberos *Bonifacium II*, *Berengarium*, ac *Richildem*, Abbatissam. *Ludovici Pii* donationem factam, S. *Petro* factam, cum *Antonio Pagi* rejicit. *Bonifacio II* adjungit filium *Adelbertum*, *Hetruriæ* Marchionem ac Ducem, hujusque edisserit gesta. *Adelberti* ac *Bonifacii* fratris facta, ab *Arnolfo*, Germaniæ Rege ac Imperatore, deducenda, ex *Gentilotti* particula *Annalium Lambecianorum* intexit. Imperatorum, quos Italia ad *Ottonem M.* usque vidit, gesta haud obiter attingit. *Adelberto* tribuit uxores, *Anonsuaram* & *Rotildem*, *Lamberti* ac *Guidonis*, Ducum *Spoleti*, sororem. Ex *Rotilda Adelbertus* procreavit *Adelbertum Divitem*, Marchionem *Hetruriæ*, opibus ac autoritate pollentem, a *Lamberto* captum, ac A. 901 dimissum, defunctum A. 917, relicta vidua *Berta*, liberisque *Guidone*, *Lamberto*, & *Ermengarda*, commemorabilem. *Berta* genus Noster percrevit. *Guidonis* & *Lamberti*, filiorum
-Berta

Pag. 19.

23.

26.

30.

Berta ex marito altero, gesta copiose exequitur. *Marozia* tres maritos indicat, quorum secundas tenuit *Guido*, defuncta priori conjugio viduus. Pontificum Romanorum illius ætatis addit origines ac momenta nonnulla. Epitaphia *Adelberti*, *Berta*, & *Ermengarde*, Luccæ in Episcopali æde adhuc conspicua, ex *Florentinio* adjicit. *Guidonir* Marchionis obitum ad annum 929. refert. *Lambertum* fratris uterini *Hugonis* vi & sævitia cecidisse, ostendit. *Guidoni* fuisse filios, monet, licet eos nominatim haud valeat recensere. *Adelbertum III* existisse *Guidonis* filium, verisimillimis conficit argumentis. *Adelbertus* hic tertius solet alias *Obertus I* appellari. *Obertum II* filium ei addit Noster. Genealogiæ rationes ac gesta singulorum, ex Diplommatibus, actis, atque scriptorum testimoniis, decerpta, fontibus significatis, ubique exhibet diligenter. Ut idem telam ad *Henricum* usque *Leonem* pertextat deinceps reliquam, nostrum est optare.

Pag. 33.

34.
39.

41.

Bernünftige Gedancken von den Pflichten gegen uns selbst, &c.

COGITATA RATIONI CONSENTANEA
de officiis hominis erga se ipsum respectu status interni,
ac de eorum exercitio, secundum leges sapientiæ,
exposita ab HENRICO FRIDERICO

EGGERS, Melldorpiensis.

Wolfersbuttelæ, impensis Jo. Christoph. Meißneri, 1748, 8.
Plag. 8.

Incrementa vitiorum oriuntur ex neglectu doctrinæ, quæ in officiis erga se ipsum propius crebriusque expendendis versatur, quibus substituunt homines educationem, sensuum illecebris ac naturæ haud emendatis appetitibus conformatam. Qui vim ac inetum vitiis opponunt, ne ea erumpant, prohibetur, illi ad fundamenta virtutum solide eliciendam haud respiciunt. Eam ob causam Autori visum fuit præcepta Ethices repetere, multa in acceptis referens Consiliario aulico *Darjes*, a quo quondam præceptis Philosophiæ practicæ

Ethicæ fuit institutus. Tractatio omnis *duabus* absolvitur *Sectionibus*. Prior est perbrevis, tradens ea, quæ de Philosophia practica generatim erant præmonenda. Posterior complectitur *Capita quinque*. *Primum* de officiis erga intellectum exponit. *Secundum* officia voluntati debita edisserit. *Tertio* continentur officia, quæ corpori nostro nobis sunt præstanda. *Quartum* exhibet cognitionem de perfectionibus & imperfectionibus moralibus. *Quintum* exhibet ea, quæ de collisione ac pugna officiorum nosse omnium interest. Restat, ut Autor explicet officia, quæ status nostri externi considerationem attingunt. Ea enim, quæ ad statum nostrum internum perficiendum spectant, duntaxat in præsens tradit. Vires animæ superiores ab inferioribus distinguit, prout sensiones nostræ repræsentationes vel minus, vel magis, afficiunt, speciesque intellectui impressæ vel præsentis, vel alienæ. Organa sensoria ut sint salva, nostrum est curare & providere. Phantasmata Autor a fictionibus dignoscit. De imaginatione & memoria exponit. Utriusque notas, unde perfectio dijudicatur, indicat. In vi cognoscendi discernit *materiale a formali*. *Spontaneitatem* esse infinitam ratione *gradus objectivi & subjectivi*, significat. *Attentionem, iudicium, rationem, ingenium, soliditatem, sapientiam, artem, scientiam, inveniendi facultatem, experientiam, studium, opificia, philologiam, acumen, conversationem, amicitiam, prudentiam, & calliditatem*, expendit, ac officiis erga intellectum annumerat. An conversatio citra officia, ratione voluntatis præstanda, expediri possit, liceat dubitare. Officia, quæ respectu voluntatis sunt definienda, consistunt in propensionum ac aversionum directione, affectuum moderatione. Appetitum omnem profluere ex consideratione rerum, negant, qui *instinctum naturalem* nomine appetitus impertiunt. Quomodo boni cogniti, quod à nobis impetrari percipique potest, desiderium sit excitandum, Autor docet. Libertatem Autor ita stabilitum ivit, ut volitionibus nostris denegeret inesse necessitatem. In emendanda anima initium fieri ab intellectu, monet. Nam ignoti nulla cupido.

Pag. 5.

9.

15.

27.

34.

38.

cupido. *Sinceritatem voluntatis*, intelligentia & religione castam, repudiat. Facultatem appetendi ac averfandi in actum haud deduci citra invitamenta, seu motiva, fufe ostendit. Qui ex pluribus adminiculis, quibus finis obtineri potest, convenientissimum approbat, ac dat effectui, is *eligit*, & expedit *optionem*. Si unica patet via, qua finis obtineri potest, delectu opus non est. Si via illa est convenientissima, cam sapientissimus quisque sequitur. Qui fingunt; dari plura prorsus & usquequaque æqualia, inficiari debent, adminiculum dari unquam unicum. At experientia eis refragatur. Frustra idcirco statuunt nonnulli, sibi que persuadent, haud dari *principium indiscernibilem*. Corollarium hoc est nostrum, Philosophiæ everforibus opponendum. Status perfecti æquilibrii moralis est fictio, quam rerum ipsarum consideratio, & confessio ignorantiae nostræ, jugulant. Error abusum libertatis gignit, ac illum procreat inscientia, defectus attentionis, ac considerationis. Ne igitur libertate abutamur, intellectus luce induendus est. Animas differre modis, siquidem eæ sunt finitæ, Autor ita tradit, ut, corpora, quibuscum animæ sunt junctæ, compositione partium ac commixtione fluidorum discrepare, doceat. At qua ratione different animæ, corporibus solutæ? Dantur gradus positivorum in substantiis finitis, nisi fallimur, diversi. Fluidi in corporibus commixtionem variam Noster *temperamentum* appellat, & hoc esse quadruplex, cum Temperamentistis docet. Ut extornam & obviam temperamenti notam constituat; colorem *capillorum* in medium adsciscit, nec prorsus infeliciter, an satis prudenter, ignoramus. Dantur nonnulla, quæ scimus nobis, non aliis. Duros capillos asperosque Noster pro audaciæ nota habet. At multi essent audaces, nisi essent bene morati, ac Christiana luce imbuti. Distinguenda idcirco videtur propensio naturalis a statu, quem homo re ipsa indutus est. Consciscit ac consentit Noster, siquidem ipse institutionem ingreditur, qua *Sanguineus*, *Cholericus*, *Melancholicus*, & *Pblegmaticus*, possit mutari. Num vero capillos mutabunt universi? Vulpes pilum, non

Pag. 42.

44.

51.

58.

60.

Pag. 94

animum, mutat. At pergendum. De imperio sui, consuetudine, affectibusque, Noster sic exponit, ut fit vulgo. Avrocheiræ opponit argumenta, dilemmatum naturam præferentia. Omittimus reliqua, siquidem in eis nihil deprehendimus, ab aliis intentatum.

Kleine geographisch, historische Abhandlungen zur Erläuterung einiger Stellen Moses, und vornehmlich des ganzen Buchs Hiobs, &c.

hoc est,

BREVES GEOGRAPHICÆ AC HISTORICÆ
Tractationes ad illustrandum loca Moses & libri
Hiobici nonnulla, editæ Autore JACOBO
KOCHIO, Ecclesiastæ ad S. Nicolai
Lemgovia.

Lemgovia, apud Jo. Henr. Meyerum, 1747, 4.

Plag. 20, cum Mappa geographica.

Celebrat Pl. Rev. Autor in Præfatione scripta Angli doctissimi, *Samuelis Wesley*, in *Jobum*, a nobis in compendium missa *A. 1745 Mens. Sept. P. II pag. 529*. Kochio persuasum est, *Wesleyum* consentire secum respectu temporis ac loci, quo vixit *Jobus*, nec spe destituitur, fore, ut *Wesleyi* opus propediem in vernaculam nostram transfundatur. Tabula geographica exhibet partem Ægypti orientalem, Arabiam Petræam, terram XII tribuum, ac Syriam maritimam ad Gabalam usque. Regiunculum Raemeses Autor posuit ad Heroopolin, ac sinistrum cornu incipientis sinus Heroopolitici, qui est pars sinus Arabici. Complectitur hoc opus, præter tabulam illam, varia, nominatim 1) geographicum meletema in *Deut. X, 6, 7, & I, 1*; 2) Specimina singularia consensu Chronologiæ veteris Ægyptiæ ac Ebrææ, libris Vet. Test. comprehensæ; 3) Chronologiam monarchiæ Assyriæ concordantem cum Ægyptiæ ac Biblica Chronologia, 4) tabulam harmonicam, eamque chronologicam, ex præcedentibus tractationibus coagmentatam; 5) succin-

5) succinctam *Hiobi* historiam, ex exegeticis partibus *Auteris* in *Jobum* editis collectam. Nunc sigillatim delibare opuscula placet. *Loca Deut. X, 6, 7, & Num. XXXIII, 30, 31*, videntur invicem contrarium tenere. Locus ille recenset expeditiones *Israelidarum*, tempore legislationis *Sinaiticæ* factas. Locus hic exhibet itinera, 38 vel 39 annis post expedita. Locum *Deut. X, 6, 7 seq.* Noster ita παραρρηξεν: *Israclida profecti fuerunt tunc, cum legem suscipiebant, ex Beerotbbnejaekan in Moser, ubi Aaron nuper obiit, ubi ipse sepultus est, & ubi Eleasar, filius ejus, loco ipsius Pontifex factus. Inciso proxime priori de discessu Moysi ultimo ex Sinai monte exponitur. Inde fuerant profecti versus Gudegoda, & ex Gudegoda in Jotbbatham, in terram, ubi sunt rivi. Dominus etiam circa id temporis separabat tribum Levi ad portandum arcam fœderis Domini, ac ad consistendum coram Domino ad eum colendum, nomenque ejus collaudandum usque ad hanc diem. Quapropter nihilo minus Levitæ carent parte ac hereditate cum fratribus suis - - Nihilo secius, laboribus haud unis defunctus, steti coram Domino 40 dies ac 40 noctes, uti antea - - .* Pertinent hæc itinera ad castrorum mutationem prope *Sinaiticum tractum*, & tempus legislationis *Sinaiticæ*. Locum *Deut. I, 1, 2*, Noster ita exponit: *Id, quod præcedit, sunt quoque verba, qua Moses loquebatur trans Jordanem: ut prospiciamus in tempora anteriora longius, in tractu juxta Suph, id est, juxta Elath & Ezeongaber (II, 6) prope mare algosum, immo olim ante hoc tempus inter Paran & Tophel, inter Laban & Hbazeroth ac Disabab. Erat initio orationum retrorsus rejectarum dies undecimus, postquam profecti erant nostri ex Horeb per viam tractus montani Seir usque ad Kades Barnea. Nunc vero factum est anno 40, primo die mensis undecimi, ut loqueretur Moses cum Israelidis cuncta, hoc libro sequentia, quemadmodum Dominus eum jusserat. Venit id in quæstionem, quorsum verba illa sint referenda: Erat dies undecimus, quo iter factum erat ex Horeb - - in Kadesbarnea. Nobis videntur ea ad tempus orationis, a Mose trans Jordanem prope Abila*

Pag. 3.

17.

19.

21.

Sittim habitæ, respicere. Ingressus enim Israelitarum in Kades ex Horeb præbuerat epocham chronologicam, Israelidis triam ac notissimam. Primus dies mensis undecimi incidebat in diem undecimum illius itineris. Epocham illam memorat *Moses Deut. I, 19*. Mense decimo Israelidæ circa Horeb castra secundum moverant, hac illac circuituri. Prima castrorum mutatio incidit in 20 diem mensis secundi anni secundi, *Num. X, 12*. At iter, Horebico ex tractu susceptum, ac in Kades finitum, quatenus finitum, incidit in 19 diem mensis decimi. Varia sunt, quæ Noster ad tabulas geographicas *Haafsi, Shawii, & Pocockii*, quantum ad Ægyptum & Arabiam Petream attinet, notat. Sinum Elaniticum ducit versus septentriones ita, ut eum ad occidentem paulisper convertat. Appulit idem attentionem suam ad enodandum locum difficiliorem *Num. XXI, 14-20*, quem ita convertendum esse docet: *Vers. 14, Eam ob causam, quod Israelidæ in confinio Amorrhæorum ac Moabitarum subsistebant, determinatum est in serie designati gerendi belli Jehova, tum respectu Vabebi in Suphab, tum intuitu amnium. Primo Arnon determinatus est in ea, ne Moabitis noceretur. Vers. 15, Porro determinatus est tractus fluviiorum, pertinens ad caput Moabitudis Ar, ac spectans ad fines Moabitudis. Eo usque exercitus belligerans erat extendendus. V. 16, Ac inde determinatum est pro designatione belli gerendi, quicquid jacet versus fontem, nempe fontem in Kades, de quo Dominus Num. XX, 8, ad Mosén dixerat: Collige populum, dabo ei aquam. Sequitur hæc parenthesis. V. 17, Tunc Israel in legatis suis contra Midianitas, eisque 12000, cantet hanc cantilenam: Sali denuo & scaturi, o fons! Vos, qui ibi ad Arnona estis, respondete tunc certatim. V. 18, Hic est fons, quem Principes foderunt, nobiles populi foderunt eum, per constitutionis autorem, Mosén, suosque baculos. Comitati fuerant seniores, baculis instructi, Mosén, petra percutiendæ intentum. At inde a desertis determinata est Mathana. V. 19, Et inde ex Mathana versus Nabaliel, & inde ex Nabaliel Bamoth versus Esbunta. V. 20, Ac ex Bamoth retrocedendo vallis, que in arvis Moabitudis*

Pag. 24. *vistur.*

26.

visitur. Summum cacumen hujus tractus est Pisga, prospiciens ad planitiem omnem vastationis efficiendæ. Series & designatio bellorum Domini hac ratione summatim hic exhibetur. Vahab Nostro probabiliter est ipse *Jobus*, ad sinum Arabicum commoratus. Noster in Fasciculo secundo annos ab orbe condito ad Jesum natum computat 3960. Chronologiam Chaldæorum, Ægyptiorum, Chinesium, Tyriorum, ab hac supputatione haud abludere, addit Noster. Cyclus Ægyptiorum comprehendit quadrimestre tempus, seu 120 dies. Cyclus 12 annorum Ægyptius comprehendit $1\frac{2}{3}$, seu duodecim partes seculi. Adjicit Noster testimonia veterum & exempla, partim singularia, & contractiorem durationem temporis complexa, partim epochis longioribus gavisâ. *Osrin* ab Ægyptiis pro Messia fuisse habitum, sibi Noster persuadet, optans, ut eruditi *vestigia sperati & interpolati Messie inter gentes* conquirant. Idem *Newtoni* Chronologiam subinde corrigit. Chaldæorum anni designant singulos dies. *Soffus* comprehendit 60 dies, seu duos menses, *Nerus* 600 dies, seu 20 menses, *Sarus* 3600 dies, seu 10 Chaldaicos annos, quorum singuli 360 dies æquabant. Anni 71 Chaldaici æquales sunt annis nostris 70. Nec dubitandum est, annos Ebræorum ad *Cyrum* usque fuisse Chaldaicos. Ut igitur 71 se habent ad 70, sic 3400 se habent ad $3352\frac{1}{2}$. Unde patescit, ex annis 3400 subducendos esse annos 48, ut annos nostræ mensuræ ab orbe condito ad *Cyrum* usque supputemus. *Schuckfordius* id jam monuit. Chronologi vero ad hoc momentum nondum attendunt. Perperam quidem. Menses enim Ebræorum æquarunt 30 dies, ut ex historia diluvii Noachici liquet. De *Epigenis* calculo apud *Plinium VII*, 56, solide Noster differit, cumque ponit astronomicam periodum 720000 annorum fuisse, cujus initium incidit in annum mundi 2000, quo Chaldæi astronomicis observationibus cæperint operari. Epocham antiquissimam Babyloniorum figit in anno mundi 1750, quam variis computationibus magnorum intervallo confirmat.

Pag. 27.
30.

41.

46.

57.

- Pag 73. Terram *Caschdim* ante *Chesedum* a benignis dominis, **707**, *gratia*, ita denominatam fuisse, credit. *Abrahamus* ipse jam vocatur *Chaldeus*. *Act. VII, 4*. Reges Chaldaeos antiquissimos Noster distincte & chronologicè persequitur. Tum vero ad Assyrios deflectit, exorsus a *Belocbo I*, cui successit *Belus II*. Omittimus reliquos. *Ctesia* Chronologiam Medicam cum *Herodotea* consentire, ostendit Noster. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
77. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
89. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
94. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
103. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
106. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
120. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
123. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
125. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
127. *Ctesia* calculos non obitare Chronologiæ Biblicæ, idem it
- Laboasarascum* pro *Belsazare* habet. *Nabonadius*, seu *Naboandel*, ei est *Darius Medus*, qui *Belsazaris* tutorem egerit. Canonem *Ptolemei* pronuntiat esse certum. Tum vero Chronologiæ *Ægyptiacæ*, *Assyriaco-Chaldaicæ*, & *Ebraicæ*, harmoniam sistit, in exponendis sacris literis longe utilissimam. Addit ei ad sinistram varias majores temporum periodos. A morte *Josephi* ad natalem *Mosis* 100 fluxisse annos, negat. *Jobi* vitam Autor *PL Rev.* ex expositione sua, qua librum *Jobi* illustravit, in summam contraxit, passim probabilibus adjurus conjecturis. *Jobum* credit vixisse ævo *Mosis* in regione *Uz Edomitica*, seu *Autorum Plinii*, haud procul loco *Theman*. *Jobus* fuit gentilis *Eliphasi* ac *Idumæus*, in fœdere *Abrahamitico* moratus, filius *Seræ* ex *Bazra*, *Mosi* dictus *Iobab*. Eandem ætatem *Jobo* tribuit *Sulpicius Severus*. Scholiastes apud *Hesychium* quidam ei sedem ad *Paran* assignat. Mater *Jobi*, ex *Horitis* orta, nuptiis alteris adscivit maritum *Reguelem Midianitam*, socerum *Mosis*. Probabile est, *Chobabum*, *Kenitica* prædia matris per hæreditatem nactum, extitisse ipsum *Jobum*. Uxor *Jobi* fuit soror *Elibu*, filia *Baracheelis*, in *Parapotamia* cis *Euphraten* commorantis, ejusque *Abrahamidæ*, veræ religioni addicta. Ipsa peperit septem filios, filiasque tres. Filius pater tradidit mature prædia longius sita. *Jobus* a Rege *Ægypti Apappo*, ac ejus regni socio, filio, seu nepote, *Setho*, seu *Sesostri*, multa perpeffus est damna. *Idumæi* se subjecerunt *Sesostri*, ejusque Proregi. Domi defederat inter hæc *Jobus*. Veritus graviora, in austrum recessit versus *Petram* intra montium juga, regulum inter circum-

eamvicinos agens. Extruxit, iudice Nostro, oppidum Ezeongeber prope Elath. *Sesoftri* se tandem submisit. *Satan* Nostro est vel *Setbus*, seu *Sesoftris*, vel spiritus, per hunc operatus. Liberos *Jobi* aufugisse ac rediisse, credit Noster. *Jobum*, calamitatibus pressum, existimat, secessisse in exiguam insulam finus Arabici prope Phœnicon. Natalem *Jobi* credit fuisse constellatione Saturni insignem, Mercurii, ac Veneris. Contumeliæ passim eapropter adversus *Jobum* Sparlæ. Convenerunt amici ac cognati ad eum, rati, ipsum simulata niti pietate, ac cum *Mose* intentum esse rebus haud prorsus laudandis. Retudit impetus oratorum *Jobus*, vaticinatus de *Mosis* transitu per mare, pudicitiamque uxoris, tentatus morborum tædiis, suspectans. *Elibu* convictus fuit de innocentia *Mosis* per tempestatem fulminibus molestam, ac per miracula columnæ nubis de divinitate missi *Mosis*. Deus tandem *Jobo* aperuit, docens, mulierem esse innocentem, liberosque superesse, tyrannum periisse, cujus imago erat Behemot bellua devicta, satanque non amplius nociturum, qui sub symbolo Liviathani, seu draconis, repræsentabatur. Deus significavit, sermones *Jobi* esse dextros, ac veritati conformes. Liberatus morbo *Jobus*, ac divitiis ornatus, filiisque reducibus gaudens, preces emisit pro amicis. Calamitates ejus sesquiannum haud exceßerunt. Videtur *Jobus* fuisse fœderatus *Mosis* ac *Josua*. Vixit annos 140. Sepulcrum, cui epitaphium voluerat positum, resurrectionis speratæ monumentum, nobis est incompertum. Hæc est vitæ *Jobi* summa ex opinione Pl. Rev. Autoris, in quo & diligentiam & studium sine cortice natandi merito laudamus.

Pag. 131.

134.

136.

JACOBI WILHELMI FEUERLINI, D. & Prof. Theol. primar. *Observationes variæ in Augustinæ Confessionis singulos Articulos, cum Præfamine de Wilhelmi Lindani Concordia discorde, ejusdemque testimonio de originali exemplo Latinæ Confessionis Augustinæ in Archivo Bruxellensi.*

Got-

Gottingæ, typis Joannis Frid. Hageri, 1742, 4.
Alph. i plag. 7½.

Disputationes singulis hebdomadibus instituit Summe Rev. Autor, easque observationibus variis & selectis in Augustanæ Confessionis capita singula voluit dicatas. Exinde id enatum fuit volumen, quod tandem ad umbilicos est adductum. In præmio, vicem Programmatis sustinente, ipse de *Wilhelmi Lindani Concordia discorde* ex Bibliotheca sua instructissima differit. Singula fere *Lindani* scripta hodie sunt rariora. *Hospinianus* a *Lindano* mutuatus fuit inscriptionem libri sui *de Concordia concorde*, quam nostratium Formulæ Concordiæ opposuit, siquidem *Lindani* librum *Cap. 46* paucis recensuit. *Leonardus Hutterus* id videtur ignorasse. Egit de eisdem *Lindani* libello *C. A. Salig.* in *Historia Augustana Confessionis P. I pag. 730 seq.* tribuens ei formam, quam vocamus *duodecimam*, licet ea sit minor ea, quam *octavam* appellamus. Editus est *Lindani* libellus *A. 1583, 8*, Coloniae apud *Birkmannum*, qui eum annum ei ad finem subiecit. *Lindani* vitam scripsere *Possevinus*, *Loosius*, *Knippenbergius*, & *Valerius Andrea* in *Bibliotheca Belgica*. Succincte Noster eam repetit, addens ea, quæ indicio sunt, *Lindanum* inspexisse Bruxellis authenticum exemplar Confessionis Augustanæ Latinae, in tabularium eo translatum jussu *Caroli V* Imperatoris, *Lindanum* solitum fuisse *φωλάθη*, Noster exinde comprobat, quod *Lindanus* docuit, errorem Vulgatæ in verbis *Gen. III, 15*, *Ipsa conteret*, e textu Ebraico esse corrigendum, teste *Richardo Simonio Hist. crit. du V. T. III, 17, p. 146*. Observationes singulæ ad singulos Augustanæ Confessionis Articulos spectant, ac numerum XXVIII æquant. Distinguit Autor in illis Articulis characterem ecclesiæ, in capitibus articulisque fidei cardinalibus situm, a partibus secundarias, minusque principales. Ad has refert argumenta explicantia, illustrantia, & ex parte horum historica, modos probandi, ac cum maxime allegationes extrinsecus adscitas. Secernit hæresin ac errorem a questione historica, an hi, vel illi, re vera hos, vel illos, foverint

verint errores. Samosatenuſmus enim dāmnatur, quamvis forte *Paulus Samofatenus* eum errorem haud erraverit, qui a plerisque ipſi verti ſolet vitio. Noſter locum *Gen. III, 22*, ita exponit: *Adam factus eſt ſicut unus* (Satanas) *ex illa* (arboꝛe) *ratione cognitionis boni ac mali* (in ſe experimentalis). Trinitatem evincit ex *Jef. XLVIII, 16*, *Matth. XXVIII, 19*, *1 Jo. V, 7*. Addit paulo poſt: *Locum hunc Joanneum, quamvis nullius Codicis manuſcripti Græci melioris autoritate ſine exceptionibus nitatur, authenticum tamen eſſe, probant veteruſ translatio Latina & citationes Patrum Tertulliani, Cypriani, ac aliorum.* Monet, notionem ontologicam de perſona ex ſubſtantia Deo non poſſe integram attribui. Monet, hæreſes ortas eſſe ex ſtudio intempeſtivo explicandi myſterium Trinitatis plus quam preſſe. Sabellianiſmum *Paulo Samofateno* perperam tribui, contendit, repudiato *Epiphani* teſtimonio. Per Samofatenos neotericos, articulo Confeſſionis Auguſtinae primo memoratos, designari putat *Michaelem Servetum*. In regenitiſte reſtare peccatum innatum, non imputari, docet ex *Rom. VII, 7 ſeq.* & ex *Auguſtino de Nuptiis & concupiſc. Cap. 25*. Addit capitula *6, 7, 8*, Concilii Milevitani contra *Pelagium & Celeftium*. *Pelagium* erraſſe, inſiciatumque eſſe peccati innati labem, monet. - Originem animarum ita exponit, ut nec Traducianis, nec Creatianis, accedat, ſed, tertium dari, tradat, ratus nempe, parentes eſſe cauſas efficientes minus principales liberorum ſuorum ratione & animæ & corporis. Nam ortus Jeſu *νὰ τὸ σῶμα* repetitur *ἐν σπέρματος Δαβὶδ*, *Rom. I, 3*, *Jo. III, 6*. Qui vero ex una anima ſimplici, vel ex corpore, poſſit anima nova produci, haud ſignificat. *Regnum calorum Jo. III, 6*, ipſi eſt regnum gratiæ, in quod ordinarius per baptiſmum datur introitus. Locum *Jo. I, 1*, a *Sam. Crellio* vindicat. Hūmanam Jeſu naturam collocat extra dubitationem. Unitatem Chriſti oſtendit, repudiato Neſtorianiſmo & Eutychia-niſmo. Variantem de deſcenſu Jeſu ad inferos ſententiam expromit. De juſtificatione exponit ſolide, ſuisque muniis congruenter. Eruiſt originem titularum, articulis Aug.

Pag. 2.

3.

4.

5.

7.

11.

13.

16.

19.

23.

- Confessionis præfixorum. *Thoma Muntzeri* errores strictim attingit. Opera bona esse conciliatores vitæ fidei, inficiatur, locumque *Jac. II, 17*, de characterè fidei negativo exponit. Obedientiam Christi activam imputari justificatis, monstrat ex *Rom. V, 19, Phil. II, 8 seq.* Notat *Joannem Piscatorem*, ei doctrinæ refragatum, ac *Kargium* recipiscentem. *Ambrosio* tributum esse tempore compositiæ Augustanæ Confessionis Commentarium in *Epistolas Paulinas*, ostendit ex *Bellarmino de Script. Eccles.*, *Riveto in Critico sacro III, 18*, ac *Tillemontio*. Ecclesiam Christi in sacris literis esse cæctum solorum sanctorum, contendit. Gnomen, *extra ecclesiam nulla est salus*, non nisi de Ecclesia interna accipi posse, docet. Utramque, internam & externam, operose dignoscit. Socinianos nomen Christianæ ecclesiæ haud mereri, eoque esse indignos, docet. *Godofr. Arnoldum* Donatismi reum peragit. Baptismum profelytorum apud Judæos ante tempora Jesu in usu fuisse, negat. Baptismum *Thomisticum*, qui in unico Jesu Christi sit nomine, repudiat cum *Hyacintho Serry*. Pædobaptismum accurate vindicat. De sacra cœna modeste solideque differt. De confessione peccatorum ecclesiastica, sacram cœnam præcedente, distincte exponit ex praxi & ecclesiastica historia. Novatianorum errorem detegit, lapsis pœnitentiam denegantium. De opere operato disputat. Fructus historiæ sacræ utramque faciunt paginam. Controversiæ enodantur parce & succincte. Stilus est planus & theologicus. Nec deest quidquam, quod ad compagem Theologiæ dogmaticæ possit referri.

TRE LETTERE DEL SIGNOR ABATE DOMENICO
LAZARINI &c.

id est,

TRES EPISTOLÆ ABBATIS DOMINICI LAZARINI DI MORRO, in quibus ostenditur, Veronam ditioni Cenomanorum fuisse subjectam.

Brixix, apud Joannem Mariam Rizzardum, 1745, 4.

Plag. 10½.

Scriptit Anonymus clarissimus disquisitionem historicam
de

de antiquo Veronæ statu, cui ritulus est: *Ricerca istorica dell' antica condizion di Verona*. Dubitationes suas ac dissentum adversus eam singulari scripto declaravit Canonicus *Paulus Gagliardi*, negans, Cenomanos haud tenuisse Veronam. Iste *Gagliardi* liber hanc præfert inscriptionem: *Parere d' intorno all' antico stato de' Cenomani*. Anonymus ditionem Veronæ Cenomanis subduxerat. Abbas *Lazarini*, veritati amicissimus, difficultates opinionis Anonymianæ Anonymo exposuit coram civitate erudita. Dolendum est, literas has non simul cum Commentariis Cel. *Scipionis Maffei* in *Verona illustrata Libro primo* evulgari potuisse. Composuit *Lazarinius* præterea delicias poeticas, salibus *Plautinis* refertas, nondum publicatas, at Romæ a *Francisco Benaglio* edendas. Literas hæc edidit *Julius Baitelli*, ac Eminentissimo Principi Cardinali *Angelo Maria Quirinio* consecravit. *Lazarinius* eis comprobatum ivit, Veronam ditioni Cenomanorum subjectam fuisse. Ad duos præcipue versus *Catulli* confugit, quos contendit *Catullo* & dignos & tribuendos, licet Ill. *Scipio Maffejus* eos proscribere aggressus fuerit in *Verona illustrata*. Edidit Emin. *Quirinius Specimen Brixiana literatura*, eique præfixit Brixie imaginem, addito *Catulli* hexametro: *Flavus quam molli percurrit sumine Mela*. Adde pentametrum: *Brixia Veronæ mater amata mea*. Utrumque versum Purpuratus Emin. loco laudato pag. 324 auctoritate *Mureti*, *Statii*, & *Octavii Pantagathi*, Brixienfis, vindicavit. *Lazarinius* Epistola prima distichon illud, de quo diximus, *Catulli* pro genuino & reputat & defendit. Contextui id favere, demonstrat. Ecquid consilii, vel usus, profuere potuit, vel accedere, ex versiculis illis duobus intrusis? *Callimachus*, quem *Catullus* fuit imitatus, eadem fere ratione patriam suam celebravit. *Percurrere* dicitur fluvius locum, quem ex parte alluit. *Cicero* & *Horatius* se ea dixere percucurrisse, quæ præterierant pæne. *Molles* dicuntur fluminum undæ apud *Lucretium*, *Ovidium*, *Virgilium*. *Anaxcontis Oda XXXVI* habet ἀπαλὸν πέμα. *Flavum* dixit *Tiberim* *Horatius Carm. I Od. 2 & 8*. *Lymphas flavas* dixit *Pacuvius* apud *A.*

Pag. 4.

6.

11.

12.

- Pag. 15.** *Gellium II, 26.* Mela adhuc vocatur *Mello, Mella*, quæ vox in MSta recentiora irrepsit. *Melani* flumen novit *Virgilius Georg. IV v. 278.* In duobus Codicibus MStis *Catulli* desiderari dicitur distichon controversum. Quid inde? *Epistola secunda* in eo occupatur, ut, *Cenomani* *Brixiam* subfuisse, pelluceat. Ad *Adriam* habitasse *Venetos*, de reliquo ad *Ocidentem* incoluisse ultra *Infubras*, *Polybius* autor est *Lib. II.*
20. Falsæ interpretationes hunc locum perverterunt. *Livii* hæc sunt clara *V, 9, Dec. I: Alia* subinde manus *Cenomanoꝝ*, *Elitio* duce, vestigia priorum secuta eodem saltu, favente
21. *Belloveso*, cum transcendisset *Alpes*, ubi nunc *Brixia* ac *Verona* urbes sunt, (locos tenuere *Libii*) considunt. Non licet
22. hoc loco *Cremonam* substituere *Veronæ*. Nam *Galli* *Placentiam* & *Cremonam* habuere, teste *Livii Epitomatoꝝ Lib. XX.* *Galli* fuerunt *Patavii* accolæ, teste *Livio Lib. X.* *Veneti* angulum circa sinum maris circumcoluere, teste *Livio Lib. V.*
28. *Romani* trajecto flumine *Clusio* venerunt in *Cenomanoꝝ* regionem, teste *Polybio Lib. II.* *Cenomanoꝝ* terminos australes *Ven. Lazarinius* tabella geographica expressit pag. 29, *Mantuam* extra eos ponens. *Brixiam* caput gentis *Cenomanoꝝ* appellavit *Livius XXXII, 30.* Alibi *Cenomani* vocavit *Gallos Brescianos Lib. XXI.* *Brixiam* *Galli* condiderunt, teste *Justino Lib. XX.* *Ptolemaus* de *Cenomani*: Κενομανῶν, οἱ εἰσιν ὑπὸ τῶν Ουσνετιῶν, πόλις, Βέργγεμον, Φέρῳ Διαγόντων, Βριξία, Κερμιόνα, Μάντσα, Τριδόντε, Βάτριον. *Verona* hic non potest substitui. Tertia *Epistola* ad illa *Plinii III, 19,*
41. spectat: *Rhetorum* & *Euganeoꝝ* *Verona.* At codex *Spiris* forma publica expressus, ac *Laudini*, apud *Gallos* exscriptus, ille A. 1469, hic A. 1476, habet hæc: *Fetrini*, *Tridentini*, *Bervenses*, *Rhetica oppida.* *Rhetorum* & *Euganeoꝝ.* *Verona.* *Julienfes Carnorum.* *Batavica* editio punctum non habet ante *Verona.* Id nostra nil refert. *Plinius* solet concise punctis omnia in serie urbium præcidere ac interfecare. Hactenus *Lazarinius.*

ESSAIS SUR L'HISTOIRE DE BELLES
LETTRES &c.

id est,

PERICULUM HISTORIÆ LITERARUM
elegantiorum, scientiarum & artium, per JUVENEL
DE CARLENCAS.

Tomi II.

Lugduni Gallorum, apud Fratres du Plain, 1744, 12 maj.

Tom. I plag. 19, Tom. II plag. 15½.

Pimum occupat locum historia linguarum & Gramma-
tica. Occurrunt ibi lingua Ebræa, Syriaca & Chaldæa,
Phœnicia, Æthiopica, Græca cum dialectis, Latina, Gallica,
Italica, Hispanica, Germanica, Turcica, Sinica. Ebrææ
linguæ vocales, circiter mille annis post, quam viva esse
defuit, Judæorum criticos de schola Tyberiadensi, quos
Masoretas appellarint, invenisse, arbitratur Cl. Autor, eos-
demque fuisse homines admodum mediocres. Ita vero fiat,
ut Ebræa lingua difficilior, non nisi paucissimis pervia fiat,
rot quippe spinis obsita, punctis nimirum vocalibus & accen-
tibus, vel spiritibus inutilibus, dum jam non loqui Ebræam
linguam, sed intelligere, velimus. Pater *Guarinus*, Ordinis
Benedictini, puncta quidem vocalia defendit, sed, non ob-
stantibus ipsius curis, plures Ebrææ linguæ amatores ex-
cutiunt hodie jugum perquam molestum, quo in sacrorum
librorum studiis non nisi retardantur. Enarramus isthæc
bona fide, id quod est confutasse apud illos, qui deprimere
nolunt contextum sacrum atque divinum, ut evehant huma-
num. Tanto autem id magis mirabile videtur, quoniam in
lingua Græca intelligenda judicat esse utilissimos accentus.
Latina lingua *Scipionis* ac *Lalii* tempore perfecta fuit. In
primis *Terentius*, *Menandrum* sedulo secutus, ausus est
primum omnes gratias Græcorum in linguam Latinam re-
cipere. Numerum atque harmoniam augebat *Cicero*. At
Poetæ, sub *Augusto* florentes, sedulo æmulabantur atque ex-
primebant *Pindarum* & *Homerum*. Atque hoc est illud
temporis spatium, quo Romanam urbanitatem comprehen-
dere debemus, ac florem illum elocutionis atque elegantie,

Pag. 5.

7.

8.

12.

16.

- Pag. 17. tam proprium Romæ, quam Athenis, Atticissimum, cives ac peregrinos distinguentem. Floruit hoc genere *Cicero*, *Titus Livius* caruit, cui provincialis ideo modus exprobratur.
28. Inter recentiores linguas singularis urbanitas Gallica tribuitur; Italica ac Hispanica abrogatur. Harum altera in eo peccat, quod nimis est lepida & velut jocosa, (*d'enjoué, de badin & de solâtre*,) altera in contrario inflata, atque ad pompam & ostentationem composita. Laudat tamen inter Italos, tanquam puritatem adhuc linguæ servantes, *Bocacium* & *Petrarcham*, quos infirmius imitati fuerint *Bembus* & *Tasso*, rudera vero, ultima ostendere ait *Bentivoglium*, Purpuratum, *Guarinum* & *Marinum*, equitem. Germanicam disci linguam ad utilitatem peregrinantium, ob scripta limatiora Britannicam: quod quidem digno partim est nostris decori, dum imitari, quam scribere, malunt, partim omnino falsum, dum nostra lingua æque bonos libros habemus,
30. atque ulla in alia, compositos. Ad linguam Turcicam quod attinet, *Guil. Megiserus*, Historiographus Saxonicus, A. 1612 primam Grammaticam Turcicam publici juris fecit. Poesin, de qua deinceps agitur, cum *Rollino* in *Manière d'enseigner les belles lettres* ejusdem cum mundo ætatis facit. Primo laudibus & celebrationi Numinis divini, mox profanorum Numinum, dedicabatur, unde ad homines veluti descendit. Mansit tamen ἐν θυσιαστήριον, aliquid, quodque pauci attingunt. Floruit ita Poesis apud Græcos a pugna Marathonia usque ad bellum sociale, Latina sub *Augusto*, Italica *Tassi* tempore, *Corneilliano* seculo Gallica. Hispani nescio quid inflatum, falsæque granditatis, habent. Anglorum Poesis pompa verborum tecta, neque harmonia raro, nullas tamen habet imagines, nec nisi trivialem sensum animis instillat, aut nudum verborum lusum. Istis generatim monitis, de præcipuis carminum speciebus singulatim agitur. Lyrici, jure suo, primum constituunt ordinem. Sequuntur heroici carminis Auctores, tam antiqui, quam recentiores, quos inter nonnullos ad dogmaticum potius carmen referemus, e. g. *Hesiodum*,
37. 47. *Lucretium*, *Ovidium*; ut & exclusum mallems *Probam Falsoniam*,
- 51.

comiam, centonem quæ verbis *Virgilianis* sacrum confecit. Ad Poetas dramaticos dum transitur, optime differentia istorum generum in eo constituitur, quod epòs narret, agat autem drama. Actio prout illustis est, sive vulgaris, tragediam, vel comædiam, sistit, utramque jambico genere gavisam. Hispani, Autor inter alia scribit, in scenam producunt non nisi nobiles amantes; & tales etiam antiquitatis heroes fistere solent. Angli ex ipsorum indole res eligunt atrociores, ac sanguine theatrum conspurcant, qualibus & argumentis ipsorum lingua accommodatissima videtur. Belgarum sermo pinguior est, quam qui nobili poematum generi inserviat. Multitudo regulas ignorat; sapientes Latinam præferunt orationem. Consideratius judicare videtur Cl. Autor, ubi Eclogas, Satyras, Fabulas, Elegias, Epigrammata, persequitur. Attamen & hic, ait, e. g. solam novi *Thoma Mori* adversus Germanos satiram, quæ præter Gallicas, inter recentiores, attentionem mereatur. Sed ad liberam eloquentiam a ligata progredimur, quæ & generatim & seorsim, ad sacram, vel forensam, quod attinet, sedulo tractatur. Ut cum Poesi Poetica conjungebatur; ita etiam Rhetorica cum arte dicendi; utraque vel antiquior Græcorum, ac Latinorum, vel recentior Gallorum inprimis atque Italarum, sociatur. Historia succedit, cum omnibus, unde hauritur, monumentis: sive sint aræ, templa, dies festi, tropæa, nomina, & cognomina; sive historica documenta, literis veluti κατ' ἐξοχήν consignata. A Phœnicibus & Ægyptiis literarum elegantiorum atque inprimis historiarum studium acceperunt Græci. Romanos inter *Fabius Pictor* primus est, qui libero sermone historiam, singulatim sui temporis, fuit complexus. De arte historica, deque inscriptionibus, epigrammatibus, insignis parum est, quod hic reperitur. Ampliores sibi partes Philosophia vindicat, cujus conditio tam ante generalem orbis inundationem, quam post eam, idque apud Ebræos, Ægyptios, Phœnices, Græcos, Romanos, priores Christianos, Arabes, Mauros, Gallos, atque alios, proponitur. Eundem ordinem habent princi-

Pag. 36.

62.

77 seq.

83.

96.

92.

115.

119.

126.

130.

134.

139.

154.

- principes Philosophiæ partes, Logica, doctrina morum,
 Pag. 173. Metaphysica, & Physica. Cum isthac proxime conjungitur
 175. Historia naturalis. Inde fit ad rem medicam transitus, cujus
 Ægyptiis tribuitur inventio; cultura vero describitur
 185. Ebræorum, Græcorum, Romanorum, Arabum, Sinensium,
 194. Persarum, Gallorum, Itatorum, ac Germanorum. Inter illius
 partes prima est corporum sectio, quam *ἀνατομίας* Græci
 vocant; altera herbarum notitia, florum, & plantarum, cujus
 200. incunabula quaeruntur apud Israelitas; tertia Chimia inter
 195 seq. Ægyptios orta. Botanices imprimis renovatio Germanis,
 nominatim *Leonardo Fuchso*, vindicatur, a quo Itali pariter
 & Galli herbarum exquirendarum studiis accensi fuerint.
 204. Scientiæ etiam mathematicæ, quæ sequuntur, per partes eun-
 205. do enarrantur. Agitur itaque de Arithmetica, rursus ab
 208. Ægyptiis derivata, de Geometria, iisdem autoribus orta; a
 217. quibus & Cosmographia originem repetit, sive tam Astro-
 233. nomia, quam Geographia. Mappas geographicas *Sesoftris*
 invenisse dicitur, ut imperium novis accessionibus auctum
 234 seq. dimetiretur. Hac occasione antiqua Geographia distinctius
 240. a recentiore separatur. Geographiam juvat ars nautica.
 247. Succedunt Optica, Catoptrica, Dioptrica, Gnomonica, Mecha-
 288. nica, Hydrostatica, Musica, atque Architectura, tam mili-
 298. tatis, quam civilis. Hinc evehitur Autor ad Jurispruden-
 305. tiam, tam civilem, quam sacram, neque minus ad discipli-
 312. nam sanctiorem, de quibus nil adeo singulare offendimus.
 326. Postea recedit ad sculpturam, cujus a colossis prima repetit
 344. ostenta, quibus & in partibus picturæ incunabula quaerun-
 353. tur. Proxima est de arte insculpendi tractatio, sive sint
 lapides, sive numi, sive ligna, sive alia signanda. Sequun-
 tur Autores Historiæ literariæ, & quidem de Grammaticis,
 Poetis, Oratoribus, Rhetoribus, Historicis, Philosophis,
 Autoribus sacris, Scholis celebrioribus, Theologis, Jure-
 364. consultis, Artibus, Historia literaria generatim, deque
 393. Academiarum historia. Inde exspatiatur ad agriculturam &
 hortos Clariff. Autor; ac deinceps ad venationem ac pisca-
 turam,

ruram, primis a temporibus solennem; nec minus ad
artem equitandi, tandemque gymnasticam. Pag. 407.

Alter Tomus eadem varietate rerum commendatur. Tom. II. 412.

Damnat hic Autor inprimis Astrologiam, Geomantiam, Chiromantiam, quas artium curiosarum nomine profanæ gentes appellarint, damnatas jam Act. XIX, 21. Uno & viginti Capitibus illud supplementum constat. Isti tres

sunt Autoris Dissertationes adjunctæ de origine Academia- rum, de manufacturis, deque artibus mechanicis, jam ante A. 1738 publici juris factæ, hic autem auctæ & amplificatæ. Ceterum id semper tenendum est, periculum facere Autorem, neque adeo rem omnem ab eo ex-

hauriri; porro juvenibus elegantioribus, non omnino eruditis, scribere Nostrum. Altius tamen inprimis repetit Gallicæ Poesios originem, ad Bardos præcipue derivandæ. Eandem deinceps membratim considerat, ubi, ut in argu-

mento peculiari, peculiare passim observationes deprehendimus. Sequentem obtinet locum Poema historicum, quod ordine, diversitate rationis proponendi, graduque perfectionis, ab heroo sejungit. Succedit Mythologia, tres in ætates divisâ, & cujus simul autores accuratius

accuratius percensentur. Proximæ sunt historiæ itinerariæ, de quibus, ad antiquos, quod attinet, exceptis Xenophonte & Strabone, non adeo multum habemus: sed tanto plurâ suppeditant recentiores. Chronologia suc-

cedit, quam Critica comitatur, non sine arte diplomatica. Hanc, licet antecedere debere videatur, historia genealogica, forte quod non raro ex Diplomatum haurit, presso pede sequitur. Atque illam demum historia in-

scriptionum excipit. Allegatur hic inprimis inscriptio Phœnicum, de duabus columnis in Mauritania Cæsariensi petita, deque Phœnicia lingua sic translata: Nos sumus illi, qui rapinæ effugimus Jesu filii Naue. Eodem referuntur Romanorum votiva, quibus inprimis vita damnatorum nomina inscribebantur, quod illustratur exemplo Camilli;

B b b simul

Pag. 1.

26.

32.

40.

61.

68. 76.

84.

101.

104.

113.

- Pag. 127. simulque inscriptionum de stilo monetur, non illum esse
 debere nimis fortem, nervosum, emphaticum. Proxima est
 134. Iconographia, seu cognitio de statuis & bustis antiquis, de pena-
 ribus, de *Mosaicis*, quæ dicuntur, atque aliis figuris. Ab ea
 136. distinguitur Iconologia, sive notitia Deos, elementa, vitia,
 138. virtutes, atque hujus generis alia, pingendi: unde & em-
 143. blematum originem Autor deducit. Coniunguntur cum illis
 149. symbola & sententiæ (*devises*). Inde fit transitus ad artem mi-
 litarem. Sequitur Pyrotechnica, tam antiquiorum, quam re-
 157. centiorum, nonnullis notatu dignioribus inventis conspicua.
 161. Succedunt ars per compendia & notas scribendi; arcana
 164. scriptura, quæ, nescimus quare, *πολυγραφία* dicitur; atque
 ars zifras ejusmodi, sive arcana cogitationum indicia, dete-
 167. gendi; quæ quidem non nisi a recentioribus inculcata fuit.
 168. Inde progreditur Autor ad Politicam, cujus doctrina histo-
 riarum semper anima credita fuit. Eum historiarum finem
 ac tramitem elegerunt, apud Græcos *Herodotus* ac *Tbucydi-*
 169. *des*, *Sallustius* ac *Titus Livius* apud Romanos, tectius,
 170. apertius autem *Xenophon*, *Polybius*, *Tacitus*. Historicorum
 etiam Orationes huc spectant. Ita *Memmius* in *Sallustio* po-
 pulum adversus *Jugurtha* fautores excitat; *Valerius* in
Dionysio Halicarnassensi formam reipublicæ convenientissi-
 mam designat; *Agrippa* & *Mæcenas*, apud *Dionem* alter dis-
 171. suadet imperium *Augusto*, suadet alter; *Tiberius* apud *Taci-*
tum coram senatu de luxu abrogando disputabat. Inde &
 antiqui cum Historia Philosophiam conjungebant. Doctores
 habuit *Alexander Aristotelem*, omnium Philosophorum cele-
 berrimum, ac *Homerum*, Historicorum Græciæ antiquissim-
 um; *Scipio Africanus* semper secum habuit *Panætium*
 Philosophum, Historicum *Polybium*; *Lucullus Xenophontem*
 181. Philosophum æque ac Historicum lectitavit. Sed ad Biblio-
 thecas properamus, *Bosjueto* iudice ab Ægyptiis primo
 curatas. Attamen, cum, jam esse antea editam ista tractatio-
 nem, recordemur, neque nobis jam constet, quid sit recens
 adjectum, prior dum editio non ad manus est, sicco illam
 pede

pede non immerito transimus. Sequitur res numaria, recentiora modo tempora considerans, ac primarios antiquorum numerorum thesauros percensens. Hanc excipit historia ephemeridum & commentationum, per partes editarum. Laudantur hic etiam, quod grati agnoscimus, *Acta* nostra, nec de horum historia prorsus nihil commemoratur. Societates literariæ sequuntur, a Græcorum ludis derivatæ, & ab iisdem jam Academiarum titulum adeptæ. Porro describuntur *χερουργικαί* Medicorum sectiones, antiquis etiam notæ, a recentioribus autem audacius ac feliciter adhibitæ: His additur ars metallica, ferri, auri, aliorum metallorum, præparandorum & cudendorum, ubi simul de Chemia, & de Alchemia, singulari *Capite* nonnihil disputatur. Sequitur ars urinatorum, qua felicius, quam illie aurum, margaritæ quaruntur. Succedunt opificum artes, manufacturæ, quæ dicuntur, & mechanicæ, quibus de diversis ædificandi modis denuo aliquid admiscetur. Sed de istis, ut ceteris, ipsum Autorem consuluisse juvabit.

Pag. 208.

221.

228.

231.

254.

259.

280.

284.

286.

306.

DE CONSILIO DE EMENDANDA ECCLESIA,
auspiciis PAULI III, P. R. a quatuor Cardinalibus &
quinque aliis Præsulibus conscripto, ac a PAULO IV
damnato, ad Cardin. QUIRINUM Epistola JOAN.
GEORGII SCHELHORNII. Accessit JO.
STURMII de eodem Consilio
Epistola.

Tiguri, sumtibus Heideggeri & Sociorum, 1748, 4.

Plag. 9.

Tandem iteratis, sed amicis illis, & humanis, & ira odioque vacuis, provocationibus Eminentissimi *Quirini* locum relinquens Celeberrimus *Schelhornius*, silentium, intra pectus sibi quidem firmiter constitutum, rumpit, & ad superiorem Patris Purpurati Epistolam, de *Paulo* III per-

B b b 2

scriptam,

- Pag. 4. scriptam, erudite respondet. Satis graves interferit Noster causas, quare manum de tabula ista tollere decreverit, inter quas ea primaria videbatur ipsi, ne disceptationis mutuae progressus tandem animum *Quirini* a se abalienaret, cum videret, ipsius sententiam quam maxime a sua discrepare. Plurimæ tamen Patris Purpurati obtestationes illustre ad bene de ipso sperandum signum edebant, & Autorem, ne morosior justo haberetur, ad scribendum compellebant. De vita *Pauli III* inter utrumque docta intercedit contentio.
6. In præsentia vero diversis ex causis de consilio de emendanda ecclesia, *Pauli III* jussu inito, & literis consignato, & Emin. Cardinali magnopere laudato, quæstio ulterior instituitur, relictis reliquis, quæ de gestis *Pauli III* dicenda restant, iisque in aliud tempus reservatis. Duo sunt potissimum, ad novemvirale illud consilium spectantia, hic memoranda. Alterum est, ut solidissimis evincatur rationibus, ipsum illud a *Paulo IV*, qui tamen ejus consultationis pars ipsemet insignis fuerat, in Romanum librorum hæreticorum & damnatorum Indicem esse relatum, atque ex eo deinceps in reliquos, hunc infecutos, ad nostra usque tempora fideliter transiisse. Alterum, circa hoc consilium expediendum, in eo positum videtur, ut luculenter demonstraretur, nullum fere locum isti a *Paulo III* fuisse datum, adeoque parum, vel nihil plane, ex eo in Pontificem redundare posse. Sed, ne epistolæ modum hæc scriptiuncula excedat, de priore tantum agere nunc constituit Autor doctissimus, posterius propediem ex asse confecturus.
7. Ne vero dubia & anceps incatur pugna, recitanda sibi Noster sumit verba Emin. *Quirini*, de præsentia causa testificantia, ut facile lector de veritate rei erudiri queat. Qua in re præclare simul meritis est de lectore Germano Autor, cui *Polsi* collectionem Epistolarum, a Cardinale nostro laudabili opera susceptam, nondum videre contigit. Ex iis omnibus, fideliter ampleque huc translatis, apparet, Emin. Cardinali eam esse mentem, ut statuat, non ipsum Consilium,

filium, *Pauli III* jussu conscriptum, a *Paulo IV* Indici prohibitorum librorum fuisse inditum, sed *Sturmi* aliorumque de eo libros animadversionesque peti. Verisimilitudinis speciem hanc opinionem præ se ferre, Emin. *Quirinus* argute conjicit, suas addens rationes, ab Autore ordine excusatas, atque pro virili enervatas. Facile posse fieri, Episcopus Brixiensis scripserat, ut sub libro, *in scripto de emendanda ecclesia, Sturmi* libellus indicetur, de hoc argumento tunc temporis editus, suffragante etiam *Niceronio*, hanc rem omnem ita describente. Sed provocat hic Noster ad tres Indicis, auspiciis *Pauli IV* editi, editiones, præsentissimos hujus disceptationis arbitros, in quibus singulis legitur: *Liber in scriptus Consilium de emendanda ecclesia*; in nulla vero: *Liber in scriptus de emendanda ecclesia*. Ad *Niceronium* vero quod attinet, ille neutiquam de hoc libro, de quo quæstio est, sed de *Sturmi* modo libello, in excitato loco scribit, ita tamen, ut non plenum editionis *Sturmiana* titulum sistat; quem genuinum profert Autor, docte simul monens, incredibile esse, libellum *Sturmi*, nomine non addito, peti posse, cum ratio deficientis nominis non appareat, & simul tamen errori locus detur amplissimus, cui vel unico verbo obviam ire potuissent Indicis consarcinatores. Confirmatur præterea Autoris sententia ex aliis cautionibus, quas adhibuerunt Indicis fabricatores, ne in re tam gravi verba lectoribus darent, & dubite aliquid pronuntiarent, id quod ex plurimis exemplis docte conficitur. Nec opinioni Emin. Cardinalis silentium *Pauli Sarpii* patrocinari videtur, dum ab unius alteriusque scriptoris silentio, vel ignoratione, ad negandum ipsum factum concludi nulla ratione possit. Non sequitur etiam: *Sarpus, Launojus*, aliique, nescierunt, Consilium illud inter libros damnatos a *Paulo IV* fuisse relatum; ergo hoc factum haud est. Quin testimoniis constat, *Launojum* vidisse, illud Consilium sui ævi Inquisitoribus minus probatum esse. Nec officere causæ suæ, Noster præclare monet, Scriptores Romanæ ecclesiæ placitis addictos

Pag. 12.

13.

15.

16.

Pag. 17.

dolere, Consilium illud, quod in collectione Conciliorum, a *Petro Crabbe* luci exposita, comperet, in *Suriana*, aliisque posterioribus, desiderari. Ex eo enim patet, eos nihil de censura in laudatum Consilium rescivisse, illisque, viris ceteroquin ingenii acie non destitutis, inde haud suboluisse, causam omnino gravissimam hujus omissionis subesse debere, quam innuit ipse *Surius*, solícite cavens, ne summam hujus Consilii vel primis labris attingat, licet alias, *Pauli III* studium emendandæ ecclesiæ mirífice jactare, sibi datum esse arbitretur. Nec est, quod *Possevinus* intercedat, perhibens, non permittere hanc Consilii nostri formam, ut in collectionem Conciliorum referri possit, cum ea destituatur autoritate, quæ Concilijis inesse debet. Multa enim sunt, quæ de ratione Conciliorum ab Autore proferuntur, lectu omnino dignissima,

19.

ex quibus justus rerum arbiter statuere necessario debebit, hoc Consilium in collectiones majores inferri omnino potuisse, cum prodromus fuerit Concilii generalis, sapius decreti, & propediem habendi. Provocaverat deinde Em. *Quirinus* ad

21.

Pallavicinum, commemorantem, se ob oculos habuisse plures *Pauli III* instructiones, quibus cautum fuerit, ne reformationis, eo Consilio comprehensæ, capita *in iscritto* (de scripto) darentur ullo modo legenda. Ex quibus Episcopus infert, Consilium illud, tanta cautione Romæ servatum, ne manu etiam exaratum prodiret, nulla ratione Indicis censuræ obnoxium esse potuisse. Sed ipse Emin. Cardinalis sibi haud satis constare videtur, asserens, Romanam editionem hujus Consilii in urbe Roma Cimmeriis, aut adhuc obscurioribus, tenebris contactam latuisse, ut perinde se haberet, ac si nusquam exstaret. Quam infirmum vero ex his argumentum ducatur pro causa Em. *Quirini*, Autor exinde demonstrat, quia occultationis causam habuerit plus simplicem, eamque non levissimam, *Paulus III*, quo minus de scripto Consilium illud daretur ulli in manus; deinde vero ex editionibus Romanis binis, ab Em. *Quirino* productis, patet, non adeo diligenter has consultationes fuisse occultatas, cum tam cito Romam, omnem-

23.

que

que Germaniam, peragravit. Fortasse tamen hinc quispam conjiciet, Indici librorum prohibitorum editiones has Romanas inferi non potuisse, vix sine superiorum permissu typis concessas. De eo vero quæstio erit adhuc instituenda, in qua decidenda nullo opere confici potest, multa Romæ typis excusa fingi, quin & sæpenumero libros, stemmate Pontificis insignitos, infcio Papa, luci datos esse publicæ; cujus rei exemplum insigne Autor profert, quod cum reliquis rebus, huc pertinentibus, ne justo longiores simus, Lectoribus ipsis legendum commendamus. *Vergerii* autoritatem, a Patre purpurato elevatam, Noster testimonio *Gerhardi*, *Conringii*, *Ittigii*, virorum doctrina atque ingenio præcellentium, suffulcit, & immotam reddit causam suam de Consilio sæpius dicto, inter hæreticos libros relato. Hanc etiam juvat ipse verborum tenor, secundum quæ *liber inscriptus Consilium de emendanda ecclesia* idem ille debet esse, de quo disceptatur, nisi quilibet ex quolibet pro arbitrio invita veritate exculpere liceat. Facit huc etiam nomen *Sturmii* in Indice *Paulino*, reliquisque, inter hæreticos primæ classis positum. Ex hoc sequitur, non solum scripta ejus, tunc temporis edita, sed in posterum etiam divulganda, obelo fuisse confixa, neque adeo opus fuisse, ut ejus epistola sigillatim proscriberetur, sicuti nomine *Lutheri*, in hanc classem conjecto, nullum ejus singulare scriptum speciatim damnatum cernitur. Omnes porro ad hanc usque diem editi Indices habent: *Consilium de emendanda ecclesia*, *Sturmii* mentione plane non addita, quod Autoris causæ multum roboris addit, inprimis cum inter omnes constet, subinde mutationes plurimas subiisse ejusmodi Indices, id quod exemplis ostendit Noster. Ultimo denique loco in causam inquiritur, quæ *Paulum IV* ad prohibendum istud Consilium induxerit. Scilicet eadem ratio suberat, quæ eum ad tabulas fiducia, vel instructionem, & credentiales, quas appellitant, literas *Francisco Cheregato*, Aprutensi Episcopo, ac Nuncio suo, ad comitia Noribergensia A. 1523 abituro, ab *Hadriano VI* Pon-

Pag. 24.

27.

34.

35.

36 seq.

39.

- Pag. 40. Pontifice suggestas, in Indicem damnatorum librorum referendas commovit. Æquo enim animo iste Papa ferre non poterat, cum successoribus, veritati consonam, sed nimis ingenuam, *Hadriani* confessionem de lucida ac corruptissima ecclesiæ & curiæ Romanæ facie, quam repetitam dabat Consilium istud Cardinalium & Præfulum delectorum, licet gloriæ *Pauli IV* damnatio hujus Consilii officere videatur, cum pars ipse quondam ejus deliberationis fuerit. Sed fortassis præter ejus mentem Consilium illud typis olim excusum est, & in apicum prolatum, quod celandum potius, atque inter curiæ Romanæ arcana habendum fuerit. Veri hæc esse similia, ex eo patet, quod multa Pontifex iste præterea fecit minus ipsi honorifica, ac personam, quam gerebat, prorsus non decentia, adeo, ut ipse *Pallavicinus* Pontificatum ejus infaustum ingloriumque vocare nullus dubitaverit. Ad calcem fortuna epistolæ *Sturmi* enarratur, eaque ipsa, ob raritatem & præstantiam suam, integra exhibetur, ex qua simul apparet, quam impense rogaverit *Sturmius Contarenus*, *Federicum Salernitanum*, & *Sadoletum*, ut instauretur verus disciplina, ut restitueretur doctrina, ut vetusti Canones valeant, ut consuetudo depravata & perversa cerimoniarum emendetur. In his omnibus ac singulis Epistolæ hujus, eleganter perferipræ, argumentum positum videtur. Atque hæc sunt, quæ ex doctissima hac Celeberrimi Autoris opella excerpta & delibanda duximus, licet ingenue fateamur, plura hic occurrere argumenta ucunda & utilia, ad scopum primum quidem non pertinentia, in subsidiis tamen collocanda, & cum voluptate legenda iis omnibus, qui, ex fonte *Schelborniano* nihil emanare haud doctum & elimatam posse, non ignorant. Nos, qui minime id nobis sumimus, ut in causa, a doctissimis duobus viris disceptata, judicium nostrum interponamus, in *Schelbornio* id unum prædicamus, quod Adversarium suum, cujus in literas merita egregia nunquam satis laudari possunt, reverenter, ut decebat, habuerit, & exemplum lectoribus præbuerit, quod in controversiis aliquando imitari possint.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Julii Anno MDCCXLVIII.

HISTOIRE GENERALE D' ALLEMAGNE, &c.

hoc est,

*HISTORIA GENERALIS GERMANIÆ,
conscripta a P. JOSEPHO BARRIO, Canonico
regulari S. Genovevæ, & Cancellario Aca-
demie Parisiensis.*

Tomus I & II.

Parisiis, apud Carolum J. B. Delespine & Joannem Thomam Herissant, 1748, 4.

Tom. I Alph. 3 plag. 8, Tom. II Alph. 3 plag. 12.

Tanta igitur est rerum a majoribus nostris gestarum gloria, ut exteri etiam, Germanorum alias famæ infensissimi, & quorum cives cruentissima contra patriam nostram bella moverunt, illis cognoscendis, describendis, atque prædicandis, operam studiumque impendant. Cum nimirum Reverendus hujus Operis Auctor, religiosam solitudinem inde a multis jam annis sectatus, atque a strepitu negotiorum civilium omnino remotus, Deo & Musis unice viveret; ad historiam Germaniæ omnem diligentiam conuertit, eo curiosius gentis istius fata persecutatus, quo propius ad eum spectabat natio, cui majores ipsius, uti in Præfatione nos docet, natales debent. Non vero majus ornamentum lucubrationibus hisce conciliari

Ccc

ciliari

ciliari posse, rectissime judicavit, quam si illis sacratissimum nomen Potentissimi Regis nostri, *Friderici Augusti*, Principis elementis, justis, magnanimi, literarum statoris, quem venerari, quam laudare satius est, præfigeret. Incomparabiles tanti Regis virtutes, quæ universum terrarum orbem in ejus admirationem rapiunt; in epistola nuncupatoria eleganti oratione celebrat, deque auspiciatissimo matrimonio, inter Serenissimum Galliarum Delphinum & *Josepham* Saxoniam inito, exultat. Gratulatur etiam nostræ Academiæ felicitatem illam, qua sub sapientissimo tam excelso Principis imperio perfruitur. Hunc vero Rev. Autoris benevolam erga nos animum grata mente agnoscimus, nec sine voluptate nos legisse profiteamur laudes illas, quibus, ab obreclatione Germanorum penitus abhorrens, cives nostros, qui in eodem eruditionis campo desudarunt, interque eos Ill. *Masovium*, inter præcipuos ævi præsentis Historicos jure numerandum, extollit. De *Heisii* autem opere, quod & ipsum in consilium adhibuit, & quod historiam Germaniæ non nisi a temporibus *Caroli Magni* repetit, aliter longe sentit, illum scriptorem in exponendis patriæ nostræ rebus justo brevioris fuisse, contendens. *Vasneri*, Jesuitæ, opus, ob mortem Autoris præmaturam, lucem non vidisse, dolet. *Spenerum* laude sua non privat, eum tamen justo brevioris esse monet. Ex *Struviani* autem operis lectione insignem se fructum, & imprimis scriptorum notitiam, hausisse, non dissimulat, quem etiam imitatus, historiæ suæ telam a septimo post Romam conditam Seculo exorsus est. Ex *Perill. Bunavii* quoque limpidissimis fontibus hausit, Viri vere magni, & immortalitate dignissima. Hac ratione omnem Germaniæ historiam, *undecim Voluminibus* comprehensam, Rev. Autor pertinaci viginti annorum labore, ex scriptoribus cœvis & fide dignis enarravit, & res, tam civitates, quam ecclesiam, respicientes, exposuit. Germanorum adeo compellationem antiquissimis jam temporibus integræ nationi datam esse, observat, deque istius nominis, etymologia varias variorum affert conjecturas,

Mira-

Miramur, locum *Taciti de M. G. Cap. 2*, qui primo intuitu ipsi contrarius videri poterat, non hic adductum ab eo atque explicatum. *Hieronymi* ævo nomen Germanorum duntaxat parti minimæ hujus gentis inhæsisse, universam vero nationem *Teutones* dictam esse, statuit. Nomen Alemannorum integræ genti Seculo duodecimo demum datum esse, contendit. Primam Germanorum originem ob testimoniorum penuriam constitui posse, negat, aliorumque scriptorum, qui talia tentarunt, vanitatem explodit. Neutiquam tamen idcirco illis assentitur, qui, Germanos A. U. C. 648 non antiquiores esse, sibi persuaserunt. Neque Germanos adeo barbaros, feroces, atque incultos, fuisse, ut quidam ex recentioribus existimarunt, credit, sed longe æquius de ipsorum institutis atque moribus fert judicium. Hæc ipsa vero Germanorum instituta, *Tacitum* secutus, depingit. Limites Germaniæ admodum curiose investigat, ea in re a scriptoribus quibusdam antiquis haud leviter errarum esse, dolens. In varias vero tribus Germanicam nationem fuisse divisam, quæ diversa ratione regebantur, nos docet. Cimbr̄os & Teutones primos fines Romanorum invasisse, concedit, cujus belli historiam fuse enarrat. Teutones Cimbris adhuc fortiores fuisse, existimat, & vocabulum *Teuton* fortitudinem & insignem staturam istorum hominum indicare, ac integræ nationi Germanicæ postmodum ideo adhæsisse, contendit. De bellis, inter Saxones & Danos eo tempore gestis, disputat, atque certamen singulare inter quendam *Hammonem*, Saxonem, & *Stercatherum*, Danum, consensu utriusque populi institutum, describit, scriptorum quorundam apud Danos somnia, qui, Hamburgum ab illo *Hammonis* nomen sortitum esse, dictitarunt, explodens. Saxones inter Viadrum, Salam, Iselam, & mare Germanicum, habitasse, eosque in Ostphalos, Westphalos, & Angrivarios, divisos esse, nos docet. De aliis etiam Germaniæ populis disputat, eorumque irruptiones in Romanorum provincias, seriem Imperatorum secutus, exponit. Adventum Scotorum & Pictorum

Pag. 5.

8.

9. seq.

21.

33.

38.

53.

57.

58.

- in hodierna Anglia anno urbis conditæ 645 jamjam accidisse, sibi persuadet, eaque in re *Buchananum* sequi se, profiteretur, quamvis alii, Seculo demum post Christum natum sexto hoc factum esse, statuunt. Locum prælii, cum *Ariovisto* commissi, certo definire non audet, quamvis, quinque milliaribus a Rheno locum prælii fuisse disitum, ipsi persuasum sit. Teucteros atque Usipetes penitus fuisse a se deleros, & turmam duntaxat equitum remansisse, in commentariis suis tradidit *Cæsar*. Cum vero sub imperio *Augusti* gentes istæ admodum potentes evaserint, exinde, *Cæsarem* de rebus a se gestis iusto jactantius scripsisse, Rev. Autor colligit. *Portum Iccium* pro hodierno *Calais*, seu *Boulogne*, habet. *Eburones* hodiernum *Luttichium* quondam inhabitasse, monet, eorumque conspirationem, & bellum, contra *Cæsarem* motum, fuisse edisserit. De bello, a Nervii adversus *Ciceronem* gesto, disputat, qua etiam occasione arma quædam ignita, quibus ista gens urebatur, describit. Cum *Cæsar*, e regione Suevorum redux, aliquam morum Germanicorum notitiam sibi comparasset, eos in commentariis suis descripsit, quorum excerpta Rev. Autor suæ historiæ inseruit. Dixerat *Cæsar*, Germanos præter solem, lunam, atque ignem, nullos Deos agnoscere. Cum autem *Tacitus*, hac in re a *Cæsare* dissentiens, Germanos *Mercurium*, *Martem*, *Herculem*, & *Isidem*, coluisse, condat; huic quidem Rev. Autor subscribit, & *Cæsarem* ideo, quia nulla apud Germanos, inprimisque Suevos, templa erant, Deorum cultum ipsis abjudicasse, censet.
- Æmulationem *Pompeji* cum *Cæsare*, & inde exortum bellum civile, nec non bella inter *Octavium* & *Antonium* gesta, prælium navale juxta *Actium*, & *Augusti* artes, quibus ad obtinendum orbis Romani imperium usus est, veluti per transennam tangit. Monumenta, quæ *Drusum* conditorem referunt, juxta ripam Rheni hodie conspicua, describit. Aram Ubiorum in honorem *Drusi* mortui fuisse constructam, & juxta illam sacra & ludos in ejus honorem celebratos fuisse, nos docet. Tempore nativitatis Christi

Jani

Jani templum clausum fuisse, ex nostra sententia perperam & sine ullo testimoniorum apparatu, contendit. Æram nati Servatoris confidenter nimis constituit. Annus enim, quo ea nativitas contigit, perperuo, arbitramur, incerta manebit. Nomen gentis Chaucorum a Theotisco *Kautz* derivat, quod virum honestum denotare statuit. Quanta fuerit sacerdotum inter Germanos autoritas, ostendit. Cladem, quam *Quinctilius Varus* a Germanis perperus est, describit, simulque, exercitui regendo neutiquam parem fuisse *Quinctilius*, contendit. *Germanici* res gestas, quatenus Germanos respiciunt, eleganter & fuse recenset, de cujus etiam triumpho, Romæ actò, disputat. Belli dein civilis, inter *Maroboduus*, *Marcomannorum* Principem, & *Arminium*, *Cheruscorum* ducem, orti, occasionem & fata exponit. *Maroboduus*, eo in bello victus, & regno spoliatus, ad Romanos confugit, eique Ravenna, tanquam asylum, concessa est, ubi tamen eum a *Tiberio* in custodia fuisse detentum, Rev. Autor monstrat. Res gestas *Arminii*, ejusque mortem, describit. De bello, cum Frisonibus gesto, & clade, quam Romanis ea gens intulit, disputat. Catos primos Germanorum fuisse, qui militarem disciplinam ad certum ordinem conformarint, statuit. Britannos a *Claudio* sub jugum fuisse missos, nos docet. Originès Coloniae *Agrippinæ* describit, ab *Agrippina*, *Claudii* uxore & *Germanici* filia, quæ in ea Ubiorum metropoli nata est, coloniam veteranorum eo deductam fuisse, observans. *Germanici* uxorem, quæ etiam *Agrippina* audiebat, a nostra diversam, eam coloniam deduxisse, *Hurduinus* quidem censuit; ejus tamen sententiam, testimonio *Taciti* contrariam, Rev. Autor jure suo confutavit. Multa hac occasione de jure municipiorum & coloniarum, nec non jure Latii, & Italico, assert, ubi tamen miramur, quod jus Italicum cum jure civium Romanorum pro uno habeat, jurisque Italici nomen non prius auditum fuisse, quam ex quo civitas Romana cum Italis communicata fuerit, sibi persuadeat. Contentiones inter Catos & *Hermundurios* propter possessionem

Pag. 150.

151.

156.

204.

207.

212.

215.

219.

228.

230.

239.

- fionem salinarum exortas, depingit, Hermunduros domi-
 nium earum obtinuisse, & contra Catos vindicasse, con-
 tendens. Quomodo Daciam occupaverit, & in provincie
 formulam redegerit *Trajanus*, exponit, & pontem, quem
 super Danubium posuit iste Imperator, describit. Histo-
 riam legionis fulminatricis enarrat, quam vere accidisse, &
 precibus Christianorum adscribendam esse, contendit. Go-
 thos & Gethas unam fuisse gentem observat, eam ex ho-
 dierna Svevia oriundam esse, partem ejus Pomeraniam
 invasisse, & exinde usque ad paludem Mæotitem penetras-
 se, ac Daciam invasisse, a *Caracalla* autem a finibus istius
 provincie repulsam esse, demonstrans. Quando *Valerianus*
 a Persis captus est, Francos meridionales in Italiam pene-
 trasse, regiones late depopulatos esse, & ipsi Romæ ter-
 rorem incussisse, contendit, *Zonaram* simul ridens, qui,
Gallienum cum exercitu decem millium Romanorum tre-
 centos mille Germanos trucidasse, jactitat. De Francis
 autem hæc occasione data opera Rev. Autor disputat, quos
 primum juxta Moguntiam ad ripas Rheni habitasse, con-
 tendit. Daciam ab *Aureliano* Gothis fuisse concessam, nos
 docet. Divisionem imperii Romani in præfecturas & vica-
 riatu, a *Constantino M.* peractam, edisserit, quamvis, quod
 pace tanti Autoris dictum sit, non satis accurata ejus hac
 de re sit descriptio. Unicam nempe duxtaxat, Galliarum
 videlicet, præfecturam describit, cum tamen & de reliquis
 debuisset ob viciniam argumenti disserere. Insuper ad
 eam ipsam Galliarum præfecturam perperam utique Nori-
 cum & superiorem Africæ partem refert, cum tamen eas
 regiones præfecto prætorio Italiæ, & neququam Gallia-
 rum, subfuisse, ex *Notitia dignitatum imperii occidentalis*
pag. 10 Rev. Autor potuisset cognoscere. Noricum quo-
 que hodiernam Bavariam dici, præter omnem rationem statuit,
 cum, hodiernam Bavariam maximam partem olim Vindeliciam
 fuisse dictam, inter omnes constat. Præfectum
 prætorio autem quem dicere debebat, nescimus, qua de
 causa, *præfectum pratoris Galliarum* nuncupat. Præsides
 pro-

provinciarum nil præter reditus publicos, & rem judicariam, administrasse, itidem minus accurate tradit, cum, Præsides etiam *imperium*, seu, ut nostro more loquamur, jurisdictionem criminalem, exercuisse, inter alios ab Ill. *Bynckersbæckio Observ. Jur. Rom. Lib. II Cap. 20* ostensum sit. Miramur denique, quod, cum multa de *Constantino* dixerit, ad historiam Germaniæ directo non spectantia, de ejus tamen Principis ad Christum conversione, de signo crucis, quod ei apparuisse dicitur, de Constantinopoli ab eo condita, quamplurimisque aliis, eo spectantibus, omnino tacerit, neque judicium de *Zosimo*, quem omnia *Constantini* facta traduxisse, & vituperasse, constat, subjunxerit. Quamplurima alia præter hæc apponere poteramus, nisi brevitati studendum esset, & nisi jam ex illis, quæ diximus, de Rev. Autoris instituto, & libri pretio, satis posset constare. Sufficiat igitur, monuisse, *primum* hujus Operis *Tomum* historiam patriæ nostræ usque ad annum Christi 516, serie Imperatorum Romanorum constanter servata, persequi. *Alter Tomus*, ex quo itidem brevia quædam excerpta speciminis loco hic dabimus, usque ad Seculum nonum æræ Christianæ historiam Germaniæ recenset. Thuringorum, Ostro-Gothorum, & inprimis Francorum, res gestas ibi depingit Rev. Autor, bella, ab iis mota, nec non tumultus intestinos, describit, statum etiam reipublicæ, & leges inter Francos usitatas, exponit. De *Justiniani* expeditionibus contra Vandalos & Ostro-Gothos disputat. Leges fœderis, quod inter Ostro-Gothos & Francos occasione belli a *Justiniano* gesti initum est, describit, Gothos Francis eas terras cessisse, quas hætenus in provincia Gallia & Germaniâ tenebant, observans. Victoriâ *Belisarii*, a Gothis reportatam, & captivitatem *Vitigetis*, describit. Cessionem vero terrarum, ab Ostro-Gothis in favorem Francorum peractam, *Justinianus* confirmavit, a quo tempore Reges Francorum plenum obtinuerunt in Galliam partemque Germaniæ imperium, Imperatores nullos amplius Præfectos prætorio Galliarum constituerunt, nummos etiam

Pag. 29.

33.

38.

- iam a Regibus Francicis cufos per univerfum imperium Imperator juffit valere. *Theodebertum*, Francorum Regem, varia contra paganos evulgaffe edicta, Rev. Autor obfervat. Pefthem, quæ Germaniam A. C. 541 afflixit, defcribit. Oſtro-Gothi poſt captum *Vitigetem* a *Juſtiniano* defecerunt, propriosque ſibi Principes elegerunt, cum quibus diverſo Marte a ducibus *Juſtiniani* pugnatum eſt. Eodem tempore Slavi imperium Romanum invaferunt, quos Rev. Autor pro iisdem cum antiquis Quadis, Sileſiæ quondam incolis, habet. De *Antibus*, Slavorum ſociis, pariter, ac *Slavis* ipsis, ex *Procopio* hac occasione diſputat, eorumque inſtituta, nec non res contra Romanos geſtas, & *Juſtiniani* ducum, *Germani*. ac *Ruſtici*, fortitudinem, qui terras imperii Romani ab eorum inſultibus præſtiterunt immunes, edifferit. Bellorum denique contra Oſtro-Gothos & Lombardos geſtorum hiftoriam perſequitur, ſocietatem Longobardorum, cum Rege Auſtraſiæ *Theodebaldo* inſitam, ſimul deſcribens. *Theodebaldo* mortuo, Thuringi & Saxones, Auſtraſiæ huc uſque tributarii, ulterius in fide non manſuri, bellum contra illud regnum valde cruentum moverunt, & *Cbлотarius*, Auſtraſiæ Rex, pacem ab illis petere coaſtus eſt. Summam autoritatem Epifcopos ſub Regibus Merovingicis obtinuiſſe, omniumque conſiliorum in aula regia fuiſſe participes, Rev. Autor obſervat. Reges Franciæ, & inprimis Auſtraſiæ, omnes gentes ſibi ſubjectas ſecundum leges earum peculiareſ judicaſſe, nos docet.
84. Poſt mortem *Cbлотarii*, Avars, Hunnorum portio, Bavariam invaſerunt, qua occasione de Hunnis data opera Rev. Autor diſputat. Longobardorum irruptionem in Italiam itidem enarrat, iſtiusque gentis originem & fata accurate exponit, primas ejus ſedes inter Albim & Viadrum fuiſſe, obſervans. Morus inteſtinos regni Francici operoſe deſcribit. Circa finem ſeculi ſexti Slavos hodiernam Bohemiam cum vicinis provinciis occupaffe, obſervat, & de bellis, ab *Avaribus*, qui itidem cum hodiernis *Tartaris* eſſe videntur, & *Slavis* contra Imperatorem *Tiberium* geſtis,

nec

nec non de pace, cum illis inita, & imperio Romano valde contumeliola, disputat. Societatem, cum Francis ab Imperatoribus Romanis initam, & bellum, contra Longobardos sub finem Seculi sexti gestum, commemorat. Quid contra Avars & Slavos gesserit Imperator *Mauritius*, exponit, cujus itidem Principis tristissimum vitæ finem describit. De *S. Columbano*, deque monasterio, quod is in Alsatia fundavit, nonnulla affert. Qua ratione *Chlotarius II* universam Franciam, extincto Austrasiæ & Burgundiæ regno, in suam potestatem redegerit, distincte exponit, ejusque modum justitiæ administrandæ edisserit. Eum tamen Principem minus diligentem in conservandis juribus suis fuisse, & Longobardis potissimum triburum debitum remisisse, concedit. Res gestas sequentium Franciæ Regum exponit, Codicem legum, a *Dagoberto* compilatum, describens. De Bulgaris etiam, quorum pars, cum in Pannonia ab insultibus Avarum minus tuta esset, juxta Franciæ fines confedit, nonnulla affert, Bulgariam magnam juxta paludem Mæotidem fuisse sitam, nos docens. Exponendo tamen res sub singulis Franciæ Regibus gestas, illos quidem Reges voluptatibus unice fuisse deditos, & dumtaxat Calendis Martii & Maji in publicum produsse, observat, majoribus domus omnia imperii negotia fuisse demandata, ex vero judicans. Dignitates porro & munera, in horum Regum aulis introducta, nec non præcipua ministrorum regni officia, describit. De Frisia etiam ample disputat, cum gravissima bella Francos inter & Frisios gesta fuerint, ejusque regionis incolas & fines curiose lectoribus commonstrat. Saxones, tunc temporis, ex variis tribubus, inter se conjunctis, & a concilio deputatorum gubernatis, constitisse, ac regno Austrasiæ tributarios fuisse, nos docet, & hac occasione belli, inter Francos & Saxones gesti, historiam texit. Ejus autem belli tempore quamplurimos ad Christianam religionem fuisse perductos, ex *Bonifacii Epistolis* observat, de cujus adeo Apostoli vita varia notatu digna profert in medium, cumque, diu Episcopalem dignitatem gessisse, anrequam

Pag. 113.

128.

150.

163.

165.

167 seq.

175.

180.

192.

207.

235.

245.

259.

- Pag. 261. certo loco præficeretur, narrat. Merita Francorum erga Romanam sedem extollit, in Orientis vero Imperatorem *Leonem*, ex nostra sententia, valde iniquus est. Illum
270. certe Principem temerario, profus aulfu excommunicationis fulmine percussit Pontifex, cum supersticiosum, qui imaginibus exhibebatur, cultum reprobans, recte & laudabiliter egisse dicendus sit. A *Stephano*, Pontifice, *Pipinum* Francorum Regem declaratum, & inauguratum, a perjurii etiam crimine absolutum fuisse, Rev. Autor narrat. *Pipinus*
308. autem, gratum erga Pontificem animum visicim declaraturus, eum contra Longobardorum insulrus fortiter defendit. Exarchatus hoc pacto Longobardis eripiebatur, & quamvis optimo jure ad Imperatores Orientis pertineret, qui etiam, missis ad *Pipinum* legatis, & oblati conditionibus æquissimis, illum terræ tractum repeterunt, *Pipinus* tamen, superstitione temporum istorum prudenter ufurus, Pontifici Romano illam regionem donavit, instrumento donationis ad sepulcrum *Petri* solenniter deposito. Omnia, quæ ad istius donationis historiam spectant, accurate, & *παραμυθικῶς*, Rev. Autor exponit, cujus hac in re candor non satis laudari potest, quando, Pontifices ante eam donationem nihil omnino juris in istas terras habuisse, pronuntiat. Quando *Caroli M.* res gestas edisserere Autor instituit, statum istius temporis plurimorum Europæ regnorum præmittit, cum historia *Caroli* insignem cum illis affinitatem habere ipsi videatur. Cum de anno, quo iste Princeps natus est, valde inter Historicos disceptatum fuerit, Rev. Autor, anno 742 natum fuisse *Carolum*, præeunte istius Principis epitaphio, constituit. Ejus res gestas, ordine temporum servato, enarrat. Romam introeunti claves & vexillum
332. urbis fuisse oblata, concedit. Codicem Canonum in compensationem donationis Exarchatus, a *Carolo* confirmatæ, ipsi obtulisse Pontificem, narrat, levem hanc liberalitatem falsè
348. ridens. Coronam ferream describit. Quales leges Longobardis dederit *Carolus*, nos docet. Pontifices Romanos a
350. *Carolo M.* fuisse confirmatos, concedit, sed hoc duntaxat intuitu

ruitu ditionis, non muneris sacri, factum esse, lectoribus
 persuadere conatur. Jus autem nominandi Episcopos, quod
Carolo & successoribus competiit, in nuda commendatione,
 & voto negativo, constituisse, tradit. At enim vero, *Carolus* Pag. 353.
 indistincte jus Pontificis constituendi habuisse, vel ex *Can.*
22 D. 63 apud *Gratianum* apparet, cujus loci *αὐθεντίας*
 quamvis in dubium vocarint nonnulli, egregie tamen hi
 confutati sunt a viris doctis, quos citat *Conringius de Consti-*
tutione Episcoporum Germania §. 25. Regum vero Francorum
 consensum in constitutione Episcoporum absolute necessa-
 rium fuisse, ne quidem *Baronius Tom. VII Annal. ad A. 559*
edit. Antwerp. pag. 498 negare ausus est. *Carolus M. artis*
 scribendi ignarum fuisse, Rev. Autor negat, locum *Eginhardi*,
 ad quem vulgo provocant, de characteribus, qui in quibus-
 dam manuscriptis istius ævi occurrunt, elegantioribus illis,
 & a vulgari scriptura diversis, capiens. *Ludovicum*, Aquitaniae
 Regem, solenni ritu a patre equitem fuisse creatum, 400.
 nos docet, ab eoque tempore dignitatem equestrem fuisse
 apud Germanos & Francos introduciam, contendit. Variâ
 notatu digna de equestri dignitate Rev. Autor hic in me-
 dium profert. Sola nimirum nativitate eam acquiri po-
 tuisse, negat, imo, ante annum vicesimum primum ætatis
 impletum, & edita fortitudinis specimina, neminem ad
 hanc dignitatem adspirasse, nos docet. *Militis* insuper &
Equitis nomen idem denotasse, statuit. De Concilio Fran- 409.
 cofurtano, & controversia, circa imaginum cultum exorta,
 admodum fuse, quamvis non omnino accurate, Autor dispu-
 tat. *Libros Carolinos* *Carolo M.* duntaxat nuncupatos fuisse,
 statuit. *Carolus M.* & sequentes Imperatores dominium 423.
 eminens in urbem Romam habuisse, & constanter exercuisse,
 candide profiteretur. Coronationem *Caroli* imperialem, Romæ
 peractam, describit. *Nicephorum*, Orientis Imperatorem, 431.
Caroli dignitatem imperialem, & dominium ejus supremum
 in Italiâ, agnovisse, observat. Neapolin vero, Siciliam,
 tractum Venetum, & Dalmatiam, imperio ejus non fuisse
 subjectas, contendit. De nuptiis *Caroli* cum Imperatrice
Irene

- Pag. 471. *Irene* tentatis dispurat. Fines Imperii *Carolini* constituit.
503. Originem capitulorum, quæ *Chrodegando*, Episcopo Metensi, debetur, exponit, & *Ludovicum I* huic instituto quavis ratione favisse, ac regulam Canonicorum generalem, ex decretis Conciliorum desumptam, per *Amalarium*, Ecclesiæ Metensis Diaconum, compilari curasse, Rev. Autor nos docet. *Ludovicum* jus circa sacra, dominium in urbem Romam, ac inspectionem in Pontificem, constanter exercuisse, quamplurima exempla, imprimis vero Capitulare Romanis præscriptum, declarant. Suecorum Rex ab Imperatore petiit, ut Episcopos & Presbyteros in Sueciam, populi in religione Christiana instituendi causa, mitteret. Annuis hisce petitis *Ludovicus*, *Anfcharium* quendam caput societatis horum Presbyterorum constituens. Hac autem occasione *Anfcharium* istum primum Hamburgensem Episcopum fuisse constitutum, ut nascenti in Suecia ecclesiæ vicinus esset, Rev.
527. Autor observat. Seditionem, contra *Ludovicum* exortam, ejusque occasionem, fata, & finem, eleganter & accurate exponit, Pontificis *Gregorii IV* nefandos contra Imperatorem conatus, ac lites, quas hac occasione cum Episcopis Germaniæ iste Pontifex agitavit, simul describens. Generatim in Clericos illius temporis vehementer invehitur, nec de eorum horrenda erga *Ludovicum* impietate quidquam dissimulat, quamvis, *Rabanum*, Abbatem Fuldensensem, ab his sceleribus immunem mansisse, & peculiarem librum in favorem Imperatoris composuisse, non neget. Perperam vero statuit, illum *Rabani Mauri* librum a *Stephano Baluzio T. I Miscellaneorum* esse evulgaratum. Ibi enim existat *Rabani* nostri liber *de Computo*, opus arithmeticum, quod huc plane non pertinet. Liber contra, *de reverentia filiorum erga parentes*, a Rev. Autore citatus, a *Baluzio* ad calcem *Operum Petri de Marco T. I* est editus. *Ludovicum* denique satis pium, illustribusque virtutibus exornatum, fuisse, concedit; cju tamen facilitatem nonnunquam terminos prudentiæ excessiss, multisque malis occasionem præbuisse, observat. Cum nonnulla argumenta, historiam & antiquitates patriæ nostræ tangentia, paulo
556. 561. 576. 598. 611. 642.

paulo longiorem disquisitionem desiderarent, neque eorum pertractatione filum narrationis suæ Rev. Autor interrumpere veller, illa quidem peculiaribus commentationibus, ad calcem libri rejectis, illustravit. Ita in *prima* illarum *Dissertationum* de statu obsidum atque servorum apud veteres Germanos agit. Obsides adeo accurate describit. Justitiæ regulis adversari, ut obsides in casu pacti violati trucidentur, vestigiis *Grotii* & *Pufendorffii* insistentes, contendit. Obsides, a Rege *Chilberto* Regi *Austrasiæ* A. 533 pignoris loco transmissos, libertatis duntaxat, non vitæ, periculum incurrisse, statuit. Servos Germanorum duplicis fuisse generis, observat. Alii nimirum domino ipsi serviebant, cum contra alii terras quasdam domini duntaxat colerent, certamque pecuniæ summam annuatim domino solvere tenerentur, & residuum si quid esset, ipsi retinerent. Cum hac ultima servorum classe hodiernos *gleba adscriptor homines* Rev. Autor comparat. De *manumissionibus* itidem *per denarium*, nec non de illis, quæ in Ecclesiis peragi solebant, erudite disputat. Jus patronatus denique, quod manumissori in libertum competeat, describit. *Altera Dissertatio*, de *Lege Burgundionum*, a *Gundebaldo*, qui sub initium sexti Seculi huic genti imperitavit, data, ejusque peculiari capite, quod, prout ex *Corpore Juris Germanici antiqui*, recentissime a *Petro Georgischio* edito, discimus, in titulo legis quadagesimo quinto continetur, agit. Capitis istius ipsa verba, in Gallicam tamen linguam conversa, Rev. Autor exhibet, ex quibus intelligimus, de judicio Dei per duellum caput hoc præcepisse. Solenne quondam fuit Germanis, lites per certamina componere. Cum autem Burgundiones Romanorum potius instituta sectarentur, causasque dubias per jusjurandum dirimerent, iniqua ea res visa est *Gundebaldo*, qui, ne perjuriis ansa præberetur, ad desiderium alterutrius partis rem duello committendam jussit. Multas nationes, & figillatim Alemannos & Bavaros, eam legem recepisse, Rev. Autor nos docet. Apud Francos tamen, *Ludovici Pii* tempore, nondum eam fuisse introductam, ex *Agobardo mon-*

strat. Formam dein ejusmodi certaminum sollicite describit, deque *diffidationibus* ac *Weringeldo* disputat. Leges denique, contra duella extrajudicialia a variis imperii Principibus latas, adducit, de quo tamen argumento a Cl. *Cramero* nostro in libro *de Juribus & prerogativis nobilitatis avitæ* Cap. V. §. 4 multo fufius, elegantius, & accuratius, disputatum est. De insequentibus hujus Operis *Voluminibus* propediem dicemus.

COLUTHI RAPTUS HELENÆ. RECENSUIT
ad fidem Codicum MStorum, ac varias lectiones & Notas
adjecit, JO. DANIEL A LENNEP. Accedunt
ejusdem Animadversionum Libri tres.

Leovardizæ, ex officina Gu. Coulon, 1747, 8 maj.

Alph. 1 plag. 1.

Veteres Græcos mortalium fuisse sapientissimos, & ingenii maxime excitati & sublimis, nemo est, qui nesciat. Sed, ut omnia suas vires obcunt, successit florentissimis artibus mera barbaries, & Græcia, *Homeri* quondam parens, *Coluthos*, aliosque ejus farinae, contemtu magis & commiseratione, quam lectu, dignos, jejunos Poetas edidit. Nulli certe alii rei credimus hunc, cujus novam editionem annuntiamus, scriptorem inservire, quam ut nos immanem, quam passi sumus, veterum librorum jacturam æquiore animo ferre assuefaciat, suspicantes haud absque re, multos in communi illo naufragio periisse, & tenebris, quas merebantur, jacere sepultos, *Colutho* similes, pauperis & claudi ingenii abortus. Neque non intelligebat præclarus juvenis, harum chartarum editor, sui herois pretium. Sed modestia, suis præter rem diffusa viribus, officiebat, ne majoribus, quibus certe par fuerat, animum applicaret. Voluerat olim una cum *Colutho Tryphiodori* Excidium Trojæ dare. Sed deinceps, a *Merrickio* præventus, illum solum dedit, ad quem ornandum, præter præclara, quæ suum ipsi suggerbat ingenium, præsidia, alii quoque præclari viri, *Dorvillius*,

villius, Valckenaerius, & Reimarus, suas symbolas contulerant. Quos inter loco primo dictus ipsi collationem duorum Codicum Parisiensium, totidemque Florentinorum, obrulit; alter autem unius Leidensis, seu *Vossiani*; *Reimarus* tandem sui Codicis, qui olim *Elia Putschii*, deinceps *B. Fabricii*, fuit. Sed parum fecit utcunque splendidus ille apparatus ad expurgandum *Colutabum*. Quod sic solet contingere. Omnes enim, ut probabile sit, Codices recentissimi ab uno vitioso fonte emanarunt. Veteres editiones a Nob. *Ravero*, ditis Bibliothecæ possessore, habuit. Plurimum Editori profuit, quod *ὁμοθυμαδὸν* afferebat, felix ingenium criticum, cujus ope desperatis sæpe locis dextram scitamque medicinam fecit. Quod allatis aliquot exemplis declarabimus. Uterum autem hac in re solita nostra libertate, &, quandoquidem ex instituti nostri ratione attingere omnia non licet, ea, quæ fors offeret, delibabimus, laudantes, quæ laudem, notantes, quæ virgulam, mereri videbuntur, & ita ferente casu *Colutabum* tractantes, quem ceteroqui magni non facimus, ut partes quoque nostras ad pingendam & incrustandam ruinosam hanc pergulam conferamus. Septem fere plagulas implet Carmen Græcum, magno & splendido characterè excusum, cum Latina versione, notulisque subjectis, in quibus præter varias lectiones tam Codicum, quam editionum, Autoris, & passim quoque *Cl. Dorvillii*, conjecturæ proponuntur. Quibus ulteriore demonstratione & vindiciis opus est, ea in finem rejecta, & in tres Animadversionum Libros, de quibus postea, digesta sunt, ut discipulum *Valckenaerii*, & imitatorè editoris *Ammonii*, ex hac distributione agnoscas. Latinam versionem prorsus novam concinnavit, elegantem, sed liberiore, neque id malo consilio. Sed videamus ordine singula. *Versu 10* legebatur olim *ἴνα πόντον ἑμῆ καὶ γαῖαν ἔδρην* sensu plano & commodo. Noster autem, præfatus, mirari se, interpretes eo sermone prorsus non offensos, qui nullo modo commodum sensum fundat, non in notis tantummodo conjecturam suam *τῶν πόντον ἑμῆ καὶ γαῖαν ἔδρην*, commendavit, sed etiam in ipsum

textum

textum intulit, humani aliquid hac in re procul omni dubio passus. Editores, si qui erunt, secuturi proscriptam veterem lectionem denuo deduci in patriam curabunt. *V. 26* pro καί ἀρμυίνης conjecit καὶ ἀρμυίνης. Sed præstat *Dorvillianum* μεθ' ἀρμυίνης. Nobis incidit παναρχμυίνης, quæ vox eodem formata est modulo atque πανσπερμια. Magnos motus concitarunt *v. 38* & sequentes. Neque id mirum in libro, in quo vix pedem absque offensione promoveas. Narraverat Auctor, advenisse Deos omnes ad celebrandas *Pelei* cum *Tbetide* nuptias; inter alios *Dianam*, *Martem*, *Rixam*, & *Bacchum*. Sed, ut res intelligi possit, & æquum aptumque ferri judicium, apponendus est locus integer:

Ἐριν δ' ἀγέρσειεν ἰάσαι
 Ὀυ Χείρων ἀλβήξει, καὶ δι' ἐμπάξετο Πηλεὺς.
 Χρυσείης ἐπάτερθε τινασσέμενος πλοκάμισι
 Βότρως ἀνεραστόμης ζεφύρω εὐφωλλέτο χαίτην.
 Ἡ δ' ἄτε &c.

Quæ sic vertit Noster:

Eridem vero contemptui habere
Neque Chiron, neque Peleus, veritus est.
Aureis utrinque quatiens caput capillis
Bacchus Zephyro comam diffundendam dedit.
At Eris &c.

Subjungit, cum versuum ordinem a *Colutho* profectum non fuisse; & binos de *Baccho* versiculos, quandoquidem incertum de *Rixa* sermonem rumpant, transponendos esse sive post *v. 27*, sive post *v. 33*. Posterius hoc suadet etiam *Cel. Dorville*, & *Βότρως* metri causa pro *Βότρως* jubet rescribi. Neutro nobis opus esse videtur. Quis enim evincat, recentem Græculum, absurdum *Homeri* compilatorem, aut calluisse metri leges, aut iis alligari voluisse? Pluralis certe *Βότρως* ob præcedens ἐπάτερθε necessario requiritur. Qui vero iudicio: se junctam a Poeta divellunt *Bacchi* & *Rixa* συζυγίαν, quæ duo Numina fere semper ὁμαρτῶσι καὶ ἀξέρηκτοῖς πόδασι συγχοχάλλουσται, ut ait *Aeschylus*, veremur, ne docti illi viri ocellum *Colutho*, quem fere unum habet, ut Siculo *Cyclopi Ulysses*,

fer, eruant. Est certe fictio *χαρίσσα Bacchi* cum *Rixa* nuptias celebratum euntis. Comotationibus fixæ, ut umbra corpori, adhærent. Præterea volebat Noster *ἐπινοσιαζόμενος*, quod nemo facile probabit. Post *v. 47* debuerant asterisci collocari. Deest enim versus saltem unus, nisi plures; cujus hæc olim, ut probabile est, sententia fuit: *Ἐ manu arripiebat Rixa pulverem, quo caput conspergebat, currebatque ut lymphata, neque attraherebat suum, vel vestem*, ut pudicæ, modestæque ambulantes, fæminæ solent, sed sinebat pendere, currebatque *ἐπέησσα καὶ μαργώσα*. Unde apparet, neque *κόλπον ἐρύξας* follicitandum fuisse. *V. 68* pro *ἑφεδρήσεινα* malit Noster *ὑποδρήσεινα*. Sed vulgata recte habet, eumque notat, qui alteri a tergo stat, vel sedet, aut ei abeunti καὶ ἀπειπόντι succedit ἑφεδρός. Quemadmodum hic *Mercurius* a *Jovis* tergo tanquam minister sedebat. Patet enim ex ipso carmine, Deos in hoc convivio non accubuisse, sed sedisse antiquo more. Vitium latet in *τρίων*, pro quo οἶον scribendum, utpote. Reddit nempe rationem, quare *Jupiter Mercurium* vocavit. *Vers. 85* *σήμερον ἀγλαίῳ μὲ δικηρίνοισι* (vel *δικηρινοῖσι*) *προσώπων* sic reddit: *Hodie venustatem meam dijudicabunt*. Atqui debuerat: *Hodie venustas mea forme me debet a ceteris distinguere, δικηρίων ποιῶν*, præferendam efficere. Turbavit versus *95*, ubi *Venus* ait: *Habeo νέσεν ὄθεν Φιλότητος ἐμῆς ἐμὸν οἶσρον ἐλάσσω παλάμῃς ὠδίνωσι καὶ ἑθνήσκεισι γυνάικεσι*. Merito nempe illud *ἐμῆς ἐμὸν* inficetum, ideoque suspectum, visum fuit. Noster *Φιλότητι μεμιγμένον*, aut *Φιλότητος ἐνήσιμον*, conjicit. *Cel. Dorville* ἐμῆς νέσεν volebat. Nisi Poetæ permittendum est suum *ψυχρὸν ἄθυρμα*, crederemus, aptissimam mutationem esse *Φιλότητος ἐνήσιμον οἶσρον* (una syllaba ei efferendum, ut apud *Euripid. Androm. v. 1132,*) *sagittam à noris immissam*, vel quam immittere potest & solet. Certe, *οἶσρος* aptius hic esse, quam *οἶσρος*, persuadent non tantum id, quod de *arcu* præcedit, sed & sequentia, *ὠδίνωσι, dolent, & ἐθνήσκεισι, moriuntur*. Quæ verba magis vulneri, a sagitta inflictio, quam furori, conveniunt. *Μήπερ' ὦ δέσποινε, canit chorus*

Ecc mulie-

mulierum Corinthiarum apud *Euripidem* in *Medea*, *Venerem* implorans, v. 633: μήποτ' ὦ δάσπονα, ἐπ' ἐμοὶ χρυσίων τρέξων ἐφείης ἰμέρω χρύσατα ἄφικτον δίδεν. *Versf.* 107 debuerat ποιμενική ad exemplum *Cl. Hemsterbusii* dedisse. Sed hoc parum est præ sequentibus v. 108 & deinceps, qui multum in hoc opusculo negotii, si qui alii, facessiverunt interpretibus. Agedum, tenemus & nos bene de illis mereri. Describit Poeta *Paris*, qualis erat, cum *Mercurius* cum in *Ida* monte subito ἐπιστᾶς obruebat:

Ποιμενική δ' ὑπέκλειο βοῶν ἐλάττωρα καλαΐωνψ,
 Τοῖς ἐὼν, σύργγος ἐς ἦθεα βοῶς ὀδύων
 Ἀγροτέρην καλαίμων λγυρῆν εἰδίωναν αἰσῆν.
 Πολλὰκι δ' οἰσπέλοισιν ἐνὶ σαθμοῖσιν αἰσῶν
 Καὶ ταύρων ἀμέλησε, καὶ ἐκ ἐμπάξου μήλων.
 Ἐνθεν ἔχων σύργγος κατ' ἦθεα καλὰ νεμῆων
 Πανὶ καὶ Ἐρμῶνι φίλην ἀναβάλλου μολπῆν.

Quæ sic vertit Noster:

*Pastorale vero pedum, quo boves agebat, in ejus manu erat.
 Sic Paris ad suctas sedes lentus procedens, fistule
 Arundinibus agrestem argutamque cantilenam persequen-*
batur.

Sæpe vero, in pastoralibus stabulis canens,

Tauros neglexit, neque ovium curam gessit.

Inde fistulam gerens secundum pastorum consuetudinem,

Panī & Mercurio gratam modulabatur cantilenam.

Nihil dicemus de hac versione, etsi non pauca possemus, nisi id solum, quod *Paridis* nomen in secundum versum intrusum sit, quod in Græco non est. Ad locum hunc perdifficilem in notis habet hæc, non plura, quæ integra adscribemus: „Varie interpretati sunt viri docti.
 „*Cl. Dorvillii* sententia unice placet, & verissima est. *Versu*,
 „inquit *Vir* eruditissimus, 108 & 112 ἦθεα, *sedes*. Abunde ad
 „*Hesychium* hanc notionem illustravit in *h. v. nuperrimus* editor.
 „Conjeci aliquando, leviter emendandum, τείσες ἦς; σύργγος.
 „Sin secus cui videatur, non multum nunc obloquor; &
 & paulo post: „ἔθεν ἔχων, an ἔθεν δ' ἔχων? „Credibile fit ex

anno-

annotatione *Dorvilliana*, priores interpretes maxime in vocula ἤθεα æstuaſſe. Sed alia erant majoris momenti, quibus animum debuerant intendere. Si locum attente conſideres, apparet, *Parin* cum alio aliquo, quem habitu referebat, magni & clari nominis paſtore comparari, eamque in rem *verſus 108, 109, 110, & 111*, inſumi. Quos itaque, ſi quis velit, parentheſi poſſit includere. *Verſu* autem *112*, apparet, ſermonem ad *Parin* redire. *Paris*, ait Poeta, cum pera & pedo ſuo, quorum illa ad femora uſque ipſi dependebat, hoc autem ſub iſta hærebat, referebat - - ſed quem? Τοῖος ἑὼν, talis erat, ait. Sed quis? Latet procul dubio nomen proprium in voce Βάτο;: quod olim forte Βάτλος. Id certe quondam vulgare fuiſſe paſtorale nomen, vel ex *Theocriti Idyll. X*, & aliis Auctorum locis, patet. Conceſſo & conſeſſo hoc, fluit & alterum ſponte, τοῖος εὐσύργγος legendum eſſe. Forte quoque ἐς ἄγρην. Requiritur enim oppoſitam aliquod voci σαθμοῖσι, quacum tamen idem fere notat vox ἤθεα. Sed, ut clarius percipiant noſtram mentem Lectores, & ſuavius legant una ſerie ἐῆσων non inveniſtam, en illam, ut cenſemus emendandam & interpretandam, exhibemus:

Τοῖος εὐσύργγος ἐς ἄγρην Βάτλος ὀδύων
Ἄγροτέρην καλὰ μὲν λεγυρῶν εὐδίκων ἀοιδῆν.

Omittimus *verſum 110 & 111*, qui bene habent. Sed *verſu 112* legendum ἑὼν ἑλὼν εὐσύργγος. Talis in tali habitu ſcitus ille fiſtulator *Battus*, quando in præruptos (*Idæ*) montes & convallia ibat, & gregem agens, rudem Muſam ſtridulis calamis extundeſcit; tam ille Muſices amans, ut sæpe, deſidens in ſtabulis, domi præ cantus dulcedine tauros pariter atque oves paſtum agere obliviſceretur. Inde *Paris*, ex quo numeraret & curaret ſuum pecus, fiſtulam arripiens, canebat. Sed nimis diu jam uni loco inhæremus. Quin pergimus? *Verſ. 115* in iſtis, Κοῖν ἀδίδακτος ἔεσα, malleſcit, pro ultima voce, ἔεσα. Ante *v. 134* videntur quædam deeſſe. *Verſ. 138* ἡνὸς ἐπὶ πικρῶν Ἀθῆνην vertit *Minervam fortitudinis præſidem*. Recte quidem ad ſenſum. At Græca vox id non notat. Debuerat & hic &

versu 198 pariter, delete κ , correxisse ἐπ'ἀρεν. Versf. 139 forte Φαμί reponendum. Promitto te regnaturum. Versf. 157 Editor probabiliter pro δέξο conjicit δέξῃ, quod & nobis aliquando in mentem venit. Tota pagina 50 qui exhibentur versus Græci, inepti sunt & nugacissimi, adeoque obscuro, ut pigeat operosam iis medicinam admovere. Miramur tamen, Nostrium in v. 174, qui præcipue laborat, nihil difficultatis deprehendisse. Certissimi nempe fumus, eum ex asse Poetæ mentem assecutum non fuisse. Qui enim poterat, quæ sensu carent? Citius aquam e pumice, quam humanos illine sensus, excutias, aut ex Græcis pagina 52. Quid enim est ῥίζα σιδήρου ἀνεθλάσσης καρῆνων, radix ferri progeminare te fecit e capite. Versf. 195 legendum est τότε. In istis v. 200 ἐπ' εὐρέα νότα τιθήνης conjicit Noster pro ultima voce γαλήνης. Non male Posset quoque θαλάσσης. Sed eodem redit. Post v. 204 egregie supplet Editor ingenio lacunam Codicum omnium, addens hunc versum:

Πανόρων ἀέμων μέγα κύμα κύλινθε θύελλα,
quem e vetere Poeta hauserit, an confinxerit ipse, nobis non constat. Elegantias versus 222 non recte cepit,

ἔδὲ γαλήνης

Δηρὸν ἐρεσσομένην ἠκάεστο δᾶπος ἐρετμῶν,
neque maris sonitus, vertens, impulsus remis diu audiebatur. Atqui γαλήνη non est simpliciter mare, sed tranquillum tantum. Neque δᾶπος ad hanc vocem, sed ad ἐρετμῶν, pertinet. In γαλήνης est ellipsis ἄσχε, vel ἐπι, aut ὑπὸ, tempore tranquillitatis. Sensus est, neque audiebatur, tranquillo mari, e longinquo sonitus agitatorum remorum. Versum 269:

Τοῖα πέθω ποθέσσα λυγύθροος ἔνεπε νύμφη,

sic vertit: talia arguta nympba, desiderio incensa, locuta est. Mirum est, putidum illud πέθω ποθέσσα potuisse acrem nostrum vitiorum indagatorem fallere. Facile patet, si cum v. 249 comparatur, προθέσσα, accurrens, legendum esse. Versf. 274 ἀπό legendum pro ὑπὸ. Ἀπὸ Κρονίου γενέθλης. Versf. 321 pro λαβῆσα videtur aut λακῆσα, aut βολῆσα, & v. 341 τί μ' ἐφ'εγγάζει legendum, id est, τί μοι. Similis apocopes
exem-

exempla magno numero possent ex *Euripide* & aliis comportari, si operæ pretium foret.

Hæc habuimus in ipsum *Colubi* Carmen breviter dicenda. Nunc Animadversiones quoque lustremus, in quibus non contemnendam linguæ Græcæ peritiam & acre sanumque iudicium in recto a pravis secernendo, sciteque emendandi dexteritatem, luculenter Autor demonstravit, ita ut magnam de se spem excitaverit orbi erudito, quam si studeat non fallere, bene fecerit. Procedimus autem in his eadem, quæ cepimus, via, *Pag. 2* tentat *Hesiodi* ex *Theogonia* v. 48: ἀρχόμενα δ' ὑμνεῖσι θεῶν λήγασαι δ' αἰοιδῆς. *Vulneri*, ait, his verbis λήγασαι δ' αἰοιδῆς inflixit, medicinam efflagitat tum sensus, qui nullus extricari fere potest tolerabilis, tum correptio diphthongi ante consonantem. Hæc postrema causa sola Nostrum novas res moliri iussit. Nam, quod de impedito sensu verborum queritur, id frustra est. Nobis certe non tantum tolerabilis accidit, sed & bonus & clarus, præ quo sordet novum illud, nulliusque apti sensus, λήγασαι δ' αἰοιδῆς. Quo non adigat hominum animos infixa semel opinio? *Bentlejus* olim pro auctoritate sua legem sanxerat hanc, omnia ea loca, in quibus correpta sit ante consonantem diphthongus, debere, ut vitiosa, emendari. Qui quamvis jam sæpius refutatus fuerit claris argumentis apertus error, tanta tamen est *Bentlejanorum* pervicacia, ut omnia susque deque habere, & Autores corrumpere, quam a decreto magistri desciscere, aut ejus ἀνθ' ἀδείκνυ fateri, malint. Idem censendum de *Orphei* loco, qui *pag. 3* tentatur. Totum *Caput 3 Libri primi* multa refertum est doctrina, meritoque magni fit ab illis, qui *Aristophanem* in deliciis habent. Tractat insignem & difficilem locum Comici ex *Acharn.* v. 671:

Οἱ δὲ Θασίαν ἀνακικλῶσι λιπαρὰ πυννα.

Bene post *Küsterium* observat e veteribus Grammaticis pro quarta voce ἀνακικλῶσι legendum esse. Elegans quoque hoc, in *Θασία* subintelligi vocem ἀλμη. At, quod ultimam vocem in λιπαρὸν πυννα mutare velit, id ipsi permitti nequit. Nihil enim in ea quidem vitii. Notat enim garum *Thasium* in uncta & nitida patina contentum, in patina,

quæ ab infuso pingui garo nitet. *Pag. 13* tentat *Aristophanis* fragmentum, ab *Athenæo* conservatum *Lib. XI pag. 478*, ἄλλα ὑποπροσβύτερα γράει: Θασίη μέλανος μεσὸν κεραμυσομένης μεγάλης κοτύλαις ἔγχυσεν εἰς σφετερόν τιμας ἑδὲν αἰκοσμον. Hæc *Nofter* post *Casaubonum* emendat, de voce κεράμιον erudite disserit, & in hunc metri modum digerit, qua tamen opera, inani procul dubio, superfedere potuerat. Quis enim spondeat, *Athenæum* hæc e memoria non citasse, sed ex Codice scripto, nihilque verborum omisisse. Sed ita tamen *Nofter* refingit:

Ἐποπροσβύτερα γράει: Θασίη μέλανος μεσὸν κεράμιον
 Κοτύλαις μεγάλας χύσεν εἰς σφετερόν τιμας ἑδὲν αἰκοσμον ἔρωτι
 Βιαζόμενα μέλανος ἐπὶ ἀκρίτα.

Sed nimis hæc abeunt a ductu literarum κεραμυσομένης, & præstat quoque ἑδὲνα αἰκοσμον illo. *Casauboni* ἑδὲν αἰκοσμον, Putemus, in illo corrupto κεραμυσομένης latere κεράμιον ἐυχόμενα. Facile potuit terminatio εν in κέρμιον excidere, quod alibi haud raro factum observatur, ideo, quod illa per scripturæ compendium a librariis exprimi consueverit. *Ευχόμενα* autem credimus restituendum, quia bibaculæ mulieres, ab *Aristophane* in scenam productæ, solenni ejus more, antequam potent, Deos Deasque invocant. Ita in *Lysistr.* v. 199 sic loquitur *Lysistrata*. Male enim in vulgatis alteri hæc tribuuntur:

Φερέτω κύλικά τις ἐνδοθεν καὶ ζάμιον.
 Ὡ φίλταται γυναῖκες, κεραμειὼν ἕσας
 & antequam bibit, orat:

Δέσπεινα πειθῶ, καὶ κύλικι φιλοτησία
 Τὰ σφάγια δέξαι τῶς γυναῖξιν εὐμενῆς.

Sunt & alii, si bene meminimus, apud Comicum loci, huic similes. *Pag. 20* ventilatur Epigramma *Callimachi* quintum, in sic dictum piscem nautilum, quod, quia elegans est, apponemus:

Κόγχος ἐγὼ Ζεφύριτι παλαιότερον. ἀλλὰ σὺ νῦν με,
 Κύπρι, Σεληναῖος ἀνθεμα πρῶτον ἔχεις,
 Ναυτίλον, ὃς πελάγεσσιν ἐπέπλεον, εἰ μὲν αἴται,
 Τείνας οἰκίῳν λαίφθῃ ἀπὸ προτόνων.

Ἐὶ δὲ γαλιναῖη, λιπαρὴ θεός, ἔλθῃ ἐρίσσω

Πεσσὶν

Ποσσιν, ἰν' ὥσπερ καὶ τάνομα συμφέροται.

Ἔς τ' ἔπασον παρὰ θῆνας Ἰαλίδας, ὄφρα γάνωμαι

Σοὶ τὸ περίσκηπτον παίγιον, Ἄρσνείη.

Ita v. 1, ait Noster, lego cum magno illo *Bentlejo*. *Vers. 5*
 corruptum procul dubio illud εἰ δὲ γαληναίη, λιπαρὴ θῆς. -
 Oportuna admodum videtur lectio: εἰ δὲ γαληναίη λιπαρὴ
 θῆς (curreram) ἀλλ' ἐρέσων ποσσιν ἄν', ὥσπερ καὶ &c. In
 sequentibus apud *Athenaum* legitur θῆνας Ἰαλίδας, quod
 quam proxime veram scripturam exhibet. Legendum enim
 puto: ἔς τ' ἔπασον παρὰ θῆ' ἔς ἰαλίδας - ubi ἰαλίδας non de
 antiquo Cez oppido, quod *Iulis* dicebatur, intelligo, sed
 de quodam piscium genere. Erant enim ἰαλίδας pisces ve-
 nerenati admodum, qui, scopulis catervatim adherentes,
 ubi alios pisces, aut urinatos, in aquis conspicerent, sum-
 ma vi in eos irruebant, iisque sæpe vulnus lethale infere-
 bant. Hoc nisi admittas, non video, quo referas verbum
 γαίσιπίπτεν. Ingeniosa certe postrema hæc conjectu-
 ra. Sed, quod de verbo εἰσιπίπτεν monet, nihil est. Nam
 ἔς (in ἔς' ἔπασον) non ad πίπτεν referendum, sed ἔςς notat
 donec. Sed mittamus hoc cum aliis obscuris, & *versui 5* tan-
 tum adhuc paululum inhæreamus. Quod credidit Noster, ibi
 imperfectum requiri, θῆεν, pro ἔθειον, frustra est. Pender
 enim a communi ἔτλσον, quod præcessit. Si quid licet in
 ancipite & spinoso loco conjectare, forte posset λεγυρκεῖθ'
 ἔθας ἐρέσων ποσσιν ἄνός, ὡς ἢ, &c. Si quidem venti pro-
 celloso spirarent, navigabam olim, e domesticis & nauticis meis
 antennis prætensum tollens velum: obtinente vero tranquillita-
 te, navigabam, suaviter sonori maris pavementum (aut aquor)
 sulcans pedibus; quemadmodum & nomen meum, Nautilus,
 testatur, donec tandem &c. Tentent alii, & certiora profe-
 rant. Unum adhuc addimus, quod πρώτον in secundo versu
 nobis videatur suspectum. Legamus πρῆπτον, quod idem est
 atque περίπτετον in ultimo versu. Forte quoque Ζεφύροιο le-
 gendum versu primo, pro Ζεφύροτι, quod non capimus. Itaque
 sensus foret Epigrammatis: Olim eram Zephyro sacer, (utpote
 nauta,) nunc tibi sum, o Venus, beneficio *Arfinoes*, quæ,
 post-

postquam me præclarum habuit παίγνιον in sua supellecstile, tibi me Nautilum dedicavit, spectabile donarium. *Pag. 40 in Dionys. Noni I, 96; καὶ γαμῆ σαλπιγγι μελέζτο θυμὸν ἐρίων ἀντίτυπον σύριγγι*, reponit θεσμέν, loco vocis θυμὸν. Cui bono? Illud potuerat potius animadvertere, transponendas esse voces σάλπιγγι & σύριγγι, & hanc voci γαμῆ jungendam. Non enim novimus *tubam nuptialem*, at *tibiam* quidem novimus. Nisi forte nexus Ἰσκι & Αὐτορις mens adverteretur nostro conatui, id quod examinare, jam quidem nobis haud vacat. Necessaria quoque non est transpositio, quam *pag. 49 in Hesiodi Theogonia* tentat, *cujus versum 92 versui 86* subjungit, speciose quidem & *Homero* præeunte. Cum vero vulgaris *ομο* congruum satis sensum fundat, neque satis evidentum sit, *Hesiodum Homeri* exemplo voluisse, aut debuisse, adstringi, non putemus, temere quid novandum esse. *Pag. 65 Arati versui 33* dextram adhibet medicinam, pro vulgaris scribens: λίνω, ἐν εὐώδεσσι χασδὸν ἔρεσσι ἰδαίοιο ἀντρῶ, ἐγκαιτέθεντο. *Libri II Animadversionum Capite 2 pag. 81* affert exempla locorum, a transpositione, vel luxatione, corruptorum, & inter alia locum *Musæi* citat v. 219:

Ἄλλα, φίλη, πεφύλαξο βαρπινιόντα; ἀήτα,
Μὴ μιν ἀποσβέσωσι, καὶ αὐτίκα θυμὸν ὀλέσω,
Λύχνον ἐμῆ βιότοιο φασφόρον ἡγεμονῆα.

Loco vocis θυμὸν, λύχνον malit. Non enim ipsi animus est quidquam hic quidem translocare. Nobis non tantum non necessarium hoc tentamen, sed & incongruum, videtur, quandoquidem difficultates vocula μιν non tollit. Fingamus, conjecturam ejus probam esse. Debuerat certe μὴ λύχνον ἀποσβέσωσι, καὶ αὐτίκα αὐτὸν ὀλέσω, *ne venti lychnum extinguant, & ego illum perdam*, non vice versa, *ne illum extinguant, ut ego lychnum perdam*. Quam hoc etiam languidum! Quid? si quis Latine sic scriberet: *Cave, amica, ventos violenter spirantes; ne illum extinguant, (quo facto de vita mea foret actum,) illum lychnum, mei spiritus radiantem ducem; cumne scriptorem jure reprehendas, an istam, quam*

quam modo exhibuimus, magis probes loquendi infantiam? Si quid tandem necessario movendum in hoc loco foret, uti non est, quidni potius verbum *λύχρον ἐμῷ* &c. verbum *μή μιν* anteponas? Pag. 88 locum ex *Æliani Historia animalium VI, 37*, tentat, ubi legitur: *τὰς θρίστας θηρίσι τὰς ἐκείθων ὠδῆς μέλις χορηγοῦται*. Negans, verborum sensum sibi perspicuum esse, refingit *ὠδῆ συμμελεῖ καὶ χορηγοῦται*. Non recordabatur egregius juvenis, *ὠδῆν* & *μέλις* diversa esse. Sciebat enim procul dubio. Alias non dedisset *ὠδῆ συμμελεῖ*, id est, *oda*, quæ est cum *melos*. Aut, si ignoravit, ignoravit quoque significationem & vim suæ conjecturæ. Quod ridiculum foret. Ὄδῆ est simplex cantus, vel actus canendi. *Μέλις* autem sunt, quæ modulando proferuntur, verba, vel etiam modulus artificiosus canendi. Illud Galli *le chant*, hoc autem *un air, air de Musique*, appellant. Neque infrequens est Græca dictio *ὠδῆς μέλις*. *Aristophanes* certe in *Ranis* *ὠδῆς ἐν πολυμελιμύθοις μέλεσι* habet. Alterum, *ὠδῆ χορηγοῦται*, quod nobis commendare vult, prorsus non intelligimus; & si quid in his literis valemus, ne Græcum quidem pronuntiamus. Pag. 92 festivum tentat *Alciphronis* pag. 192 ed. *Bergl.* locum, de quo plura diceremus, nisi ad finem properandum nobis esset, qui jam nimii fuimus. Nudam igitur nostram hoc de loco proponemus opinionem, alii, qui velint, examinandam. Ἄλλ' ἂν τρέμει, νῆ Δία, *Thryallis* ait, scortum, sibi quasi ipsa objiciens hæc. Ἄλλ' εἴ (est responsio ad istam objectionem) εἶπε ὑπερμειδιώσα (nempe *Thryallis*) ὡσπερ ἡ *Μυρρῆνης* (non tremis scilicet mea *πυγῆ*, ut illa *Myrrhines*; sed multo magis). Καὶ τοσούτων ἕμα παλμῶν &c. Et simul, hac dicens, tantum excitabat fluctum &c. Pag. 128 in *Orphei Suffim. X, v. 13*, sollicitat *βαθύσπορον ὕδωρ*. At immerito. Non enim derivatur a *σπορά*, ut videtur, sed idem est atque *βαθύπορον*, aqua, quæ per profundum suum vehit & portat naves, vel per cujus profundum iri & penetrari potest. Eadem hæc forma, per *σ* abundans insertum, atque *θεοσφόρο*; aliæque multæ similes. Efferatur *βαθύσπορον*, non *βαθύσπορον*, & difficultas omnis aberit. Pag. 149 egregie locum *Apollonii Rhodii II, 86*,

emendat, pro vulgato *κατήμυσαν* scribens *κατήμυξαν*. *Liber tertius* Animadversionum ad *Coluthum* inde a pag. 127 non pertinet, sed miscellaneos variorum Autorum locos tractat. Ejus *Cap. 4* insigniter promeritus est Autor de *Aristophanis* illo *Eccles. v. 615 seq.* de quo ipse relegendus.

Hæc habebamus de tribus *Lennepii* Libris Animadversionum in *Coluthum* dicenda; cui præclarum specimen & bonæ frugis plenum gratulamur. Stricte in cum nostris ne offendatur, rogamus, quas neque malignitas, neque odium hominis, quem nunquam vidimus, sed solus veritatis amor, & nostrum hanc quoque rei literariæ partem promovendi studium, distavit. Eo illæ ipsum potius impellent, ut pergens, quo cæpit, pede, nobis olim felicis ingenii sui maturos fructus edat.

RAGIONAMENTO DI GIO. BRUNACCI SOPRA IL
Titolo di Canonichesse nelle Monache di S. Piedro, &c.

hoc est,

COMMENTATIO DE APPELLATIONE CANO-
nicarum in virginibus votivis S. Petri, Autore
JOANNE BRUNACCI.

Patavii, e typographeo Seminarii, 1745, 8.

Plag. 5.

Dissertationem epistolarem Autor hanc inscripsit virginibus, Deo consecratis, quæ Cænobium S. *Petri* incolunt Patavii. Monasterium hoc ecclesiæ cathedrali olim tanquam membrum & pars adhæsit. *Orfato* visum fuit id ipsum ex vetusto Diplomate comprobare. Exhibet illud ipsum *Brunaccius*, Italice canversum. In eo fit mentio *Canonicarum Monacharum*. In aliis Diplomatis ibi vocantur Monachi omnium Sanctorum 38 ex universo *capitulares*. Non est nostrum, censum inire monasteriorum fœmineorum, quæ Patavii ac in tractu circumvicino existant. Inveniuntur ibi passim *Monachi Canonici*. At *Monachas Canonicas* ibi solum S. *Petri* monasterii virgines sacras commorant

Pag. 6.

17.

morant documenta, literis memoriæ ibi prodita. Privilegio-
rum confirmatio, A. 1316, 19 Martii, effectui data, quam
Auctor in Italicum convertit, hujus rei est testis. Ab Episcopis
ipsis appellationem *Canonicarum* obtinuerunt virgines illæ
votivæ. Exstiterunt Patavii jam medio ævo monasteria,
Monachos & Monachas simul complexa. A. 1265 in mo-
nasterio S. *Mariae di Fistomba*, postulante Episcopo, viri
quidam in eo fuerunt occupati, ut monasterium tale divi-
derent in duo monasteria, unum Monachorum, alterum
Monacharum. Mixtum ejusmodi & promiscuum mona-
sterium erat id etiam, quod *omnium Sanctorum* vocatur.
Poterant colloqui Monachæ cum Monachis viris vicissim,
nec tamen ad mensam, sed in loco publico, qui *parlatorium*
appellabatur. Nostri eum vocant *Sprachhaus*. *Alexander IV*
Anagnii, anno Pontificatus sexto, 23 Jan. dedit literas ad
monasterium S. *Mariae di Fistomba* Benedictinum, Patavii
florens, Episcopi Patavini precibus adductus, postulans, ut
Monachi Monachæque separarentur, ac in monasteria distri-
buerentur distincta. Monasterium S. *Petri* A. 1223, 1 Aug.
ac sequentibus habuit & Monachos & Monachas. *Mura-*
torius hos Monachos, qui *conversi* vocati sunt, convertit in
ministros famulosque monastico vestitu insignes, ac extra
monasterium habitantes, *Dissert. LXVI Tom. V Antiq. Ital.*
Ostendit autem Noster, *conversos* hosce excelluisse ministris
ejusmodi, ac fuisse Monachos, una cum virginibus sacris in
monasterio eodem viventes, idque comprobatur ex diversis
chartis, Seculo XIII scriptis. *Canonicos Monachos* existisse,
patet ex Anonymi *Vita Meinverci Cap. 3 §. 19*. Patet etiam
id ipsum ex Diplomatum bene multis, quorum numerosam
seriem laudat, ac carptim indicat Noster. Sufficiebat, teste
Symmacho, rediisse ad stabilitatem famæ publicum testimo-
nium. At hic testimoniorum nubes præsto est, quam soli-
citare eo minus fas est, quo densior illa est & illustrior.
Bullatis enim Pontificum literis omnia sic dilucent, ut inter
Pontificios nemo amplius debeat inficiari, existisse & exstare
adhuc Monachas Canonicas & Canonicos Monachos, Mo-
nachos-

Pag. 19.

23.

25.

29.

35.

37.

46.

80.

nachosque eidem monasterio cum Monachis virginibus addictos.

PETRI VAN MUSSCHENBROEK INSTITUTIONES Logicæ, præcipue comprehendentes artem argumentandi, conscriptæ in usum studiosæ juventutis.

Lugduni Batavorum, 1748, 8.

Plag. 13.

Cel. Autor in Prolegomenis ex Psychologia ea præcipue, quæ ad intelligenda Logices præcepta sunt necessaria, exponit; unde generatim intellectus nostri operationes, prouti varia ratione in anima nostra contingunt, aliaque, quæ huc spectant, explicantur. Hisce peractis, ad dilucidanda Logicorum præcepta progreditur, & *Cap. I* doctrinam de ideis tradit. Variæ hic idearum distinctiones, in ruitu objectorum, de quibus formantur, occurrunt, prouti illa vel extra, vel intra, nos esse concipiuntur. Infera doctrina de signis nostrarum idearum, uti vocabulis, pergit in tradenda idearum differentia, & ad modum cognitionis nostræ hic potissimum respicit, ubi præcipua & utilissima de universalibus doctrina, quippe quæ omnium nostrorum ratiociniorum genuinum fundamentum constituit, simul occurrit. *Cap. II* considerantur judicia & propositiones, & omnia judiciorum discrimina exemplis luculentissimis illustrantur, ita ut hæc doctrina captui tironum, in quorum gratiam has Institutiones Cel. Autor composuit, sit optime accommodata. *Cap. III, IV, V*, generatim quædam de ratiocinio, de figurarum quatuor comparatione, & de inveniendo & ordinando medio, præmittit, quibus suppositis, *Cap. VI, VII, VIII*, regulas Sylogismorum conjunctivorum, compositorum, & imperfectorum, per omnes modos & figuras tradit. Hæc tota argumentandi ars ita exposita est, ut regulas Logicorum circa ratiocinia quævis observandas semper sequantur argumenta, quibus de harum regularum veritate constat. Hæc ipsa vero doctrina

doctrina, etsi a multis fusius sit pertractata, & sub demonstrationis rigorosioris nomine confirmata; a prudentioribus tamen varia vitia, quibus ejusmodi demonstrationes laborant, sunt observata. Nec eorum methodus videtur esse probanda, qui hanc argumentandi artem in se planam facilemque, assumta præter rem omnem distinctionum coluvie, ita explanant, ut res, quæ multo faciliori methodo tironum captui poterat accommodari, multo obscurior & difficilior evadat. Rem igitur studiosæ juventuti gratissimam atque jucundissimam fecit, tradendo hanc instituendi rationum theoriam. Et, cum quævis regulæ ex genuinis fundamentis sint deductæ, pluribusque exemplis illustratæ, ex hoc opusculo tirones absque omni temporis dispendio regulas in ratiociniorum formatione observandas optime poterunt addiscere. *Cap. IX* regulas quasdam compendiosas proponit, quarum in ratiocinando non vulgaris est usus. *Cap. X* varia Sophismatum genera explicat, quorum indoles ut eo melius intelligatur, varia Auctor, olim excogitata, sophismata recenset, eaque suo examini simul submittit. *Cap. XI* methodum disputandi subjungit, eaque, quæ ab utraque parte in disceptando sunt observanda, proponit.

Versuche und Abhandlungen der Naturforschenden
Gesellschaft in Danzig, erster Theil.

hoc est,

TENTAMINA ET COMMENTARII ACADEMIÆ
naturæ exploratricis, quæ Gedani congregatur.

Pars I.

Gedani, ex officina Schreiberiana, 1747, 4 maj.

Alph. 3 pl. 6, Tabb. æn. 8.

Naturæ arcana rimandi studium variis eruditorum Societatibus partim sub publicis Principum auspiciis, partim inter privatos parietes, erigendis occasionem præbuit. Ad posterioris generis Societates pertinet hoc, quæ a Viris quibusdam doctis, & in republica literaria claris, aliquot ab-

F ff 3

hinc

Pag. I.

hinc annis Gedani instituta est. Ea primos laborum suorum fructus presenti opere publice exponere decrevit. Singularum itaque Commentariorum aliquam Lectoribus nostris notitiam exhibebimus, effecturi ita, ut nemini non instituti ipsius possit ratio intelligi. Primo quidem Cl. *Henricus Kühnius, Mathem. Prof. Gedan. novi & perfectioris librarum generis descriptionem* tradit. Initio principia elementaria de æquilibrio in genere, de vecte, plano inclinato, &c. exponit. Dein varias condiciones librarum examinat; quænam sit relatio inter excessum ponderis in una lance, supra pondus in altera, & inclinationem vectis, docet; variasque huc spectantes quæstiones solvit. Denique describit novam libram, a se inventam, quæ vecte gaudet orichalceo, formam parallelepipedo præ se ferente, & indice, inclinationem vectis, ope semicirculi in gradus divisi, monstrante. Quænam in constructione ejus observanda sint, ut pondera tam æqualia, quam inæqualia, ejus ope multo majori cum rigore, quam per libras communes, examinari, nec non in partes exiguas dividi, possint, copiose declarat; varia etiam experimenta, cum ejusmodi libra, actu constructa, instituta, describit; unde patet, eam, si exacte & omni adhibita cura construat, facile præripere palmam libris huc usque usitatis, & in Physica experimentalis maximo cum usu adhiberi posse. 2) Cl. *Jac. Th. Kleinus, Secretar. Gedan. & Soc. Lond. Socius, in experimentum Thümmigii, de floribus, per aliquot annos conservandis*, inquirat. Exposuit nimirum Thümmigius in *Tentaminum explicandi notabilia natura phenomena*, vulgato sermone conscriptorum, *Parte III ex Bæclero artificium*, flores per aliquot annorum spatium incolumes conservandi; quod fieri posse contendit, in arena sicca eos defodiendo, & causas quoque ejus rei explicare conatur. Sed, non solum rationes ejus non omni evidentia & certitudine gaudere, sed & ipsum experimentum fallere, ostendit Autor. 3) *Mich. Christ. Hanovius, Phil. Prof. Gedan. Comparationem mensurarum & ponderum Gedanicum cum iis, quæ ab Academiis Parisiensi & Londinensi usurpantur*, instituit.

76.

90.

lituit. Multa hic collegit, ipseque expertus est, Cl. Autor, quæ uno conspectu cognoscere, tam in Physica experimentalis, quam in vita communi, admodum expediet. 4) *Piscium causam* egit, eosque *nec mutos, nec surdos, esse*, ostendit *Kleinus*. Occasionem ei dedit *Epistola, Bibliotheca Gallica Tom. XXXVII P. II pag. 273* inserta; qua Anonymus, pisces omnes surdos esse, muti cum sint, statuere conatus est. Contrarium multis observationibus & ratiociniis evincit *Noster*. 5) *Novam machinam aquas libellandi, inter duo loca a se valde disita, & flumini adjacentia*, invenit *Kübnius*. Primo varias observationes, ad artem libellandi in genere spectantes, affert; quo in primis pertinet, quod de errore, in methodum libellandi ordinariam irrepente, si prope ripam fluminis instituatur, notat, refractione nempe, vaporibus aquosis, ex flumine adscendentibus, oriunda, quæ in distantia paulo majori observationem reddat admodum lubricam. Essentialia instrumenti novi eo redeunt: Duæ naves in utroque loco fluminis disponuntur. Utrique annectitur tubus vitreus. Horum orificia inferiora connectuntur tubo coriaceo, ab una nave usque ad alteram pertingente, & undique contra aquæ transitum probe clauso. Si jam tubo vitreo inferiori infundatur aqua, donec per tubum coriaceum ad rubum vitreum superiorem perveniat, & in æquilibrio consistat; noteturque altitudo aquæ in utroque tubo supra fluminis superficiem, earum differentia dabit depressionem aquæ in data longitudine. Silentio nobis prætereunda sunt, quæ, ad exactam instrumenti constructionem, & usum, pertinentia, pluribus exponit Autor. Ceterum nemo ibit inficias, hunc libellandi processum, si cum debito apparatu (quem exigit satis magnum) instituatur, rigore suo sese præ omnibus aliis commendare. 6) *Historiam electricitatis* tradere suscepit *Dan. Gralath*. Primum ejus specimen præsentis parte exhibet, eoque, quid hac in re actum sit ab antiquioribus, a *Gilberto, Ottone de Guericke, Academia Florentina, Boyleo, Hauksbejo, Grajo, du Fay, Schillingio, Whelero, Desagulierio, Hansenio, Bosio, Krügero, Ludolfo, Kratzensteinio,*

Pag. 106.

143.

179.

steinio, *Quellmalzio*, *Teskenio*, *Wincklero*, usque ad A. 1745
 declarat. Horum inventa, observationes, ratiocinia, per-
 spicuo bonoque ordine exponit; adeo ut, laborem hunc,
 ejusque continuationem, historię inventorum amatoribus
 pag. 304. pergratum fore, confidamus. 7) *Hanovius vim flandi* ad
 mensuram reducere conatus est. Primo de condensatione
 aeris per pressionem datę magnitudinis varia notat, & ex-
 perimenta affert. Dein modum ostendit, vim flandi, qua
 aliquis pollet, actu mensurandi; vel per spatium, in quod
 aer, tubo vitreo extremitate clauso contentus, ope guttę
 mercurialis flando potest redigi; vel per pondus, quod ves-
 ficę datę appensum, aut superimpositum, potest flando ad
 certam altitudinem elevari; vel per pondus, quod, lanci
 librę impositum, flatus, in alteram lancem factus, attollere
 valet; vel denique per altitudinem, ad quam aqua, ex tubo
 incurvato flando profliens, ascendere observatur. De hisce
 334. omnibus varia experimenta instituit. Sequuntur 8) *Kühnii*
de aeris subtilitate & visibilitate cogitata. Observat nempe,
 insignem aeris subtilitatem vulgo ex hoc quoque inter alia
 fundamento affirmari, quod ejus particulę omnem visum
 effugiant. Hoc ratiocinium omni evidentia & rigore præ-
 ditum esse, negat. Etsi enim verum sit, corpus, particulis
 subtilibus constans, visui subijci non posse; non tamen pa-
 riter vice versa valere, corpus, cujus particulę non sint visi-
 biles, etsi satis contiguę, magna subtilitate gaudere. Alias
 enim, præter subtilitatem, hujus rei posse esse causas.
 Primo enim, ut corpus videri queat, requiri, ut in justa ab
 oculo sit distantia, quo ejus imago debita in retina formari
 queat; aerem vero non solum oculum ubique extrorsum
 cingere, sed & in ipsis oculi humoribus, ipsaque retina,
 ubique reperiri. Dein objectum videri non posse, nisi
 lumen, quo gaudet, excedat ad sensum illud, quo jam ipse
 oculus illuminatur, (qua de causa e. g. stellę interdiu
 videri nequeant, &c.) contra aerem eundem habere luminis
 gradum cum ipso oculo. Denique corpus nullum videri,
 nisi radius lucis ab eo reflexis, adeoque corpus eo magis
 oculum

oculum effugere, quo magis est pellucidum; quæ nova sit ratio, cur aer non possit conspici, nisi valde remotus radiis ab eo reflexis oculum feriat, quemadmodum contingat in corpusculis. 9) De plantis marinis disquirat Kleinius. Pag. 346.

Primo de nova sententia, quam Cel. de Jussieu proposuit, Lithophyta non in vegetabilium censum referenda, sed pro domiciliis vermium marinarum potius habenda esse, quid ipse sentiat, exponit, & variis rationibus, eam nondum omni certitudine gaudere, ostendere conatur. Dein de distributione commoda plantarum marinarum agit, & plurimum terminorum, qui in hac parte Historiæ naturalis usurpari solent, significatum explicare studet. Ipsam sciagraphiam speciminis loco hic addemus:

Plantarum marinarum

Ordo I,
Litho-
phyta.	1. Litho-
thamni
Carcu-
scule	A. Substantia solida: Corallium solidum.
		B. - - - fistulosa: - - fistulosum.
		C. - - - porosa: - - - porosum.
		D. - - - caule ramisque insectis: - - articulatum.
Ordo II,
Kerato-
phyta.	2. Plantæ
acaules;
sessiles.	A. Cannulosa, cellulosa: Lithophytum cannulosum.
		B. Porosa, stricte: Pori.
		C. Lichen corallinus.
		D. Agaricus corallinus.
		E. Tubera corallina.
Ordo III,
Amalo-
phyta.	3. Fungi corallini (petiolis a tuberibus diversi).	1. Ramis ramosis, arbuscularum more.
		2. - - cirrhosis, in extremitate capillaceis.
		3. - - undique conjugatis, reti- vel statelliformia
		4. Simplicita (non ramosa), Acarbaricum.
Ordo IV,
Spongo-
phyta.	1. Fuci.	1. Spongia mollis, bibula; antiquis fæmina.
		2. - - spissa; antiquis mas; vulgo Alcyonium.
		3. Pumex; Tophus marinus; Adarce & Anomalophyta.

10) Hanovius de bilancibus frumentariis commentatur. Non Pag. 357.

Pag. 387.

de constructione solum & usu earum agit, sed & varia, ad perfectionem earum peridonea, affert, plurimæque experimenta, circa varia frumentorum genera a se cum cura instituta, exponit; quæ omnia œconomix cultoribus pergrata, & ad usum vitæ utilia, judicamus. 11) *Maculas solares, earumque a sole distantiam*, examini subijcit *Kühnius*. Historiam inventionis macularum, præcipua, quæ de earum natura & ortu concludi possunt, eas observandi methodum, principio explicat. Dein modum, distantiam earum a sole determinandi, ex observato tempore moræ tam ante discum solis, quam post eum, exponit. Invenit vero, posita secundum *de la Hire* diametro solis apparente = 32', 10", cum *Casino* distantia solis a terra = 22000 semid. terræ, mora maculæ ante discum = 12^d, post eum = 15^d: distantiam ejusdem a superficie solis = 1, 503 semid. terræ, seu = 1292½ milliar.

407.

Germ. proxime. 12) *Quæstionem, quamam sint aves erraticæ, quæ gregatim discedentes, item quo loco plurimæ aves tempore hyberno vitam transigant*, dilucidavit *Kleinus*. Utriusque dictorum generum catalogum prolixum tradit. Dein de hirundinum speciatim & ciconiarum domiciliis hibernis disquiri. Hirundines sub aqua, in cavernis, &c. commorari, ac sæpe retibus inde extrahi, sapore penitus oppressas, non eruditorum solum judicio, sed & multis testimoniis piscatorum aliorumque quasi judicialibus, hic insertis, confirmat. Inprimis refutat *Zornium*, in *Petivothæologia*, easdem in exteris regiones avolare, statuentem. Pariter ciconias non in terra remotas discedere, sed etiam sub aquis tempore autumnali & hyberno latitare, (quæ communis est Autorum opinio,) veri admodum esse simile ostendit. 13) *Experimentorum quorundam electricorum, a se institutorum*, notitiam præbet *Gralath*. Primo de scintillis electricis, & corporibus per eas accensis, varia profert. Dein, quid cum machina *Kleistiana*, qua vis electrica admodum augetur, expertus sit, enarrat. Porro, qua ratione animalia minora, ut aves, electricitate enecaverit, docet. Denique cogitata affert de vi electrica ad mensuram reducenda. Quantitatem attractionis,

306.

quam

quam exercet globus electricus in varia distantia, ope bilancis accuratæ mensuravit. Sed ad efficaciam scintillarum electricarum, aliosque effectus, ad certam legem exigendos, & inter se comparandos, nos adhuc cognitione satis distincta destitui, fateatur. 14) *Hanovius experimenta quadam nova, circa phialas vitreas, iclu silicis dissiliantes, a se facta, exhibet.* Pag. 534.

Impetum, quem absque fractione sustinere possunt, variis modis tentavit; fundum malleo ponderibusque cadentibus percudit, magnis ponderibus oneravit, limæ subjecit, corporibus variis non acutis parietes internas percudit, aliisque multis modis affectit. Contra corpusculis minimis, modo sint peracuta, e. g. frustulo silicis pondere $\frac{1}{4}$ grani tantum æquante, sed quatuor cuspidibus armato, permultas phialas diffregit. Variæ in dissiliendo occurrunt circumstantiæ. Phiala, calamo scriptorio intus agitato percussa, & iterum in quietem posita, demum post tres quadrantes horæ cum fragore dissiluit. Aqua infusa effectum consuetum non impediit. Explicationem horum phænomenorum, experimentis innitentem, alio tempore se traditurum, promittit Cl. Autor. Agmen claudunt 15) *Kibnii de cauda Comætarum origine* cogitata. Præmisit varia de natura & motu Comætarum, & inprimis egregias *Cel. Heinsii* de Cometa anni 1747 observationes, & *Cel. Euleri* calculos pluribus explicavit. Sententia Cl. Autoris de cauda Comætarum eo breviter redit: Globum vitreum, aqua repletum, & introrsum alium globum opacum habentem, solumque per foramen cameræ obscuræ oppositum, caudam formare, cometicæ similem, observavit. Non ergo dubitat hujus originem a luce in atmosphæra cometæ refracta, & ab æthere ad nos reflexa, derivare. Hanc explicationem omnibus phænomenis satisfacere, nec difficultatibus opinionis communis, de origine caudæ ex vaporibus, premi, putat. Existentiam quoque ætheris, hac in re necessariam, variis argumentis defendit. Objectionem hic inprimis formari posse, nemo non videt, quod nempe hac ratione sequatur, omnes planetas quoque caudatos debere conspici. Concedit Autor, eos caudis præditos, sed, ob varia

546.

impedimenta has conspici posse, negat. Terram vero eauda ornata, quæ interdum etiam videri queat, affirmat. Imo, lumen zodiacale nil aliud esse, quam ipsam hanc caudam, asserere non dubitat. In fine animum addere conatur hominibus a cometa perterritis; errasse *Newtonum*, cometæ tantum caloris gradum tribuentem, nec augeri calorem, cometa ad solem accedente, quin potius minui, docet. Has Cl. Autoris sententias eruditorum iudicio merito relinquimus. Ceterum non possumus non maximopere laudare Clarissimorum Sociorum institutum, huiusque laboris continuationem tam ad scientiarum augmentum, quam ad vitæ communis usum, multum collaturam, confidimus.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA,
ad incrementum Scientiarum, ab his, qui sunt in colli-
gendis Eruditorum Novis Actis occupati, per
partes publicata.

Voluminis V Pars III.

Lipsiæ, in officina hæredum Lanckifianorum, 1747. 8.

Plag. 12.

- Scenam hic aperit *Petri Zornii*, diligentissimi quondam scriptoris, *Historia concertationis in ecclesia Constantinopolitana de questione: An Christus mediator sibi ipse satisfecerit.* In libro de Fide ad *Petrum Diaconum*, qui *Fulgentio* potius, quam *Augustino*, iudice *Pinio*, tribuendus videtur, Cap. 2 legitur relatam, nos per *Christum sacerdotem ipsi* qua Deo esse reconciliator. Concinit *Paulus 2 Cor. V, 19, Rom. V, 10.* Vindicat doctrinam adversus *Valentinum Smalcium B. Wolfgangus Franzius. Nestorius* videtur Nostro, hæc præfato, agnovisse in
379. Christo duas quidem naturas, at unam personam. Provocat Noster eapropter ad Acta Concilii Ephesini. Synodo Constantinopolitana A. 1166, 26 Jan. imperante *Manuele Commeno*, ac præfidente *Luca Patriarcha*, decretum fuit, Christum mediatorem sibi haud satisfecisse. Secus sentientes agro Constantinopolitano eiekti. Synodus providere voluit, ne duæ in
382. Christe
- 384.

Christo personæ admitterentur. Succedit huic Commentatiunculæ *Gottlobii Friderici Gudii Diff. critica pro Hilleriana sententia de origine & sensu τῶν Κτιῶν & Κρι.* Autores notarum margini V. T. adscriptarum voluerunt analogiæ Grammatices Hebraicæ consultum. *Hillerus* varietatem illam repetiit a diversis voluminibus ab *Esdra* manu exaratis, qui, ducente Spiritu sancto, non una ratione mentem scriptoris primi expresserit. Collaudarunt hanc sententiam *Wagenseilius*, *J. H. Heideggerus*, *Henr. Bened. Starckius*. Obrectarunt ei *Meyerlinus* & *Joannes Clericus*. Desiderarunt non nihil in invento *Hilleriano Jo. Gottlob Carpzovius*, *Petrus Christianus Kempfferus*, alii. Luculentis sane testimoniis haud traditur, *Esdram* ei operæ se impendisse. Autor tamen est *Josephus*, Judæos curasse, ut, si propter ingruentia bella scripturæ veteres dissiparentur, pace reddita, eæ a superstitiibus sacerdotibus recognoscèrentur & instaurarentur. *Esdram* Judæi putant libros restituisse sacros, vel reparasse. Adstipulatur eis *Clemens Alexandrinus*. Videtur *Esdra*s Codicem unum cum altero contulisse. *Carpzovii* inprimis objectiones Nostro sic videntur comparatæ, ut, eis dissolvendis operari, ipse industria sua dignum existimaverit. Excipit hunc *Gudii* laborem *Continuatio secunda Supplementi in Hadriani Relandi Librum III de Urbibus & Vicis Palestina*, Autore *Jo. Christoph. Harenbergio* exhibita, complectens literas *I, K, L, M, N*. Locus *Joan, Janoeb, & Jabneel*, hoc judice, est idem. *Godschi* est *Gschur*. *Jaar Ps. CXXXII, 6*, est *Kiriath-Jearim*. *Jabata* est *Theba*, seu *Tebet*, *Samariam* inter & *Scythopolin*. *Jabesch* a *Bacatha* differt. *Jano* alia est *Samaritica*, alia *Naphthalitica*. *Jaris*, seu potius *Laris*, est *Rhinoelura*. *Javan* est *Græciæ Megara*. *Jenssus Herodoti* videtur esse *Minois ad Gazam*. De urbe *Jerusalem* & *arcq Antonia* copiosius disferitur. *Jardan* vicus legitur apud *Josephum* & *Pseudo-Hegeppum* loco *Nardan*. *Ir baberes* est *Cercasorum* in nomo *Ægypti Memphitico*. *Kadmonitæ* ad fluvium *Kdumim*, seu *Kifchon*, locantur, *Kedareni* prope *Saracenos*. *Dan* septentrionalis haud differt a *Letane*, *Laisch*, *Lelchem*, *Lascharon*. *Laura nova* in *Chuzcha* fuit *monasterium* prope

Pag 385.

390.

393.

408.

410.

419.

421.

425.

- Hierichunta. *Lebba*, urbs ficta, est restituenda in urbem *Jebba*. *Mabfara*, Mafaris, Moseroth, Bozra, Somorra, Petrae fuit confinis. *Machpela* locus fuit ad radices montis Ebal. *Madmen*, urbs Moabitidis, dicitur alibi Dimon, Dibon.
- Pag. 431. *Magdolon* ad finum Arabicum existit nullum. *Mamre* est ipsa Sichem, & *Elon* est *Aulon*, tractus convallibus interceptus. *Elon* in quercum & terebinthum frivole fuit mutatum. Ad locum *Matta-reab* Autor de exitu Israelitarum ex Aegypto geographia exponit, *Clementem Alexandrinum* secutus. *Massecca*, urbs Idumaeae, ipsi est eadem ac
443. *Mesech*, *Mafreca*, *Saraca*. *Meara* est ipsi campus *Macra*, seu *Magora*, prope Beryrum in Syria. *Mehusal* *Ezechielis* est eidem *Mallylla*, seu *Marfilia*, Galliae Narbonensis. Regiones regnorum *Minus*, *Ararat*, & *Aschkenas*, deprehendit in Arabia felice, ubi *Minai*, *Gerrai*, & *Afcite*, a vetustis scriptoribus locantur. In lin. 19 p. 449 legendum: *Eminus id vidit Cotovicus II, 1, p. 146*. In extrema pagina 451 parte annotatio, ex *Josepho* decerpta, partem contextus constituere debet post verba: *Neronias est Casarea Philippi*. *Nineven* *Jona* idem Autor credit esse oppidum Ammonitidis, ac, veterem *Ninon*, seu *Nineven*, ad Euphratem existisse, docet. Reliqua omittimus. Sequitur *Averroes cum Arreis Avicenna*, spontanea hominum generationis patrono, temere non confundendus, *Pauli Theodori Carpovii*, LL. OO. & Theol. Catechet. in *Academ. Rostoch. Prof. Ducal. P. O. Observatio*. *Guilielmus Harveus*, Anglus, primus expositionem de hominis generatione aggressus fuit. *Pocockius* in *Prasatione* ad librum *Abi Jaatar*, Oxonii A. 1671 editum, specimina opinionis, quae ante *Harveum* viguit, protulit. Ante eum enim religioni erat nemini, generationem hominis pro spontanea & *αυτοματω* reputare. Praecipue tamen sic senserunt *Avicenna*, *Averrhoes*, ex nonnullorum sententia, *R. Gershom*, ac lasciviens ille *Pererius*. De *Averrhoes* testis est *R. Levi ben Gersom*, alias
461. *Magister Leo de Banjolis* dictus, in *Comment. ad Mosis Pentateuchum Sect. 28 n. 8* tradens, illum animalium imperfectorum originem ex putredine accessivisse. *Avicennam* idem statuisse,

statuisse, docet R. Salomo Motat, Hispanus, in libro *Marglior
 tobor*, Amstelodami A. 1722 edito, *f. 11 pag. 1.* Samuel is erat
 dicendus, non Salomo, ut paulo post indicavit Cl. Autor. R.
Immanuel, Salomonis filius, post eos præcipue laudibus ex-
 cellens, eandem *Avicennæ* vitio vertit opinionem. At in Pag. 464
Avicennæ monumentis nihil ejusmodi legit Noster. Lege-
 runt vero alii, immo legit ipse in metaphrasi *Avicennæ*
 scriptorum Latina. Legit id inprimis *Pocockius* in *Avicennæ* 469.
 libro *de itis, quæ diluvia spectant*, dictitantis, fieri posse, ut
 animalia perfecta etiam e materia terræ rite disposita produ-
 cantur. *Averrois* eandem sententiam tribuunt B. *Theoph.*
Sigfr. Bayerus & Cel. *Jacobus Bruckerus*, at citra jus fasque.
Averrois enim in destruenda hac *Avicennæ* opinione fuit
 torus. Error confundentium *Averroem* cum *Avicennæ* inde 471.
 est exortus, quod uterque vocatur *Arreis*, seu princeps ille,
 scil. Philosophorum. Succedit hinc Historiæ philosophicæ
 dapibus Cel. *Christoph. Aug. Heumannii* *Emendationum Minucii*
Felicis Ferculum primum. Sua se conspicuam præbet laude 476.
 hæc cæna dubia, salivam lectori movens, ut plura ejusmodi
 fercula appetat & expectet. Hanc excipit *Frid. Ottonis Men-*
ckenii ad locum Livii V, 33, Observatio, qua defenditur vulgata
 lectio, quod singula in grege animalia etiam capita appellen-
 tur. Hoc ipsum perinultis hic ostenditur exemplis. *Hymno-*
phili Observatio ad Plinii Lib. X Ep. 97, de Carmine Christo quasi
Deo dicto, legi est digna. *Jo. Laur. Mosbemi* locum *Plinii* de
 precibus interpretatus fuerat haud secus ac *Petrus Zornius*.
 Noster vero sententiam vindicat receptam, rarus, carmen
 esse canticum, teste *Dionysio Halicarnassensi Ant. Rom. Lib. I*
pag. 24 ed. Oxon. *Ignatius* laudat Ephesios ob concursu canen-
 di studium, in *Epist. ad eos §. 4.* Exstat perantiquus qui-
 dam hymnus ad Christum apud *Jac. Usserium*, memora-
 tus in *Constit. Apost. VII, 47.* Subjiciuntur huic tractationi 512.
mutuæ aliquot Marci Velsperi, Conr. Rittersbusii, Casp. Scioppiii,
& Jul. Cesaris Sanctamæura, Epistola, nunc primum e tenebris
in lucem protrahæ a Frid. Otone Menckenio. Rittersbusium 521.
cepisse consilium edendi Isidorum, hinc patescit. Suppetias ei
525.
534.
536.
ferre

Pag. 539. ferre voluerat *Andreas Schottus*, Jesuita. Cum *Rittersbusio*, finitis de religione controversiis, *Scioppius* in gratiam rediit, perpetuam ei & sinceram amicitiam pollicitatus. *Sanctomaura* Græce scripsit ad *Rittersbusium*. Hic nonnullas ad eum remisit literas, æque scriptas sermone Græco. De Canonico Hamburgensi, *Apulejum* edituro, de *Jureto*, ac rebus aliis literariis, hic promuntur ea, quæ alibi hæud inveneris. *Carpovius* Supplementa ad *J. C. Wolfii Bibliothecam Hebraicam* meditatatur, procul dubio futura & copiosa & selectissima.

D. CAROLI FERDINANDI HOMMELII,
*supremæ curiæ Advocati, Propositum de novo Systemate
 Juris naturæ & gentium ex sententia veterum JCTorum
 concinnando, sive de jure, quod natura omnia ani-
 malia docuit, Commentatio.*

Lipsiæ, apud Bernh. Christ. Breitkopfium, 1747, 8.

Plag. 12.

Hic *Hommeli* junioris, Viri diligentissimi, libellus, tametsi, si molem intueare, vix dignus, qui in nostros eruditorum annales referatur, videri possit, tamen, quia Vir Consultissimus genere dicendi utitur minime barbaro, multaque in eo abstrusiora recluduntur, operæ premium esse duximus, si hoc novum juris naturæ ædificium Lectoribus nostris breviter commendemus. Cum igitur, ut diximus, in hoc illius commentariolo plura notatu digna laudandaque obveniant, reprehendendus ille tamen, eam inprimis ob causam, quammaxime videtur, quod *Hobbesii* præceptis majorem, quam par est, autoritatem tribuit, adeo ut a *Physicorum* veteri sententia, qui legem inter ea, quæ neque vera, neque falsa, constituuntur, rejecerunt, parum, aut nihil, abesse videatur. Deinde & JCTos nimis extollit præ Philosophis, utpote quos passim atroci sermone condidit, cum illorum e contrario subtilitatem ita oratione adlau-

adaugcat, ut plane nihil elegans ei & eruditum videatur, nisi idem in Corpore juris vetusti perscriptum sit. Sed ad propositum veniamus. Refert de se ipso Autor doctissimus, se diu comprehendere non potuisse, qui factum sit, ut, cum juris naturæ interpretes tot annos inter se de vero juris naturæ principio digladiati sint, necdum illi tamen, ad hunc usque diem, in unam sententiam conveniant. Tandem, postquam hujus dissidii studiosius perquisivisset causas, & omnes animi cogitationes in eam unam rem maxime contendisset, omnes Philosophorum discordias, se cognovisset, ait, ex eo inprimis fonte exoriri, quod quidam hominem ut merum animal, alii vero eundem hominem, neglecta animalis hominis parte, tantum ut rationalem contemplantur. Hinc factum esse, ut *Grotius* cum suis legem naturalem a sola humana ratione, tanquam ab unica radice, eduxerit, rectamque rationem instinctibus naturæ omnino prætulerit, atque sensus ferinos, honestati & rationi contrarios, in hac naturali doctrina non audiendos esse, præceperit, cum e contrario *Hobbesius* & *JCr*i veteres, quibus absurdum esse videbatur, partem anteferre toti, plus ferinis instinctibus & communibus naturæ affectionibus tribuerent, quam ipsi rationi, ita existimantes, universam naturam propriæ anteponebant, non vero communes animalium & totius naturæ leges contrahendas esse ad propriam unius, nimirum hominis, naturam. Quare, cum Philosophi perperam animal ab homine, hominem ab animali, distraxerint, neque, ex duabus, occurrentibus sibi, & pugnantibus inter se, hominis partibus opposita & contraria principia necessario exoriri, cognoverint, fieri aliter non potuisse, quin infinitis sese laqueis implicaverint, & hujus unius rei ignorantia ita sursum ac deorsum, huc & illuc, devoluti sint, ut, ad quamcumque partem se contulerint, eluctari non possint. Adeoque hoc nomine *Hornelius* noster Philosophos, quod ab uno principio omnia derivare voluerunt officia, graviter reprehendit. Nam, cum neque mente solum & ratione, neque tamen etiam corpore solo, constemus, & mera animalia simus, sed potius duplex naturæ vis reperitur in homine, quarum una in

corpore & appetitu collocata, altera vero in ratione & aliis proprietatibus, quæ nos a bestiis distinguunt, posita sit, ex duplici hominis parte duplicia jura, ex ejus sententia, depromi constituitque debuissent. Diversa enim natura non admittit unum principium, diversæ hominis partes diversas regulas postulant. Deslectit ergo omnino ad veterum JCtorum sententiam, qui, a natura communi accuratissime propriam distinguentes, aliud *jus Naturæ*, aliud *jus Gentium*, esse voluerunt. Nam hoc, ut opinamur, satis notum est, istos veteres, juris gentium nomine audito, longe aliam rem intellexisse, quam nos hodie eodem nomine significamus, siquidem illi veteres jus gentium illud dixerint, quod solis hominibus proprium est, cum e contrario, jus naturæ illud esse, quod natura omnia animalia docuit, perhibuerint. Laudabile ergo quammaxime in veteribus & commendabile Nostro videtur, quod sapientissimi illi propria naturæ cognitione contenti haud fuerint, sed generoso animo nos ad omnium animalium, imo ad totius naturæ, contemplationem vocaverint, ex quo, observationem naturæ juris studioso necessariam esse, concludit, idque, contendit, ipsum *Tribonianum*, cum jurisprudentiam rerum *divinarum* cognitionem vocaret, intellexisse. Nam res divinas, quia veteres Deum & naturam confuderint, & mundum sive ipsum Deum, sive nobiliorem Dei partem, crediderint, nihil aliud, quam res naturales & phylicas, denotare, quarum notitiã adeo necessariam jurisperito crediderunt, ut hoc nomen ipsi definitioni jurisprudentiæ innecterent. In tanto enim JCtos veteres Phycam habuisse honore, ut etiam Cicero de *Fin. III, 22*, disertè dixerit: *Ei, qui convenienter naturæ vitæque sit, proficiscendum esse ab omni mundo, & ab ejus operatione. Nec enim posse quemquam de bonis & de malis vere judicare, nisi omni cognita ratione naturæ, & vitæ etiam Deorum, & utrum conveniat, nec ne, natura hominis cum universa.* Nec minus memorabile est, quod *Philo Judæus* scribit, videlicet *Mosen*, optimum legislatorem, in libris, quibus divinas leges traditurus erat, idcirco dicendi telam a cæli & terræ fabricatione incepisse, quia cognoverit, ex mundi contemplatione cognitione.

rioneque naturæ, ipsa jura magis fieri manifesta. *Epicurus* eandem ob causam ab animalibus testimonia arcessere, eaque, ut *Cicero* testatur, *specula naturæ* appellare, consuevit. *Ulpianus* autem, progressus ulterius, animalia, non solum, ut ceteri, divinæ voluntatis præcones, verum justitiæ etiam perita, vocavit. Nam ita ait: *Videmus etiam cetera animalia istius juris peritia censeri.* Quam *Ulpiani* sententiam cum imperiti quidam non recte percepissent, irrisiones ille multorum reprehensionesque eam ob causam perpeffus est. Dicendum igitur, quo sensu is animalia jurisperita dixerit. Quod enim multi putant, *Ulpianum* vere iis quamdam justitiam assignasse, nulla ratione existimandum est. Nam, cum idem in *l. 1 §. 3 D. Si quadr.* omnia animalia sensu carere, ipse profiteatur, sane non potuit justa putare, aut credere, iis, quibus omnino nullus sensus sit, boni & æqui sensum inesse. Sed, quia jurisperitus is est, ad quem confugimus, ut nos legislatoris edoceat voluntatem, & in re dubia ex incertis certos faciat, animalia juris perita ab *Ulpiano* eam ipsam ob causam dicuntur, quod nos naturæ voluntatem exemplis suis docent, id quod est interpretis atque Jurisconsulti officium. Sunt enim animalia quædam quasi leges vivæ, quas inspicere, & in re dubia consulere, jubemur, ut hanc ob causam jurisperita vocari possint, licet sensu boni & æqui careant. Quem usum enim in civitate tabulæ & columnæ præstant, cum habent in naturali jure animalia, ut sint viva quasi specula, in quibus voluntas naturæ, sive lex, a sapientibus cognoscatur. Nunc, postquam definitionem juris naturæ cognovimus, quasnam ei *Hommelius* partes assignaverit, videamus. Scilicet, quia jus naturæ illud est, quod natura omnia animalia docuit, inquirere nos ipse jubet in id, quod tam in hominibus, quam in ceteris animalibus, primum habeatur. Jam, si quis subtili animo in hæc *Communia* omnium animantium inquiret, inveniet profecto, cunctorum instinctuum hunc primum esse, ut omnia animalia, quibus possunt modis, appetant libertatem. Estne in universo mundo, non dicemus homo tantum, sed omnino animal ullum, cui servire voluptas sit, aut quod, rem cupitam æquo animo eripi sibi, aut extor-

queri, patiatur? Nonne in feris vides, si quid libertati earum resistat, in illud statim clamore, unguibus, ac dentibus, impetum fieri, imo illas pro libertate sæpius etiam ipsam non dubitare deponere animam. Nos vero homines tam perditæ libertatem affectamus, ut hanc vitæ, servitutem autem mortalitati, comparemus, *l. 209 D. de R. J.* Quare, si, ut diximus, juris naturalis esse videretur id, quod in omni animalium genere semper observatur, consequens sane est, primum omnium animantium, adeoque juris naturæ *essendi*, ut vocant, principium, esse libertatem. Quid autem est libertas? *Florentino* quidem *l. 4. D. de Stat. hom.* dicitur naturalis facultas ejus, quod cuique facere liber, cui *Persius* accinit:

*Non quisquam alius est liber, nisi ducere vitam
Cui licet, ut voluit.*

Hæc cum sit vera & genuina definitio libertatis; ex eo Noster concludit: *Facere, quæ velis*, natura justum esse. Id autem concise hac ratione probat: Quicquid, ait, natura omnibus animantibus communiter insevit, illud merito pro istius voluntate habetur. Ex quo sequitur, eum, qui instinctus naturæ sequitur, errare nullo modo posse. Nam Deus & natura nihil faciunt frustra. Frustra autem præparassent in homine illos, de quibus loquimur, instinctus, nisi illis uti deberemus. Aut enim dicendum est, nullam esse divinam voluntatem, aut, si esse voluntatis divinæ significationem volumus, sane magis manifesta nulla esse potest, quam cum idem in omni animali expositum deprehendas. Voluntas naturæ autem ab hominibus intellecta lex, & quod secundum legem fit, justum, est. Jam, quia omnibus animantibus & hominibus libertatis appetitum insevit atque ingenuit natura, libertas autem, ut *Florentinus* definit, potestas est faciendi, quæ velis; facere, quæ velis, natura justum esse, necessaria ratione consequitur. Jure naturali igitur

Jupiter esse piem statuit, quodcunque juvaret.

Hoc jure, ut *Varro* dixit,

*Qui pote plus, urget, pisces ut saepe mimitos
Magnus comest; ut aves enecat accipiter.*

Scire

Scite itaque & ad hanc doctrinam accommodate *Brennus*, Senonum regulus, Romanorum legatis, interrogantibus, quo jure Clusium, Hetruriæ urbem, obsideret, ut *Lactantius* commemorat, ita respondit:

Jure naturali, quo is, qui minus fortis est, potentiori cedere jubetur.

Hæc, inquam, naturali jure licent, at longe est alia juris gentium facies. Hoc enim a naturali jure adeo recedit, ut, quod jus naturæ jusserit, jus gentium fere semper prohibeat. Id autem, quod diximus, nimirum jus naturæ cum jure gentium fere ubique conflictari, vel ex sola servitutis definitione intelligitur, quæ in *l. 4 §. 1 D. de Statu hom.* dicitur: *Constitutio juris gentium, qua quis dominio alterius contra naturam subicitur.* Ignis profecto facilius cum aqua, quam jus naturæ cum gentium jure, convenerit. Quemadmodum enim jure naturæ illud justum est, quod singulis, ita jure gentium justum habetur, quod pluribus placet. Hoc jure enim, ut *Paulus* in Sententiis ait, *id, quod omnibus utile est, anteponitur ei, quod singulis prodest.* Quemadmodum vero principium juris naturæ est, proprias utilitates quærere, ita jure gentium aliorum utilitates quærere jubemur, neglecta propria, ut non tam nobismet ipsis, quam toti mundo nos natos esse credere, & nullam, aut perexiguam, partem nobismet ipsis tribuere, debeamus. Quemadmodum autem juris naturæ, secundum Autorem nostrum, principium est: facere, quæ velis, ita juris gentium principium, si illum audias, hoc est: *Neminem ledere.* Ut enim jus naturæ est dictamen instinctuum & propriæ libidinis; ita jus gentium est dictamen rationis, cujus hæc vis est, ut, quia ratio consequentia ponderat, & quia intelligimus, beate nos vivere non posse, nisi socialiter vivamus, nos ea omnia, quæ plurimis displicent, maxime vero ea, quæ communem mortalium societatem lædunt, metu majoris incommodi intermittamus. Homines enim primæva ætate, qua nullis gentium moribus, sed tantum jure naturali, hoc est, instinctu, regerantur, postquam longo tempore & pertulissent & intulissent injurias, hujus ferinæ vitæ tandem aliquando peritæsi, cum satius esse ducerent, ut

de suo jure & infinita libertate unusquisque nonnihil sibi ipsi detraheret, fœdera iniverunt, ut neque ipsi lædant, neque vero etiam lædantur. Ex hoc gentium jus apparuit, & introducta paulatim tacitis pactis fuerunt dominia. Nam, ut *Hermogenianus l. 5 D. de F. & F.* tradit, ex gentium jure *introducenda bella, discretæ gentes, dominia distincta, agris termini positi, commercium, emtiones, venditiones, conductiones, obligationesque, instituta.* Igitur, dominia & pacta ex jure gentium descendere, docemur. Et recte quidem. Nam, quod ad dominia pertinet, ea naturali jure omnino ignorantur.

Nam propria telluris rerum Natura nec illum,

Nec me, nec quemquam, statuit.

Et natura tantum rerum *possessores*, non autem domini sumus, *arg. l. 1 D. de acquir. vel am. poss.* Quæ cum ita sint, curate *Paulus in l. 51 D. de contrah. emt. Littora* jure gentium *omnibus vacare*, dixit. Is, si littora jure naturali communia dixisset, improprie locutus fuisset, quia naturali jure non littora tantum, sed omnino omnia, vacare omnibus debent. Pacta autem non juris naturæ, sed juris gentium, esse, ut ex *Hermogeniani* verbis modo cognovimus, multis præterea argumentis probatur. Nam, si ad naturale jus ea tantum referenda sunt, quæ animalia quidem, non autem ea, quæ homines, qua homines sunt, faciunt, profecto ad jus naturæ pacta referri non possunt, quia nulla animalia, sed solos homines, pacta inire videmus. His rationibus Auctor permotus, illud inopinatum profert: pacta, fidem, falsum, furta, dolum, & hujusmodi alia, vocabula esse juri gentium præcipua, jure naturæ autem plane incognita. Ut enim stipulatio, peculium, acceptilatio, arrogatio, & alia hujusmodi, mera civilia verba sunt, & nulli populo, nisi Quiritibus, intellecta; sic ista, quæ enumeravimus, vocabula, fides nimirum & furta, non ad naturale, sed ad jus gentium, pertinent. Jure naturæ *licere contrahentibus se circumvenire*, *Ulpiano* referente, probavit *Pomponius l. 16 §. 4 D. de Min.* Constitui-mus igitur & confirmavimus quamplurimis exemplis, jus naturæ ad *propriam* utilitatem, jus gentium autem ad *aliorum* inprimis utilitates respicere, neglectis propriis; Quare, si quis jus naturæ mera jura, jus gentium autem me-

ras obligationes, continere putaverit, *Hommelius* ille quidem minime habebit repugnantem. Sed veniendum est ad subtiliorem Autoris conjecturam, quam, licet is valde hic abundet, nos tamen breviter attingemus. Ostendit scilicet: doctrinam Philosophorum de *Utili & Honesto*, cum hac veteri divisione juris, quæ a Jctis profecta est, perquam amice familiariterque consentire. Nam jus naturæ a jure gentium eodem modo distare, quo ab utili discrepat & sejunctum est id, quod honestum appellamus. Scilicet *Epicurus*, qui solam utilitatem laudabat, tantum jus naturale, Stoici e contrario, qui solam honestatem commendabant, contenta propria utilitate, tantum jus gentium, agnoverunt. Innititur enim jus naturæ in utilitatem, jus gentium autem in honestatem; utilitas autem honestasque eodem modo, quo hæc jura, inter se disjuncta atque diversa sunt, de quo dissidio *Lucanus*:

Sidera terra

Ut distant, & flamma mari, sic utile recto.

Cum igitur Epicurci solam utilitatem, hoc est, tantum jus naturæ, amplecterentur, Stoicis vero sola honestas, quæ juris gentium mater est, placeret, Noster, tanquam arbiter honorarius medium feriens, in hujus suæ Commentationis *Libro secundo* subtili ratione probat:

- I) *Neque solam utilitatem, sejuncta honestate,*
- II) *Neque solam honestatem, sejuncta utilitate, principium juris videri haberi que posse, sed potius*
- III) *Principio quodam ex utrisque composito opus esse.*

Igitur honestatem utilitati adjungens, in scribenda sui principii formula, tam ad propriam, quam ad communem, utilitatem respicit, certissime sibi persuadens, non ex alterutro principio, sed ex utroque, Jurisprudentiam necesse. Principium igitur omnis divini & humani, publici & privati juris tale *Hommelius* prodidit: *Venare, o civis! quantum poter, utilia, ut tamen nemini noceas.* Plane ut olim *Chrysippus*: Qui stadium currit, eniti ac contendere debet, quam maxime possit, ut vincat, supplantare eum, quocum curret, aut manu depellere, nullo modo debet, sic, in vita sibi quemque petere, quod pertinet ad usum, non iniquum est, alteri deripere, jus non est. Post hæc Autor docet, si naturalia jura cum jure gentium pugnent, sive, quod idem est, si leges honestatis conflictentur cum naturæ instinctibus, qua ratione animum jus

jus attemperandum sit alteri. Neque autem, ut ceteri faciunt, corpus menti jubet obedire, sed potius (quia corporea natura potentior sit rationali,) honestatem instinctui naturæ subjicit. Naturales enim leges, profectas ex universo ambitu hujus immensitatis, quæ ipsam etiam involvit & secum rapit hominem, anteponendas esse iis, quas natura solis hominibus proprias esse voluit. Instinctus quippe, cum a Deo sint, omnium bonorum Dardalo, profecti, malos esse non posse. Instinctibus ergo naturæ, tanquam voci divinæ, parendum esse; breviter: Utilitatibus nostris, quantum possimus, inserviendum esse, ita tamen, ut neque Deum, neque homines, ullo modo offendamus. Cum igitur justitia ex honestate & naturali libidine, tanquam ex duplici fonte, proficiscatur, hæc proprietates autem sæpius sibi occurrant & conflant, unam alteri apte & cum ratione attemperandam esse, unde ipsius Justitiæ hanc profert definitionem: *Est scilicet Justitia nihil aliud, quam Utilitatis & Honestatis cum: ratione suscepta commixtio & temperatio, sive inter solem & tenebras aurora exorient, & quasi quoddam crepusculum.* Ac de Autoris doctrina & juris principio hætenus.

Sunt autem præterea dogmata huic Commentariolo variâ interspersa, quæ ad rem grammaticam & juris interpretationem pertinent, inter quæ una maxime nos compellat Autoris probabilis conjectura, & blande admonet, ut sui in Commentariis hisce, si pluribus fieri non possit, tamen brevibus, faciamus mentionem. Scilicet, quia veteres summa diligentia triplicia illa jura, naturale, gentium, & civile, distinguere soleant, & hæc jura, quæ diversa sunt, diversa etiam principia habere oporteat, argumentis a verborum notatione ductis, *Homelius* ostendit, illa tria notissima præcepta juris: honeste vivere, neminem lædere, jus suum cuique tribuere, triplici divisioni juris respondere, ut *honeste vivere* principium juris naturæ; *neminem lædere* principium juris gentium; & *jus suum cuique tribuere* juris civilis principium, esse videatur. Non enim hæc tria præcepta ita comparata esse, ut, quemadmodum minus intelligentes opinantur, unum in altero contineatur, sed diversa quammaxime videri, totoque inter se cælo terraque dissidere. Pariter deinde, tria verba: *Bonum, Equum, Justum*, eidem divisioni juris respondere, ostendit. Nam illud, quod *juri naturæ* conveniat, Bonum; quod vero *juri gentium* conveniens sit, Equum; & postremo, quod ex *jure civili* proficiscatur, Justum, veteres appellasse. Hæc tria verba unum in versum coercuit *Horatius*, ita canens:

Ipsa est 1) *utilitas* 2) *justi prope mater* & 3) *aqui.*

Ipsas rationes, quibus hæc suas Autor conjecturas opinionemque confirmavit, eruditus sane & ita comparatas, ut solidioris sapientiæ studiosum & verborum diligentem scrutatorem possis agnoscere, nos ob chartarum, quibus coerciti sumus, angustias, adducere prohibemur, unde istarum rerum curiosos ad ipsum libellum, exiguo pretio comparandum, remittimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Augusti Anno MDCCXLVIII.

NUMISMATA QUÆDAM CUFUSCUNQUE
formæ Musei HONORII ARIGONI, Veneti,
ad usum juventutis rei numariæ
studiosæ.

Tomus II & III.

Tarvisii, sumtibus Autoris, 1744, fol.

Tom. II Alph. 2 plag. 15, Tom. III Alph. 2 plag. 16.

His ipsis in *Actis Anni 1746 Mense Martii P. I* recensitum fuit, & pro suo merito laudatum, utilissimi & splendidissimi hujus Operis *primum Volumen*. Adimplevit pæne spem & vota, quæ tunc erant, nostra Cl. *Arigonus*, editoque gemino hoc *Volumine* continuavit opus, quod, ut ipsi famam immortalem, sic rei numismaticæ studiosis incredibilem & delectationem & fructum, afferet. Apparet omnino, Cl. Virum promovendis literis, & antiquariæ præsertim eruditioni, ditandæque rei publicæ vel cum suæ domesticæ damno, studiosissimum esse; quod & animum generosum prodere, & æterna laude dignum esse, quis neget, qui tædium, quod in delineandis, ærique incidendis, numis devoratur, senique ærumnas, morbos, privatas curas, & annuas peregrinationes, cogitet, quibus pæne fractum se queritur Vir egregius. Quis illi gratias ideo non habeat, quod locu-

ples quidem & splendidum panderit numophylacium, emtores tamen non gravarit, non exhauserit, sed acri cum iudicio & laborioso selectu inutilem omnem ostentationem procul esse iusserit, & numos omnes, qui ad eam rem, cui debent inservire, nil faciunt, id est, qui ad illustrandam historiam veterem, mores, ritus, leges antiquas, nil conferunt. Quem non afficiat optimi candor senis, qui non indignatur, si quando se præventum ab aliis sentiret, eadem ipsa numismata prodentibus, quæ ipse luci publicæ destinaverat, quod facile potuit in tanta temporis mora contingere, quantam sæpundæ & excudendæ tot æneæ tabulæ sibi deposcunt; sed lædatur potius & gratulatur literis novarum opum accessiones, publicumque bonum suæ gloriæ præfert; qui, quo diutius, & quo integrioribus alii suis fruerebuntur, ære multo multoque studio comparatis, thesauris, noluit Commentarios addere, sed rudem se parumque versatum in re antiquaria profiteri & reputari maluit, quam eruditus, in quo ingenium exerceant, & doctrinam monstrent, præripere. Utinam multos haberet sui similes, qui, ad ejus exemplum, operam, tempus, opes, & se totos, in id impenderent, quod maxime publico bono conducit; & ubi id consecuti fuerint, satis uberem & amplum laborum, sumtuum, peregrinationum, & vigiliarum suarum, fructum se percepisse reputarent: Si certe tum satis uberem percipimus studii nostri fructum, cum bene de publica re meremur: qua de re honestus homo, lucri non cupidus, haudquaquam dubitat; palam est, Cl. Arigonum sui laboris & impendii fructum tulisse uberrimum, & adhuc majorem percepturum esse, quando operi finem imponet. Unum enim adhuc, ordine *quartum*, promittit *Tomum*, in quem, præter Numismata, in coloniis & urbibus Græcis cæsa, *Vaillantio* præterita, quæ locum in *secundo Tomo* invenire non potuerunt, familiarum quoque Romanarum numos sui cimelii aliquot, & non paucos Regum tam Macedoniæ, quam aliorum, conferet. Quo gratissimo dono ut beare possit rem literariam, quemadmodum ceteris beavit, sincera mente optamus. Interea, quid

conti-

contineant ambo hi *Tomi*, strictim & per summa tantum capita lustrabimus, curaturi, ne curiosiore nostra & critica quorundam expositione rebus his de sua gratia, earumque amatoribus de sua voluptate, quidquam decedat.

Tomus itaque *secundus* continet Numismatum sex ordines, aut classes; quarum prima *Tabulas 14*, & in iis 142 nummos, complectitur, in coloniis cufos, a *Jo. Vaillantio* non relatos. Secunda classis Numismata Imperatorum Romanorum, in Græcis urbibus percussa, sistit, numero 473, *Tabulis 34*; tertia Romanorum Imperatorum Numismata maximi moduli, Græcis itidem in urbibus percussa, numero 41, *Tabulis 14*; quarta Numismata 558, in Ægypto percussa, seu Alexandrina, secundum Imperatores, *Tabulis 33*. Quinta classis habet alia etiam Alexandrina Imperatoria, numero 144, *Tabulis 10*, quæ quare ad superius caput relata non fuerint, nos quidem latet. Sexta tandem *Tabulis 12* icones exhibet antiquitatum Ægyptiacarum, quales sunt fistrum, eoquæ signata quædam Numismata, *Osiris, Isis, Orus, Harpocrates*, hieroglyphicæ tabulæ, Dii fictiles Ægyptiaci, amuleta.

Tomus tertius quinque classes complectitur, quarum prima *Tabulis 24* antiquissima Romæ Numismata, ut assem sine nota, assem cum nota, semissem, trientem, quadrantem, septantem, unciam, tressem, & decussem, exhibet; secunda classis habet eadem, sed Hetrusca, cum aliis Hetruriz antiquitatibus, *Tabulis 19*; tertia *Tabulis 48* diversas antiquitates æneas sistit, ut pateras manubriatas, apophoreta, simpula, tintinnabula, strigiles, cyathos, lucernas, variorum numinum imagines, priapos, fibulas, armillas, annulos, claves, vasa, urnas, lucernas fictiles, phialas, epichyfes, & alia vasa fictilia; quarta classis præstat Numismata diversarum regionum *Tabulis 19*, & duabus quidem primis Phœnicia, tertia Punica, quarta, quinta, & sexta, Hispanica, septima Judæa, octava & nona incerta, ceteris a decima inde Arabica, & ultima 19 tandem scutellam Arabicam. Quinta & ultima classis sacra est antiquitatibus Christianis.

De Arabicorum Numismatum apparatu, qui hic exhibitur,

betur, paucis monere juvat, tantum eum esse, quantus alibi vulgatus nusquam existat. Sunt enim hic expressa ære nonaginta Numismata, in quibus, habebit satis, quod agat, in quo fudet & algeat, & ingenii acumen heberet, qui obscuros, obsoletos, rudes, portentosos, & nulla pæne arte extricandos, Arabicorum monetariorum typos non tam exponere, quam divinando assequi, velit; opus, ut fastidii plenum, ita, nostro quidem iudicio, parum utile. Nihil enim præstant hi similesque alii Muhammedanorum numi dignum attentione. Si multum præstant, monstrant, præter fatuam aliquam Alcorani sententiam, nomen Principis, cujus auctoritate, & annum, quo cusi fuerunt. Quod autem eorum in libris scriptis deposita historia non suggerat, habent omnino nihil. Ex editis tamen hic loci discas eos falli, qui, Muhammedanorum numos omni humana, vel animali, figura carere, perhibent. Digesti secundum seriem chronologicam, hi numi non fuerunt; & qui poterant digeri, qui legi nequeunt? Qui *Tabula 18*, a *n. 85* inde, adeoque in fine, collocati fuerunt, sunt omnium antiquissimi, utpote Seculo Christi octavo a primis Bagdadice Chalifis cusi, quod ita censere persuadet character, quo signati sunt, vulgo *Cuficus* dictus. Qui autem initio comparent *Tabula 10*, sunt *Saladini*, & fratris ejus, *el Maleki 'l Adeli*. Posset in universum suspicio nasci, plurimos horum numorum a Franco quodam Seculi XIII cruciatarum expeditionum sodale asportatos ex Oriente, deinceps asservatos & auctos ab aliis fuisse. Multi enim eorum aut *Gelal oddini Malikschabi Selgukite*, a quo æra Gelalica nomen & originem habet, aut *Ilgazi*, Principis Damasceni, aut *Saladini*, fratrisque & nepotum ejus, aut *el Imami 'n Naseri*, Califæ Bagdadici, nomina præferunt, qui omnes XII, aut XIII, Seculo p. C. N. vixere. Eodem pertinet numus 66, qui *Gajatsheddini*, Sultani Iconii, est, quem Græci *Ἰωνίου* in *Historia Byzantina* appellant, si vera sunt, quæ scribit *Herbelotus* in *Bibl. Orient. pag. 357*: *L'on trouve des medailles de ce Prince, dans lesquelles il y a pour revers un lion avec le soleil au dessus de la tête, car les astrologues luy avoient dit, que, s'il y faisoit graver les figures, qui représen-*
toient

toient son boroscope, il viendroit a bout de tous ses desseins. In-
sunt tamen aliqui recentiores, ut illi, qui *Tabula 16, a num. 64*
seq. animalium imagines ostendunt, a *Nourgeban*, regina
Indiæ, percussi, de qua *Herbelotus Bibl. Orient. pag. 367.*
De scutella tandem Arabica, quæ, ut dictum, *Tabula 19*
confpicitur, sciendum, esse magicam. Prior enim ejus
facies talismanibus & precatiunculis oppleta est; posterior
autem, vel inferior, virtutem scutellæ prædicat. Verba,
quatenus legi possunt, (extrema enim pars ab artificis in-
tempestiva diligentia, umbram imitari cupiente, obscurata
fuit,) apponemus Arabica, ut, quid de hoc recentissimæ super-
stitutionis & imposturæ documento censendum sit, constet.

هذه الطاسة * المباركة لسعة الحية والعقرب
ولعضة الكلب الكلب ولعسر ** الواد ولقطع الرعاف
..... ولتغزنج شرب المسوج او رسولة ثلاث مرات

Hæc scutella benedicta prodest in morsu serpentis & scorpionis, & canis rabiosi, in dystocia, ad sistendam hæmorrhagiam, & in colica. Si ter ex ea bibat morsus, aut mandatarius ejus, &c.

GERARDI FRIDERICI MULLERI,
Academici Petropolitani & Professoris Ordinarii, Regiæ
Societatis Scientiarum Anglicanæ Sodalis, Commentatio
de scriptis Tanguticis, in Sibiria repertis, qua & loca,
ubi illa scripta reperta sunt, accuratius describuntur, &
ipsorum scriptorum ratio redditur, & unius folii Tangu-
tici interpretatio, ad Petrum M., immortalis gloriæ
Imperatorem, Parisi missa, fide carere
probat.

Petropoli, typis Academiæ Scientiarum, 4.

Plag. 7½, Tab. æn. 8.

Iii 3

Hic

* Videtur hæc varia scriptio, sed isodynamos, esse vocis alias

طست scribi solitæ, id est, *Tastb*, *Scutella*.

** Nil melius potuimus exculpere; videtur tamen aliud quid esse scriptum.

Hic est titulus pro opusculi ratione sat longus, qui tamen argumentum ejus concinne simul & luculenter proponit. Multis forte nostrorum Lectorum in recente memoria erit, ab immortalis gloriæ Imperatore Russorum *Petro M.* missa quondam in Europam ad varios eruditos folia, ignotis signata notis, fuisse, quorum specimen in his ipsis *Actis Mense Julio Anni 1722 pag. 374* edidimus. Exercuerunt hæc folia ex illo tempore studia & ingenia quorundam *Φιλολόγων*, apud nos quidem *Matth. Veiff. la Crozii & Theophili Sigfridi Bayeri*, in Gallia vero *Fourmontiorum* fratrum, *Stephani, & Michaelis*. Hi etiam, a Lexico quodam Thibetico-Latino, quod in Bibliotheca Regia Parisiensi servatur, adjuti, folium tale fuerant interpretati, & per Abbatem *Bignonium* Petropolin miserant. *Bignoniana* ad Russorum monarcham literæ, huc usque ineditæ, hic leguntur. Interpretatio autem *Fourmontiana* prodiit in *Comment. Acad. Inscript. & Eleg. liter. T. V.* Sed ita comparata fuit, ut jam dudum de ejus probitate dubitandi occasionem Cl. Aurori nostro dederit. Scilicet A. 1731 & 1732, legatorum aliquot Calmuccicæ gentis, eorumque interpretis, ope, Petropoli literis Tanguticis pernoscentis aliquid otii tribuebat. Erant nempe inter legatos aliqui sacrificuli gentis illius, qui fere omnes Tangutica legere callent. Ab his literarum sonos viva voce accipiebat, conficiebat syllabarum indicem, & formabat sibi regulas, omni lectioni Tanguticæ sufficientes. Ita instructus, conferebat pronuntiationem textus Tangutici, a *Fourmontiis* datam, quam quidem in multis voculis satis convenientem, in plurimis autem & fere ubivis, ubi ex literarum compositione lectio difficilior evadit, a vera nimium aberrare, deprehendebat. Studebat ergo rei veritatem indagare, & quo magis Gallorum jaçantiam arguere posset, ipsam linguam Tanguticam addiscere, sed frustra; magistri enim ejus præter vocabula quædam parum de illa dialecto sciebant. Cum ergo A. 1733 iter literarium in Sibiriam institueret, apographa folii Tangutici & versionis *Fourmontiana* secum sumebat, ut scilicet, si forte in
Calmuc-

Calmuccensium & Mongalensium confiniis hominem aliquem reperiret Tanguticæ peritum, ex eo, quid rei subsit, rescisceret. Qua in re quantum profecerit, ipse in fine Commentationis exponit, antea vero, post præmissas aliquas breves de Tangutica lingua observationes, quibus *la Crozii* & *Bayeri*, item *Guilielmi de Rubriquis*, errata & perperam tradita corrigit, notitiam dat locorum, in quibus hæc scripta Tangutica & similia alia Mongalensia reperta sunt. Qui inter Calmuccos & Mongalenses degunt sacrificuli, e Tangutica, vel Tibeto, oriundi, assuescieri non possunt nomadicæ reliquorum vitæ, sed ædes figunt perennes Deorum cultui sacras, quas *Kit* appellant, id est, ut Noster optime reddi posse putat, monasteria. Vivunt enim ibi popæ isti tanquam in cœnobiis cælibes. Plenæ sunt ædes illæ Deorum imaginibus in charta, linteis, asseribus, parietibus, aut metallo pictis, & chartarum farragine, qua isti superbire solent. Asseverarunt Autori nostro Calmucci, quando ipforum, qui nunc regnat, Princeps, *Galdan Zerinus*, castra mutat, vix centum camelos sufficere scriptis sacris portandis. Hujus pater, *Erdent Schuructu Cbontaischa*, a Choschotorum quodam Principe, *Batur Taischa*, dono accepit thesaurum scriptorum Tanguticorum, *Gandzur* dictum; quem quadraginta cameli portant. Alia bene multa *Chamus* aliquis Tanguticus *Tschingit* nomine ad *Cbontaischam* misit. Deinde accepit & ipse *Galdan Zerinus* insignem scriptorum numerum a *Jungtschino*, Sinarum Imperatore, per legatum aliquem e suis, nomine *Telei*, quibus portandis pariter 40 cameli inservierunt. Hæc postrema *Dandszur* vocant; omnia autem Tangutica prædicant, quod iis mirum non videbitur, qui norunt, Tanguticam linguam apud Calmuccos & Mongalenses ita, ut apud Pontificios Latinam, pro sacra haberi, & in cultu idolorum plus patria valere. Ut autem intelligatur, qua ratione Russis ad has Tartarorum sacras Bibliothecas patuerit aditus, tenendum, si regio quædam bello imperatur, quod in istis terris infrequens non est, sacrificulos tunc primos esse, qui se in fugam conjiciant, qui adeo, eum sacrum appa-

raturum fecum auferre aut nolint, aut nequeant, sua fana de-
 ferunt facris rebus & scriptis plena; unde factum, ut Ruffi
 in Sibiria ad Irin fluvium, cujus superiora Calmucci quon-
 dam habitabant, plures tales bello devaftatas ædes offende-
 rent, easque, nemine prohibente, ingrederentur, & fcripto-
 rum, quantum vellent, afportarent. Talis ædes fuit, quam
pag. 11 memorat, Ruffis *Turris Calbaffinica*, fed male, dicta;
 ut & *Septem* fic dicta *palatia*, de quibus *pag. 13 feq.* palatia
 non nifi ex mente Rufforum, qui omnem ftructuram lapi-
 deam, urcunque de cetero vilem, fic appellant. *Pag. 13 feq.*
 de ruderibus *Ablakitanis* agit, unde plus quam feſquimille
 fcriptorum Tanguticorum & Mongolicorum folia, quatuor
 imagines Divorum, in afcribis pictas, & ſex tabulas ligneas,
 literis Mongolicis exſculptas, quæ olim libris excudendis
 infervierunt, accepit, & technophylacio Imperatorio inulit.
Pag. 33 agit de ſacrariis ad Jeniſeam & Teſſum fluvios, in
 proximis a Sibiria Mongolenſium terris, & de foliis Tan-
 guticis, a *Strahlenbergio* proditis; quæ omnia hic repetere
 nimis operoſum & ab argumento aliquantum alienum foret.
 Sufficiat indicaffe, his ex relationibus multa poſſe in hiftoria
 Calmuccorum, & in Geographia Scythiæ borealis, diſci, &
Witſenii librum Belgicū, *Noord-en Ooft-Tartary* inſcriptum,
 paſſim illuſtrari & emendari. Ad rem præſentem magis
 faciet, verba Cl. Autoris de folio Tangutico, quod *Fourmontii*
 Latine reddere conati fuerunt, apponere; unde conſtabit
 primum, quam a vero aberrarint eruditi illi fratres, dein,
 quanto labore conſtitcrit Noſtro, vel tantillæ particulæ inter-
 pretationem obtinere; tandem, quam parum momentoſæ,
 imo quam nulla dignæ ſint attentione, integræ illæ barba-
 ricæ Bibliothecæ. » Cum A. 1735 Selcngiæ verſarer,
 » ait, operæ pretium mihi viſum fuit, caſtra *Lobſani*, Princi-
 » pis Mongolici, tribus *Zongol*, viſitare; tum ut mores gen-
 » tis obſervarem, tum quoque, quod audiviſſem, ſacrificu-
 » lum aliquem non infimæ conditionis, ex Tangutia oriun-
 » dum, apud Principem commorari, cujus opera de cultu
 » Tangutico & Mongolico uberiorem mihi nōtitiā com-
 » parare,

parare, nec non Tangutici folii fide dignam interpretationem obtinere, sperabam. Non infructuosum sane iter fuit. Sacrificulus, cui cum Principe æqualis a suis honor exhibebatur, erat homo ad suæ gentis morem non indoctus, affabilis, & si quis alius, officiosus. Talem deprehendens studui, ut, quod donis fieri solet, arctiorem cum ipso amicitiam contraherem. Omnino multa ab hoc viro profeci, in iis præcipue, quæ de ratione cultus Tangutici scire cupiebam, nec proflus in cassum mihi spes fuit, quod interpretationem folii Tangutici spectaret. Prima cura fuit, ut versionem *Fourmontianam* amici explicarem. Ille autem maximo stupore meo, hanc ne hilum quidem cum textu Tangutico convenire, asseveravit. Rogavi deinde sacrificulum, ut ipse operam suam interpretationi conferre non gravaretur, quod cum libenter se facturum promississet, Selengix in museo meo laborem voluit perficere. Vix autem incepit versionem, cum animadvertit, ad integrum folium absolvendum plus temporis requiri, quam quod humanissimus vir mihi destinasset. Ideo post aliquot lineas substitit, reliqua domi se interpretaturum dicens. Ego autem hoc concedere non potui. Instabat enim tempus, quo iter persequendum erat, nec persuadere volui, ut me præsentem pergeret, ne alia perquirendi facultate me fraudarem. Quin visum fuit, vel ex tali specimine totam causam satis superque cognitam fore. Rogavi tantum, ut suam textus Tangutici pronuntiationem adscribe-ret, quod fecit. Hæc lingua & literis Mongolicis scribebantur. Defuit eo tempore interpres, qui Mongalica in aliam mihi notam linguam transferret. Nam, etsi plures essent, qui Mongalica linguam æque ac Russicam satis commode loquerentur, & in sermonibus miscendis operam suam non inutiliter præstarent, nemo tamen sublimibus, quod dicebant, locutionibus sacrificuli, quibus in scriptione usus esset, transferendis parem se pronuntiavit. *

K k k

Post

* Concludas fere ex his, & sacrificulum & ceteros Tataros *Cl. Mullerum* fuisse ludificatos, & noluisse arcana sua prodere.

„ Post aliquot menses impetravi a præfecto Selengienſi
 „ virum ex Ruſſis, qui ipſe literas Mongolicas intelligeret,
 „ aliumque ex ſacrificulorum familia, gente Mongolenſem,
 „ qui, quæ difficilioreſ eſſent locutioneſ, orali circumlocu-
 „ tione clariuſ explanaret. Sed nec horum opera multum
 „ profeci. Obſcuritatis verſionem Mongolicam arguebant,
 „ quæ inde orta fit, quod ſacrificulus Tangutanuſ linguam
 „ Mongolicam non ſatis calleret. Id tamen intellexi, initium
 „ ejuſ hiſ verbis conſtare: *Qui intellectu* (conſcientia, corde,)
 „ *ſuo omnia comprehendit* (intelligit), &c. Hæc jam nihil certe
 „ cum interpretatione *Fourmontiana* commune habent, id
 „ quod etiam de ſequentibus interpreteſ teſtati ſunt, cum
 „ verſionem *Fourmontianam* illiſ explicarem, & quærerem,
 „ an non aliquod verbum occurrat, quod ei verſioni reſpon-
 „ deat. Si forte aliquiſ, quod tamen non facile futurum
 „ ſpero, de veritate horum dubitaverit, illi ſcripta teſtimo-
 „ nia afferre poſſum, quæ fidei faciendæ cauſa, ne aliquid
 „ finxiſſe videar, ab iſtiſ hominibuſ mihi dari curavi. Præ-
 „ terea teſtem invoco Cl. *Gmelinum*; qui omnibuſ meiſ ſtu-
 „ diiſ interfuit. Teſtimonium etiam præbeat ipſa a ſacrificu-
 „ lo data verſio Mongolica, quam una cum textu Tangutico,
 „ ut æri incidatur, addo. * In iuſdem tabuliſ textuſ Tangu-
 „ tici pronuntiationem adſcripſi, unam a ſacrificulo Mon-
 „ golicis literiſ expreſſam, alteram ſecundum Mongolicas
 „ Latinis literiſ redditam, ut Germani eaſ efferre ſolent. Et
 „ hanc ultimam quidem in gratiam illorum, qui literiſ Tan-
 „ guticis pernoscendiſ operam dare cupiunt, textui Tanguti-
 „ co proxime ſubjeci. Gaviuſ ſum, eam cum reguliſ, olim a
 „ me concinnatiſ, admodum convenire, quaſ, ſi operæ pretium
 „ videbitur, alio loco dabo. Verſionem autem Mongolicam
 „ ſtudio ſervavi, ſpe fretuſ, fore, ut aliquando interpretem
 „ invenirem, literiſ Mongolicis ſatiſ innutritum, qui vel
 „ conjeſtando ejuſ ſenſum aſſequi poſſit. Nec ſeſellit even-
 „ tuſ. Illuſtri *Goldbachio* hanc gratiam debemus, quod non
 „ defue-

* Tenendum, libellum hunc olim orationem fuiſſe, quam in
 Academia Petropolitana Autor recitavit.

defuerit meis precibus, quin per Interpretes linguarum “ Mongalicæ & Calmuccicæ, qui Petropoli in Collegio Im- “ periali, res exteras curante, aluntur, periculum fieri cura- “ verit, an non versionis Mongalicæ sensum aliquem dare “ possint. Ecce, hic egregium se præstitit *Petrus* ille *Smir- “ novius*, linguæ Calmuccicæ peritissimus interpres, quem “ jam alias laudavi (in Collectione noticiarum, ad historiam “ Russicam spectantium, quam olim lingua Germanica edi- “ dit). Hic, adhibito in opem Mongolensi quodam homine, “ ab infantia inter sacrificulos suæ gentis educato, & omne “ dictionis genus, quod non nisi in sacris eorum libris occur- “ rit, egregie callente, concinnavit versionis Mongolicæ “ versionem Russicam, quod ad indolem sacri stili, qui multa “ lectorum divinationi relinquit, satis luculentam. Eam “ ego hic sub finem Latinam faciam, -- quibus omne nego- “ tium expeditum, & liti promovendæ obicem positum esse, “ mihi blandior.”

Hactenus Vir Clarissimus. Apponamus nunc & ejus Latinam folii Tangutici adeo controversi interpretationem, ut conferre hanc *Fourmontiane* possint, quibus volupe erit, & intelligere, quid tandem contineant sacri illi Tartarorum libri. Est autem hæc: „ Firma conscientia mediante omnia parvi “ pendendo in principio viventi cuicumque auxilium oritur “ inde. Quibus omnibus consummatis, futurum quid, nemi- “ ni notum est. Religio tota namque religionis explicatio. “ Magnates autem intellectu suo ea non comprehendunt. “ Religio tota videlicet omnia continet, religionis explica- “ tione. Incorporum explicatio vere prædicata est, “ semper ab occultatione id dependet, * semper omnes id “

K k k 2

inve-

* Liceat nobis *Aristophaneum* illud ex *Acharnens. v. 105* accingere: *εμοι κωμοδαμιον ως σαρκως*. Ut enim ibi mimicus ille Regis Persarum ad Athenienses legatus *Pseudarabianus* mimico suo Persissimo *ελπιζομενος οχαινοπρωλιανου* satis clare ostendebat, aurum a barbaris frustra expectari; ita barbarus hic haud obscure nobis videtur indicare, religionis doctrinam, quantum pote, occultandam esse, neque temere curiosis peregrinis prodendam.

„invenire possunt. Testimonium interpretis hoc modo habet: „Ante ex Tibetica lingua scriptum hoc in Mongolicam linguam vertit apud Selengiensem subditum principem Lobfanum, Gelun Zordschi Lama vertit. Scripsit „Datschin Bandi scripsit.“

Galimathias hoc explicet, qui dignum id otio & acumine suo putet. Forte non deerunt his hieroglyphis aliquando sui *Kircheri* Oedipizantes. Nos autem adjectas octo tabulas æneas recensemus, quarum prima exhibet rudera Calbassunensia secunda; rudera septem palatiorum; tertia ichnographiam ædium Ablakitensium, & totius mœnium ambitus, quibus cinguntur; quarta scenographiam earundem ædium Ablakitensium; quinta picturas fani Ablakitani, & acropodia, quibus idola imposita fuerunt; sexta imagines quatuor Divorum ex fano Ablakitano; septima specum idololatricam apud Jeniscam fluvium; octava tandem continet primo quidem textum Tanguticum folii *Fourmontiani*, cum subjecta singulis syllabis pronuntiatione, literis Latinis expressa, secundo vero ejusdem textus pronuntiationem literis Mongolicis; tertio versionem ejusdem textus Mongolicam; & tandem subscriptionem Mongolicam *Lama* Tatarici. Ex dedicatione, ad Academiæ Petropol. Præsidem Comitem *Rasumovium* directa, unum adhuc superest monendum, Cl. Autorem in historia Sibirix condenda occupatum esse, eamque in rem ingentem apparatus monumentorum comportasse. Non poterit orbis cruditus egregiam destinationem sinceris votis non prosequi, aut utilissimum historiæ veteri pariter & novæ illustrandæ opus non cupidissime expectare.

ULRICI HUBERI, FICTI ET ANTECESSORIS
*Franequerani, Opera minora & rariora, Juris publici
 & privati. Edidit, suisque animalversionibus illustravit,*
 ABRAH. WIELING, FICTUS & Antecessor
Trajectinus.

Tomi

Tomi II.

Trajecti ad Rhenum, sumtibus Jo. H. Vonck van Lynden,
1746, 4.

Tomus I Alph. 2 plag. 22, Tomus II Alph. 2 plag. 2.

Tam illustre *Ulrici Huberi* nomen inter Jctos ævi superioris est, tantoque omnium plausu excepta fuerunt, quæ nobile hoc ingenium exstruxerat olim, literarum monumenta, ut lumen inferre soli videremur, si in laudes præsentis operis excurrere, idque magnifico commendare verborum apparatu, instituëremus. Ingentem igitur ab orbe literato gratiam iniit Clarissimus *Wielingius*, ordini suo haud ita pridem ereptus, quod scripta *Huberi* minora colligendi, unoque conjuncta corpore edendi, laudatissimum consilium cepit. Etenim eorundem complura, quod recte bibliopola in Præfatione monet, apud ipsos etiam Batavos in paucorum manibus fuerunt, quædam, quasi albæ aves, ne visa quidem viris eruditissimis. Accesserunt, quæ novæ editioni novum decus addunt, observationes *Wielingii*, breves maxima ex parte, at ita comparatæ passim, ut *Huberiana* scripta illustrent omnino atque interpretentur. Quamquam vero totum volumen, uti nunc prodiit, ad finem perductum videre non licuerit Editori; non est tamen in eorum posthumorum classe collocandum, quæ nondum perfectæ, nondum polita satis, relinquuntur. Quicquid sane hic legeris, ultimam ejusdem manum facile agnosces, sola, quam meditabatur, Dissertatione *de avito Amelandiæ statu ac jure* excepta, cujus adjiciendæ potestatem fata non permiserunt. Nunc, quid rerum in hoc opere quærendum sit, indicabimus. Scenam pertractationum aperiunt *Huberi Institutiones reipublicæ*, quæ majoris *de jure civitatis* libri compendium sunt, & jam A. 1688 in 8 excusæ fuerunt. Excipit hoc opusculum Dissertatio, Francquere A. 1689, 8, edita, *de jure popularis, optimatum, & regalis imperii, sine vi, & a sui juris populo, constituti*, in qua cum a *Jacobi Perizonii* sententia recesserit Autor, statim subjuncta est Oratio illius, eodem

anno recitata, de origine & natura imperii, imprimis regii, a libero, & sui juris, populo simpliciter delati. Post sequuntur Huberi auspicia domestica, seu Orationes, elegantiae, qua Autor complacuit omnibus, gravitatisque testes locupletissimi. Prodierunt antea ibidem A. 1682, 8, ac de variis agunt argumentis. Et in prima quidem Oratione exponit facunde, cur, postquam ex Antecessore locum in suprema Frisiorum curia accepisset, inde post triennium ad tranquilliora se rursum studia contulerit. Habuerat eam ante primam juris Frisici cum Romano collationem, quæ ipsa denuo hic exhibetur. In Oratione secunda significat Huberus, quibus rebus otium suam apud Academiam sit occupaturus, tertia causam aperit, cur jus publicum olim in Academia Franequerana publica professione non sit honoratum; quarta respondetur ad objectiones, quæ moventur adversus institutum, Oratione secunda commendatum; quinta inauguralis est, jurisque Romani historiam enarrat, & ex ejus argumento continuam probationem sumit, literas humaniores cum Jurisprudentia esse conjungendas; sexta celebres JCTos Frisia producit, qui superioribus duobus Seculis floruerunt; septima, octava, & nona, Oratio de statua Eugnomosynes agit, qua fuit in foro Constantinopolitano juxta statuam Hermæ Emporii; decima Pedautisimum, intolerabile illud multorum eruditorum vitium, vivis depingit coloribus; undecima inscribitur de vita gloriosa, exitu tragico celsissimi Herois, Guilielmi Friderici, Dei gratia Principis Nassovii; duodecima vero ac postrema Oratio natales, vitam, studia, exitum, Guilielmi Cup, Antecessoris Franequerani, commemorat. Adjecta his est, quam in priori Orationum editione frustra quæsieris, Collatio II juris Frisici cum Romano. Succedunt juris Frisici, quatenus a Romano discrepat, Institutiones, quas, quantum nos quidem scimus, A. 1684 Belgico sermone conscriptas divulgavit Autor. Jam vero Latine conspiciuntur eadem. Denique occurrunt Opuscula quatuor, quæ deductionum nomine insigniri vulgo solent, & ad Amelandiam spectant, insulam e regione litoris Frisici sitam, cujus hodie dominus est Screnissimus Princeps Arau-

fionen-

tionensis. *Primum* eorum singulari mandato familiæ *Camminganæ* A. 1676 lingua Belgica conscripsit *Huberus*, eo quidem consilio, ut hujus gentis hæreditarium jus in dictam insulam tueretur contra illos, qui jure feudi Cæsarei, ab imperio R. G. pendentis, aggredi eandem & occupare volebant. *Alterum* A. 1682 Latine exaravit Noster. *Tertium* pariter ac *quartum* ex aliorum profectum ingenio est. Illud Latino itidem sermone jura Cæsaris exponit in Amelandiam, feudum regale, & Imperii dominium; hoc, Belgice consignatum, controversiam Amelandicam complectitur inter *Sicco Rengbers & Watzo de Camminga*.

*PETRI BONDAM SPECIMEN ANIMAD-
versionum criticarum ad loca quedam Juris
Civilis depravata.*

Franequeræ, 1746, 4.

Plag. 12½.

Petrus Bondam, Vir Clarissimus, juvenis vix duodeviginti annos natus, cum animum induxerit, specimen emendationum suarum in lucem conspectumque hominum edere, inprimis loca elegit sibi ex Autoribus, qui Jurisprudentiam vel ante *Justinianum*, vel post ejus tempora, glossis conscribendis excoluere, quibus interdum & alias emendationes addidit scriptorum ejusmodi, quos alii plerumque intactos reliquerunt eruditi. Et, quanquam moderatum corrigendi studium, quo haud raro veterum scripta nitore suo atque integritate restituuntur, haud exiguam meretur laudem, tamen, in hoc opusculo fervorem illum juvenilem, ad emendandum valde proclivem, plus justo deprehendi, haud negamus. Sunt enim multæ emendationes paulo audaciores, quæ a consueta dicendi ratione aliquantum recedant, tantum abest, ut recepta lectio crebro defendatur atque comprobetur. Ceterum vero haud parvus elegantium emendationum numerus reperitur. Cujus rei pro instituto nostro, age, quedam demus specimina. *Capite I* proponitur locus ex
Collat.

- Pag. 1 seq! Collat. Leg. Mos. & Rom. Tit. XV §. 3 hujusmodi: *Hi enim, qui novellas & inauditas sectas, de terroribus religionibus opponunt, ut pro arbitrio suo pravum excludant, qua divinitus concessa sunt.* * *Quoniam nobis, de quibus solertia tua Sere- nitati nostrae retulit, Manichaei: audivimus eos nuperrime, velut nova inopinata prodigia, in hunc mundum de Persica adversaria nobis gente progressa, vel orta, esse, & multa faci- nora ibi committere.* Jam, cum totus in eo sit, ut lacunam, quæ asterisco notata est, suppleat, assumta *Vonckii* lectione *veterioribus religionibus*, rejectaque vocula *ut*, & mutato genere infinito *tā* *excludere* in finitum, ex verbis *quoniam nobis efficit moliantur nova*, rationemque adjicit, quod scri- ptum fuerit *Moliantur*, quod facile in *quoniam* potuerit mutari, uti vox *nobis* in *nova*; duasque periodos in unam conformat. Quæ emendatio quam dura sit, satis apparet. In eodem loco cum legitur: *Idcirco eorum manus atque pœnas debitas & condignas illis statuimus*, legit, id est, *nevis p. aequè d. e. c. &c.* quæ lectio non sane improbabilis videtur, nisi quod fortasse dubitandum sit, an *nævi* de erroribus animi & falsis opinio- nibus recte dici possint. Tandem in fine §. haud infelici prorsus conjectura loco: *Devotio tua jussis ac statutis tran- quillitatis nostrae maturius obsecundare*, legit *obsecundato*. Sed pergendum est. *Papianus* ex nostro judicio haud opus habet emendatione *Tit. VI Resp. de fugitivis, ubicunque persona hujuscemodi inventa fuerit*. Quodsi ex Autoris voluntate re- ponitur *fugitivus*, verba, *persona hujuscemodi*, abundant.
13. Porro *Tit. VII, Quicunque vero calumniam crimini probatus fuerit evicisse, si objecta non convicerit, pœna simili subjacebit*, loco *evicisse* legit *objecisse*, sed, cum a vero absit, quod in una periodo verba unius terminationis *objicere*, *objecta*, & *sub- jacere*, sint adhibita, potest etiam verus lectio defendi, cum apud Latinos nihil frequentius sit, quam quod factum ponitur pro eo, quod quis facere voluerit. Quicunque igitur probatus fuerit, calumniam criminis, sive falsum crimen, voluisse evincere, hoc est, omni studio operaque adhibita comprobare &c. Inprimis quod hæc locutio, *calumniam criminis objicere*,

objicere non aliter capi possit, quam aliquem criminari, falsam accusationem ab eo susceptam. Vel, si hæc vetus lectio cuidam non proberetur, legat *effecisse*, cum *calumniam facere* apud Latinos dicatur. Præterea *Tit. XIX*, cum in vulgata legitur: *Si quis autem dolo focum fecerit*, emendat, si quis au-
TEMERE *focum fecerit*, illudque *temere* explicat casu venti ferente, quod *Paulus Sent. Lib. V Tit. XX §. 3* habet. Cui emendationi favere videtur, quod hi duo *Papiani & Pauli* loci sibi videantur contrariari, cum ille dolo, hic casu venti ferente, damnum datum æstimatione resarciendum putet. Sed ignoscet, credimus, Cl. Autor, si & in hoc loco ejus partes relinquimus, tum quod non facile ex *temere* a librario verbum *dolo* effici potuerit, tum quod *temere* paulo durius nobis de impetu venti dicatur, cum tantum usurpetur, quando quis sine ratione & causa idonea aliquid facit, tandem quod illa pugna inter *Paulum & Papianum* haud difficulter tolli potest, si modo statuamus, in utraque causa damnum resarciendum esse, qua in sententia nos confirmat ipse *Paulus*, qui loco adducto contendit, fortuita incendia, quæ casu venti ferente, vel incuria ignem supponentis, evadunt, restitutione damni resarcienda esse. Quid igitur? si illud in supina incuria ac lata culpa ignem supponentis procedit, quid est, quod nos cogat vocem *doli* ex antiqua sua possessione deturbare, cum satis constet, culpam latam dolo æquiparari, eoque culpam latam contineri *l. u D. Depos.* Cum Vir Clariss. invenisset in *Collat. leg. Rom. Tit. XII §. 7* in Codice *Pithæi* siglum *Hd*, legit: *quod nec mansuetæ, nec tamen clausæ, fuerint hæ.* Ipse autem *Celsus* ait. Sed, cum hoc in *Pithæi* tantum exemplari occurrat, & fortasse in margine loci notandi gratia a possessore adscriptum, neque ad sensum vocabulo hoc opus sit, omni emendatione superfedebimus. Sed nolimus, Lector existimet, ac si omnes emendationes ejusdem farinae sint, cum potius haud paucæ inveniantur, quæ facile assensum omnium comparare sibi possint. Ita v. c. loco adducto recte legitur: *Prosteris propter ignem, qui pabuli gratia factus*, cum antea *profiteri*, omniacque voce *qui*,
 edere-

- ederetur, quod nullum commodum habebat sensum, & §. 5
ejusd. Tit. sed varia sunt punitionum corrigi punitiones,
 Pag. 19. quemadmodum eodem loco verbo *suasorumque, suasores quo-*
que substituit. Sed sufficiat hæc dixisse de *Capitibus V* priori-
 bus. In *Cap. VI* usque ad *X* varia ex Glossis Nomicis loca per-
 30. penduntur. Neque prorsus infelici semper conatu. Ita
 32. voc. ἀδελτερ recte ἀδελτέριον legitur. In voce Βεῆφρη'σαις
 Glossator explicationem adjicit hanc: ἐυεργεσαις; ποιναις,
 quod ultimum verbum illi βεεφρη'σαις haud respondet.
 Clariss. Autor eo inclinatur, ut, in ἐυεργεσαις; primam syllabam
 paulo majusculis literis scriptam esse, contendant, quod
 signum demonstraret, ἐυ in sequenti voce repetendum esse;
 quam ob causam reponit ἐυποιαις, quæ explicatio in *Cyrilli*
 Glossario voci *meritum, beneficium*, adjicitur. Cujus repetitio-
 nis si autoritas afferri potest, ipsa emendatio insignem sane
 33. laudem meretur. Vocem Δευαυδιανι'σο neminem intelligere,
 eamque corruptam esse, quisque facile intelligit, sed, quid ei
 substituendum, res est dictu difficilis. Clariss. Autor conji-
 cit, debere legi ΔΕμυκπιπατιόνι'βας, pro δὲ ἐμυκπιπ. cujus rei
 argumentum ducit ex eo, quod Glossarium adjicit περι' ἐκ-
 ποιη'σεις, aliæ vero Glossæ legant emancipatus, ἐκποιη'τες.
 35. Ἰεραυελγιῶσα, χράματα τὰ δουρθένια θεῶ. Hic Doctiss.
 Autor, rejecta *Schultingii* emendatione ἱερα', βελγιῶσα,
 conjicit, legendum esse σακρα, βελγιῶσα, hæc ratione,
 ut existimet, primam syllabam σα fuisse obliteratam, &
 alteram male in ἱερα' mutatam, in qua lectione confirmat
 eum *l. 4 D. ad L. Fil. Peculat.* quæ pecuniam *sacram religio-*
sam affert. Sed, nisi prorsus fallimur, paulo violentior est
 conjectura, & vel sustinenda *Schultingii* lectio, vel, si aliquid
 mutandum esset, nos potius duas voces converteremus hæc
 ratione, βελγιῶσα, ἱερα χράματα κ. τ. λ. ut explicatio esset
 43. prioris verbi. Occasione voc. τελώνιον Chartam *Henrici III,*
Regis Angliæ, A. D. 1237 effert *MStam*, atque, uti existimat,
 ineditam, quæ mercatoribus *Gutlandiæ* immunitatem re-
 50. lonii promittit. *Cap. XI, jura Justiniana* Seculo XII in
 Anglia lecta fuisse, variis *Joannis Sarisberiensis* locis monstra-

mostrare annitur, qua in re Lectores nostros ad Autorem ipsum ablegamus. *Caput XII* interpretationi quorundam locorum Novellarum *Theodosii* est dicatum. Ita *Tit. Xin* verbis, *nec ad posteriorem manet, legit nec apud post. m.*, quo tamen non opus est, cum, apud Latinos *ad* & *apud* sibi invicem substitui, palam sit, cujus rei autoritas ex illa formula, *res ad Pratorem acta est*, duci potest. Sequitur *Tit. XI*, in quo legunt editiones vulgatæ: *Hæc sive cum postrema definiat, sive cum donatione cujuslibet quantitatis habita ratione parentum in liberos, naturalis pater conferat, quod de subeunda sorte curiali, seu testamento, seu actorum fide constituat, ita ratum esse, stabiliterque volumus observari*, Cl. *Bondam* legendum existimat, *sive cum postrema definitione, sive cum datione* &c. Sed utrumque non admitti posse videtur, cum alterum non habeat, quo se referat, alterum vero hac ex causa dubium videatur, quod in sequentibus dicitur: *abdicando donationes*, cui accedit hoc, quod *testamentum* ad verba *postrema definiat*, *actorum fides* ad *donationes*, pertinet. Quam ob causam vel nihil prorsus murandum, vel Cl. *Ritteri* ad *b. l.* emendatio locum habet, qui legit: *Hæc s. c. p. definiat, s. c. donationem c. q. h. r. p. i. l. naturales, pater conferat*; uti idem Vir Doctiss. rectius vidit Autore nostro in *Const. III Tit. XII, si cunctatus & pastacas* &c. quo in loco Noster vim infert legendo, *si cursuales & angarias*, cum *Ritterus* faciliore emendatione ponat, *si commcatus & bastagas*, atque utraque satis doctè ad hunc locum explicet. Tandem non sine ratione in *Const. I Tit. XIX* emendat, *cum ea, que disceptationis examinatione decursa possit recuperare legibus poscentibus* &c. & eodem loco: *Quando dominis sunt denunciata litigia*. Ultimo loco *Cap. XIII, XIV, & XV*, præter alias, quæ veterum Scriptorum locis inferuntur, emendationes, quædam imprimis ad Digestum vetus proponuntur, haustæ ex Collatione *MSti Codicis membranacæ*, in Bibliotheca civitatis Campensis servati, atque Seculo XIV, quantum viderur, scripti, qui & Epistolam ad Antecessores, & *XXIV Libros Pandectarum*,

Pag. 64.

65.

68.

69.

excepto Tit. *Soluto matrimonio* &c. complectitur. Cui præterea in margine adjectæ sunt Glossæ *Accursiana* atque id præcipui habet, quod legibus singulis nomina tantum Autorum, id est, *Ulpiani, Pauli, &c.* non vero librorum, sunt adscripta, quemadmodum in fine MSti hi versus leguntur:

Sicut in omne, quod est, mensuram ponere prodest,

hic sine mensura deperit omne, quod est.

Nobile vincendi genus est patientia, vincit,

Qui patitur: si vis vincere, disce pati.

Quod ad ipsas lectiones Codicis attinet, negandum haud est, plerasque esse satis commodas, sed tamen illud ipsum facile potest aliquem commovere, ut existimet, eas fortasse magis, ab ingenio docti Viri, qui literis renascentibus vixerit, quam a veteribus, quos descripsit, Codicibus, ortum traxisse. Sed absit, ut nos hoc pro certo ponamus. Clariss. Autor magnum numerum legum affert, quas Codex ille aliis Jctis, quam editiones vulgatæ, tribuit. Porro in l. 5 §. 1 D. de Calumn. legit: *Quaritur, si fuerit conditum*, qua in re Basilica ei magis assentire videntur, cum editiones habeant:

82. *Quare si fuerit conditum.* In fine l. 49 D. de Pactis supplet, *patiuntur*, & in fine l. 8 pr. D. de Transact. legit: *an transactio valeat, vel que admitti debeat.* Et, quanquam negari non potest, clarius dici hac ratione, tamen inde non consequitur, etiam in antiquis legibus ita scriptum fuisse. Lex 14 D. de Off. Pras. in Cod. Camp. ita est: *Si vero, ut plerumque assolet, intervallis quibusdam sensu saniore, num forte eo momento scelus admiserit, diligenter explorabis, quod occasionem dedit Viro Clariss. legis ita emendandæ: num forte e. m. se. a. nec morbo ejus danda esset venia, dil. expl.* Agmen claudit emendatio l. 16 §. 1 D. de Inoff. quam editiones ita proferunt: *Contra tabulas filii possessionem jure manumissionis pater accepit, & bonorum possessionem adeptus est, postea filia defuncti -- questionem inofficiosi testamenti recte pertulit. Cui loco cum tautologia inesset, Clariss. Bondam legit C. t. f. adeptus est p. j. m pater: accepta bonorum possessione p. f. d. -- q. i.*

— *q. i. r. p.* Sed quis nescit, plures adhuc in Digestis tautologias inveniri? Dicendum quoque esset de emendationibus, quas in alios, præter Juris, Autores attulit, sed, cum titulus libelli tantum de locis Juris civilis agat, atque præterea verendum sit, ne positos limites transgrediamur, eas silentio præterimus, illud tantum adjicientes, quod haud dubitamus, si Doctiss. Autor & in posterum suam operam emendandis Legibus & Autorum locis impenderit, quin successu temporis haud parum incrementi orbis literarius inde fit laturus.

HISTOIRE DE L'ACADEMIE ROYALE DES
Sciences & des Belles Lettres de Berlin, &c. -

hoc est,

HISTORIA ACADEMIÆ REGIÆ SCIENTIARUM
& *elegantiorum literarum Berolinensis ad Annum 1745;*
una cum Commentariis ejusdem anni, ex Scriiniis
Academiæ prolatis.

Berolini, apud Ambrosium Haude, 1746, 4.

Alph. 1 pl. 20, Tab. æn. 8.

Illustris Academia Berolinensis novos laborum suorum fructus, quibus rem literariam huc usque ornavit & auxit, novo habitu orbi erudito offerre præsentem *Volumine* capit. Varia enim sunt, quibus hoc opus ab eo, quod antea sub titulo *Miscellaneorum Berolinensium* prodiit, differt. Primum non meræ hic apparent Dissertationes integræ; sed, ad morem Academiæ *Parisiensis*, præfigitur *Historia*, qua partim ipsæ hæ Dissertationes, *Commentariorum* nomine insignitæ, recensentur; partim quoque aliæ Observationes breviores afferuntur, variæque in iis materiæ succinctè discutiuntur; partim laborum, a Sociis eo anno susceptorum, ratio redditur; additis Sociorum, eo anno defunctorum, elogiis. Dein Gallicam linguam præ Latinam eligere placuit iis, quibus præsentis operis editio debetur; cujus rei rationem, nescimus, quam rectè, eam reddunt, quod hujus campus quotidie angustiioribus cir-

Pag. I.

cum scribatur limitibus, illa contra magis magisque optimorum quorumvis operum interpres evadat. Denique, cum huc usque tribus tantum classibus, mathematica, physica, historica, omnia comprehensa sint, his additur quarta, philosophica, qua materiae, ad Metaphysicam, Philosophiam practicam, & Jus naturæ, pertinentes, tractantur. Ad ipsam Academiam quod attinet, ejus ortum, fata, renovationem, enarrat initium hujus *Tomi*. Fundata est a Rege *Friderico I* ipso hoc Seculo incunte; variis tamen impedimentis obstantibus anno decimum ejus decimo solennia inaugurationis peracta sunt, hujus instituti autore & Præside primo Ill. *Leibnitio*. Ab hoc tempore plurimos illustres fovit socios, atque egregios conaminum suorum fructus septem *Miscellaneorum Berolinensium* voluminibus luci exposuit, quorum primum A. 1710, ultimum A. 1743, prodiit. Denique sub auspiciis nunc regnantis Potentissimi Regis denuo est reformata, quod negotium sex illustrissimis Mecænatibus singulari lege A. 1743 demandatum fuit. Titulo *Academia Regia Scientiarum & elegantiorum literarum* insignita, & in quatuor *Classes, Physicam, Mathematicam, Philosophicam, Philologicam*, distributa est. Curatores a Rege accepit quatuor Viros, sago & toga illustrissimos, S. R. I. Comitem *de Schmettau*, dominosque *de Viereck*, *de Arnim*, & *de Borcke*, Status ministros, præsidium gerente Ill. Domino *de Maupertuis*. Primum conventum solennem A. 1744 habuit, quos singulis hebdomadibus in ipsa regia arce continuat. Singulis quoque annis quæstionem, cujus solutioni præmium 50 Ducatorum destinatur, proponere cæpit.

Sed agedum, ad paulo pleniorum ipsius *Voluminis* hujus notitiam Lectoribus nostris nostris exhibendam nos accingamus. Fatemur, nobis accidere idem, quod solet in magno rerum & præstantia & varietate sua se commendantium apparatu constitutis, qui, quo primum oculos convertant, quidve sua attentione inprimis dignum judicent, fere nesciunt. Quamvis itaque, omnia uberius exponere, instituti nostri ratio non permittat, de iis tamen sigillatim & succincte

cincte dicemus. Incipimus ab *Historia*, omitturi hic ea, quæ in ipsis Commentariis fufe exhibentur. Ad *Physicam* Pag. 10.
generalem pertinent varii labores Sociorum, in investigandis electricitatis phænomenis collocati, quæ fuit prima Academia post renovationem suam occupatio. *Ellerus* experimenta varia circa productionem aeris e corporibus instituit. Duo nimirum corpora heterogenea, acidum & alcalicum, sub antlia inter se permiscuit, & quantitatem aeris, inde productam, ope indicis mercurialis, notavit. Horum experimentorum præparatio & effectus hic exponitur. Mutationem quoque aquæ ebullientis in aerem elasticum executus est; aliisque experimentis ejusdem conversionem in terram fixam & homogeneam se demonstraturum spondet. *Euleri* ingeniosissima lucis & colorum theoria, ex natura & motu sonorum petita, ut & ejusdem investigatio minimarum materiæ partium, explicantur; quæ cum ab ipso Viro Cel. in *Opusculis* suis uberius sint expositæ, mentionem de iis faciendam in aliud tempus reservamus. In *Anatomia* sistitur idea eorum, quæ *Liberkühnius* de fabrica & actione villorum intestinorum tenuium noviter detexit, & singulari Tractatu publice exposuit. *Astronomiam* locupletavit *Eulerus*, nova & exactiori theoria solis prolata, Tabulisque ei superstructis. Non enim solum antea jam tradidit methodum, orbitam solis quam exactissime definiendi; sed & nunc circumstantiam, huc usque fere neglectam, in computum duxit. Nimirum secundum leges attractionis proprie non terra, sed commune centrum gravitatis terræ & lunæ, orbitam ellipticam circa solem describit; unde verus solis locus tum demum constabit, si determinetur positio & magnitudo lineæ, a centro solis ad hoc centrum gravitatis ductæ. Ex hoc fundamento novas condidit Tabulas, Observationibus *Flamstedii* in usum vocatis. Præterea novam adjecit æquationem tam loci, quam distantie, solis, a phasi lunæ pendente, quæ usque ad 15" ascendere poterit. Idem Vir summus in emendanda lunæ theoria multum desudavit, &, licet principio attractionis sit innixus, quod *Newtonum* ad calculos in-

insuperabiles deduxerat, singulari tamen methodo eo pervenit, ut ejus ope inæqualitates omnes, motum lunæ adeo perturbantes, in computum ducere licuerit. Hujus fructus sunt *Tabula* ejus *lunares*, de quibus jam *Anno* superiori diximus, quæque emendatiores in laudatis *Opusculis* nunc prostant. Cum, vi attractionis mutæ corporum cælestium, cujusvis motus stricte loquendo pendeat a motibus omnium reliquorum, tam planetarum, quam cometarum; operam collocavit *Kiehus* in investigando toto systematis nostri ambitu, eumque in finem orbitas cometarum aliquot determinavit. Inprimis eum, quem A. 1719 observavit *Casinius*, aggressus est, ad cujus theoriam spectantia elementa hic exhibentur; unde prodit orbita, a Parabola parum admodum abludens. Hac occasione affertur observatio, haud exiguo patriæ nostræ honori cedens. Inventio nempe Orbitalium parabolicarum, a cometis descriptarum, tribui solet summo *Newtono*, a quo in *Principiis* primo proposita putatur. Attamen statim post observatam Cometam famosissimum A. 1681 & 1682, adeoque aliquot ante *Newtonum* annis, *Doerfelius* quidam, V. D. minister Plauensis in *Varsiscia*, in *Astronomia* versatissimus, eandem sententiam *Trajectu*, lingua vernacula scripto, jam publice exposuit, additis simul ploribus *Observationibus* de eodem cometa, summa cum cura institutis, earumque ope delineata adeo exacte Parabola, ut non nisi parum a *Newtoniana* differat. In *Geometricis Naudæus* quasdam propositiones, a veteribus obscuriuscule enuntiatas, clarius exponere ac demonstrare suscepit, nempe 23, V, *Elem.* & 27, 28, 29, VI, & 129 VII *Pappi*.

Pag. 50.

54.

In *Mechanica* theoriam motus corporum flexibilium aggressus est *Eulerus*. Hoc nomine intelligitur systema corporum quotvis, ita inter se connexorum, ut circa juncturas libere flecti queant, in morem catenæ, vel fili, corpora junctis; quorum si augeatur numerus, & minuantur distantia in infinitum, oritur chorda quævis flexilis. Ejusmodi itaque systematis, in plano horizontali projecti, in eoque libere mobilis, motum & situm pro quovis tempore determinavit;

NOVO

novo sublimioris motuum doctrinæ augmento. *Chymia* fines protulit *Pottius*, varia terrarum genera examini subjiciens. Hanc analysin ope ignis vehementissimi instituit. Terras omnes in quatuor classes primarias distribuit: alcalinam, vel calcariam, vitrescibilem, strictius sumtam, argillaceam, gypseam, quæ singulæ peculiaribus insigniuntur characteribus; & ex harum, ceu primitivarum, varia mixtura reliquas omnes componi, existimat. In methodos plantarum varias, in *Botanica* usitatas, inquisivit *Ludolfus*; & requisita bonæ methodi, tam respectu definitionum, quam divisionum, quidque hoc respectu ad ejus perfectionem adhuc desideretur, determinavit. Ad *Historiam naturalem* spectant varæ observationes, circa lapides figuratos a *Sackio* institutæ. Invenit ingentem eorum numerum prope pagum Orsleben, ad fines Principatus Halberstadiensis in loco valde elevato situm, corpora marina variorum generum petrefacta exhibentem; inter quæ eminent Cornu Ammonis primæ magnitudinis, striis crassioribus funicularibus falcatis ornatum, diametro pedem Rhenanum duosque fere pollices amplectens. Salia, quorum tres dari classes constat, fossilia, marina, coctilia, disquisitioni subjecit *Franchevillaus*, eorumque ortum, antiquitatem, varia genera, præparationem, usum, exposuit. *Historiam artium* auxit idem, in artem tinctoriam tam veterum, quam recentiorum, inquirens; nec solum plurimas observationes historicas collegit, sed & inprimis varia ad majorem hujus artis perfectionem utilissima proposuit. Eundem simili modo historiam singularum artium traditurum, memoratur, quod sane utilissimum institutum maxima laude dignum judicamus. In *Historia philosophica* de idolis *Epicuri* commentatus est *Heimius*, eaque haud adeo a sensu communi abhorreere, quin potius cum recentiorum inventis probe conspirare, ostendit. In transitu adducitur locus ex P. *Pardies* libello *de cognitione brutorum*, Gallice Seculo superiori edito, ubi jam mentio facta de mira polyporum ex aliis sui generis dissectis generatione; quin imo, jam *Aristotelem* de iis locutum esse, traditur. In *Metaphysicis*

Pag. 58.

67.

74.

78.

98.

Pag. 94.

physicis materiam, quæ toties crucem fixit Philosophis, de libertate, discutere, & singulari Tractatu, cujus sciagraphiam exhibuit, exponere, studet *Achardus*, in quo præcipuas Philosophorum hac de re sententias explicabit. libertatemque hominis demonstratam, & ab objectionibus plurium, contra eam factis, vindicatam, sistet; ac inprimis systema *Spinosa*, cui exquirendo plurimum operæ impendit, uberius exponet. In *Jure natura* avtochiriam impugnavit *Formey*; cui conatui ansam dedit Tractatus cujusdam *Jo. Robeckii de morte voluntaria*, Rintelii A. 1734 publicatus, in quo non solum omnibus viribus, omnique ingenio, avtochiriam defendere suscepit Autor, sed &, quantum de veritate sententiæ suæ persuasus sit, proprio facto comprobavit. Hujus itaque argumenta singula examini subjecit Vir laudatus, & solidis rationibus earum debilitatem demonstravit. Idem ideas de justo & injusto propius & accuratius inspexit. Constat, *Grosium* statuere, justitiam, vel injustitiam, actionum humanarum omnibus legibus esse anteriorem, *Pufendorsum* vero, illam non existere posse absque legibus. In hoc discrimen inquirens Autor, invenit, illud non nisi logomachiam esse, totamque rem ad ideas distinctas justæ redire; quibus peracute evolutis, liquet, moralitatem actionum leges quidem præcedere, justitiam vero legibus demum originem debere. Simili modo

104. ad *Philologiam*, *litterasque humaniores*, atinet, historiam Cryptographiæ exposuit *Stubenrauchius*, varique ejus genera, tam ab antiquis, quam a recentioribus, in usum vocata, descripsit. In originem domus Zollerana, a qua descendunt Marchiones Brandenburgici, inquisivit *Kiesterus*, eamque opinionem, qua dicitur illa ab illustri Italica *Columnarum* gente ortum traxisse, fabulosamprehendit. Historiam hujus Anni claudunt elogia duorum membrorum, A. 1744 defunctorum, *Alphonse des Vignoles* & *Jac. Frid. Lamprechtii*. Natus est ille A. 1649 in Languedocia, Gallia provincia, ex antiqua & illustri familia. Cum statui ecclesiastico se dedisset, A. 1675 ecclesiæ cuidam in patria præfectus est. Insequente A. 1685 persecutione,

III.

cutione, Berolini refugium quaesivit. Obiit successu temporis munus ministri verbi divini in ecclesiis Suedensi, Halensi, Brandenburgensi, Caspenicensi. Dein concessit Berolinum. Fuit inter primos Academiae Scientiarum socios, & A. 1727 *Director Classis mathematica* electus est. Denique anno aetatis nonagesimo quinto vitam cum morte commutavit. Quam singularia sint ejus in rem chronologicam merita, abunde constat, quorum specimen palmarium est *Opus chronologicum*, A. 1735 Berolini duobus Voluminibus editum. Reliquorum ejus scriptorum omnium catalogus hic sistitur. *Lamprechtius* natus est Hamburgi ineunte hoc Saeculo. Berolinum se contulit; Ephemerides politico-literarias ibidem conscripserunt. Eadem in urbe opusculum Germanicum, *Cosmopolitis* titulo, vitamque *Leibnitii*, exaravit. Munus Secretarii *Classis philologicae* in Academia obiit.

Pag. 120.

Progredimur ad ipsos *Commentarios*; qui ternas ex singulis *Classibus* Dissertationes complectuntur. Agmen ducit *Physica*, in qua comparat 1) *Ludolfi junioris Observatio de Barometris electricis*. Jam constat inter Physicos ea Barometrorum proprietas, qua, orta Mercurii agitatione, ope evacuationis alternatim factae aeris in capsula contenti, corpuscula leviora prope latus tubi suspensa ad ipsum attrahuntur. Quod phaenomenon, de cujus certitudine nondum inter omnes convenit, iteratis vicibus succedere deprehendit Autor, ipsis corpusculis recipienti vitreo, ut effectus agitationis aeris externi tollatur, inclusis, qui inferiori parte tubo arte applicatus, superiori vero ita instructus esset, ut aer exinde extrahi potuerit. His praeparatis, corpuscula non solum a tubo attrahi, sed saepe etiam repelli, observavit; remque adhuc succedere, etiamsi recipiens sit aere vacuus. Praeterea, omnia electricitatis criteria, frictionem praecedentem, attractionem repulsionemve, lucem, stridorem, communicationem vis attractivae, huic phaenomeno competere, ostendit. Sequitur 2) *Marggrafii Demonstratio experimentalis solutionis variorum metallorum, auri, argenti, mercurii, zinci, bismuthi, ope salis alcalici dissoluti*. Nondum fatis

3.

8.

Mmm 2

omnibus

omnibus perspecta est ea salium alcalicorum indoles, qua ad dissolvenda metalla gaudeant, quippe quæ communiter acdis tantum solet tribui. Equidem casus quosdam speciales ejusmodi solutionum jam indicarunt *Stablius*, *Glauberus*, *Kunckelius*; sed majorem huic rei certitudinem conciliavit Autor, cujus solertia in indaganda corporum natura jam aliis egregiis speciminibus comprobata est, institutis variis de hoc phænomeno experimentis. Omnium autem maxime virtute hac solvendi præditum deprehendit sal alcalicum dissolurum, prius cum sanguine bovino siccato calcinarum; quare non dubitat, quin ipsa hac calcinatione singulare quid salii accedat. Præparationem ipsam hic edocet. Solvit autem sal alcalicum tam aurum in aqua regia, quam argentum in aqua forti, antea dissolurum & præcipitatum. Ne tamen nova hæc solutio potius salibus acidis, adhuc residuis, quam alcalicis, deberi videatur, sollicitè antea metallum præcipitatum aqua edulcoravit, & non minus experimentum successit. Pariter mercurius, bismuthum, zincum, solutionem a salibus alcalicis patiuntur. Quin &, eandem virtutem non minus salibus volatilibus, quam fixis, intercedente tamen differentia quadam respectu variorum metallorum, competere, observavit. Varia quoque circa præcipitationes ejusmodi solutionum denuo factas annoravit.

Pag. 14. *Liberkühnius* 3) *Descriptionem novi Microscopii anatomici*, a se inventi, tradit. Constat illud lamina cuprea, figuræ oblongæ, cujus quatuor angulis & summitati applicantur totidem acus orichalceæ, extremitatibus instructæ uncis, tam circa centrum, quam in longitudinem, mobiles; quibus animalia minora viva firmari, & in situm quemvis commode disponi, possunt. In medio fere foramine rotundo pertusa est, cui ab una parte applicatur pars animalis aperti inspicienda, aliisque ejusmodi acubus unctis dirigenda, ab altera lamina, microscopium gerens. Totâ machina pedi firmo innititur. Sed, cum uberiolem ejus descriptionem absque figuris ipsis exhibere non valeamus, hoc saltem addimus, nostro quidem judicio illud usum in investigandis minimis anima-

animalium viventium partibus, plurimisque novis in re anatomica detegendis, habere posse insignem, eo magis, quod hoc ipsum Cel. Auctor propria experientia per egregia, quæ de rebus omnem antea visum effugientibus patefecit, inventa jam comprobatum habeat.

Succedit *Classis mathematica*, in eaque 1) *Eulerus de vi percussionis, veraque ejus mensura*, commentatur. Totam hanc doctrinam a primis ideis deducens, initium a natura vis inertie petit. Quicquid mutat statum corporis, vel in quiete, vel in motu, constituti, nomine *vis* insigniri solet; quicquid contra statum vel motus, vel quietis, in corpore conservare annitur, *inertia* dicitur. Etsi itaque inertia nunquam in ipso corpore mutationem producat, poterit tamen ejus causa esse in aliis corporibus; adeo ut pro vi, non quidem respectu ipsius corporis, sed aliorum, haberi queat. Quin imo, omnes omnino mutationes in rerum natura huic deberi, nullamque proprie vim, nisi quæ ab inertia proficiscitur, existere, docet Cel. Auctor. Quem in finem observat, conatum in statu suo perseverandi non existere posse absque resistantia, omni, quod corpus a statu illo deturbare potest, facienda. Si itaque duo corpora sibimet occurrant, neutrum ad conservationem sui status tendere potest, nisi mutationem in altero producat. Quare, cum mundus perpetuo sit plenus corporibus varie motis, seque mutuo percipientibus, necesse est, ut status omnium perpetuo alteretur; quas vero mutationes omnes soli inertie adscribi posse, nec adeo alias præter eam vires motrices effingendas esse, palam est. Porro inertia proprietas est, omnibus corporibus generatim competens, & quantitati materie proportionalis, eademque proinde semper in corpore, seu quiescente, seu moto. Quod quidem ad corpus motum attinet, duo in ea concipi possunt, velocitas & directio; utrumque inertia conservare tendit. Cum itaque alterutrum ipsorum offendere possit obstacula, duplex poterit esse in hæc effectus inertie. Aut enim mutatur celeritas, ut fit in duobus corporibus, directe se percipientibus, tumque is dicitur collisio, seu *percussio*; aut directio,

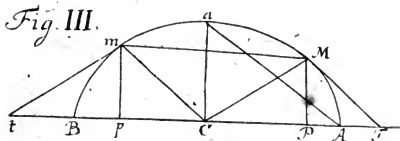
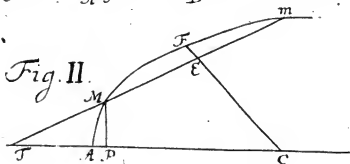
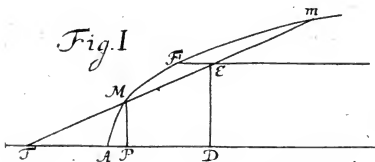
ut in corpore, a funda gyrato, vel in tubo curvo moto, rumque vis centrifuga inde genita est *pressio*. Utraque igitur hæc vis, percussio, & pressio, ab eadem causa, inertia, oritur; utraque non nisi statu corporis occurfu obstaculi mutato existere potest; & ab alterutra harum omnes omnino mutationes in mundo oriuntur. Pressionum quidem natura satis evoluta est, earumque quantitas & relatio mutua in Statica, effectus vero in corpora in Mechanica, definiuntur. Contra percussionis natura, effectus, mensura, nondum extra omne dubium sunt posita. Constat enim, *Leibnitium*, ejusque affectas, maximam inter percussionem & pressionem ponere differentiam; illas vivarum, has mortuarum, nomine insignire; alteram alteri prorsus heterogeneam, eandemque inter utramque esse rationem, quæ inter superficies & lineas, statuere; illamque quadratis velocitatum, has velocitatibus ipsis, in massam ductis, mensurare. Disceptionem illam de mensura virium, inter tot eruditos, quin inter tot gentes, tanto animorum motu agitatam, quis est, qui ignoret? Sed quid mirum, cum nondum inter eos de effectu, cujus quantitate vis viva mensuranda sit, convenerit. Eo majori itaque attentione digna credimus apud eruditos Cel. Autoris cogitata, e quibus, totam controversiam tantum non in meram logomachiam abire, patet. Primo enim negat, ullam omnino corpori moto, absolute & in se considerato, tribui posse vim, quæ potius in ipsa percussione unice pendet a relatione, in qua illud cum aliis reperitur, & hac mutata, quoque variat. Etenim in corpore, in se spectato, nulla existit vis, nisi inertia; sin vero ab aliis corporibus ambientibus status ejus mutetur, inertia producit vim, quæ nullo modo, nisi ope ipsius mutationis, in his productæ, determinari potest; quemadmodum e. g. corpus, in canali curvo motum, varias successive in eum exerit pressiones, sed ab ipsius curvæ indole pendentes, quas corpori absolute tribuere, utique absurdum esset. Secundo locò observat, præcipuum mensuræ virium vivarum fundamentum penitus corruere, quamprimum, vires in percussione effectum suum non in instanti, sed

sed finito demum tempore quodam, producere, demonstrari potest. At enim vero probant id non solum experimenta clarissima, quibus impressiones in corporibus post percussio- nem adhuc conspicuæ sistuntur; sed & ipsa lex naturæ generalis omnem saltum in rerum natura prohibet. Quæ cum ita sint, vis percussio- nis re ipsa redit ad pressionem, cum quovis instanti assignari possit pressio, quam corpora in se exercent; tota distinctio inter vires vivas & mortuas evanescit; nec ullam aliam virium percussio- nis mensuram quæ- rere opus est, cum jam hæ ipsæ cum pressionibus omni- mode comparari queant. Poterit igitur vis percussio- nis considerari haud aliter, quam composita ex continuis pres- sionibus per totum tempus percussio- nis variabilibus; quare illa perfecte cognoscetur, si constet & tempus hoc, & pressio mutua, quovis ipsius momento respondens; quibus per- spectis, per leges motus, a pressionibus continuis oriundi, omnia ad motum corporum spectantia definiri poterunt. Ad determinandam vero istam pressionem mutuam antea requi- ritur, ut determinetur generatim quantitas impressionis, a data pressione in corpore dato oriunda; quæ erit eo minor, quo major est corporis durities. Patet vero, pro dato cor- pore impressiones esse, ut ipsas vires prementes. Durities ipsa autem optime mensurabitur per quantitatem vis, quæ ad datam impressionem in ea faciendam requiritur. Unde generatim impressio quævis erit ut quantitas pressionis & durities corporis conjunctim. His positis, ipsam solutio- nem Problematum, ad percussio- nem corporum spectantium, ope principiorum præcedentium, Vir Cæl. aggreditur. Primo supponit duo prismata, basi- bus æqualibus gaudentia, quorum unum, obstaculo firmo retentum, ab altero percu- titur; pro quibus definit vim prementem, & impressionem mutuam singulis momentis, tempusque percussio- nis totalis. Hinc quoque differentiam percussio- nis ostendit, quæ a cor- porum duritie majori minorive, item a tenacitate, vel fragi- litate, oritur, quarum posterior in phialis vitreis est admo- dum conspicua. Dein percussio- nem corporis immobilis, ab

alio

Pag. 14.

alio figuræ cujusvis conoidicæ factam, simili prorsus modo considerat. Convertimus nos ad Dissertationem *secundam*, quæ *novum Problema mechanicum, a Dan. Bernoullio solutum*, sistit. Proposuerat ei Cel. *Eulerus*, determinare motum variabilem tubi, circa punctum fixum mobilis, & pondere intra ipsum libere mobili onerati. Misit solutionem Cel. *Bernoullius* pro eo casu, quo tubus esset rectus, ejusque motus fieret in plano horizontali; non quidem, quod methodus, in eo adhibita, non ad Problema generatim solvendum sufficeret, sed quod solutionem hac ratione simpliciorum reddere mallet. Vicissim proposuit Problematis Autori, ut, positus iisdem conditionibus, definiret motum totius systematis, si tubus quocumque corporibus onustus supponatur; quod adeo *Eulero* placuit, ut ipsum acutissimo *Clairautio* proponeret. Cum paulo post, utrumque solutionem novi Problematis adeptum esse, ex iis intellexerit *Bernoullius*, ipsorum tamen methodos adhuc ignoret; propriam solutionem cum integra Analyfi hic exponere, & re duxit. In antecessum monet, multum falli eos, qui, solutiones ejusmodi Problematum non nisi speculationes quasdam singulares, nec adeo utiles esse, existiment; cum potius semper fere ad novas naturæ leges cognoscendas nos deducant; quin ipsissimum hoc Problema, paulo generalius conceptum, usum forsân in Astronomicis ad determinandum motum terræ & lunæ mutuum habere possit. Ad ipsam solutionem quod attinet, in ea adhibuit varia principia nova, ab ipso inventa; quo imprimis spectat hæc propositio valde elegans (a Cel. *Eulero* eodem tempore detecta): Si tubus rectus, globum libere mobilem continens, circa punctum fixum in plano horizontali moveatur; erit productum ex velocitate circulatoria (hoc est, in arculo circa centrum descripto,) in massam & distantiam a centro motus, quod *momentum motus circulatorii* dicit, pro toto systemate semper constans; quæ adhuc vera est, quocumque corpora tubo includantur. Alia propositione definitur, positus iisdem, velocitas corporis centrifuga, hoc est, qua secundum rectam per centrum abire anniti-

annitur. Ex his constat ipsa solutio Problematis, dum nempe, pro quovis momento, & situ tubi, determinatur motus totius systematis, idque formulis satis simplicibus. Ceterum notissimum principium conservationis virium vivarum etiam hic locum habere deprehenditur. Ipse succedit denuo Eulerus 3), de variis proprietatibus sectionum conicarum, quæ infinitis aliis Curvis quoque competunt, agens. Variæ dantur sectionum conicarum proprietates, quas ipsis solis tribuendas esse, variæ, quas aliis quoque Curvis competere posse, statim patet. De aliis contra dubium est, an ipsis sibi propriæ, an cum aliis Curvis communes. Optimum itaque huic rei remedium afferetur, si Analyse ope quærantur omnes Curvæ, data proprietate gaudentes, unde patebit, an solæ sectiones conicæ satisficiant, an secus. Ejusmodi quæstionibus, a Geometris jam hinc inde tractatis, quasdam hic addit Vir Cel., e natura diametrorum obliquangularum, quarum respectu varia in sectionibus conicis locum habent, imprimis peritas. Primo itaque Parabolam, eamque ipsius proprietatem, considerat, qua recta quævis axi parallela est simul diameter obliquangula, rectas quasvis, in certo angulo ad ipsam ductas, & Parabola terminatas, bisecans. Quo itaque pateat, an hæc soli Parabolæ competat, sequens proponit Problema: Invenire Curvam, quæ in data ab axe distantia habeat diametrum axi parallelam, ordinatas omnes, in dato ad axem angulo ductas, bisecantem. Ut ideam quandam methodi, qua in hujusmodi quæstionibus utitur Geometra insignis, effingamus, referat *AMm* Curvam, *AD* axem, *FG* diametrum, *Mm* ordinatam; sit distantia *DE = a*, anguli *T* sinus = *m*, cosinus = *n* ad rad. 1, *AT = t*, *TM = z*. Jam, quia per hypothesin quævis recta, in dato angulo *T* ducta, occurrit Curvæ in duobus punctis *M, m*, sequitur, æquationem inter *t, z*, fore talem, ut pro quovis *t* duo prodeant, ipsius *z* valores, seu ut habeat formam hanc quadraticam: $z^2 = 2Pz - Q$, denotantibus *P, Q*, functiones quasvis ipsius *t*. Jam, cum duæ hujus radices sint *TM, Tm*, erit $TM + Tm = 2P$, seu $P = \frac{TM + Tm}{2}$ h. e. = $TE =$

Pag. 71.

TAB. VI
Fig. I.

$\frac{a}{m}$; unde æquatio inter t, z , est $z^2 = \frac{2az}{m} - Q$. Ut vero habeatur æquatio inter coordinatas $AP = x$, $PM = y$, erit $y : z = m$, $\frac{t+x}{z} = n$, unde $z = y : m$, & $t = ny : m - x$.

Curva itaque proprietate gaudebit proposita, si $\frac{y^2 - 2ay}{m^2}$ fit

functio quævis ipsius $\frac{ny}{m} - x$. Pofitis ergo $ny - mx = X$,

$y^2 - 2ay = Y$, si formetur æquatio quævis possibilis inter X, Y , in eaque substituantur horum valores per x, y , habebuntur infinitæ Curvæ, eam cum Parabola proprietatem communem habentes, ut recta quædam axi parallela fit diameter. Sed, cum in hisce Curvis quæpiam saltem, in Parabola vero omnes rectæ axi parallelæ, sint diametri, quærarur nunc, an præter Parabolam dentur Curvæ, duabus pluribusve diametris præditæ; quod simpliciffime fiet, quærendo primum, an inter Curvas modo inventas dentur quædam, in quibus præterea axis fit ad minimum diameter orthogonalis. Quem in finem consideretur, requiri, ut in æquatione inter x & y nullæ adfint ipsius y dimensiones impares. Cum ergo in valoribus ipsorum X, Y , adfit y primæ dimensionis, ex utroque fiat nova variabilis, in qua hæc dimensio absit, nempe $Z = Y + \frac{2aX}{n} = y^2 - \frac{2m a x}{n}$. Jam,

cum Problemati præcedenti satisfaciatur æquatio quævis inter X & Y , satisfaciatur etiam quævis inter X & Z , quæ generatim erit hujus formæ: $\alpha = \alpha + \beta X + \gamma Z + \delta X^2 + \epsilon XZ + \zeta Z^2$ &c. Patet vero, terminum βX continere y , quæ per nullum sequentium tolli potest, proinde, vi allatorum, abjiciendum esse; quod pariter valebit de terminis XZ, XZ^2 , &c. Sed, si admittatur terminus δX^2 , necesse est, ut, propter y^2 , quod in

in eo inest, pariter admittatur Y^3 , per quem tolli possit y^3 . Verum Y^3 continet y^3 , unde simili modo admittendus Y^4 , & eodem modo omnes reliqui in infinitum. Idem locum habet de terminis $Y^2 Z$, $Y^3 Z^2$, quorum quivis admitti nequit, nisi admissis aliis in infinitum. Cum ergo desideretur æquatio finita, omnes termini per Y affecti omittendi erunt; quare remanet $0 = \alpha + \gamma Z + \zeta Z^2$ &c. unde prodit Z , hoc

$$\text{est, } y^2 - \frac{2m^2 x}{n} = \text{const. Manifestum itaque est, præter Pa-}$$

rabolam nullam dari Curvam algebraicam, quæ habeat ramos circa axem similes, simulque diametrum axi parallelam. Sed ex æquatione modo inventa porro educit Noster, non unicam solum, sed quamvis, axi parallelam diametri vices gerere. Ostendit quoque ex ipsa rei natura, quamvis Curvam, duas modo diametros parallelas habentem, habere infinitas alias, æqualibus intervallis inter se parallelas. Pergit dein ad considerationem diametrorum, in uno puncto concurrentium, ut in Ellipsi ac Hyperbola. Ad modum itaque præcedentem primo sequens proponit Problema: Invenire Curvam AMm ad axem AC relatam, quæ habeat diametrum positione datam CF , ordinatas omnes Mm , in dato ad axem angulo T ductas, bisecantem. Positis iisdem, quæ supra, sit præterea anguli C sinus = p , cos. = q ; unde anguli E sinus crit = $mq + np$, cos. = $nq - mp$ simili ratiocinio posita jam $CT = t$, ipsis autem Z, P, Q , ut ante, habebitur æquatio; $z^2 = 2Pz - Q$, in eaque $P = TE$. Sed ex

$$\Delta \text{lo } CTE \text{ elicitur } P = \frac{pt}{mq + np}, \text{ unde fit } z^2 = \frac{2ptz}{mq + np} -$$

Q . Quærendo vero æquationem inter coordinatas $CP = x$,

$$PM = y, \text{ prodit } z = y \cdot m, t = x + \frac{ny}{m}; \text{ unde colligitur, po-}$$

Nnn 2

fitis

TAB. VI
Fig. 2.

fitis $mx + ny = X$, $y^2 + \frac{2mpxy}{nq - mq} = Y$, si formetur æquatio

quævis possibilis inter X, Y , ut ante, haberi infinitas Curvas, aliquam diametrum habentes. Sed quæratur jam porro, an inter eas dentur, in quibus præterea axis sit diameter orthogonalis. Neceffe est ergo, ut absint dimensiones ipsius y impares. Assumatur ergo nova vocabilis, in qua hæc dimen-

sio absit $Z = mp X^2 - n \left(\frac{np - mq}{m} \right) Y = nqy^2 + mpx^2$;

& habebitur æquatio, Problemati generali satisfaciens, $o = \alpha + \beta X + \gamma Z + \delta X^2 + \epsilon XZ + \zeta Z^2$ &c. Ut jam ex ea abeat y , patet, hoc primo fieri, si omnes termini per X affecti evanescant; unde prodiret Z , hoc est, $nqy^2 + mpx^2 = \text{const.}$, quæ præbet sectiones conicas, centro C & axe CA descriptas; porroque ex ea deduci potest, quamvis rectam, per C ductam, esse diametrum. Sed aliter quoque proposito satisfiet, si, manente X in æquatione, determinantur coefficientes, ita ut y abeat. Quod quomodo fieri possit, ostendit Cel. Autor, atque inde, infinitas infinita Curvarum genera in promptu esse, docet. Simplicissimæ inter has sunt ex tertio ordine, inter Hyperbolas redundantes *Newtoni*, & præterea, quod circa axem sint utrinque similiter positæ, duabus gaudent ab utraque axis parte diametris obliquangulis. Ceterum demonstrat quoque proprietatem hanc notabilem, si Curva habeat duas diametros, sibi occurrentes, habere eam plures per idem punctum concursus transeuntes, imo infinitas, modo sequentes cum præcedentibus non coincidunt. His ita expeditis adjungit adhuc Problema, ipsis quodammodo affine, a Cel. *Clairaultio* ipsi propositum. Constat nempe insignis Ellipseos proprietas, quæ parallelogramma quævis, ipsi inscripta, per extremitates duarum diametrorum conjugatarum, eandem semper aream comprehendunt. Si jam omitatur diametrorum notio, & quærantur aliæ Curvæ, com-

communem hanc cum Ellipsi proprietatem habentes, res eo redibit: Invenire Curvam AaB , duas diametros orthogonales AB , aC , & proinde centrum C , habentem, ejus indolis, ut, ducto radio quovis CM , & alio Cm , tangenti MT in M ductæ parallelo, area Δ li MCm sit ubique constans & = ΔACa . Methodi perspiciendæ causa hæc addeamus. Sit $CP = x$, $PM = y$; unde primo, ob AB , AC , diametros orthogonales, æquatio Curvæ debet continere dimensiones pares ipsorum x, y . Sit porro $Cp = t$, $pm = u$; quare, propter continuitatem Curvæ, eadem debet esse æquatio inter t^2, u^2 , quæ inter x^2, y^2 . Sumatur ergo nova variabilis Z , per quam determinentur x, y ; quæque sit talis, ut, ea mutata in $-z$, mutetur x^2 in t^2 , y^2 in u^2 , quo ipso lex continuitatis implebitur. Sint ipsius z functiones pares P, R , impares Q, S . Ponendo ergo $x^2 = P + Q, y^2 = R + S$, facta z negativa erit $t^2 = P - Q, u^2 = R - S$. Porro, ob rectam Cm tangenti MT parallelam, erit $dx : dy = t : u$, unde $u dx + t dy = 0$. Denique, ut area ΔMCm sit con-

TAB. VI
Fig. 3.

stans, queratur ejus valor, qui erit = $\frac{ty + ux}{z}$; quare fiet

$y dt + t dy + u dr + x du = 0$, hoc est, (ob $u dx + t dy = a$)
 $y dt + x du = 0$; unde intelligitur, vicissim radium CM tangenti mt esse parallelum. Ponatur jam $ty + ux = zcc$, unde, substitutis valoribus, erit $\sqrt{(P+Q)}(R-S) + \sqrt{(P-Q)}(R+S) = zcc$. Denoter V functionem ipsius z imparem, & ponatur $\sqrt{(P+Q)}(R-S) = cc + V$, unde, facta $-z$, hoc mutabitur in $\sqrt{(P-Q)}(R+S)$, adeo ut sit = $cc - V$, quemadmodum natura hujus conditionis requirit. Hinc

ergo fit $x = \sqrt{(P+Q)}, y = \frac{cc - V}{\sqrt{(P-Q)}}$, & pariter habentur

ipsarum t, u , valores. Cum ergo sit $u dx + t dy = 0$, substitutis valoribus, habebitur æquatio differentialis inter
 N n n 3 $P, Q, V,$

P, Q, V , quæ integrata dat $\frac{V}{\sqrt{(P^2 - Q^2)^{\frac{3}{2}}}} = \int \frac{cc(PdQ - QdP)}{(P^2 - Q^2)^{\frac{3}{2}}}$

Jam, cum sit P functio par, Q impar, ponatur $Q = Pz$,

unde fiet $\frac{V}{P\sqrt{(1-z^2)}} = \int \frac{ccdz}{P(1-z^2)^{\frac{3}{2}}}$. Ut jam habe-

antur Curvæ algebraicæ, sumatur Z functio quævis impar

ipsius z , & ponatur summa $= \frac{Z}{\sqrt{(1-z^2)}}$, & dabitur

$P = \frac{ccdz}{(1-z^2)dZ + Zzdz}$; unde vi præcedentium in

promptu sunt valores ipsarum Q, V , adeoque ipsarum x, y , quæ igitur definiuntur per z, Z , & Problemati omnimodo satisfiit.

Pag. 101.

Pergamus nunc ad tertiam Classẽ, philosophicam. Continet ea 1) Heiniï Dissertationem de origine entium animalium secundum systema Hippocratis. Ansam præsentii Disquisitioni dedit Cel. Gesneri Dissertatio, sub titulo: $\Upsilon\upsilon\chi\alpha\iota \text{ } \text{I}\pi\pi\omicron\upsilon\kappa\alpha\tau\epsilon\varsigma \text{ } \epsilon\zeta \text{ } \alpha\lambda\epsilon \text{ } \epsilon\iota\varsigma \text{ } \tau\omicron \text{ } \Phi\omega\varsigma \text{ } \pi\omicron\sigma\eta\mu\epsilon\upsilon\alpha$, Gætingæ A. 1737 publicata, in qua Vir Cel. fragmentum Hippocratis ex Lib. I de Diata attulit, emendavit, ex eoque systema animalium Hippocraticum luci exposuit (vid. Suppl. Act. Nov. T. III Sect. X). Hoc jam uberius explicare constituit Noster. Notat primo, inventa recentiorum de animalculis spermaticis veteribus quidem fuisse ignota; sed, quæ inde deducunt de formatione corporum animalium ex staminibus hisee, jam antea existentibus, & successive sese evolventibus, ratiocinia ita esse comparata, ut jam Hippocrati eorum idea vindicanda sit. Fundamentum hujus sententiæ nititur celebratissimo veteribus axiomate: ex nihilo nihil fit. Concludit exinde, corpora omnia organica, in mundo existentia, non denuo formari, sed minima eorum stamina a principio jam

jam existere, licet omnem sensum effugiente parvitate. Hæc ψυχῆς appellat. Quamdiu in hoc statu versantur, ea dicit esse ἐν αὐτῷ, quamprimum vero adeo crescunt, ut sensibus appareant, ea εἰς τὸ φῶς prodire dicit. Simili modo ea ex luce in tenebras revertuntur. Hanc vero mutationem consueti perpetuo in rerum natura inter vim activam & passivam, seu, ut ipsius verbis utamur, inter ignem & aquam, deberi, statuit. Introitum animarum in lucem ita fieri credit: Earum plena esse omnia, acrem, aquam, terram; ea sic continuo in corpora animalium intrare, donec offendant locum, evolutioni ipsorum idoneum, tunc crescere, & sub forma corporis organici apparere. Vice versa morte corporis animas non destrui, sed saltem denuo ab ea separari, existimat. Attamen animam rationalem sub iis non comprehendit, sed subtilissimam & igneam naturam ei tribuit. Omnia ista dilucide exponit Noster, & ex ipsis Hippocratis verbis derivat. Quin & tandem peringeniosam phænomenorum, in polyphis haud ita pridem defectorum, explicationem per systema Hippocraticum exhibet. De Tarigis 2) *Exam. Spinozismi, & objectionum, a Balio contra hoc systema factarum*, silit. Constat, Spinozæ systema impugnasse Balium, sed non eo successu, qualem ab ejus ingenio expectare liceret. Rem igitur denuo aggredi constituit præsentis Dissertationis Autor, cumque in finem totum Spinozæ systema solite meditatus est. Quo facto, id ita comparatum esse deprehendit, ut ex propriis ipsius principiis labefactari & dirui queat. Ostendit nempe, id non nisi ex ideis Cartesii male applicatis ortum trahere, ac ex unico errore reliquos omnes pronò fluere alveo. Quæ hac de re pluribus disserit, ejus sunt indolis, ut ea vix breviter exponere nobis jam liceat. Succedat ergo 3) F. Acharius, *considerationes circa infinitum mathematicum* exhibens. In iis id agit, ut, ideam infiniti mathematici in intellectu tantum existere, nunquam vero realem fieri posse, ostendat. Impugnat ergo Cel. Geometrie infiniti Autorem, quæ ideas hæc pro realibus vendidisse constat. Primo in originem ideæ infiniti inquirat,

Pag. 121,

143.

ex

ex notione quantitatis repetendam. Quantitatem infinitam actu existentem manifestam involvere contradictionem, ostendit. Rationes, quæ ab ejus fautoribus allegari solent, examinat, earumque debilitatem demonstrat. Quid? quod, hanc sententiam certissimis repugnare veritatibus, e. g. ei, quod totum sit parte sua majus, docet. Tandem vero, nullam exinde in ipsum infiniti calculum redundare incertitudinem, ostendit, loco quantitatum actu infinitarum concipiendo saltem inassignabiles.

Sed, in præcedentibus *Classibus* jam sic satis morati, properamus ad ultimam trigam *Dissertationum philologicarum*. Prima est *Elsneri de excellentia Palaestine*. Quæ in Historia sacra de præstantia & fertilitate terræ sanctæ commemorantur, ab hominibus profanis in dubium vocari, eaque de causa maculam Historicis ipsis inuri, vidit Auctor. Hæc res occasionem ei præbuit, ut de tota materia paulo curatius investiganda laboraret. Primo itaque argumenta, quæ partim ex testimonio *Strabonis*, partim ex præsentis regionis istius statu, peti solent, examinat & refellit. Dein contrarium ex aliis testimoniis omni exceptione majoribus, ipsius adeo *Strabonis*, aliorumque scriptorum, imo & ex ipso regionis situ & natura, ex historia ejus, ex monumentis & numis, luculenter commonstrat. 2) *Pellouterius in locum quendam Pomponii Mela de Situ orbis Lib. III Cap. V* commentatus est, de quo maximopere in diversa abierunt Critici. *Suevorum regem*, de quo fit mentio, nullum alium esse, quam *Ariovistum*, Germanorum Regem, natione Suevum, a *Julio Cesare* in Gallia victum, *Indos* vero fuisse mercatores, tempestate ex Oceano orientali in septentrionalem, & ad Germaniæ litora, delatos, ostendit, adeoque omnimodam loco isti lucem restituit. Denique 3) *Süsmilchius de consensu linguarum Celtica & Orientalium* disserit. Linguam *Celticam*, seu *Tentonicam*, non solum valde cum orientalibus congruere, sed ex his ipsis, ceu fontibus, derivari, ut ostendat, operam dedit; quem in finem prolixum catalogum vocum, ex lingua Celtica petitarum, cum Arabicis,

Pag. 157.

177.

Arabicis, Chaldaicis, Hebraicis, Persicis, Syriacis, convenientium, concinnavit.

Enarratis sic Clarissimorum Virorum in omni eruditionis genere laboribus, merito gratulamur decus magnum Germaniæ nostræ, eam nunc Academiam in sinu suo, & sub tanti Regis auspiciis, foventi, quam egregiis suis inventis & observationibus scientias omnemque rem literariam maximopere aucturam & ornaturam esse, certissime confidimus.

PETRI VAN MUSSCHENBROEK INSTITUTIONES physicæ, conscriptæ in usum Academicos.

Lugduni Bat. sumptibus Sam. Luchtmanus, 1748, 8 maj.

Alph. 2 plag. 8, cum plurimis Tabb. æn.

Autor Celeberrimus, cum jam multa proferent doctrinæ solidioris documenta, quæ, quam subtrili ipse ingenio scientias sublimiores complectatur, luculenter testantur, in his Institutionum, usibus Academicis accommodatarum, libro summa Philosophiæ naturalis capita ita exposuit, ut ii, qui hanc aggrediuntur scientiam, genuina deprehendant fundamenta, quibus positis, quæstiones, circa res physicas institutæ, optime possunt solvi. Placuit vero Viro Cel. *Cap. I* generalia quædam de Philosophia & regulis philosophandi præmittere, & hujus disciplinæ ambitum, usumque insignem, brevibus exponere. *Cap. II, III, IV*, corporum naturalium, objectum Physices constituentium, affectiones generales, uti spatium, locum, tempus, & motum, in genere considerat, & subtilissimam de spatio vacuo, omnibusque temporibus maxime controversam, doctrinam copiose pertractat. Omnia, quæ hac in controversia possunt afferri, ad tria revocat capita, observando, 1) ab animo formari posse ideam spatii vacui; unde 2) per se patet, fieri posse, ut vacuum existat. Summa igitur 3) totius controversiæ in eo sita est, ut evincatur, hoc vacuum, ab animo formatum, re vera existere, id quod multis argumentandi modis evincere laboravit. Etsi pleraque argumenta ipsa sunt comparata, ut ad evincendum spatium vacuum

omnino faciant; nec tamen omnes circa spatii doctrinam videntur tolli difficultates, nisi spatium reale ab imaginario, quippe quod sola mente concipitur, probe distinguatur. De posteriori enim extra omnem positum est dubitatio: nem, posse concipi ut infinitum, & indivisibile; id quod vero de spatio reali neutiquam potest affirmari. *Cap. V--XIV* principia, ex Mechanica petita, in quibus Philosophia naturalis maxime fundari videtur, exponit; unde de potentiis prementibus, viribus corporum motorum, gravitate, attritu machinarum, motu composito, descensu gravium in plano inclinato, oscillatione pendulorum, motu gravium projectorum, & de viribus centralibus, dilucide agit. *Cap. XV* differentias corporum naturalium præcipuas, quorum alia sunt dura, alia fragilia, mollia, flexilia, & elastica, tradit. *Cap. XVI--XX* explicantur percussio, electricitas, vis magnetica, attractio, & coherentia corporum. *Cap. XXI--XXV* varia Autor circa fluida phaenomena ex principiis Hydrostaticis deducit, uti actionem fluidi ex gravitate, fluida profluentia, & corpora fluido immersa. *Cap. XXVI & XXVII* natura aquæ & ignis expenditur. *Cap. XXVIII--XXXVI* lucis theoria exponitur, uti directio, reflexio, atque refractionis, cui quidem theoriæ summa Catoptricæ & Dioptricæ capita adjunguntur. *Cap. XXXVII & XXXVIII* de aere & sono quaestiones instituuntur. Præmissa igitur in antecedentibus aquæ & ignis natura, *Cap. XXXIX--XLI* meteora aerea, aquæ, & ignea, contemplatur. Tandem *Cap. XLII* ventorum naturam explorat. Ex harum igitur Institutionum physicarum ordine & ratione quilibet facile intelligere potest, Autorem Cel. juventuti Academicæ utilissimam præstitisse operam. Quamvis enim perquam multa in hunc finem in lucem prodierint Compendia; in paucissimis tamen genuina deprehenduntur fundamenta, ex sola Mathesi petenda, qua quidem neglecta, omnem in Physicis operam inutilem & nullam esse, quilibet videt. Nec minor præ multis aliis libris similibus harum Institutionum in eo est prærogativa, quod

scripto-

scriptores primarii, quibus usus est Autor Cel. sedulo citentur, qui in multis generis scriptis silentio plane præmittuntur. Nihil vero studiose juvenuti utilius esse, apparet, quam, scientiæ alicujus elementis perceptis, ad fontes & scripta originalia recurrere, & hæc evolvendo, scientiam suam augere.

MISCELLANEA LIPSIENSIA NOVA,
ad incrementum scientiarum ab his, qui sunt in colligendis
Eruditorum Novis Aetate occupati, per Partes
publicata.

Voluminis V Pars IV.

Lipsiæ, in officina hæredum Lanckisianorum, 1747, 8.

Plag. 12.

In limine offert sese lectori *Jo. Christophori Harenbergii Meletema sacrum de Vestitu Joannis Baptista, ad Matth. III, 4, Marc. I, 6.* Differitur hic de vestitu humillimorum hominum Palæstinorum, a *Joanne* adhibito. Indicatur scopus generalis, qui huic *Joannis* vestitui fuit præfixus, in nuntianda male actorum penitentia ac societate doloris de hominum peccatis situs. Significatur origo Baptismi per aquam & ignem. Scopus specialis, vestitui *Joannis* proprius, pertinuit ad referendum ac repræsentandum *Eliam*. Comparatio instituitur inter utrumque. Monet Noster, nomini אליהו significatum subesse paludamentis sumtuosi, ab *Elia* alieni. Tenuitas victus ac vestitus humilitas *Joannis* indicio est, ipsum fuisse præconem ac præcursorem Regis non magnifici, terrestre regnum tenentis, sed Regis animarum exinaniti. Refellit Noster ea, quæ Comes *de Passeran* ad labem *Joanni* adspargendam commentus fuit. De pilis cameli ac zona coriacea differit. Tabennesiortæ Monachi, *Pachomio* autore circa Seculi IV medium exorti in Ægypto, vestitum *Joannis* imitati, Nostro videntur indecore & inconvenienter egisse. Sub finem ostendit idem, patriam

Joannis fuisse urbem, dictam Jutah & Juda. Laudat idem sentientes Papebrochium & Relandum. Succedit huic Diatribæ Petri Zornii *Dissertatio de Cippis sanctis, apud veteres Ebraeos memoriam divinorum beneficiorum consecrantibus, posthuma*. Exorditur Zornius a monumento Sauli, in Mizpah posito 1 Sam. VII, 12. Saxa enim rudia, nec signata, Israëlitzæ in memoriam beneficiorum divinorum constituerunt. Judæi posthæc eadem mente consecrarunt aras, cippos, & titulos, sive columnas inscriptas. Conf. Gen. XXVIII, 18, Es. XIX, 19, LV, 13, Jof. VIII, 30, 31 seq. Loca hæc B. Zornius mira luce perfudit. Excipit eam Caroli Henrici Zeibichii, in Acad. Vitemb. Prof. Publ. de Suffimento Messie *Observatio, ad Es. XI, 3*. Leguntur hic hæc verba: הַרְרִחוּ כִּירְאָתָהּ, quæ omnino hæc significant: *Suffimentum ejus in reverentia Jehove erit*. Qui fulgendi, replendi, odorandi, significatum tuiti sunt, recensentur a Cel. Viro, accedente ad sententiam Lutheri posterioris, Seb. Schmidii, Glassii, Michaelis, Amelii, Dachselii. Suffragatur ei locus Ex. XXX, 38. Adde, quod Esaias triplex Christi munus ob oculos habuit. Facit huc visum illustre, Joanni objectum Apoc. VIII, 1 seq. Id Noster exponit. Adjicit illustrationem loci Eph. V, 2. Suffitus Messie expeditus fuisse dicitur in *reverentia Jehove*, ne dubitemus, in sacrificio Christi ad nutum ac voluntatem Patris omnia fuisse exacta. Sequitur Jo. Caroli Henr. Dreyer de *Fide manuali Germanorum, & traditione per chirothecam, Dissertatio*. Manus fidei olim Germanis fuit symbolum. *Gelove, Glaube*, fides, nostris sic dicta est ex *lofa, losi, llaw*, id est, vola, seu manu cava. Majores fidem manu testatam jurisjurandi loco habuerunt. Unde in Diplomatis Seculi XIV ac XV leguntur formulæ *mit handgegebener Treu an Eydes stat; mit ersamender Hand*. Et quis nescit, patrio jure datam dextram obligare? Inde profluxit parcemia: *Hand schall Hand wahren*. Dextris enim invicem datis, ac re æstimata, legitime contracta fuit emptio venditio. *Manucapere* verbum hinc medio ævo idem sonuit ac *fidem pro aliquo dare & expromittere*. Guaranda Saxonum huc

non minus spectat, licet ea in Saxonia electorali sit abrogata. Referendæ huc sunt alienationes, traditiones, resignationes symbolicæ per manum, per digitorum extensionem, per pollicem dextrum, *mit Hand und Mund*. Datis dextris, pax privata, sive reconciliatio, fieri consuevit. Resignatio immobilium bonorum more Saxonum facta est a venditore *incurvatis digitis*, at more Francorum *manu ac festuca*. Fallax dextra variis pœnis fuit coercita, exclusione ab hastiludio, pictura infami, digitorum abscissione. *Handfesse* est confirmatio promissi per fidem dextra datam, vel per nudam pollicis in ceram sigilli adjuncti mollisque impressionem, immo chirothecæ traditionem. Ex Diplomatribus scriptoribusque fide dignis Autor Cel. cuncta clarissime evincit. Posthæc *Elementum earum quantitatum, quæ imaginaria, itemque impossibiles, vocantur, e tenebris suis eruere, & tractatu facilius reddere, conatus est Nic. Blütnerus, Schol. Stadthag. Inspector*, præmissa ad Cel. *Jo. Andream Segnerum* epistola. Si quid inibi nondum ad omnem perfectionis apicem enititur, id novitati ac specimini in hoc argumento dandum est primo, expendi digno. Tum succedit id, quod *Jo. Jac. Reiske* struxit, *Specimen emendationum in Græcos Autores*. Diligentia Autoris sese exercuit in reparandis male affectis locis *Herodoti, Thucydidis, Theophrasti, Sophoclis, Euripidis, Aristophanis, Aristidis, Plutarchi, Dionis Chrysostomi, Arriani, Epicteti, Porphyrii, Luciani, Libanii, Themistii, & Hesyebii*. Ab *Herodoto* jam orditur, usus editione *Gronovii* præstantissima ceterarum. Locum I, 174, pag. 70, sanat ita: Το ὦν δι' ὀλίγον τῆτο -- ὠρυσσον ὁ Κνιδίωι -- Βελέμενοι νῆσων τὴν χώρην ποιῆσαι. Τῇ γὰρ ἡ Κνιδίη χώρην εἰς τὴν ἡπειρον τελευτᾷ, ταύτῃ ἰσθμὸς ἐστὶ. τὸν ὠρυσσον. ἐτός δὲ πᾶσά σφι ἐγένετο (μηχανῆ), καίτοι περὶ χειρὶ ἐργαζομένων τῶν Κνιδίων -- ἐπεμπον ὦν ἐς Δελφῆς -- Addimus, apud *Herodotum* II, 143, pro *πρωμιν ἐπανομαζόμενον*, contextu flagitante, legendum esse *πρωμεις ἐπανομαζόμενες*, ac pro *μῆαντε* irrepisse voculam *πέντε*. Nam 341 Reges Æ-

gypti exstiterant, non 345, totidemque colossi. Transpositiones in versiculos Poetarum irrepfisse, Noster exemplis bene multis docet. Adjicit hujus rei exempla ex *Xenophonte*, *Dione Chrystosto*, *Libanio*, aliis. Pro ἐλάνας ὕδατι legit ἐλάνας ὕδατι apud *Herodotum* III, 7. Σάπτεν est implere, referre. In IV, 28, legit λευκάνους pro λευκάνους. Lectorem ad reliqua, æque frugis bonæ plena, dimissum volumus. Attentionem præterea vocant alia. Sequitur enim *Frid. Ott. Menckenii modesta eorum, quæ ad Minucium Felicem a Col. Heumanno observata sunt, ἐπιέργισις*. Monet ille, *Minucium* ratione ætatis, qua vixit, spectandum esse, ætatis a *Ciceroniano* nitore deficientis; *Minucio* multa esse relinquenda intacta, quæ scriptores avi auri vix tulissent; *Minucio* succurri posse ex *Suetonio*, aliisque labentis latinitatis sectatoribus. *Conscius* ipsi est quoque is, quem alter consiliorum suorum omnium participem facere solet. Exemplis significatum hunc munit substantivum. *Liberos amnis innocentibus ac dimidiata verba tentantes* recte dici, ostendit. *Gaudium impatiens*, id est, cum vehemente animi commotione conjunctum, *Minucio* vindicat. Ostendit, dici recte *ad vindemiam* pro *circa vindemia tempus*. Latinum non est *inambulare litore*. In usu fuit *inambulare litore* pro *in litore*. Defenditur *vulgus supersticiosus* *Horatii* exemplo. Formula *propensus in alteram partem* retinetur, ac *Ciceronis* adstruitur dictione. *Majestas* dicitur supremum Numen. Clarus est locus *Ciceronis* in *Oratione pro Milone* Cap. 30. Mare dicitur *influcere*, cum crescit, ac in altum surgit. Exemplis corroboratur probatis hic significatus, *Minucio* tritus. *Pramicare* est *valde micare*. *Apulejus* hac verbi hujus potestate iterum iterumque usus est. Ossa Noster *Minuciana* poliendo, literarum honori ac dignitati consuluit. Indicem *Volumini quinto* subjecit idem, ac *Voluminis sexti* primordia nuper edendo cepit.

NOTIZIE ISTORICHE INTORNO AL PARLAGIO
ovvero Anfiteatro di Firenze, &c.

hoc est,

NOTITIÆ HISTORICÆ PARLAGII, SEU
Amphitheatri Florentini, Autore DOMINICO
MARIA MANNI, Academico Florentino.

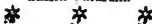
Bononiæ, 1746, 4.

Plag. 5.

Est Florentiæ, in urbis ea parte, quæ orientem & septentri-
onem respicit, locus, vel potius monumentum veteris
ædificii terra sepultum, olim *al Parlagio* dictum, de quo quod
varie varii censuerunt scriptores Itali, Noster evincere studet,
fuisse quondam florentissimis Florentiæ temporibus Amphithe-
atrum. Distribuit opusculum suum in *duas Partes*, seu *Li-
bros*, quorum *altero* ea potissimum, quæ ad loci nomen spe-
ctant, *altero*, quæ ad rem ipsam, & id, quod demonstrare
cupit, faciunt, pertractat. *Primo* igitur *Libro* recenset scri-
ptores vetustiores Florentinos, qui ejus molis meminerunt,
scilicet *Ricordinum Malespinum*, *Joannem Villanum*, & *Vincen-
tium Borghinum*. Inde locum designat, quem olim moles illa
controversa occupavit; describens etiam figuram molis, do-
censque, ubi portæ ejus geminæ fuerint, Libitina & Sanda-
pilaria, aut, ut *Fontaninus* vult, Santavivaria. Hinc ridiculam
proponit *Malespini* opinionem, qui putat, in eo ædificio *Casæ-
rem* cum proceribus suis ad deliberandum convenisse. Nec
multo melior *Villani* est sententia, qui, deceptus a voce *Par-
lagio*, credidit fuisse parlatorium, id est, ex ævi mediî stilo,
curiam Florentinorum, a *Julio Cesare* conditam, exer-
cendo ibi juri, & deliberationibus celebrandis. Noster
autem, tali usui inservire potuisse tam vastum ædificium,
superne apertum, quod in latitudinem 170 ulnas, & in ambi-
tum 573, impleverit, negat; quandoquidem loca omnia, deli-
berationibus destinata, desuper aperta debeant esse, ne scilicet
sonus in auras dissipetur. Docet deinde, *Borghinum* primum
fuisse, qui a vulgo receptam opinionem in dubium adduxe-
rit, & verum persentiscere cœperit. Tum varias proponit
nominis

nominis scriptiones, *Parlagium*, *i Parlagi*, *Parlasgio*, *Parlaschio*, *Piarlasgio*, *Pierlasgio*, *Perlagium* & *Perlasium*, *Perilasium*, & *Pratolaschio*, seu *pratium laxum*, vel spatiosum. Ipse vero statuit, unice veram esse scriptiōem *Peribasium*, quam in monumento anni 1071 invenit. Putat nempe, nomen illud cum natura loci optime convenire, & opus in *gyrum structum*, seu rotundam deambulationem, denotare; *fondamento in giro*, ut ipse ait.

Secundo Libro negat, Amphitheatris ætatem & diem quasi natalem assignari posse; asserit, Florentiam Romanam fuisse a *Sulla* deductam coloniam, quod probat ex monumentis antiquis, ibi adhuc exstantibus, ut templo Martis, aquæductu, thermis, luxuque & magnificentia Florentinorum, etiam *Ciceroni* notata, & ex gladiatoribus, quos ibi fuisse probat inscriptio apud *Muratorium Tom. II.* Inde adducit recentiorum scriptorum testimonia, qui, Florentinos habuisse Amphitheatrum, perhibent, docens, Amphitheatrum fuisse ex theatro, quod Florentiæ conditum fuisse, certo constat. In hujus theatri nempe situm inquiri, putatque, illud Amphitheatro proximum fuisse, dictumque *Parlagium minus*, Amphitheatrum vero *Parlagium majus*, id quod doctè probat, ætatem, qua structum fuerit Amphitheatrum, *Augusti* nempe, definiens, & materiam indicans, e qua structum, quæ durum fuerit saxum. Tum de usu gemino Amphitheatrorum disserit. Erant enim sive luctis bestiariorum cum feris, sive tormentis & martyriis Christianorum, destinata. Recenset etiam casus, qui Amphitheatrum hoc Florentinum nobilitarunt, quos inter est præcipuus *S. Miniati* martyrium, quod is sub *Decio* circa A. C. 250 ibi subiit. Postea exponit, unde vicus, qui medium fere Amphitheatrum secat, *il Burgo de' Greci* appelletur; nempe a Græcis, qui cum Imperatore suo A. C. 1439 Florentiam ad Concilium veniebant, & in isto tractu habitare jubebantur. Denique recenset stævas & alia, quæ de vetusta hac mole variis temporibus reperta, & ex terra egesta fuerunt. In his opellam claudit, literatis quidem generatim omnibus, Florentinis tamen maxime, jucundam & utilem futuram.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLVIII.

Pars I.

*ALPHABETUM TIRONIANUM, SEU NOTAS
Tironis explicandi methodus, cum pluribus Ludovicii Pii
Chartis, quæ notis iisdem exaratae sunt, et hætenus ineditæ,
ad historiam et jurisdictionem cum ecclesiasticam, sum
civilem, pertinentibus. Labore et studio D. P. CARPENTIER,
Ord. S. Bened. Præpositi S. Onesimi Doncheriensis.*

Lutetix Parisiorum, apud Hippol. Lud. Guerin & Jac. Guerin,
1747, fol.

Plag. 9, Tabb. 21. 27.

Magnifico & splendido huic Operi edendo ansam de-
dit Rev. Editori Codex Regius Parisiensis Chartarum
Ludovici Pii, ipsi lectum oblatus. Scriptus ille notarum
eo genere est, quod *Seneca & Tironis* vulgo appellari
solet, de quo Rev. Autor in Præfatione multis disseruit. No-
tas illas *Gruterus* quidem ad calcem Corporis Inscriptionum
exhibuerat, sed rudi ligno insculptas, & absque ullo ordine,
ita ut nihil in illis reperiri a quærente posset. Noster itaque
curam sibi sumpsit eam, ut indigestam hanc notarum molem
ordine alphabetico digereret, & in certa quædam capita dis-
pesceret. Tota hæc opella quatuor plagulis, æri insculptis, si-
ve octo Tabulis, absolvitur. Inde sequitur Codex ipse charta-
rum, seu Capitulare *Ludovici Pii*, ea ratione, ut paginæ singu-

læ sinistra chartarum notas, æri incisas, & iis oppositæ singulæ dextræ Latinam earum interpretationem exhibeant, lineis & verbis anbarum paginarum exacte sibi respondentibus. Numero chartæ sunt 53, & ordine prodeunt, non quo Codex eas offerebat, sed qui Editori arrisit, eo nempe, ut, quæ res ecclesiasticas spectant, primum, deinceps quæ rem civilem, legantur. Quanto constare labore debuerit docto Autori harum chartarum interpretatio, absque duce concinnata, facile intelliget, qui Tabulas oculo lustraverit. Jurares certe potius, Mongalicos esse characteres, aut Tataricos, aut Arimenos, ut visum quibusdam fuit, quam Latinos, nisi verba quædam Latina interspersa suaderent aliud. Ediderat quidem harum ipsarum chartarum tres, vel quatuor, *Steph. Baluzius*; Noster vero iam absolverat ærumnosam suam interpretationem, antequam ea de re quidquam rescivit; imo, quod ipse profiteretur, dictu mirabile, ignorans, *Tironis* notas a *Grutero* editas fuisse. Intellexit autem cum gaudio ex collatione editionis *Baluziana* eum sua interpretatione, se, quamvis hodegera destitutum, & sola usum conjectatione, rectum tamen vidisse. Sequuntur in fine notæ per quinque plagulas, in quibus varia momenta historica & geographica istorum temporum declarantur. Præfatio, quæ tres plagulas implet, de notis sic dictis *Tironianis* agit. Antiquissimum esse, & Græcis quoque familiarem, per notas scribendi morem, demonstrat primum, dein de triplici notarum, veteribus usitatarum, genere disserit, de hieroglyphicis nempe, tum de singulariis, vel siglis, tandem de notis *Tironis*, alias *Seneca*, ut & *Cypriani*, dictis. Enumerat porro Codices, qui eo scripturæ genere exarati passim prostant per Bibliothecas, in quibus tamen omnibus, ut dicamus, quod res est, rarum nihil & valde momentosum, & quod cupidinem faciat addiscendæ non sine multis ærumnis scientiæ. Laudanda tamen opera doctissimi *Benedictini*, qui ad fratrum suorum laudabile exemplum bene de antiquitate mereri voluit.

HISTOIRE GENERALE D' ALLEMAGNE, &c.

hoc est,

HISTORIA GENERALIS GERMANIÆ,

con-

conscripta a P. JOSEPHO BARRIO, Canonico regulari S. Genoveve, et Cancellario Academiæ Parisiensis.

Tomus III et IV.

Parisiis, apud Carolum J. B. Delespine & Joannem Thomam Herissant, 1748, 4 maj.

Tom. III Alph. 3 plag. 17, Tom. IV Alph. 3 plag. 20.

Historiam Germaniæ, usque ad *Ludovici I* obitum in prioribus, huius Operis *Voluminibus* perductam, ulterius hic Rev. Autor persecuturus, sub *Ludovici Pii* successoribus imperii occidentalis florem insensim imminui cœpisse, observat. Inter causas autem hujus decrementi, & similitates, inter illos Principes exortas, & divisionem regionum, ad imperium pertinentium, numerat. Mores adeo filiorum *Ludovici* describit, & de bellis, quæ inter se gesserunt, fuscè disputat. Locum prælii, inter hosce fratres commissi, *Fontenaille* Autor nuncupat. Accidisse illud prælium die 25 Junii A. 841 contemdit, dissentientium opiniones explodens. Ipsa verba fœderis, inter *Ludovicum* & *Carolum* facti, ex *Nithardo* apponit, idque post prælium, de quo modo diximus, demum esse factum, contendit. *Ludovicus* ibi Latino, *Carolus* Theotiscus, sermone usus est. Videmus exinde, linguam Latinam, tunc temporis usitatam, hodiernæ Hispanicæ, Theotiscam autem hodiernæ Anglorum, linguæ similem fuisse. Pacem denique, inter tres fratres, *Ludovicum*, *Lotharium*, & *Carolum*, conclusam, describit, & quænam pars imperii ad unumquemque vi hujus pacis pervenerit, exponit, vehementer tamen dolens, ob defectum documentorum, limites harum partium, nec non ex unaquaque parte sperandos redditus, & opes, ignorari. Dignitatem Imperatoris, a *Lothario* gestam, nullum ipsi jus in regna fratrum tribuisse, urget. Pontificem *Sirgium II* inscio & inconsulto Imperatore electum esse, Cæsarem vero id admodum ægre tulisse, nos docet. Ne igitur juris imperii a Romanis quidquam per præscriptionem detraheretur, filium Romanum misit Cæsar, utque is ibi coronaretur, postulavit, Episcopos

Pag. 14.
16.

22.

36.

37.

- etiam nonnullos, qui electionis Papalis justitiam examinarent, convenire jussit. Admodum honorifice autem *Ludovicum*, Cæsaris filium, Romam introeuntem, excepit Pontifex, cumque Episcopi congregati decernerent, nullum pro legitimo Papa habendum esse, nisi ab Imperatore confirmatum, tunc electionem *Sergii*, salvis tamen juribus suis, valere jussit Cæsar, jusjurandum vero fidelitatis a Romanis recepit, & *Ludovicus* Rex Longobardorum coronatus est, quæ omnia Rev. Autor ita, uti disertum & candidum historiz scriptorem deebet, enarrat. *Gesta Ludovici*, Regis Germaniz, dein describit. De conventu Imperatoris cum fratribus in loco juxta Thionis villam sito, & *Jentz* dicto, disputat, & quid iatuitu Episcoporum ibi actum sit, exponit. IncurSIONES Danorum
42. in provincias, juxta mare sitas, depingit. Concilii Moguntini, A. 847 autoritate Regis Germaniz congregati, acta exponit, de *Rabano Mauro*, qui in eo præfedit, simul disputans.
55. *Ludovicum*, Cæsaris filium, in societatem imperii a patre fuisse cooptatum, nos docet, ejusque res, in Italia contra Sarcenos præclare gestas, describit. Quanta incrementa religio Christiana per Daniam & Sueciam *Anshariti* ministerio cepert, exponit. *Lotharius*, morbis & senio fractus, imperialem dignitatem deposuit, & monachum in cœnobio Prumiensi induit. Consilium hoc ex superstitione istorum temporum originem repetere, ubi remissio omnium peccatorum hac ratione obtineri posse credebatur, & status monastici electio pro altero baptismo habebatur, Rev. Autor non negat, ipsamque illam superstitionem egregie & acriter perstringit. Cum autem tres filios suscepisset *Lotharius*, imperium inter eos ita partitus est, ut *Ludovicus* natu major Italiam cum dignitate Imperiali, alter, *Lotharius* nomine, Lotharingiz regnum, tertius tandem, *Carolus*, provinciam Galliz, sub qua Delphinatus, Lugdunensis tractus, & maxima pars Burgundiz Transjuranz, comprehendebatur, obtineret. Provincias, quas regnum Lotharicum continebat, studiose Rev. Autor exponit, & ab ipso *Lothario* nomen traxisse illud regnum, nos docet, multa denique documenta, in quibus regnum Hloth-

rii Regis iste tractus dicitur, pro sententia sua stabilienda assert. Lites dein, quæ novo Imperatori *Ludovico*, sola quippe Italia non contento, cum fratre, *Lothario*, intercesserunt, & reliqua bella, inter illos fratres & cognatos gesta, fuse describit. *Lotharii II* dissensiones cum conjugè *Tibitberga* proponit, & divortium horum conjugum in Concilio Aquisgranensi, A. C. 863 habito, approbatum fuisse, nos docet, quidque Pontifex in ea causa egerit, exponit. Mortuo absque hæredibus *Carolo*, Rege Provinciæ, Imperator *Ludovicus*, Italiani quippe regens, adeoque in vicinia constitutus, illas terras sibi vindicavit. Cum autem *Lotharius II*, hæres a *Carolo* scriptus, illud admodum indigne ferret, & gravissimæ dissensiones ideo metuendæ essent, res, proceribus regni intervenientibus, in comitiis ideo congregatis, ita composita est, ut *Ludovicus* Imperator partem Burgundiæ trans-Juranz, Italiæ vicinam, una cum parte Provinciæ, retineret, reliqua *Lothario* relinqueret. Mortem *Lotharii* valde miseram Rev. Autor describit. *Carolus Calvus*, Franciæ Occidentalis Regem, regnum Lotharingicum post mortem *Lotharii* occupasse, nos docet. Imperatorem aliquod jus in illas terras habuisse, negat. Pontificis conatus pro regno Lotharingiæ Imperatori asserendo, false ridet, & quomodo excommunicationem, quam minabatur Pontifex, istius temporis Episcopi spreverint, egregie exponit. Cum autem Regis Germaniæ, regnum Lotharingicum ad se pertinere contendentes, indignatio magis *Carolo Calvo* esset reformidanda; tandem inter hos ambos Principes de regno dividendo convenit, cujus divisionis leges Rev. Autor cum lectoribus communicat. Contentiones, quæ cum *Basilio Macedone*, ob nuptias cum filia sua denegatas, *Ludovico* Imperatori intercesserunt, describit, Res, per Germaniam eo tempore gestas, accurate enarrat. Post mortem Imperatoris *Ludovici II Carolus Calvus*, Franciæ Rex, & Italiæ regnum, & dignitatem Imperialem, ad se rapuit. Hoc autem Pontificis potissimum artibus effectum est, cui vicissim Imperatorem jus constituendi & inaugurandi Cæsares tribuisse, & ut Imperatores annos regiminis a tempore

Pag. 79.

83.

100.

III.

127.

128.

132.

137.

142.

148.

161. istius inaugurationis numerarent, constituisse, Rev. Autor contendit. Ceterum ille ipse *Carolus* istius nominis *secundus* Autori dicitur. *Ludovicus* interim *Germanicus*, Imperialem dignitatem ad se pertinere persuasus, cum insigni exercitu Franciam invasit. Frustra dein pace tentata, filium *Carolomannum* cum ingenti manu in Italiam misit, *Carolum*, natu minorem filium, cum fortissimis itidem copiis in Sueviam collocavit, ipse vero milites juxta Francofurtum eduxit. Inter ipsos autem hos belli apparatus, A. 876 vitam cum morte commutavit Rex Germaniæ. Cumque tres filios, *Carolomannum*, *Ludovicum*, & *Carolum*, reliquisset superstites; *Carolomannus* quidem Bavariam, Carinthiam, Pannoniam, atque Sclavoniam, *Ludovicus* Franconiam, Thuringiam, Saxoniam, Frisiam, regniq; Lotharingici partem, *Carolus* autem cognomine *Crausus*, Alemanniam, & quicquid intra Mœnum & Alpes situm est, cum urbibus quibusdam regni Lotharingici, obtinuit. Rev. Autor ideo *Carolomannum* Regem Bavariz, *Ludovicum* Regem Germaniæ, & *Carolum* Regem Alemanniæ, usque ad illud temporis punctum, quo Imperatoriam dignitatem obtinuit, vocat. *Ludovicus* interim, Germaniæ Rex, terras suas neutiquam quiete possedit, a *Carolo* Imperatore, qui se omnium in Occidente Regum Imperatorem, per superbiam jactitabat, & partem dirionum fratris jure hereditario ad se devolutam esse, contendebat, bello petitus. Ut autem justitiam causæ suæ declararet *Ludovicus*, triginta ex ejus comitibus, in conspectu amborum exercituum, probationes, eo tempore solennes, per aquam calidam, & frigidam, nec non per ferrum candens, instituire coacti sunt, quarum probationum formam ex *Mabilionis Analœctis edit. nova pag. 161* Rev. Autor edisserit. Belli dein ipsius historiam, quod quidem Germanis admodum prospere cessit, persequitur, fortitudinem Germanorum, & excellens *Ludovici* animus, simul prædicans.
172. *Carolomannus*, Bavariz Rex, Italiam postea invasit, multasque ibi urbes potestati Imperatoris, qui contra Saracenos hæcenus depugnaverat, ereptas, sibi asseruit. Imperator *Carolus*, in
174. Franciam redux, veneno necatus esse dicitur. Sub illo Cæsa-
- 175.

re dignitates Ducum & Comitum certis familiis jure hæreditario cefliffe, Rev. Autor obfervat, quamvis jamjam *Caroli M.* temporibus nonnulli Ducatus, v. c. *Bavaria & Thuringia*, vi conditionum, sub quibus poteflati Cæfaris fe fubjecerant, ad hæredes transirent. Quomodo *Carolus annus*, Imperialem dignitatem ambiens, Italix proceres fibi obftrinxerit, Rev. Autor oftendit, de turbis finul, quæ inter *Lambertum*, Ducem Spoletanum, & Pontificem *Joannem VIII*, hac occasione agitatz funt, difputans. Qua ratione *Bofò*, Dux Provinciæ, ad Imperialem gradum adspiraverit, exponit. Proceres Italix sub *Carolomanno* valde potentes evafiffe, & imperium Cæfarum fprevilfe, nos docet. Leges pacis, inter Regem Germaniæ *Ludovicum II* & Regem Franciæ *Ludovicum Balbum* ad Furonas initz, defcribit, eamque pacem ideo potiffimum fuiiffe conclufam, docet, ut res novæ, quas ordines in Germania moliebantur, eo facilius poffent exftingui. Vi autem hujus pacis pars regni Lotharingici *Ludovico Balbo* conceffa eft. Post ejus mortem, *Ludovicus Germanicus*, Rex Franciæ, in fraudem liberorum *Ludovici Balbi* a quibusdam regni ordinibus renuntiat, oblata regni Lotharingici parte, a *Carolo Calvo* quondam poffeffa, contentus, regnum Franciæ repudiavit. Quomodo regnum Bavaricum post *Carolomanni* tempora cum Germaniæ regno unitum fuerit, Rev. Autor accurate exponit. *Ludovicus Germanicus*, occupata Bavaria, duos fere menses ibi commoratus eft, jura civibus dedit, plurimos abufus correxit, & fines regni contra barbarorum infultus munivit. Memorat hac occasione Rev. Autor, in Dalmatia & Moravia tunc temporis templa Chriftiana jam fuiiffe exftructa, & liturgiam in lingua vernacula celebrari fuevilfe, concedit. Res Franciæ & Italix dein exponit. Qua ratione *Bofò* Rex Provinciæ fuerit renuntiat, nos docet. Bellum, contra eum motum, defcribit. Quomodo *Carolus Craffus* a Pontifice, Saracenorum incurfus metuente, Imperator renuntiat fuerit, narrat. Post mortem *Ludovici Germanici*, mox infecutam, ampliffimas is ditiones, jure hæreditario ad fe devolutas, occupavit. Bellum inde Imperatoris contra Normannos, Lotha-

Pag. 176.

179.

182.

184.

189.

191.

192.

203.

206.

- Lotharingiam & Germaniam invadentes, ac pacem incertam, Rev. Autor describit, eamque pacem Imperatori vehementer contumeliosam extitisse, pronuntiat.
208. Mortuo *Ludovico*, Rege Neustriz, frater ejus, *Carolomanus*, integra Francia potitus est. In Italia potestatem Imperatorum indies decrevisse, Rev. Autor nos docet. *Marinus II* Papa jus Imperatorum in eligendo Pontifice prorsus intervertere studuit. Post mortem *Carolomanni*, Imperatori integrum ejus regnum a Francis, Normannorum furores metuentibus, delatum est. Ipsas has Normannorum incurfiones, & quomodo isti barbari Lutetiam Parisiorum obsidione cinxerint, Rev. Autor describit. Illi autem impetus talem metum Imperatori incusserunt, ut pactum, ipsi parum gloriosum, quodque summum ipsi apud suos asseribat contemptum, cum Normannis iniret. Perturbatum imperii statum, qui ex spreta Imperatoris autoritate existit, Rev. Autor depingit. Quomodo *Richardidem* conjugem repudiaverit Imperator, nos docet. *Bosonis*, Regis Provinciz, mortui filium, *Ludovicum*, ab Imperatore fuisse adoptatum, narrat. Nihilominus tamen secius invito Imperatori *Arnulphus* successor datus est. Immo, *Carolo Crasso* vix usufructum trium pagorum reliquum mansisse, eumque in miserrimo statu, & ultima egestate, vitam clausisse, Rev. Autor pro vero sumit. Exstincta jam erat stirps Carolingica, unico duntaxat ejus germine, *Carolo* nimirum *Simplice*, *Ludovici Balbi* filio posthumo, superflite. Descriptionem familiz, que tot populis Reges dedit, Rev. Autor addit, omnesque ex ea prognatos Principes recenset. Gravissimas turbas, per illa tempora propter successionem motas, diligenter idem describit, Italiz potissimum res exponens, & *Guidonem*, Ducem Spoletanum, Imperatorem fuisse electum, narrans. Germaniam & Lotharingiam *Arnulphus* obtinuit. *Ludovicus*, *Bosonis* filius, Rex Provinciz, consentiente *Arnulpho* inauguratus est. Bellum, cum Normannis ab *Arnulpho* vario Marte gestum, Rev. Autor describit. Quomodo *Carolus Simplex*, repudiato *Ottone*, Comite Parisiensi, qui regnum occupaverat, Rex Franciz fuerit consti-

constitutus, nos docet. *Arnulphus*, in auxilium ab eo vocatus, contra *Ottonem* suppetias ipsi tulit, quod eum ideo fecisse, ut, Reges a se creari posse, ostenderet, utque hoc pacto sibi viam ad Imperialem dignitatem sterneret, Rev. Autor iudicat. De expeditione dein *Arnulphi* in Italiam, contra *Guidonem* Spoletanum instituta, disputat. Cum Hunni circa ideam tempus Moravianu atque Bohemiam depopularentur; ea occasione usus *Guidonis* mortui filius, *Lambertus*, Imperialem dignitatem obtinuit, qua tamen vix impetrata, *Arnulphus* Romam per vim occupavit, iuramentum fidelitatis a civibus recepit, atque a Pontifice *Formoso* Imperator inauguratus est. Insecutas postea per Italiam turbas, &, quid in Francia & Lotharingia, quam *Zwentiboldo* commiserat *Arnulphus*, actum fuerit, enarrat Autor. Mortuum fuisse *Arnulphum* A. 899, *Rbegino* memorix prodidit. Et, quamvis ex epitaphio ejus appareat, illam mortem anno insequente demum accidisse, illud tamen pro genuino non indubitanter haberi posse, Rev. Autor urget. Sub *Arnulphi* imperio judicia duellica fuisse introducta, idem contendit, eorumque formam describit. Quanti motus in Italia & Germania post mortem *Arnulphi* circa electionem novi Regis exstiterint, commemorat. *Ludovicus*, Rex Provincix, victo *Berengario*, a Pontifice Imperator coronatus est. *Ludovicus Insans*, *Arnulphi* filius, Germanix Rex evasit, qui etiam mox, deposito *Zwentiboldo*, regnum Lotharingicum occupavit. *Zwentiboldus* ipse A. 900 in acie periit. Insultus inde Hunnorum, Bavariam devastantium, a *Ludovico* compressi sunt. Moravi a Pontifice *Joanne IX* petierunt, ut Archiepiscopus, alique Episcopi, apud eos constituerentur, *Eucharis*, Passaviensium Antistite, vehementer contradicente. In Italia *Berengarius*, exercitu Bavarico, quem ipsi in auxilium miserat Germanix Rex, stipatus, victo, & oculis privato *Ludovico*, hactenus Imperatore, Cæsar coronatus est. Societatem is postea cum Hunnis, contra fidem Germanis debitam, iniit, qui Bavarix tantum incusserunt terrorem, ut Germanix Rex, terras suas ab interitu redempturus, ingentem pecuniam hisce barbaris solve-

Pag. 278.

re cogeretur. Dissidia, inter Clericos & Nobiles tunc temporis per Germaniam agitata, Rev. Autor describit, de bello etiam civili, inter *Albertum*, Saxoniz, & *Conradum*, Franconiz Ducem, gesto, disputat. Inter eos, qui a partibus *Alberti* stabant, *Rudolphus* quidam fuit. Episcopum Numburgensem illum Rev. Autor nuncupat, quem alii Herbipopolitanum vocant antistitem. Iterata Hunnorum irruptio, tributum annuum a Germaniz ordinibus flagitantium, effecit, ut *Ludovicus*, hinc molestis oppressus, A. 912 vitam clauderet. *Conradus* inde, Franconiz & Hassiz Dux, præterito *Carolo Simplicis*, Francorum Rege, qui unus adhuc e familia Carolingorum superstes erat, Rex Germaniz electus est, ab eoque tempore Germania, cujus Reges hinc usque hæreditario jure successerant, regnum mere electivum evasit, quamvis filiorum defuncti Regis ratio plerumque haberetur. Formam electionis, quæ per aliquot Secula obtinuit, Rev. Autor describit.

287.

Conradum I unquam Imperatorem fuisse, negat. Seditiones, in Lotharingia, in favorem *Caroli Simplicis*, motas, nec non res novas, ab *Henrico*, Saxoniz Duce, ceptas, exponit. De Hungarorum expeditione in Bavariam disputat, pluresque

290.

alias turbas, tunc temporis per Germaniam agitatas, enumerat. Quomodo *Carolus Simplex* Lotharingiz regnum sibi subjecerit, & Duces, jure beneficiario Lotharingiam possidentes, constituerit, exponit. Moravia tunc *Conrado* sese subjecit, & a præfectis, quos Rex constituit, administrata est. *Henricum I* ab auctupio, cui eo tempore vacabat, quando ipsi dignitas Regis Germaniz offerebatur, cognomen a posteris tulisse, Rev. Autor concedit. *Capitulationem*, quam vocant, jam tunc Regibus Germaniz præscribi suevisse, negat. Quomodo *Henricus* Duces Saxoniz & Bavariz, qui ipsum Regem agnoscere detrectabant, compescuerit, nos docet. *Arnulpho* tamen,

295.

Bavariz Duci, non solum privilegia, quibus jam gaudebat, confirmata sunt, sed etiam jus constituendorum per Bavariam Episcoporum, quod prius ad Reges Germaniz tantum pertinerat, concessum est. Marchionatus Misniz & Brandenburgi ab *Henrico* institutos esse, ideo, ut Slavorum insultus

309.

cohi-

cohiberentur, pro certo sumit Rev. Autor. Ipsum bellum, contra Hunnos gestum, uti & alia contra alios gesta bella, describit. Quomodo hac occasione rem militarem ordinaverit *Henricus*, exponit, torneamenta tunc fuisse instituta, sibi persuadens. Res Italix, eo tempore admodum perturbatas, depingit, & *Henricum*, a Romanis iavatum, & spe Imperialis dignitatis allectum, cum exercitu iter in Italian fecisse, morte autem præventum esse, antequam eo veniret, contendit. *Henricum* terras illas, quas Duces adhuc administraverant, ipsis tanquam feuda concessisse, existimat. Post mortem *Henrici*, *Otto*, ejusdem filius, a Franciæ Orientalis & Saxoniz ordinibus Rex Aquisgrani electus, & ab Archiepiscopo Moguntino, quanquam non sine contradictione Colonienfis, inauguratus est, quam cerimoniam Rev. Autor ample describit. De turbis etiam, tunc in Germania, & præcipue Bavaria, ortis, fufe disputat. Comites Palatini Bavariz, & juxta Rhenum, per ea tempora ab *Ottone* constituti sunt. *Everhardus*, Franciæ Dux, eandem obtinuit dignitatem, quam in inspectiõne in magistratus inferiores, qui jurisdictioni præerant, pariter, ac in Quæstorum ærarii gubernatione, constituisse, Rev. Autor observat. Cum autem *Henricus Brunsvicensis*, Regis Germaniz frater, una cum Saxonibus, dignitatem horum Comitum agnoscere recusaret, inde bellum ab *Everhardo* illis illatum, & maxima crudelitas ab eo commissa est. Quam rem ægre ferens *Otto*, convocatis Magdeburgum regni ordinibus, *Everhardum*, & ejus complices, ad canes ignominiz ergo portandos, damnavit. *Everhardi* istius, nec non *Gisfelberti*, Ducis Lotharingiz, & *Henrici*, Ducis Brunsvicensis, seditionem, contra *Ottonem* motam, ample Rev. Autor describit. Comitibus Palatinis Rheni terras quasdam fuisse ab *Ottone* assignatas, quas ad hodiernum usque diem possident, nos docet. Bellum, contra Slavos, Bohemiam invadentes, gestum, cum quibus *Boleslaus*, Dux Bohemiz, sese univit, describit. Quomodo *Ludovicum*, Franciæ Regem, defenderit *Otto*, exponit. Res Italix ejus temporis enarrat. *Boleslaum*, Bohemiz Ducem, ab *Ottone* castigatum fuisse, docet. Post mortem

Pag. 324.

329.

335.

340.

341.

344.

351.

355.

362.

363.

364.

384.

Pag. 389. *Lotharii, Berengarius* Rex Italiae coronatus est. Gesta ejus
 contra *Adelheidem*, defuncti *Lotharii* filiam, nuptias *Beren-*
 392. *garii* recusantem, describit. Qua ratione *Otto*, Germanorum
 Rex, *Adelheidem* ab obsidione liberaverit, & thori sociam,
 407. victo *Berengario*, assumerit, narrat. Seditionem, a *Ludolpho*,
Otonis filio, cum aliis Germaniae Principibus motam, descri-
 bit. Quomodo *Henricus*, Moguntiae Episcopus, regulas,
 Canonicis in Germania praescriptas, in usum revocaverit, vete-
 remque disciplinam restituerit, exponit. Corruptos mores
 & turpissimam vitam Pontificis *Joannis XII* perstringit,
 quem primum a tempore impetrati Pontificatus nomen muta-
 tasse, idque successoribus ejus solenne semper mansisse, ob-
 servat. Cum *Otto* bellis in Germania contra Slavos geren-
 dis intentus esset, *Berengarius*, ea occasione usus, tyrannidem
 in Italia exercuit. Ipsa haec bella, resque alias per Germa-
 niam tunc temporis gestas, Rev. Autor accurate delineat. Ab
 Italis postea, *Berengarii* tyrannide pressis, in auxilium voca-
 tus *Otto*, *Ludolphum* filium, ad meliorem frugem jam per-
 ductum, cum exercitu eo misit. Qui, quamvis praecleara for-
 titudinis ederet specimina, Italorum tamen conviciis adeo ex-
 agitatus est, ut animi aegritudo, exinde contracta, vitae ejus si-
 nem imponeret. Rebus interim Germaniae pacatis, ipsemet
 411. *Otto* Italiam cum exercitu petiit, ubi, victo depositoque *Beren-*
gario, primum Rex Longobardiae, tandemque Imperator Ro-
 manorum, renuntiatus & inauguratus est. Donationes tunc
 antecedentium Imperatorum, in gratiam Pontificum factas,
 confirmavit omnes, Siciliam quoque, in eum eventum, si Sa-
 racenis eriperetur, curiae Romanae *Otonem* cessisse, Rev. Autor
 contendit. Dominium tamen eminens in urbem Romam
 certissime sibi reservavit *Otto*, id quod exempla adducta as-
 fatim loquuntur. Formam electionis Papalis similes Impe-
 rator constituit, atque delegatos quosdam, qui, an iudices in
 415. causis dirimendis dextre versarentur, prospicerent, Romae or-
 dinavit. Magdeburgum eodem tempore jura metropoleos ob-
 tinuit. *Joannes XII* seditionem adversus Caesarem medita-
 tus quidem est, eventu tamen, res caruit. *Otto* potius a Ro-
 manis

manis iterata vice juramentum fidelitatis recepit, simulque constituit, ut nullus citra ipsius consensum fieret Pontifex, tandemque in Concilio Romano *Joannes XII* depositus, ac *Leo VIII* in ejusdem locum surrogatus est. *Berengarius* paulo post, in arce Montefeltrensi captus, Bambergam perductus est, ubi in captivitate diem supremum obiit. Religionem Christianam tunc temporis in Polonia fuisse receptam, & familiam Comitum *de Leszczinsky* inprimis huic insituto manus auxiliatrices præbuisse, docet. Constitutiones, ab *Ottone* Romanis præscriptas, recenset. Quales discordiæ cum *Nicephoro*, Orientis Imperatore, *Ottoni* intercesserint, exponit. Nuptias *Ottonis II*, cum *Theophania*, Imperatoris Græci filia, celebratas, describit. Pactum eo tempore cum Græcis ab *Ottone* est initum, vi cuius omnis Italia Imperatori Romano cessit. De morte tandem *Ottonis*, quæ A. 973 die 7 Maji insecta est, disputat, istiusque Principis mores describit. Sub eodem Cæsare Imperialem dignitatem cum regno Germaniæ fuisse unitam, concedit. *Otto II*, ex matrimonio cum *Adelheidæ* susceptus, & vivo adhuc patre successor ejusdem declaratus, Magdeburgi Imperator renuntiatus est, eamque ob causam Episcopo & Capitulo istius loci plurima dedit privilegia. Quid contra rebelles quosdam Duces gesserit iste Imperator, Rev. Autor exponit. *Carolo*, Regis Franciæ fratri, Ducatum Lotharingiæ inferioris sub nexu fidelitatis Imperator cessit. Hoc etenim pacto ab insultibus, quos Franci meditabantur, securum se fore, sperabat. Lotharingiam tamen brevi post invasit Rex Franciæ, unde maximum bellum exstitit, cujus historiæ Rev. Autor recenset. Pace postmodum insecta, Lotharingia quidem imperio cessit, non tamen certo potest constitui, num Franci dominium supremum in eam sibi reservaverint. Turbas, ab Italis contra Imperatorem excitate, nec non bellum, a Græcis motum, Rev. Autor edisserit. Filium ejus successorem imperii ab ordinibus fuisse constitutum, commemorat. Episcopum Argentoratensem ab omni jurisdictione exemisse, & sibi soli subjecisse, Imperatorem, nos docet, hocque ideo nonnunquam ab Imperatoribus factum esse,

Pag. 420.

431.

433.

440.

447.

451.

458.

460.

465.

- esse, ut a nimia Ducum potentia per Episcopos, ipsis videlicet valde deditos, securi redderentur, observat. Plurimas etiam sedes Episcopales eandem ob causam Episcopis in feudum fuisse ab hoc Imperatore datas, judicat. Episcopos interim minus libenter jusjurandum fidelitatis præstitisse, cum, jurisjurandi præstationem suæ dignitati minus convenire, censerent, Rev. Autor observat, in quo tamen inepte eos judicasse, non diffitetur. *Ottone tertio* adhuc minorenni, *Henricus*, Bavariz Dux, novarum rerum studiosus, tutelam ejus per vim ad se rapuit, regnum etiam Germaniæ sibi vindicare conatus est, multosque imperii ordines in partes suas pertraxit. Imperium inde vehementer agitatum est, usque dum *Henricus* tutelam juvenis Imperatoris deponeret, eique jusjurandum fidelitatis præstaret. Tutelam igitur Imperatoris *Theophania* mater gessit, & *Willegiso*, Archiepiscopo Moguntino, educationem filii demandavit. Juventutem vero Imperatoris spernens Rex Franciæ, hacque occasione, sibi admodum commoda, utendum ratus, Lotharingiam bello petiit, cujus belli historiam Rev. Autor persequitur. Quamplurima privilegia Ecclesiis concessisse *Ottonem III*, narrat. Turbas Romæ a *Bonifacio* antipapa, nec non a *Crescentio*, excitatas, describit. *Otto*, eas sedaturus, cum fortissima manu Italiam intravit, rebusque ibi compositis, quamplurima dominii supremi in urbem Romanam edidit specimina. Imperialem dignitatem in Concilio, Romæ coacto, iterum Germanis propriam reddidit. Ducatum Poloniæ sub *Boleslao* in regnum commutasse *Ottonem*, Rev. Autor tradit, atque *Baronium* falsè ridet, qui, a Pontifice *Sylvestro II* hoc factum esse, lectoribus persuadere conatus est. Leges Italiæ ab *Ottone* datas fuisse, judices etiam in plurimis Italiæ locis eum constituisse, Rev. Autor commemorat. Inique autem hoc ferentes Itali, arma contra Imperatorem corripuerunt, cujus belli civilis fata Rev. Autor recenset. De cæde tandem Imperatoris, quæ per chirothecas veneno infectas, & a vidua *Crescentii* dono ipsi datas, contigisse fertur, disputat. Virtutes ejus Principis valde prædicat, & *Baronium* vehementer castigat, qui, mor-

tem *Ottonis* præmaturam a Deo, denegatam Pontifici reverentiam punituro, ipsi infligendam fuisse, deliravit. *Ottone*m in diplomatibus suis elogium *Imperatoris Romanorum semper Augusti* primo loco usurpasse, Rev. Autor existimat. Lites, quæ circa novi Imperatoris electionem exstiterunt, edidit, *Henrici II* familiam simul describens, Ordines autem Germaniæ, in novo Rege constituendo, agnatis defuncti Regis jus præ ceteris candidatis tribuisse, ex hac electione comprobare satagit. Quomodo *Hermannum*, Sueviæ & Alsatia Ducem, regniq; æmulum, compescuerit *Henricus*, exponit, De nuptiis ejus, cum *Cunigunda*, Comitis Luxemburgici filia, celebratis, disputat, ejus fœminæ virtutes valde prædicans, Res novas, a Marchione Ivreæ in Italia excitatas, describit, Quid contra Regem Poloniæ gesserit *Henricus*, exponit. Circa ea tempora Ducem Hungariæ, *Stephanum*, Christianam religionem amplexum esse, nos docet. Eundem a Pontifice Regem fuisse constitutum, atque corona & cruce, tanquam insignibus regiæ dignitatis, donatum, tradit. Coronationem *Henrici* Lombardicam, & seditionem, ab Italis contra eum motam, describit. Bambergæ Episcopatum instituit *Henricus*, qui tamen sub inspectione Herbipolitani, tanquam Archiepiscopi, mansit, & confirmatione Pontificis opus habuit. Interim tamen, eo adhuc tempore Episcopos ab universa Ecclesia fuisse electos, atque Imperatoris approbationem in eorum constitutione fuisse necessariam, exempla, a Rev. Autore allata, affatim loquuntur. Et ita etiam ipsimet Pontifices, ab universa Romanorum civitate electi, ab Imperatore confirmandi erant. Leges, ab *Henrico* in campis Roncalis datas, disciplinam civilem potissimum respicientes, Rev. Autor affert varias. Coronationem Imperialem *Henrici* & *Cunigunde* Romæ peractam, describit, unde apparet, insignia imperialia tunc temporis Pontifices suis sumptibus parasse. Varias tunc constitutiones, liturgiam ordinantes, Ecclesiæ Romanæ *Henricum* præscripsisse, nos docet. Quamplurima pietatis & liberalitatis erga Ecclesiam specimina, quæ iste Princeps edidit, & quæ *Sancti* cognomen ipsi pararunt, affert, Poló-

Pag. 531.

532.

533.

535.

539.

544.

549.

550.

555.

563.

581.

583.

585.

586.

587.

- Polonos per ea tempora Misniam urbem obsidione cinxisse, narrat, singulisque annis memoriam liberatæ ab his insultibus urbis quondam recoli fuisse, commemorat. Jus, in armis positum, inde a *Conradi I* temporibus in Germania obtinuit, quod continuis cruentisque bellis, inter privatos gestis, occasione præbuit. Ea tamen bella illico cessabant, cum Imperator belligerantium ministerio ad communem hostem repti, mendium opus haberet. Quomodo Burgundia Transjurana Imperatori cesserit, Rev. Autor declarat. *Cunigunda*, Imperatoris uxor, de adulterii crimine aliquando suspecta, per probationem ferri candentis innocentiam declarare coacta est.
613. *Ditmari Martisburgensis*, A. 1019 mortui, vitam Rev. Autor describit. Cœlibatum Clericis in decreto, Ticini tunc temporis confecto, & a Cæsare confirmato, imperatum fuisse, contendit. *Henricum II* nimis, & ultra modum, erga Clericos liberalem fuisse, pronuntiat, eum post fata inter Sanctos a Pontifice *Eugenio III*, non expectata Concilii generalis auctoritate, relatum esse, nos docens. Hunc ipsum tamen Imperatorem juri confirmandorum Pontificum renuntiasse, pernegat.
628. Electionem *Conradi Salici*, Francorum Ducis, in comitiis, juxta Moguntiam & Wormatiam habitis, peractam, fuisse describit, ejus stemma exhibet, eumque *Salici* cognomen a *Sala* Franconica tulisse, contendit. Virtutes ejus valde prædicat. Motus, in Lotharingia & Italia excitatos, describit. Filium *Conradi*, *Henricum*, annum ætatis octavum adhuc agentem, Regem Germaniæ coronatum esse, memorat. *Conradi* coronationem Imperialem, Romæ peractam, ejusque res in Italia gestas, exponit. Origines Comitum Habsburgicorum detegit. Quomodo quosdam Germaniæ ordines, rerum novarum studiosos, compescuerit *Conradus*, nos docet; ex quibus dictis facile intelligitur, quanta eo adhuc tempore Cæsarii in Germania fuerit auctoritas. *Henricum*, Imperatoris filium, anno ætatis undecimo iterata vice Aquigrani fuisse coronatum, commemorat. Ducatum Baviariæ, morte *Henrici*, *Cunigunde* fratris, infecuta, vacantem, filio suo concessit Imperator. Vehementer autem huic cessionem se opposuit Hun-

Hungariæ Rex, *Stephanus* qui, Baviarîam jure hæreditario ad filium suum pertinere, contendit. Inde cruentum bellum Cæsarem inter & Hungaros gessum, mox tamen, pace infecuta, sopitum est. Morte *Rudolphi III*, Regis Burgundiæ transjuranz, A. 1032 infecuta, integrum Burgundiæ regnum imperio Germanico cessit, indeque dignitatem *Archi-Cancellariatus per Galliam*, quam Archiepiscopus Trevirensis gerit, natam esse, Rev. Autor observat. Hoc ipsum vero regnum Burgundicum *Henrico* filio vivus adhuc *Conradus* cessit, cui jurejurando præstito fidelitatem promississe ordines regni, Autor narrat. Mortem denique istius Imperatoris, *Ultrajecti* A. 1039 infecutam, describit, virtutes ejus valde prædicans. *Bigain* Dissertationum huic *Tomo* subjunxit, quarum prior *de elogio Cæsaris Augusti, & Imperatoris*, posterior autem *de Monogrammatibus Imperatorum*, tractat. Prior earum imprimis lectu digna, & bonæ frugis plenissima, est, nosque libenter fusius de ea diceremus, nisi brevitati studendum, & ad contenta insequentis *Tomi* edisserenda nobis properandum esset. *Henricum III* ab Archiepiscopo Coloniensi fuisse inauguratum, cum prius, non interrupto temporis ordine, ad *Moguntinum* illud jus pertinuerit, Rev. Autor docet. Quales suppetias Polonis iste Imperator tulerit, exponit. Turbas regni Hungarici delineat. Mortuo A. 1043 *Gotbelone*, Lotharingico Duce, *Henricus* alteri ex ejus filiis *Gotbafredo* inferiorum Lotharingiam concessit. Altero autem, qui ad imperium minus habilis videbatur, præterito, & *Alberto* quodam in ejus locum Duce Lotharingiæ superioris constituto, seditio gravissima a *Godofredo* Duce contra Imperatorem mota est, cujus historiam Rev. Autor. exponit. Hungariæ regnum clientelari nexu imperio Germanico adstrictum fuisse, demonstrat. Schismata, Romæ exorta, & ab Imperatore tandem composita, exponit. De pessima Pontificum quorundam istius temporis vivendi ratione nihil dissimulat, & *Henricum* jus constituendi Pontificis tunc exercuisse, nos docet. Idem *Henricus* Romæ præsens cives istius urbis jurejurando adstrinxit, ne ullum postea Pontificem inconsulto Imperatore eligerent.

Pag. 655.

665.

681.

Tom. IV
pag. 3.

18.

25.

29.

Pag. 30.

32.

44.

49.

61.

Normanni, inferiorem Italiz partem tunc tenentes, dominium itidem *Henrici* eminens agnoverunt. Episcopus Bambergenses a *Clemente II*, qui ante Pontificatum loci istius Præful fuerat, jura Episcoporum exentorum accepisse, Autor observat. Pontifex *Stephanus IX*, ingenti exercitu ab Imperatore adjutus, bellum contra Normannos, Calabriam infidentes, movit, quod tamen Pontifici vehementer luctuofuna exstitisse, Autor docet. *Conradum*, Bavariz Ducem, ob gravamina, a civibus contra eum mota, terris suis privavit Imperator, *Henrico IV*, Cæsaris filio, in ejus locum substituto. Ea tamen res & multis turbis occasionem præbuit, & Imperatorem ordinibus Germaniz reddidit invisum. Interim ille ipse *Henricus IV* in comitiis Triburiensibus successor Imperatoris electus est. Ab illo tempore morem, eligendi Reges Romanos vivo Imperatore, repetendum esse, Autor judicat. Dissidia, quæ inter Imperatorem & Regem Castiliz *Ferdinandum* intercesserunt, depingit, cum Imperator, partes istius regni, a Suevis natione Germanis quondam possessas, clientelari nexu sibi obstrictas esse, contenderet. *Henricum III* jura eorum, qui advocatia monasteriorum gaudebant, constitutione, A. 1056 evulgata, ordinasse, hic docemur. Turbas, quæ sub *Henrico IV* Geriniam concusserunt, ex comitiis, quæ justo frequentius ab *Henrico III* convocabantur, natas esse, existimat. Inde enim imperii ordines, auctoritate, quæ illis hoc pacto deferebatur, superbos ad altiora contendisse, & de excutiendo Cæsaris imperio cogitasse, existimat. Infirma *Henrici IV* ætas, & minus provida educatio, optimam huic rei perficiendæ occasionem dare videbatur, ipsique Pontifices in evertenda Cæsarum auctoritate omnibus modis laborarunt. Miserrimum adeo istius temporis statum Rev. Autor accurate, candide, & ita, uti historicum ab omni partium studio alienum decet, exponit, de Pontificum horrendis contra Imperatorem ausibus nihil omnino dissimulans, & causam Imperatoris ubique agens. *Nicolaum II* in Concilio Romano, A. 1059 celebrato, formam electionis Papalis ordinasse, nos docet, in quâ tamen jus Imperatoris adhuc conservatum est.

Eun-

Eundem *Nicolaum* Ducatum Beneventanum a Normannis recepisse, & supremum dominium in terras, ab illis in Italia possessas, acquisivisse, commemorat, inde originem domini papalis in Neapolin & Siciliam repeti debere, contendens, *Henricum IV* multis virtutibus præditum fuisse, affirmat, & calumnias, quibus passim agitatus est, a gnathonibus curiæ Romanæ fuisse excogitatas, urget, solam libidinem in eo reprehendens. *Gregorium VII* Pontificem ficta civilitate confirmationem Imperatoris obtinuisse, nos docet, ejus superbiam, rerumque novarum studium, vehementer improbanſ. Hispaniam, Hungariam, & quosdam Italiæ Ducatus, eum sedi Pontificali subijcere tentasse, docet. Contentiones, quæ propter jus investiendi Episcopos per baculum & anulum inter Imperatores atque Pontifices agitatz sunt, ample describit. *Gregorium VII* primum inter Pontifices ab imperio Cæsaris se immunem præstitisse, non negat. Sanctitatem & pietatem vehementer in *Gregorio VII* fuisse desideratam, concedit quidem; at, quod miramur, & quodammodo indignamur, huic tamen monstro hominis, infernali spiritu concitato, elogium Viri magni tribuit. Seditionem, a *Conrado*, Imperatoris *Henrici* filio, contra patrem tentatam, accurate idem describit, occasionem vero ei præbuisse consilium, a Cæsare datum, ut matri stuprum inferret *Conradus*, negat, eamque narrationem ab obrectatoribus *Henrici* profectam esse, contendit. *Conradum* illum Pontifici *Urbano*, Cremonam introeunti, ministrasse, eique jus investiendi Episcopos concessisse, docet. Decreta Concilii Claromontani, de expeditionibus cruciatis agentia, edisserit. Ex istis autem expeditionibus morem illum, quo cruces in illustrium familiarum sigillis exprimi sueverunt, natum esse, existimat. In comitiis Moguntinis, A. 1097 ab *Henrico* habitis, *Conradus*, tanquam perduellionis reus, est depositus, fratre ejusdem *Henrico V* successore imperii constituto. *Conradus*, brevi post Florentiæ mortuus, a scriptoribus quibusdam valde laudatur; eum tamen virtutes, quibus conspicuus fuit, rebellionis contra patrem tentata penitus obscurasse, Rev. Autor ex

Pag. 71.

110.

112.

155.

202.

217.

224.

307.

334.

357.

338.

344.

Pag. 349.

vero iudicat. Episcopos ab Imperatore tunc temporis adhuc constitui suerisse, docet. *Henricum V*, a Saxonibus concitatum, contra patrem arma corripuisse; narrat. Quomodo *Henricus IV* tandem depositus fuerit, filio in ejus locum surrogato, exponit. Inmo, infelicissimum istum Principem, carceri inclusum, summa in egestate deinceps vixisse, & ne quidem munus Canonici Ecclesie Spirensis, quod ambierat, obrinuisse, *375.* *Sigonium & Helmoldum* secutus, commemorat. Evasit tamen postea *Henricus* e carcere, multique ordines imperii, qui ex ejus partibus stabant, armis *Henricum* rebellem comfescere *378.* tentarunt, quos tandem motus mors Imperatoris sopivit. Et, quamvis corpus istius Principis ab Episcopo Leodiensi terræ esset mandatum, autoritas tamen *Henrici V* effecit, ut iterum effossum, per integros quinque annos in loco sordido, Spiræ, abjectum jaceret, usque dum, excommunicatione per Pontificem sublata, honeste sepeliretur. Quamvis autem horrenda *Henrici V* scelera omnes merito in horrorem conjiciant, *Baronius* tamen ejus facta laudare, & pietatem istius filii degeneris erga curiam Romanam magni facere, sustinuit, *391.* cujus idcirco sententiam graviter Rev. Autor castigat. Temporibus *Henrici IV* ordines Germaniæ *coimperantes* factos esse, observat. *Henricum V* tributum, quod Poloni imperio solvere consueverant, illis remisisse, nos docet. Contentiones, quæ inter istum Imperatorem & Pontifices intuitu juris investiendi Episcopos intercesserunt, notatu dignissimam partem ejus vitæ constituunt, easque Rev. Autor accurate exponit, turbas itidem, hac occasione per Germaniam motas, edisserens, *432.* Quamplurimos Germaniæ Episcopos eo jam tempore jurisdictionem in Clericos & laicos exercuisse, contendit. Comitissæ *Mathildis* genealogiam describit, & quasnam illa terras possederit, narrat. Tabulas instrumenti, quo jus investiendi Episcopos Pontifici in comitiis Wormatiensibus A. 1122 cessum est, affert integras, ex quibus intelligitur, jus investiendi Episcopos circa regalia sibi reservasse Imperatorem. Cum *Henrico V* Imperatores e domo Salica oriundi defecerunt, unde varii tunc aderant dignitatis Imperialis candidati, quos Rev.

Autor

Autor in scenam producit omnes, eorum simul characteres describens. Ordines imperii, Moguntiz congregati, decem constituerunt viros, quibus eligendi Cæsaris potestas facta est. Ipsam electionem *Lotharii II*, Saxoniz Ducis, accurate Rev. Autor describit. *Lotharium* Aquisgrani ab Archiepiscopo Coloniensi inauguratum fuisse, docet. *Innocentio II* Pontifici, Leodium venienti, maximos honores *Lotharius* exhibuit, jus investendi Episcopos se recuperaturum hoc pacto, sperans. Hoc vero consilium per *S. Bernbardum* machinationes eventui caruisse, Rev. Autor observat. Episcopos tunc temporis adhuc ab universo populo subinde electi fuisse, exemplum allatum testatur. Potentiam ordinum imperii ejus temporis, ejusque initia & incrementa, Autor describit. Res gestas *Lotharii* contra *Rogarium*, Siciliz Regem, ample exponit. Jus Romanum ab isto Principe in Germaniam introductum esse, negat, & de Pandectis Florentinis quædam affert, illud exemplar Pisani a *Lothario* donatum esse, censens. *Inverium* primos juris Doctores renuntiasse, sibi persuadet. Episcopos eo tempore Imperatoribus plane non amplius paruisse, ostendit. De incrementis potentiz clericalis hac occasione disputat. Advocatorum Ecclesiaz munus describit. De urbibus imperii liberis disputat. Mortuo *Lothario*, *Conradum III*, Franconiz Ducem, in fraudem *Henrici*, Bavariz Ducis, intercedente potissimum Romani Pontificis autoritate, Regem Germanorum fuisse electum, nos docet. Turbas, quas *Henricus* ideo excitavit, delineat. *Rogarium* a Pontifice regnum Siciliz & Principatum Capuensensem in feudum accepisse, docet, eamque rem, Imperatoris juribus prorsus contrariam, admodum indigne *Conradum* tulisse, observat. Bello etiam *Rogarium* certissime petiisset Imperator, nisi bella intestina, quæ Germaniam tunc affligebant, cæptis ejusdem restitissent. De his ipsis bellis fuisse & accurate Rev. Autor disputat, illis compositis fœdus cum *Joanne Comneno*, Orientis Imperatore, contra *Rogarium* pepigisse *Conradum*, tradens. Circa idem tempus Romani de excutiendo Pontificis imperio cogitarunt, eum non nisi causas eccle-

Pag. 544.

548.

565.

569

598.

599.

613.

617.

620.

622.

633.

647.

Pag. 653.

ecclesiasticas dijudicare debere, præ se ferentes. *Conradus* interim, tempori inferviturus, & quantum contra Cæsares valeret Pontificum machinationes, probe perspicuens, seditionis illis masculce restitit, & Pontifices contra eos defendit. Expeditionem cruciatam contra Turcas *Conradus* itidem suscepit, eoque absente, filius, *Henricus*, Rex Romanorum, electus, falces imperii tenuit. Cum autem is minor adhuc esset, consilium Rothwilense ideo esse institutum, ut causas imperii tractaret, Rev. Autor contendit. Fata dein & progressus istius expeditionis cruciatæ admodum fuse exponit. *Ottonis Frisingensis* vitam hac occasione describit, cum is in comitatu Imperatoris fuerit, eum ex illustri prosapia oriundum fuisse, tandem vero monachum induisse, tradens. Bellum, a Saxonibus contra infideles, juxta septentrionem habitantes, gestum, describit. De turbis, ab *Henrico Leone*, Duce Saxonix, motis, disserit, eis que compositis, *Conradum* de bello contra *Rogerium* instruendo cogitasse, eique Imperatorem Græcum, vi societatis initæ, suppetias tulisse, nos docet. Mors tamen istius Principis, A. 1152 insecuta, cæptis hisce oblitit. *Fridericum*, Altiæ & Sueviz Ducem, a moribus *Conrado* ordinibus imperii commendatum, successorem ejus fuisse electum, Rev. Autor docet, ac de Guelphorum & Gibellinorum factione, sub finem hujus *Tomi*, accurate disputat.

665.

695.

696.

IL SITO DELL' ANTICA CITTA D'INDUSTRIA, &c.

id est,

SITUS URBIS VETERIS, INDUSTRIÆ,
detectus & illustratus a JO. PAULO RICOLVI
& ANTONIO RIVAUTELLA.

Augustæ Taurinorum, in typographia Regia, 1747. 4.
Plag. 5.

Indu-

Industriam, Romanorum Coloniam, bis nominat *Plinius*. Ejus demum Commentatores non minus, quam Geographi, quotquot fuerunt, de illius situ solliciti, eo loco posuerunt insigne istud subalpinæ Italiæ oppidum, quem hodie *Casale*, urbs Montis Ferrati primaria, occupat. Qua in opinione eramus adhuc, dum, esse nos in errore, doceremur a Duumviris longe doctissimis, *Joanne Paulo Ricolvi*, & *Antonio Rivautella*, illo humaniorum literarum in Collegio Provinciali Taurinensi, hoc Bibliothecæ Academicæ, post Abbatem *Pasium*, præfecto; qui non situi solum suo restituerunt Industriam, sed illustraverunt etiam, hac ipsa Commentatione, plena bonæ frugis, illustrem eam Coloniam, repertarum a se nuper Inscriptionum fide. Equam viribus suis materiam scribendi sumsisse Clarissimos Viros, vel ex insigni Opere *Marmorum Taurinensium* (quod quin *Actis* nostris inferatur, non commitemus,) facile intelligitur. Et profecto, si, quotquot antiqua monumenta scrutantur, eaque deinceps commentariis prosequuntur suis, tanta circumspectione, tantaque accuratatione, uterentur, quanta *Ricolvius* & *Rivautella*, Viri Clarissimi, cum in Industriam inquirerent, usi sunt, & ignoraremus multo pauciora in omni antiquitatum genere, & certior de pluribus esset literatus orbis. Ex vero scribere nos, hæc, quæ jam ex doctissima Commentatione excerpta dabimus, testabuntur. Dissertatio *tribus* absolvitur *Capitibus*, quibus de modo detectæ Industriæ, de Inscriptione insigni, illic reperta, deque urbis ejus, Romanæque Coloniz, nomine, situ, amplitudine, reliquisque decoribus, eleganter non minus, quam docte, disputatur. Primum eo imprimis pertinet, ut, quam Clarissimorum Virorum circumspectionem laudavimus jam, palam fiat. Est ad dextrum Padi littus XVI circiter ab urbe Taurinensi Pedemontanis miliaribus avulsam oppidum, *Monteu di Po*. Illic repertæ sæpius fuerant Inscriptiones variz, nominibus Magistratum, tam sacrorum, quam civilium, insignitæ; nec difficulter conjectura inde enata est, non tenuem illic urbem fuisse olim positam. Huc se egregium doctissimorum Virorum par ante annos aliquot consulit, si qua

qua forte ratione & nomen urbis, & reliquus ejus habitus, detegi posset. Reperere lapidem rotundum, sed mutilatum injuria temporis, in quo clarissime nihilo minus legebatur, dicatam fuisse sumtibus publicis *Cocceje* cuidam statuam, AB. IND. Sumebat hinc vires conjectura de urbe aliquando hic sita, sed accedebat & alia, de ejus nomine; quod minime fugebat Doctissimos Viros, meminisse *Plinium* urbis *Industriæ*, in ea regione quærendæ. Substitisset hic quisvis alius, & repertam a se veterem *Industriam*, confidenter jactasset; Nostrî amplius inquirunt ante, quam literato orbi, quod antiquitatis monumentum invenissent, exponerent. Forte fortuna accidit, ut Parochiæ illius oppidi *Bullas* inspicerent, legentque, *S. Joannis Baptista de Lustria* in illis perpetim Ecclesiam eam vocari; unde recte suspicabantur Viri Doctissimi, *Industriæ* nomen, (quod & in *Plinii* editionibus aliquot in vocem *Illustria* transformatum reperitur,) depravatum successu temporis, in illud *de Lustria* abiisse. Accedebat & hoc, quod, qui ea loca incolunt, referrent, in vallibus *Pado* vicinis non obscura veteris cujusdam structuræ monumenta, immo & numismata, plus vice simpliciter reperta fuisse. Datum ergo id negotii duobus inquilinis, uti hiberno tempore, locis aliquot indiguitatis, terram foderent, deque repertis omnibus redderent rationem, quantocius possent. Fodiunt, cameram detegunt, inveniunt numos, tandem & metalli tabulam, Inscriptione, quæ sequitur, ornatam:

Genio. et. Honor

*L. Pompei. L. F. Pol. Heren
niani. Eq. Rom. Eq. Publ.*

Q. Aer. Pet. Alim. Aedil.

IIVIRO. Curatori.

Kalendarior. Rci. P.

*Collegium Pastro
phorum. Indus*

trienfium. Patro

no. ob. merita.

Hujus

Hujus demum monumenti, omni exceptione majoris, testimonio confirmati Viri Doctissimi, de reperto Industriae, veteris Romanorum Coloniae, situ, eo minus ambigebant, quo evidentius & Industriensium nomen, & ipsa tabula, quadratum oblongum referens, nihilque non exhibens elegantiae illorum temporum, id loquebantur. At, si quid forte dubii superesse poterat, omne id nomen artificis, infimae parti tabulae (nella cornice) insculptum, ademit. Ita vero habet:

T. Gra. Trophimus. Ind. Fac.

Hanc ipsam Inscriptionem eximia hac Dissertatione ita restituant Viri Clarissimi:

Genio & honori Lucii Pompeji, Lucii Filii, Pollia Herenniani, Equiti Romano, Equo Publico (scil. donato), Quaestori Aerarum Publici & Alimentorum, Aedili, Duumviro, Curatori Kalendariorum Reipublicae, Collegium Pastophorum Industriensium, Patrono ob merita.

Altero Dissertationis Capite, quotquot sunt Inscriptionis verba, docte exponuntur, nisi quod brevius; quod tamen propterea factum est, quia uberiozem omnium earum rerum discussionem illustrationemque peculiari volumini, quod Antiquitates eis- & trans- Alpinas complecteretur, servare volebant Viri doctissimi. Indicatum nihilo minus est, quicquid ad intelligendam eam Inscriptionem pertinet. Ad verba: *Genio & Honori*, istud annotatum legimus, non divinitates hic intelligi, ut in aliis Inscriptionibus, debere, ubi alius casus vocibus illis jungitur, e, g.:

HONORI

MEMMIO. VITROSIO. ORFITO.

sed jungenda esse, quae sequuntur, utque adeo significant lingua Italorum: *alla bontà ed ornatezza di Lucio Pompeo*, &c. Liceat nobis, pace Virorum Clarissimorum, de hac primarium vocum interpretatione ingenue fateri, nos eam priori longe postponere. Nam & insolentior est, quam ipsi praefereunt, & si quid videmus, omnis, quae sequitur, dignitatum congeries, mutato casu Dativo in Genitivum, praeter ne-

cessitatem turbatur. De Tribu *Pollia*, una ex rusticis, hoc observatur, quod pleraque marinora, in regione Pedemontana ad hunc usque diem reperta, vel hujus, vel tribus *Stellatinae*, mentionem faciunt; unde conjicitur, in has duas tribus fuisse omnem eum agrum divisum. Verba: Q. ER. PET. ALIM. mendose insculpsit tabulae, quisquis ille fuit, *Trophimus Indulsiensis*, quod *Quaestor Aërii Publici, & Alimentorum*, adeoque Q. Aë. P. & Alim. indicandus fuit; quemadmodum interpretantur Viri Doctissimi. Fatentur illi, rariora esse Quaestorum Aërii Publici exempla, obvia Quaestorum Alimentorum, e. c.:

N. PETTIO. N. F.

GAL. RUFO.

II. VIR. Q. ALIMENT. &c.

etsi, quid Alimentorum Quaestores habuerint muneris, nondum satis constat. Erat alendis pueris puellisque pauperibus fundus destinatus apud Romanos veteres, teste *Dione Cassio, Aurelio Victore, Spartiano, & Capitolino*; qua in re *Trajani* inprimis liberalitatem laudat *Plinius*. Quid impedit, quo minus, hujus potissimum ætate, alimentorum istiusmodi Quaestores constitutos dicamus, qui & fundo illi attenderent, & alerent ex eo beneficii hujus non indigos modo, sed eodem dignos etiam. Sed aliter eam dignitatem interpretantur Viri Clarissimi, quorum judicio facile cedimus. Nempe, variarum Inscriptionum, quas *Gruterus* annotavit, fide, istud negotii dant Alimentorum Quaestori, ut militibus Romanis de victu necessario, ea in regione, quam transirent, prospicerent; indeque enata postmodum *Præfectorum annonæ, annonæ Curatorum, Procuratorum ad alimenta, Præfectorum alimentorum*, denique & *Quaestorum alimentorum*, nomina. E. g.:

T. Flavio . . . Proc. ad Alim. Ital.

vel: Q. Val. . . . Proc. Aliment.

Quodsi *Sertorius Ursus*, uti confidenter opinatur, fuisse in Romanis Alimentarios Aediles, qui pauperum puerorum puellarumque curam gererent, testimoniis confirmavisset, aut rationi-

tionibus, possent hæc Inscriptionis verba: Q. ER. P. ET ALIM. EDIL. ita exponi: *Quæstor Erarii Publici, & Alimentario Edili*: quod tamen quia non fecit, neque factum est adhuc a quocunque alio, merito cum clarissimis Dissertationis Editoribus vocem *Edilis* separamus a prioribus, & consueto more interpretamur. De *Curatoribus Kalendariorum Reipublicæ Norisus* excitatur *Cenot. Pis. pag. 59*, additis Inscriptionibus, quibus *Honorati, ad curam Kalendarii Reipub. Eclanensium*, fit mentio. Geminos fuisse *Pecunia publicæ Curatoribus*, scribunt Viri Doctissimi, qui in Inscriptionibus memorantur, *Opere Scienensi T. II pag. 377*. Quod ad *Pastophororum Collegium* attinet, nemini dubium, quia a *πασός*, voce Græca, vestis speciem indicante, Pastophori, id est, istiusmodi veste induti, dicti fuerint; sed, cujus divinitatis fuerint sacerdotes, de hoc nondum convenit. Sunt, qui, quod *πασός* & *thalamum Luciano* significat, ipsaque *Venus*, quasi thalamifera, *Pastophoros* dicta reperitur, Collegium istud *Veneris* Sacerdotum fuisse, sibi persuadent. Nostri, *Apulejo* duce, qui *Lib. XI Metamorph.* extremo Pastophororum *Isidis*, totidem verbis, mentionem facit, exillimant aliter; *Dæx Isidis* sacerdotes fuisse scribunt, quod summorum Sacerdotum genus ab Ægyptiis Romani mutuo sumserint. At enim vero, fateamur, necesse est, nobis aliter videri. Liceat hunc in modum conjectari: *Dendrophori*, teste *Artemidoro*, ii vocabantur, qui in honorem Dei alicujus, quisquis ille demum fuerit, arbores stirpitibus excisas per urbem humeris ferrent, atque ita religionis (superstitionis dicere debebamus.) peculiare quid præferrent; *Cistophori* in Asianorum numis, non Deo unius dicati, sed omnes ii, appellabantur, qui mysticorum sacrorum arcana, cistis inclusa, circumgestarēt; quid, si eadem ratione *Pastophori* dicti, quotquot Numinis cujuscunque honori, veste insolita induti, peculiarem, cum religione, venerationem testificarentur, haberenturque dein pro Dei illius *Dæx*que Sacerdotibus? Neque ex Inscriptione, edita a *Viris Clariss.*, aliud quid patet, quam quod & *Industria* verus

herum hominum catervam aluerit. Unius Deæ Sacerdotes fuisse Pastophoros, nondum credimus; etsi id facile largimur, omnem eum ritum fuisse ab Ægyptiis forte petitum; quod notissimum est, Romanos omnium pæne gentium religiones domi suæ adoptavisse. Absit vero a nobis, ut *Antonio Rivaultella*, Viro Clarissimo Doctissimoque, in isto eruditionis genere, uti in reliqua re literaria omni, exercitatisimo, litem capropter intentemus: quod non modo humanitatem ejus, ejusque in meliores literas merita, omnibus omnium Pastophororum Collegiis longe anteponimus, sed quod etiam sperare nos jubet eximii Viri pertinax atque indefessa industria, fore, ut, quicquid de Pastophororum Collegio, post Doctissimorum Virorum, & nuperas admodum *Biedermanni*, Viri Clarissimi, disceptationes, dubii atque incerti superest, id omne, ubi insigne *Antiquitatum agri Pedemontani* volumen, in quo jam defudat, prodierit in lucem, (quod ut propediem fiat, totius Reipublicæ literariæ causa, vehementer optamus,) penitus tollatur.

Capite ultimo, quod *tertium* est, de vero Industriæ situ, amplitudine, & habitu reliquo, disseritur, docte ubique, & Inscriptionum fide; quarum ope propediem illustrabuntur 1) veteris urbis *Cimella*, prope Nizzam, situs, quo loco Amphitheatrum, aliaque Romanæ magnificentiæ monumenta, supersunt; 2) *Tractus via* cujusdam *Romana*, in eadem regione Nizzana, ignoratus adhuc Geographis, qua per Turbiam Vintimigliam itur; ex columnis miliaribus, quarum una *Viam Juliam Augustam* nominat, *sumitibus Adriani Imperatoris reparatam*, inde a flumine Trebbia; 3) *Augusta Vagie norum*, *Plinio* nominata, ex monumentis, *Centalli*, quod oppidum sex miliaribus Pedemontanis Cuneo distat, reperiis; in quibus inscriptiones sunt diversorum Magistratum, *Daumvirumque*, nominibus insignes; 4) *Vallis Ducatus Aobensis*, antiquitatum Romanarum, atque Inscriptionum, omnium pæne, tota ea Regione, ditissima, a nullo adhuc Antiquario rum ex merito illustrata; illic ruinæ Theatri, variaz pontium reliquæ, quibus Romanorum legiones in Galliam

trajicerent ex Italia, vel in Germaniam, aliæque plura videntur; 2) *Populi in arcu Sufano nominati*. Quæ omnia quantum & Geographiæ veteri, & antiquariæ rei universæ, sint lucem foeneratura, facile intelligitur. Industriam, ut ad argumentum Dissertationis revertamur, *Plinius Lib. III Cap. 5* cum aliis Liguariæ urbibus confuse nominat; idque *Cap. 16* iterum, ubi decursum Padi describit; ad quæ postmodum *Plinii* loca conjecturarum suarum canariinam Commentatores alleverunt, ne nihil dixisse eam in rem viderentur. Quod antiquius Industriæ nomen est, *Bodinomacum*, Ligustica lingua *Padi profunditatem* significat, quem Ligures *Bodincum* appellant; estque hodie adhuc collis, planities Industriæ imminens, ab inquilinis *Mondicoi* dictus, corrupta sine dubio voce. Unus *Ludov. della Chiesa*, in Historia Pedemontii, de Industriæ situ caute pronuntiat: *Industria, di cui ne se n'ha chiarezza*; reliqui omnes, qui meminerunt Industriæ, recentiores Scriptores Casalem putabant, falso, ut jam patet. Nempe induxit eos in errorem Inscriptio reperta & asservata Odolengi, apud *Gruterum p. 431 n. 65*:

T. LOLLIVS. T. LOLLI, MASCVLVS
 IIII VIR. BONDICOMIENSIS.
 HIC. PROPTER. VIAM. POSITVS.
 VT. PRÆTEREUNTES. DICANT.
 LOLLI. AVE.

quasi vero illic sita Industria, ubi situs Lollius; hunc IIIvirum Bondicomensem obiisse Odolengi, hac Inscriptio doceri potest; non autem, quod eo loco Bodinomacum positum fuerit, quo reperta Inscriptio. Prostant monumenta, quæ Bondicomenses Romæ mortuos, & alibi, memorant; quid inde ridiculi sequeretur? Accedit, quod Inscriptio illa, observante *Cellario*, suspecta jam visa est *Cluverio*, litiganti eapropter cum *Holsenio*, neque immerito. Nihil habet Romanæ elegantiae; nihil concinnæ brevitatis; quicquid indicat, frigidum pæne est, reliqua. Post lectam vero Doctissimorum Virorum de Industria Dissertationem, quasque illic IX meditas In-

scriptiones publici juris fecere, res in aprico est, & extra omnem dubitationem posita. Adscribinus eas, quotquot sunt:

1. A. HOSTILIO. A. F.
PAP. PATRONO.

2. C. AVILIO. L. F.
POL. GAVIANO.
FLAMINI. DIVI.
CÆSARIS
PERPETVO.
PATRONO. MVNICIPI
-TRIB. MILIT. LEG. III
GALLICÆ.
D. D.

QVO. HONORE. CONTENTVS.
IMPENSAM. REMISIT.

3. N. MINIO A. F. POL.
ANNIVS.
PRIM. . . . IRO. PRÆF. EQ.
COH. VI. Q.
HONORIS. CAYSSA. LOCVS.
EX. D. D. DATVS. V. F
sJbJ. ET
MINIÆ. ANN. F. ET. TVLLIÆ.
VXSORI

4. C. LOLLIO
C. LIB. PAL
AGRAVLO
COLLEG.
CENTONAR.

Q. H. C. J. R.

5. . . . COCCEJÆ. . . .
HA EC. . AB. IND.
. . . . FVNERE. PV.
ET STATVAM.

6. L. FVL FENIVS. T. F. SIBI
ET L. FVL FENIO L. F. SECVNDO
FILIIS. SVIS. V. F.

7. T. . . SIBI
. EIO. P. F. NIGRIN.
V. F.

8. IMP. CÆSAR L
AVGVSTO.
D. D.

Ex

Ex quibus omnibus, atque imprimis ex Inscriptione postrema, Coloniz Industriensis antiquitas sine ulla difficultate colligitur. Quod reliquum Commentationis est, descriptione Tripodis, illic inventi, absolvitur; de cuius pretio, sane inestimabili, nihil addimus, propterea quod Volumine *Antiquitatum Pedemontii*, cujus speim faciunt Clarissimi Viri, plane illustrabitur. Atque hic eruditissimæ Commentationis habitus est, ita omnino comparatus, ut Doctissimorum inde Auctorum & ingenii præstantia, & egregia in rem publicam literariam merita, eluceant. At, heus! unum illorum, in laudatissimo curriculo, in ipso vitæ apparatu, vita destituit; magno & universæ rei literariæ, & fidelissimi laborum focii, *Antonii Rivantelle*, Viri Clariss. incommodo. *Paulum Riscolvium* lugemus, Abbatem, honestissimis parentibus, in Comitatu Nizano, natum, &, quod ad immortalem ejus laudem imprimis pertinet, melioribus literis juvandis. Posteaquam is, in Collegio Provinciali, quod vocant, Augustæ Taurinorum, omnibus iis artibus, quibus formari prima ætas, atque ad literarum amorem duci, solet, animum excoluisset; facile, non iam multo post, Præfecturam hoc ipso Collegio meruit, eoque munere tam egregie defunctus est, ut nihil vel dexteritatis, vel solertiz, passus in se fuerit desiderari. Linguarum certe, atque in his Græcæ potissimum, Latinæ, Anglicæque, peritissimus fuit; Poeta Latinus & Italus, qui ad veterum elegantiam quam proxime accederet; Mathematicum præterea, Geographiz veteris, omnisque rei antiquariæ, gnarissimus; quæ postrema non *Marmora Taurinensia* solum, sed & Industria detecta, evidentissime testantur. Cui cognoscendæ antiquitatis desiderio ut satisfaceret, varia, eaque molestissima, itinera, omni circum regione, instituit, atque tantum omnino profecit, ut de infinitis præne antiquitatibus detectis, expositis, illustratis, obstrictum se illi debeat literatus orbis obligatumque profiteri. Atque hac, nunquam interrupta, laborum serie, fieri non potuit, quin & sanitati officeret, & properaret ad metam, ad quam veniendum est etiam cunctantibus. Quintum ineuntis XLVIII anni diem extremum habuit, relictò,

quot.

quotquot eum noverant, omnium fidelissimo inprimis laborum socio, Cl. *Rivaucelle*, Abbati, nunquam intermorigituro sui desiderio. Neque vero est, quod dubitemus, eum, ad quem ex prematuro desideratissimi Viri obitu, præcipue luctus partes venerunt, *Antonium Rivaucellam*, Virum Eruditissimum, & qui suo merito partem laudum *Ricohianarum*, ex laborum societate, æqualem tulit, tanti tamque egregii viri jacturam scriptis doctissimis, quibus elucubrandis æquali ardore infudavit, compensaturum. Quod ut cumulatissime faciat, fatisque ad invidiam secundis utatur, reipublicæ literariæ causa, vehementer optamus.

JOANNIS HEUMANNI, JUR. PROFESSORIS A'ORSINI, Opuscula, quibus varia Juris Germanici, itemque Historica & philologica, argumenta explicantur.

Norimbergæ, sumptibus Joannis Georgii Lochneri, 1747, 4.
Alph. 4 plag. 1, cum Tabulis æn. 3.

Quamquam antiquæ leges Germanicæ ad causas in foris nostris dirimendas parum utilitatis asferre videntur, propterea quod ad hodiernum patriæ nostræ statum vix transferri queant, insuperque & peregrina, quæ recepimus, jura, & nostrorum Principum, quas, re ita suadente, evulgant, constitutiones earum legum luminibus vehementer officiant; ea tamen venerandæ antiquitatis Germanicæ rudera proflus velle negligere, impium profecto & nefas foret. Cum enim præstantissimi Jureconsulti in reliquiis Juris Romani, legibus regis & decemviralibus, nec non edicto Prætoris perpetuo, colligendis & restituendis laudem quæsierint, quibus tamen omnibus tribunalia nostra facile possent carere; nonne multo adhuc honestius illi agere dicendi sunt, qui Germanici Juris antiquitates diligentius scrutantur, & majorum nostrorum instituta perpetua sepeliri oblivione, non sinunt. Laude igitur sua non defraudandum est Cl. *Heumanni* consilium, qui varia,

ria, quæ subinde composuit, opuscula, juris patrii antiquitates, una cum quibusdam Philologiz & Historiz capitibus egregie illustrantia, in unum volumen collegit, & cum lectoribus communicavit, quorum jam singulorum contenta pro instituto nostro exponemus. Agnen in his opusculis ducit *Oratio, de nomothesia veterum Germanorum, virtutis specie vitiosa*. Sub Germanorum nomine omnes gentes, unam Germanorum linguam, eosdemque mores, habentes, comprehendit. Vitiolorum & iniquitatis earum legum causas ex præpostera pietate & fortitudine Germanorum Cl. Autor repetit. Principia igitur religionis, & cultum Deorum, Germanis solennem, diligentius exponit, & varia instituta, inde profecta, enarrat. Ita, equorum prælagia & monitus maximi fecisse Germanos, monet, eamque rem occasionem præbuisse legibus, quæ homicidium pœna pecuniaria, equi furtum autem morte, expiandum sanciebant, contendit. Gladium pro Deo habuisse Scythas, ex *Pomponio Mela* comprobatur, ideoque super gladio jusjurandum præstitisse, ac fœdera sancivisse gentes septentrionales, monet. Probationum vulgariarum genera ex superstitionis itidem fonte profluxisse, docet, earumque usum inter Germanos ethnicos rariorem, inter Christianos contra frequentissimum, fuisse, observat. Ob præposterum fortitudinis studium atrocina apud eos fuerunt permissa, cum, *Tacito* teste, omnes terras fortibus viris naturam aperuisse, somniaverint. Fidem constanter servasse Germanos, Cl. Autor concedit, hac tamen divina virtute eos ad asperitatem abusos esse, monstrat, cum *Herodotus* de Scythis narret, eos arctissimum fidei & amicitiz fœdus ita sancivisse, ut in conviviis se mutuo amplexi, venas in fronte scinderent, & sanguinem defluentem in poculo miscerent, biberentque. Ex his autem sequi, non tam fideles, quam potius perversos, fuisse Germanos, Cl. Autor concludit. Excipit eam Orationem explanatio antiqui Codicis juris Bavarici, cui tractationem de *Bojis*, eorumque legibus, Cl. Autor præmittit. A *Celtis* & *Gallis* *Bojos* oriundos esse, contendit. Post *Marobodui*, *Marcomannorum* regis, irruptionem, historiam *Bojorum* valde incertam esse, neque

Pag. 5.

6.

7.

9.

11.

- fatis constitui posse, quas in sedes Boji concesserint, con-
queritur. In unam cum Marcomannis victoribus rempubli-
cam Bojos coivisse, eorumque nomen assumisise, statuit *Velfe-
rus*, & post eum *Leibnitius* in *Præfatione, Annalibus Adzreb-
teri* præmissa, cui sententiæ Cl. Autor calculum suum adicere
nullus dubitat. Bojoarios, quos pro una gente cum Bojis ha-
bet, *Theodorici*, Gothorum regis, potestati subiectos fuisse, ipsi
verisimile videtur. Post decessum *Theodorici*, Francis subje-
cti sunt, id quod variis rationibus Cl. Autor comprobat, leges,
a Francorum regibus huic genti præscriptas, exponens. *Luo-
dovico*, regi Germaniæ, *Ludovici Pii* filio, Bojoariam ex hæ-
reditate paterna cessisse, observat, qui etiam nonnunquam rex
Bojoariæ appellari consuevit. Leges inde Imperatorum ac
Regum Germaniæ, Bojis præscriptas, enarrat, legem tamen an-
tiquam Bojoaricam neutiquam hoc pacto abrogatam esse, nos
docet. Codicem deinceps juris Bavarici describit, sumque,
autoritate filiorum *Ludovici* Bavari, A. 1346 publicatum esse,
observat. Codices manuscriptos, & antiquas Codicis juris
Bavarici editiones varias, recenset. Præfationem & indicem
titulorum istius Codicis exhibet. *Albertum*, filium *Ludovici*
Bavari quintum, qui Baviaræ inferioris parte Straubingana
potitus est, hunc juris Bavarici Codicem recepisse, statuit, &
exinde clarum fieri, cur hic Codex in superiore potissimum
Bavaria, ejusque partibus Alpinis, vigerit, contendit. Ho-
die nondum omnem istius Codicis autoritatem collapsam
esse, sed permulta ejus capita, vel integra, vel parum mutata,
in constitutiones novas migrasse, contendit, quamvis, nonnul-
la ex Jure Romano eisdem immixta esse, concedat. Inter
fontes, ex quibus jus Boicum manavit, primo loco Cl. Autor
jus naturæ collocat, varia etiam ex Jure Canonico, & feudali
Longobardico, in eo comparere, contendens. Juris civilis Ro-
mani rara admodum vestigia ibi occurrere, monet. Juris
antiqui Saxonum provincialis, quod vulgo Speculum Saxoni-
cum dicitur, factum, hunc juris Bavarici Codicem dicendum
esse, & aliquot constitutiones, iisdem verbis, quibus *Rephovius*
nusus est, conceptas, in eo deprehendi, observat. Varia etiam
pla-

placita legum Boicarum conditores scribi jussisse, quæ ad verbum Speculator Suevus tanquam consuetudines enarravit, commemorat. Interim tamen, communes omnis Germaniæ consuetudines Bojos in scripturam redegeisse, & huic compilationi inservisse, contendit, quæ quamvis in Saxonico & Suevico Speculo itidem existant, exinde tamen nihil aliud posse colligi, Cl. Autor urget, quam quod Boji, aliorum Germanorum exemplo incitati, suas consuetudines, una cum iis, quæ ipsis cum aliis communes erant, literis ordinate mandarint. Varia enim in illis Speculis occurrere, quæ in Codice juris Bavarici exulant, Cl. Autor monet. Ex Germanicis igitur potissimum moribus hic Codex compilatus est. Singulares Germaniæ consuetudines in Tit. XVI, 12, in genere confirmantur, cum omnium earum recessu Codex non caperet. Particularium quoque Germaniæ consuetudinum, quæ in civitatibus extra Bavariam constitutis vigeant, sæpius hunc Codicem meminisse, Cl. Autor nos docet. Præstantiam earum legum valde prædicat, ipsius dein Codicis textum exhibens, ejusque contenta & epitomen exponens. Cum in chartis Bavaricis *Salmannorum* mentio frequentissima injiciatur, de illis in peculiari Commentatione Cl. Autor, antiquitates quippe Germanicas diligentissime investigans, tractavit. Quo latius vocabulum *sal* patet, eo plura *Salmannorum* genera fuisse, observat. Vocem igitur *sal* a vocabulo *kol*, quod idem est ac *celare*, derivat, eaque voce *palatium* indicari contendit. *Salmanni* vocabulum *πολύσημον* esse, monet, hocque homines curiales nonnunquam denotari, observat. *Curio*, sive *curtis*, etiam prædium rusticum, sive possessionem, denotat. Quemadmodum igitur *Sal-Bücher* libri censuales curiarum vocantur; ita *Salleute*, sive *Salmanni*, tales Cl. Autori fuisse videntur; qui domino emphyteuseos, vel jurisdictionis patrimonialis, ex prædio censum porrigebant. Cum autem curiales etiam dicantur, qui Principi ad latus sunt; inde *Salmanni*, sive homines salici, vel salii, aulicos denotasse videntur, quamvis, an unquam *Salmanni* dicti fuerint aulici, certo concludere non audeat. Frequentissimum interim ac certissimum

Pag. 47.
54 seq.
184 seq.
289.

291.

294.

292.

nam Salmannorum significationem a verbo *fallen*, id, est *trahere*, desumi, constituit. *Salmanni* igitur, si ea vox latius capiatur, omnes sunt, quorum fidei, aut fidelibus manibus, non nihil committitur. Contractus nimirum data dextra confirmari, & fidem hoc pacto interponi apud veteres Germanos consuevisse, Cl. Autor multis testimoniis confirmat. Pactum fiduciae inter Germanos, contractum celebrantes, frequentissime intercessisse, variis exemplis docet, neque ad omnem traditionem duas tantum personas concurrisse, sed nonnunquam coram Rege, vel Comite, & Scabinis, vel Missis dominicis, traditiones peragi suevisse, monstrat. Nonnunquam traditor fiduciaris arcessebatur, & hinc aliud est tradere manu propria, aliud per manum alterius. Primis jam Germaniae temporibus sponsores ejusmodi contractibus admotos esse, quamvis Salmannorum nomen nondum praeseferrent, Cl. Autor docet. Mos erat Germanis, ut conventiones suas execrationibus, poenis, cautionibus, testibus, munirent, sed, haud postremum fidei in contractibus servandae praesidium Salmannos fuisse, Cl. Autor existimat, eamque rem quamplurimis testimoniis stabilis. Cum igitur Salmanni fulcra rerum gerendarum essent, & securitatis causa traditionum negotiis admoventur, exinde palam fieri Cl. Autor dicit, eos personis contrahentibus non multo inferiores esse debuisse, quamobrem & plures interdum advocabantur. Imo exinde sequitur, ut plus illi, quam testes, valerint, quanquam & ipsi nonnunquam testes egerint. Inde praeterea facile intelligi potest, quare Salmanni post Saeculum XIV, & nostro in primis aeo, quo securitati nostrae vel judiciorum autoritate, vel fidejussoribus, vel alia ratione, prospicimus, rarius occurrant. Salmannos saepius *delegatores* vocari, Cl. Autor monet, eos tamen a delegatoribus, quorum in Jure civili mentio fit, differre, simul observat. *Delegare* hic nihil aliud est, quam dare, committere, unde etiam *in manus allegare* dicebatur, cujus formulae quamplurima exempla Cl. Autor profert. Cum Salmanni quasi instrumenta tradendi essent, eos etiam *mediatores* vocatos esse, observat. Vocabantur

Pag. 297.

298.

300.

308.

bantur etiam *advocati & defensores*, quia plurimæ traditiones fiduciaræ ad Ecclesias pertinebant, quales advocati Theodisce *mundiburdi* ab Anglo-Saxonico *mund*, manus, dicebantur, quamvis, hoc nomen Salmannis etiam in aliis extra Ecclesias celebratis negotiis tributum esse, Cl. Autor existimet. *Conservatorum* etiam & *executorum* nomine veniunt, propterea quod, voluntatem defuncti, in testamento propositam, exequi, ipsorum munus fuit. Testamenti executores aliquando *fidejussores* dici, *Cangius* jamjam probavit. Sub nomine igitur fidejussoris Salmannum nonnunquam intelligi, ob documenta quædam, in medium prolata, Cl. Autori verosimile videtur. Nostra tempora Salmannos non penitus ignorare, quamvis eorum nomen non amplius audiat, idem contendit. Hodiernum mediatores & guarandi in usu sunt, & fiduciam Germanorum, Romanæ non per omnia similem, per omnem fere nostram Jurisprudentiam esse disseminatam, variis exemplis ostendit. Imo, denominatorum (*der Genannten*) ordinem, in Norimbergensi civitate introductum, Salmannorum faciem referre, contendit, & textus quosdam antiqui juris Norimbergensis, in quibus Salmannorum sæpius fit mentio, illustrationis causa apponit. Dixerat in Oratione *de Nomothesia veterum Germanorum, virtutis specie vitiosa*, Cl. Autor, liborum dulciorum, in quibus formandis Norimbergenses eminent, originem ad festa Juliensia referri posse. Postea autem, sive argumenti dulcedine, sive alia forsan causa, impulsus, majori cura eam rem scrutatus, in peculiari disquisitione bellaria hæc lectoribus proposuit. In etymologia horum liborum edifferenda, multus est, & vocem *Lebkuchen*, qua insigniri sueverunt, a *labben, lambere*, derivat. Synonymia vocis quamplurima affert, quæ inter vox *Pfefferkuchen* hodie est frequentissima. Liba quondam in sacrificiis adhibita esse, satis notum est. Exinde autem morem existisse, ut, missis libandi ritibus, memorie causa, certis diebus, pane, & forma & materia a quotidiano diverso, vescantur, aut eundem aliis dono demus, observat, idque quamplurimis exemplis illustrat. Inter partes, ex quibus istæ placentæ componun-

Pag. 313.

316.

321.

326

Pag. 329.

nuntur, mel eminet, id quod & in sacrificiis, & aliis actibus religiosis, frequentissime adhiberi consuevit. Quamvis fama harum placentarum plurimas provincias, etiam extra Germaniam sitas, pervagata sit, artificium tamen earum conficiendarum ad singularia civitatis Norimbergensis pertinere, Cl. Autor urget, variisque historiolas de hisce libis, lectu non injucundas, adstruit. Adjunxit huic disquisitioni Epistolas quasdam, ad *Margaretham Ebneriam*, sanctimoniam, quæ, in monasterio Maria-Medingensi Seculo XIV vivens, singulari sanctitatis laude floruit, scriptas. Præmissa est illis Epistolis vitæ *Ebnerianæ* descriptio, quæ pariter ac ipsæ epistolæ tot fabulis & nugis, de comparitionibus v. c. spirituum, & hujus generis pluribus, scatent, ut, recensione contentorum lectoribus nostris tædium creare, nefas ducamus, quamvis quædam geminæ, in hoc sterquilinio lateant, & exinde status Ecclesiarum istius temporis corruptissimus, communio sub utraque specie, illo adhuc ævo usitata, nec non contentiones inter sacerdotium, & imperium, queant cognosci. Breves quasdam annotationes, ad textus illustrationem nonnihil facientes, his Epistolis Cl. Autor attexit. Nunquam interim tales epistolas inter Opuscula Juris Germanici quæsvissemus, atque simul miramur, non, unde eas depromserit, & quis vitæ ejus descriptionem concinnasse ipsi videatur, a Cl. Autore fuisse annotatum. Cum vero multa vocabula Theotisca in epistolis illis compareant, quæ ab usu seculi nostri abhorrent, ea quidem Cl. Autor apponit, & interpretatur. Prodiit anno hujus Seculi tricesimo quarto Schediasma, quod inscribitur: *Der erste Auszug von einigen die Teutsche Sprache betreffenden Stücken*, quod a Viro Cl. *Joanne Leonbarde Frischio* fuisse compositum, Autor nos docet. Hunc *Frischium* in investigandis verborum originibus egregie excelluisse, contendit, &, ut scripta ejus, quæ moriens reliquit, cum orbe literato communicentur, optat. Selectis tamen ejus observationibus scholia quædam breviora hic addidit, probabilibusque ejus opinionibus alias probabiles adjunxit, nonnihil etiam ab eodem discessit. De Grammatica itidem universali meditationem addidit. Deum,

465 seq.

Deum primum nomina rebus nonnullis imposuisse, incertum tamen esse, an hæc, quæ in sacris literis legimus, cum illis plane congruant, dicitur. Eas voces a Deo naturæ rerum convenienter formatas esse, existimat. Protoplastos rerum naturam distinctius, quam nos, perspexisse, adeoque illis vocabula rebus consentanea magis in promptu fuisse, iudicat. Linguam primam voces naturales tenuisse, easque perquam simplices fuisse, contendit. Inde, linguam Hebræam antiquissimam annumerandam esse, si recentiora, quibus abundat, inventa seponas, concludit. Linguam primam ex turbatione linguarum Babelica servatam fuisse, putat, nec illam turbationem nimis diu durasse, sibi persuadet. Plurimas linguas, quibus hodie utimur, indicia linguæ primæ adhuc referre, putat. Diversitatem linguarum, ex migratione gentium, hominum imperitia, & innovandi studio, extitisse, statuit. Ex investigatione eorum, quæ plurimis linguis communia sunt, linguam aliquam universalem deduci, sibi persuadet. In lingua universali paucas consonantes adesse, monet, earum tamen nonnullas alias ejusdem generis continere, dicitur, eamque rem variis exemplis illustrat. Vocales antiquos pronuntiando vocibus inseruisse, pro literis tamen eas non habuisse, monet, exemplo Hebræorum, qui puncta vocalia sæpius omittunt, & Samaritanorum, qui iisdem plane carent, eam observationem confirmans. Unam vocalem reliquarum voces suscipere posse, urget, ideoque diphthongis opus non esse, quibus etiam linguæ orientales prorsus fere carent, concludit. Accentus Græcorum subinde fallere, iudicat, multas linguas accentibus carere, statuens. Partes orationis constituit tres, nomen, verbum, particulam. Articulum non requiri, eodemque linguas orientales plurimas, itemque Latinam, carere, urget. Nominibus nullum genus assigni vult, nisi re ipsa ad genus vel masculinum, vel femininum, pertineant. Nomina etiam tempora admittere, statuit. Numeros, in singularem & pluralem dispescit, duali non opus esse, monens, Casuum obliquorum numerum arbitrarium esse, existimat. Una declinatio ipsi iustar omnium est. Novum etiam

- etiam artis characteristicae specimen, qua verborum fontis exprimi possit, addit. Ingenii dubio procul exercendi causa talia Cl. Autor scripsit. Utilitatis certe nihil ad linguas addiscendas ex observationes praestant. Lingua enim universalis, qualem animo concepit, nunquam erit, & qui peculiarem aliquam linguam addiscere cupit, is profecto omnia, in quibus ab aliis linguis ea recedit, sibi familiaria reddere cogitur.
- 481 seq. Adjunxit interim suae disquisitioni indicem scriptorum satis amplum, qui de linguis generatim commentati sunt. Eum
551 seq. excipit index librorum, ad linguas Gallicam, Italianam, Hispanicam, Graecam, Septentrionales, Slavicam & Hungaricam, Teutonicam, Hebraicam, & Sinicam, cognoscendas & addiscendas facientium. Cum autem non omnes, quorum in his indicibus notitiam suppeditat, libros ipsemet viderit, sed nonnullos, aliorum secutus fidem, in censum receperit, idcirco, erroribus hos indices penitus carere, affirmare non audet, sed, si forsan in argumento tot nominum atque numerorum tricis involuto, veritatis tramitem deseruerit, ejus rei veniam se a lectoribus aequis impetraturum esse, sperat. Clarissimi Praesbii etiam *Glossarium Bavaricum & Austriacum* edidit. Praeterea de investitura per gladium observationem huius Opusculi Cl. Autor inseruit. Gladium, vitae ac necis quippe arbitrum, gentes bellicosas, praesertim Scythas ac Germanos, tanti fecisse, ut, sanctitatem aliquam illi inesse, arbitrarentur, monet; quamobrem etiam, ubi fides vinculis arctioribus constringenda erat, per gladium jurare consueverunt. Cumque satis certum Cl. Autori videretur, Germanos originem a Scythis ducere; haud mirandum esse iudicat, hunc ritum per plurimas nationes Germanicas disseminatum fuisse, id quod variis testimoniis confirmat.
709. Alios etiam populos ensibus aliquam venerationem tribuisse, urget, indeque morem, in Polonia introductum, ubi homines equestris ordinis, in templis, quando sacerdos Evangelium recitat, gladium stringere siveverunt, repetendum esse, monet. Inter symbola, quae in investituris adhibebantur, gladium eminere, nos docet. Olim feuda alia sceptri erant,
710. alia

alia vexilli, hodie hæc obscura fere, postquam, feuda gladii omnibus eminentiora censentur. Investituram tamen per sceptrum feudis ecclesiasticis & secularibus communem fuisse, lectoribus persuadere satagit, illudque Cl. *Treuerum* in singulari Dissertatione monstrasse, notat. Gladium, hodie in solemnibus investituræ feudalis adhiberi solitum, ad sacramentum fidelitatis præcipue referendum esse, collationem ipsam feudorum imperii, vexillorum pompa per desuetudinem sublata, sine symbolis hodie fieri, Cl. Autor statuit. Investituram per gladium, si res accurate consideretur, investituræ per vexillum & sceptrum non surrogatam videri, sed hanc, non illam, ab usu recessisse, & *per gladium investire* haud commode dici, cum per gladium non eadem, qua olim per vexillum, ratione feuda tradantur, constituit. Gladium, in solemnitatibus clientelaribus adhiberi solitum, jam olim ad sacramentum fidelitatis pertinuisse, & licet scepra & vexilla sæpius tradentur, gladium tamen non fuisse posthabitu, Cl. Autor monet, eaque omnia adductis testimoniis confirmare studet. Sigilla quorundam Archiepiscoporum, Episcoporum, Abbatum, monasteriorum, Comitum, & communitatum Italix, æri incisa, a Cl. Autore descripta, & pauculis quibusdam annotationibus illustrata, agmen horum opusculorum claudunt. Cum eadem sigilla terras Italicas respiciant, Cl. Autor, ut ea melius intelligeret, *Ugbelli Italiam sacram*, & *Muratorii Scriptores Italix*, *Sansovini* item, *Ammirati*, & *Imbosii*, libros genealogicos familiarum Italix illustrium, contulit. Ipsa sigilla ex museo humanissimi cujusdam fautoris se accepisse, prædicat, sub quo elogio Illustris olim *Rinckium* comprehendi, sine auge conjicimus. Ipsemet interim Cl. Autor, se ex scriptoribus citatis non tantum, quantum exoptavit, notitiæ hausisse, adeoque opusculum hoc valde imperfectum esse, fatetur. Nos autem speramus, Illustris *Glaesium*, ad quem *Rinckiana* sigillorum collectio hæreditatis jure pervenit, multo pleniori luce eadem collustraturum, & cum erudito orbe aliquando communicaturum.

Pag. 711.

718.

OBSERVATIO ECLIPSIS LUNÆ, OCTAVA

Augusti die A. 1748, Pragæ, in Collegio Societatis Jesu ad S. Clementem, habita.

Eclipsis hæc tubo 10 pedum observata est; Horologium oscillatorium ad lineam Meridianam examinatum ante & post Eclipsim, tempusque Observationis debite correctum:

H.	'	"	Temp. Ser.
11.	5.	56.	Jam penumbra subierat LUNAM.
	8.	26.	Densior penumbra.
	9.	21.	Certum initium.
	14.	26.	Umbra ad mare Humorum.
	21.	32.	Umbra ad Tychonem.
	23.	41.	Umbra ad Grimaldum.
	24.	16.	Immersio totalis Tychonis.
	26.	21.	Umbra ad mare Nubium.
	31.	21.	Mergitur totus Grimaldus.
	48.	12.	Umbra ad Keplerum.
	56.	56.	Umbra ad Fracastorium.
12.	2.	51.	Mergitur totus Fracastorius, umbra ad mare Nectaris.
	3.	20.	Incipit emergere Grimaldus.
	10.	11.	Emersio totalis Grimaldi.
	15.	49.	Immersio totalis maris Nectaris.
	31.	10.	Umbra fere ad Langrenum.
	39.	0.	Incipit emergere mare Nectaris.
	44.	24.	Emergit totum mare Humorum.
	52.	30.	Emersio totalis maris Nubium.
	55.	13.	Incipit emerisio Fracastorii.
	57.	12.	Ejusdem totalis emerisio.
	59.	13.	Initium emerisionis Tychonis.
1.	0.	35.	Finis ejusdem.
	18.	24.	Dubius finis Eclipsis.
	23.	14.	Certus finis.

LET.

LETTERA DEL DOTTOR GIAMBATTISTA
GISMONDI &c.

id est,

*EPISTOLA APOLOGETICA JO. BAPTISTÆ
GISMUNDI, Eugubini, M.D. in Posscriptum quoddam
editum, quod Notas criticas continet in JOANNIS
BIANCHI, Ariminensis, M D. Dissertationem
de Vesicantibus.*

Pisauri, typis Gavellianis, 1748, 8.

Plag. 3.

Dominicus Vandellus, Mutinensis loco ignoto, cui titulum fecit *Concha apud mersas Turres*, ficto nomine *Cyriaci Sinceri Mutinensis* octo Epistolas edidit, quibus sugillare tentat variis modis nomen & scripta *Jani Planci*, seu *Joannis Bianchi*, Medici Ariminensis. In fine harum Epistolarum Posscripti nomine notas criticas addidit in ejus Dissertationem de Vesicatoriis, quæ notæ tamen, tantum abest, ut crisin aliquam ostendant, & scriptoris sinceritatem quandam, ut in suo nomine ostentat Autor, ut magnam acrisiam, & sensus verborum *Planci* depravationem, præ se ferant. At hoc non valde mirum est. Nam *Dominicus Vandellus*, seu *Cyriacus* ille *Sincerus*, ut appellari mavult, non Medicus est, sed Presbyter, & Mathematices Mutinæ enarrator. Ordinem nullum servavit *Vandellus* in Notis illis exarandis, sed variis saltibus huc illuc processit, quibus modo rem physicam, modo medicam, modo grammaticam, modo mores & pietatem *Planci*, exagitat. *Joannes* igitur *Baptista Gismundus*, Medicus Eugubinus, qui senis *Planci* in re Anatomica & Botanica discipulus fuit, respondet modeste notis & columnis *Cyriaci* illius, & in partes dividit tres Epistolam suam. In prima oppositionibus criticis, quæ ad rem medicam & physicam pertinent, respondet; in secunda & tertia respondet ad ea, quæ ad mores, & ad Grammaticam, pertinent; & ut specimen aliquod harum responsionum exhibeamus, in priinis totus est *Gismundus*, ut ostendat, male *Planco* Criticum affinxisse, quod veram epocham usus Vesicantium

ignoraverit. Nam, Emplastrum quoddam *Archigenis* Medici, qui temporibus *Traiani* vixit, quod pro Vesicatorio a Critico adducitur, ut antiquitatem illius remedii contra *Plancum* ostendat, *Gismundus* demonstrat Dropax remedium esse, seu picationem pro evellendis pilis in tinea, seu in Achoribus. Nimirum, ut observat optime *Gismundus*, in unciis quinquaginta Picis, Ceræ, Colophonizæ, & aliarum rerum plane inertium, tantum uncia semis Cantharidum ingreditur in illo Dropace; quare, cum Vesicatoria ad dosin duarum drachmarum fiant, vix unicum granum Cantharidum in quolibet Vesicatorio Emplastro ingrederetur, quod proinde vesicas nunquam excitaret, sed tantum parum cutim rubefaceret. Exemplum adducit *Gismundus* Theriacam, in qua licet Agaricum, Iris, & Rhaponticum, ingrediatur, tamen medicamentum solutivum non est Theriaca, sed adstringens, corroborans, & anodynum, quod cathartica illa medicamenta ab aromatibus corroborantibus, a rebus adstringentibus, & præsertim a vitriolo adusto, & ab opio, obruantur, ut obruantur Cantharides & Euphorbium a rebus illis inertibus in Emplastro illo *Archigenis*. Quia occasione *Gismundus* notat acute antiquos Medicos, & eorum laudatores, quod imperite res contraindicantes, & inter se pugnantes, in suis medicamentis admiscuerint. Eodem pacto *Gismundus* docte & viriliter confutat notas alias *Cyriaci* illius Mutinensis, quæ ad rem medicam, ad mores, ad Grammaticam, pertinent; sed quæ omnia malumus in ipso libello ab his, qui rerum talium curiosi sunt, legi, quam a nobis, liticularum parum studiosis, copiose enarrari.

NOVA ET GENERALIS INTRODUCTIO
ad Philosophiam, Autore CLAUDIO FROMOND,
in Pisano Lyceo Philosophiæ Professore.

Venetis, 1748, 8.

Plag. 14.

Hec in Philosophiam introductio in duas divisa est Partes, quarum prior de Relationibus, posterior de rebus ipsis, agit. In priori Parte, quæ Capitibus X. absolvitur, rerum relatio-

nes

nes vario modo considerantur, nempe ratione modi, quo ex percipiuntur, ratione simplicitatis & compositionis, usus, separabilitatis, & inseparabilitatis. Deinceps & quantitatum, & qualitatum, relationes & differentiz traduntur, & generatim summa Philosophiz primæ capita breviter pertractantur.

In *Parte posteriori* in supremis rerum generibus Autor continet, ubi de tempore & spatio, de simplici substantia, aliisque, huc pertinentibus, exponit. Alio plane modo vocabula temporis & spatii determinat, unde non mirum, definitiones quorundam recentiorum, de tempore & spatio traditas, ipsi displicere. Sed profecto esset optandum, ut Philosophi in determinandis vocabulorum significatibus tandem convenirent, ne vocabulorum disceptationibus res ipsæ negligenter, quibus impedimenti non sublatis, limites Philosophiz nunquam extendentur. *Cap. V* & reliquis a contemplatione rerum ad præcepta Logices progreditur, primoque loco vim cogitandi, ejusque species, recenset, ubi singularem fovet sententiam, qua, omnem humanam cognitionem in relatione rerum consideranda constare, putat, ideoque primam intellectus operationem, quam simplicem vocant apprehensionem, sine relatione esse non posse, statuit. Sed nullam plane videmus necessitatem, qua adducti, cum Autore Clariss. simplici apprehensioni inesse relationem quandam, asserere debeamus, cum nostro intellectui sit facultas data, rem quamcunque cum suis attributis & coherentibus aliis simpliciter sibi representandi. Nec sane relationem rerum in judiciis, nisi accedente copula, exprimere possumus, qua quidem sola adhibita rerum duarum relatio infertur. Differunt v. c. locutiones: Deus ens independens, & Deus est independens; in priori enim formula sola adest simplex apprehensio, nec ulla deprehenditur relatio; id quod in altera formula aliter se habet. Hæc igitur cum extra omnem dubitationem sint posita; miramur, Autorem Clariss. alio modo hac de re potuisse judicare, cum quilibet intellectus diversas operationes in semet ipso experiatur.

In reliquis *Capitibus* naturam propositionum, & ratiociniorum fundamenta, exponit, variisque, ex aliis scientiis petitis, exemplis hæc Logices præcepta illustrat.

ELOGIUM AUGUSTINI FRIDERICI WALTERI, Medicorum Lipsiensium, dum viveret, principis.

Si verum est, quod nemo dabitur, maximis laudibus condecoranda esse illa mentis excellæ studia, quibus scientiæ artesque, ex caligine revocatur, in lucem producantur; acerbis sane animo ferri, nec minori cum luctu excipi, debent ab omnibus bonis tristissimæ eorum jacturæ, quibus curæ cordique semper est, ut veritatis cognitio incrementa capiat, ut studiorum vigeat amor, ut illa ipsa clariora generique humano magis magisque utilia evadant. Talem vero jacturam atque irreparabile damnum evenisse nobis in obitu Magnifici & Excellentissimi nostri *Augustini Friderici Walteri*, quis est, quem fugiat? Celebris enim hujus Viri fama, cum multis jam abhinc annis non arctis unius regionis limitibus esset circumscripta, sed apud externos quoque, citato quasi cursu, honorifice tamen, vagaretur; tam insigne omnibus excitavit sui desiderium, ut, amisso hoc artis salutaris flatore, quin graviter dolerent, quin lugeant omnes, temperare sibi non possint. Eo vero magis nobis, quibus divina providentia contigit esse tam felicibus, ut nostro in sinu fovere doctissimum huncce Virum, & in singularis ejus eruditionis domicilio simul quasi connumerari, immo *Actorum* nostrorum strenuum tanquam fautorem diligentemque promotorem colere, possemus, lugubris fuit, prævisa quidem, atque repentina visa, mors, quo perfectiorem, & cunctis, quæ ad veram Medicinam pertinent, dotibus splendidius ornatum, perdidimus virum. Licet vero, quæ nobis reliquit, intimioris scientiæ testes, scripta, de singulari in studia diversi generis incumbendi fervore, de eximia ingenii felicitate, aliisque virtutum speciminibus, satis superque loquantur; non minori tamen cum jucunditate ex iis, quæ vel prospera & secunda, vel adversa & molesta, ipsi acciderunt, recte agendi exempla depromere possumus. Primam vero lucem vidit *Walterus* noster Wittebergæ A. 1688, patre *Michaeli*, Theologo ibidem celeberrimo. Hoc autem pariter ac dilectissima matre morte ipsi ereptis, beneficiis educationeque aliorum ad ætatis annum decimum septimum usus, vitam deinde Academicam in celeberrima patria Academia est ingressus, animumque medi-

medicis, quibus mirifice delectabatur, doctrius assiduum adhibuit, institutione dexterrimorum ejus ætatis Medicorum adjunctus fidelissima. Matheseos deinde cognitionem, haud leve utpote ipsius Apollineæ artis subsidium, Jena, quam ejus addiscendæ causa adierat, ei suppeditavit. Instructus itaque iis, quibus opus est præstantiori Medico, adjumentis, quo certiore ad penetralia scientiarum sibi patefaceret aditum, bene ratus, quam late pateat sapientiæ campus, peregrinas terras, Germaniam, Belgium, Angliam, aliasque regiones, adiit; ubique autem in Medicorum, laudis æque ac meritum præconiis excellentissimorum, consuetudinem receptus fuit. Peracto tandem & studiorum suorum, & illarum, quæ horum causa visitaverat, terrarum, itinere, Wittebergam reversus, jure meritoque summos in Philosophiâ honores capessivit. Mox vero ad nostram sese conferens Academiam, præstitit, quibus opus est, officiis, hic quoque Magistri, ut dicunt, jura & privilegia consecutus fuit. Eodem fere tempore Wittebergæ, summis in Medicina honoribus assumtis, valedixit, & in hac nostra, regia Musarum, sibi perpetuam sedem elegit. Prout vero nihil diu potest esse obscurum, quod proprio coruscat splendore; sic & nostri *Waltheri* faua brevi desit exigua esse. Docendo enim & faciendo medicinam tantam sibi comparavit gloriam, ut Anatomies & Chirurgiæ Professio ipsi demandaretur, & ut Augustissimæ Regiæ Archiater constitueretur, post cujus obitum Anatomiam rursus docuit, donec Pathologiam docendi facultatem indulgentia regia acciperet. Tandem & Therapeutices docendæ, atque Decani perpetui, munus ipsi conferebatur, a quo tempore clementissimo nostro Regi a Consiliis quoque aulæ & justitiæ fuit. Cum præterea fasces Academiæ nonnunquam teneret, nec non aliis, quæ cum honoribus illis conjunctæ esse solent, molestiis premeretur, animus præterea perscrutandis & explicandis difficilioribus Medicinæ doctrinis continuo fatigaret, accedente quoque ægros invensendi necessitate, mirum quidem videri non posset, si corporis vires labefactatæ sensim sensimque corruerint. Nihilo tamen minus per longum temporis spatium sat vegeta valitudine fruens, insigni mentis alacritate omnia aggressus est, donec ultimis tandem annis grævi sane & longinquo conflictatus morbo, mense Octobri A. 1746 diem

diem obiret supremum. Illius vero nomen, dudum illustre, immortalē quoque redditum fuit, ita quidem, ut, futuris quibusvis seculis memoriam ejus conservatum iri, penes eos, qui medicas tractant scientias, dubitandi nulla plane subfit ratio. Quamcunque enim Medicinæ partem contempleris, sunt autem plures, in omnibus fere ita versatum fuisse *Waltherum* nostrum deprehendes, ut, non superficialiam tantum, verum intimam, earum naturam rimatam & perferutatum fuisse, appareat. Id quod illa, quæ in omnium, qui arti salutari favent, inanibus versantur, scripta uberrimis demonstrant argumentis. Sive enim Anatomiam, sive Botanicam, sive Chemicam, sive Chirurgiam, ipsamque clinicam praxin, respicias, ubique sententiam hanc firmissimis corroboratam habebis documentis. Gloriat̄ur enim Anatomia de demonstratis per eum salivalibus glandularum sublingualium ductibus, qui ante illum a *Rivino* quidem & *Bartholino*, sed non nisi in brutis detecti fuerant animalibus. Primum ejus opera arteriæ cœliacæ decursus, vasorum vertebraliū conditio, contextus, tunicam villosam ventriculi inter & nerveam intercedens, cellulofus, aliaque plura, demonstrata fuere, illustravit deinde ductum thoracicum, musculorum & ligamentorum pedis structuram, nervorum vagi intercostalisque paris, nec non venæ portarum, ramos, auricularum cordis fabricam, &c. Quid regno vegetabili ejus cura evenerit boni, testantur illi, quibus Botanicæ status, qualis ante instauratum ab eo hujus scientiæ amorem fuit, cognitus est atque perspectus; testatur splendidus ejus hortus, cujus copiæ atque impensæ, hunc in finem ab eo factæ, ex illo, quem edidit, plantarum indice faciliè dijudicari possunt; testatur minor quidem, sed reconditæ eruditionis plena, de structura plantarum tractatio; testantur tandem *Lotus* & *Silphium*, ex veterum numis erutæ plantæ. Chemicæ, cui tractandæ non parum adhibebat operæ, scientiæ quales in eo fuerint profectus, de sulphure & Marte, de vegetabilium oleis essentialibus, de sale fontium medicatorum nitroso, exhibita specimina docent. Nec illam, que manu medetur, Medicinæ neglexit partem, id quod in variis ejus doctissimisque scriptis cuique perlegenti videre est; quippe quam artem *Ruyfcbio*, *Ravio*, aliisque claris in illa viris, debuerat. Clinicæ tandem sicut & fideliter ab eo est facta; ita quoque diversâ ejus capita variis B. *Waltheri* scriptis explanata fuere, id quod de febre tertiana, ejusque accessu, de deglutitione præpostera, cujus applicationem naturalis deglutitionis historiæ accuratissimâ superstructam dedit, aliisque morborum naturis descriptis, abunde patet. Ut paucis multa complectamur, fuit Medicus summus, id est, in omni Medicinæ genere versatissimus, probus deinde & integer vitæ. Contraxit etiam quondam in laborum solamen matrimonium,

ex quo licet puellam suscepisset, nulla tamen nunc superest

tanti Viri progenies.

* * *

NOVA ACTA ERUDITORUM.

publicata Lipsiæ

Calendis Septembris Anno MDCCXLVIII.

Pars II.

LA GERUSALEMME LIBERATA, &c.

hoc est,

*HIEROSOLYMA LIBERATA, CARMEN
epicum TORQUATI TASSI, cum figuris
JO. BAPTISTÆ PIAZZETTÆ.*

Venetis, ex officina Jo. Bapt. Albrizzi, 1745, fol.

Alph. 2. plag. 17, Tabb. zn. 20.

Nemo Poëticæ & Literaturæ Etruscæ adeo ignarus est, quin præstantiam hujus Carminis, & nominis vatis, tot laudibus & monumentis celebratissimi, sua sponte agnoscat. Proinde omni oratione, quæ hujus rei causâ copiosè institui explicarive possit, jure abstinemus. Neque etiam opportunum hoc loco videtur, commemorare, in quot exemplorum formas ab eo inde tempore, quo primum lucem adspexit, Poëma descriptum fuerit: utpote quam operam iis, qui libros summi illius viri, variasque illorum *exdóces*, excutere diligentius volent, merito relinquimus. Uberrimam illarum editionum copiam auxit nuper hæc, quam præ manibus habemus, tam curiosè eleganterque curata, tot iconibus & cælaturis insigniter dotata, ut vere dicere possimus, nullam neque venustidrem, neque emendationem, neque splendidiorem, prodiisse. His igitur ornamentis

Xxx

pascant

pascant oculos suos, qui divini illius Pœtæ sententiis argenteque dictis animum paverunt & innutriverunt. Nullum enim dubium est, quin hujus quoque oblectamenti pro se quisque dulcissimos jucundissimosque fructus sit capturus.

ORIGENIS, Vorstehers der Christlichen Schule zu Alexandria, und Bestehens, acht Bücher von der Wahrheit der Christlichen Religion, ic.

id est,

ORIGENIS, SCHOLÆ CHRISTIANÆ Alexandrinæ Antistitis & Presbyteri, Libri VIII de Veritate religionis Christianæ contra Celsum, Philosophum. JO. LAURENTIUS MOSHEMIUS ex idiomate Græco in Germanicum convertit, & annotationibus illustravit.

Hamburgi, sumptibus Jo. Caroli Böhni, 1745, 4.

Alph. 6 plag. 8½.

Quam nobis dedit Summe Venerandus Autor interpretationem Germanicam præstantissimi operis *Origenis*, illi adornandæ sex & decem annos, sed horis non nisi subsecivis, impendit. Animus erat ipsi, *Origenem* Græce cum versione nova Latina, annotationibus, ac Dissertationibus, ad Historiam Ecclesiasticam spectantibus, dare, eumque in finem lectiones variantes, in Codice MSto Basileensi obvias, opera *Sam. Battierii* sibi expetierat; sed, ubi intellexit, *Carolum Ruam* (*de la Rue*), Gallum, Benedictini Ordinis socium, in eo esse, et hunc *Origenis* factum una cum aliis ipsius operibus, nova versione Latina instructum, multisque locis emendatum, & doctis annotationibus ornatum, typis repeteret, a proposito suo destitit. Ne tamen opera ipsius prorsus inanis esset, consilium cepit de illo in sermonem Germanicum convertendo. Qua in re hac processit via. Primum versionem secundum editionem *Spenceri*, in subsidium vocatis lectionibus variantibus, a *Battierio*

terio transmissis, adornavit, inde cum versione Gallica, quam accuratam satis paravit *Elias Boubercau*, contulit, post cum nova editione, quam *Rueus* A. 1733 Parisiis in lucem edidit, multa industria contendit. Hanc autem *Origenis* interpretationem Germanicam non una de causa publicavit. Primum movit ipsum præstantia operis; deinde efficere studuit, ut antiquorum scriptis justum pretium statuere discant nostrates, cum alii hæc nimia prosequantur veneratione, alii nimis abjecte de illis judicent; & ut exinde ~~ita~~ & doctrina primorum Christianorum cognoscatur, & quid huic nominis Christiani hostes obverterint, quaque ratione calumniæ illorum retundi, & simul hodierni emperæ castigari, queant, intelligatur. *Celsum*, adversus quem *Origenes* scripsit, alii volunt vixisse tempore *Neronis*, alii *Hadriano* imperante, cui sententiæ viri summi accedunt. Ipsum *Origenes*, multique alii, Epicureum habent; at contrarium loquuntur ejus scripta. Neque sententiæ *Ge. Hornii* & *Jac. Martinii*, Monachi Benedictini doctissimi, admitti potest, Stoicis eum adscribentium, cum in ipsius scriptis nullæ doctrinæ, quæ porticui propriæ fuerunt, offendantur. Censet igitur *Celeb. Morbemi*, ipsum Philosophum ecclesiasticum, quod philosophandi genus ante id tempus in Ægypto cœperat, & haud exiguum incrementum sumserat, fuisse. Hæc secta ex omnibus Philosophorum factionibus id eligebat, quod optimum esse judicabat, sed in doctrinam, quæ Deum, mundum, animam, summum bonum & finem hominis respiciebat, *Platonem* fere ducem sequebatur. Ubi *Origenes* libros *Celsi* est aggressus, circiter 30, vel 90, anni elapsi erant, a quo primum luci fuerant dati. Quod enim *Eusebius H. E. Lib. VI Cap. 36* perhibet, imperante *Philippo Arabe* primum editos fuisse, ad veritatem quam proxime accedit. Hos monitu *Ambrosii*, viri summi, resutari suscepit. Subjicit quædam, ad vitam, doctrinam, virtutes, honores, merita, & adversa fata, *Origenis* spectantia. In annotationibus non tam lectiones variantes conquirat & examinat, quam sensum dictorum illustrat. Ea est æquitate, ut, ubi *Origenes* non ingenue satis cum adversario agit, illud indicet, & ubi vel plane nullum ad objectiones

Pag. 1 - 22.

22 - 55.

55, 56.

57 - 60.

dat responsum, vel tale, quod difficultatem non tollit, personam illius suscipiat, objectionesque accurate excutiat, ne inde *εμπόικται* gloriandi occasionem sumant, ac si dubia, religioni Christiani obmota, expediri nequeant. Opus, antea in Libros tantum divisum, in Capita & Paragraphos est partitus. Pag. 60. 62. *Capita* partim secundu[m] versionem Gallicanā constituit, partim propriū secutus est iudiciū. Paragraphos secundum editionem Benedictinorum notavit. Hoc est breve argumentum *προλεγομένων* in ipso opere enarrando ita versabimur, ut, quæ in annotationibus præ aliis egregia sunt visa, enotemus.

Ubi *Origenes* in initio inscriptionis ad *Ambrosium* dixerat, Christianorum vitam sanctam & inculpatam omnes adversariorum calumnias retundere posse; in tota illa sententia, ejusdemque *ἔξργασία*, specimen masculæ orationis observat, simul dolens, Christianorum statum hodiernum talem non esse, ut hoc argumento contra adversarios uti possimus. *Ambrosius*, cui *Origenes* opus hoc nuncupavit, erat illustre ecclesiæ Christianæ Seculo III membrum, procul dubio *Ægyptius* ortu, *Alexandriæ* gente amplissima procreatus, opibus multis affluens, honoribus præfulgens, aulæ imperatoris acceptus, eximio ingenio & doctrina instructus. *Eusebius* testatur, ipsum primitus *Valentinianis* fuisse addictum; *Hieronymus* eundem accenset *Marcionitis*; alii, quorum *Eptphanus* ineminit, ipsi sunt *Sabellianum* faciunt. *Hieronymi* iudicio subscribit Noster, cum id *Origenes* in suis ad *Joannem* Commentariis haud obscure innuat, quem vero erroribus expedivit, & ad veram ecclesiam reduxit. Pro nomine Christiano multa egit, multa, *Maxentio* imperante, passus est, nec tamen ad defectionem permoveri potuit. Hic *Origeni* autor fuit, ut *Celsi* libros, qui multis offendiculo erant, refutaret, sumtusque necessarios liberaliter suppeditavit. Ad *Lib. I Cap. 1* recte notat sententiam *Origenis*, non peccare illos, qui clanculum consociationem ineant ad tyrannum, qui liberum populum opprimat, de gradu suo deiciendum, quin perimendum. Obiecerat *Celsus*, Christianorum doctores doctrinam suam minus

ex rationis principiis deducere, nec objectiones solvere, sed fidei tantum ac fidei simplicitatem crepare; ad quod observat Cel. *Moshemius*, *Celsum* plus postulare, quam jure postulari queat; in religione divinitus manifestata id tenendum esse: posse Deum veritates revelare, quas quidem generatim intelligamus, non autem clare prorsus ac distincte percipiamus; quas quidem certo modo cognoscamus, non autem cum veritatibus natura notis connectere queamus. Qui ex certis ac immotis principiis novit, religionem a Deo profectam esse, non requiret, ut singulæ illius partes ad decempedam rationis exigantur. Excitaverat *Origenes Hermippum*, quem dixerat librum de legislatoribus scripsisse, testatum, *Pythagoram τὴν αὐτῆς φιλοσοφίαν ἀπὸ Ἰουδαίων εἰς Ἑλλήνας ἀγαγεῖν*, quæ verba Noster vertit, *dass Pythagoras die Gattung der Weisheit bey den Juden erlernet, die er hernach den Griechen vorgetragen hat*. Vox *Gattung* hic non æque quadrat, Quodsi enim ad genus Philosophiæ, quod apud Judæos obtinuit, referatur, & intelligatur doctrina de Deo, mundo, ejus creatione, & aliis, tum dici nequit *Pythagoras* hanc ad Græcos traduxisse, quoniam etiam ab aliis Philosophis barbaris, Aegyptiis potissimum, multa mutuata est. Rectius igitur verti possunt, *suam Philosophiam* (ex parte scil.) *a Judæis ad Græcos traduxit*. Aegyptii animalibus brutis cultum divinum exhibuerunt, quoniam persuasum sibi habuerant, in illis aliquando Deos habitasse, vel ipsa tanquam symbola perfectionum divinarum spectaverunt. Improbatur sententiam *Origenis*, illos, qui in publicis calamitatibus se pro salute reipublicæ devoverint, cum Christo conferentis, qui, dum perpessus est crucis supplicium, mundi peccata expiavit, *Celsus* criminatus erat, Jesum a *Maria* ex impuro congressu cum milite, cui nomen *Pantheræ*, conceptum & editum esse; quæ eum criminatione confert illam, quam in *Talmude* & *Toledos Jeschu* invenimus, atque per modum inquisitionis alicujus judicialis demonstrat, fabulam tot contradictionibus laborare, ut nullam veri speciem habeat, ac illam demum post Christum in cælos subvectam, ino post everfionem templi, esse excogitam. Circa id, quod de *Joanne* aquis lustralibus Judæos

Pag. 23 - 37.

41.

48, 49.

70 - 73.

79 - 84.

- in remissionem peccatorum purgante, ex *Josepho A. J. Lib. XVIII Cap. V pag. 883* edit. *Haverkamp.* produxit *Origenes*, notat, memoriam vitio rem paulo aliter eum proposuisse, qui ipse, ubi ex *Lib. XX Cap. IX pag. 975* de *Jacobo*, fratre domini, refer, ac si necis ipsius causa urbi Hierosolymitanæ excidium fuerit inductum, pariter aliquid de suo addidisse videatur. Descensum Spiritus S. sub symbolo columbæ non per imaginationem, sed per lucem, ex nubibus erumpentem, explicandum esse, recte demonstratur. *Lib. II Cap. VII §. 5*, quoniam responsum *Origenis* non congruit objectioni, quædam forte per incuriam librarii omissa esse, non sine ratione affirmari potest.
- Pag. 100-103. Præscientiam Christi cum certitudine vaticiniorum, divinam ipsius legationem comprobantium, itaque miraculorum ejusdem veritatem, vindicat egregie, & impotentes vera miracula præstare haud posse, quod *Origenes* temere concesserat, acute ostendit. Illis, quos pro hac sententia citat, addere possumus *Werenfelsium* & *Noltanium*. Dixerat *Origenes*, Deum quidem permisisse, ut gentiles adversus Christianos insurgerent, ex illisque aliquos sustulisse, illorum autem numerum tantum non fuisse. *Doctvelius* verba hæc in præsidium eausæ suæ devocaverat; sed excellentissimus Editor ostendit, non esse, quod hoc testimonio tantum nitatur, cum scriptores apologetici pro more oratorum res modo exaggerent, modo extenuent, prouti id e re sua esse videant, vel verba *Origenis* non in se, sed relate, esse accipienda, ratione illorum, qui ab ista severità immunnes fuerint. Objecerat *Celsus*, religionem Christianam ad superstitionem ducere. Cum igitur hanc criminationem retundere debuisset *Origenes*, ipse contra respondet, religionem Christianam quidem in se optimam non esse, at talem, qualis ad emendationem plerorumque hominum sufficiat. Hic eodem modo se rem habere, uti cum legislatore, qui det leges civitati, non quidem semper optimas, utiles tamen, quod de legibus, Atheniensibus datis, ingenue professus fuisse dicatur *Solon*. Videtur tacite respexisse ad sententiam suam de æternitate pœnarum, quæ ad metum incutendum proponatur, distinguens inter Scripturæ sensum, quem
- 106, 107.
- 156, 157.
- 219 - 221.
271. - 273.

quem litera præferat, & arcaniorem, inter illum, qui omnibus promiscue proponi potest, & illum, qui iis tantum aperitur, qui in sublimioribus religionis Christianæ mysteriis sunt exercitati. Quæ sententia, quoniam rei Christianæ haud leve damnum infert, & inde illius hostes invidiosas sequelas ducere possunt, merito taxatur, & quid periculi sublit, ingenue docetur. *Celsus* relationem *Mosis* de arca *Noë* risorat, quæ tot capiendis animalibus & alimentis minus suffecerit. *Origenes* proinde, telum ut averteret, longitudinem illius facit 9000 & latitudinem 2500 cubitorum; ad quæ *Noslet* notat, vel locum corruptum esse, vel *Origenem* aliis animo tum occupatum fuisse, ut ad ea, quæ scripserit, non satis attenderit. *Origenes Lib. V Cap. 2 §. 5*, *Celsi* calumnias, quibus Judæos adperserat, ut dilueret, disertis verbis ex *Deut. IV, 19, 20*, asseveraverat, Deum solem, lunam, stellas, totum cælorum exercitum, ordinavisse gentibus, ut illis cultum præstarent, a quo tamen Judæos immunes præstiterit. Incepta hæc opinio ex merito perstringitur, simulque notatur, in illa jamdum *Clementem*, *Origenis* præceptorem, hæsisse, qui propterea acriter fuerit reprehensus, *Origenis* errorem æque gravei Commentatores intactum fere prætermisisse. Idem sententiam suam de populis orbis terrarum, peculiaribus spiritibus, tantquam diis tutelariis, subjectis, stabilire amissus erat ex *Deut. XXXII, 8*. Opinionein hanc fovebant populi, ad solem orientem siti, Chaldæi, Persæ, Syri, Ægyptii, autumantes, Deum integrum orbem in certas regiones divisisse, quibus singulis potentem aliquem spiritum præfecerit, quorum alii 70, alii 72, nominant. Hanc Judæi, dum in captivitate versarentur, a Persis & Chaldæis adoptarunt, & hinc interpres Græcus verba Codicis Hebraici, **עַבְרֵי בְּרִילֹתַי** **וְנָשְׂבוּ** **בְּנֵי יִשְׂרָאֵל**, reddidit, *εἰς ἑσθῆν ἑθῶν κατὰ ἀριθμὸν ἀγγέλων αὐτῶν*. Hanc jam opinionem Judæi doctrinæ suæ adaptaverant, proinde tot angelos principes statuerunt, quot filiorum Israel Ægyptum sint ingressi, tot item populos, quibus regendis præpositi erant, Quoniam autem sibi dedecori esse videbatur, spiritus cuidam

Pag 352-354.

414- 415-

503; 504-

creato

- creato obnoxios esse, dixerunt, Deum populi Israelitici etram sibi reservasse, ita tamen, ut sibi subordinaverit potentissimum archangelum, qui tamen ad Dei nutum divina decreta det effectui. Ubi Pontificii verbum non scriptum, traditiones, quas vocant, propugnare satagunt, etiam ad *Origenem* provocant, qui *Lib. VI. Cap. 2.* memorat res aliquas, quæ scribi non debuerint, quæque tantum cum peritioribus fuerint communicatæ. Largitur *Mosheimius*, Patres subinde de *γνώσει*, sublimiori & arcaniori explicatione, quam Christus cum dilectissimis discipulis suis communicaverit, quianque illi ad alios transmiserint, loqui. Sed præclare notat, quæ de *γνώσει*, a Christo quibusdam discipulorum impertita, dictitent, incerto niti fundamento, in illa non posse contineri rationem doctrinæ fidei & morum, quoniam alias divina sapientia & bonitas non permisisset, ut illa prudentioribus tantum, non simplicioribus, innotuisset. Et, si quidem ex mente primorum rei Christianæ doctorum de verbo hoc *ἀγάθω* est judicandum, constitit arcaniori explicatione legis Judæorum, philosophicis explicationibus dogmatum Christianorum, quas placitis Philosophiæ, cui addicti erant, accommodabant, quibus ut fidem facerent, divinam Christi auctoritatem prætexerunt. Mentionem injecerat *Celsus* diagrammatis, quod Ophitarum fuit. De hoc igitur, quale *Origenes* exhibet, & quale repræsentat *Celsus*, generatim quædam monentur; distinctius in peculiari Commentatione ex tenebris suis est erutum. Dissertitur de oleo, quod, ex nonnullorum primi temporis hæreticorum opinione, fluxerit ex arbore vitæ, quo Christus fuerit inunctus a patre, quod reliquerit apud singulos credentium cætus, quo in baptismo perfundantur, & quidem eum in finem, ut illorum animæ ad vitam æternam præserventur. Illius etiam mentio injicitur in *Recognit. Clementis Lib. I. Cap. 45 pag. 503* ed. *Cotel. Evangel. Nicodemi* apud *Fabricium Cod. Apocr. N. T. Tom. I pag. 278 seq.* *Prunicus*, cujus meminit Alexandrinus doctor *Lib. VI. Cap. 3 §. 12.* est sequioris sexus, mater rerum omnium, cui dominium in orbem competat, quæ quomodo a *Valentinianorum Sophia* differat, in sequentibus doce-

Pag. 533-540.

599-602.

637-641.

641-644.

docetur, fufius & multo doctriuz apparatus id factum est in Dissertatione de Hæresi Ophitarum. *Celsus* Christianis objecerat, ipsos filium majorem facere patre. Protulerat eum in finem verba, quæ a Christiano quodam se accepisse affirmarat. *Origenes* minus recte respondet, Christianos filium non tam majorem facere, quam ipsum patri subordinare, ac minorem illo declarare. Alia via incedit eruditissimus Commentator, observans, verba illa, quæ *Celsus* adduxerat, esse partem catecheseos Gnosticæ, & Deum illum, qui nominetur, non esse patrem Christi, sed potius Deum creatorem mundi, qui ex sententia Gnosticorum a patre Christi prorsus erat diversus, eidemque adversus, qui sibi potestatem in hominem vindicaverit; hujus igitur potestatem ut everteret, missum esse Christum, adeoque hunc illo esse majorem & potentiorum. Subjungitur duplex Index, alius locorum Scripturæ, qui vel adducuntur, alius rerum memorabilium. Versio *Origenis* est plana & perspicua; annotationes ita sunt comparatæ, ut & eruditis, & illis, qui literis tincti non sunt, usui esse possint. Det Deus, ut hic labor ad confirmationem veritatis conducat, & illustri Autori vitam, valetudinem, & otium, largiatur, quo in posterum civitatis Christianæ & literariæ communoda tanta gloria promovere possit, quanta adhuc eum promovisse, egregia tot documenta testantur.

Pag. 825-827.

TRAGEDIE DI EURIPIDE INTERE XIX,
Frammenti & Epistole Greco-Italiane, in versi, &c.

id est,

*EURIPIDIS TRAGOEDIAE INTEGRÆ XIX,
Fragmenta & Epistole, Græce & Italico carmine exhibita,
cum annotationibus ad textum & interpretationem,
opera P. CARMELLI, Academici
Patavini.*

Patavii, in typographia Seminarii, 1743, 8.

Alph. 2 plag. 8.

Yyy

Lau-

Laudabile P. *Carmeli* est institutum, quo commendare denno suis Italis, & in manus dare, præstantissimum Poetam, *Euripidem*, voluit, quem tanti facit, ut, erectus *Aristotelis* suffragio, qui eum Poetarum iudicat *τραγικώτατος*, ipsi *Sophocli* eum anteferre non dubitet. Intelligit nempe, contentam immerito neglectamque ævo nostro Græcorum librorum, & dramatum præsertim, & *Euripidis* maxime, lectionem veram esse genuinæ eloquentiæ scholam, in qua suum formare debeat ingenium, & ad nobiles evehere sententias, quisquis in arte poetica cupiat excellere. Laborat sine controversia nostrum theatrum multis partibus, neque, nisi veteres Græcos usi diligente nobis reddamus familiares, ad pristinam suam majestatem asurget. Tantum abest, ut ea gens, quæ principatum in hoc genere sibi nostris diebus arrogat, theatro profuerit, ut pestem illuc intulerit frigida & infrunita sua elegantia, per *sue*, ut Noster loquitur, *tragediellæ quali per un certo stolto compiacimento per li spettatori sono fatte senza le legge dell' arte, e per lo più η σύστασις των τραγικώτων e diretta ad amori, che certamente non sono utili alla ouesta, ne di rogolamento al costume.* Huius semper repemus, quamdiu non probabimus, neque condemus, nisi fabulas, in quibus amores rideant, lecti gentiles sternantur, spirituosæ, si Diis placet, acumina vitrent, fulgura e pelvi, & eluimbes atque difficiles argutiæ nervos masculæ eloquentiæ incidant. Sed quid opus labem anxie lugere, cui metelam asferre ipsi volumus? Quin potius, quæ Reverendus noster P. *Carmeli* in hac nova *Euripidis* editione præstiterit, videamus. Habemus præ manibus quatuor priores fabulas, *Hecubam*, quæ tredecim plagulas implet, *Oresten*, quæ totidem, *Phœnissas* & *Medeam*, quarum illa quindecim plagulas, hæc undecim & dimidiam, occupat. Dederitne jam plures, vel etiam integrum *Euripidem*, quem titulus promittit, nobis in comperto non est. In his lectoribus Italis, tant vulgaribus, quam eruditis, illis nempe, qui exquisitam Criticem non postulant, sic pro instituto suo fecit satis. Criticus enim non est, & falluntur, qui novas, aut a Codicibus, aut ab ingenio, comparatas, opes ab eo requirunt.

Nos

Nos certe neque in *Hecuba*, neque in *Medea*, quas integras perlegimus, horum usquam quidquam vidimus. Sequitur editionem *Barnesii* maxime, subinde etiam in his exordiis illam *Kingii*, quam secundam Cantabrigiensem appellare solet. Græco textui, qui charta typisque nitidis & cum cura expressus est, subjunctæ sunt notæ Latinæ, in quibus Autor præcipue studuit *Arsenii* passim ad difficiliores locos observata exprimere, antiquos ritus, significationes vocum, sæpe satis vulgarium, metrorum genera, figuras prosodicas, aliasque grammatikas minutias, in usum, ut videtur, tyronum, annotare. Ex opposito legitur ejus interpretatio metrica, liberior, Italismo magis, quam textui, accommodata. Quæ interpretandi ratio ut in ceteris laudabilis & præferenda servili versioni, sic in Poetis maxime necessaria est; præterquam quod unum hoc habeat incommodum. Interpres nempe carceribus exentus, & libere vagans, sæpius, quam strictior aliquis & scrupulosior, a vero Autoris sui sensu, nisi valde peritus rerum sit, deviare, lectione suo non sentienti sententias alienas insinuare, potest. Quod & in hac interpretatione haud raro contigisse, quis vel non monitus suspicabitur, ex eo præcipue, quod supra diximus, nostrum profus non Criticum accessisse ad interpretandum *Euripidem*, qui multis adhuc, iisque gravibus, mendis obitus est. Sed tamen affirmare nobis licet, hanc Italicam versionem, ad exemplar *Barnesii* procul dubio formatam, illa Latina *Emilii Porti* præstare. Numeri ejus, ut sponte patet, numeris Græcorum non respondent, sed a singulis Scenis versus numerare orditur Noster. Divisit enim singula dramata, sed in Italicis tantum, in suos Actus minoresque Scenas, qua de re mox plura dicemus. Italicæ interpretationi subjunctæ sunt eadem dialecto conscriptæ notæ, quæ Actuum argumenta, ritus, historias, geographica, quantum ad intelligentiam Poetæ facit, exponunt. Præcedit *primo Volumini* (singula enim *Volumina* singulas Fabulas continent,) vita *Euripidis*, a Nostro Italicè descripta, & poeseos dramaticæ commendatio, ubi inter alia *Euripidem* cum *Sophocle* comparat, & huic istum, quod supra attigimus, anteponeit, *Aristotelis* maxime & *Quintiliani* nîsus

testimoniis, quorum hic *Orator. Instit. Libro X Cap. 1* ait i'uit *Sophocli μεγαλοφωvίαν, λογιέτητα, & Φύσιν, Euripidi κωριλογίαν, σοφίαν, & πάθος*. Noster in his vocem *λογιέτητος* pro *eloquentia* cepit, qua in re multum fallitur. Hæc enim vox, quandoquidem opponitur τῇ σοφία, nihil aliud notat, neque potest notare, quam naturalem, rudem, simplicem, vulgo quoque familiarem, ratiocinandi, morumque præceptis imbuendi, rationem; ἡ σοφία vero artificiosam, sublimiorem, e Philosophorum scholis petitam, arguendi viam, & morum doctrinam. Sed redeamus ad pensum nostrum, &, specimina quædam exhibendo, faciamus, ut Lectores nostri, quid ab hac editione debeant expectare, intelligant, & ipsi æstiment, quantum valeat, quod jam de illa tulimus, nostrum iudicium. Ante omnia vero notandum adhuc nobis, quod præter antiqua editionum argumenta Græca, Italice versa, singulis Fabulis argumenta Italica Noster, amplo deducta filo, præfixerit, in quibus totius ejusque dramatis historiam decursumque uno sub conspectu exhibet. Geremus autem nos in hæc opella sic, ut primum de modo, quo Noster usus est in Fabulis per Actus & Scenas digerendis, disseramus, tum gustum Latinarum ejus annotationum demus, dein Italicæ quoque versionis specimina, *Euripidis* denique locos, in mendo adhucdum cubantes, & a Nostro præteritos, tractemus, & tandem Poetæ quædam contra suam artem peccata ventilemus. Sed soli, quæ prima occurrit, primæ Fabulæ, *Hecubæ* nimirum, nos alligabimus, quandoquidem, per singulas ire, licet operæ pretium esset, nimum tamen, & ab hoc instituto alienum, foret.

Dividit Noster *Hecubæ* drama in *quinque Actus*, hunc in modum, ut *Actum secundum*, una constantem Scena, ordiatur a *versu 216, tertium*, unius pariter Scenæ, a *versu 484, quartum* a *versu 658, quintum* a *v. 953*. Atqui debuerat potius *secundum* ordiri a *versu 484, tertium* a *versu 658, quartum* a *versu 953, quintum* a *versu 1035*. Num felicius ipsi cesserit hoc negotium in ceteris, non inquisivimus, nisi in sola *Medea*, cujus *Actum secundum* auspicatur a *versu 214, tertium* a *versu 446, quartum* a *versu 866, quintum* a *versu 1117*. At nos tamen in ea octo

octo Actus deprehendimus, quod multis quidem horribile & piacularare paradoxum videbitur; sic tamen est, neque poterunt pauciores elici. *Quartus Actus* secundum nos incipit a *versu* 663, *quintus* a v. 866, *sextus* a v. 1002, *septimus* a v. 1117, *octavus* a v. 1272. Quod si constet & evictum sit, corrui nostratum regula de necessitate *quinque* Dramatis *Actuum*.

Notarum Specimina sunt ea, quae pag. 52 & 68 leguntur. Ibi quidem haec prostant, quae ὡς κῆται dabimus. Versu 32 αἰωρούμενος) Canterus legendum putat αἰωρούμενος. Nescio plane, qua conjectura istuc velis. Clare enim τὸ αἰωρούμενος ad verbum αἰσῶω refertur. Versu 39 ἐνδύοντας) Hoc est ἀπεδύοντας, ut etiam animadvertit Scholiastes. Praeterea εἰαλίαν dicitur Ionice pro εἰαλίαν. Versu 42 τεύξεταί τῷδ') Hoc est, ἐπιτυχῆς γηήσεται τῷδε. Notanda haec est constructio verbi τυγχάνω. Versu 53 ὑπὸ σκηπῆς πόδα) Hoc est, ὑπὸ τῆν σκηνὴν τῷ ἀγαμέμμενος. Sic ego cum Scholiaste hunc interpretor locum. Nam perterrefacta Hecuba transibat sub tentorium Agamemnonis, ut illic inveniret Cassandra, quae ei interpretaretur somnium, quod vidit. Alii explicant ὑπὸ σκηπῆς ex tentorio. Quod nimis sententiae congruere videtur. Versu 54 Φάντασμα δειμαίνουσα ἐμὸν) Hoc est, ἕναρ, ὃ εἶδα περὶ ἐμῷ, somnium, quod de me vidit. Pagina autem 68 haec prostant: Versu 216 καὶ μὴν) Versus sunt jambici trimetri acatalecti. Versu 219 κραθῆσαν) Ita satis legere; nam alii κραθῆσαν. * Versu 225 δράσεις Scholiastes legit δράτων, quod pro δράσεις usurpari, Auctores habet & Aristophanem & Menandrum. Si δράσεις legis, produc primam, circumflexumque appinge. Mittimus reliqua. Plura enotandi se passim deinceps occasio dabit.

Italicae versionis Specimina sunt haec: Versu 183, ubi illa Polyxena ad Hecubam τί με δυσφημῆς, Προίμιά μοι κακὰ.
Yyy 3 sic

* Sic etiam in textu edidit, pessimo consilio contra fidem editionum, & omnem sanam rationem. Quid sit ψῆφον κερανίστην non intelligimus. At, si derivarit a κραθῆσαι, prodit incitium rudimentorum linguae Graecae, quam satis etiam sequens nota prodit.

fic vertit: *Perchè con voce di pietà mi chiami? Tristi sono per me principi questi.* Non recte. *Δυσφημείς* longe aliud quid potat. *Versu 205, σκύμων γὰρ μ' ὡς τ' ἕριδρέπλαν Μόχρον δαίλεια δαίλειαν ἔσφει χερὸς ἀιαρπασάν Σᾶς ἀπολαυμοτῶν τ' αἶδα Γᾶς ὑποπεμπομένην σκότον.* Poichè qual leoncella o qual giovenca Su de' monti nudrita ortu infelice Me infelice vedrai della tua mano Strappata, e il capo mio reciso a Pluto Mandata collaggiu nell' ombre nere. De hoc loco deinceps agemus. *Versu 240, θυγλαυία τ' αἰμαρὸς ὀμμάτων ἀπο φόνου θαλαυμοὶ σὴν κατίσασον γένν.* Sprauto di sembianze e giù dalli occhi Pianto di morte ti cadeva a stille In su la barba. Cujus versionis ut rationem intelligas, en notam ad h. l. Latinam: *Φόνου θαλαυμοὶ* Id est, δάκρυα ἃν ἦν αἷτος ὁ τῆ θανάτου φόβος, *Lachrymæ, quarum causa eras mortis timor.* Ita explicat Baroc. *Codex in Cantabr. secunda.* Atqui dubium non est, quin *Ulysses*, quo lateret speculator, & imponeret videntibus, qui eum norant, suam ipse faciem fauciverit, ut *Zoryus* deinceps fecit. *φόνου* hic est idem atque αἷμα. *sanguinis stilla.* *Versu 326, τόλμα τάδ' ἡμῶν δ' εἰ κακῶς νομίζομεν Τιμᾶν τὸν ἐσθλὸν, ἀμαθίαν ὀφλήσομεν.* *Sofri le presente cose.* E se ora noi prendiamo un mal consiglio In onorare il valoroso Eroe, Avremo la colpa d'insingardi e stolti. Locum hunc non cepit. Sensus est: *Aude, (sustine,) tu barbara Hecuba, hoc, nempe mortuos de te bene meritos contemnere, & absque honore omittere.* Tibi nemo id vitio vertet, barbaræ sic solitæ, sic edoctæ, bonorum νομισμάτων imperitæ. Nos vero Græci cultiores, si vellemus hunc egregium Virum male & βραθύμως honorare, jure scævi & agrestes haberemur. *Versu 1029, τὸ γὰρ ὑπέγγυον δίκη καὶ θεοῖς ἐξ ἑμπιτηνῆ.* Poiche ciò, che soggiace Alla giustizia e ai Numi Non viene men. *Versu 1055, ἀποτήσομαι θυμῷ ῥέοντι θρηκὲ δυσμαχατάτω, ὠδε παρτο ε νο lungi dal Trace, cui l'alma inonda insuperabil ira.* *Versu 1080, quo ultimo defungemur exemplo: καὺς ὅπως ποντίους πείσμασι λινορέκον Φάρος τέλλων Ἐπὶ τάνδ' ἔσσυθαις Τίκων ἑμῶν Φύλαξ Ὀλέθριον κοίταν, come una nave,*

ve, che la crocea di lin vella, legate con le nautice farte, in mar dispiega. *custode de'miei sigli io spinto fui in questo micidial fatale albergo.* Ex his speciminibus, & postremo præcipue, apparet, hanc versionem, ut suavis & sonora est, sic tamen Critico non satisfacere. Græce intelligens certe non poterit *λινοκόκον Φάρος* per *la crocea di lin vella, croceum velum linenum*, redditum, ac si *croci* notio in *λινοκόκον* lateret, non ridere.

Raro Noster agit Criticum, neque vidimus locum, cui emendationem alicujus saltem momenti apposuerit. *Versu* 112 videatur quidem aliquid egisse, quod ibi *ὄτι* pro *ὄτε* vulgato reponat. Sic enim illum voluisse, licet typhothetæ mentem ipsius perverterint, satis tamen patet. Attamen, ut in se spectata levicula hæc est mutatio, sic, si verum examines loci sensum, deprehendas, eam veri vestigia multo magis adhuc, quam vulgata facit, obliterare. Adscribamus verba integra: *ἐν γὰρ Ἀχαιῶν πλήρει θυόδω λέγεται δόξαι σὴν ποῦδ' Ἀχιλλεὶ Σφάγειον θείσθαι. Τύμβη δ' ἐπιβάς οἶσθ' ὅτε χρυστοῖς ἐφαίνσθ' ὄπλις ταῖς περσιπέρας δ' ἔχει χειδίας &c.* quæ sic vertit Noster: *Poichè spero d' tornar, che in pien concilio Decretaro gli Achei, che sia tua figlia sacrificare al prode Achille. Sai quando salito in sul sepolcro Con armi d'oro, e le solcanti navi, che havean le vele -- rattene.* Ex nota ejus ad h. l. intelligimus, *Canterum* hic pro *είσθαι* maluisse *ἴσθαι*. Sed eo non habemus opus, aliud quid hic latet. *Euripides* scripsit *ΟΙΣ ΟΥΕ* (*οἷς ὄγε*, *suis ille*), quod facillimo flexu potuit in *ΟΙΣΘΟΤΕ* (*οἶσθ' ὄτε*) degenerare, *Tymbo* autem *superinsistens* *suis ille aureis cum armis &c.* In præcedentibus autem *versu* 51 legendum est *ὄσπερ*: & *versu* 162 *πῶ δ' ἦσω πόδα*. Ad *versum* 203 annotat hæc: *συνδελύσω* *Istuc plane incipit, ut Polyxena dicat συνδελύσω, cui adeo gravis & invisa erat servitus. Placet apprime συμβαλεύσω quod habet Baroc. Codex in Cantabr. secunda, quo loci teste Kingio interlineari explanatione συμβοηθήσω Italice tamen servire significat etiam, esset in luogo d'alcuna cosa. Non multum in recessu habet hæc Critice. Istud, quod Codex Barocc. habet*

habet, est ex illo conjecturarum genere, quod Criticis nostrorum temporum haud raro excidit, linguam, quam attrectant, non satis intelligentibus. Sed *versus* 207 dignior erat animadversione, quem tamen Noster profus præteriiit. Attulimus eum jam supra, ex parte nunc repetemus: *ἰσόψα* nempe tu *Hecuba Polyxenam, χερὸς ἀναρπασάν Σᾶς ἀπολαυμότομον τ' αἶδα* Γᾶς *ὑποπεμπομένην σκότον*. Sic vulgo edunt viri docti, quos tamen vel sola vox *ἀπολαυμότομος* de vitio potuerat admonere, quæ tantum non monstrosa, fallitem eo, quo hic ponitur, sensu vix satis Græca, videtur. Distinguenda sunt, quæ male coaluerunt, & emendanda hunc in modum: *χερὸς ἀναρπασάν σᾶς ἀπο, λαιμοτόμῃ δ' αἶδα, γᾶς ὑπο, πεμπομένην σκότον*. Constructio est, *ἀναρπασάν ἀπο σᾶς χερὸς καὶ πεμπομένην (ἐς) σκότον αἶδα λαιμοτόμῃ, (τὸν) ὑπὸ γᾶς*. Senlius autem: *Videbis filiam tuam avulsam a manu tua, & missam in tenebras mortis, a præscissione capitis effectæ, sub terra existentes; vel (missam repetendo) sub terram; vel, si quis malit, in tenebras Plutonis, cervicium præscissoris*. Dixit autem Euripides h. l. *πεμπομένην σκότον* pro *ἐς σκότον* vulgarissima phrasi poetica, cujus, vix operæ pretium foret, exemplum afferre. Quia tamen coram manibus unum habemus aliquod, & tam morosi atque difficiles hodie sunt Critici, ut nihil credant, quod manibus non palpent, & quod immani exemplorum stue non adstruatur, apponemus *versum* hujus Fabulæ 456: ἢ *νασον ἀλήρη κώπα πεμπομένην ταλαίαν*, (pro *ἐς νασον*). *Versus* 367 in mendo cubat, quod ut clarius pateat, tota *ῥήσις* addenda est cum præcedentibus: *λέχη δὲ τὰ μὲ δῦλος ὠνητὸς ποθὲν Χρανεῖ τυράννων πρόθεν ἤξιωμένα. οὐ δῆτ' ἀφίημι ὀμμάτων ἐλεύθερον φέγγος τὸ δ' ἄδη*. Noster sic postrema: *Non sit cū vero. Quæstæ delli occbi miei libera luce* &c. Manifesto falsum hoc est. *Polyxena* enim non minus, quam *Hecuba*, ceteræve Troades, erat captiva; neque simpliciter habebat *liberum oculorum lumen*, quod poetico stilo idem est, atque *vivebat libera*; sed ab una quadam certa re tantum poterat habere vultum liberum ope suæ mortis, vel

pot.

poterat se moriendo liberare ab aliqua ingrata re, quæ viventi necessario videnda & subeunda erat, nempe a matrimonio servili, de quo sermo præcessit. Unde sponne fluit, pro *ἔδητα* legendum esse mutato tantum spiritu, *ἔδητα. ἔδητ' ἀφίμη ὀμμ.* ἰλ. &c. *A qua re* (a quo indigno & ignominioso servili matrimonio) *liberam lucem oculorum meorum remitto & resigno in manus mortis.* *Versu 333* significatio verbi *τολμᾶν*, etiam hic ignorata, ut supra *versu 326*, quem locum paulo ante explicuimus, imposuit cum ceteris interpretibus etiam nostro. *αἰ, αἰ τὸ δῆλον ὡς κακὸν πεφουκέναι, τολμᾶ δ' ἂ μὴ χρὴ τῆ βία νικώμενον.* *Abi, abi, gran male è lesser servo altrui, da forza vinto, Anche quel me non dee sostiene.* In Notis sic scribit: *Hæc se interpretanda puto per ellipsin τῆ γενέσθαι τινὰ δῆλον, λίαν κακὸν ἐστὶ — Porro legitur etiam πέφουκ' αἰ, quod Cantero etiam non displicet; quæ lectio exstat etiam in Cod. Baroc. apud Kingium.* Atqui lectio hæc repugnat menti Poetæ, ut patet ex contextu verborum, si quis relegat, præcedentium, unde facile est ejus ratiocinationem assequi. *Ulysses* Græcorum laudaverat studium, mortuos de ipsis bene meritos honorandi; barbaros autem ob ejus neglectum iucrepuerat. *Mai voi barbari*, dixerat secundum nostrum Italum, *gia non istimate gli amici amici, e non recate onore a color, che morir con fama e gloria. Ond'è che Grecia sen riman felice, e voi soggiacete pari' alli consigli vostri* Ad hæc chorus, hominis Græci ejusque civium admiratus *ἔλευθερίότητα* & nobiles mores in recolendis grata memoria beneficiis acceptis, suorumque vicissim damnans *τὸ δαλοπρεπές* in obliviscendis evergetis, & eorum pulchre factis, erumpit in hæc verba: O quam miserum est, in servili conditione & servo cum animo nasci, & ea, quæ non oportebat, perpetrare, vincende indolis insitæ, quam educatio corroboravit, vi. Patet hinc, pro *τολμᾶ* legendum esse *τολμᾶν*. Pro istis, *τῆ βία*, reponendumne sit *τῷ βίῳ*, aut *τῆ φύσει*, est ambiguum. Eligat quisque, quod malit. Sufficiat nobis, veram Poetæ mentem e tenebris eruisse. Significationem illam verbi *τολμᾶν*, cum Latine reddendum est *perpetrare, audere,*

dere, aliquid indignum, indecorum, jam supra, nisi fallimur, approbavimus. Versu 370 ἄδ᾽ αὖ τοι δόξης legendum pro τῆ. Versu 401 ἀλλ' ἄδ' ἐγώ γε τήνδε. Versu 501 εἴς. Versu 603 ταῦτα μὲν ὄδ᾽ ἰδῆ. Versu 779 in textu habet Noster τῶν ματεύσο', & in Notis: ματεύσο') τὸ ματεύσοσα, quod antea legebatur, putavi corruptum, quare cum Cantero & aliis ματεύσοσα, vel ματεύσοσα, reposui. Hoc est elatum clavo expellere. Estimes hinc Criticum nostrum, cui perinde fuit in his metris, utram lectionem praeferret. Cantero certe nunquam id perinde fuit. Ad versum 831, ἐκ τῆ σκοτίας γὰρ νυκτῆρων τ' ἀσπασμάτων φίλτρων ἡμῶ τε τοῖς βροτοῖς πολλὴ χάρις, haec notat: Nonnihil mutat Kingius in editione secunda Cantabr. Sequor ego primam Barnesii. Quid Kingius ibi mutarit, non novimus, id autem pro certo, ἡμῶ τε corruptum esse. Coniicimus, ἡμῶται legendum, quod valde κύριον est, & a Quintiliano celebrata Euripidis κυριολογία bene convenit. Constructio est, πολλὴ χάρις τῶν φίλτρων ἡμῶται τοῖς βροτοῖς ἐκ τῆ σκοτίας &c. Multa gratia amorum conciliatur (in unum ἡμῶ cogitur) mortalibus per tenebras & nocturna basia, id est, homines matrimoniis junguntur & conciliantur antea longe distiti locis, & animis quoque multum diversi. Si cui tamen verbum, in Lexicis forte non proflans, ἡμῶ, non arrideat, ille, nobis tamen non suffragantibus, εἰῆται poterit legere. Versu 852; καὶ βέλομαι θεῶν θ' ἔ - νεκ ἀνοσίτων ξένων καὶ τῆ δικαίᾳ τήνδε σοι δῶναί δίκην εἶπως. Φανείην γ', ὡς σοι καλῶς ἔχεν. φρατῶ δὲ μὴ δόξαιμι Κατσαάνδρας χάρην Ὀρχηκῆς ἀνακτῆς τόνδε βαλεῖσα Φόνον. Ecuba, sic vertit Nolter, e per gli Dei e per giustizia Voglio, che l'empio albergor riporti Quel castigo da te, ch' ora mi chiedi, Se tu scorgi, che oprar in qualche guisa Lo possa a tuo favor, e non appaja Al popolo guerrier, che per Cassandra Macchhini questo scempio al Re di Tracia. Plana quidem & suavis haec est ratiocinatio in se, tanquam Itali, spectata. Sed ex parte non est Euripidis. Latet vitium in Φανείην, quod putemus in Φανείης refingendum, & redire ad Thracem, quem in praecedentibus

tibus

tibus *impium hospitem* appellaverat *Agamemnon*. Volo quidem & cupio hospitem impium, si modo talis appareat, deprehendatur, & convincatur esse, Deorum justitiæque in gratiam, tibi meritas pœnas dare, quo & tu contenta possis esse, & ego non videar Thraci cædem in gratiam *Cassandrae* inachinatus fuisse. Notandum nempe, *δόξαμι* non constructi cum *ἄ πως*, sed cum *ὥστε* proxime præcedente. *Versu 1040* pro *μύχης* legendum est *μόχλης*. *Versus 1080* & sequentes, quorum jam supra dedimus & Græca verba, & Italicam interpretationem, sub incudem revocandi nunc sunt. Videbit quisque facile, constructionem *ναῦς* & *σέλλων* non quadrare, cum illud sœminini, hoc masculini, generis sit. Videbit etiam paulo attentior, *Φύλαξ* in istis (*τέκνων ἐμῶν Φύλαξ*) incongruum esse, & prorsus non necessarium. Demto enim hoc, nihil decedit sermionis aut gratiæ, aut emphasi, aut integritati. Facilis quidem & in promptu est affectæ vocis *ναῦς* medicina. *Ναός* enim rescribendum. At utinam & alterius pariter foret! Quid, si pro eo *Φίλων* substituamus? Aut, si metrum patiat, de quo viderint peritiores, *Φώκας*? Constructio sic foret: *συθῆς ἐς τάνδε Φώκας κίταν, ὀλέθρον τέκνων ἐμῶν*, & sensus emergeret: ut qui funibus marinis (in mari usu venientibus) regit velum navis, e lino contextum; sic ego, illapsus in hoc phocæ antrum, filiis meis exitiale, vel in hanc phocæ foveam, filiorum meorum perditricem. Nolumus hanc nostram conjecturam pro certa venditare, aut cuiquam obtrudere, sed interea proponimus ut tantummodo probabilem, donec tu, *Phæbe*, lucebis. Monemus tamen, si Poetæ velimus exislimationem tueri, tanquam scriptoris juste & acriter cogitantis, hic deberi vocem erui, quæ aut fyrtin, vel scopulum, notet, in quam infelix nauta possit impingere, aut potius marinam aliquam belluam, homines devorantem, cui possit nauta in prædam cadere; & quicum *Hecuba* commode comparetur. De phocæ autem constat, quod bellua sit *ἀνθρωποφάγος*, & quod homines sædi, putidique, & olentes, ei ab *Aristophane* comparentur duobus in locis, qui ex *Homero* haussit. *Putida* vero *amus* est phrasis val-

de frequens. *Verse 1195 καὶ μοι τὸ μὲν σὸν ᾧδ' ἐν Φροιμίαις εχει* editur, & notantur hæc: *καὶ με τόμειν σὸν*) Hoc est, *καὶ ὁ ἐμὸς πρὸς σε λόγος*. Ita alloquitur Agamemnonem, atque ab his veluti exordium sumit eorum, quæ in Polyneestorem dictura est. Bene quidem hæc præter illud Nostro solenne *Polyneestorem*. At metro laboranti nihil opis inde accedit. Leg. *ᾧδε Φροιμίων*. Sic Græci loqui amant, ᾧδε cum Genitivo. *Verse 1215* exhibet *κάπνος* pro vulgato *κάπνω*. *Il sumo mostrava la città sotto a' nemici*; cum addita hæc nota: *Sic legendum est cum accuratioribus Criticis, non, ut in aliis editionibus, κάπνω δ' ἐσημαίν' ἄστρ' sumo autem significabatur. Nam ἐσημαίνε pro ἐσημαίνετο usurpari nequit; quare apposita est nostra vulgata lectio, κάπνος δ' ἐσημαίν', sumus autem significabat.*

Credimus jam, sufficientem hujus libri ideam nos dedisse, in quo tolerarem omnia, modo tot indigna lectoribus *Euripidis* non immiscuisset, quibus parcere cum chartæ compendio potuerat. Quis enim tam tiro audeat *Euripidem* atterere; qui non norit, *κἔπω* esse contractum ex *καὶ ἔπω*, & *ἐμὸς* pro *ὁ ἐμὸς*, quorum illud ad *versum 1194*, hoc ad *versum 1229*, & alia talia alibi, satis ambitiose tradit. Ferendum est, quod Criticus non sit, quem tamen *Euripides*, si quis alius, maxime flagitabat. Natura non cuivis hoc donum indulsit. Suademus tamen, ut, (si pergat in cæpto opere, quod vehementer cupimus, & ut, ipsi feliciter cedat, optamus, modo non jam absolutum sit,) ut, inquam, saltem bonos, quibus abundat Italia, veteres Codices manu exaratos, lustrer, & crutis inde variis lectionibus nos beet. Quo munusculo *Euripidis* amantes æternum sibi habebit obligatos, & operi suo, sic satis commendabili, grande pretium & decus addet.

Pervenimus ad hujus tractationis partem ultimam, quæ, quod supra promissimus, *Euripidis* aliquot in hac Fabula in regulas artis peccata recensere animus est. Erunt, qui vitio nobis hanc, si qua est, temeritatem vertent, nostramque hyperphiam & hypercriticam, venerandæ antiquitatis violatricem, damna-

damnabunt. Patiemur, eos abundare suo sensu, moentes interea, nos hoc instituto prorsus nolle quidquam veteri poesi de sapientiae & dexteritatis laude, quam ab omni aëvo meruerit, detractum, aut studiosorum hominum manibus eam excessum ire. Id unice volumus illustri demonstrare exemplo, quod divina isthæc ars dramatica nondum suam attigerit perfectionem, & quod trægædiæ scribendæ ingenium solum par sit criticum, sublime, bene memor, circumspectum; sibi nihil, nihil spectatoribus, largiens, pensiculate recoquens omnia, ne quæ passim excidant non animadvertenti secum collidentia *σαθρὸν καὶ πυρρῆραγὲς ψοφῶντα*. Specimen hoc sit opusculi, quo aliquis nostrum meditatur aliquando, si fata permittant, trigæ Poetarum Græcorum dramaticorum, id est, *Sophoclis, Euripidis, & Aristophanis*, poeticos, ut ita dicamus, solæcismos, id est, in artem, quam profitebantur, peccata, perstringere.

Primum itaque, quod peccavit *Euripides* in *Hecuba*, est non observata unitas loci. Scena ipsi simul in Europa & Asia est. Horrendum dictu! Quantum hiatus! En *Euripidem* Avtoleone. ἔχει γὰρ τὸ σκέλος. ut *Aristophanes* ludit in *Equitibus*, τὸ μὲν ἐν Ἀσίᾳ, τὸ δ' ἕτερον ἐν Εὐρώπῃ. τόσον δ' αὐτῆ βῆμα διαβεβηκότος, ὁ πρῶτος ἐστὶν αὐτόχρημα ἐν Χάοσι. Quando vero multi tam indignam, tam tædam, Poetæ adstrictam non patientur maculam, faciemus verbis nostris fidem ἀφύκτοις ἐλέγχαις. *Polydorus* in Prologo, se stare & loqui, αἶρ, ἐν γῆ τῆδε Χερσονησία, in hac terra *Chersonesica*; & paulo post ἐπ' ἀκίους τῆςδε Θρηκίης χθονός, in litore *Thraceæ* hujus regionis. Concedent nobis, quod speramus, omnes, hanc *Chersonesum* *Thracicam* vulgo sic dictam peninsulam ad *Hellespontum* esse; & pronomen ἡδε, *hec*, notare solum, vel tractum, in quo quis ætatum, ἐν τῶ νῦν παρόντι, existit. Hoc solum concessum nobis volumus, neque aliud; neque tantum id concedi potest, sed & necessario debet, neque aliter potest. Jam, si ἡδε notat id, quod diximus, non potest aliud notare, & contrarium id quidem. Atqui paulo post scenam videas in campo Trojano apertam

*versu 325 ὡν ἦδε κίϑη σώματ' ἰδοῖα κόιης, quorum caso-
 rum corpora tegit hic Idæus pulvis.** Si dicas, vocem
ἦδε hic loci notare *illa*, quasi persona loquens exerto digito
 versus Asiam monstraret, exempla erunt ejus rei alleganda,
 quæ nusquam sunt: & vel eo factò, nihilo tamen minus ma-
 nebit *Euripides ἀκυρολόγος*, voces easdem modo hoc,
 modo illo, sensu acceptans; ille *Euripides*, cujus *κυ-
 ριολογίαν* tantopere *Quintilianus* extulit. Tentare si velis &
 corrumpere illud *ἦδε* hic loci, tanquam corruptum, afferemus
 aliud, quod, esse scenam in campis Trojanis, evincit ulterius;
 nempe ratiocinationem *Agamemnonis versu 111*, ubi ait:
 Potuisset hic a *Polymestore* excitatus tumultus terrorem nobis
 incussisse, putantibus, Trojanos ad castrorum portas adesse
πασσούδι, nisi conscii nobis excisæ Trojæ fuissetis. Quod
 ratiocinium, si scenâ collocetur in Chersoneso Thracica, prorsus
 ineptum est. Sed, quod nodum dirimit uno ictu, sedat-
 que æstum omnem, & clare vincit, scenam in campis Troja-
 nis esse, id est *versus 522*, ubi præco dicit, *Polyxenam* ad se-
 pulcrum *Achillis* casam fuisse præsentem toto Græco exercitu.
 Atqui non in Chersoneso, vel Europa, sepultus erat *Achilles*,
 sed in Sigeo apud Trojam. Incurulare quidem hoc laborat
 Italus, ad eum locum sic notans: - *Hic tamen dicitur
 πρὸ τύμβου Ἀχιλλεύου, quia Græci in Chersoneso κενοτάφιον
 Achilli construxere.* Sed hoc nihil est, nisi *πλεσυγίαν*. Do-
 nemus aliquid precariæ huic excusationi. Demus, *Polyxenam*
 apud fictum illud cenotaphium, quod grammaticastros in suo
 cerebro condere jubebat ipsorum perplexitas, occubuisse,
 Quomodo tamen poterant Græci in solo Europæo ultra ma-
 re interjectum, ultra viginti & plura forte stadia, videre spe-
 ctrum *Achillis* suo sepulcro insistens, & ejus audire præcepta?
 Quare non potius, si erant in Europa, transvehabant victi-
 mam ad verum sepulcrum, quæ brevis temporis jactura &
 labor fuerat? Quare non vetabat *Achilles*, si tantum valebat,
 ventos inhibendo, vel Hellepontum Græcos trajicere? Cer-
 te magis consulisset honori suo, & satius iræ suæ fecisset, si,
 quod facillime potuerat efficere, victimam coegisset apud ve-
 rum

rum suum sepulcrum cadere? Cui enim bono infontem sanguinem flagitabat sævus heros, nisi ut eum, quemadmodum poetæ de umbris tradunt, biberet? Atqui, ex eorundem opinione, mortuorum animæ sepulcris, non vacuis, sed iis, quibus cadavera condita jacent, quasi alligatæ obversantur. Unde clare patet, piaculum hoc, si ceciderit in Europa, neque placando *Achilli* suffecturum, neque Græcis quidquam profuturum fuisse. Manet ergo, fabulam hæc nunc in Asia, nunc in Europa, peragi. Neque superest effugiura, nisi ut aut totum ridiculum & inconcinnum istum prologum jubeamus in spongiam incumbere, aut Chersonesum aliquam Thracicam in Asia undeinde extundamus. Scimus quidem, Thraces etiam in Asia fuisse, qui circa Heracleam habitaverunt, deinceps Bithyni dicti. Fuit ibidem terrarum quoque Chersonesus urbs. Sed neque constat, Græcos, Troja solventes, illuc appulisse, neque poterant omnino *κατ' ἔξιν τῆς ἐς πατέρα καθόδου*. Neque hilum proficiunt, qui sic, si forte, statuent. Nam non tantum *ἀκροπόλεως* erit hoc modo *Euripidis*, notis nominibus ignotas & alias res designans, sed etiam Thracum nomen ejus ætate in Asia desierat, & Chersonesus urbs nondum existebat. Prætereaque multo magis distabat a Troja hæc Chersonesus ad Pontum Euxinum, quam ut ibi conspici poterit sumus, ab ardente Troja exurgens, (vid. *versum 1215*), quod facilius fieri poterat in Chersoneso Helle-spontica; neque conditum ibi cenotaphium *Achilli* memoratur usquam. Quodsi tandem opinetur aliquis, vocem *χρησθησος* aliud nihil, quam vox *ἀκρη*, litus, notare, & Thraces olim dictos fuisse omnes Trojani agri accolæ; debet is nobis ejus rei per exempla probationem. Sed eam in æternum debebit.

Hoc unum erat; alterum *Euripidis* in hac Fabula peccatum est *Polydorus*, prologum recitans. Fingitur anima *Polydori* suum jam per tres dies desertum & fluctibus jactatum cadaver subintrare rursus, & coram ædibus *Hecubæ* *Φαντάζασθαι*, totiusque securæ fabulæ decursum in antecessum enarrare. Evincemus, hoc figmentum non tantum improbabile & inutile esse,

esse, sed etiam totam fabulam corrumpere. Improbabile est *Polydorum*, miraculo, nobis minus, quam Græcis, probabili, rursus animatum, futuram suæ sororis eadem, suamque cum illa sepulturæ communionem, præscire, aut præscagire, potuisse, nisi fuerit a Diis inferis edoctus. Atqui nondum regna viderat infera; quod si fuisset, non licuisset ipsi, e sententia Græcorum, semel Stygem transgresso, in dias luminis auras reinare. Quodsi dicas, animabus a corpore liberis vim inesse fatidicam, qui factum, ut, quæ omnia sciebat & præscagebat anima *Polydori*, de pœnis, quas sibi suus percussor erat daturus, nihil sciret? ut, quæ adeo exultabat, ob honorem sepulcri, quem mox erat adeptura, ob vindictam sui sanguinis non item lætaretur? Inutilis quoque iste prologus est. Cui enim bono? Cui narrabat *Polydorus*? Sibine? Atqui ridiculum est, aliquem sibi soli narrare, quæ novit. Aliisne? Atqui solus erat in theatro. Non certe spectatores Athenienses poterat alloqui, qui in Chersoneso erat. Personis fabulæ nihil quidquam rei est, neque licet esse, cum spectatoribus extraneis. Ad fabulam hi non pertinent; prorsus in censum non veniunt. Quicquid eorum in gratiam exhibetur, quod ipsa natura fabulæ non exigat, non importet, id omne vitiosum est, & sit tantummodo *per un stolto compiacimento per li spettatori*. Quod *Euripides* etiam hic peccavit. Quod tandem fabulæ decursus in exordio statim enarratur, id corrumpit eam, omnique gratia spoliat. Id enim, quod sustinet & excitat, & suspensam quasi tenet, spectatorum attentionem, est rerum futurarum ignoratio.

Tertium peccatum est, quod choro, non soli canenti, sed cum *Hecuba* colloquente, nimis longam *ῥῆσι* a *versu* 100 usque ad 155 tribuit, neque *τό πάθος* observavit. *Hecuba* enim, tot & tam luctuosa sibi audiens, absque motu muta perlat, neque luctus ullum signum edit, neque ullam interjicit exclamationem. Quartum hoc. Expectaveras a choro, ut *Hecubam*, animi deliquium passam, & hinni prostratam, erigat & soletur. At horum nihil fit. Chorus, omissa jacente misera, cantum exorditur, neque sollicitus est nisi de eo, quo tandem
terra-

terrarum avehendas sit. Est nempe Nostro præcipue familiare, ut choro rheses tribuat, ad rem nihil pertinentes. Quinto probabile non est, *Polyxene* eadem, ad quam multo erat opus apparatu, tam brevi tempore potuisse peragi, quo chorus *versus 39* recitat, a *444* usque ad *487*, quod utut possit excusari, (neque enim hoc argumentum graviter urgebimus,) debet tamen Poeta curare, ut fictarum, quas exhibet, actionum tempori aliqua saltem cum tempore, quod veræ actiones sibi postulant, proportio sit. Sexto frigidum est, & Gallulum sapit, istud, quod *Agamemnoni*, *Quis tam sinistra utitur, atque tu, fortuna*, exclamanti, respondet *Hecuba*, *Nemo, nisi forte ipsam fortunam dicar*. Septimo incongruum est & temporis, & locis, & personis, quod *Hecuba versus 980* ancillam, Regem Thracium arcessitum, mittit, qui & paulo post *versu 983* cum curru & liberis, tanquam ex machina Deus, adest. Tempus, quo *48 versus* parvi & fere dimidii tantum recitari possunt, magis curtum est, quam ut ancilla, quo mitteretur, venerit, nedum ut Thrax adesset. Si admittatur, quod supra lectoribus probabile effecimus, scenam in Asia esse, Regem autem illum in Europæa provincia, Chersoneso Thracica, habitasse, bis fuerat interea Hellepontus ancillæ trajiciendus, antequam cum Rege rediret in scenam, hoc est, spatio fere dimidii quadrantis horæ. Ubicunque tandem ille regnaverit, procul a Troja certe regnavit. Quod ni sit, Græci eum eadem cum Trojanis involvissent ruina; aut minimum ejus ipsi hospitem *Polydorum* abstulissent. Mittitur ancilla in terram, quam, quis nos refutet, si dixerimus, pedibus ab ea antea calcatam nunquam? ad regem, quem forte non viderat antea, neque, ubi pro tempore isthoc esset, quandoquidem vagari Thraces & latrocinari solebant, norat. Rex barbarus, Græcos metuens, quod certe debebat, ad unius servæ captivæ appellationem, nullo munitus immunitatis pacto, integro exercitui hostili, victori, cum liberis se permittit. Facile credulus & *παύσιμος* ille sit oportet, cui talia probabiliter fieri & fingi videbuntur. Neque opponet quispiam, fingi posse, in gratiam excusandi Poetæ, ancillam regi jam venienti prope navale Græcorum

in via occurrisset. Admitteremus hoc, nisi Poeta ipse destrueret hanc *πρόφασιν* *versu 965*, dicens ex persona *Polycestoris*: *Jam pedem ultra fores tollenti mihi accidebat ancilla tua, referens sermones, quos audiens, huc veni.* Jam, si pedem modo efferenti e domo ista occurrebat, non potuit in media, vel ultima, via occurrere. Confirmat id etiam hoc, quod, si ancilla jam venienti occurrisset, ille solus venisset. Alias non interrogaret *Hecubam*, quare liberos etiam voluerit adductos. Octavum, quod notamus, est illud. Interroganti *Hecubam* Thraci, quare liberos quoque voluerit adesse, respondet hæc: ideo, ut gerendorum testes & conscii essent, memoriamque loci, quo thesaurum fingebat absconditum, si quid ipsi contingeret humanum pati, conservarent; qui tamen infantes adhucdum erant, ulnis gestatiles, ut ex *versu 1158* patet, adeoque fini, quem intendebat *Hecuba* scilicet, inepti. Nonum, quod fingit, Thracem cæcum, dum audit, Græcum aliquem loqui, statim agnoscere, eum *Agamemnonem* esse, quem non tantum non viderat unquam, ut probabile est, (hoc enim ad rem non facit,) sed neque audiverat; nullaque ipsi erat ratio, quare, *Agamemnonem* magis, quam *Ulyssem*, aut alium Græcum, adesse, conjectaret. Decimum tandem & ultimum proferemus hoc, nos non videre, ad quod tragædiæ genus hæc referenda sit, & quis scopus in ea edenda Poetz fuerit. Initium ejus lugubre est. Cadit infans *Polyxena*, solo eo titulo rea, quod Troas esset. Finis est tantum non lætus. Punitur enim impius Thrax. Atqui peccatum id est in artis dramaticæ leges, quas sanxit perspicacissimus *Aristoteles*, e cujus mente non utentur sinistra fortuna, innocentes omnino; hoc enim execrabile est, neque movet commiserationem; neque impii prorsus: meritis enim qui pœnas launt, gaudium, non commiserationem, in animis spectatorum excitant; sed infelices sunt neque boni, neque mali, sed medii ordinis homines *ἰσαμφορέησιν*. Si præmississet *Euripides*, punitum Thracem, & finisset fabulam in cæde *Polyxena*, tolerabilius fuisset. Sic certe spectatores calida vique plenos commiseratione dimississet, qui affectus ipsi fe-

cu-

cundum eam, quæ nunc est, dramatis dispositionem fere fuit emortuus.

Fortè alia plura possent ab acriore judicio & attentiore lectore in hac fabula detegi minus recta, ἀμαρτήματα μνημονικά, improbabilia. Sed habebunt Euripidis patroni satis, quod agant, si propositos a nobis nodos digne resolvere, & hæc tela eo, quo par est, elenchi robore retundere, velint.

D. CHRISTIANI BENEDICTI MICHAELIS, Theologie Græcæ & Orientalium Linguarum in Academia Fridericiana Prof. Publ. Ord. Tractatio critica de variis Lectionibus Novi Testamenti caute colligendis & dijudicandis; in qua cum de illarum causis, speciebus, fontibusque, tum de cautelis, ex quibus dijudicari, & vel approbari, vel reprobari, debeant, agitur, simulque de Codicibus, sive Græcis, sive Græco-Latinis, de versionibus item antiquis, & de Patribus, ex quibus ille colliguntur, multa partim curiosa, partim utilia & scitu necessaria, nove afferuntur.

Halæ Magdeburgicæ, ex officina libraria Rengeriana, 1749, 4. Plag. 16 ½.

Post tantos celeberrimorum virorum, Millii, Kusteri, Bengelii, aliorumque, labores criticos, insigne spicilegium Summe Venerabilis Autoris Lectoribus nostris exhibemus, quod indicio est, quantum circa rem sacram Novi Test. ille diligentiam operamque adhibuerit, quantumque a viris illis celeberrimis laboris studiique aliis æque doctis, circa hunc campum æthetendum, fuerit relictum. Dari enim in libris sanctorum Novi Test. diversas lectiones, mirum non est, si modo nobiscum vel leviter perpendamus, librarios atque editores, vel manibus, vel typis, tabulas sacras describentes, homines fuisse, indeque inter scribendum, & typis imprimendum, facile errare potuisse. Plurimæ tamen varix lectiones

Pag. 6.

- ita sunt comparatae, ut vel manifeste falsitatem probent, vel ejus sint generis, ut receptis lectionibus equipollentes statuatur. Hinc omnes istae nulla contra dignitatem Codicis Novi Test. ratione pugnare videntur. Reliquae, alicujus fortasse momenti visae, secundum regulas criticas, quales Ven. *Bengelius* suppeditavit, sine multo negotio discerni atque dijudicari possunt. Varias lectiones in duo genera dispeSCI a Criticis sacris, Noster laudat, hanc in se suscipiens operam, ut, dnce *Bengelio*, ostendat, vel casu, vel consilio, lectiones Novi Test. varias produisse. Casu variat lectio, idque primo, ubi librarius inter legendum oculis & visu aberravit, confusus affinis literarum figuris; transpositis, aut omissis, similiter inchoatis; transpositis omissisve *ἐμμοιτελεστούτοις*; omisa vocum earundem recurrentium vel praecedente, vel sequente, una cum intermedii; omisa syllabarum vocumve, sive earundem, sive similitum, immediate geminatarum, alterutra, & denique geminata eadem, vel simili, syllaba. Varia apparet porro lectio casu, ubi librarius inter dictandum auribus & auditu erravit, confusum consonantibus, tum vocalibus, idem fere sonantibus; confusus literis, diversum quid, sed tamen affine, sonantibus, ex organorum, quibus efferuntur, aliorumque accidentium, consententia; confusus simplicibus literis cum geminatis, & geminatis cum simplicibus; repetita superioris vocis litera finali ad initium vocis sequentis; demta de fine praecedentis vocis litera auspicali sequentis, si haec fuerit eadem cum illa; demta de sequentis vocis initio litera auspicali, si haec eadem fuerit cum praecedentis finali; mala vocum combinatione, vel divisione, & repetitis iisdem, quanquam aliquando diversa orthographia & significatione, syllabis. Variata denique est casu lectio, cum sive librarii, sive metaphraста, sive tractatores, a phantasia, vel memoria, vel alio quocumque errore, falsi; addiderunt aliqua textui; aliqua contra omiserunt; commutaverunt cum vocabulis aliis alia, quae vel cum praecedentibus vocibus, quas recenti memoria habebant, magis convenirent, vel cum sequentibus, quas legendo praecerperant; commutaverunt vocum *formas, numeros, casus, tempora, modos;*

com-

commutaverunt voces simplices cum compositis, & compositas cum simplicibus; compositarum alias cum aliis; synonymas generaliores pro specialioribus, & specialiores cum generalioribus; clariores pro obscurioribus, & denique syntaxes alias cum aliis. Porro confuderunt voces diversas, quasi easdem; loca parallela, eaque tum verbalia, tum realia, ubi videmus, harmoniam Evangelistarum per accidens varietatem lectionis peperisse. Confuderunt etiam marginem & scholia cum textu, diversasque diversorum sive Evangeliorum, sive Codicum, lectiones, quarum unam forte in margine notatam repererant, in textum receptas, improvide combinaverunt; literas, voces, & integra incisa, in describendo transposuerunt; quin & compendia scriptionis infeliciter legerunt. Alterum variarum lectionum genus peperit *consilium*, idque curiosum, ubi iudicio abusi librarii, vel tractatores, animo quidem non malo, at minus provido, Hebraicas nominum priorum formas in Græcas mutarunt; itemque hypallagas, hyperbata, synchyses, & diversarum constructionum mixturas, quæ ratione syntaxeos videbantur *σολωκίζεν* & *ἀκυρολογία*: rescuerunt, quæ vel redundare videbantur, vel quorum differentiam non intelligebant; suppleverunt locutiones syllepticas, & ellipses Græci sermonis; transposuerunt hyperbata, synchyses, & generatim, quæ minus ordinata videbantur esse ratione tum dictionis, tum ipsius rei; mutaverunt, omiseruntve aliquando, quæ inconvenientem difficultemve, vel minus orthodoxum, fundere sensum, ac adeo lectoribus offendiculo fore, videbantur. *Consilio* denique doloso diversa lectio orta est ab hæreticis, inter quos *Ebionæ*, *Marcionita*, *Valentiniani*, suas impuras manus in corrupendis Codicibus malitiose exercuerunt, quod ex singulis singulorum exemplis manifeste ostendi potest. Ab enarratis diversarum lectionum causis ad *fontes* pergit Noster, ex quibus varietates lectionis desumuntur; quorum potissimum quinque afferuntur, *Codices* scilicet tum MSti, tum impressi; deinde *versiones* veteres; tum *tractatores* & *Patres* ecclesiastici, Græci atque Latini; porro *Criticorum* conjecturæ & suspiciones, ac denique

Pag. 12.

13.

14.

15.

17.

- que falsariorum, qui textum sacrum de industria corruperunt, nualus dolus. Ab ultimo hoc hominum pessimo genere initium rei pertractandæ Noster capit, & eam in rem hanc cautelam profert: *Varietatibus illis, quarum autores falsarii fuerunt, textum sacrum dolose ad placita sua accommodantes, nisi aliis autoritatibus & rationibus fulciantur, nullam omnino fidem habeto.* Altera cautela est: *Ne fidas meris Criticorum conjecturis & suspicionibus, Codicum, versionum, & Patrum ecclesie, consensu destitutis*, utpote quæ, strictè loquendo, nec nomen merentur variarum lectionum. Hujus farinae est Scaligeri suspicio ad *Marc. IX, 49*, pro *πάντα γὰρ πύρα ἀλιθίστα* legi jubentis *πάντα γὰρ πύρα ἀλιθίστα*. Quid de *L. M. Artemonio*, hoc est, *Sam. Crellio*, dicendum est, textum qui Joannis, omnibus antiquitatis præsidii destitutus, ita detorsit, ut ex *Θεός* faceret *Θεῦ*, & Pauli verba *Rom. IX, 5*, profano ausu resingeret, scribens: *ὃν ὁ ἐπὶ πάντων, Θεός*, pro *ὃ ὢν ἐπὶ πάντων Θεός*. Quod deinde ad lectiones, ex Græcorum Patrum scriptis a *Milio* congestas, attinet, cavendum est, *ne illis nimium fidei habeamus*, ubi dicta Novi Testi, per meram allegationem adducunt, sine episcopi de genuina spurriave in allegatis locis lectione; inprimis si destituantur *Codicum & versionum consensu*. Exemplis ut res clarior fiat, *Irenæus* adesto, antiquissimus ex doctoribus scriptor ecclesiasticus Græcus, cujus quidem libri Latine tantum superspites adhuc sunt. Infert hic Noster contra *Millium*, plerasque lectionum *Irenæarum* non ipsius esse *Irenæi*, sed veteris interpretis ejus Latini. Patet exinde quoque, non solum interpretem *Irenæi*, sed ceteros quoque Patres Latinos, non ut diversos ab Italica versione variarum lectionum testes, sed ut unum tantum eum illa, spectari debere; excepto tamen, ubi *Irenæus* in ipso contextu prodit, se in Codice suo Græco non aliter legisse, quam interpretem Latinum. E. g. *Matth. I, 18*, pro *τῆ δὲ ἡγεῖα Χριστῆ ἡ γέννησις*, *Lib. III Cap. 18* legit: *Christi autem generatio*. Idem *Irenæus*, quod & alii Patres facere solent, memoriter S. S. loca excitavit sæpe, indeque hic illicve aliqua omisit. Sic *Luc. VII, 35*, omisit *πάντων*, *Lib. I Cap. 1 pag. 37*. Alia addidit,

didit, mutavit alia, quorum uberrima hic exhibentur
 exempla. Præter tamen ea *Irenæus*, aliam lectionem of-
 ferens, certo id potuit facere consilio, utpote verba quædam,
 intermedia inprimis, meri compendii causa omisurus, vel
 etiam vocabulorum interpunctionem secuturus. Nec omniten-
 dum hic esse videtur, lectiones *Irenæanas* non admodum tu-
 tas esse ideo, quia ipse Pater, aut interpretus ejus, in excitandis
 S. S. locis a se subinde differunt. Sic *Lib. III Cap. 20 pag. 246*
ex Gal. III, 13, Græc. *γενοµενος ὑπὲρ ὑµῶν*, id est, *pro vobis*,
 sed rectius habet Latin. *factus pro nobis*. Denique *Irenæana*
 lectiones vel ex eo capite parum sinceræ dijudicantur, quia
 vetus ejus interpretus dicta S. S. non ex Græcis *Irenæi* vertit,
 sed ex Italica, seu veteri Vulgata, & quidem ubi hæc mani-
 festis laborabat mendis, aut scholiis, ex margine in textum
 traductis, interpolata erat, cujus rei nonnulla hic afferuntur
 exempla. V. g. ex *2 Theff. I, 6*, notatur, pro *retributio-*
nem, quod exempla habent edita, MStum Academiæ Halensis
 habere *retributionem*, unde & *Veslef. ἀνταπόδοσιν*. A Patrum
 scriptis ad versiones Novi Testi, maximeque veteres, sive orien-
 tales, sive occidentales, Celeberrimus progreditur Autor, ut ex
 orientalibus *Syriacam, Copticam, Arabicam, Æthiopicam, Arme-*
nicam, Persicam; ex occidentalibus vero *Latinam Vulgatam,*
Gotthicam, Anglo-Saxonicam, & Germanicam veterem, Diversæ, ex
 his collectæ, varix lectiones utique valore & pretio illas supe-
 rant, quas Patrum scripta suppeditant; cedunt vero his, quæ
 Græci, textum originale referentes, afferunt. Cavendum
 hinc est, ne *lectiones Versionum*, si solitariae, nec Codicum
 Græcorum autoritatibus suffultæ, incedant, *lectionibus Codicum*
Græcorum æquipares, nedum anteponas. Agnoverunt hoc ex
 Patribus ecclesiæ *Augustinus & Hieronymus*. Quin, ex sen-
 tentia ipsius *Juris Canonici Decret. pag. 1 Dist. IX Cap. 6,*
ut veterum librorum fides de Hebrais voluminibus examinan-
da est, ita novorum Græci sermonis normam desiderat. Spe-
 ciatim cavendum est, ne, ubi *una tantum, aut altera versionum,*
 testis varix lectionis citatur, *reliquas puenius pro lectione re-*
cepta stare, secundum illud: Qui tacet, consentire videtur.

Pag. 23.

14.

25.

16.

17.

18.

Non

- Nam collatio versionum, pro variis lectionibus colligendis a *Millio* & *Bengelio* facta, nimis manca est, ut *Marc. I, 10, 21, 35, 43, 44, II, 4, 6, 9, 19, 21*, & alibi passim, ostendi poterit. Nec variaz lectiones, ex versionibus vulgo allatae, omnes simpliciter & promiscue tanquam certae sunt admittendae; potius versiones ipsae inspiciendae, & num lectiones, ipsis contributas, vere habeant, sunt recognoscendae. Quem errorem *Bengelio* & *Millio* accidisse, substrata hic exempla Autoris large docent. Hoc in loco etiam non temere est negligendum discrimen inter versiones Novi Test. *immediatas* & *originales*, & inter *mediatas*, seu versionum versiones. Observatur hic, versiones *Copticam* & *Syriacam* valde & inter se & eum *Latinam* congruere, ex sententia Ven. *Bengelii*, at ita non videri Autori, siquidem exempla, ad quae ille provocaverat, id non recte conficiant. Patet potius ex omnibus rerum momentis, *Syriacam* versionem ex Codicibus Graecis esse factam, non ex *Vulgata*, uti in manibus istam adhuc habemus.
30. Facile deinde Autor largitur, versionem *Aethiopicam* variis in locis esse interpolatam, & ad *Latinam* conformatam, ita tamen, ut istae interpretationes ipsum interpretem *Aethiopicum* Autorem non agnoscant; sed editores Romanos, & nullis in libris quidem aliis, nisi in *Aetibus Apostolorum*. Reliquis voluminibus Novi Test. id non accidit; quod Noster ita confirmat, ut etiam dubitationes, hac super re ex testimonio
34. *Ludolfi* & *Gregorii Habeessinii* ortas, removeat. Disputatur deinde contra Ven. *Bengelium*, & *Aethiopicam* versionem filiam esse *Copticae*, negatur; siquidem multae, in *Aethiopica* versione obviae, *καπερμυνιαι* in *Coptica* versione non exsunt, ut videre exinde liceat, in Graeco textu, perperam sive scripto, sive lecto, sive explicato, originem istorum *καπερμυνισιων* esse quaerendam. Quid, quod & exempla adsunt, omissiones & additiones in utraque versione diversas indicantia. Ad versiones Novi Test. *Arabicas* quod attinet, verum est *Bengelii* iudicium, plures esse una. Ex impressis hodie editionibus sex possunt numerari, ordine hic recensitae, quarum *quinta* & *sexta* ab editoribus castigatae, illa ad *Latinam* versionem, haec

ad Græcum textum hodiernum, apparent. In his quidem notandum est, primam editionum istarum, *Romanam* scilicet, tertiam, *Parisiensem*, & quartam *Polygl. Angl.* non pro diversis, sed pro una eademque, merito haberi, differre tamen ab his, quam secundo loco Autor posuit, *Erpenianam* scilicet, quod ex adjectis exemplis unicuique patebit. In reliquis vero *Bengelio*, *Arabicis* versiones ex *Æthiopica*, ex *Coptica*, ex *Syriaca* deductas perhiberi, sed tamen Græcos Codices, parum vetustos, redolere, asserenti, non plane assentitur Noster, dilucide exponens, quæ vel plane in hac opinione admitti nequeant, vel non sine distinctione ac determinatione adhibita concedi possint. Negat idem, versionem modo dictam *Arabicam latinizare*, quod *Simonius*, *Bengelius*, aliique, statuant, si scilicet hoc idem est, quod e Latina vertere, aut ad illam refingere. Hujus enim rei suspicio pro inani, quin pro falsa, habetur ab Autore. Ætatem tamen ambarum versionum, quæ impressæ apud nos exstant, *Arabicarum* definire non audet Noster, comparatæ tantum *Erpenianam* pro antiquiore habens, ita nimirum, ut scriptio ejusdem Codicis in A. C. 1171 incidat, inter quam tamen, & versionem ipsam, a *Nesjulamano* factam, plures intercesserunt ætates. Cum vero utraque, tum *Erpeniana*, tum *Bibl. Polygl.* versio per totum Novi Test. diversos habeat Autores; deinde non ex aliis versionibus, sed ex ipso originali textu Græco, si exceperis in *Erpeniana* Epistolas & Apocalypsin, ejusque diversis Codicibus, provenerint; tum vero antiquitatis non summæ quidem, nec tamen omnino spernendæ, sint; debuerant ab his, qui variæ lectiones Novi Testam. collegerunt, distingui, & ubi res ferebat, citari, ut diversi sive earundem, sive diversarum, lectionum testes, quod nec *Millius*, nec *Bengelius*, monuit, uti exempla probant. Cautionem etiam exigunt singularem variæ lectiones, ex versionum orientalium non *originario* textu, sed *Latinis* interpretationibus, collectæ. Istæ enim interpretationes sunt vel ad *sensum* magis, quam ad *litteras* & verba, comparatæ, vel suis subinde laborant *nevis*, sive *omittendo*, quæ in originariæ versionis textu erant, sive aliter, ac fieri de-

Pag. 38.

39.

40.

41.

42.

43.

- buit, interpretando; vel denique amphibolia subjacent, nisi ad originarium versionis textum exigantur. Hinc sequuntur exempla, satis confirmantia, nec *Millium*, nec *Bengelium*, satis caute in fabricandis diversis lectionibus fuisse versatos, dum ex interpretationibus, non ex *Arabicis* literis, lectiones suas interdum, prior quidem semper, petierint. Parum vero tutas esse varias istas lectiones circa literas & orthographiam; circa antimeriam & synonymiam, quin etiam circa omnia, quæ vocabulis accidunt, ex larga exemplorum messe, ab Autore productorum, demonstratur. Sciendum porro est, idiomata quædam esse sive interpretis, sive dialecti & linguæ; & hujus, tum ex qua, tum in quam, textus sacer est transfusus: quæ quidem veri nominis lectiones varias non faciunt. Exemplis hic prolatis superfedemus recensendis, ne lectorem curiosum a seripione lectu dignissima avocemus. Postea docetur, idiomata linguæ originalis, seu textus sacri, Novi Test. ab interpretibus inter vertendum prætermissa, varias lectionem non inferre, e. g. *Matth. XXII, 16, ἡ μέλει σοι περὶ ἄνθρώπου*, Vulgata: non est tibi cura de aliquo; sed in parallelo *Marc. XII, 14, laxius, non curas quemquam*, scribitur. Pergit inde Autor ad idiomata linguæ, in quam textus sacer a metaphrasibus versus est, quæ non intellecta, aut nimis attenta, spurias lectiones Novi Test. ex versionibus pepererunt. Sunt nimirum vocabula quædam ab interpretibus aliter reddita, quam linguarum haud sufficienter peritis videbatur fieri debuisse; unde interpretibus lectiones Græci textus, a nostris diversæ, attributæ sunt: ut *ἀγαπᾶν, carnis*, *Marc. I, 38, Syr. & Pers. reddit: ite*; *Arab. P. & E. ite nobiscum*, seu; ut Latinus interpres perperam vertit, *ducite nos*. Hinc *Millius* variam lectionem cudit, *ἀγαγε*: ignarus nempe idiomatis illarum gentium, quo in exhortationibus loco *Subjunctivi* sæpe utuntur *Imperativi*. Hujusmodi, & his similia, dantur, & excitantur, hic exempla plurima. Pari ratione ad interpretamenta potius, quam ad varias lectiones, veri nominis scilicet, pertinere videtur, quando metaphrasæ voces quasdam Græcas, vocumque syntaxes, per alias *equipolles*, aut certe *non admodum differentes*, sive claritatis causa, sive ex ἀκριβείας defectu, reddiderunt. Sic

nec *suppletæ* voces, in Græcis, vel per ellipsin omisæ, vel *αἰνό*
τῆ κοινῆ repetendæ, vel per syllepsin subtridendæ, & quæ sunt
 hujus generis alia, ad veras lectiones diversas referri videntur.
 Nec ipsæ versiones sine censura sunt dimittendæ, hic illicve in
 mendo tubantes, saltem in aliquibus exemplorum, & ita qui-
 dem, ut aberrationum causam in versionibus, si ad textum
 Græcum exigantur, reperire in proclivi sit. Exempla suppe-
 ditat Summe Venerabilis Autor ex *Latina Vulgata*, itemque
Syriaca, Arabica Polyglott. atque *Ethiopica* versione. Cete-
 rum in dijudicandis, quæ ex versionibus derivantur, variis le-
 ctionibus magnum utique momentum habet differentia illa
 versionum, supra laudata. Hinc versiones matres & filię,
 qua tales, ubi conveniant inter se, non *duorum plu-
 riumve suffragiorum jus habent*, sed unius, aut simplicis; v. g.
 veteres illæ *Saxonica, Anglica, Germanica*, cum ex *Vulgata* du-
 ctæ fuerint, non possunt ut diversi lectionum fontes conside-
 rari, sed tantummodo ut unus cum *Vulgata*, ex qua sua ha-
 bent; pariterque se res habet de *Persica IV Evangeliorum*,
 & de *Arabica Erpenii in Acta & Epistolas*, quarum tum hæc,
 tum illa, cum filia *Syriaca* sit, a *Syriaca*, unde sua duc-
 it, seorsum in censum venire nequit, sed conjunctim cum il-
 la, ut unicus vel hujus, vel illius, lectionis testis est, quod quam-
 plurimis rerum exemplis comprobatum datur. *Arabicam Er-
 penii* versionem in libris Novi Test. ex *Syriaca* esse du-
 ctam, liquet ex singularissimis illis lectionibus, quas Arabica
 hæc cum sola Syriaca communes habet, in nullo Codicum, si-
 ve MStorum, siue impressorum, repertis; itemque ex singu-
 larissimis interpretationibus, in quibus cum sola conspirat ver-
 sione *Syriaca*, & denique ex Syriacis, ab *Erpenio Arabi*
 vel retentis; vel minus recte intellectis. Quodsi nunc con-
 tingat, vel matrem *Syram* a filia *Erpenio-Arabica*, vel hanc ab
 illa, discrepare, ea tunc lectionum erit procul dubio genuina,
 quæ Græcis libris consonat, mendosa vero & vitium passa,
 quæ a Græcis discedit. Insuper Autori suspectæ sunt lectio-
 nes, quæ, unius tantum versionis autoritate suffultæ, sine omni
 & Codicum & reliquarum versionum comitatu incedunt.
 Multo enim pronius est creditum, unum metaphrasen erravisse,

Pag. 71.

72.

73.

74.

76.

77.

78.

79.

80.

81.

83.

- aut librorum errore aliquid vitii passum fuisse, quam Codices & versiones reliquas in universum. Hinc *Millius* præcipiti nimis iudicio, tum in variis lectionibus, tum in Prolegomenis ad Novum Test. unius sæpe versionis auctoritatem omnium & Codicum, & Versionum, consensui prætulit. Tandem ad *Evangelistaria* & *Lectionaria* descendit Cel. Autor, quorum lectiones, quod & *Millius* recte præcepit, non sine cautela sunt admittendæ; & secundo loco de *Codicibus Græco-Latinis*, quos & latinizantes vocare juvat, differit. Principem horum locum obtinet *MSus Cantabrigiensis*, qui *Theodori Bezae* olim fuerat, Evangelia continens & Acta, Codex vetustate sua utique venerabilis. Amplam ejus *Millius* descriptionem exhibet, quam excerptam Autor affert, sub examen vocans quasdam ejus, a *Millio* laudatas, lectiones, & doctissimis animadversionibus prosequens. Generatim adstruitur, scribas *Græco-Latinorum* Codicum præpostero studio Græca Latinis accommodasse, quod multis ex *Cantabrigiensis* exemplis ab Autore demonstratur. Sic v. g. *Matth. XV, 11*, pro *καὶ οὐ κοινῶν ἐσθίετε*, seu *polluitis*, *κοινῶν*, ex *Itala* vetere, reperit *κοινωνία*, pro quo, seu barbaro, in *Vulgata* hodierna est. *coquinat*. Eiusdem quoque generis sunt Codices *Claromontanus* & *S. Germanensis*; idemque aliqui ex *Stephanicis*, nec non *Bernerianus*, & *Colbertinus 2 & 8*, ubi etiam quidam ex *Barberianis* adhuc notandi sunt. *Valesianus* & *Græco-Latinorum* Codicum lectiones ad Latinam versionem esse accommodatas, quia consonant *Latine*, ubi hæc vel solitaria incedit, vel in manifesto mendo cubat, multis rerum testimoniis comprobatur. Affert præterea exempla, ubi Græca Latinis fuerunt conformata, v. g. *Φλαγελλῶν* pro *Φραγελλῶν*, *λεπρώτος* pro *λεπρός*, & sic reliqua. Idem latinizantes sequuntur *Vulgatum*, ubi hic sive ex ignorantia stili hebraizantis, sive alia quaque de causa, deviavit; quin etiam ex aliqua Latini interpretis ambiguitate tertiani, sed in nullo Græcorum Codicum obviam, exculperunt lectionem: ubi *Vulgatus* ad sensum magis, quam ad literarum apices, Græca verterat, Græca sua Latinis conformarunt, relicta genuina Codicum Græcorum præne omnium lectione; transponunt, mutant, omittunt, addunt
- cum

cum Vulgato; aliquando & genuina Græca retinent, & simul
 ex Latinis Græce facta adiungunt. Denique deprehendimus; Pag 106.
 diversos diversorum Codicum latinizantium librarios ead-
 dem veteris interpretis Latina diversis modis Græce expressis- 107.
 se, probabili admodum argumento, eos Græca ista, quæ Lati-
 nis privative congruunt, non ex Græcis libris transcripsisse,
 sed ex Latinis vertisse. Quod ad ipsos *Codices pure* 108.
Græcos MSos attinet, in univertum cavendum est, ne, ubi illo-
 rum aliqui pro varia lectione citantur, reliquos omnes a tex-
 tu stare putemus. Ad finem doctissimæ hujus Commenta-
 tionis evincit Noster tum argumentis, tum literarum
 exemplis, non adeo esse expeditam, quod alii statuunt, Codi-
 cis *Alexandrini* & Latinæ Versionis consensionem, unam, bre-
 vissimam, certissimam, facillimam, decidendi rationem de va-
 riis lectionibus per se subministrare. Gratulabitur de criti-
 co hoc specimine orbis literatus Summe Venerabili Autori,
 quem ut in hoc campo versanti lectori nova planeque neces-
 saria suppeditasse præsidia, unusquisque fatebitur bonus. Ce-
 terum optamus, ut nobis propediem tam liceat esse felicibus,
 ut promissas in Novum Test. annotationes a Ven. Autore, in
 lucem editas, oculis animoque frui queamus.

Christian August CRUSII, PHIL. P. P. zu Leipzig,
 Weg zur Gewisheit und Zuverlässigkeit der mensch-
 lichen Erkenntniß.

id est,

CHRISTIANI AUGUSTI CRUSII, PHIL.
 P. P. Lips. Via ad cognitionem humanam certam
 atque assensu dignam.

Lipsiæ, impensis Gleditschianis, 1747, 8.

Alph. 3 plag. 5.

Esi ea fere consuetudo hominum est, ut cogitando luben-
 tius evagentur in res extra se positas, quam de mentis
 ipsius natura secum cogitent; non defuere tamen unquam

Bb bb 3

præ-

præclari ingenii & solidæ eruditionis viri, qui in exploranda & penitus cognoscenda tam nobili, tamque multiformiter operosa mentis humanæ vi operam suam studiumque collocarunt. Neque enim fieri poterat, quin eorum consilium confirmaret insignis rei utilitas, cum facile intelligatur, hunc ipsum esse pellinum fontem errorum, hanc veram causam, cur male utantur homines divina illa naturæ suæ parte, quod nec satis cognitam atque perspectam habeant internam rationis vim, nec ad actiones ejus animum attendant. Quodsi recte ea utaris & sic, ut natura ipsius fert, legesque jubent, ad quas a Deo adstricta est, erroris profecto genitrix non erit, sed aut magistra veri, aut certe fida comes & admonitrix,

- - *purgatam crebro qua personet aurem,*

si quid adhuc parum certi, aut assensu digni, in rebus lateat, ut ne judicium præcipites, sed suspensus hæreas, & vel, quæ dubia sūt, in medio relinquant, vel majore animi contentione persequaris. Logicam dixerunt illam perficiendæ rationis artem, quam, qui & humanæ mentis vires explicare subtilius, & ipsas veri videndi vias ita aperire, cupiunt, ut nec aliis ludibrium debeant, nec ipsos operæ pœniteat, non tam facilem, aut expeditam, quam minus acutis videri poterat, experiuntur. Licet enim in promptu & ut ita dicamus, domi sit suum cuique ingenium, nec, quæ natura, quæ vires, ejus sint, exploraturus, tanto apparatu, totve quasi impedimentis, egeat, quot quantisque opus est in physicis contemplationibus; verum tamen cum multiformes nimium efficientiæ ingenii humani sūt, tum mirabiliter difficiles ad discernendum; quippe facilius est in alia omnia mentis aciem dirigere, quam in se ipsam reflectere & habere desixam. Adeo mens hominis, quæ omnia videt, se ipsam ægre videt, & cum cælum ipsum solertia petat, & ipsa sidera lumine suo collustrat, quin & negata sæpe tentet iter via, ad naturam suam accuratius perspicendam aut hebes est & vecors, aut egregiis difficultatibus obseptam viam videt ac refugit. Quod cum ita sit, actum agere non putemus, nec in tanta Systematum logico-

rum, quibus vere nunc premitur orbis eruditus, copia absterreamus a scribendo eos, qui post doctissimorum hominum curas, labores, vigilias, sua quoque opera scriptisque illustrandam sibi sumunt abstrusam illam & reconditam de humanæ mentis viribus & cognoscendi veri modis scientiam. Quia potius excipiamus libenter, & commendemus hominibus, novos hujus generis libros, idque eo magis, si credibile sit, subtilitatis quantum satis est acuminisque, nec vulgarem in penitus perspicienda veri &, quæ veri indagatrix est, rationis humanæ natura vim & assiduitatem ad illud negotium attulisse eorum autores, neque ex aliorum sexcentis libris novum fecisse, corrasis undique omnibus, & mutatis tantum ordine &, quæ dicunt, artis vocabulis, aut ad summum adjectis difficilioribus quibusdam nugis. Talem eruditis spem affirment Autoris, cujus nunc proponimus novum systema logicum, præclara scripta, alia ad doctrinam morum & Metaphysicam pertinentia, quibus huc usque in lucem emissis insignem sibi laudem famamque peperit. Factum inde quoque est, ut acutissimus vir & privatis & publicis cohortationibus ad elaborandum systema logicum excitatus sit, quippe qui in superioribus illis libris egregia documenta ingenii subtilis & in logicis multum exercitati ediderat, spemque imprimis excitat eruditus hominibus, fore, ut ipsius opera tandem illa diu multumque desiderata Logica probabilium ita conderetur, & sic ornata in lucem conspectumque hominum prodiret, ut & acutissimorum ferre oculos, &, quem inde expectant in omni re literaria, usum præstare, posset. Nec frustrari eos spem istam passus est Vir Clariss. quem potius expectationem ipsam eruditorum superasse novo hoc, de quo dicimus, magni ingenii monumento arbitramur.

Visum vero est Celeb. Autori, cum doctrina de cognoscendi veri via, quam solam proprie Logicam dicunt, *λογικήν*, sive ipsam de viribus intellectus humani theoriam, conjugere, præmissis introitu *de Philosophia in universum*, in quo quidem &, quo ordine ac nexu cohereant scientiæ mathematicæ ac philosophicæ, docetur, & vocabula artis, quibus varia cogitationum genera in scientiis obvia notamus, exponuntur,

tur, ut Philosophia initiati mature assuefiant iis ubique agnoscendis & dijudicandis, etiam non adjectis uominibus more Mathematicorum, satis illo quidem tædii habente, præfertim si adhibeatur alieno loco. Sed non hæreamus in ipso limite, id unum si adjecerimus, Philosophiam, de cujus ipsa notione parum convenit inter Philosophos, *Cruso* videri complexum veritatum rationis perpetuarum, id est, earum, quarum objectum perenne sit & in mundo constans. Quare & ad Philosophiam refert cognitionem historicam rerum singularum, quæ per omne ævum mundi perdurant, & tropicum dicendi genus esse putat, si cognitio rationum rei *cognitio philosophica* vocetur, & discernatur ab *historica*, propterea quod rationum, quibus res contineantur, indagatrix, quoad ejus fieri potest, Philosophia sit, & ad indagandas eas tum viam monstrat, tum necessaria subsidia ministret.

Dum vero propius accedimus ad ipsum opus propositum, in *duas Partes* distinctum illud invenimus, quarum altera *theoretica* est, altera *practica*. Illa, major quidem altera, in explicandis principiis posita est, quibus omnis cognitio veri efficitur; hæc, quæ practica dicitur, de eo præcipit, qua ratione, quibusque artibus, vires & actiones mentis ad cognitionem veri, tanquam ad scopum, quam fieri possit, commodissime dirigi debeant.

Itaque & sigillatim de utraque *Parte* dicamus. *Prior* illa theoretica de *viribus* humanæ mentis, de tribus ejus, quas vulgo dicunt, *operationibus*, atque de eo, exponit, in quo insit id, quod *certum* habetur in agnoscendo vero. *Virium* humanæ mentis *duplex* classis constituitur. Ad *priorem* referuntur vires *primi generis*, sive *principales*, nominatim *sensio*, tum *externa*, tum *interna*, sive *conscientia*, *memoria*, vis cogitando ideas secernendi ab ideis, seu, ut dicitur, vis abstrahendi, ex qua, si accedat sensus internus, *judicium* existit, denique *ingenium*. *Vires secundi generis*, seu *derivatiivæ* sunt primum *reminiscentia*, deinde *imaginatio*, tum *facultas idearum determinativa*, id est, ea vis, quæ notiones antea indeterminate informatas determinationibus suis replet, ideoque eas ulterius effingit ac perficit, denique *vis ratiocinandi*. In exponenda

nenda natura sensationis destructum it Auctor *systema causarum occasionalium* pariter ac *prestabilita harmonia*. Hanc quidem tot tanque firmis rationibus, in certas classes descriptis, oppugnat, ut nunquam ea majorem vim expecta videatur. Confectis autem his duabus hypothesebus, *systema nexus physici*, seu veri & realis commercii inter animum & corpus, approbat, viamque præit ad illud explicandum, necesse quidem esse negans, ut in explicando, omninoque expediendo, eo desudet, cui nimis id abditum videatur. Ceterum, quid in hoc genere acumen ingenii efficere possit, ipse videtur expertus, modumque illius veri commercii inter utramque hominis partem ita docet, ut assensum facile impetrare possit apud eos, quibus mens acuta satis est ad complectendas animo, penitusque perspicendas, rationes ejus, ex summis Physices ac Metaphysices principiis repetitas. Difficile est pro his angustiis, quibus premimur, paucis mentem Autoris satis clare ac perspicue exponere. Tamen hæc habeat eruditus Lector. Primum ex notionem spiritus finiti efficit, *non repugnare naturæ intelligenti*, quod *moveri* possit, sed potius id ipsum, si ex rerum finitarum numero sit, necessum esse; deinde, cum in contemplandis rebus naturalibus tandem alicubi subsistendum sit in legibus actionum & consecutionum causalium, hanc a Deo legem esse factam sunit, ut *motus substantiæ spirituum finitorum & interne vires naturæ intelligentis ad se invicem tanquam ad conditiones suas alligatæ sint & adstrictæ*, ita quidem, ut, simul ac certi motus substantiæ extrinsecus efficiantur, his ipsis efficientiæ certarum virium naturæ intelligentis respondeant, quæ quidem vires rerum imagines ipsas, aut in se jam ante abditas & quasi reconditas, contineant, & tantummodo excitentur ad eas producendas & repræsentandas animo, aut nunc demum vi naturæ suæ intelligentis efficiant atque effingant. Ita & inversa vice comparatum esse, ut, si certæ efficientiæ naturæ intelligentis propriæ debito gradu vividitatis existere debeant, id aliter fieri non possit, nisi ea lege, ut simul ipsa spiritus substantia vi quadam sua interna se in motum det, unde & id, quod motum istum aut juvet, aut sufflaminet, efficientiam ipsam quoque animi, cui

respondeat ille motus, aut facilius, aut impediatur, quamvis immediate vim inferre nequeat naturæ intelligenti animi. His igitur tanquam fundamentis positis, *modum* ipsam hunc proponit Autor, qua ratione in percipiendis rerum imaginibus status animi & corporis sibi invicem respondeant. *Sensationes externæ* omnino & *positivæ* ad corporis conditionem adstrictæ sunt, tum quod existant in animo, tum quod sic, vel aliter, comparatæ sint, seu tum qua existentiam, tum qua indolem, sive qualitatem. Organorum sensus enim ope certi motus substantiæ animi fiunt, necesse est, quos conditionum loco esse voluit Deus, quæ simul adsint, certæ ac definitæ vires animi excitantur, & actuosæ fiunt, hæcque Autor veram causam efficientem constituit idearum, motibus illis, substantiæ animi impressis, respondentium, quare & leges sensationis ipsas contingentes & arbitrarias esse existimat, fierique posse affirmat, ut in aliis spiritibus aliter a Deo constitutæ sint, forsitan & breviores perfectionesque, quam in hominibus, factæ. *Internæ* autem *sensationes*, per quas eorum, quæ in animo ipso fiunt, consensu nobis redduntur, non omnino, sed tantum *negativæ*, teste experientia, ad conditionem corporis se conformant. Scilicet qua existentiam solam hæc a corporis statu pendent eatenus, ut pro conditione ejus impediri ipsæ, nec non majori minorque gradu admitti, possint. Qualitas vero, seu indoles & conditio, earum ipsa non conditioni corporis respondet, aut conformis est, sed interno cuidam principio soli, nimirum indolis mutationis spiritualis ipsius, quæ in iis animo objicitur intuenda, & ad ejus conscientiam perfertur. Hæc qua ratione fiunt, ut Autor explicare possit, internam animi vim activam, & ejus actiones ipsas, ad certos subjecti sui motus adstrictas esse a Deo, sumit, ita ut ad hos simul efficiendos necessitate quadam naturæ suæ animus feratur, si hoc, vel illo, modo actuosus esse velit, jaceat, & victa sua vi actuosus esse nequeat, quatenus & quamdiu motus illi ob nimiam spirituum animalium resistantiam sufflammentur. Hæc fere mens Autoris est, hæc sunt cogitata ab eo satis, ut nobis quidem videtur, acute & subtiliter de intercedente inter animum & corpus humanum commercio, ex

quibus

quibus veluti prono alveo derivare eum videas omnes eas utiusque colligationes, quibus materialistæ, quos dicunt, abutuntur ad evincendum, materiam esse animum, aut non esse peculiarem substantiam, sed in ipso motu inesse, eundem crescere & interire, ægrotare & recte valere simul cum corpore, quibus rebus mirum quantum efficere sibi videntur ad infirmandas eas rationes, quibus cogitur, longe aliud esse cogitare & velle, quam moveri, nec omnino fieri posse, ut ex solo motu, tanquam ex idonea causa, existat id, quod cogitare & velle dicimus. Memoria ingeniumque decrescere cum annis, idem negat, & eorum, quæ de istis animi viribus experientia docere videtur, rationem reddit hanc, quod impedita earum efficientia, quæ ipsa causa est illius præconceptæ opinionis de decremento virium ipsarum, ab assidua nimisque assuefactione ad discernendas mente ideas, & a mutato sensus interni gradu, quem ex parte a corporis conditione & habitu pendere docuerat, repetenda sit.

Excipit hanc de humanæ mentis viribus doctrinam ipsa eorum theoria, quæ propria sunt Logicæ, exhibenturque singuli loci de *notionum differentia & relationibus*, de *notionum perfectionibus*, de *notionum usu*, ac de *terminis*, de *enuntiationibus*, de *primis ratiocinationum generibus*, de eo, quod *probabile* est, denique de *certitudine & assensu*. Quæ dum perlustramus paulo accuratius, copia rerum & præstantia obruimur. Non sexcenties dicta, sed pleraque recens inventa, & in pulcherrimum ordiæm redacta, reperisse nobis hic videntur. Sed id ipsum revocat nos a perpetua eorum enarratione, nimis manca & ad plenius intelligendam Auctoris mentem difficili futura in horum Commentariorum angustiis. Juvat ubique rerum, ab Autore traditarum, pulcherrimum consensum admirari cum iis, quæ de mentis nostræ efficientiis experientia rerum optima magistra docet, ut adeo cavillari nemo debeat difficiles nugæ, quæ de rebus subtilissimis miro acumine excogitata, singularique arte & solertia inter se apta & quasi concatenata, exhibentur exercitati

lectoris oculo. Hæc ne quis temere dicta putet, satis habebimus, si saltem speciminis loco doctrinam Autoris de *probabilitate* breviter delineatam proposuerimus, quæ an eruditorum diuturnam sitim restinguere possit, iudicium Lectoris esto.

Materia probabilitati subjecta sunt enuntiata, quæ nec tanquam vera demonstrari possunt, nec tanquam aliena a vero iusta demonstratione rejici, aut quæ saltem pro tempore non aliter spectantur. Dicuntur ea Autori *possibilitates logicæ*. Ipsa autem *probabilitas* cernitur in ea propositionis ad contradictorie oppositam relatione, per quam positam illa minus sumitur sine demonstratione, quam posita hæc. Propositionem contradictorie oppositam dicit, quæ aliam propositionem indeterminate negat, ita ut prorsus non definiatur, utrum nihil omnino veri inest propositioni, an falsum vero admixtum sit, sed simpliciter ajente altera hæc neget, ajens, si neget altera. *Fundamenta assensus*, quem propositionibus probabilibus tribuimus, aut tribuere debemus, repetuntur partim ab *intellectu*, & insunt in quibusdam criteriis logicis, ex quibus in universum judicari potest, cum quoniam enuntiatio plus minusve sumatur sine demonstratione, quam cum ejus propositione contradictoria; partim fundamenta ista ducuntur a *nexu rei cum finibus*, quos obtinere aut cupias, aut cupere debeas. *Summum principium* omnis probabilitatis, quantum ejus ab intelligentia ducitur, tanquam priore fonte assensus probabilirati debiti, *duabus regulis ratiocinandi* nititur, quarum *prior* est, inter duo contradictorie opposita semper alterutrum esse verum, alterum vero falsum; *posterior*, nullam propositionem rationi convenienter pro vera accipi posse, nisi ob aliquod principium cognoscendi. Inde enim summum probabilitatis principium ipsum consequitur, *inter duas possibilitates logicas contradictorie oppositas rationem jubere potius illam accipere pro vera, ubi pauciora sumantur sine idonea ratione*. Numerare, & calculo complecti, singulas partes eorum, quæ pro aliqua propositione afferri possunt, ad probabilitatem ei conciliandam nihil attinet, tum quod arbitrio numerantis nimium relinquitur, tum quod aliud mo-
men-

mentum alio majus habere pondus potest. Hinc indaganda sunt criteria logica generalia ad judicandum, in quibusnam enunciatis plus sine probatione sumatur, quam in propositione cujusque contradictoria. Quæ criteria si aut ignorentur, aut male usurpentur, & opinio quædam probabilior judicetur non aliam ab causam, quam quod magis arideat ob facilitatem & assuetudinem, *probabilitas subjectiva*, seu *apparens*, oritur, cavenda eo magis, quo usitatio est ejus fraus. Quamobrem *probabilitatis veræ sex fontes* Autor constituit. *Primus* est, ut perpendas, *quid pluribus modis possibile sit*; id ipsum enim esse probabilius. *Alter* fons est, ut animum attendas, & tecum cogites, *quo sumto aliquot circumstantiæ sortuito cum convenientia concurrissè* dicendum sit; namque id esse minus probabile. *Tertius*, ut videas, *quænam possibilitas magis realis sit*, eamque ipsam alteri præferendam judices. *Quartus*, ut *analogiam*, hinc usque observatam, sequaris, unde genus quoddam probabilitatis existit, maximi illud quidem usus, sed plures cautiones habens, quam quæ enarrari a nobis queant, eo diligentius ab Autore propositas, quo plus fraudis neglectis iis committitur præsertim in physicis. *Quintus*; ut observes, *ubi aliquid cum indole rerum & causis jam cognitis pugnet*, ita ut, causas illas per causas extraordinarias impeditas fuisse, dicendum sit, si illud, de quo queritur, evenire debuisset; nam id minus probabile est. Denique *sextus* fons est *convenientia hypothesis cum phenomenonis*. *Phenomenon* dicit Autor, quicquid possibili nexu causali cum hypothesis cohæret, ita ut tanquam *possibilis causa, effectus, medium, finis*, vel *signum* eorum, quæ in hypothesis sumuntur, spectari possit. Dividuntur autem phenomenonena in *nuda*, quæ tantum cum hypothesis nexu causali possibili continentur, & quatenus ita spectantur, & *harmonica*, quæ inter se ipsa quoque conspirant, ita ut ex aliis rationibus oriretur aliquid minus probabile, nisi ex una eademque hypothesis derivarentur. Phenomenorum *pondus* deinde accurate expenditur, & quomodo infirmari, qua ratione robur externum & accidentale nancisci, queant, nec non uti computari debeant, demonstratur, doceturque, quæ

fit natura & indoles *hypothefis fubfidiaria*, & quid ea effectum det, quantum aut adjuvanti afferat, aut infirmitatis conciliet hypothefi fubjectæ, difcernenda quidem ab eo, quod pars eft hypothefeos ipfius. Cæterum, cum quinque priores fontes ad fingulas res non magis applicari poffint, quam ad enuntiata generalia, quorum inde probabilitas in univerfum efficitur, & ex quibus poftea per legem fubfuntionis rurfus judicari queat de aliis propofitionibus, fintæ probabiles, nec ne, quod quidem genus enuntiatorum *præfumptiones* dicere folemus; tres omnino claffes probabilitatis Autor conftituit, *probabilitatem præfumptionis, convenientiæ phenomenorum, & mixtam*. Propterea præfumptiones ipfas ordine & fecundum claffes exhibet, & majoris comoditatis caufa, non repetens laureolam a fingendis fic temere novis vocabulis, nomine fuo quamque vocat, ut funt aliæ præfumptiones *raritatis, aliæ mirabilitatis, item non existentia, repugnantia, analogia, deficientis caufe, deficientium virium in data caufa, autoritatis, & quæ funt reliquæ*. Adhæc *collifionum* quoque tradit *regular*, ex quibus judicium fieri decernique poffit, fi pro duabus fententiis pugnantibus aliæ atque aliæ præfumptiones militent, atque pugnent ipfæ inter fe. Docetur item folide, ut genus quoddam *probabilitatis infignioris, aut immense*, affenfum animo extorqueat, pariatque *certitudinem*, quam vocant, *moralem* ex rationum, quæ pro fententia quadam afferri poffunt, cumulo, fingulis momento, quod pro fe quævis faciat, animum inclinantibus, junctæ vero vi ad fuas partes omnino trahentibus. Cujus generis cognitio vim majorem fepe infert animo, plusque effectum dat, quam ipfa demonftratio, propterea quod infirmitatis humanæ confeii judiciis noftris ipfi diffidimus, veremurque, ne quid in ratiocinando peccatum fit, atque adeo vis omnis demonftrationis pereat, quam perire fcimus per naturam demonftrationis, fi vel unica propofitio, aut fumpta fine ratione idonea, aut omnino falfa, irreperit. Ab ifto metu nos liberat & fecuros effe jubet genus illud probabilitatis,

litis, quod certitudinem moralem gignere diximus. Pinge enim, plura esse in eo peccata. Salva manent reliqua, vique satis magnam habere possunt ad assensum rationi consentaneum efficiendum, aut imperandum. Quid? quod fere in judiciis difficilioribus demonstratione ipsa ante non confidimus, quam, re sæpius aut eadem, aut pluribus viis, tentata, si ad idem conclusum pervenerimus, ob id ipsum probabile amplius non sit, erroris quidquam esse admissum in nectendis conclusionibus. Quamobrem multum discriminis intercedere contendit Autor inter propositionem *probabilem* & eam, *quæ probabilitatis via* cognita & confirmata sit, quoniam hæc certitudinem habere queat, cujus generis pleraque enuntiata in vita communi esse oporteat. Accedunt autem, ut supra dictum est, ad vim probabilitatis præter judicia ista, ut sic dicamus, theoretica momenta illa, quæ novum ei pondus addunt, & insunt in *nexu* rei cum *certis finibus*. Hic primum Autor necessitatem cognitionis probabilis confirmat, omninoque, carere ea posse mentem finitam, negat. Deinde docet ulterius, *quomodo rei probabili novum accedere pondus queat tum a nexu cum finibus prudentiæ*, si nimirum hæc sit unica, aut tutissima, via, qua incedas necesse sit, nisi voto tuo ipse excidere volueris, tum *a nexu cum obligatione legis*, si ex duabus rebus, quarum altera legi consentanea videatur, altera repugnans, eligendum sit id, quod magis probabile sit, cum neutram sequi, seu medium esse inter utramque, jam non detur. Satis *tuta* quoque *extra mentem* esse quædam genera, & certos gradus probabilitatis, idem contendit ac demonstrat, & quænam ea sint, accurate docet.

Verum, ne extra oleas vagemur, figamus pedem hic, quo delati sumus, dum viam sefellit ipsa rei suavitas in enarranda probabilitatis doctrina, ab Autore proposita, egregia illa sane, & ad usum eruditorum vitæque humanæ tandem accommodata. Quanquam, si quid in eo peccavimus, penitere ejus non magnopere nos debet. Plus enim & utilitatis & voluptatis spondere possumus Lectori, si opus ipsum perustrare voluerit, cujus tantum summa quædam capita per-

strin-

stringere visum fuit. Quod igitur ad alteram ejus partem attinet, *practicam* nimirum, rebus pulcherrimis magna-que ex parte novis æque refertam, quo inprimis egregius locus de *definitionibus*, nec non de *methodo*, referendus esse videtur, sufficiat in præsentī saltem titulos Capitum exhibere hoc, quo se excipiunt, ordine: Cap. I de *mor-bis intellectus*, Cap. II de *Experientia*, Cap. III de *defini-tionibus*, Cap. IV de *divisionibus*, Cap. V de *judicandis propo-sitionibus*, Cap. VI de *probationibus*, Cap. VII de *arte cogi-tandi ac methodo*, Cap. VIII de *probabilitate historica*, Cap. IX. de *interpretatione*. Agmen claudit rerum præcipuarum index.

*INSTITUTIONUM PHILOSOPHIÆ MECHANICÆ
experimentalis Specimen. Prælectio, habita ab JOANNE
POLENO V Cal Dec. MDCCXL, cum novum theatrum pro
experimentalī Philosophiā in Patavino Gymnasio
dedicaretur.*

Patavii, typis Seminarii, 1741, 4.

Plag. 6.

Ex ipso titulo haud obscure colligitur, prælectionem hanc a Cel. *Poleno* habitam loco Orationis inauguralis, cum munus docendi Philosophiam experimentalem, & experimenta instituendi, ipsi demandatum fuisset, constructo theatro publico, eodemque instrumentis necessariis instructo. Ad tria autem capita redeunt, de quibus hic agitur. Primo ostenditur, quomodo Philosophus semet ipsum aptum reddere debeat ad Philosophiam experimentalem utiliter tradendam. Explicata igitur experimentorum definitione, docet, quamnam operam dare debeat Physicæ ac Mathesi, quinam sint Autores, rem experimentalem illustrantes, quos consulere debet, quamnam exercitatione in operibus mechanicis opus habeat, & quamnam cura pro construendis machinis. Secundo loco tradit ea, quæ Philosopho in experimentis instituendis observanda sunt, ubi verba facit de ratione perquirendi modum & ordinem, ut recte ad scientiam comparandam experimenta unum post aliud digerantur, quæ in experimentis re ipsa instituendis sint attendenda, qua attentione observanda, quæ sese offerunt, & sermone perspicuo declaranda. Tertio denique Philosophum instruit, quomodo, experimentis jam confectis, inde colligere debeat, quæ ad Physicam atque Mathesin juvandam profunt. De singulis non minus erudite, quam solide, pro more suo, differit Cel. Au-tor, ut ideo prælectio hæc legi mereatur ab omnibus, qui ad Philo-sophiam experimentalem sive addiscendam, sive aliis tradendam, animum appellunt.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Octobris Anno MDCCXLVIII.

*FRANCISCI GODWINI, PRIMO LAN-
dauenfis, dein Herefordenfis, Epifcopi, de Præfulibus Angliæ
Commentarius, omnium Epifcoporum, nec non & Cardi-
nalium ejusdem gentis, nomina, tempora, feriem, atque
actiones, maxime memorabiles, ab ultima antiquitate re-
petita, complexus. Ad fidem monumentorum in Archi-
vis regis Lamethanis, &c. recognovit, plurimis in
locis, adjectis annotationibus, ad veritatem reduxit, &
perpetua demum ferie ad præfens usque Seculum conti-
nuavit, GUL. RICHARDSON, S. T. P. Coll.
Emman. Cant. Magifter, & Ecclef. Lin-
coln. Canonicus.*

Cantabrigiæ, typis Academicis excudebat Joseph. Bentham;
prostant venales apud J. & P. Knapton & Car. Bathurst
Londini, W. Thurlbourn Cantabrigiæ, & Jacobum Flet-
cher Oxoniæ, 1743, fol. maj.

Alph. 9 plag. 9½.

Ab antiquioribus inde temporibus Britannia Christi do-
ctrinam admisit, de qua non præter meritum pro-
nuntiavit Sabellicus, omnium provinciarum primam
Britanniam publicitus Christi nomen recepisse, ac inde
Dd dd titu-

titulum *Ecclesie primogenita* sibi non sine ratione vindicat. Id etiam est dicendum, ab omni ævo inter Britannos existisse viros, qui & doctrinæ puritatem conservare, & illam vitæ sanctitate ornare, strenue sunt annisi. Operæ igitur est pretium, notitiam habere illorum, per quos religio Christiana in Britannis maxime stetit; ex quibus cum præ aliis emineant Episcopi, horum, seriem contexere, ac res memoratu dignas, quantum per diuturnitatem temporis licuit, victuris chartis committere, visum est venerando admodum *Godwino* ante Seculum, & quod excurrit, beatis cœlitibus adscripto. Rudimentum operis patrio sermone comparuit A. 1610, cuius cum A. 1615 nova editio paranda esset, priorem non solum diligenter recognovit, verum etiam multa de novo addidit, ut hinc Catalogi Episcoporum perfectiores longe exhibeantur; sed illa tam mendose est exscripta, ut pro suo factu eam agnoscere fere non posset. Quare, ut huic malo mederetur, & simul amicorum adhortationibus morem gereret, opus hoc in Latinum convertit sermonem, omnemque industriam adhibuit, quo accuratius imprimeretur. Prodit editio A. 1616, 4, eandemque *Jacobo I*, Britannicæ Regi, inscripsit. Aliquando nuda tantum apposuit nomina, quoniam monumentorum defectu laborabat, de præsulibus sui temporis parcius locutus, ratus, illorum virtutes & scripta plura loqui, & ne, si prolixius in illis laudandis occuparetur, auram illorum captare judicaretur, vel, si non æque laudavisset, aut illorum actiones aliquas reprehendisset, illorum, vel sanguine conjutorum, atque amicorum, odium incurreret. Equidem faventibus eruditorum iudiciis exceptum est opus; ceusit tamen *Whartonus*, Vir doctissimus, ipsum magis de stili nitore, quam de rerum gestarum temporumque eertitudine, sollicitum, Autorum nomina, quos sequatur, non apposuisse, quin & sæpius data opera dissimulasse, in temporum rationibus designandis negligenter admodum versatum esse. Vid. Supplementa B. *Schmidii* ad Introd. in Histor. Eccles. *Sagittarii* Vol. II pag. 401, 402. Opus hoc, diu admodum neglectum, cum ad decus & gloriam Ecclesie Anglicanæ plurimum faceret, multo studio recognitum, & insignibus accessio-

sionibus locupletatum, *Gulielmus Richardsonus* iteratis typis
 excubendum curavit, ideinque munere & meritis illustrissi-
 mo Cantuariensium Præfuli, *Jeani Pottero*, dicavit. In Præfatio-
 ne multa in defensionem *Godwini* assert, defuisse ipsi, scribens,
 antiquiorum temporum monumenta, tabulas atque commenta-
 rios, in templis asservatos, temporum edacitate, vel bellorum
 civilium sævitia, fuisse absantos, & si quidem scriptores cir-
 cumspererit, incidisse in monachos, qui historias non ex rei
 veritate literis consignarint, sed, quicquid fando audi-
 verint, nullo judicio adhibito, in chartam conjecerint.
 Adhæc, multa ipsi dubia circa Chronologiam occurris-
 se, memorat, cum non omnes scriptores ab eodem termino
 anni primordia ducant. Ne igitur idem de præsentī
 editione dici possit, quod de superiori *Whartonus*, Rev. Editor
 Scriptorum testimonia, quorum fide narratio nititur, adjecit,
 & ne illis error aliquis irreperet, ipsos illos Scriptores evoluit.
 Textum quidem editionis anni 1616 est secutus, sed quædam ad-
 didit, immutavit, vel, quod ad ordinem, transposuit, quæ, ut ab
 reliquis dignosci possent, certis quibusdam indiciiis significa-
 vit. Rerum gestarum ordinem chronologicum in margine
 apposuit, quæ, ubi ab edito exemplari discrepat, asterisco nota-
 tur, ubi autem de novo adscribitur, pariter certo signo indica-
 tur. Errores, qui admissi erant, ut tolleret, tabulata sedium
 Episcopatum & commentarios in templis superstites consu-
 luit; viri etiam quidam eruditi liberaliter cum ipso multas ob-
 servationes communicarunt. Vitas Episcoporum, in quibus
Godwinus substituit, consignavit, illorumque seriem ad præsens
 usque ævum deduxit. Licet igitur doctissimus *Richardsonus*
 tantam, quantum potuit, diligentiam impenderit, quo opus
 hoc consummaret; non tamen, quæ ipsius est modestia, omni-
 bus id defectibus carere, pronuntiare audet. En verba ipsius:
*Quod elaboratum tibi offerimus, probe intelligo, quam sit muti-
 lum, & imperfectum, novis accessionibus & subsidiis, undique
 conquisitis, opus est, ut aliquando auctius & emendatius prodeat,
 fidem certe nostram & industriam non defuisse, experiendo senties.*

Præmittit *Godwinus* Dissertationem de prima Britannia ad

- fidem Christianam conversione. Petrum, Apostolum primum, Evangelium apud Britannos prædicasse, personatus Parsonius, Jesuita, adstruere conatus erat, quem refutat solide, docens, rectius id de Paulo dici posse, qui, dum Hispanias peteret,*
- Pag. 1 - 6. Britannos adierit, *Cap. I.* Neque hanc gloriam deberi *Josepho Arimathæensi, & Aristobulo, cujus Paulus meminit Rom. 7 - 12. XVI, 10, Cap. II.* Differit hinc *Cap. III de Claudia Rufina, femina Britannica præstantissima, ejusque marito, Rufo Pudente, equestri genere procreato, scriptoribus exteris, ipsi Paulo 2 Tim. IV, 21, dilaudatis, ad Christianam religionem conversis; Lucio item Rege, qui primus Regum Britannicæ nomen Christo dederit, & una cum conjugè, proceribus, ac tota gente, se sacris aquis conspergendum curarit. Tot vero tum temporis institutos fuisse Episcopos & Archiepiscopos, quot ante fuerint flamines & archiflamines, quorum hi in tota antiquitate sint ignoti, recte negat. Circumfertur Epistola Eleutherii P. R. ad Lucium, quam, quoniam multa habeat, quæ isti ætati non convenient, jure *νοθήας* postulat. *Cap. 20 - 26. IV* exponit fata, quibuscum religio Christiana conflictata est in Britannia. Non tantum perpeffa est a *Diocletiano* ac aliis tyrannis, quantum a Saxonibus, qui cum maximam regni partem sibi subjecissent, religionem Christianam ubique fere locorum suppresserunt, Christianis in Walliam Conubiamque se recipientibus, quanquam tamen illorum nonnulli alibi etiam superabant. Post *Gregorium* Pontifex *Augustinum* monachum cum 40 aliis eo misit, quo doctrinam salutarem Anglo-Saxonibus annuntiarent. Quoniam ab *Exelberto*, Cantii Rege, perquam benigne erant excepti, (qui & ipse non multo post Christianis se adjunxit,) & liberam prædicandi Evangelium potestatem obtinuerant, multis persuaserunt, ut, profana superstitione missa, Christi doctrinam & legem admitterent. Instituto huic urgendo tempus favebat. *Ethelbertus* in matrimonio habebat *Bertam, Chlotarii I, Francorum Regis, filiam, Christianæ religioni deditam, quæ sibi adjunctum habebat Luidbardum, Episcopum, & sacra una cum familiaribus suo extra urbem Cantabrigiensem obibat, quæ & ipsa mul-**
- tum

tum contulit, ut Rex benignius de Christiana religione sentiret, eidemque se tandem submitteret. *Augustinum Gregorius* Pag. 26-31.
 nominavit Archiepiscopum, qui, prosperis elatus succellibus, cum Christianos in Wallia suæ adjungere diœcesi niteretur, & ad Romanos ritus cogere vellet, hi reuuentes, ipsum adeo irritarunt, ut *Ethelbertum* & *Elfridum*, Northumbriæ Regem, aduersus ipsos excitarent, qui, armata manu in ipsorum terras ingredientibus, multa illorum millia neci dederunt, ut supplices veniam petere necesse habuerint. 31 - 35.

His de primordiis religionis Christianæ in Britannia prælibatis, de Archiepiscopis & Episcopis, & quidem hoc ordine, agit: 1) de Archiepiscopis *Cantuariensibus*, num. LXXXI; 2) de Episcopis *Londinensibus*, quorum XCIV numerantur; 3) de *Wintoniensibus*, num. LXXXVIII; 4) de *Eliensibus*, num. XLVIII; 5) de *Lincolniensibus*, num. LIII; 6) de *Coventriensibus* & *Lichfeldensibus*, num. LXXX; 7) de *Sarisburyensibus*, num. LV; 8) de *Batbonensibus* & *Wellensibus*, num. XLII; 9) de *Exoniensibus*, num. XLIX; 10) de *Norvicensibus*, num. LIII; 11) de *Wigorniensibus*, num. XCV; 12) de *Herefordensibus*, num. LXXXIII; 13) de *Cicestrensibus*, num. LXIII; 14) de *Roffensibus*, num. LXXXVIII; 15) de *Oxonienibus*, num. XIX; 16) de *Glocestriensibus*, num. XIX; 17) de *Petroburgensibus*, num. XVI; 18) de *Bristolienibus*, num. XXVIII; 19) de *Westmonasteriensibus*, num. I, Episcopatu post decessum primi antistitis rursus sublato; 20) de *Menevensibus*, num. CI; 21) de *Landavensibus*, num. LXXXI; 22) de *Bangorensibus*, num. LVII; 23) de *Asaphensibus*, num. XLIX; 24) de Archiepiscopis *Eboracensibus*, num. LXXVII; 25) de *Dunelmensibus* Episcopis, num. XLIX; 26) de *Carleolensibus*, num. XLVIII; 27) de *Cestrariensibus*, num. XX; 28) exhibetur Catalogus Pontificum & Cardinalium, qui Angli vel fuerunt, vel fuisse ab Historicis Angli perhibentur.

Jam pro more nostro quædam ex præstantissimo hoc Opere delibaturi, cum nimia fere copia nos circumstet, ex illorum tantum vitis nonnulla decerpemus, qui vel doctrina & vitæ sanctitate præ aliis eminuerunt, vel miram factorum vicissitudi-

nem sunt experti. *Dunstanus*, non optinæ famæ & vitæ homo, sanctitatem externam præ se ferens, ad dignitates ecclesiasticas promotus, multum resistit *Edwyno* Regi, id agenti serio, ne census monachorum nimium augetur; ab irato igitur Rege in exilium est missus, vel sponte abiit, ex quo non multo post ab *Edgavo*, qui fratri in regno successerat, revocatus, & tandem ad sedem Cantuariensem est euectus. *Anselmus*, Archiepiscopus, primus in Anglia legem tulit, ut conjugatis sacerdotia auferrentur, nec illorum quisquam in posterum sacro muneri initiaretur; inde factum, ut, qui in connubio vivebant, non solum muneribus suis expellerentur, verum etiam ipsorum opes arario addicerentur, ipsi & uxores fornicatores pronuntiarentur. Qua re cum multi ad incitas redigerentur, Rex, illorum sortem miseratus, Præfulem rogavit, ut ab rigore isto abstineret; sed, qua erat pervicacia *Anselmus*, nihil obtinere potuit. Decessit A. 1109. *Thomas Beckett* indolem, pervicaciam, contentiones cum Rege, eadem, & quæ illam sunt secuta, pluribus enarrat. *Simon Sudbary*, Archiepiscopus designatus A. 1375, vir doctus, sapiens, moderatus, multisque aliis virtutibus præcellens, coorta seditione populari, ad locum supplicii raptus d. 14 Jun. A. 1381, pluribus vulneribus confectus, capite est truncatus, quod deinde hastæ præligatum per vicos civitatis in ludibrium circumtulerunt, & tandem super pontem Londinensem suspenderunt. Sedato tumultu, una cum corpore honorifice est sepultum. *Thomas Arundel*, quo Wiclefitarum incremento obicem poneret, vetuit, ne Scripturæ Sacræ in linguam vernaculam converterentur, vel conversæ legerentur; cumque post angina, vel simili morbo, fauces prætringerentur, ut nec verba proferre, nec cibum capere, posset, id malum ipsi in pœnam inflictum esse, multi sunt interpretati. *Thomas Cranmerus*, tanquam legatus Regis in Germania versans, purioris doctrinæ semina concepit, matrimonio etiam bis innexus, post sedi Cantuariensi admotus, quod in divortium Regis cum *Catharina* consenserat, sacra sub *Henrico*, ejusque successore, *Eduardo VI*, emendaverat, *Maria* regni habenas tractante, rogo est impositus, in quo

vitam

vitam gloriose finit A. 1555, 21 Mart. *Guil. Laud*, vir doctus, qui in Academiam Oxoniensem multa beneficia contulit, cum Ecclesia Anglicana in partes scissa esset, rebus civilibus, quarum tamen peritus non erat, se immiscens, & nimio aliquando usus fervore, capite est truncatus d. 10 Jan. A. 1644. *Thomas Tenison*, moriturus, bis mille. libras in dotationem duorum Episcopatumum in coloniis Americanis conferendas legavit, defunctus d. 14 Dec. A. 1715. *Edmundus Bonerus*, fedi Londinensi præfectus d. 3 April A. 1540, regnante *Henrico*, primatum Pontificis reprobavit, & divortium Regis approbavit, in reformatione autem se seque præbuit, ut hinc in carcerem fuerit conjectus A. 1549. Sed, cum rerum summa ad *Mariam* devoluta esset, ipse, libertati & Episcopatu restitutus, tanta crudelitate in puriora sacra professos sævit, ut ille unus plures rogo commississe, quam reliqui omnes totius Angliæ Episcopi, dicatur. Hujus crudelitatis suæ, *Elisabetha* regnante, non aliam pœnam luit, quam quod Episcopatu fuerit dejectus, & carceri mancipatus, quod tamen ipsi in bonum cessit; tantum quippe odium populi sua crudelitate conslaverat, ut, si in publicum prodissset, periculum fuisset, ne lapidibus obrutus periisset. *Stephanus Gardinerius*, Wintoniensis Episcopus ab A. 1534, A. 1548 d. 30 Jun. ob dogmata religionis minus probata in carcerem est conjectus, biennio post, cum reformationem Ecclesiæ probare detrectaret, Episcopatu privatus, inque vinculis servatus est, quamdiu *Eduardus VI* regno præfuit. Sed vero, simul atque *Maria* regni habenas cepit, libertati & Episcopatu est restitutus, Angliæ etiam Cancellarius d. 23 Aug. A. 1553. renuntiatus. In emendate religionis assecras summo ferebatur odio, illorumque non solum plures flammis ustulandos tradidit, verum etiam in hoc omnibus ingenii nervis incubuit, ut *Elisabetham* e medio tolleret, dicens, frustra folia decuti, ramusciculos amputari, radicem hanc & hereticorum spem unicam excindendam, ac stirpem eradicandam, alias nihil eos acturos. Sed his conatibus ipsa oblititit *Maria*. *Robertus Grouthead*, Episcopus Lincolnienſis, cum tyrannis & avaritia curiæ Romanæ ad sum-

166, 167.

191, 192.

236, 237.

- mum fastigium deducta esset, per literas Pontificem acriter reprehendit, & publice pro concione ipsius fastum, avaritiam, ac tyrannideum, sexpenunero taxavit, Pontificemque *hereticum* & *anticristum* appellavit. *Thomas Wood*, durantibus turbis civilibus, aliquot annos in Italia est commoratus, sed paulo ante *Carolus* revocatum in patriam rediit. A. 1671 d. 2 Jul. Episcopus Lichfeldensis est constitutus, sed ob probrosum negligentiz exemplum, continuam non-residentiam, & omnissam penitus dioeceseos administrationem, munere suo est exutus. *Gilbertus Burnet*, exul in Belgio, in familiaritatem Principis Auriaci admissus, ea cum ipso communicavit, quæ ad libertatem populi Anglicani faciebant cummaxime, quem *Wilhelmus*, Rex factus, Episcopum Sarisburiensem constituit, sed, quoniam ingenio præservido erat, & rebus novis studebat, ipsius consilia non amplius expetiit. *Hugo Latimerus*, Episcopus Wigorniensis, omnia munia præconis Evangelici solcite implevit, & populum ad limpidos sacrarum literarum fontes adduxit, quod cum sibi per adversam Pontificiorum partem non liceret, A. 1539 Episcopatu se sponte abdicavit, nec tamen doctrinam Evangelii passum per Angliam disseminare intermisit; qua re factum est, ut in turrim Londinensem fuerit conjectus, in qua ad tempora usque *Eduardi VI* est detentus. Sed, *Maria* rerum potiente, una cum aliis veritatis Evangelicæ doctoribus A. 1555 d. 16 Octobr. vivus est combustus. *Joannes Prideaux*, magni nominis Theologus, Episcopus Wigorniensis, cum a partibus *Caroli* Regis staret, ab adversa factione omnibus beneficiis exutus, eo paupertatis devenit, ut ad familiam alendam suppellectilem domesticam & librariam vendere fuerit coactus. Diem obiit supremum A. 1650. *Franc. Aterbury*, Episcopus Roffensis, vir doctus, & scientiarum gloria inclutus, sed inquietus, & novarum rerum cupidus; quare in suprema curia læsæ majestatis reus peractus, munere suo est exactoratus, inque Galliam in exilium ire compulsus. Mortuus Parisiis A. 1732 d. 15 Febr. *Thomas Watson*, Episcopus Menevensis, criminis lunoniaci postulatus, cum illud diluere non posset, posteaquam
- Pag. 289-291.
- 327.
- 361.
- 468, 469.
- 472, 473.
- 541, 542.

quam varia tribunalia sollicitasset, dignitate sua est privatus A. 1705. *Thomas Woolsey*, obscuris ortus natalibus, sua industria, sagacitate, celeritate in consiliis & capiendis & expediendis, ac prudentia, id est consecutus, ut per varios honores ecclesiasticos ad eminentissimas dignitates fuerit evectus. - Primum fortunæ gradum fecit, regnante *Henrico VII*, cui fidem & industriam probaverat. Successoris ipsius, *Henrici VIII*, animum ita cepit, ut omnia apud ipsum valerent, & secundus a Rege esset. Hunc Pontifex purpura donavit; constitutus est Archiepiscopus Eboracensis, cui dignitati alii Episcopatus & beneficia ecclesiastica sunt adjuncta; porro declaratus est supremus Angliæ Cancellarius & Legatus Pontificis a latere. Sed ambitioni lux cum modum ponere haud sciret, Archiepiscopatu Toletano inhiavit, ipsamque sedem Pontificiam suis petiit votis, *Leone X* defuncto; quoniam vero hac in re, quod sperabat, *Carolus V* Imperatorem propitium non habebat, primus, ut Augusto ægre faceret, fuit, qui *Henrico* consilium de dimittenda *Catharina* suggereret. Cum vero negotium hoc in curia Romana lente procederet; Rex suspicatus, *Wolscum* in culpa esse, tanta in ipsum ira efferbuit, ut omnibus eum dignitatibus & facultatibus spoliaverit, imo ad perpetuos carceres condemnarit. Tandem Rex, animo reputans, se plus nimium invidorum criminationibus dedisse, ipsum sedi Eboracensi restituit; sed inimici ejus, metuentes, ne pristinam gratiam regiam recuperaret, ipsum læsæ majestatis insinularunt, eundemque ad causam dicendam Londinum captivum abduendum curarunt. Sed in itinere febris & dysenteria confectus, obiit d. 29 Nov. A. 1530. *Cuthbertus Tunstal*, vir omni doctrina & humana & divina egregie ornatus, adhuc vitæ sanctimonia conspicuus, primum Londinensis, inde Dunelmensis, Episcopus est constitutus. Sed, cum constans esset in religione Pontificia, regnante *Eduardo VI*, munere suo est privatus, inque turrim Londinensem d. 20 Dec. A. 1551 conjectus, unde, *Maria* solio admota, est expeditus; sed, cum, illa defuncta, jusjurandum, a suprema curia de primatu regio conceptum, præstare renueret, de novo dignitate sua est inultus

700 - 709

Pag. 755, 756.

772, 773.

A. 1559 mense Julio, inque libera custodia detentus, in qua ipso illo anno d. 18 Nov. vitæ finem fecit. *Jacobus Usber* locum invenit inter Episcopos Carleolenses. * Cum enim sæva tempestas res Reformatorum in Hibernia pæne prostravisset, multaque illorum millia neci data essent, ipse, fugam in Angliam capeffens, a Rege *Carolo* Episcopatu Carleolensi d. 16 Febr. A. 1641 est donatus, quo vitam cum dignitate tueri posset. Inter Pontifices, Anglia oriundos, primam nominat *Joannam* illam Anglicam, de qua dubitanter loquitur, ita tamen, ut illis plus deferat, qui, illam fedi Romanæ aliquando præfuisse, affirmant. Anneclitur *designatio* pecuniarum summæ, quam Archiepiscopi & Episcopi Angliæ Pontifici Romano pro pallio & primitiis solvere debuerunt; porro *Index* triplex, chronologicus scilicet Archiepiscoporum & Episcoporum Angliæ, alphabeticus prænominum, itemque cognominum, quibus si Index rerum memoria dignarum adjectus fuisset, id Lectoribus eo acceptius & majori usui fuisset. Opus hoc eximium multæ utilitati esse potest illis, qui viros illustres, qui Ecclesiam Anglicanam ad nostram usque memoriam ornarunt, propius noscere, illiusque statum animo suo subjicere, satagunt. A longo tempore regnum Britannicæ tributarium quasi Romano Pontifici, qui ei gravibus exactionibus molestus fuit, exstitit. Quod jugum cum excuteret *Henricus VIII*, cujus exemplum, si quis *Mariam* excipiat, sequentes Reges sunt imitati; Præsul Romanus, inique id ferens, multis modis id egit, ut illam in obsequium suum reduceret. Post extortæ sunt funestæ factiones Episcopaliū & Presbyterianorum, quæ cum mutuis contentionibus se conficerent, Britannia sæpe tristem mutationum theatrum fuit. Quæ huc spectant, arcanæ diversarum factionum molitiones, earundemque eventus, ex his vitis animadverti possunt. Optandum tantum esset, ut eadem omnes accuratione elaborari potuissent, illorum cumprimis, qui temporibus nostris propinquiores fuerunt, & simul catalogus scriptorum, ab ipsis editorum, subjunctus fuisset. Mendæ typographicæ subinde reurrunt; at chartæ & typorum nitor prorsus est eximius.

PRIN.

PRINCIPES DU DROIT NATUREL, &c.

id est,

ELEMENTA JURIS NATURALIS, AUTO-

re J. J. BURLAMAQUI, Status Consiliario, &
antea Prof. Jur. Nat. ac Civ. Genevæ.

Genevæ, apud Barrillotum & filium, 1747, 4.

Alph. 2 plag. 2.

Primum hic specimen, primam partem, doctrinæ numeris suis absolutæ de Jure naturæ ac gentium, publicæ lucè exponit. Ill. Autor, non ipse, sed is, qui voluit orbem eruditum hoc carere monumento, incertus, de reliquo, an reliquæ partes, ab Autore ipso elaboratæ, sint subsecuturæ. Elementa hæc in *Partes duas* sunt dispersita. *Partis prioris* hæc sunt *Capita*. *Capite primo* exponitur de natura hominis ad jus naturæ relata, ac de hominis intellectu, de evidentia rei & probabilitate, de hominis sensu, imaginatione, memoria, de intellectus humani perfectione, quæ in cognitione veritatis consistit, de ignorantia, de erroris triplici discrimine. Error enim est 1) juris & facti; 2) voluntarius & involuntarius; 3) essentialis & accidentalis. *Caput secundum* exponit de voluntate ac libertate. Id, quod appellatur *bonheur*, discernitur ab eo, quod appellatur *bien*. Edisseritur illud, quod instinctus, inclinatio, cupiditas præponderans, vocatur. Notio explicatur libertatis, ejusque usus, in judicio ad veri respectum relatus, ad rationem rerum evidentium comparatus, nec non ad boni & mali delectum faciens. Exercitium libertatis ad veritates non evidentes, & ad bona particularia, restringitur. Libertatem dari, exensione interiori comprobatur. Actiones dividuntur in voluntarias & involuntarias, liberas, necessarias, & coactas. Facultatum nostrarum edisseritur auxilium mutuum. Indicatur, quid sit ratio, quid sit virtus. Rationes diversitatis inorum exhibentur. Rationi ubique deferri posse imperium, traditur. *Capite tertio* ostenditur, hominum esse substantiam creatam, in quam cadat moderatio actionum liberarum moralis,

Pag. 15.

20.

24.

31.

37.

- Pag. 39. ralis, quæ ad rationem reddendam sit apta & adstricta. Imputabilitas ab imputatione secernitur. *Capite quarto* diversi naturæ humanæ status explicantur. Homo consideratur secundum conditionem primam, respectu Dei, ratione societatis, solitudinis, pacis bellique, bonorum telluris. Status adventitius familiaræ, matrimonii, imbecillitatis naturalis, dependentiæ & parentibus, proprietatis, status civilis) statuumque accessorium conditio, edisseritur. Deus noluit, nec potuit, intendere hominis ab omni morum regula vacuitatem. Desiderium felicitatis homini natura est insitum, a ratione prorsus inseparabile & indivulsum. Felicitatem hominis intendit providentia Dei. Amor sui nisi per sese vitiosus complectitur. Homo non nisi per rationis usum ad felicitatem suam pervenire potest. Ratio igitur est regula hominis primitiva moralis. Inde proficiscitur juris fundamentum. *Capite sexto* exhibentur regulæ generales de sui gubernatione & directione, nec non fundamenta obligationis, ex intimis rei visceribus deducta. Regula prima est: *Internoſce bona & mala*. Secunda est: *Vera hominis felicitas haud consistit in rebus, ad naturam & statum hominis haud congruentibus*. Regula tertia est: *Comparisonem insitue præsens inter & futurum*. Regula quarta est: *Non est expetendum bonum, quod affert malum majus*. Regula quinta est: *Tolera malum, cui annexum est bonum majus*. Regula sexta est: *Præfer bona excellentissima*. Regula septima est hæc: *In casibus obscuris possibile præferendum est eis, quæ fieri nequeunt, & verisimile eis, quæ sunt vero absimilia*. Octava est regula: *Bona, quæ sunt genuina, semper secundum veritatem habe ob oculos*. Debeo hoc facere, & sumi ad hoc faciendum obligatus, formulæ sunt loquendi tantundem valentes. Approbare actionem est idem ac cognoscere, nos eam effectui dare debere. De ligatione, vel obligatione, physica hic non agitur, sed de morali. Obligatio moralis est restrictio libertatis, quaquaversum patens per naturam, per rationem, quæ, actionem actione meliorem esse, indicat, & meliorem suadet. Obligatio eo robustior est & fortior, quo plura adsunt actionis scopo convenientis invitamenta. *Clar-
kijus*

kius collocavit obligationis naturam in convenientia & dis-
 convenientia actionum naturali. Si hæc notio luculente ex-
 ponitur, eam in Autoris sententiam resolvi posse, nemo am-
 biget. *Barbeiracius* aliique contendunt, obligationem esse
 voluntatem Dei, qui per legem refrænet hominis libertatem
 minus determinatam, siquidem ratio sit ipsa hominis vis & fa-
 cultas, quem haud deceat, sibi inet imponere obligationem, si-
 quidem ipse possit falli. *Damus* lubentes, voluntatem supe-
 rioris, a quo alius pendet, hunc ad actiones determinatas ob-
 ligare. At hæc obligatio vocatur externa. Ea autem, quæ
 est rationis, est interna & objectiva. Autor utramque con-
 jungit; non esse opponendam utramque, ostendit *P. II*
Cap. VI. Capite Partis prioris septimo disserit de jure, qua-
 tenus id de facultate, & de obligatione, ad illam congruente,
 accipitur. Potentia nuda moralis a jure differt. Approba-
 tio rationis ad jus spectat firmandum; potentia physica jus
 haud constituit. Potentia autem moralis a facultate morali
 haud differt. Fundamentum jurium hominis generale
 consistit in usu facultatum moralium, quæ ad hominis ve-
 ram salutem tendunt, & calamitates, quantum fieri potest,
 evitant. Jus & obligatio sunt notionæ relativæ. Jus haud
 datur citra obligationem, nec obligatio sine jure. Patri est
 jus educandi liberos, & liberos afficit obligatio suscipiendi
 educationem a patre. Obligatio incipit cum rationis initio,
 licet jam antea jure gaudeat pater ducendi liberos ad ipso-
 rum salutem. Jus est vel perfectum & cogens rigidumque, vel
 imperfectum minusque rigidum, quod ad cogendi modum
 haud quadrat. Necessitate urgente tantum mihi in alterius
 bona jus est, ut inde tantum sumam, quantum, ne peream,
 sufficit. Extra id necessitatis telum jure in ea gaudeo satis
 imperfecto, ac precibus nitente, nec repulsam transilientem.
 Juribus aliis legitime licet renuntiare, aliis non licet. Hæc
 enim nobiscum naturaliter jugata sunt. Jus, quod cuique est
 in personam suam suasque actiones, vocatur *libertas*; jus in
 ea, quæ cuique sunt propria, vocatur *proprietas*, aut *domi-
 nium*; jus in personas & actiones aliorum dicitur *imperium*,

Pag. 72.

79.

81.

84.

- Pag. 86. seu autoritas: jus in res, alii proprias, est multiplex. *Capite octavo* exponitur generatim de lege. Eam conitatur status, quo quis a domino suo pendet. Substantia enim, a nemine pendens, nullius imperio obnoxia, sequitur nullas leges, sed rationi suæ agit convenienter. Lex, hoc iudice, est regula, per eum, qui societatis est dominus supremus, eis, qui ipsi parere debent, præscripta ad faciendum hoc, vel illud, immo etiam vitandum, quod illi est oppositum. Regula complectitur præterea consilium, mandatum, iustumque, ad breviorum moram extensum. Regulam reddunt commendabilem universalitas & perpetuitas. *Capus nonum* jus præcipiendi, vetandi, legesque ferendi, excutit. *Capite decimo* exponitur de fine legum, notis earum distinctivis, ac differentia haud una. *Undecimum* de moralitate actionum humanarum est inscriptum, ac ea potissimum tradit, quæ ad distinguendas hominum actiones sunt referenda. Actiones enim liberæ possunt spectari qua præceptæ, vetitæ, permissæ; qua iustæ & iniustæ, seu bonæ ac malæ, immo qua *indifferentes*. Actiones iustas singulas esse æqualiter iustas, iniustas vero magis minusve esse iniustas, contendit. Hæc ad *Partem priorem* dicta sunt.
- In *posteriori* ea accommodantur ad Jurisprudentiam naturalem, quæ *priori Parte* fuerunt enarrata. Dissertitur enim nunc de legibus naturæ. *Capite primo*, quid sit lex naturæ, eamque dari, docetur. Præmittitur, ne quis de hac lege, quatenus ipsa datur, dubitet, compages argumentorum, quibus, Deum existere, solide evincere solemus. Primum vulgo a *contingentia rerum mundi* desumitur. Secundum in eo positum est, quod, motor primus exsisteret & existat, necesse est.
147. Tertium desumitur a fine, ordine, & pulchritudine, universalitatis rerum. Eorum sententiæ, qui, mundum casu cæco exsistisse, vel sempiternum fuisse, somniant, profligantur. His præmissis, Deo esse jus prædefiniendi ac præscribendi hominibus leges, ostenditur. Ex eo certe ejusdem potentia, sapientia, & bonitas, elucet. Deum voluisse, nos legibus suis convenienter agere, docetur. Obligationem tamen internam
163. Autor cum divina & externa conjungit. *Capite tertio* disse-

rit de adminiculis, quibus discernimus iustum ab injusto, & quorum vestigia inter populos maxime feros & immanuetos deprehendimus. Statum hominis naturalem ab ejus statu ob-
 brutefcente dignoscere oportet. Rariora enim dantur generis humani monstra. Adminicula illa consistunt exemplis & ratione. Hæc enim superior & excellentior est instinctu naturali, principia detegit, ac inde format conclusiones, & ad eventa singula attemperari potest. *Capite quarto* exhibentur principia, unde interventu rationis possumus leges deducere naturales. Homo ad notitiam harum nequit pervenire, nisi perpendendo suam naturam, conformationem, & statum. Inde triplex hominis proficitur conditio. Religio tradit principium legum naturalium, in officiis erga Deum sitarum. Amor nostri aliud subministrat principium legum naturalium, officia, quæ nobismet debemus, tradentium. Homo spectari potest potro, qua pars & sodalis cœtus ac societatis. Hæc societas ab hominis natura haud est aliena, sed potius est necessaria, homini conducibilis, ac perfectioni ejus apta. Inde oritur principium vitæ socialis. Ex hoc principio emanant leges hæ: *Bonum commune obtinet principatum officiorum; socialis vitæ amor debet esse universalis; observanda est æqualitas naturalis; cole & serva benevolentiam quoque erga inimicos.* Unde efficitur, vindicias sui esse permittas, non vero ultionem. Dijudicat deinde Autor complexum Jurisprudentiæ *Puffendorffianum*, ratus, criticam sibi nimium summisisse virgulam contra illum. Exhibet vincula & collisiones officiorum nostrorum. Addit jus naturæ, quod in permissione consistit, ac jus naturæ dividit in *primitivum* ac *secundarium*. *Capite quinto* tradit legum naturalium patefactionem divinam, proprias notas, ac obligationem, ex eis emanantem. *Capite sexto* ad jus gentium progreditur exponendum, docens modum, quo societates coalescunt civiles; monens, statu civili naturalem non destrui, sed perfectiorem reddi; tradens juris gentium naturam, certitudinem, principium generale; dividens illud jus in hypothetice necessarium & conventionale. *Capite septimo* quaestionem tractat, an detur moralitas actionibus inhærens, quæ sit

Pag. 167.

169.

172.

174.

178.

180.

186.

192.

197.

203.

205.

218.

226.

- fit ratione cogitandi prior legibus naturalibus, nec, ut legislatorem præmittat, necessum habeat. Dissensiones Philosophorum succincte commemorat. Fontes, e quibus quæstio propo-
 sita sit dijudicanda, recenset. Tres regulas actionum humanarum morales exhibet, quæ sunt sensio moralis, ratio, ac Dei præscriptum. Has regulas conjuncte sumendas esse, docet, ratus, regulam omnem per sese vi gaudere obligandi, & rationem per sese parem esse & idoneam ad obligationis pondus homini imponendum. Respondet ad objectionem, quæ dicitur, hominem dici haud posse se ipsum obligare. Addit tandem & hoc, complexus moralium doctrinarum perfecti fulcrum esse religionem.
238. Respondet ad objectionem, quæ dicitur, hominem dici haud posse se ipsum obligare. Addit tandem & hoc, complexus moralium doctrinarum perfecti fulcrum esse religionem.
248. *Capite octavo* id, quod in eo argumento videtur esse obscurum & incertum, luce majori impertit, &, quantum interfit inter iusta, utilia, honesta, ordinata, & decora, ac quomodo illa naturali cohzreant nexu, docet. An actionis justitia a voluntate Dei, nec aliunde, sit deducenda, quærit. *Capite nono* agit de legum naturalium ad actiones humanas attemptatione, ac de conscientia secundum varias divisiones ejusdem disputat. Ad merita & demerita actionum humanarum, earumque imputationem expendendam, sese accingit *Capite decimo*. *Capite undecimo* suscipit tractationem de horum principiorum ad diversas actionum humanarum species conformatione, ut, quomodo illæ sint quibuscunque imputandæ, intelligatur. Disputat inter hæc de eis, qui usu rationis vacant, de factis per ebrietatem, de eis, quæ fieri nequeunt, de occasionis defectu, de naturalium qualitatum speciebus, de eventis per causas externas exortis, de eo, quod fit per ignorantiam, errorem, indolem congenitam, cupiditatem præponderantem, coactionem; de causarum moralium genere triplici, ac argumentis affinis. *Capite duodecimo* ipsi res est cum auctoritate ac sanctione legum naturalium, nec non cum bonis malisque, quæ ex virtute & vitio proficisci & progigni solent. Sunt, qui inonent, bona ac mala, tum fortunæ, tum naturæ, inæqualiter, nec pro meritis hominum, esse distributa; mala per injustitiam admitta redundare æque ad innocentes ac ad
- cri-

criminosos; virtutem sæpius persecutionis tolerandæ esse conciliatricem, prouti *Aristidis* exemplum doceat. Haud inficiatur Noster, prudentiam humanam hisce inconvenientiis tollendis esse imparē. Et eam ob causam *Capite XIII immortalitatem animarum* extra dubitationem collocat, illamque inserit sanctionibus legum naturalium. Hæc tractatio omnino, dum est maximi momenti, solide sat's fuit expedita. Consentiant in hanc doctrinam gentes moratiores. Eum vero consensum Noster non posuit primo, sed ultimo, loco, ne existimēs, in eo cardinem veri argumentorum, quibus immortalitas animarum comprobatur. Ostendit tandem *Capite decimo quarto*, argumenta allata, ex natura animarum, ex voluntate & perfectione Dei, desumpta, ad usum vitæ satis valere. Pondus & gradum veritatis addit argumentis allatis doctrina divinitus patefacta. Proponit tamen Ill. Autor dogmata, immortalitati animarum contraria, ut ex inconvenientia eorum, ad statum hominis relata, clarius patefcat, doctrinam, quæ immortalitatem animarum humanarum pro certa, vel probabili, reputat, nobis esse dignam, & congruentem. Nisi fallimur, ex hac libri epitome satis superque intelligi potest, quantum bonæ frugis & soliditatis ille compiectatur.

Pag. 315.

335.

342.

CODIX LEGUM SUEVICARUM, RECEPTUS
& approbatus in Comitibus Stockholmensibus anni 1734, ex
Suecico sermone in Latinum versus a CHRISTIANO
KOENIG, Westmanniæ ac Magn. Cuprimont.
Judice provinciali.

Holmiæ, typis Petr. Jær. Nyström, 1743, 4-

Alph. 2 plag. 20.

Cum Jura Romana, quamvis obscura sepe, parumque disposita, tanto probata plausu fuerint, ut plures quoque gentes, quasi ex fonte limpidissimo, multa hauserint inde, ac domesticis accommodaverint constitutionibus; recte omnino Editor politissimus, operæ se facturum esse pretium, credidit, si

Ff ff

emen.

emendatum legum Suecicarum Codicem, iusto ordine, mira-
 que perspicuitate, commendabilem, civitate Latina donaret,
 adeoque exteros etiam de singulari nationis suæ in ferendis
 legibus prudentiâ redderet certiores. Duos hoc ipso labore
 vitare scopulos studuit; alterum, ne, verbis nimium inhærendo,
 obscurum ageret interpretem; alterum, ne liberiore stilo vel
 adornare librum commentarium, vel aliena proferre,
 videretur. Omnem igitur lapidem movit, cum ut lectores
 sine difficultatibus legislatoris mentem perciperent, tum ut La-
 tinæ linguæ elegantiam ipse pro viribus exprimeret; quo consi-
 lio nonnulla, præsertim in domesticis & æconomicis rebus,
 nunc supplenda aliquali descriptione, nunc in compendium
 redigenda, fuerunt. Ipsum Opus Præfatione superbit, a Re-
 gia Majestate, regniq; Proceribus, præmissa, in qua brevis le-
 gum Suecicarum historia exhibetur. Antiquissimæ leges Sue-
 corum dicuntur illæ, quæ sub imperio *Inglicorum* valuerunt.
 Ex Asia illi jam ante natum Servatorem in hoc regnum ve-
 nerunt, interque eos regnantes novissimus, *Ingialdur*, pluri-
 morum Regulorum ditionibus Upsaliensi, vel Suecico, impe-
 rio adjectis, de legibus maxime sollicitus fuit, quibus omnes
 generatim tenerentur. Eam in rem opera utebatur *Vigero Spa*,
 cognomine Sapientis, illique mandata dabat, ut in unum cor-
 pus redigeret leges, quæ deinceps *Vigero* sectiones appellatæ
 fuerunt. Inserviebat postmodo hæc ipsa collectio concin-
 nandis legibus Uplandicis, quæ a *Birgero* conscriptæ, & a Re-
 ge confirmatæ, recipiebantur. Seculo quidem XIV Rex *Ma-
 gnus Erici* diversas hæc diversarum regionum] leges nova
 recensere industria volebat; at successu destituebatur consi-
 lium, cum incredibiles Clerici Pontificii difficultates afferrent,
 donec populus universus quereretur, antiquarum legum exem-
 pla, quæ partim Runicis, partim usitatis tum, literis ligno tra-
 bibusque iactæ, & catenis in templis, aliisque ædibus, tam
 publicis, quam privatis, affixæ, servabantur, adeo inter se dis-
 crepare, ut non possit non summa inde oriri confusio. Qua
 causa motus *Christophorus*, Rex, A. 1442, omnes leges uno
 junxit volumine, & pro temporis illius conditione disposuit.

Atque

Atque hoc ipsum Juris Suecici corpus, a *Carolo IX* A. 1608 iterum confirmatum, *Carolus XI* A. 1686, sequentesque Reges, *Carolus XII* & *Fridericus I*, qui jam regni sceptrum tenet felicissime, ad majorem semper perfectionis gradum evahere studuerunt. Quod ad materialium ordinem attinet, certis titulis primum *de jure matrimonii*; postea *de jure hereditatis*; deinde *de jure agrario*; nec minus *de jure edificandi*; tum *de jure mercandi*; post *de criminibus*; inde *de pena*; porro *de executione*; denique *de actionibus*, necessaria sancita fuerunt, quibus accessit Index rerum, diligenter confectus, una cum explicatione formularum juridicarum, quæ in hac doctissimi *Kænigii* versione occurrunt.

OPERE DEL DOTTORE EUSTACHIO MANSFREDI, Tomo quinto, che contiene gli Elementi della Chronologia, &c.

id est,

OPERA DOCTORIS EUSTACHII MANSFREDI.
Tomo quintus, ad Chronologiam faciens, cum diversis, ad
Calendarium Romanum spectantibus, scriptis.
Opus posthumum.

Bononiæ, e typographeo Lælii a Vulpe, 1744. 4.
Alph. 2.

Autoris, cujus obitum alias significavimus, ea adhuc est in orbe erudito gloria, ut opus hoc posthumum non minori plausu fuerit exceptum, quam ea scripta, quæ *Mansfredius* vivens & adhuc spirans foras dedit. Editor hoc Volumen Illustriss. Comiti *Francisco Algarotti* inscripsit atque consecravit. Divisum id est in tres Partes. Prima elementa chronologicæ artis complectitur. Exponitur in eis de annorum mensumque forma multiplici, eorumque mutua comparatione, de Calendario ecclesiastico, cyclis Indictionum, ac

Ff ff 2

epo

- epocharum varietate. *Parte secunda* differitur de mutua præcipuarum epocharum jugatione. Annum *Julianum* 283 conjungit Autor cum anno epochæ *Alexandri Magni* 562, a 25 Jun. inchoando, ac epochæ *Nabonassaræ* anno 986. Epocham hanc epocha *Alexandri* statuit priorem annis Ægyptiis, seu 365 dierum annis sine intercalatione, 424. Annum Ægyptinum *Nabonassaræum* incipit a 23 Augusti. *Dionysii* Astronomi observationem cœlestem in subsidium vocat, qua id ipsum comprobatur. De anno, quo decessit *Alexander Magnus*, non consentiunt inter se Chronologi. Referunt Historici, ipsum decessisse anno Olympiadis 114 primo, qui cœperit ætate anni 342, natum Jesum antecedentis. *Ælianus* obitum illum affigit mensis Targelionis Attici diei sexto, qui in primum ver incidit. *Plutarchus* morbi dies, quibus mox *Alexander* succubuit, collocat omnes in mensem Defius Macedonicum, ipsumque obitus diem definit 28 ejusdem mensis diem. Obit itaque *Alexander* exeunte anno primo Olympiadis 114, hoc est, verno tempore anni 323 ante C. N.
107. Epocham *Dionysii* Astronomi *Mansfredus* figit in anno 284 A. C. N. quo ad 12 Octob. effluxerint jam anni 12½ *Ptolemæi Philadelphi* regnantis. Periodi Calippicæ initium declarat prius fuisse anno primo epochæ *Alexandri Magni* sex annis, ideoque incidere in annum 330 ante C. N.
109. *Ptolemæi* observationes, ex aliis desumptæ, hic denuo sunt fundamenti loco. Epochas Syro-Macedonum, seu Syrorum, seu Chaldæorum, geminas constituit. Æra Seleucidarum inchoatur annis 12 post obitum *Alexandri*, ac concurrit cum æræ Christianæ initio, emensa jam anno 312. Anni ab *Alexandro Magno* supputandi sunt Ægyptiaci, ac primordium a mense Thoth capiunt, seu a 12 Nov. Annus vero primus Seleucidarum incipit ab æquinoctio autumnali, seu fine Septembris. Annus *Julianus* incipit a primo Octobris, qui tunc respondit primo diei mensis Ebræorum Tifri. Ex *Albategnio* depromptæ observationes id fere extra dubium figunt. Epocham Syro-Macedonum Chaldaica antiquior est annorum a N. C. initio supputandorum intervallo, &
- quidem

quidem annis 311. Observationes, a *Ptolemaeo* commemoratae, id ipsum confirmant. *Æra Hispanica* Christianam vulgarem præcurrit annis 385. *Ætiaca* annis 30, *Antiochena, Casarianam* appellant, annis 49, *Diocletiana*, qua Christiani Alexandrini fuerunt usi, incidit in annum nati Christi 284, initiumque sumit a 17 Sept. *Coptica* incidit in annum 303, ac in Martio mense inchoatur, vulgo *Æra Martyrum* dicta, siquidem ab edicto adversum Christianos proposito capit initium. *Æra Constantinopolitana* a Byzantio in Constantinopolin converso incipit, encœniisque urbis, quæ in annum Christi 330 incidunt. Non vacat nobis repetere epochas Muhammedanorum, Persarum, Hebræorum. Epochas minoris momenti recenset Autor, vix unica excepta, quibus suo loco sua quoque est utilitas. Præcipue habet Canonis *Ptolemaici* rationem, quem observationibus astronomicis, in *Almagesto Ptolemaei* enumeratis, comprobatum esse, contendit *Mansfredius*. Anni, in Canone adhibiti, sunt *Ægyptiaci*, sine bissextilibus, a primo mensis Thoth cœpti. Qui per annum integrum haud regnarunt Reges, in Canone illo sunt omisi, ac tempus, quo illi rebus præferunt, successoribus fuit contributum. Eam ob causam *Galba, Orbo, & Vitellius*, in Canone haud commemorantur. In anno obitus *Traiani* erravit *Ptolemaeus*, eo quod annum 439 ab excessu *Alexandri* putavit fuisse *Traiani* mortualem. *Trajanus* certe decessit ad 10 Aug. anni Christiani 117, cum ipso 15 Jul. jam cepisset annus ab obitu *Alexandri* 441. In *Almagesta Ptolemaeus* haud secus supputavit. At id Canonem ipsum haud turbat. Qua autem ratione *Ptolemaeus* in eum incidit errorem, illud subtiliter iudagavit *P. Valsæcchi* in *Diff. de Initio Alexandri Severi Cap. 14.* *Ptolemaeus Alexandro Magno* post *Darii* regnum tribuit annos regni 8, *Philippo, Alexandri* successori, 7, at filio *Alexandri, Alexandro Ageo*, 12. Huic postponit *Ptolemaeus Lagiden*, & huic annos 20 assignat. At vero *Ægus* ille per *Cassandrum* cecidit anno æræ *Alexandri* 14. Voluit *Ptolemaeus* coherere annos *Ægi* cum annis *Ptolemaei* regis, sine socio regnum tractantis. Numerum igitur annoꝝum *Ægi* ita auxit, quemadmodum id fili

Pag. 117.

119.

153.

155.

157.

Pag. 160.

164.

169.

170.

chronologiei ratio flagitabat. Omittimus alias *Manfredii* ad Canonem *Ptolemaicum* observationes. Dissertit idem de veteris *Aegypti* Regibus, eorumque chronologia. Subjungit porro huc Historiam sacrae Vet. Test. cum epochis praesentis copulationem. Adhibet eo sine hanc methodum. Ex quo *Cyrus* in *Babylonia* regnare cepit, 70 anni exulium *Judaeorum* desiderant, ac *Judaeis* facultas remigrandi in *Palaeistinam* facta. Initium exilii incidit, teste *Jeremia*, in quartum *Josakimi* annum, seu annum ante C. N. 606. Inde Epocharum vincula neru sunt satis facilia. Chronologicam tractationem singulares quidam libelli ac epistolae excipiunt. His ex parte praefixa est inscriptio *Questionum de recta Pascha indictione*. Fuit in eo *Manfredius*, ut modum, quo Calendarium *Gregorianum* corrigi, vel novum substitui, posset, inveniret. Nam Ecclesia, astronomicarum rationum posthabita subtilitate, per cyclos, sive periodos, novilunia in orbem restituentes, definire consuevit adhuc inter Pontificios. Nec excogitari potest cyclos, qui motibus stellarum caelestibus ad amissum respondeat. Dant id ipsum & fatentur Canones *Gregoriani*. Ecclesiastica paschatis constitutio in his duobus momentis versatur. Unum est, ut Pascha eo die dominico celebretur, qui XIV lunam primi mensis proxime sequitur; alterum, ut mensis ille primus existimetur, cujus luna XIV vel in ipsa diem verui æquinoctii ecclesiastici, duodecimo Calendas Aprilis affixi, incidit, vel ab hoc prima succedit. Non una hinc oritur dubitatio, quæ nisi dirimatur, nec de *Gregorianis* Epactis, nec univérse de ullius Cycli cum lunaribus illis temporibus consensu, aut dissensu, iudicium fieri potest. Constituendum est utique id certissimum temporis punctum, unde dici initium deduci debet. Sunt, qui putant, dies ecclesiasticos a vespera primordium capere. Queritur porro, a quonam a meridie, a quonam horizonte, phases lunæ sint deducendæ. Nosler ad a meridiem Romæ vult respici; occasum vero solis atque ortum in Romano figit horizonte. Queritur, quid vocabulo *quarta decima luna* significetur, & quomodo dies ad positum lunæ

lunæ in cælo definiti, ac cum civili die, qui ex Cyclo est XIV, comparari, ipsoque de cyclo iudicium ferri, queat. Discrepant hic Mathematici *Gregoriani* a reliquis Italicis. Ne quidem ex Catholicæ Ecclesiæ sensu constat, quænam sit decima quarta luna, & quomodo Cyclo sit recte constituendus. Difficultates omnes exponit *Manfredius*, & modum, quo eis mederi liceat, addit, salva Ecclesiæ suæ autoritate. Proponit annorum secularium Epactas in tabula secundum diversas Autorum methodos ex anno Christi 1700 ad 5000. Succedit ejusdem methodus magis propria, qua lunationes ecclesiasticæ ad astronomicas congruant. Eam excipit *Epistola ad Vtrum Clar. Dominicum Quartaionium, qua Anonymi Assertiones XVI pro reformatione Calendarii, ab illo impugnata, vindicantur.* Subjicitur *Judicium de opere paschali Abbatis Jacobi Bettazzi da Prato, vulgato Florentiæ A. 1733;* nec non Index in *Tomum* hunc Operum *Manfredi* quintum. Oppido multa hic solide edisserantur, quæ ad emendationem Calendarii *Gregoriani* sunt accommodata.

Pag. 179

228

I. EULERI OPUSCULA VARII ARGUMENTI.

Berolini, sumptibus A. Haude & J. C. Speneri, 1746, 4.

Alph. 1 plag. 15, Tabb. æn. 6.

Collectio hæc est sex minorum scriptorum Celeb. *Euleri*, nondum antea editorum, omnibus rei mathematicæ cultoribus procul dubio gratissima. Primum continet *solutionem generalem Problematis de motu corporum, tubis mobilibus inclusorum.* Argumentum hocce ad partem Mechanicæ, adhuc parum excultam, huc usque, pertinet. Soli vadam tentarunt Cel. *Jo. Bernoullius* & *Clairautus*; quorum ille descensum corporis super plano inclinato, secundum directionem horizontalem mobili, hic vero motum corporis unius pluriumve in tubo, circa axem fixum mobili, consideravit. Eo nimirum res redit: si corpus moveatur in linea quavis, pressionem exercet in singulis ejus punctis, quæ, quamdiu

diu linea est immobilis. (ut in Mechanica vulgo ponitur,) continuo destruitur. Si vero linea ipsa ponatur mobilis, tum pressio hæc effectum exeret, lineaque actu movebitur, ac inde ipsius corporis motus quoque variabitur. Potest autem linea illa, in superficie mobili existens, commode concipi ut tubus, cui includitur corpus ita, ut aliter, quam secundum ejus directionem, moveri nequeat. Hoc itaque modo Problema ita potest generatim concipi: Dato tubo cujuscuque figuræ, quomocumque mobili, & corporibus quibusvis ei inclusis, quæ cum motu insito moveri cœperint, tum a potentiis continuo sollicitentur, determinare ad quodvis tempus tam situm tubi cum corporibus, quam singulorum motum, & pressionem corporum in latera tubi. Ne autem solutio ejus vim, si non ingenii, attauen calculi, superet, ideo certis limitibus includendum est. Primo itaque tubus assumitur duplici curvatura non præditus; corpora spectantur saltem ut puncta, seu ad minimum singulæ eorum partes æquali motu secundum eandem directionem ferri ponuntur; numerus eorum in tubo recto statuitur quivis, at in curvo tantum sumitur unicuique; potentia vero generatim esse possunt quævis. Ratione autem motus ipsius tubi tres distinguuntur casus: primus, si tubus motu sibi semper parallelo sit mobilis; secundus, si circa axem fixum gyrare possit; tertius, si liberrime quaqua-versum moveri queat. Primum ad casum spectat solutio *Bernoulliana*, ad secundum *Clairaultiana*, tertium difficillimum Cel. Autor primus hic attingit. Ante omnia *Sectio I* totius materię principia fundamenti loco ponit. Distincte igitur explicat, atque ad mensuras certas reducit, ideas massæ, vis motricis & acceleratricis, celeritatis, temporis, ut & doctrinam de motu puncti libero rectilineo, curvilineoque libero & non libero, & tandem de motu corporis, sibi semper parallele mobilis. His positis, primo tubum considerat rectum, ad horizontem inclinatum, & quidem in directione horizontali mobilem, cum incluso corpore unico. Ut specimen demus methodi, qua Cel. Autor in hujusmodi Problematibus utitur, casus hujus analysin exhibebimus, e qua dein etiam de reli-

Pag. 7.

quis

quis difficilioribus quodammodo idea formari potest. Con-
cipiatur itaque, post tempus t corpus in tubo delapsum esse
spatio x , planum vero inclinatum cum tubo progressum esse
in horizontali spatio s ; unde tempusculo proximo celeritas
corporis in tubo erit $= dx : dt$, plani autem $= ds : dt$.
Patet vero, motum tubi esse unicum, corporis vero duplicem,
tam proprium, quam communem cum tubo. Cum jam, per
primas motus leges, vis motrix definiri possit ex massa, spa-
tio, & tempore; positis corporis & tubi massis, per pondera
sua expressis, A & M , erit vis, qua corpus in directione
tubi sollicitabitur, $= 2Addx : dt^2$; vis, qua in directione
horizontali, $= 2Adds : dt^2$; vis, qua tubus in eadem dire-
ctione, $= 2Mds : dt^2$. Hæ igitur sunt tres vires, ad mo-
tum corporis & tubi producendum requisitæ. Comparandæ
ergo cum iis, quibus utrumque re vera sollicitatur. Præter
vires externas, hæc ante omnia occurrit pressio, qua corpus tu-
bum urget, & vice versa tantundem ab eo urgetur. Quæ, et-
fi adhuc incognita, tamen statim in computum ducatur. Di-
catur ergo pressio hæc, in tubum normalis, $= P$, inclinatio
tubi ad horizontem $= i$; eritque vis, a pressione secundum
directionem horizontalem resultans, qua sollicitatur tubus,
 $= P \cdot \sin. i$; vis, qua ex ea secundum directionem tubi sollici-
tabitur corpus $= - P \cdot \cos. i : \sin. i$; qua idem secundum di-
rectionem horizontalem, $= - P : \sin. i$. Jam, si nec tu-
bus, nec corpus, ulla vi externa sollicitentur; tum, com-
paratis tribus hæc viribus cum prioribus, statim habebuntur
æquationes, motum utriusque definientes; unde patet, fore
utrumque uniformem, quod & facile a priori colligitur. Po-
natur nunc, corpus gravitate naturali sollicitari, (qui est casus
Jo. Bernoullii;) sitque pondus ejus $= A$ (ut diximus); unde
vis exinde oriunda in directione tubi $= A : \sin. i$, in hori-
zontali $= A \cdot \cos. i : \sin. i$. Quare nunc corpus urgetur in
directione tubi vi $A - \frac{P \cdot \cos. i}{\sin. i}$, quæ per præc.
 $= 2Addx : dt^2$; in directione horizontali vi $\frac{A \cdot \cos. i - P}{\sin. i}$,

quæ = $zAddr : dt^2$; tubus autem sollicitabatur secundum horizontem vi $P. \sin. i$, quæ adeo = $zMddr : dt^2$. Ex his invenitur $P = \frac{AM. \cos. i}{M + A. \cos. i} z$; quo valore substituto, peracta-

que integratione, habebitur $x = \frac{(A+M) \sin. i}{4(M+A. \sin. i^2)}$, & $t =$

$\frac{A \sin. i. \cos. i}{4(M+A. \sin. i^2)}$. Unde per compositionem motus facile quoque noscitur is, quem corpus vere habet, adeoque omnia, solutionem Problematis absolutiva, sunt in proutu. Ceterum, principium conservationis virium vivarum etiam hic locum habere, ostendit Autor. Problema idem porro solvit, si tubus non in directione horizontali, sed in alia quavis, sit sibi parallele mobilis. Plura etiam de iu corpora tubo inclusa assumit. Unde generatim patet, si tubus sit rectilineus, motus tubi & corporum semper esse uniformiter acceleratos, & principium conservationis virium vivarum semper valere. Pergit jam ad tubum curvilineum cum corpore incluso, simili- que modo negotium conficit. Hinc & definit oscillationem corporis in curva, secundum horizontem libere mobili, ipsamque curvam, ad tautochronisimum hoc modo idoneam. Casum alterum, quo tubus ponitur circa axem fixum mobilis, tractat *Sectio II*. Primo perspicue exponit principia motus rotatorii; docet, quomodo, datis corpusculis quotvis, in variis distantis ab axe rotationis positis, dataque vi, in data distantia applicata, inveniatur acceleratio motus rotatorii; quo cum intret summa productorum corpore quovis in quadratum distantie ab axe, (quam *momentum inertiae* respectu axis rotationis dicit,) eaque e centro oscillationis facile noscatur, hujus inveniendæ rationem simplicissimam & elegantissimam tradit, ex ipsa rei natura petitam. Præmissis hæc, ipsum Problema præsens aggreditur; ac primo quidem, posito tubo recto, eoque per axem transeunte, cum corpore unico. Methodus iterum eo redit, ut primo ex principiis præc. motus rotatorii definiat vires, ad motum tam corporis, quam tubi, producen-

dum requisitas; dein eas cum illis, quibus re vera sollicitantur, comparet; unde emergunt æquationes, totaque difficultas ad solum calculum, quo ad integrationem perveniendum est, reducitur. Eidem tubo dein plura corpora ponit inclusa. Hic quidem generatim prodeunt æquationes differentiales admodum perplexæ; ad quarum tamen reductionem certis in casibus pervenit Cel. Autor, singularibus artificii analyticis usus. Porro statuit tubum adhuc rectum, sed per axem non transeuntem, cum corpore unico. Denique tubum sumit curvilineum. Notandum hic, principium conservationis virium vivarum, una cum alio, quod princ. conservationis momenti motus rotatorii dicit, æquationes statim præbere, ad quas methodo directa, qua Noster ubique utitur, non nisi post plures operationes pervenitur; at vicissim solutionem generalem non sufficere. Jam *Sectione III* casum aggreditur, præcedentibus multo difficiliorem, quo tubus libere est mobilis. Generalia iterum initio tradit; ostendit, quibus sub conditionibus fieri queat, ut corpus circa axem quandam libere gyretur, quod derivatur ex principiis præc. motus rotatorii, dum vires omnes axem trahentes ponuntur, se mutuo destruere; quomodo præterea in corpore inesse possit motus progressivus; dein quomodo motus tam gyratorius, quam progressivus, a viribus sollicitantibus mutetur; unde effectus potentiz cujusvis in motu libero cognoscitur. Ponitur autem, directiones virium ita esse comparatas, ut axis ipse gyrationis maneat constans, ne, & hoc mutato, motus oriatur maxime complicatus. Ad ipsum nunc Problema accedens, primo tubum rectum in plano horizontali libere mobilem, cum corpore unico, examini subjicit; motumque ejus tam progressivum, quam rotatorium circa centrum gravitatis, una cum motu corporis ipsius, determinat. Postea similiter pro tubo curvilineo solutionem exhibet. Instituti nostri rationem haud permittere, dolemus, ut pro dignitate uberius explicemus methodum, qua in integra hac disquisitione utitur Cel. Autor; ad ipsum itaque fontem ablegamus Mechanicæ sublimioris ama-

Pag. 100.

tores, e quo eo majori cum voluptate haurient, quod maxima perspicuitate & ordine omnia explicata offendent.

Pag. 137.

Secundo comparent loco *Tabula astronomica Solis & Luna*, quas in usum Astronomorum hic solas exhibere constituit Cel. Autor; ipsa theoria nimis ampla, quam ut in hoc Fasciculo locum invenire possit. Equidem de *Tabulis* ejus *lunaribus* jam locuti sumus in *Nov. Act. Erudit. Mense Mart. P. I. pag. 131*, cum quibus presentes fere eadem sunt, si correctiones & additiones quasdam excipias. Attamen, nostrum cum inprimis sit, augmenta scientiarum memoriz tradere, haud incongruum putamus, de iis denuo verba facere, cultoribusque Astronomiz gratissimum, certiores eos facere de insigni hoc studii indefessi, quo Cel. Autor Astronomiam felicissime promovet, fructu. Quamobrem primum Tabularum lunarium correctiones novasque accessiones momenti haud exigui enumerabimus; dein quoque novarum Tabularum solarium constitutionem exponemus. Calculum pro condendis Tabulis lunaribus, principio attractionis secundum theoriam *Newtoni* superstructum, Cel. Autor eo usque produxit, ut tituli singularum inaequalitatum, quibus lunæ motus subiectus est, innotescerent. Ass non omnes æquationes inde cognitæ pro iis emendandis in Tabulas rededit; sed eas tantum, quæ in observationibus percipi possunt, atque ultra dimidium minutum primum allurgunt. Æquationes plerasque citato loco indicavimus; nunc emendationes sunt recentendæ. Radices longitudinis mediæ, anomaliz mediæ, & loci mediæ nodi lunæ, aliquantum ex observationibus imminutæ & majores factæ sunt. Eccentricitatem orbitæ lunaris constantis imminuit paululum Cel. Autor, eamque ad semiam orbitæ majorem posuit in ratione 5364: 100000; quamobrem Tabulæ inde pendentes exhibent æquationes paulo minores, quam ante. Nova adjecta est Tabula, quinta nempe, pro loco lunæ in orbita, quam l. c. omisissam indicavimus, & cujus argumentum est: *a* *dupla distantia* ☉ *a* ☾ *subtrahatur*, *dupla anomalia lunæ eccentrica*. Hanc ex observationibus construxit, & æquationem maximam in ea 8'. 30" invenit.

Con-

Comparavit etiam æquationes, a sole pendentes, cum observationibus; indeque intellexit, parallaxin solis horizontalem, antea $12\frac{1}{2}''$ secundum recentissimas observationes assumptam, minuendam esse ita, ut nunc, vi ejusmodi conclusionum, limites parallaxis solis horizontalis poni debeant $9\frac{1}{2}''$ & $10''$. Majorem in hoc genere determinationum certitudinem sane sperare vix licet. Inde autem factum est, ut æquationes, a sole pendentes, paulo minores, quam ante, prodierint. Tabulam primam pro loco lunæ in orbita excipit nova, ope cujus ex data lunæ anomalia media inveniri potest eccentrica, instar argumenti deinceps adhibenda. Reliquas immutationes minoris momenti silentio prætereamus. Dicamus nunc de *Tabulis solaribus*, ad alium quidem (ut novimus) finem, quam ut cum lunaribus conjungi debeant, constructis. Meridianum eæ agnoscunt Berolinensem, & respiciunt tempus currens stiloveberi. Radicibus mediorum motuum pariter, ac motibus mediis ipsis, æquationem applicuit Cel. Autor, de qua Astronomi huc usque non fuerunt solliciti. Scilicet e collatione omnis ævi observationum collegit, tempus periodicum solis, vel potius terræ, successu temporis imminui, hocque decrementum singulis seculis unum fere minutum secundum efficere. Hinc radices mediorum motuum, ex hypothesi motus æquabilis stabilitæ, & ipsi motus medii diversis temporibus, correctione aliqua indigent, quam Cel. Autor *Tabulæ primæ* adjunxit. Locum apogæi solis, & eccentricitatem orbitæ, quam ad semiaxem majorem sumit in ratione 1576:100000, ex observationibus Cel. *Moniers* definivit; motum apogæi autem eundem effecit cum præcessione æquinoctiorum, argumentis, quibus Astronomi utuntur ad singularem apogæi motum evincendum, haud satis firmis ipsi visis. Præter æquationem, ab eccentricitate orbitæ pendente, novam prorsus adjecit, quæ ad spectum solis & lunæ respicit, & ab attractione mutua terræ & lunæ originem trahit. Cum enim terra & luna circa commune centrum gravitatis revolvantur; necesse est, ut locus solis e centrâ terræ & gravitatis visus aliquantulum diversus sit, & distantia terræ a sole inde quoque immutetur.

Æquatio maxima pro loco Solis definitur $15''$, pro variatione distantiae terræ a Sole $= 7$, posita media distantia $= 100000$. Constructæ sunt illæ æquationes, posita Solis parallaxi horizontali $= 12\frac{1}{2}''$; qua, vi superiorum, inminuta, istæ etiã æquationes correctionem admittent, suo tempore stabilendam, quando de vera hujus perturbationis quantitate certius constabit. Tandem cum Tabulâ æquationis ellipticæ conjuncta quoque est eæ, cujus ope anomalia Solis media in eccentricam potest transmutari, quam instar argumenti requirunt Tabulæ lunares.

Pag. 169.

Sequitur 3) *Nova Theoria lucis & colorum*. Eo hæc redit, ut, lucem haud aliter, ac sonum, per medium interjacens propagari, evincat; &, qua ratione id fiat, omniaque exinde explicanda sint phænomena, ostendat Cel. Autor. Ante omnia igitur contrariam opinionem, *Newtonianam* nempe, qua lux per effluvia & corporibus lucidis propagari statuitur, examini subjicit. Argumentum, quod ex ea contra propagationem per medium affertur, de inconvenientia spatii ubique pleni, nullo modo valere, ostendit, cum, posita propagatione per effluvia, non minus spatium omne plenum sit his effluviis, & iis quidem motu perniciosissimo actis. Alterum, magis mathematicum, a *Newtono* in *Princip.* prolatum, quod pulsus sonori, per medium elasticum propagati, & per foramen conclavis ingressi, se quaquaversum diffundant, cum contra lux in unica solum directione pergat, ita refellit, ut neget, pulsus ita ubique diffundi, sonumque hac de causa ubique audiri; cum non solum nemo, sonum audiens, eum ad ipsum foramen referat, sed &, foramine obturato, is non minus percipiatur; ostendat potius, hoc ideo fieri, quod sonus ubique per parietes, non minus, quam lux per vitrum, transeat, &, si per unicum foramen intrare ei detur, non minus, quam lux, in directione rectilinea progressurus sit. Præterea difficultates repræsentat summas, in opinione ista obvias; ut subtilitatem materiæ lucis stupendam, eo requisitam, ut Sol nullam inde jacturam faciat, cujus densitatem computat esse debere in regione terræ ad densitatem materiæ solaris $= 1$: ad trillionem;

nem; collisionem inter plures radios, in eodem puncto se
 decussantes, necessario oriundam, & directionem eorum im-
 mutantem; poros rectilineos, quibus corpora pellucida undi-
 que deberent esse perforata; & similia. Cui igitur senten-
 tia hæc satis eversa videatur; statuit jam, lucem propagari per
 medium elasticum, sive ætherem, spatium omne replentem,
 idque ope pulsuum. Primo itaque in formationem & pro-
 pagationem pulsuum generatim inquirat, idque e considerata
 natura soni. Oritur nempe sonus e motu corporis vibrato-
 rio. Concipiatur ergo corpus ut chorda vibrans, medio ela-
 stico cincta. Dum ea versus partem aliquam excurrit; par-
 ticula medii adjacens compressa sese restituere conabitur, &
 sequentes impellet, simulque condensabit; quæ vero conden-
 satio continuo decrescet, quo magis a corpore receditur, &
 (ob elasticitatem finitam) tantum ad certum terminum per-
 tinget, ubi densitas medii iterum erit naturalis. Dum vero
 particula in novo hoc loco sese per certum spatium promo-
 vet; sequentes iterum particulas usque ad certam distantiam
 condensabit, atque ita porro. Orientur itaque in recta, a cor-
 pore extensa, de loco in locum pulsus, hoc est, partes medii,
 extra statum densitatis naturalis versantes, quibus motus con-
 tinuo propagabitur. Jam, ad motum hunc pulsuum theoriae
 subjiciendum, assumit Cel. Autor, pulsus uniformiter progre-
 di, quod sane experientia de aere confirmat. Quoposito,
 cum *Newtonus* jam theoriam ejusmodi tradiderit *Princ.
 Lib. II Prop. 47*; eam non solum distincte hic exponit, sed
 & ad institutum imprimis applicat. Ex hac nempe, pro da-
 tis medii densitate & elasticitate, determinatur celeritas pul-
 suum. Quod etsi methode tantum indirecta fiat; tamen ve-
 re exinde secum comparari poterunt celeritates pro diversis
 mediis, cum quadrata celeritatum sint, ut densitates & elasti-
 citates conjunctim. Hinc, e cognita lucis velocitate, verosimi-
 liter determinatur densitas & elasticitas ætheris. Cum & e
 præcedentibus pateat, quomodo ab æthere, a corpore tremulo
 percusso, pulsus quaquaversum propagentur, & quidem sem-
 per in directum; hinc intelligitur, quomodo nervos simili
 modo,

modo, ac sonus, afficere, & sensum visus excitare, possint, & quare directio radiorum lucis sit semper rectilinea. His expositis, jam, quid fiat, si plures pulsus a corpore vibrante medio elastico imprimantur, considerat Cel. Autor. Ostendit, pulsu quovis anno ex loco ad sequentia progresso, medium ibidem iterum in flatum quietis pervenire, adeoque quamvis vibrationem novum generare pulsus, perinde ac si nullus præcessisset. Obiter sententiam Cel. *Mairani* refellit, medium elasticum particulis diversimode tensis constare, quarum quævis certi tantum motus vibratorii sit capax, statuentis. Porro, quomodo formetur radius lucis, isque vel simplex, vel compositus, exponit. Pulsibus nempe organum visus attingentibus, oriri radium lucis in recta ad eorum centrum ducta; pulsus vero hos esse vel inter se isochronos, vel non. Si omnes æqualibus temporibus inter se distent, radium fieri simplicem, cujus iterum infinita dari possunt genera pro diversa cujusvis pulsus duratione; si inæqualibus, radium oriri compositum, qui in primis a pluribus simplicibus coalescentibus formetur, ac in eos iterum resolvi possit. Pergit jam ad reflexionis ac refractionis naturam explicandam. Illa quidem facile intelligitur, cum, posita superficie elastica, ad quam pulsus appellant, jam ex reflexione corporum elasticorum constet, illorum directionem mutari solum, motum vero plane non affici; unde pulsus post reflexionem haud aliter progredientur, ac si e puncto post superficiem, ut notissimum, forent egressi. Pariter modo admodum naturali & plano refractionem explicat, dum nempe, radio lucis in medium ab æthere diversum ingrediente, in quo pulsus alia celeritate moveantur, earum positio necessario inclinata fiat ad positionem priorem; ita quidem, ut sinus angulorum cum perpendiculari sint, ut celeritates, quod & ex lege viæ brevissimæ alii jam deduxerunt. Diversam vero refrangibilitatem radiorum lucis a diversa pulsuum frequentia deducit, ita ut color rubrus pulsibus celerioribus, violaceus tardioribus, formetur (adeoque ille cum sonis acutioribus, hic cum gravioribus, comparari queat.); unde ille minorem, quam hic, refra-

ctio

tionem patietur. Ipsam vero hanc variam pulsuum celeritatem e sole ita derivat, ut, quamvis particulam in solis superficie vibrationibus non isochronis agitari, statuatur, quod ex vehementissimo, quo inter se perpetuo agitantur, motu oriatur; unde intelligitur, quomodo quilibet radius solaris in plures coloratos resolvi possit. De reliquis corporibus lucidis erit par ratio; hancque theoriam confirmat, quod fortior semper rubrum, debilior violaceum, colorem suppeditet. Denique corporum lucentium, reflectentium, refringentium, opacorum, natura eodem ex fundamento declaratur. Lucentia enim erunt corpora, quorum particule in motu continuo, eoque vibratorio, erunt constitutæ. Reflectentia autem, quorum particule carent ejusmodi motu, sunt elastica, ut lucem repellant, corpusque, e quo egressa est, visui representent. Refringentia, sive pellucida, quæ pulsus non reflectunt, sed cum partibus suis interioribus communicant, ac, ut in æthere, per substantiam suam propagant; quarum adeo particule non solum debent esse compressionis capaces, sed & ita inter se connexæ, ut eam vicinis communicare, & secundum rectas propagari, possint. Ad opaca tandem quod attinet, rejicit Cel. Autor communem sententiam, quod ea per reflexionem radiorum conspicua reddantur; cum non solum ita ad reflectentium classem pertinerent, non se ipsa, sed objecta, unde radios acceperunt, referentium; sed & ob indolem radiorum per reflexionem non mutatam, nulla esset ratio, cur iidem radii diversis coloribus ab opacis redeant. *Newtoni* vero opinionem de refractione radiorum in superficie corporis, & eorum tantum reflexione, quæ cum colore ejus conveniant, non minus refellit; cum utraque ab obliquitate radiorum incidentium pendeat, nullaque adeo causa sit, cur idem corpus eundem semper colorem emittat. Potius statuit, opacorum naturam ita esse comparatam, ut radii lucis in earum superficie motum vibratorium excitent, quo ipso novi pulsus efficiuntur. Unde liquet, quare opacorum lux sit multo debilior ea lucidorum; item, quare non corpora, unde lucem acceperunt, sed se ipsa referant. Color autem ipse a tensione & vi elastica particu-

Hh hh

larum

larum pendebit, unde certus dato tempore oritur vibrationum numerus. Item, prout ex vel æquabiliter erunt tensæ, vel diversæ tensionis inter se permixtæ, color vel simplex, vel compositus, apparebit. Facile quoque intelligitur, quid accidat, si plures enumeratarum qualitatum in eodem corpore conjungantur. Quæ omnia cum phænomenis mirum in modum conspirant; adeo ut integram hanc theoriám naturæ maxime consentaneam arguant.

Pag. 245.

Quarta Dissertatio de Relaxatione motus planetarum, a resistentia ætheris orta, agit. Ætheris primo existentia exinde satis liquet, quod, quicquid etiam de existentia vacui statuatur, tamen spatium, quo planetæ moventur, si nulla alia materia, certe ea, repletum sit, qua lux propagatur, quomocunque id demum fiat, quæque ætheris venit nomine. Ad resistentiam vero ejus quod attinet, ea omnino locum habebit, nisi is eadem prorsus celeritate & directione cum planetis moveatur. Si autem hoc esset; cometæ, motum prorsus oppositum habentes, eo majorem non solum resistentiam experirentur (quod quidem nondum satis certo ex observationibus hæctenus colligere licet.); sed &, quod est maximum, eandem eorum semper in eandem directionem cum æthere deflecterentur, quod experientiæ prorsus contrariatur. Videtur itaque, ætherem nullo cieri motu notabili; unde necessario planetis resistentiam quandam faciet, eamque talem, (ut docebunt sequentia,) qua tam tempora periodica, quam eccentricitates, minuantur. Ad hanc quidem detegendam nec antiquissimæ, nec medii ævi, observationes ulli sunt usui, cum nimis sint rudes, quam ut res momenti adeo exigui exinde desuiri queat; præterea ex ipsis tempus periodicum non verum, sed medium quoddam, reperitur. Hoc tamen negari nequit, quo longius in antiquitatem receditur, eo majorem haberi & annum tropicum, & eccentricitatem. Quicquid ergo sit, hoc certe colligitur, resistentiam istam esse perquam minimam. Ponit autem Cel. Autor densitatem ætheris ad aeris densitatem (ex theoria lucis præcedente) circiter 400000000 : 1. Ut ergo perturbatio motus planeta-

rum

rum ab hac resistentia, quanta sit, cognoscatur; sequentis Problematis solutionem hic exhibet: Invenire motum corporis, vi centripeta in ratione reciproca duplicata distantiarum attracti, & resistentiam, quadratis celeritatum proportionalem, patientis. Quod quidem jam in *Mechanica* tractavit; at, ob æquationes valde perplexas, non absolvit. Ex hac solutione, non sine multis artificijs analyticis ad finem perducta, fluunt sequentia: Perihelia a resistentia ætheris non mutari, adeoque motum absidum exinde haud recte derivari; idem valere de nodis; aphelia vero periheliis non directe opponi, sed planetam paulo prius ad aphelium, quam ad locum perihelii oppositum, pervenire; revolutione qualibet, tam perihelii, quam aphelii, distantiam, adeoque & axem orbitæ transversum, & eccentricitatem, minui; tandem tempus periodicum quoque decrescere. Applicat Cel. Autor hæc inventa speciatim ad motum terræ. Si quidem æquatio maxima, quam inter & eccentricitatem mutua est ratio, secundum observationes omnium ævi Astronomorum examinetur; maximum discrimen deprehenditur, ita tamen, ut plerumque a veteribus multo major habeatur, quam a recentioribus. Ita *Ptolemaeus* eam $2^{\circ} 23'$, *Tycho* $2^{\circ} 3' 15''$, *Newtonus* $1^{\circ} 56' 20''$, statuit. Si jam duæ postremæ, reliquis veriores habendæ, comparentur; æquatio 100 annis fere $7'$ decrevisse censenda esset, unde tempus period. sexta parte diminueretur; quod cum sit absurdum, diminutio hæc, si quidem tanta sit, alii causæ adscribenda esset. Si ergo potius tempus periodicum consideretur; equidem hoc (ut jam supra diximus,) difficulter pro variis ævis cognoscitur; attamen, cum jam illud statuatur $365^{\text{d}} 5^{\text{h}} 48' 55''$, ab antiquissimis $365^{\text{d}} 6^{\text{h}}$, sæculis proxime elapsis autem major, quam $365^{\text{d}} 5^{\text{h}} 49'$; vero proxime sumi potest, id singulis sæculis minui $5''$. Exinde vero resistentia prodit fere tanta, quanta supra assumpta est; unde liquet, eam non esse majorem, quam ut cum observationibus conciliari queat. Denique hinc decrementum eccentricitatis & æquationis maximæ non nisi multis sæculis foret sensibile; id quod etiam de angulo aphelii cum oppositione perihelii locum habet.

Hh hh 2

Quin-

Pag. 277. *Quintum* Schediasma inscribitur: *Enodatio quaestionis: Utrum materia facultas cogitandi tribui possit, nec ne, ex principiis mechanicis petita.* Principio ostendit, ad decidendam hanc causam, eam solum esse relictam, ut videatur, an facultas cogitandi uni notarum materiarum proprietatum contradicat. Missis duabus, extensione, & impenetrabilitate, e tertia, non minus late patente, vi inertiae, id derivare conatur. Naturam hujus vis primo distincte explicat. Totum dein ratiocinium eo redit: Vim inertiae esse vim corporis, statum suum perpetuo conservandi; cogitationem autem in perpetua status mutatione consistere; hanc ergo facultatem illi e diametro opponi, adeoque in eodem ente inesse non posse.

287. Agmen claudunt 6) *Disquisitiones physicae de natura minimarum materiae partium*, Gallico idiomate. Harum argumentum id est: varietatem quidem in mundo esse infinitam; attamen dubitari posse, an non minimarum corporum partes sint inter se similes, ino rationes id suadere. Demonstratum esse, pondera corporum esse massis proportionalia; idemque adeo in minimis eorum moleculis locum habere. Gravitationem autem non, nisi a pressione fluidi subtilissimi in moleculas oriundam, posse concipi. Hanc pressionem, ex Hydrostaticis, volumini esse proportionalem. Ponderus ergo molecularum, ideoque & earum massam, esse ut volumen; eas igitur omnes esse gravitatis specificae & densitatis. Cum natura eandem legem gravitatis procul dubio ubique sequatur; densitatem hanc eandem ubique in mundo locum habere. Porro moleculas istas verosimiliter esse perfecte solidas, porisque omnimode destitutas. Ceterum haecenus dicta nullo modo competere ipsi materiae, gravitatem corporum producenti. Optime igitur statui, duas materiae in universo esse species: alteram, corpora sensibus obvia componentem, cujus moleculae densitate aequali, eaque maxima, gaudeant; alteram alius longe indolis, longe subtilissimam, aetherem, causam gravitatis, & absque dubio etiam luminis.

JO. GEORGII SCHELHORNII EPISTOLA
de Consilio de emendanda ecclesia jussu PAULI III
P. R. conscripto, sed ab eodem neglecto, atque executioni
non mandato, ad Emin. & Rev. ANG. MAR. Card.
QUIRINIUM. Accesserunt præter ipsum de emen-
danda ecclesia Consilium musæ de illo JAC. Card.
SADOLETI & JO. STURMII

Epistole.

Tiguri, sumtibus Heideggeri & Soc. 1748. 4 maj

Plag. 14.

Laudabile suum Celeberrimus Autor prosequitur institutum, & non vano litigandi pruritu, sed ut Em. Cardinalis obstaculicibus morem gereret, fidem a se datam exsoluturus, nunc evincere annitur, *Consilium* de emendanda ecclesia auspiciis *Pauli III* susceptum, seu tentatum potius, in spongiam incubuisse, ac præclaras, in illo comprehensas, monitiones executioni datas non esse. In universum veritatem hujus rei comprobant Triumviri fide dignissimi, *Antonius Florellus, Ludovicus Beccatellus, & Julius Clemens Scotus*. Prior horum in Commentario de vita *Jacobi Sadoleti* disertis verbis commemorat, *Sadoletum* Romam per literas fuisse evocatum, ut in communionem rerum gerendarum veniret, sed, cum tota ea res de consilio emendandæ ecclesiæ ob multas & magnas difficultates & impedimenta, quæ objici videbantur, vel refrixisset, vel in aliud tempus dilata fuisset, eundem virum gravissimum, non amplius sibi tempus Romæ terendum existimantem, de reditu cogitasse. Idem testantur reliqui duo testes, alter in *Vita Reginaldi Poli*, ab *Andrea Dudithio* Latine reddita, alter vero in opusculo de *Autoribus generatim seligendis*, quod cum alio libro ante centum fere annos Patavii prodiit. His præmissis, Cel. Autor lugubres illustrium quorundam Romani cætus virorum querelas profert, quas veritas ipsis extorsit, de gravissimis abusibus, curiam & ecclesiam Romanam deturpantibus, e quibus elucet, *Consilium*

Pag. 4.

Hh hh. 3

istud

- Pag. 5. istud satis decantatum successu caruisse, & *Paulum III* emendationi, in illo præscriptæ, nuntium remisisse, nullamque inde in ipsum gloriam redundare. Prodeitur hic in scenam primus *Guilielmus Lindanus*, Episcopus Ruremondensis, & æcerimus ecclesiæ Romanæ promachus, cujus verba, hic excitata, eo majorem fidem merentur, quo major fuit hujus viri inter Pontificios autoritas. Excipit hunc *Franciscus Duarenus*, Jctys sui temporis immortalis eruditionis atque eloquentiæ laude florentissimus, qui hinc inde hac super re multum in opere suo *de ecclesiæ ministris* queritur, & maxime de assiduitate beneficiariorum neglecta, eorumque vitiis turpissimis, atque pessimis moribus, lamentationes profert justissimas & molestissimas. Non quidem ignorat Noster, librum hunc egregium *Duareni* in Indicem librorum expurgandorum a Card. *Quiroga* esse relatum; ea tamen non impediunt, quo minus, vere omnia a *Duareno* dicta esse, existimetur. Hac data occasione Autor refert, se hujus libri possidere exemplum, diros inquisitorum unguis passum, & hoc nomine multo omnino carius centenis alijs, licet ita sit dilaceratum, atque deturpatum, ut sine commiseratione vix manu teri atque adspici possit. Miratur tamen Noster, cur Inquisitores non integrum librum in indicem atrium retulerint, cum testimoniis veritatis, ecclesiæ Romanæ invisis, abundare recte videatur. Non pauca etiam, inter abusus tollendos in noventivirali consilio relata, ipsam *Paulum III* A. 1548 ab Episcopis Provinciæ & Britannicæ Gallicæ postulasse, apparet ex communi eorum Meloduni congregatorum sententia de jure, quod ille sibi Pontifex in eos præstules asserere voluit, quam *Stephanus Baluzius*, vir præstantissimus, *Miscellaneis* suis inseruit. De auri sacra fama false admodum dixit quondam *Majoragiur*, eloquentiæ fama celeberrimus, & *Paulo III* æquævus, in Oratione, quæ inscribitur *de laudibus auri*, dudam quidem suppressa, at studio *Gualii* & *Morbosii* luci publicæ restituta. Præcipuos etiam abusus, quos, *Paulo III* curante, sublato tam ardentem cupiebant delecti Noventiviri, adhuc viguisse, cum *Pii IV* auspiciis
- Syno-

Synodus Tridentina celebraretur, atque adeo illos surdo narra-
 rasse fabulam, solis luce clarius enitescit ex consultatione,
 gloriosissimi Imperatoris *Ferdinandi I* jussu instituta, de capi-
 tibus reformationis, in Synodo illa propositis ac proponendis.
 Sane hoc testimonium omni exceptione majus videtur, nisi Pag. 19.
 statuere, quod nefas, velimus, Hispanos æque atque Gallos
 omnium rerum fuisse ignarissimos, vel frivolorum menda-
 ciorum architectos. Inde vero liquet, consilium de emen-
 danda ecclesia a *Paulo III* & successoribus fuisse neglectum,
 & plane repudiatum. Sed &, colophone jam Synodo Tri-
 dentinæ imposto, præcipuos abusus, in laudato consilio re-
 prehensos, nondum in curia & ecclesia Romana fuisse aboli-
 tos, apparet ex *Georgii Wicelii*, qui, *Christophoro Browero*, Jesuita,
 iudice, ecclesiæ Pontificiæ propugnator acerrimus fuit, *elencho* 20.
 abusuum, corruptelarum, deformitatum, vitiolorum, & deliquio-
 rum præcipuorum in ecclesia Romana, *Ferdinandi I* & *Ma-*
ximiliani II, gloriosissimorum Imperatorum, jussu conscripto,
 & *Via regie* subjuncto. Ne quis vero putet, Germanos
 tantum adeo graves, atque simulare nescios, curiæ Romanæ
 fuisse censors, doctrina æque atque pietate insignis Gallus,
Claudius Espenceur, idem constat in Operibus suis Latinis, 24.
 Parisiis A. 1619 in fol. excusis, ac hodie rarissimis, plurima tamen 32.
 veritatis testimonia in se continentibus, ex quibus quamplurima 35.
 fati copiose huc afferuntur. Ne quis vero existimet, Le-
 gatis solum Pontificiis, in Galliam missis, tantum potestatis
 fuisse concessum; de Germania Nosler idem compro-
 batum dat, monumentum huc asserens, cujus exemplum cor-
 vum bonis omnibus in manus ipsius inciderat. Consistit ve- 36.
 ro illud monumentum ex Diplomate, a Papa *Clemente VIII*
 illustrissimo Cardinali *Madrutio*, ad comitia imperii, Ratisbonæ
 A. 1594 celebrata, Legato de Latere, dato, quod Apostolicas fa- 38.
 cultates, ipsi concessas, atque *disponendas* deplorandam, a cu-
 ria Romana agitatam, docet, & vanitatem consilii, de emen-
 danda ecclesia a *Paulo III*, ejusque successoribus, suscepti, sole
 meridiano clarius demonstrat. Eandem auri sacram famem
 comprobatur liber hodie ininus obvius, *Taxa* nempe *Cancellaria* 39.
Roma-

- Romane*, notis illustrata, ac publicæ luci superiori Seculo *Franckeræ* a *Laurentio Banck* exposita. Præter hoc lucrosum flagitium inter abusus, a curia Romana tollendos, landati consultores fœdissima scortorum Romanorum referebant flagitia, de quibus *Agrippa* commemorat, scorta illa in singulas hebdomadas Julium pendere Pontifici, eumque censum annuum nonnunquam viginti ducatorum millia excedere. Idein factetur *Stephanus Inseffura*, in *Diario* urbis Romanæ, cujus editionem *Eccardus* integram, *Muratorius* castratam, dedit. Et hæc ad recentiora *Sixti IV* tempora pertinent. Quæ ergo fuerit antea emendatio, non videmus. Nec postea sub regimine *Innocentii VIII*, Pont. Max. hæc res in aliam mutata faciem videtur, usque dum, *Pio V* claves imperii Romani moderante, severissime fœda illa libido coerceretur, quod indicio est, nec *Paulum III*, nec proximos ejus successores, de tollendis hisce flagitiis serio cogitasse, quod sine dubitatione ulla *Tbuani* testimonium de *Pio V* planum facit. Ceterum *Clarii*, *Tapperi*, & *Lindani*, testimonia confirmant, ne micam quidem sanctitatis in Catholicorum, tunc temporis in quæstus turpissimos incumbentium, cœtu adfuisse. Jam diligenter disquirat Noster, an ille ipse, cujus in gestis expressam optimi sapientissimique Pontificis imaginem deprehendisse sibi Cardinalis *Quirinius* videbatur, iis in rebus, quas per eum probe curatas delecti novemviri ardentibus votis cupiere, aliis exemplo suo præluxerit. Ex variis hinc speciminibus probatum Noster dat, ea peragere sibi religioni non duxisse illum, quæ novemvirali consilio e dianetro opposita erant. Monuerant delecti Cardinales, in sacrum Episcoporum ordinem adolescentes non esse recipiendos; at nihil hæc habens *Paulus III*, non solum in hæc, sed in Cardinalium etiam, ordinem adscivit adolescentes, puerosque, non publicæ sane utilitatis, sed sanguinis, causa tantis honoribus ornatos, quod præter novemvirale consilium præsci Canones detestantur. Confutantur hinc omnia, quæ eo nomine in laudem & gloriam *Pauli* dixerat *Quirinius*, recte monente Nostro, aliorum Pontificum exempla hic non recte

recte recenferi, quia partium fludium illius rei voritatem & laudem tollat. Delecti novemviri in fuo confilio atro quoque calculo notarunt varios turpes abufus, in collatione beneficiorum, penfionibus conftituendis, refervationibus, & gratiis, quas nominant, exfpectativis, aliisque in rebus quamplurimis. Sed hos abufus omnes exercuit *Paulus III* in fuis nepotibus, ac præfertim in maximopere fibi deamato *Alexandro* Cardinali *Farnefo*, de quo unicum, fed valde memorabilem, huc affert locum *Nofter ex Ant. Mar. Gratiani*, Epifcopi tandem Americienfis, Commentariis de vita & geflis *Jo. Frid. Commendonis Lib. IV Cap. 16 & 17*, fed. & in altero nepote, *Guidone Afcanfo* Card. *Sfortia*, oftendit *Paulus III*, monita Novemvirorum fibi curæ cordique non effe. Præter ea Cel. Autor documento, omni luce clariori, demonftrat, ipfos Confilii Autores, illi confilio ex diametro adverfantia committere, religioni fibi non duxiffe. Abufum, dicunt, invaluilfe fatis gravem, ut Reverendiflimis Cardinalibus Epifcopatus conferantur, five commendentur, non unus tantum, fed plures. Et ipfe *Concarenus* fuit Epifcopus Bellunenfis, *Sadoletus* Carpenteractenfis, *Caraffa* Archiepifcopus Theatinus, *Fregofius*, cui purpuram obtrufit *Paulus* Pontifex, *Salernitanus*, *Aleander* Brundufinus, ac *Polus* tandem Cantuarienfis, iftique omnes fimul purpurati ecclefie Romanæ patres erant, inter quos *Polus* poftea contrarium illi feutentiz afferuit, quod ipfe Eminentiff. *Quirinius* docet in egregia epiftola ad *Benedictum* Papam, die IX Febr. fuperioris anni publice data. Ceterum, qui Romæ, in illa nobiliffima religionis arce, obtinuerint mores tempore *Julii III*, qui *Pauli* noftri fuccellor fuit, & ætate ejus Pontificatum antegreffa, luculenter nos docet teftis minime fufpectus, fed curiæ Romanæ addictiffimus, omnique adeo exceptione major, *Ant. Mar. Gratianus*, qui in *Commentariis de vita Jo. Franc. Commendonis Lib. I Cap. 13* copiofe omnia enarrat, Palliare quidem multa eorum conatur *Pallavicinus*, fed jam dudum *Seckendorfius*, & Theologus magni nominis *Buddenus*, effugia ipfius fub incudem revocarunt, & veritatem luci fuæ refituerunt. Provocaverat pro caufa fuâ defendenda *Quirinius* ad teftimonium *Contareni* quoddam,

Pag. 58.

55.

57.

59.

60.

61.

63.

- sed, nihil hoc causam juvare ipsius, præclare Noster docet, & deinde ad reliqua excutienda progreditur, quæ de consilio illo Novemvirali commemoraverat Cardinalis Eminentissimus. Summa dicendorum eo forte redit, decreta saluberrima in negotio emendandæ ecclesiæ executioni data non fuisse, & Synodum Tridentinam decretis præclare sonantibus, at nihil valituri, orbem ludificari voluisse, quod locupletissimi testes affirmant, diligenter ab Autore excitati. De Gallia rem eandem deplorat laudatissimus *Espencaur*, his quidem verbis: *Nam continuo pastores etiam Tridento reduces, & canonum reformatiorum, & residentia ac prædicationis præceptoriorum conditores, post Synodum etiam a Pontifice confirmatam, vel plus solito in pascuis assidui, vel minus in cathedris inauditi? Magna, ut antea, absentia, & aequale propemodum silentium. Desicere malunt, quam desinere.* Præstantissimos quosdam viros a *Paulo III* in purpuratorum patrum adscitos fuisse senatum, nemo quidem negat, sed, nomen reformationis ecclesiæ hoc facinus mereri, contra Emin. *Quirinium* recte Noster negat. Quin imo cum *Bilibaldo Pirckheimero* & *Erasmo Roterodamo* non sine causa affirmari potest, *Lutherum* pereximios illos viros creasse Cardinales. In dies enim novas vires capiente Evangelii doctrina verissima, & majestate speciosa Pontificis valde nutante, atque ruinas multis in locis gravissimas minante, indigebat Papa strenuis propugnatoribus, ac ingenio doctrinaque valentibus ministris, quorum consilio ac solertia autoritas ipsius vacillans sustentaretur atque confirmaretur. Hoc quidem prudentiæ *Pauli III* est tribuendum, quod variis honorum incitamentis summa ingenia ad suas partes propius vocaret, & ad arma capienda excitaret, quibus tamen, si dicendum, quod res est, viam *Lutherus*, suis adversus Pontificiam doctrinam moliminibus, ad summam in ecclesia Romana dignitates paravit. Sub finem Epistolæ, diligentissime perscriptæ, affert ex *Tbuano* Noster aliquid de *Pio IV*, sub quo consilium ad exitum perductum est. Ille, gravi Romæ in Cardinalium confessu habita oratione, Synodi acta confirmat, quæ, mores ecclesiasticorum jam esse mutandos, pronuntiavit, & quod finis

Pag. 64.

65.

69.

72.

73.

74.

nis Concilio esset impositus, Deo gratias agendas. Sed, vix confirmatis Concilii Tridentini decretis, eodem *Tbuano* teste diligentissimo, gratiam multarum rerum, quæ Concilio Tridentino prohibitz fuerant, palam & in occulto accepta pecunia, ille fecit. Ex quo apparet, quam egregiam emendationem præstiterit, quamque præclarum aliis exemplum præbuerit *Pius IV*, Pontifex Maximus. Aliis in posterum, si vita viresque suppetant, Celeberrimus Autor Epistolis, pedetentim secuturis, varia de *Paulo III*, Card. *Polo*, & *M. A. Flaminio*, se excussurum, liberaliter promisit; quod promissum uti optimis quibusque gratissimum est, sic & hoc laudandum imprimis ducimus, quod ipsum illud *de emendanda ecclesia Consilium*, *Sturmiique* ac *Sadoleti* de eo Epistolas mutuas, publica donare luce voluit.

Pag. 25

16.

ORATIONES JOSEPHI RINALDI, IN SEMINARIO PATAVINO STUDIORUM PRÆFECTI.

Patavii, typis Seminarii, apud Joannem Manfre, 1746, 8.

Plag. 18.

Non solum antiquitatum studiosos, pictores, ac Poetas, sed & Oratores, fert Italia. Id non pauci adhuc docuerunt, atque hic insigni specimine probat *Rinaldus*. Continentur hoc volumine specimina XV, eademque sic comparata, ut Philologum ac Philosophum, non solum Oratorem, agnoscauus. Ipsa id statim argumenta demonstrant. Præbent ista lingua Latina, ars oratoria, eloquentia scholastica, vaniloquentia scholastica, sectæ Philosophorum, Theologia Scholastica, Theologia dogmatica, encyclopædia, ingenii moderatio, philantia, verus literarum finis, sui que ipsius cognitio. Quibus accedunt ad *Joannem Minotto-Ostobonum*, primarium antistitem Patavinum, inque funere illius Orationes, una cum Epistola, prioris gratulatoriæ editioni priori præfixa. Itaque, chorum quæ ducit, Latine scire & per se magnum esse, & si negligatur, magnis rebus non concedere locum, ostendit. Commendatur hic lingua Latina tanquam Italicæ parens, tanto ab

- omnibus ardentius ediscenda. Attamen notabilia sunt verba, quibus & a Theologis, Jurisperitis, Philosophis, Dialecticis, puritas & castitas sili postulatur, & barbaries illa Scholasticorum penitus excludenda proponitur. Dolendum sane est, homines, alioqui non infictos, malle tamen Romæ plenos rursus esse, quam optimum quinque scriptorem æmulari.
8. Neque hoc solum exagitant puritatis amantiores, magnisque recentiorum nominibus tecti; quasi tutelam præbeat multitudo peccantium, lascivunt. Legant isti, odio, quod non didicerunt, profecti, quos Orator ille noster commendat, & inguento ab oculis absterfo, cernant acutiores. Sed comitemur ipsum, qui *Oratione secunda*, ad oratoriam artem idonea non esse, nisi ingenia suapte natura secunda, confirmat. Docet illud exemplo *Sulpicii Cicero de Orat. Cap. 21*, item in *Bruto Cap. 55*, atque ipsius *Ciceronis*, cujus imprimis ex *Oratione pro Roscio Amerino* de parricidarum supplicio notabilis locus laudatur: quo tempore redundantes in juvenili æstu oratores
20. omnibus votis desiderat Autor. Hic enim futurum confidit,
24. ut ubertas, quantamcunque tales asserant, mutetur frugibus, tumor succo, acerbitas lenitate. Adducit deinceps *Quintilianii* testimonium *II, 4: Facile remedium est ubertatis; sterilia nullo labore vincuntur*. Eadem data occasione de naturæ ipsius ad varios fines hominum destinationibus disputat egregie. *Oratio tertia* ex instituto probat, in gravioribus artibus & disciplinis elocutionis curam non esse negligendam. Ibi de Philosophis loquens, iisdemque sili commendans castitatem, de hac ipsa scribit: Numerat inter primos *Platonem* illum,
- 34 seq. *Ciceronis* iudicio (in *Orat. Cap. 19*) omnium, quicumque scripserunt, aut locuti sunt, & copia dicendi, & gravitate, principem,
37. quem suo ipsa artificio tanquam optimi Philosophi exemplar effinxit, multo (profecto) industrius, quam illæ apes, quas eadem in cunis parvulo dormienti in labellis consedissee ajunt, & dulcissima alimenta instillasse (*Cic. de Divin. Lib. I Cap. 36, Val. Max. Lib. I Cap. 6*). Jam, a Platone ad ejus discipulos gradu facto, sibi præcipue plaudit in *Aristotele*, quem ingenio præstantem, & ad philosophica appime factum, ita suis arti-

bus informavit, ut *Isoqram* ipsum potuerit, eloquentiæ patrem a Græcis appellatum, laceſſere; quæque deinceps ſequuntur: Quereret, utrum *Platonis*, aut *Ariſtotelis*, ſe eſſe ſimiles uallent, qui & ea, quæ ſubtiliter diſſerenda erant, polite apteque dixerunt; an illius *Eptici*, &c. *Oratione quarta* probat, graviores artes & diſciplinæ ita tractandas eſſe, ut rerum, quam verborum, cura ſit potior; *quinta*, nullam præcipue in Philoſophia ſectam eligendam; *ſexta*, Philoſophos debere in veterum juniorumque doctrina promiſcue verſari; *ſeptima*, perfectum Theologum ſine Philoſophia neminem eſſe poſſe. Scribit hic inter alia Orator: Fuit quidem tempus, atque titinam ejus temporis maculam ætas noſtra omnino eluiſſet, cum exſiltere homines tam addicti Philoſophiæ, ut ad ejus arbitrium & nutum fidem ipſam converterent, & celeberrimos illos ejus artis antiftites, *Platonem & Ariſtolelem*, eodem præne jure ac Prophetas, Apoſtoloſ, Evangeliſtas, in theologiciſ exhedris collocarent. Ibidem, qui antea jam in partes noſtras ignorantiam ac barbariem ablegarat, nunc aliis perſuadere ſtudet, in Germania jam pridem, quod Novum Teſtamentum recitare memoriter poterant, cerdones ac futores magnum in Theologiſ nomen habuiſſe; itemque *Lutherum & Calvinum* ſacram doctrinam Philoſophiæ præſidio ſpoliandam, & inermem armatiſ, ad certum interitum, objiciendam, curaviſſe. Miramur proſecto, quam in diverſas partes velut obæcatos ejusdem doctrinæ ſtudioſos rapuerint præconceptæ opinioniones atque animus commotus. Eodem referimus, quando dicitur *Oratione VIII*, nullum unquam atrocius bellum religionem vidiffi, quam in Germania ſeculo ſexto decimo, non alia proſecto de cauſa tot cladibus & tam heuſtoſi debilitata & afflicta, niſi quod iſ Theologi, quorum armis ingruentes hæreſes frangende erant & proſtiganda, non habuerunt niſi armudines longas. Quod quidem alio ſenſu agnoſcere poſſumus omne. Juſtilimo enim bello pax parta fuit; & male omnino fecerunt male armati, qui ſeſe opponebant. *Oratione IX* offenditur, ingenium præſtans multa complecti debere. *Oratione X* diſputatur adverſus ingenia, quæ nimis multa complectuntur;

Pag. 48.

56.

73.

90.

106.

108.

109.

116.

121.

131.

143.

Pag. 178. XI demonstratur, in literaria republica nullam pestem
 197. esse majorem, quam *Φιλανθίαν*; *Orat. XII*, literatum vere dici
 215. neminem posse nisi virum probum; *Orat. XIII*, cognitionem
 omnem & scientiam non inanem modo, sed etiam pestiferam,
 esse, si desit cognitio sui. Postremæ tandem Orationes sunt
 funebres. Omnes autem ita lucubratur, ut neque puritas desit,
 neque ingenium vividius, neque alacritas atque ornatus.

*JO FRIDER. GRUNERI, A. M. INTRODUCTIO
 in Antiquitates Romanas, qua populi Romani res publicæ
 & privatæ, tam sub republica libera, quam sub Im-
 peratoribus, studiose explicantur.*

Jenæ, apud Christ. Henricum Cuno, 1748, 8.

Alph. 1 plag. 3.

Utilissimum est opus, & commendatione nostra dignissi-
 mum, quod hic executus est Clariss. *Grunerus*. Res sunt
 ordinatæ atque selectæ; stilus omnino nitidior; fontes, unde
 hausit, puri ac sufficientes, præsensit objectionem, quod abun-
 demus potius, quam destituamur, hujusmodi Compendiis; in-
 deque in ipsa Præfatione confutavit. Finem sibi proposuerat
 recitationes Academicas. Hic *Burmanni* & *Havercampi* lucu-
 brationes justo breviores videbantur; *Satoroci* libellus nomi-
 na saltem suppeditabat, rerum descriptionem omittens; *Kip-
 pingius* minus exercitatis scribere noluit; *Cantelius* limites pas-
 sum transiit, passim ne attigit quidem; *Cellarii* posthumum opus
 ultimam non accepit manum; *Nieupoortus* solum antiquorum
 scriptorum intelligentiam, ut ipse credit, spectabat. Inde com-
 motus, quod rerum sanctorum & Jurisprudentiæ studiosis, ad-
 eoque, quas habet, recitationibus, inserviret, Compendium ela-
 borandum suscepit. Ideo factum est, ut plurima oraculorum
 divinatorum loca passim allegaret, deque civilibus nominatim
 antiquitatibus copiosius dissereret. Singula vero Juris capita,
 quæ in Institutionibus *Justinianus* tractavit, alio tempore ex
 antiquitate collustrandi spem facit; & id quidem brevius ac di-
 stinctius, quam *Heineccius* fecit, in cujus libro, ipso judice, do-
 ctrinam desiderabit nemo, breviter rerumque perspicuita-
 tem forte multi. Jam interim *quinque* in Partes occupationes
 suas

suas divisit. *Prima* considerat originem atque ulterius incrementum urbis Romæ gentisque Romanæ, idque *tribus Capitibus*, nominatim gentis urbisque originem, ulterius incrementum, loca, & ædificia, explicantibus. Gaudemus, plures perspiciere, illud, apud antiquitates, antea requiri, ut terram & gentem noscamus, quam ritus & consuetudines contemplerur. Laudavimus hujusmodi institutum ac supplementum Compendii *Cellartiani* jam ante in *Actis* nostris *Mense Sept. P. I A. 1746 pag. 564 seq.* Neque sine delectatione vidimus, alios quoque labores ita suos delineasse, ut fufius de geographica, historica, & morali, consideratione simul ageretur. *Pars secunda* sinit sacra Romanorum *quatuor* nominatim *Capitibus*, de sacris Romanorum generatim, de Diis Romanorum, de ministris sacrorum, deque Deorum cultu. *Pars tertia* res civiles proponit *Capitibus XVII*: de *rebus civilibus generatim*; de *variis populi Romani divisionibus*; de *Regibus, & Romani imperii sub iis forma*; de *Regum expulsionem & reip. liberam constitutionem*; de *populi Romani ordinibus*; de *comitiis*; de *magistratibus populi Romani sub libera rep.*; de *jure Romanorum publico*; de *jure Romanorum civili*; de *judiciis & pœnis Romanorum*; de *publicis Romanorum redditibus*; de *provinciis*; de *reip. libera oppressione*; de *novis officiis, ab Augusto excogitatis*; de *nova imperii forma, ab Hadriano facta*; de *imperii Romani forma sub Constantino Imperatore*; ac demum de *officiis domus Augusta*. Erunt forsitan, quibus hic amplum nimis spatium Cl. Autor complexus, immo plane in historia campos, antiquitatibus, strictim ita dictis, desertis, expatiatus, videbitur; sed ita utrumque, ut gratias ipsi potius agamus, quam importunis accusationibus simus molesti. Ac profecto, si, quod non dubitamus, cum scripta vox viva consenserit, neque sanctioris disciplinæ cultores ægre esse laturos opinamur, si vel maxime Themidos & Mnemosynes, ut ita dicamus, in viretis extra orbitam paulisper detinebuntur. Nostrum autem est, ad sequentes progredi, quas inter *Pars quarta* de veterum Romanorum re militari *octo Capitibus* agit; scilicet de *re militari generatim*; de *delectu militum*; de *militibus Romanorum*; de *expeditionum militarium ratione*; de *castris*; de *armis, machinis, & signis*; de *disciplina militari*; deque *militia Romanorum navali*. *Postrema* denique *Pars*, de rebus Romanorum privatis *undecim Capitibus*, lustrat res privatas generatim, fami-

lias

lias Romanorum, matrimonium, susceptionem & educationem liberorum, adoptionem, patriam in liberos potestatem, servos, rem vestiarum, convivia, moribundos & funerum rationem, tandemque pecuniam, pondera, mensuras. Copia ipsarum rerum facile demonstrabit, non omnia indicari, nedum explicari, potuisse. Forte fortuna in manus incidit de Servis *Capus*. Ostenditur hic, qui servi fuerint, quatuor generis, nimirum vel nati, vel facti, vel urbani, vel rustici. Horum utraque familia delineata, describitur dominorum in servos potestas, horumque manumissio, sive iuxta eadem, sive minus iuxta; nominatur pileus, insigne libertatis; qui demum liberti, qui libertini, qui patroni, fuerint, quæque patronorum jura, indicatur. Supplebit autem forsitan in recitationibus suis Doctiss. *Gruenerus*, quod ex plurimis aliis modis fierent servi, quam hic ipse indicavit. Ita, qui legatum pulsarat, aut fœdus populo Rom. ignominiosum pepigerat, civis Romanus ultra XX annos natus, qui se pretii obtinendi causa vendi patiebatur ignoranti, libertus erga patronum ingratus, libidinosa mulier, quæ cum servo alieno, ejus invito domino, contubernium inierat, si post tres factas denunciations perseveraret, servis cogebantur. Postremo tamen casu, ut & alibi, publicorum servorum eminentia præ privatis observari poterat. Isti nimirum cum liberis feminis, sine illarum libertatis jactura, sociabantur, ut & jus habebant, pro parte dimidia testandi. At tamen & privatorum diversa dignitas fuit; & procuratorum quidem tam conspicua & lauta conditio, ut liberi hoc minus subinde præferrent libertati, atque etiam passim liberti administrarent. Eorundem nonnulli pecuniam quoddam simile habebant, quo vel semel subinde redimerent. Neque omnino ac semper impune occidere licuit servos; quin potius eadem religione jurisdictio domestica, qua publica, exercebatur. Præsertim vero antiquioribus temporibus satis humiliter servi tractabantur, ejusdem haud raro cum dominis operæ, ejusdem victus, participes, minoribus autem pœnis subjecti, de quarum varietate, ut & duriore post Punica bella conditione. Cl. Gr. *Arnaut* in *Diff. I* de Jure servorum verbosius egit. Nos vero, quemadmodum, illud omne omissemus, haudquaquam improbamus, ita ipsius Cl. Autoris judicio permittimus, an non etiam, cum *Academii* sit opus destinatum, e re studiosorum fuisset, si quidem antiquitates simul literarias adjectas legeremus. Saltem neminem improbasse novimus consilium edendarum antiquitatum, quarum novæ *Taciti* Germaniæ, apud Lipsienses nuper publicatæ, editioni adjectam *σκιαγραφίαν* accepimus, ubi singularis antiquitatibus literariis consecrata pars est. Sed forsitan dies diem docebit, aut nobis obscuras habet doctissimus *Gruenerus* rationes, hanc ipsam partem omittendi. Ceterum, eadem si vela quibusdam desideraretur, esimum nihilo minus operi prærium decernimus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Novembris Anno MDCCXLVIII.

LA SAINTE BIBLE, OU LE VIEUX ET LE
Nouveau Testament, avec un Commentaire littéral, compo-
sé de Notes choisies & tirées de divers Auteurs
Anglois.

id est,

*SACRA BIBLIA, CUM COMMENTARIO
expositionis literalis, concinnato ex selectissimis annota-
tionibus, ac e diversis Autoribus Anglicis
decerpto.*

Tomus I, II, III.

Hagæ Comitum, apud Petrum Paupie, & Jo. Swart, 1743-
1746, 4 maj.

Alph. 9.

Splendidum sane ac perillustre est hoc Opus, quod Dum-
viri in dias luminis auras eniti cœperunt. *Tomo primo*
præmonenda, isagoge in libros Veteris & Novi Test.
ac Præfatio in *Genesin*. præmittuntur. Complectitur vero ipse
Genesin; *Tomi secundi Pars prior Exodum*; *Pars posterior Le-
viticum*; *Tomi III Pars prior Numeros*; *Pars posterior, quam*
Kk kk non-

nondum vidimus, *Deuteronomium*. Privilegium Ordinum Hollandiæ ac Frisiæ occidentalis Operi conciliat auctoritatem publicam. Caruerat orbis eruditus Gallicus ejusmodi opere, quod, præter verba sacrarum literarum, in Gallicum conversa, exhiberet succum nucleumque Gallice expressum ex Anglorum, qui per Seculum proxime elapsum sacro Codici lucem commentariis suis afferre studuerunt, libris selectissimis. Textus sacer, & paralleli ejus loci, ad *Davidem Martinum* sunt referendi Autorem. Commentarii subjecti sunt *Patricio, Willeti, Ainsworthi*, Theologorum, qui Bibliis Anglicis jussu procerum Angliæ A. 1640 notas adperserunt *Poli, Kiddy, Henrici, Parkeri, Wellsi, Pylsi, Walli, Stackhousii, Pocockii, Hammondii, Lowthi*, & aliorum. Quantum ad observationes criticas attinet, chronologicas, historicas, geographicas, physicasque, eas decerpserunt ii, qui hoc opus susceperunt adornandum, ex *Usserio, Prideaux, Newtono, Schuckfordio, Seldeno, Spencero, Medo, Duglæo, Whitbyo, Waterlando*, Theologisque lectionum *Boyllii* celeberrimorum autoribus, *Lewisio, Delanyo, Eduardo Chandlero*, qui nunc Derhamensis est Episcopus, *Thoma Sherlockio*, nunc Episcopo Salisburienſi, atque ex collectoribus *Historiæ universalis*. Ea, quæ controversiis sunt implicata, ac a sensu literali remota, sollicitè procuri esse sunt iussa. Scripta, quæ in Gallicum sunt conversa, carptim ex translationibus huc translata sunt Gallicis. Præmittuntur huic Operi introductiones duæ. Una est *Stackhousii*, præfixa ab hoc *Novæ Bibliorum Historiæ*, Anglice A. 1740 Voluminibus II formæ maximæ in lucem emissæ. Intextæ fuerunt loco omissorum particulæ aliquot ex *Historia Judaica Prideauxii*, ac ex *Lewisii Antiquitatibus Judaicis*. Altera est doctissima *Præfatio*, quam *L'Enfant* præmisit editioni *Bibliorum-Dav. Martini*, Hannoveræ Lipsiæque A. 1728, 8, editorum Gallicæ. In Ecclesiis Walonensibus hæc translatio *Martini* viget. Argumenta Capitum sunt recens addita, & analyticè adornata. Adjunctæ sunt *Capitibus* singulis in ora marginis suprema notæ chronologicæ, ut intelligatur, quoniam anno tum ab orbe condito, tum ante Christum natum, quælibet res fuerint ge-

fit. Congruit hic calculus cum ratione computandi *Ufferiana*, quam juverunt ac firmarunt celeberrimi summique viri, *Wells & Bedford*. Præfatio, quæ hoc loco præmissa fuit Pentateucho, ac speciatim Genesi, laud ab uno Autore fuit profecta. *Kidderi & Parkeri* potissima hic ratio est habita. Ille, cui *Demonstratio Messie* immortalitatem nominis peperit, edidit A. 1694, 8, Anglice *Pentateuchum in Volum. II*, annotationibus brevioribus adjectis. Hic vero evulgavit sub titulo *Bibliotheca Bibliorum* vastum doctumque in Biblia Commentarium A. 1720, 4, maximam partem e Patribus quinque priorum Seculorum decerptum. Ad *Caput 27 Levitici* labor *Parkeri*, qui in publicum exiit, continuatus est. Uterque, & *Kidderus & Parkerus*, operi amplam præfixit isagogen, *authenticitatem Pentateuchi*, speciatim *Genesis*, vindicaturus. Repetita hic fuit ex utraque, quantum sat visum, adscitis passim in usum cogitatis *Jenkinsi, Pridcauxii, Wellsi, Lewisi*. Tabula chronologica, *Genesi* præmissa, ad *Ufferii* Chronologiam fuit conformata. Mappæ geographicæ, quas *Tomus* complectitur *primus*, nulla excepta, ex *D. Wellsi Geographia Vet. Testam.* desunt sunt. Prima earum exhibet situm paradisi terrestris triplicem. Qui illum designarunt tabulis, in ea fuerunt hæresi, superficiem terræ eandem exstitisse ante cataclysmum *Noachicum*, ac post eundem. Secunda præbet visendas *Japhetidarum* sedes. Tertia sedes *Semidarum & colonorum*, inde egressorum, subministrat considerandas. Quarta domiciliis *Chamidarum* propius noscendis est propria. Quinta exhibet *Cananzorum* sedes. Mirum sane, in ea planitiem *Morèh* poni prope *Sichemum*, ac *Pherisæos* circa hoc collocari. Pauci huc usque eam in animum demiserunt geographicam veritatem. Quare *Marshamus* *Pithom* maluerit in *Petufio* deprehendere, quam in *Herodoti Patumo*, ignoramus. *Pelufium* certe est *Hebræorum Sin & Chaldæorum Tin*, nunc dictum *Tine*. *Gosenitidem* inter hæc ad Orientem alvei *Bubastici* oceanum ingressuri collocatam animadvertimus apud *Marshamum* ac plerosque Anglos. Isagoge docet, probabilem, inno certo existentem, dari revelationem divinam.

- Tomus I
pag. 3.
5. Primus certe homo ignorasset suam mundique originem, nisi hanc ei Deus revelasset. Fructus terræ haud peræque ad conservandam hominis salutem sunt accommodati. Non erat e re *Adami*, re ipsa effectus eorum experiri. Revelatione idcirco indignuit ipse, ut non nisi habilibus utilibusque ueretur. Corruptelam humanam communem indicat experientia. At originem ejus & remedium non nisi revelante Deo scire licet.
8. Qui lumen naturæ saluti sempiternæ obtinendæ putant sufficere, hic refelluntur argumentis, ab imperfectione rationis, ejusque depravatione, desumptis. Summi enim Philosophi dissenserunt de summa & adminiculo felicitatis perpetuæ consequendæ, potissima capita vel ignorantes, vel difficultatibus intricantes. *Socrates* ac *Cicero* de felicitate mentis futura fluctuati ac incerti fuerunt. Deistis os obstruitur. Revelatio ab imposturis dignoscitur, ab entusiasmo segregatur. Legatorum Dei indicia & signa supra errorem posita exhibentur & recensentur scopo congruenter. Sinceritas narrationum *Mosis* extra dubium collocatur. Excellentia religionis *Mosæica* prædicatur, sive illum spectes qua doctorem, sive consideres qua legislatorem, sive eum respicias qua historicum.
19. Res, a *Mose* descriptæ, passim a scriptoribus gentium exterarum attinguntur, ac, quantum ad momenta potiora attinet, enarrantur. Vanitas antiquitatis gentium, Chaldæorum, Ægyptiorum, Tzinesium, Græcorum, indicatur. Prophetis Veteris Test. tribuitur educatio selecta, probitas, doctrinæ excellentia, vaticiniorum gravitas, & miraculorum splendor. Evidentia miraculorum missionis, quibus hæc fuit comprobata, nondum vim suam amisit, licet Deistæ sic obgannire audent.
22. Inspirationi, quam scriptores Veteris Test. canonici divinitus nacti sunt, suum pretium tribuitur, ejusque significatur hypothetica necessitas. Exhibentur argumenta, quibus authenticitas librorum Vet. Test. canonicorum comprobatur ac evincitur. Constitutio canonis librorum Vet. Test. tribuitur *Esdra* ac *Synagogæ Magnæ* adscriptis. *Esdra* id honoris habetur, ut restituerit ubique lectionem veram, ut litteras Chaldaicas substituerit Samaritanis, ut voces significativum
- re-

receptorum posuerit loco reconditarum, atque obscuritate involutarum, ut puncta vocalia contextui subjecerit, atque, ut in scriptis sacris propriis, ita in hoc negotio secutus Deum duce[m] fuerit. Canon XXII librorum Vet. Test. manifeste, *Josepho & Hieronymo* præeuntibus, exhibetur, ac ab apocryphis separatur. De libris, qui videntur periisse, ac in sacris literis Vet. Test. commemorantur, afferuntur cogitata perquam solida. Ad objectionem, quam empiricæ ex lectionibus variantibus desumunt, ita respondetur, ut lector haud nimium obstinatus facile in responsis sit acquieturus. Nec minus expediuntur Deistarum objectiones, methodo, linguæ, ac stilo, librorum sacrorum opponi solitæ. Afferuntur causæ obscuritatis, quæ in Prophetarum oraculis ac alicubi in Vet. Test. inque mysteriis, dominantur. Afferuntur ea, quæ ad translationem LXX Græcæ spectant, eaque vetustiore[m] interpretationem Græcæ[m] haud exstitisse, significatur. Historia *Aristæ* exploditur. Translatio Vet. Test. Syriaca præfertur Græcæ LXX. Agitur de versione *Aquila*, de translationibus Chaldaicis antiquis, ac de Latinis vetustis. Describitur de versionum usu. Ad libros Vet. Test. canonicos speciatim *Lenfantii* repetitur introductio. Adduntur ea, quæ ad libros apocryphos, nec non ad libros Nov. Test. spectant. Exhibetur deinceps Præfatio in *Pentateuchum Moysi*, ac speciatim in *Genesin*, cui historia de *Mose* præmittitur. De *Pentateucho* Samaritano afferuntur haud tralatitia. Calculi *Usseriani* chronologia in *Genesin* adijcitur. Hæc de prolegomenis. *Ruech elobim Gen. 1, 2*, exponitur de vento efficaci, rebus materiatis digerendis apto. Nomen *Tanninim* effertur per pisces majores. Hortum Edenis ad Orientem Cananæ poni, nobis non est mirum. *Gibbon* definitur per canalē occidentalem, qui ex Tigri ac Euphrate emanat. De Messia exponitur locus *Gen. III, 15*. *Henochi* corpus ac animam citra mortem beatitudini cælesti insertam fuisse, significatur. De origine diluvii colliguntur varia. Ratio, cur sanguine Noachidis interdixit Deus, af-

Pag. 44.

47.

50.

68.

71.

77.

118.

138.

3.

23.

27.

66.

93.

- feritur haud una. Cur *Noachus* Canaani, non *Chamo*, imprecatus fuerit infausta quævis, exquiritur causa. Nobis videtur subesse vaticinium de *Chami* posteris sub jugum mittendis, ac *Japhetidis* in *Semidas* tandem dominaturis. Ad *Cap. 10* afferuntur ea, quæ antiquissimam spirant *Geographiam*. Posterius vero liberorum, qui ibi recensentur, an semper simul in eodem federint incolerintque loco, quæri potest. *Nimrodus* merito a tyrannide absoluitur. *Babylonem*, *Gen. X, 10*, distingui a *Babylone Ægypti*, nobis haud fit verisimile, siquidem hæc multo est junior ætate *Mosis*. *Tzemarai v. 17* sunt indubie *Simiryte* ad *Eletherum* mari se commissurum in *Phœnice* ad septentriones postrema. *Hamatham* esse *Epiphaniam*, a *Geographo* *Nubiensi* appellatam *Hamam*, hic asseritur. Subesse *Heliopolin*, arbitrari liceat. *Lefcha v. 20* exponitur per *Lufam* *Arabiz*. Si quid videmus, designatur *Lefchiem*, seu *Laisch*, ad fluvium *Letanen* apud *Drufos*. *Ophir v. 29* indubie pater fuit *Iberiorum* in *Asia*. *Sinear* ponitur in *Mesopotamia*, ubi fixit *Plinius Singaram*. *Elon Moreh* exponitur per quercum lucum, seu quercetum. *Zoar XIII, 10*, fuit locus, ad oram lacus *asphaltitis meridionalis* situs, non *Tanis*, seu *Loan*, *Ægypti*. *Hbobah XIV, 15*, exponitur per *Bikat-Aven*. Hæc vero fuit planities intra *Syriam Heliopolitanam*, nunc dicta *Bucca*. *Melchisedecum* a *Christo* fuisse diversum, ostenditur. Circumcisionem ab *Ægyptiis* ad *Abrahamum* deductam esse, solide negatur. Tres ad *Abrahamum* legatos fuisse *Messiam*, duobus angelis stipatum, monstratur. An *Sodoma* fuerit reedificata, in medio relinquitur. *Loti* uxorem miraculo in statuam salis fuisse conversam, ostenditur contra *Joannem Clericum*, cujus sententiæ passim refelluntur. *Messiam* esse *Schiloh Gen. XLIX, 10*, solidis conficitur argumentis. Sufficiat lectori hæc promissis ex *Tomo primo*. *Tomi secundi Pars prior* exhibet *Exodum*, ac commentarium, ei subiectum. Antiquitatum *Judaicarum* in eo mira & fecunda seges. In fine adjunguntur tres tabulæ, æri incisæ. *Prima* exhibet tabernaculum sacrum, ejusque partes. *Secunda* repræsentat vestes sacerdotum, ipsamque

que Tyri purpuram & coccon. *Tertia* dat iter Israelidarum ex Ægypto per Arabiam usque ad Jordanem, ratione vulgata delineatum. *Tomi secundi pars posterior Leviticum*, ac ejus expositionem literalem, lectori offert. In præmissa ad lectorem admonitione respondetur Ephemeridologis eruditissimis, qui in *Bibliotheca Britannica Tom. XXIII Part. 1 Art. 2* id notarant in hoc Opere, quod in eo exterorum Commentatorum ratio haud fuerit habita, siquidem inter hos quoque sint coryphaei, sua luce instructi. Vir eruditissimus, qui in hoc Opere perficiendo defudat, dare ex eo operam cepit, ut potissima decerperet atque mutuaretur ex Commentariis *Clerici & Calmeti*, ex *Scheuchzeri Physica sacra*, ac operibus *Joannis Alberti Schultens*, *Belgarum Bocharti*. Addidit idem nonnulla errata, quæ in *Exodi* partem præter opinionem irreperant. Præfationem inde præfixit *Levitico*, demonstrans autorem *Mosen*, & argumentum Deo dignum. Momet præterea, ritus Judaicos non ad imitationem circumvicinarum gentium fuisse attemperatos, sed ita conformatos, ut populus Israeliticus a gentibus, cultu impuræ ac idololatricæ religionis infectis, fecerneretur. In describendis sacrificiis Autori profuissent Dissertationes *Dassovii*, *Wichmannshausenii*, *Danzii*, ac aliorum Germanorum, si eas consulere ipse e sua re duxisset, ne quid de *Mentheni* ac *Hasei* Ikemique *Thesauro Dissertationum*, vel *J. C. Mehlbornii* in *Pentateuchum* collectione, moneamus. Non est, quod indicemus, *Tomi* singulis accuratos subiectos esse Indices. In *Tomi III Parte priori* exhibetur liber *Numerorum*, cui commentarius perpetuus fuit conjunctus. *Willeti* nomen hic desuit. *Parkeri* expositiones ad finem *Numerorum* continuantur, siquidem ipse ad finem *Deuteronomii* laborem protulit commentandi. Id ipsum præterit *Aukorem*, prolegomena *Tomo primo* præmittentem. Adjecta est huic *Parti* tabula geographica itineris Israelidarum, ex Ægypto ad Jordanem per varios casus, per tot discrimina rerum, duce *Mose* profectorum. Locus, unde exierunt, *Reinses*, paulo infra *Alchaharam* ad plagam Nili orientalem, in ea fuit positus. Israelidæ per septentrionalem sinus Arabici

verticem ad montem Sinai deducuntur, inde ad Kades Barneam propinodum, tum reducuntur ad sinum Elaniticum, cui ad occasum fere adjicitur locus *Kades* & desertorum *Zin* spatium. Utrumque locum novimus in terminorum terræ promissæ sinibus australibus recenseri. Phunon, seu Phiaan, Moserot, seu Mafaris, Bne-iaekan, Hor, & alia loca, ex *Eusebio* aliisque Scriptoribus ea ponuntur loca, quæ hic prorsus vacua apparent. Non monebimus, ad Tanin in campo *Mosen* edidisse coram Rege miracula, atque locum, unde Israelidæ exierunt, Tani fuisse tam propinquum, ut *Moses* una nocte Tanin ad Regem ire, redire, ac cum suis emigrare, voluerit. At secutus est Autor eruditissimus notas *Patrickii* & map-pam geographicam *Sbavii* ex parte, hujus *Observationibus de Aegypto geographicis* adjectam. Præfatio tradit appellationem libri *Numerorum*, ejus originem divinam, summam, leges imprimis inibi contentas, ordinem factorum, ac chronologiam *Ufferianam*. Annotationes subjunctæ egregiam ubique redolent industriam. Precamur eruditissimo Autori vires corporis firmas vegetasque, quæ impetum animi ac destinationem sequi valeant. Restat enim illi magnum maris æquor arandum.

COELII SEDULII MIRABILIIUM DIVINORUM Libri V, sive Carmen Paschale, item Hymni duo. Ad Codicum MStorum & Editionum veterum fidem recensuit, lectiones varias, observationes, & Indices necessarios, adjecit, JOANNES FRIDERICUS GRUNER.

Lipsiæ, apud Joannem Wendlerum, 1747, 8.
Plag. II.

Preclarissimus Editor, qui jam antea Romanis, quas publici juris fecit, Antiquitatibus laudem fuit consecutus, & nunc etiam dignum studiis præmiium, eloquentiæ atque antiquitatum professionem, apud Coburgenses obtinuit, novum hic atque

que istud iterum insignae specimen dexteritatis suæ nobis proponit. Magnas debemus *Cellario* gratias, qui *Sedulium* istius in oris publicavit; neque minores debebimus *Grunero*. Sequitur alterum alter in nonnullis; in aliis autem omnino ahtevertit. Ut *Cellarius*, ita & *Grunerus*, tam de *Sedulio*; quam de instituto suo, præfatur. Laudat licet, ad Poetæ quod attinet vitam, inprimis *Jo. Tritheimii* studium, qui de *Scriptoribus Eccles. Cap. 142* illius vitam diligenter descripsit. Castigat quoque *Cellarium*, qui quinque hujus operis libros, quam, quot sunt re vera, quatuor, constitutere maluerit; quamvis eum ipse ordinem sequatur, tum quod jam usu trita sit editio *Cellariana*, tum quod imperitorum clamores vereatur. Carmen vero paschale non ipse Autor, sed *Turcius Rufus Aferius*, edidit; licet ipse suum & carmen *Macedonio* obtulerit *Sedulius*, ac modo, in solutam istud orationem convertere iussus, omiserit editionem. *Tritheimius* ponit & secundo loco in omnes Epistolas *Pauli* profaice Libros XIV. Isti autem non nostri sunt *Sedulii*, verum alterius ejusdam, qui Seculo VIII vixit. Hymnum contra, cujus prima verba sunt: *A solis ortus cardine*, publici quoque juris fecit *Grunerus*. Quod tertio loco laudat *Tritheimius* Carmen, ad *Theodosium Imperatorem Lib. I*, non *Sedulii* esse, sed vetustioris ejusdam Poetæ, jam dudum observarunt eruditi. Quod eidem exhortatorium dicitur ad fideles: *Cantemus socii domino* &c. hic etiam apparet. Epistolæ autem ad diversos nondum sunt publicatæ, utque *Fabricius*, vel potius *Schætzgenius*, *Bibl. med. & infima Latinit. Vol. VI Lib. XVIII pag. 442 seq.* suspicatur, forsitan interierunt. In majus volumen *Prisciani Liber I*, & in secundam editionem *Donati Liber I*, hujus esse *Sedulii* non videntur, sed alterius, neque hodie supersunt. Nominat præterea *Tritheimius* de miraculis Christi profaice *Libros II*, cujus operis alii *Libros IV* laudant. Hoc, *Schætzgenius* credit, qui *Sedulio* tribuant, varietate titulorum deceptos, ex opere paschali alia plura fecisse. In *Catalogo Bibliotheca Uffenbachiana P. IV pag. 224* laudatur *Sedulius* Poeta de prærogativa diei sexti MSt. Sub *Sedulii* nomine ediderunt *Mar-*

rene & Durandus, & post hos *Sebattgenius*. Attamen, licet pro Patris nostri carmine habuerint illi, *Grunerus*, ut ipsi tribuat, nondum adducitur. Opus *paschale, paschali* de carmine ortum, edebatur a *Jureto* Parisiis A. 1585, 8, ac deinceps in *Bibliothecam Patrum maximam* inferebatur. Neque vero in generalibus de scriptis *Sedulianis* considerationibus morabimur; quin potius ad institutum Cl. *Gruneri* progrediamur. Is, cum in lectiones varias, quas Cantabrigiæ olim ex libris manu veteri scriptis excerpserat *Ericus Benzelius*, incidisset, Poetam diligentius legere cœpit, eo consilio, ut, quo successu iisdem excerptis usus *Celarius* fuerit, animadverteret. A quo cum non spicarum collectionem, sed integram messem, sibi relictam videret; alia simul sibi circumspexit auxilia. Reperit varietatem Codicis *Nausii* & Codicis *Vulcanii* per majorem *Libri I* paschalis Carminis partem, itemque Codicum *Lipsiensis* & *Almeloveeniani*; *Bartbii* vero ex ipsius Adversariis depromsit. Editiones pariter sat multas evoluit. Neque minus Viri celeberrimi, *Jo. Erb. Kappii* nostri, monitu conjunxit observationes *Wopkenfii* & *Vonckii*, quarum illæ habentur in *Miscellan. Observ. crit. nov. in Aut. vet. & recent. Tom. IV pag. 252*, hæ autem in *Specim. crit. quod Trajecti A. 1744* edidit, *Cap. 30*, & in *Lectio. Latin. Lib. II Cap. 2*. Utrasque autem sic usurpavit, ut, liberam esse rempublicam literatorum, perpenderet sapienter. Ipse *Grunerus*, nihil se unquam ex ingenio mutasse, prudens nimirum atque idoneus arbiter, profitetur; lectiones pariter varias addens curiosissimæ. Sed ad ipsas potius observationes accedamus, non modo contextum, verum alios quoque scriptores, haud parum illustrantes. Statim *pag. 1 seq.* indicatur, apud Christianos veteres, qui datam Christo fidem servarint, sanctos fuisse dictos, observante hoc *Rigaltio ad Minuc. Fel. Octav. Cap. 1*. Hinc *Eucharis* ad *Hilarium* de laude eremi: *Domino sancto & meritis beatissimo & in Christo gloriosissimo Hilario Eucharis*. Romani quoque scriptores integerrimum quemvis sanctum dixere. Vid. *Plin. Ep. I, 12, 5, II, 11, 3, III, 3, 1, IV, 17, 4. Pag. 4*, summos theologos *patres beatissimos* tunc esse dictos,

dictos, probatur ex Paulini, Ep. XV — XIX, XXIX, XXXIII, Oros. Hist. Lib. I princ. Lib. VII fin. atque ipsos Imperatores ex Inscriptionibus apud Gruterum pag. 83 n. 112, & pag. seq. n. 1, 2, 6. Pag. 21 ad Lib. I vers. 25, ubi pagi Athenæi fit mentio, haud intempestive loca excitantur *Eustathii ad Il. á pag. 109 ed. Politi: Ἀνὰ μὲν γὰρ Φαίῳ Ἀθηναίος ἴστων ὡσπερ καὶ Θηβαῖος*, & *Varronis de L. L. VII, 18: Cum terna fuerint Athenæ, ab una dicti Athenæi, ab altera Athenienses, a tertia Athenæopolitæ*, neque minus ad *Fulgent. Myth. I Præf. pag. 15* ablegamur. Pag. 119, ad V, 131, observatur, animam hic pro toto poni homine. Vid. *Rappolt. ad Horat. pag. 142*. Sic & Græci ψυχὴν adhibent. Vid. *Schwarzzius ad Olear. de Silo Nov. Test. pag. 28, Barnef. in Ind. Euripideo voc. ψυχὴ, Cuperum Observ. I, 20*. Præterimus plurimas alias illustrationes, potissimum grammaticas & criticas; una modo allicit adhuc facta, quam paulo post ad vers. 188 pag. 122 seq. legimus, primos Christianos a σταυρολατρίας impietate liberantem. Allegantur hic præsertim *Minucius Cap. 12, 29, 31, & Prudentius Cathem. hymn. VI, 129*. Illustratur autem, *Wolero præeunte, Gal. VI, 17*. Sed nos, ad finem properantes, monemus denique, træs, eosdemque accuratos, hic esse Indices subjectos, in Carmina *Sedulii*, in notas, atque illustratorum, vindicatorum, emendatorum Scriptorum antiquitatis.

OBSERVATIONS ON THE PRESENT COLLECTION of Epistels between Cicero and M. Brutus &c.

id est,

JO. TUNSTALLI, BACCALAU. THEOLOG. & Univers. Cantabrig. Oratoris, & ad S. Joann. Colleg. Observationes in Epistolas Ciceronis & M. Bruti, quibus hæc convincuntur viciæ & alia memorabilia vite scriptorumque Ciceronis momenta ventilantur; simulque nuperis MIDDLETONI hypo-

*hypothefibus obviam itur. Quibus accedit Epiftola
CHAPMANI de vetuftis characteribus numericis
legionum Romanarum.*

Londini, 1744, 8.

Alph. 1 plag. 7.

Institutum & argumentum libri ex titulo apparet; neque ignotus est Autor ejus, *Jo. Tunstall*, ille, qui primus falſitatis poſtulavit Epiftolas, *Ciceroni* vulgo & *M. Bruto* attributas, amœbeas. Ejus nempe libro, hæc de re ante annos quatuor edito, de quo vid. *Nova Acta Erudit. A. 1747 Menſ. Jul. pag. 407 ſeq.* reſponderat adverſarius ejus, *Conyers Middleton*, in libro, quem in *Nov. Actis A. 1747 Menſ. Aug. pag. 463 ſeq.* recensuimus, & quem putamus pertinere ad hunc ſic, ut unus abſque altero ſit imperfectus, quoniam titulus eſt *of the preſent Collection* &c.; quod ni eſſet, ſane obſcurum eſſet, quid ſibi titulus velit. Ille *Middletoni* liber movit Noſtrum, ut validiſſimis argumentis, iisque maxime ex hiſtoria petitis, impoſtorem detegeret. Et, ne quis controverſiam levis momenti reputet, ſtatim initio Præſationis monet, agi de honore Criticorum, libellum abſurdum & mendacem *Cicerone* dignum judicent, nec ne. Tempora quoque, quorum hiſtoriam tradere voluerit harum Epiftolarum Autor, maximi momenti eſſe, ut in quibus Romana libertas ſpiſitus ultimos egerit. Id urget deinceps Præſatio, quod hæc Epiftolæ intra quatuor menſium ſpatium ſcriptæ fingantur; & tamen res exponant ſeptendecim menſium, multaque tanquam jam geſta enarrent, quæ menſibus aliquot, imo & annis, ficta ætate poſteriora ſunt. Cuique *Middletonus* ipſe promiſerit, ab afferenda Epiftolarum probitate deſiſtere ſe velle, ſi vel hiſtoricum aliquid evidens argumentum iis opponi poſſet, aut aliquod e dictione deproinitum; aſſert *Tunſtallus* utriusque generis ſpecimen, & quidem primi hoc, quod *Epiftola Libri I tertia* narretur de pugna ad Mutinam tribus diebus ante, quam illa contigit, quod notat impoſtorem hiſtoriæ imperitum; alterius vero hoc, *Epift. I Libri ſecundi, in diem ex die dilata*, quod aſſeverat *Hebraiſimum eſſe & inferioris atque vulgaris Latinitatis*. Certe,
ſibi

sibi par exemplum apud probos scriptores non occurriffe, proficitur, rogatque adversarium, ut proferat, si in promptu habeat.

Hæc fere sunt, quæ in Præfatione disputat. Huic subjecit brevem tabulam argumentorum potissimum, quæ in ipso libro fassus fuit persecutus. In quo & lectores, & nos certe recensentes, magno demeritus est beneficio. Vix enim fieri potest, ut totum librum cum cura perlegamus. Et, si maxime fieri posset, ita comparatæ sunt discussiones historicæ, ut nequeant succinctæ simul & clare proponi. Cum itaque magni momenti res in hoc libro pertractentur, eadem quidem, quæ in Latina, olim edita, Epistola, sed luculentius exposita, quas scire interest eruditorum, qui aut Anglica non calant, aut librum non possident; veniam rogamus, quod, missis aliis, hanc argumentorum tabulam solummodo exhibeamus, tantum non *κατὰ λέξιν* Latine versam.

Et quidem in Introductione, quæ primas *novem paginas* implet, declarat primo *pag. 1.* non sufficere illud ad antiquitate delumptum argumentum, quod scilicet hæc Epistolæ ab omni memoria sub *Ciceronis* & *Bruti* nominibus venerint. Quandoquidem prima a *Nonio Marcello*, ut volunt, citata est, qui 450 annis *Cicerone* posterior est, *pag. 5.* ceterarum qui meminerit, nemo sit *Petrarcha* antiquior: quod Adversarii argumentum si validum credideris, possis eodem quoque jure Epistolam ad *Octavium Ciceroni* vindicare. *Pag. 6.* Præsertim cum *secundus* harum Epistolarum *Liber*, diu post primum repertus, tanto non sit applausu receptus ab eruditis, atque ille. *Pag. 7.* Quod autem Adversarius, ætatem imposturæ & impostorem assignari atque definiri postulat, id præter rationem fieri. Nihil obesse, quo minus statuarur, imposturam feliciter cessisse, temporibus barbariei, *Petrarcham* antegressis. Et inde historiam studii *Ciceroniani* obscuris illis temporibus persequitur *pag. 13-20*, monstratque, genuina *Ciceronis* opera non tam ignota tum fuisse, quam vindicator (sic appellat Adversarium, nos vindicem potius appellabimus,) persuadere voluit *pag. 27-33.* Ex eo autem, quod Epistolæ ad *Brutum* & responsoriæ primum fuerint a *Petrarcha* memoratæ & inventæ, ut & Epistolæ ad *Octavium*,

quam tamen ipse vindex tanquam puerilem decla nationem *Cicerone* indignam exposit, quamvis & *Erasmus* & *Victorius*, viri Latine doctissimi, & sagacissimi Critici, in illa Epistola nullas imposturæ notas deprehenderint: ex eo, inquam, efficit *Noster*, hominum doctorum pro his Epistolis testimonium nil valere. Eandem *Petrarcham* primū edidisse tanquam *Attici*, aut *Cornelii Nepotis*, ad *Ciceronem* epistolam. Hæc *Primo Capite*. Illa *secundo a pag. 36-43*, plura Sophistam aliquem, aut æqualem *Petrarchæ*, aut antiquiorem, ad confingendâ hæc spuria potuisse impellere, & quænam potuerint. Afferuntur exempla monumentorum, Autoribus tributorum non suis, aut καθήλων decoratorum inscriptionibus, cum casu & errore, tum & desinato consilio. *Nonium* ab ipso *Cicerone* deceptum fuisse, eo quod ex *Cicerone* versus allèget, tanquam ex *Accii Prometheo* desumpti essent, (quo *Ciceronem* facit impostorem, & aliena sibi arrogantem,) cum ipsius *Ciceronis* sint, e Græco *Aeschylæ Prometheo* ab ipso Latini facti. *Tertio* monstrat a pag. 44-63, ipso illo tempore, quo genuinum adhuc exstabat *Ciceronis* & *Bruti* commercium literarium, locum fuisse imposturæ; & affert exempla talis fraudis antiquissima: monumenta, de quibus dubium amplius non est, quin *Plauto*, *Julio Casari*, *Sallustio*, & ipsi *Ciceroni*, sint supposita; ut epistolas alias, *Ciceroni* falso tributas, quo tempore adhuc illæ, sed genuinæ, in omnium manibus erant. Ita Græcas *Bruto* affictas. Enumerat etiam antiquos imitatores, ut aliorum *Ciceronis* operum, sic maxime Epistolarum. Forte, addit, has *Bruti* & ad *Brutum* Epistolas eo fuisse confictas, ut defectum genuinarum supplerent, & continuarent inceptam in iis historiarum telam. *Quarto Capite* demonstrat, epistolam, quæ tanquam ex primo *Libro* hujus commercii literarii a *Nonio* citata allegatur, & tanquam scripta circa finem anni, quo *Cicero* periit, illam, inquam, pertinere non potuisse ad genuinum illud horum duumvirorum commercium literarum, quod octo *Libris* constabat; cum in *Nonii* Codicibus quibusdam manuscriptis non ex primo, sed ex nono, *Libro* citetur. Et, quia, si prima illa epistola, a *Nonio* citata, supponatur

tur primi libri genuinæ collectionis una fuisse, sequeretur inde, integros *septem Libros* Epistolarum a *Bruto & Cicerone* post finem anni *Julio Casari* fatalis fuisse scriptos, quod non patitur rerum natura, & parum a *Casari* cæde distans finis *Bruti*; neque voluminum epistolaris hujus commercii, quæ fuit olim, ingens cujusque moles; neque res & fata, quæ tam *Brutus*, quam *Cicero*, in hac temporum periodo subierunt, neque facta quædam historica particularia, quæ suggerunt Epistolæ ad Familiares. Hæc a pag. 64 ad 72. *Quinto* arguit, quod genuinæ quinque Epistolæ ad *Brutum* insertæ illis ad Familiares, cum ad octo illos Libros, de quibus modo dictum, pertineant, nobis faciant fidem, aut illò tempore, quo hæc quinque fuerunt familiaribus insertæ, plures de illis octo Libris amplius non existisse, aut has suppositas, si jam eo tempore fuerunt in vulgus editæ, quo illæ ad familiares compilabantur, ideo non fuisse in illud syntagma pariter, atque illæ quinque genuinæ, admittas, quod spurix apud omnes audiebant. Neque satisfacere, quod urgeat *Vindex*, ideo illas quinque Familiaribus insertas fuisse, quod res minutas & privatas contineant, quandoquidem inter has ipsas spurias non paucæ sint argumenti minuti, de rebus domesticis tractantes; & inscriptio illa ad *Familiares* non præscripta fuerit antiquitus univervæ epistolarum *Tullianarum* collectioni, cum, quæ hodie circumfertur, collectio ad *Familiares* ex reliquiis plurium olim integrorum voluminum singularium compilata sit. Hæc a pag. 73 ad 86. *Sexto* evincit, primum Librum spuriarum harum Epistolarum haud esse posse primum Librum istorum octo genuinorum, cum commercium *Ciceronis & Bruti* literarium eo tempore fuerit institutum, quo *Cicero* Proconsul Ciliciam regebat, & continuatum sit usque ad *Bruti* ex Italia excessum, spurix vero ultra procedant. Dictorum testes advocantur *Quintilianus*, *Plutarchus*, & *Autor Dialogi*, qui vulgo *Tactico* tribuitur, a pag. 87 ad 103. *Sextimo* monstrat a pag. 103 ad 153, celebres illas ad *Ciceronem & Atticum Bruti* Epistolas, *Libri primi decima sextam* atque *septimam*, esse confictas ad genuinarum exemplar, a *Plutarcho* exhibitum; a quo tantum in minutis discrepent, ut in tempore;

pore; nam spuriz sanguatur ex Macedonia misse, sed *Plutarchus* ait ante, quam *Brutus* Italia excederet, scriptas. Probat hæc ex argumento fraguinum, e *Plutarcho* allegatorum, & ex *Plutarchi* relatione, ad quam *Vindex* provocat, (qua occasione sicut historicam *Plutarchi* contra *Vindicem* asserit,) & tandem ex eo, quod probabile sit, *Brutum*, nondum Italia degressum, haud absque causa reveritum fuisse atque suspectum habuisse *Octavium*, & vituperasse merito *Ciceronis* studium in illo tuendo atque augendo. *Octavo* & *nono* loco urget ceu improbabilia illa ex epistola modo dicta ad *Atticum* Lib. *XVII*, a pag. 156 ad 176, ut quod *Cicero* cupiat a *Bruto* scriptum de actis a se Consule, nimirum vigesimo fere anno post illa acta; quod *Cicero* tæxet eadem *Cæsaris*, & *Cæscam* ceu parricidam objurget; hæc enim *Brutus* ibi de *Cicerone* scribens fingitur; quod *Cicero* decreverit ovationem *Octavio*, quod neque fuit, neque necesse erat eo siue, quo voluit *Vindex*; tandem quod *Attica* tanquam nubilis pingatur ibi, quæ vix potuit tum paulo major septenni fuisse. Tandem id profert: epistolam I, 16, scriptam fuisse illo spatio temporis, quod pugnam *Mutinensem* & *Lepidi* cum *Antonio* conpirationem intercedit. Id ex ejus argumento patere. Atqui *Ciceronem* in eadem memorari apud *Octavium* pro percussoribus *Cæsaris* intercedentem, cum *Octavius* tamen illo certe tempore nullo modo percussoribus esset metuendus, neque vindictæ ab illis sumendæ cupidum se ulla ratione proderet. *Epistole* X, XI, XII, XIII, argumenta hæc sunt: *Ciceronem* a *Sophista* fingi debentem *Bruto* responsum a duobus inde jam mensibus, data opera, ut posset argutum quandam *sophisticam* in usum vocare, alias perituram, quod *Messallam* spurius *Cicero* eo laudet ex capite, quod optimo dicendi generi studeat, cum verus *Cicero* diu multumque de optimo dicendi genere cum *Bruto* disputaverit, quæ lis judicata nunquam fuerit. Quod *Appiani* & *Plutarchi* errorem transcribat & recoquat impostor, quo nimirum illi *Marcum Brutum* autorem salutis *Antonio* fuisse perhibent, cum *Decimus Brutus* is fuerit, quod probatur ex rationibus & rebus utriusque *Bruti*,

e test.

e testimonio *Paterculi*, ad quod *Vindex* provocat; e comparatione *Ciceronis* cum *Paterculo*. Porro monstrat, hanc epistolam aut contrariari alii, scilicet *septime*, aut contra fidem historicam fingere *Ciceronem* de se narrantem, quod post cædenti *Cæsaris* bellum & arma suaserit; item *Ciceronis* in Italia & Roman reditum tanquam egregium facinus hic collaudari, *Bruti* discessum vero tanquam dedecus exagitari; cum tamen *Cicero* inventus & coactus redierit, *Bruto* autem discessum verus *Cicero* suaserit, eundemque approbarit, & præverit exemplo ipso suo, quemadmodum non tantum ex publicis ejus Orationibus, verum etiam ex Epistolis ad *Atticum*, colligatur; pæro hanc Epistolam dicere, quod falsum est, *Servium* primum permovisse senatum, ut *Octavio* petendi magistratus ante tempus veniam daret, & *Servium* permovisse senatum, ut acceleraret id tempus; & *Ciceronem* primum effecisse, ut *Octavio* legitimam in milites imperium permitteretur; quorum omnium pars una subvertat alteram, & quæ sint *arsætae*: nam omnia ista unus *Cicero* simul perfecit, & legitimi imperii concessio per rerum naturam & ipso quoque effectu præcessit concessionem honores ante tempus petendi; & *Cicero* salus ab *Octavia*, ut perferret, delectus fuit, perfecitque in primo senatus conventu, quo poterat ea res transigi. *Vindex* absurdum esse, qui putet, *Ciceronis* atque *Servii* pro *Octavio* studia conspirasse. XIV, a pag. 224 ad 230, in polloreprehendit in eo, quod *Epist. I, 10*, qua pro *Cicerone* perorat, cum exhibet omnibus viribus *Octavia*, Consulatum ambientem, adversantem, cum ex *Plutarcho* constet, & *Appiano*, & *Dione*, (quem videtur impostor legisse,) verum *Ciceronem* valde laborasse, ut *Octavio* Consulatum conciliaret; imo claris id verbis de se verus *Cicero* prædicet, cujus prætervidere testimonium *Vindex* e re sua putarit esse. XV, a pag. 231 ad 235, urget, quod *Brutus Octavium* eo suspectum habeat, quod ipsi videatur ad Consulatum aspirare, quo tempore neque ullum dederat indicium eorum moliminum, neque quisquam deprehendere tam insolentes ausus potuerit, quam solus *Cicero*. Narrat quoque, sibi relatum de *Cicerone* rursus facti Consule, quod non potuit nisi ex Græcis

Historicis haurire. Certe *Brutus* ea scribere nequit, nisi futurorum præcius. *XVI* & *XVII* arguit hoc, quod *Ep. I, 2*, mentio fiat legionis quartæ, tanquam hærentis apud *Brutum* in Macedonia, quæ tamen illo tempore cum *Hirtio* ad Mutinam pugnabat. Refutat quoque opinionem *Vindiciis*, qua putat is, eo tempore fuisse Romanis Imperatoribus in more positum, ut legiones, a se recens conscriptas atque conditas, appellarent numero illo, quo ipsi conscripserant, (ut, si quis quatuor legiones condidisset, appellaret ultimam quartam,) nulla habita ratione legionum ceterarum populi Romani, tunc alibi existentium. Hanc ipsam opinionem *Middletoni* convellit peculiaris libello, his Observationibus subiecto, *Chapinanus*, de quo postea pluribus dicemus. Addit, etiam tanquam vera admittatur ista opinio, nihil tamen ad præsens argumentum quidquam facere, cum ex ipsa illa Epistola constet, *Brutum* habuisse quinque tantum legiones, quarum quatuor erant veteranz, id est, a *Bruto* non conscriptæ, & eo antiquiores: quia etiam *Cicero* non potuisset intelligere, quam *Brutus* legionem designet, si *Brutus* tantum recens a se conscriptas in mente habuisset. Epistola quoque nimis distincte singulos narrat, anticipans posteriores casus, ut de *Antonii* fuga, de *Bruti* excessu ex Mutina, & victoria P. R. quod ipsi *Vindici* fuit improbable visum. Memorat, *Brutum* ἀνοικεράτορα imperatorem dictum, in bello adversus *Dolabellam*, quod o certe tempore, quo scripta fuit epistola, verum non fuit. Cui rei, ut videtur, ansam dedit male intellectus a Sophista, &, ut Grammatici loquuntur, male constructus, locus *Cicconis* Oratione quadam, & ad *Cassium* epistola. Epistola *I, 5*, aliud historicum prodit mendacium, quod *Cicero* consilium *Bruto* dederit belli adversus *Dolabellam* movendi ante pugnam Mutinensem; & Sophistam monstrat ignarum concitæ dictionis Senatusconsulti, unde falsas sinxerit hypotheses. *XVIII* & *XIX*, pag. 258 - 265, hæc exequitur: Epistolam Libro primi tertiam, scriptam 22 Aprilis, exponere utriusque ad Mutinam prælii eventum, & de morte *Pansa*, cum *Pansa* posteriore prælio ceciderit, neque Romæ potuerint aliquid de his rebus

inaudire, quam diebus aliquot post scriptam hanc Epistolam. Epistola quarta *Brutum* de sui fratris, *Decimi*, evasione ex Mutina narrare, diebus aliquot ante, quam audire de illa per rerum naturam potuerit; at simul asserinare, ea potissimum re partam fuisse victoriam; cum nihil opis illa eruptio ad victoriam P. R. contulerit. *XX*, pag. 268 - 272, monstrat, has epistolas & veræ historiz, ab aliis traditæ, & ipsas sibi, contradicere; ut quod *Epist. II, 5*, mentio fiat *Bruti* militibus & pecunia defecti, cum *I, 2*, *Brutus* fingatur quinque legionibus dives, iisque, certe si cum hostium copiis comparentur, abunde instructis. *XXI*, Epistolam *II, 2*, pugnare cum *I, 5*, quandoquidem illa referat, *Ciceronem* Aprilis nono certos accepisse nuntios *Lentuli* de *Cassio*, ejusque legionibus, & Syria; hæc vero, *Ciceronem*, ferat, nihil de *Cassio*, ejusque copiis, audivisse, neque literas ejus accepisse ante quintum Maji. *Articuli XXII - XXVIII* versantur circa *Bruti* fictam, ad *Ciceronem* datam 1 Aprilis, epistolam, in qua narrat de suis in Macedonia gestis rebus & morte *Trebonii*, cum *Brutus* jam peculiari-bus duabus Epistolis ea populum Rom. edocnisset, quæ sub initium, aut certe medium, Februarii jam advenerant, & recitatæ fuerant, & *Ciceroni* dederant argumentum *Philippicæ* undecimæ. In eadem miscentur casus, qui Romam nuntiati non fuerunt, nisi aliquot inde septimanis. Præmo enim de *Cassii* successibus in Syria simul, cum de morte *Trebonii*, nuntiat; cum tamen *Ciceronis* *Philippicæ*, occasione cædis *Trebonii* dicta, fuerit pronuntiata, secundum ipsum *Middletonum*, tribus septimanis ante, quam Romæ de *Cassii* rebus cognosceretur, aut potius, secundum veræ dictamen historiz, tribus integris mensibus. Deinde *Brutus* simul de suis in Macedonia successibus exponit, & de capto *C. Antonio*. Monstrat autem, verum *Brutum* secundis literis ad Senatum hæc de rebus scripsisse, quæ, ut perhibet alia ficta ejus epistola, ante 12 Aprilis recitatæ non fuerint, verum, ut certa perhibet historia, Romam non venerint, nisi post victoriam apud Mutinam. Porro supposititium *Brutum* de *Antonio*, suo captivo, quo tempore *Pansa* Romæ adhuc erat, scribere, cum tamen, ut colli-

gatur ex ipsa epistola, procul dubio audivisset de *Pansa* in castra exitu. Et vicissim falsus *Cicero* nuntium de *Antonio* a *Bruto* capto in idem tempus collocat, quo *Pansa* Romæ adhuc hærebat, cum tamen ille nuntius de *Antonio* Romam non venerit, nisi post egressum inde *Pansam*. Quod *Ep. II, 7*, dicat, de secundis *Bruti* publicis epistolis in senatu recitatis moluisse, amicos ejus referri, id probat *Dioni & Paterculo* adverteri pag. 294, eamque *Ciceronis* esse non posse, quoniam referat, literas *Bruti* a Senatu judicatas fuisse spurias ob *Antonium* in iis Proconsulem appellatum: Quod *Plutarchus* inter multas *Bruti* nullam viderit, quæ de *C. Antonio* ageret, id argumentum de harum impostura præbere; quandoquidem ille singulari studio opera *Ciceronis* fuerit rimatus, & ejus epistolas ad rem suam sæpe in probandis momentis historicis advocet, & præsertim *Bruti. XXIX, pag. 300 seq.* monstrat, impostorem Sophistam ita exscribere sæpe ad Familiars epistolas, ut hæud obscuris vestigiis deprehendi possit, eum vixisse, postquam illæ epistolæ in hanc formam, qua hodie circumferuntur, fuerunt redactæ. Ita e. c. *Lepidum* taxat ab animo inconstante, neutramque in partem propenso, ante pugnam Mutinensem; cum tamen non nisi longo post illam pugnam tempore horum reus fuerit habitus, & verus *Cicero* eum tantummodo propterea vituperet, quod *Antonio* se addixerit. Item prophetice *Lepidus* fingitur suo fratri ob factum aliquod inferus, quod non contigit, nisi fere tribus mensibus post scriptam epistolam, aut certe mense post, ut concedit ipse *Virg. XXIX* urget, pag. 311 - 314. Epistolam *I, 9*, quam ait a Sophista confictam argute studiofæque, sed inutilem absurdamque chriam, qua *Brutum Cicero* consolari velit ob uxoris ejus, *Porcia*, mortem, quæ tamen, ut constat, maritum vivendo superavit. *XXX*, quod *Epist. I, 12*, *Brutus* vivos adhuc fingat Consules, cum manifestum sit, eo tempore, quo scribebat, non potuisse illum de morte Consulium non inaudivisse. *XXXIII*, inopportuna esse sollicitudinem *Ciceronis*, studiumque acquirendi suo filio Pontificatus; cum illo tempore talis ausus nullo simili exemplo potuerit adju-

adjuvari. Sed totam eam narrationem ex *Appiano* videri anticiparam, qui narret, *Ciceronem* juniorem ab *Augusto* facturum fuisse Pontificem. XXXIV, pag. 340 - 348, frustra prætendi *Ciceronis* vim divinandi, ad anticipationes temporum & eventuum, quibus sciant hæ spurix epistolæ, excusandas; probabile enim esse, non eventus fuisse prædictiones secutos, sed prædictiones ex eventibus confictas. XXXV, nam certe insignem vaticinationem *Ciceronis* de *Bruti* reique publicæ fati non posse politicum appellari augurium. XXXVI, pag. 358 - 364, rationes *L. Clodii*, quas *Middletonus* allegat tanquam intrinsecum probitatis harum Epistolarum aliquod argumentum, partim contrariari, monstrat, historiæ Romanæ, partim de promptis esse ex Epistolis ad Familiares. XXXVII, pag. 364, tandem subnectit generales quasdam in spurias has Epistolas animadversiones, ratione sententiarum & inventionis, & dictionis, observatque, similitudinem aliquam dictionis pariter atque rationis per totum earum volumen tam in illis *Bruti*, quam *Ciceronis*, obtinere, etiam in illis ipsis locis, qui e *Cicerone* de prompti, vel ad ejus modulum effecti sunt. XXXVIII, quod *Vindex* urserat, *Plutarchi* temporibus & secutis eas Epistolas non potuisse confingi, utpote quibus sermo Romanus sordes jam contraxerat, & hebes evaserat gustus acumen criticum, id confutatur tam argumentis, a ratione desumptis, quam exemplis ab historia. Imo vero illam dictionis & iudicii corruptelam temporibus *Cicerone* posterioribus communem probare, quod talis fraus minus facile tum potuerit detegi; quod evincitur porro ex historia illarum epistolarum, & aliorum, *Ciceroni* suppositorum, operum. Tandem rogat *Autorem* *Vindicem*, velit, si possit, tantam nubem telorum in ceteras genuinas *Ciceronis* epistolas omnes simul jaculari, quantum ipse hisce solis spuris immiserit.

Ex his constabit, hunc librum doctum esse, lectuque dignum, & Autorem materiam scribendi parem suis viribus sibi sumsisse; speramusque, paucos eruditorum porro fore, qui nosint, aut dubitent, in Autore harum Epistolarum sophistam impostorem agnoscere.

Sed ad Epistolam Rev. *Chapmani*, Lambetho April. 19 (ft. v.) A. 1743 datam, procul dubio ad nostrum *Tunstallum*, de antiquo characterē numerali Legionum Romanarum paulo preslius recensendam progredimur. Protenditur illa a pag. 413 usque ad pag. 435. Id agit in hac Epistola *Chapmanus*, 1) ut opinionem *Middletoni* refutet, quam jam diximus a *Tunstallo* damnatam; 2) ut probe, hunc morem, nomen alicujus legionis geminandi, triplicandi, quadruplicandi, (deinceps clarius intelligetur nostra quibusdam obscura futura mens,) admodum recentem esse; 3) ut probabilem aliquam rationem introducti hujus moris prodāt. Sequamur Autorem.

Primum ait, opinionem *Middletoni* de antiquo more, Romanorum legiones conscribendi & denominandi, non tantum singularem sibi videri, sed etiam prorsus & manifeste falsam. *Certum factum est*, (verba sunt *Middletoni*), *quamvis alii forte id ignorent, Romanos Imperatores, ubi occasio se dabat novas legiones in provinciis, multum Roma distantibus, conscribendi, consuevisse eas nominare secundum ordinem, quo conscripserant, absque ullo respectu ullius alterius cujuscunque tandem legionis*. Verum *Chapmanus* audet hoc assertum non tantum in dubium vocare, sed etiam tanquam somnium explodere. Certe, antiquis illis temporibus salva adhuc libertate tale quid obtinuisse, negat. Fatetur quidem, occurrisse sibi aliquot monumenta, in confusa & turbulenta bellorum civilium & *Julii Casaris* ætate, quæ videantur novæ huic opinioni favere; sed apparentes illas similitudines nil probare, negatque confidenter, ab urbe condita usque ad hunc *M. Brutum* ullum allegari posse exemplum pro sententia *Middletoni*. Cum itaque momentum hoc sit Antiquitatum Romanarum non levissimum, quod tamen earum scriptores leviter tantum attigerint, & ipse *Carolus de Aquino* in curioso suo *militari Lexico*, (verba sunt ipsa *Chapmani*), judicare se, haud ingratum eruditis fore, si diligentius ipse id excuriat.

Consians itaque dicit id primum esse, omnique dubio majus, quod Romani Imperatores, quando novam conscripserant legionem, eam numero citarunt, non quo ipsi conscribebant, pri-

primam, secundam, &c. sed quem mirebantur respectu legionum jam existentium; ut, si quis imperator, jam decem existentibus veteranis legionibus, novam confereret, eam non primam, sed undecimam, appellaret. Exemplum præbet *Julius Caesar*, quod simul novam opinionem refellit. Ille quatuor legiones in Italia, duas in Gallia, novas conscripserat; sex alias habebat veteranas, in universum duodecim. Debebant ergo ultima Italicarum quarta dici, & Gallicarum secunda, secundum *Middletonum* certe. Verum neque secundam legionem habuit ullam, neque quartam, sed I, III, VII, VIII, IX, X, XI, XII, XIII, XIV, &, quas addit Continuator *Cæsaris*, VI & XV. Quamvis enim dicere præcise nequeamus, quod nomen gesserit legionum Italicarum ordine temporis prima, & Gallicarum prima; concessit tamen, ut manifesto patet, Angli nova opinio, cum in illis nulla secunda sit & quarta. Quantum ad primam & tertiam attinet, illæ non erant novæ legiones, sed veteranæ, a *Pompejo* ad *Cæsaris* usum permissæ, sed deinceps ipsi redditæ. Neque hoc solo facta evincitur nova opinio, sed etiam illo, quod nulla legionum illarum, quas *Cæsar* A. U. C. 704, aut 705, conscribebat, & quas in commentariis *legiones tironum* appellat, nomen primæ, secundæ, & porro, habuerit, sed una earum decimæ septimæ nomen habuisse deprehendatur. Jam neque respectu legionum *Cæsaris* omnium potuit illa decima septima appellari, cum *Cæsar* plures, quam quindecim, nunquam haberit; neque multo minus respectu numeri recentium illarum legionum tironum, quæ ad summum tres fuerunt, non certe plures. Debuit ergo respectu aliarum legionum decima septima dicta fuisse, quæ scilicet ad alios olim duces pertinerant, cum illis temporibus admodum multæ occurrant legiones, XXXVI, XXVII, imo & quadragesima; cum tamen posterioribus sub *Augustis*, sub quibus duplicati numeri frequentes erant, tant grandes, tam alte ascendentes, numeros legionum non reperiamus. Idem potest concludi ex aliis duabus legionibus, eodem anno *Cæsaris* jussu in Italia conscriptis, & cum *Cassio Longino* in Hispaniam missis, quarum una nomen habuit vigesimæ primæ, altera trigesimæ.

Hinc

Hinc apparet, nullo niti fundamento *Middletoni* opinionem. Diluenda nunc erant, quæ ille pro ea asserenda profert. Observavit nempe, duas diversas legiones eodem tempore idem nomen habuisse, ut in *Inscriptionibus* quartam *Scythicam*, & *IV Flavianam*, *IV Cyrenaicam*, *Galicam*, *Italicam*, *Soranam*, in *Hispania*. Sed ea omnia, quæ poterant magno numero canulari, nihil ad rem faciunt. Institutum nostrum non patitur, ut omnes huc apponamus doctas *Chapmani* observationes & elenchos, quibus, aut male intellectas esse a *Middletono* inscriptiones, probat, aut dubiæ lectionis, aut non sincere ex *Grutero* exhibitas, sed interpolatas ex *Lipso*, aut non probare, quod debebant, aut, si quæ pauce probant, *Bruti* & *Ciceronis* temporibus, de quibus hic est controversia, non attingere, id^o in *scæ*, sed vix *Trajano* antiquiores esse. Inde tractatur locus *Dionis Cassii Libro LV pag. 564*; (putamus, editionem *Wechel.* citari, nam in *Stephan.* est *pag. 645*) e quo *Middletonus* voluit suam sententiam comprobare his verbis: *Dio in catalogo veteranarum legionum omnium, a regno Augusti inde conservatarum, numerat tres, quarum singule in diversis & distantibus imperii partibus fuerint Tertia dicte, unam in Phœnicia, in Arabia alteram, aliam in Numidia, duasque sextas, in Britannia unam, alteram in Judæa; pariter septimam, octavam & decimam, geminas fuisse.* Hæc ille. Sed *Chapmanus*, adversarium, primo monstrat, falso id dicere, septimam & octavam legionem a *Cassio* dici geminas, cum non dixerit nisi simplices. Deinde, quid intelligendum sit per legiones ab *Augusto* inde ad *Dionem* usque conservatas, explicat. Tandem ait, etiamsi posset deberetque sensus ille e *Cassio* effici, quem in *Middletonus* exculpfit, nihilo tamen minus illud *Dionis* testimonium nihil probare. *Tacitum* omnium, integra fere annorum centuria propiorem ab *Augusto*, quam fuit *Dio Cassius*, virum militarem, consularem, minutissimorum exactum notatorem, nunquam in *Annalibus* suis, ad *Neronem* usque productis, mentionem fecisse geminatæ alicujus legionis, cum tamen earum aliquoties meminisset in *Historiarum* libris, quos a *Galba* orditur. Mirum certe hoc & quod vix com-

pre-

prehendas, si secundum *Dionem*, ex *Middletoni* certe mente, illa ipsa temporis periodo, de qua perscribit *Tacitus*, fuerunt tres tertix legiones, duæ sextæ, ab *Augusto* institutz, *Tacitum* eas non commemorasse. Mihi certe, ait Anglus noster, videtur moraliter impossibile, aut saltem incredibile, tam rerum politicarum callentem virum, & tam solertem scriptorem, quam *Tacitus* fuit, aut tam ignorantem esse posse distinctionis, quæ in rerum natura extiterit illis temporibus, de quibus exponit, aut destinato consilio, si eam noverit, omittere ibi locorum, ubi memorandi se dabat occasio, anateriales legionum distinctiones, præsertim cum talis omisio confusas & obscuras faciat narrationes, & nullo modo condonari scriptori queat; & ipse ille scriptor, in *Historiis* de iisdem loquens sextis & decimis legionibus, levem quandam addat distinctionis notam, ut *sexta Hispanica*, aut *ex Hispania accita*. Putat ergo *Chapmanus*, rectius dici, *Dionem Cassium* male acceptum ab interpretibus hic loci, ut aliis in multis, fuisse, quam ipsam errorem sefellisse. Et hunc ejus sensum esse. Omnium ab *Augusto* constitutarum legionum, quas alii viginti tres, alii viginti quinque, perhibebant, reliquias fuisse suis temporibus illas novendecim, quas recenset, & quæ sunt hæc, secunda *Augusta*, tres tertix, nempe III *Gallica*, III *Cyrenaica*, III *Augusta*, - - duæ sextæ, una victrix, altera ferrea, - - duæ decimæ, - - duæ vigesimæ, nempe *Valeriana* & *Victrix*. Non tanquam tot tertix, & sextæ, & decimæ, & vigesimæ, jam fuerint *Augusti* ætate; sed illas *Dionis* ætate duplicatas, aut triplicatas, ab aliquo Imperatore posteriore legiones fuisse reliquias earum legionum, quæ ab *Augusti* tempore inde per continua supplementa se sustinuerant, & olim fuerant singulæ legiones, unica signatæ numeri nota. Modum, quo legiones olim singulæ postea geminæ evaserint, posse concipi hunc. Procedente tempore legiones quasdam *Augustæas* a variis casibus fuisse prorsus extinctas, ut hic in *Dionis* loco non comparent prima, nona, XVI, XVII, XVIII, XIX, idque solummodo *Dionis* tempore. Nam *Taciti* temporibus fuisse plurimas, si non omnes, adhuc integras. Igitur Imperatores,

bene intelligentes earum infigne robur, & quod egregio sensu honoris ob *Augusteam* suam originem stimulantur, excitarum locum supplere voluisse, multiplicando superstites, id est, dividendo milites talis cujusdam legionis in duas, aut tres, partes, quarum unaquæque pars fiebat quasi stamen peculiaris novæ legionis, retinentis vetustum nomen, numerale, & cum novo quoque milite, ad perficiendum complementum legionarium recens accedenti, communicantis suam fastum suosque spiritus, qui toties reipublicæ insigniter fuerant utiles. Hanc fuisse originem duplicatarum legionum, *Dionis* memoratarum, & *Tacito* posteriorum, inde porro colligi, quod, si secus habeat res, futurum sit, ut hæc multiplices legiones, computatæ cum multis aliis, *Tacito* memoratis, multum excedant numerum XXV, quot tamen ad summum fuisse ab *Augusto* inde usque ad *Domitianum*, *Dio* pariter atque *Tacitus* testentur. Novæ igitur opinioni *Middletoniana* nullum esse a *Dione* præsidium, concludit.

Tandem collaterale, ut appellat, argumentum ex numis affert, quorum e. e. sub *Antonio* Triumviro cusi multi legiones quidem exhibeant I, II, III, &c. sed nude, absque ulla alia addita nota. Simulque *Vaillantium* & quosdam numismatographos castigat, ex male intellecto isto *Dionis* loco in similem fere *Middletoniano* errorem prolapsos.

SEVERI SANCTI ENDELECHII CARMEN
bucolicum de Mortibus Boum, ex sacra Bibliotheca sanctorum Patrum, seu Scriptorum Ecclesiasticorum, divite Christianorum Poematum gazæ instructissimo & locupletissimo, Tomo octavo per MARGARINUM DE LA BIGNE, ex alia Sorbonæ schola Theologum Doctorem Paris. Edit. secunda Paris. A. 1589 recusum. Novam Præfationem de Autore, editionibus. & argumento bujus Carminis, præmisi M. DAVID RICHTER, Gymn. in Patria Rect.

Hart-

Hamburgi & Lipsiæ, sumptibus Willichianis, 1747. 4.
Plag. 7.

Inquiri initio Clariff. Editor in eos, qui de *Endelechio* suo literis nonnihil confignarint. *Olaum Barrichium* huc esse referendum, negat; de *Mich. Filitzio*, qui Specimen analectorum ad ejus Dissertationes de Poetis scripsit, dabitur. De hoc nos pariter negare possumus; qui recentiores modo persequitur. Ad igitur non miramur; miramur autem aliorum majoris momenti operum injuriam. At bene habet, quod defectum istum largiter supplevit Noster. Fuit igitur *Endelechius* sub finem Seculi quarti clarus, *Paulini* amicus, *Theofili M.* sive senioris, cliens. Rhetor erat & Poeta Christianus, cujus Carmen *Tomo VIII Biblioth. Patrum* legitur. Negat *Weitzius*, eclogam jure inscribi, & bucolicum. Carmen solo heroo pede decurrere, *Vossius* contendit. Sed ex *Varronis Lib. III Cap. 12 §. 2* probat *Richterius*, illud non simpliciter intelligi debere, dum *εὐκόλλιον* ibi, quo Bucolica nominantur *Theocritus*, sit diminutivum ab *εἶδη, ὠδή*, quo *Pindarus* Carmina inscripsit. Inter editiones hujus Carminis prima esse videtur, quam inter veterum aliquot *Gallia Theologorum scripta* Paris. A. 1586, 4, curavit *Petrus Pitheus*; altera est, quæ tum a *Bigneo*, tum ab aliis, in variis *Bibliotheca Patrum* editionibus repetita fuit; tertia seorsim edita A. 1589, si fallitur, qui memoravit, *Outbovius*; quarta *N. Gillii*, cura *Pithei*, A. 1590; quinta *Candidi* A. 1596; sexta *Jo. Weitzii*, Gymn. Gothani Rectoris, qui suæ luculentioribus & *Wolff. Seberi* annotationibus illustratum dedit, Francof. A. 1612; septima est *Jac. Gronovii* sub titulo: *Severi Sancti, id est, Endelechii, Rhetoris, de moribus bonum Carmen, ab Elia Vineto & Petro Pitheo servatum, cum notis Jo. Weitzii & Wolfgangi Seberi*, Lugd. Bat. 1715, 8. Hanc percensent *Acta* nostra A. 1716 pag. 80 seq. Proxima denum a præsentem est, quam *Outbovius* libro suo, *Judicia Jehovæ Zebaoth* inscripto, subjunxit, selectis *Weitzii Siberique* Observationibus subjectis, ita quidem, ut suas pariter non raro adderet. Conf. *Actor. Erud. Supplem. Tom. VIII pag. 724 seq.* Antecedentium utique curam superavit *Richterius*,

N u n u 2

qui

qui, non sine iudicio critico in exhibendo contextu versatus, accuratissimam omnium rerum rationem reddidit. Ad argumentum autem carminis illustrandum inservire præsertim putat, quæ *Farnabius* ad *Virg. Georg. III, 478, nota k*), congeffit, ubi memorat, *Homerum II. I, 45 seq.* primas designandæ pestis lineas duxisse, a quo, seu fonte perenni, fluxerit ad reliquos pestilentia descriptione, ad *Thucydidem Lib. II* circa med. *Lucretium VI, 1088, Ovidium Metam. VII, Fab. 25, vel 26 seq. Senecam Oedip. Act. I, vers. 133, Lucanum Pharsal. VI, 9, & Silium XVII, qui quidem pestem igais, seu incendiarii, descripsit. His addit Jac. Pontanus in suis ad Virgilium Symbolis; Sophoclem in Oedipo Tyranno statim ab init. vers. 20, Capitolinum in M. Antonino Philos. Cap. 13, Herodianum I, 12, Ammianum Marcellinum Lib. XIX fol. 149 seq. ex edit. Lindenbrogi Hamb. 1609, 4. Noster autem conjungit Livium II, 6 & 32, IV, 21 & 30, III, 6 & 32, V, 13, VII, 1, XXV, 26, XXVII, 25, XL, 9 & 37, Augustinum de C. D. III, 17. Virgiliis descriptionem pestilentia cum Lucretiana & Ovidiana particulatim contulit in Poetica Scalger; Lucretius vero ex Thucydide hausit, quos contulit Ursinus. Atque ita etiam cum istis ducibus suis comparari poterit Endeletius. Quæ de signo crucis, ejusdemque efficacitate, vel superstitiosa, vel vera, deque lue, bobus nuper istis in partibus infesta, & sapienti vel Principum, vel Medicorum, providentia, disputat Noster, non ægre ferent Lectores nostri, si quidem curiosis in ipso libro evolvenda permittamus, Ecloga denique, carmine Horatiano scripta, strophas habet XXXIII, videmque colloquuntur Agon, Buculus, Tityrus. Incipit illa:*

*Quidnam solivagus, Bucule, tristia,
Demissis graviter huminibus, gemis?
Cur manant lacrymis largifluis gena?
Fac, ut noris amans tui. &c.*

DE BONONIENSI SCIENTIARUM ET ARTIUM INSTITUTO atque Academia Commentarii.

TOME

Tomi II Pars I.

Bononiz, ex typographia Lazlii a Vulpe, 1745, 4 maj.

Alph. 2 plag. 20.

Cum jam tres anni effluxerint, ex quo hic liber in lucem emissus fuit, poteramus videri dudum debuisse de hoc exinio libro dicere; neque huic officio nostro tam diu defuisse, nisi, ut, quæ dicenda sint, paulo plenius exponi possent, expectandum nobis esse judicavimus; donec, quæ prodiisse paulo post narrabatur, alteræ hujus libri *Part* ad nos perferretur. Quod cum demum nuper admodum factum sit; jam aliqua saltem de hac *prima Parte* ad eruditos referemus, de reliquis, quæ Opuscula continent, alio tempore plenius exposituri. Primo igitur id non omittendum existimamus, quo argumento etiam is, qui, Academiæ nomine, hos Commentarios conscripsit, usus est, ut, cur hic *alter Tomus*, post tredecim demum annos, in lucem emittatur, excusaret, Academicos Bononienfes pro voluntate tantum in congressum venire; ibique interdum nihil, sæpe ea recitare, quæ, quod postremam matutinum iis nondum imposuerint, edì non possint, quæ autem recitaverint, ea, sive quod non possint, sive etiam quod non sint, sæpius non perficere. Dux autem & hujus *Partis* quasi *Sectiones* sunt, quarum altera aliqua ad Institutum Bononienfe pertinentia continet, altera Commentarios. Illiusque *undecim Capita* sunt, in quorum *prima*, quod de Senatoribus Instituti Præfectis inscribitur est, aliqua ad *Marsili* vitam spectantia continentur. *Alterum Caput* de Professoribus Instituti est, ex quibus, ut de *Beccario*, *Galeatio*, & *Balbo*, aliisque, non dicamus, præcipue de *Eustachio Manfredio*, celeberrimo Mathematico, tanquam mortuo, multa dicuntur, quæ, quod sunt ab aliis fusius accuratiusque exposita, hoc loco non repetemus. Neque aliter cum iis agendum esse existimamus, quæ ad Chirurgicam Professionem, a Pont. Max. *Benedicto XIV* recens creatam, & ad *Molinellium*, cui hoc munus primum demandatum fuit, spectantia proponuntur, quoniam de his

Pag. 5-11.

13 - 19.

20 seq.

Pag. 23.

24 seq.

33.

34 seq.

superiore anno eo loco diximus, qui de Oratione est, quam *Molinellius* habuit, quando hoc novum munus adibat. De rebus ad militarem Architecturam pertinentibus agitur in *tertio Capite*. Fuit autem harum thesaurus a quadragesimo tertio Lujus Seculi anno tum variorum armorum supellectile, quibus veteres usi sunt, tum quoque duabus formis arcium, ex duplici *Herberti* præceptione muniendarum, ex ligno paratis, auctus. Illa vero arma e museo *Cospiano* illata sunt, de quo pariter, atque de *Aldrovandino*, quæ utraq; fere eodem tempore in Instituti ædes translata fuerunt, a quo instructa, a quibus ornata & aucta fuerint, deinde exponitur. His ad Physicam pertinentes res in *Capite quarto* subjiciuntur. His cum Institutum fere careret, tam multæ sunt *Benedicti XIV* liberalitate illatæ, ut hæc tota pars nunc demum fere condita videatur. Narratur vero, quo hæc res ordiæ sint in tribus conclavibus dispositæ. Quæ ad naturalem historiam pertinent, de quibus nempe in *Capite quinto* agitur, ex, ut de *Cospiano* & *Aldrovandino* museo non dicamus, variis aliis donis auctæ sunt. Massensium enim & Carrarensium Dux triginta lectissimorum marmorum frustra misit, quibus multa alia addidit *Montecuccolorum* liberalitas. Similiter *Malvesius*, Senator Bononiensis, costam maximi cujusdam ceti in Institutum contulit, & *Benedicti XIV* liberalitate tria Ægyptiorum cadavera, aromatibus imbuta, gemmæ nonnullæ, fossilia, argenti & auri frustra, qualia in subterraneis venis inveniuntur, & in his unum ex illis, accesserunt, quæ Hispani, propter puritatem summam, pepetas aureas nominant. *Sextum Caput* de rebus ad Geographiam & artem nauticam pertinentibus exponit; *septimum* de iis, quæ ad Astronomiam spectant, de quibus si dicere hoc loco vellemus, oporteret totum *Caput* exscribere, quod in eo, qua ratione cubiculum Astronomicum paratum sit, & instrumenta, in Anglia facta, ad usum disposita, expositum habetur. Chemicorum instrumentorum olim fere nullus in Instituto apparatus fuit. Est vero nunc maximus, postquam, quæ *Carolus Franciscus Caprara* magno numero reliquerat, cum libris, ad Chemicam pertinentibus, nepos *Victoria Capra*,

Capraria in Institutum contulit. De his in *octavo Capite* dicitur. Nonum de Anatomie agit in Institutum introducenda. Suntibus enim *Benedicti XIV Lellius* artifex varia jam ex cæra aliisque rebus parat, quæ tum integra corpora, tum eorum partes, exhibere debent. De Bibliotheca, quæ partim libris, a *Bonsolis* emtis, partim a *Marfilio* dono datis, non parum aucta fuit, nihil esse videtur, quod referri debeat, neque etiam de antiquitatis reliquiis, præter hoc unum, quod *Benedictus XIV* mille & quingenta fere varii generis numismata misit. Quæ ut Autor in *decimo Capite* exposuit, ita in *undecimo* de Philosophorum & pictorum *Academiis* adjunctis ad Institutum agit, præcipueque de illa, quæ, cum olim tres ordines, deinde quattuor, haberet, jam fere nullum habet, per quem ordinem contemtum, sed magis per alias causas, factum est, ut perpauci jam sint, qui meditatum aliquid in conventum afferant. Hactenus de Instituto. Progrediamur ad Commentarios, quorum primi comprehendunt ad naturæ historiam spectantia. De his ita tractabimus, ut quidem singula referamus, ex singulis autem quasi partibus unum alterunque plenius exponamus, reliqua, & quæ præcipue majoris momenti sunt, illi loco *Actorum* nostrum reservaturi, qui de Opusculis erit. Igitur in prima primo loco de duobus gummi agitur, quæ, *Cajetano Montio* comperta, *Josephus* pater A. 1725 in *Academia* exposuit. Primum ex antiqua populo evulsum fuit, sapore amaro, colore nigro. Quod quia aqua affusa ex parte sic solvit, ut & saporem extraheret & colorem, reliquum in spiritu vini solutum fuit, cognitum est ex gummi resinaque constare. Ideoque *Montius* etiam gummi-resinam appellavit. Alterum pariter in ramo populi natum est, sed amputato jam dudum, ac fere sicco, quem nempe *Montius* domi servabat. Hunc aliquando vidit plurimis tenuissimis filis, iisque rubris, cinctum, quæ, ex cortice nata, tota gummosa erant. Tota enim in aqua soluta sunt. Altero loco idem *Cajetanus Montius* aviculam Bononiensem proponit, parvam, palustris loca amantem, & facile pro paro habendam. Nidus ejus e ramo arboris pendulus est, totus ex arborum lanugine

Pag. 47 seq.

49.

52

61 - 63

63 seq.

com-

- compositus, quibus notis ab illo pari caudati nido distingui potest, cui avi *Aldrovandus* duas nidi formas assignavit. Sequitur de fossilibus quibusdam dactylis, a *Josepho Montio* facta, observatio. Invenit eum circa aevae lapides perforatos, in iisque testacea animalia, novi generis, liquidem cum cognitis dactylis, pholactibusque, minus conveniebant. Dactylos fossiles nominat *Montius*, & de antediluvianis exuviis opinionem confirmare putat. Ad eandem opinionem comprobendam facit altera ejusdem *Montii* de testaceis quibusdam achate plenis observatio. Invenit in monte prope Bononiam sito, quando is altius fodiebatur, ex iisque nucleos eduxit, perfecte achatum speciem præ se ferentes, coloris pariter ac pelluciditatis diversæ. Horum nucleorum plures, dentalium præsertim, intus cavos reperit, unumque in hoc cavo aquæ guttulam continentem. Ad eandem *Montium* alia de insigni quodam ostreo observatio pertinet. Reperit in monte quodam, qui est contra eodem *B. Mariæ Virginis*, de saxo vocatam, quæ ad Bononiam distat milliaria fere decem. Isque mons ex talibus ostreis videtur ex parte factus esse. Ostreum vero neque forma, neque magnitudine, cum aliis cognitis marinis ostreis convenit. Totum ex crustis tenuissimis, argentei coloris, constat, quæ quia protinus solo tactu confringebantur, *Montius* integrum habere non potuit. Habuit tamen fere integrum, quod quindecim pondo erat. Non ab simile conchis margaritifera fuit, unio tamen inveniri non potuit. Medicam vero virtutem fere eandem inventum est habere ac conchæ. Quæ de Corallio sequuntur, exponemus, ubi ad Opuscula ventum erit. Neque necesse esse videtur, ut de novo quodam insecto, a *Galeatio* in vite reperto, & A. 1726 in Academia exposito, dicamus, quoniam id in *Reaumurii* Commentariis descriptum delineatumque habetur. Dicimus autem de nova florum pulchritudinem conservandi ratione, quam *Josephus Montius* cum Academia communicavit. Arena enim ex eo genere, quod fluviorum ripas obsidet, cribrata sæpius, lota in aqua, siccataque ad solem, vitrea vascula replevit, in eamque ramulos herbarum floresque alte demersit, & vascu-

Pag. 65 seq.

67.

71 - 74.

74 seq.

78 seq.

80 - 85.

vascula papyro cooperta, in quo permulta foramina acu facta fuerant, modo in sole habuit, modo in hypocausto. Obtinuit hoc, ut ramuli, cum foliis floribusque, sine ulla mutatione, sicarentur, possentque, in vitreis vasculis inclusi, ita conservari, ut viderentur nuperrime ex herba decerpti esse. Successit res potissimum in fruticosis plantis, & minus laxi habitus floribus; in laxioribus enim, & quos plantæ bulbosæ ferunt, desideravit adhuc aliquid *Montius*. De *Balbi* sermone, quem de ovi cicatricula, & ovo quodam monstruoso, habuit, aptior locus dicendi erit ibi, ubi opuscula recensebimus. Ibi dicemus etiam de variis aliis rebus, ad Historiam naturalem spectantibus, quas in Commentariis tantum enumeratas videmus. Hoc autem loco commemorabimus fungum, rubro & flavo colore pulcherrime variatum, quem lacinix insigui viriditate, ab extrema ora pilei ex omni parte pendentes, oriabant, & granatum morbosum, quæ tanquam monstruosa duo e plantarum genere *Machiavellus* proposuit. De agna sex pedes habente, *Josephus Garattonus* ita egit, ut cum, quæ per sectionem invenit, studiose exponeret, oporteat nos lectores ad Commentarios ipsos ablegare. Post hæc sequuntur in Commentariis, quæ *Montius* de lapidibus quibusdam, a *Linckio* nostro ad Institutum missis, dixit. Indicantur tandem *Scarfellii* labores, qui in aquis fontibusque, quibus Bononiensium urbs & ager scatent, examinandis occupatus est. Altera Commentariorum Pars Chymica compreheudit, inter quæ primus locus iis experimentis datus est, quæ *Montius*, præcipueque *Beccarius*, *Valsalva* suavis, cum variis juribus instituit, ex cancrorum, cammarorum, ranarum, testudinum, & juvenci ac vituli, carnibus caute paratis. Fuit autem per hæc experimenta deprehensum, crustaceorum juri alcalinum principium inesse, quod aliis vel non, vel minus, manifestum insit, in jure contra aliarum carniurn gelatinosam quandam materiam delinere, quæ, si in crustaceorum jure sit, propter adjectum salem sit dissolutior. Hæc ergo crustaceorum jura ad sales acidos emendandos aptissima esse, jura cetera vero nutrimentum copiosius asserre. *Beccarius* vero etiam vipe-

Pag. 85 seq.

89.

90 seq.

92.

93.

95 seq.

100 seq.

101 seq.

- rarum jis examinavit, idque invenit gelatinosum principium continere, quod quomodo illos effectus prestare queat, qui ipsi in varii generis morborum curatione tribuuntur, *Beccarius* satis ingeniose exposuit. De ferri micis, quæ in calcinatis rebus occurrunt, an fiant calcinatione, an prius rebus ipsis infuerint, inter *Geofroium* & *Lemerton* lis est. Eam fere composuit *Galætius* hoc, quod cum plantis, circa fodinas crescentibus, tum, quæ his nutriuntur, animalibus, si cremantur, plus ferri inesse ostendit, quam ceteris, quod per experimenta cognoverat. Sequuntur *Beccarii* experimenta, ad eum finem instituta, ut inveniret, quid intersit, utrum corpora dissolvantur in aere, an in vacuo. Invenit autem, non solum metalla aqua forti citius solvi in aere, quam in vacto, camphoram vini spiritu, cancerosus oculos vitrioli, citius in vacuo, sales, si frigida adhibeatur, citius in aere solvi, si calida, in vacuo, verum etiam singulorum verisimilem causam invenit. *Menghini* sermonem, qui de aquis quibusdam medicinalibus est, cum ceteris Opusculis exponemus. Frumentum etiam examinavit *Beccarius*, & duo invenit in triticea farina partium genera esse, quorum quod in aqua in massam mollem atque tenacem cogitur, glutinosum appellavit, quod vero in aqua solvitur, & quasi pulvis in fundo subsidit, amylaceum. Quæ duo quibuscunque modis tentabat, semperprehendit, amylaceum vegetabilis naturæ esse, glutinosum vero ab animalium natura proxime abesse. Quod autem in tritico, si Zeam excipias, in aliorum seminum farinis minus successit, quæ nihil habebant, quod posset cum triticeo illo glutine comparari. Anatomicis tertius locus inter Commentarios datus est, de quorum primis, qui de coloratis animalium quorundam vivorum ossibus sunt, de quo argumento *Bazanus* sermonem in Academia habuit, exponemus inter Opuscula, pariter ac de viarum inter hepar & vesicam fellicam communicatione, de qua re *Galæti* observationes sunt. Idem membranam carnosam, alimentorum vias ambientem, ita exposuit, ut duobus fibrarum ordinibus componi diceret, quorum qui secundum canalibus longitudinem recta via feratur, in
- stoma-

stomacho & intestinis exterior sit, qui in orbem, interior. In ventriculo vero hunc ordinem inter duos alios rectarum fibrarum medium esse, præcipueque circa orificia conspicuum. Rectas fibras, quæ in colo ligamenta faciunt, eorum in cellulas distinguere, vel ex bobus apparere, quorum eorum ut ex omni parte fibris rectis comprehendatur, sic minime in cellulas discriminetur. His quatuor *Bonazzolii* observationes subiectæ sunt, de duodeno & appendice vermiformi duæ, duæ de renibus, ac ileo. Atque, de duodeni positu nexuque, dubitamus, an aliquid ab aliis nondum dictum observatumque proposuerit, de hoc vero recte monuit Medicos, ut, si quod malum videatur in ventriculo, aut colo, aut renibus, insedisse, considerent, an non potius mesarzi glandulis, vel duodeno ipsi, potuisset etiam pancreas addi, tribuendum sit. Altera Observatio partim de valvula, aut etiam de valvulis, est, quæ circa appendicis ostium varix figuræ sunt, partim de aliquot, in appendice occurrentibus, quasi conniventibus valvulis, quarum hæc solæ videntur nondum descriptæ esse. Circa renes facta Observatio similis est illi, quam *Thomas Bartholinus Histor. Anatom. Cent. II. Histor. LXXVII* proposuit, ac figura illustravit. Habuit *Bonazzolii* ren tres pelves, sed duos tantum ad vesicam pertinentes ureteres; a tertia enim pelvi procedens in sinistrum ureterem terminabatur. Inter pelves viarum communicatio reperiri potuit nulla. Quarta denique Observatio de ilei appendice est, eatenus nova, quatenus ejus orificium valvula semilunari instructum erat. Est quoque hoc memorabile, *Bonazzolium* ex sex maniacis, quos incidit, in quatuor aliquam appendicem invenisse. Sequitur *Menghini* Observatio de vesiculis quibusdam, quas homo gonorrhœa laborans cum urina emisit. Substitit eorum cursus, quoties terebinthina data fuit. Hæc corpuscula gelatinam, vel lympham, aliquot etiam calculum, continebant. *Molinellius*, quia, tales vesiculas vidit cum urina hominis prodiisse, ex cujus pollice antea tumorem exciderat, vesicularibus corpusculis refertum, judicabat eas ex interno simili tumore rupto provenisse. Quæ deinde olim a *Leprotto* factæ

Pag. 137.

138.

140.

141.

142 seq.

144 seq.

Pag. 147-154.

de lymphæ motu ex intestinis, non vero ex glandulis mesenterii, in lymphatica ejus vasa, deque intestini recti glandulis, observationes proponuntur, nihil vere novi continent, etsi illæ intestini recti glandulæ paucis videntur cognitæ esse. His demum *Josephi Putii* Observationes anatomicæ octo subjiciuntur, de quibus, cum jam alibi sint editæ, hoc loco nihil dicemus. Ab Anatomicis ad Medica transeundum est, inter quæ tres a *Molinellio* expositæ Observationes primo loco proponuntur.

157.

Prima de muliere est, quæ, cum diurno vomitu interiisset, secta ventriculam habuit tam magnum, & ita prolapsam, ut totum ferme hypogastrium occuparet, tumorem circa duodeni initium ingentem, ex glandulis ejus scirrhis, & partim quoque ossis, factum, aditum ex ventriculo præcludentem, bilis receptaculum permagnam, intestina

158.

flavis punctis distincta, & lactea vasa bile turgida. Altera de viro est, qui, torminibus & dysenteria excruciatu, sensit aliquid in ano hærrere, quod tenesimum faciebat, viamque fecibus præcludebat. Cum Chirurgus frustra in reponendo eo, quod pro intestini prolapsu habebat, laborasset, æger id ipse extraxit sine dolore. Erat carni ulcerum fungosæ non absumile, spithamam longum, cavo instructum, quod ex altera parte oclusum, præter paucas fæces, calculos multos, tritici granis similes, continebat, & ipsos cavos, & amurcam tetri odoris, continentes. Æger, etsi non perfecte convaluit, tamen se melius habuit. Tertia Observatio ad eos pertinet, qui, capite

159 seq.

vulnerati si intereant, abscessus dicuntur in hepate habere. Deprehendit autem *Molinellius*, etsi hoc sæpe inveniatur, tamen non raro & in aliis, etsi semper abdominis, visceribus, aliquando & plane nullos, in hominibus capitis vulneribus mortuis, abscessus occurrere, quod & nos observasse recordamur, interdum & hepar abscessu occupatum esse, homine ex alio, quam capitis, partis læsione mortuo. Frequentius tamen in hepate abscessus nasci, quoniam similitudo sit inter pus, & ad hepar fluentes humores, ratione leutoris. Has *Molinellii* Observationes longior ejusdem Autoris sermo de fistula lachrymali excipit, quo *Pettii* de eodem argumento libellum

um examinavit. *Molinellii* observationes huc redeunt: per- Pag. 162.
 multas in lachrymalibus ductibus viisque varietates, inferiorum-
 que partem majoris ductus, in nares patentis, multo inter-
 dum, quam consuetudo fert, latiore esse, & in ipsis his viis
 feri, lachrymis simillimi, scatebram; lachrymas autem ferri per 164 seq.
 hos ductas, non quia siphunculum referant, sed quia systalti-
 ci cujusdam & corrugantis motus facultatem habeant, quod-
 que palpebræ motu suo lachrymas urgeant, & viæ lachrymales
 vel situ suo ad excipiendas lachrymas aptæ sint; obstructo nasali 166.
 canali, retentisque in sacco lachrymis, tamen his sæpe expressis,
 diu impediri posse, quo minus fistula nascatur, quod posse-
 mus quidem & nos non paucis exemplis confirmare, varieque
 illustrare; in *Petiti* fistulam curandi ratione necessarium esse, 170.
 ut saccus longa plaga hiet, utque stilus prius recta immissus,
 ubi ad plagæ finem venerit, elevatus, in externum latus incli-
 netur; quæ verba videntur obscuri aliquid habere, ne de aliis
 levioribus monitis dicamus; hanc vero novam *Petiti* inveni- 171 seq.
 di rationem minus, quam priores, probandam esse, quia lach-
 rymarum profluvium maneat, neque locum habere, si viæ
 callo occlusæ sint, præstareque, si quis eam tentare velit, ex feri-
 cis filis contexto in fetacci modum, funiculo, loco tutiada, uti.
 De vesicantibus & de brachii aneurysmate, a læsa in mittendo 175-178.
 sanguine arteria, dicemus inter opuscula. Hoc loco *Ve-* 184.
ratti quasdam Observationes proferemus, ex quibus prima de
 muliere est, quæ, apoplexia correpta, cui febricula accedebat,
 cum die quinto mortua esset, sinistri anteriorum ventriculo-
 rum cerebri partem anteriorem sanguine oppletum habuit,
 in eoque pilorum complexorum glomum, qui, cum bulbum
 non haberent, ea parte potius, saltem aliqui, in acumen desi-
 nebant, duas reliquas, quod contrahi sermo commode non
 potest, omittimus. Contra quatuor *Molinellii* observationes 189-196.
 de Achillis tendine vulnerato proferemus, quæ eum ostend-
 unt, non solum sine futura, & extremorum conjunctione
 per fasciam situmque obtinenda, nova, ut, inter ossa callo,
 materia crescente, sanari posse, verum etiam sine periculo
 secta cute, retegî, atque servari. Neque negligendæ esse viden- 198-211.

- dentur septem ejusdem Autoris observationes de antinecrotica corticis *Peruviani* vi, quæ in duobus nulla fuit, in quatuor tanta, ut ægros restitueret, in uno, ut saltem spem obtinendæ salutis certam faceret: dum enim Commentarii scribebantur, nondum sanatus æger erat. Eorum vero gangræna, quos cortex non servavit, fuit sine dubio ea, quam, a vitalium virium defectu in universum ortam, siccam nominamus, quamque alio modo tractandam esse, & quo, brevi in Transactionibus Philosophicis legemus, Autore Clariss. *le Cat.* Post hæc duorum morborum descriptio sequitur, a *Taccono* facta. Eorumque prior abscessus hepatis fuit, ex quo cum sanie plures diversæ magnitudinis calculi prodierunt, & tandem bilis, ex quibus vesiculam felleam simul apertam esse intelligebatur. Neque tamen in hac ipsa sedem mali fuisse, *Tacconus* existimat, verum in membranoso folliculo, inter conevam & gibbam hepatis partem, e regione vesicæ felleæ, sito. Quid, si vero in ipsa vesicula ponamus, in qua, ductu choledochi calculo occiso, bile multum oppleta ampliataque inflammatio orta sit? Nihil adeo, quod huic opinioni repugnet, adest, videtur. Alter morbus herniæ cruralis, quasi abscessus esset, sectæ peculiaris species fuit, ex qua cum lubrici prodierint, atque etiam post mortem inhererint, de his simul quædam a *Taccono* prolata sunt. Sufficiet vero, nominasse tantum *Bacchetoni* de oleo amygdalarum dulcium, per urinæ vias reddito, observationem, & *Beccarii* sermonem de longa cibi potusque omnis abstinentia, quem *Benedictus XIV.* P. M. suis olim libris inseruit. Physica in Commentariis Medicis subjecta sunt. Omittemus vero hic, inter Opuscula exponendum, *Manfredi* sermonem de maris altitudine aucta, *Galeatii* de thermometris *Amontonianis* conficiendis, & de thermometris emendandis *Tabarani*. Omittemus etiam, quæ *Beccarius* de luce dactylorum, pariter ac de adamante aliisque rebus in phosphorum numerum referendis dixit, quod de his singularis est *Beccarii* liber. Constat inter Physicos de barometris, hydrargyrum in latioribus tubis altius efferri, minus alte in angustiioribus. Quod cum *Plantadius* invenisset, non fieri,

sed altitudines hydrargyri in omnibus æquales esse, si barometra in montium cacumina transferantur, quæ centum hexapedis altiora sunt, *Galcatius* existimavit hoc fieri, quia in ejusmodi locis pressio aeris minuat, quæ plus possit in latioribus tubis, quam in angustioribus. Sed causam phænomeni cum alii in raritate aeris & levitate querendam esse putarent, *Galcatius* cum *Vituario* tria barometra varæ latitudinis in machinæ excipulum inclusit, aeremque eduxit. Embulo vix adducto, hydrargyrum cœpit in omnibus deprimi sic, ut eadem altitudo esset, finita exantlatione redierunt omnia ad inæqualitatem suam, quod difficultatem non tam sustulit, quam auxit. Idem *Galcatius* experimentis institutis deprehendit, verum esse, quod alii de calore & frigore in vacuo dixerant, res quasque in hoc minus calefcere, citius frigefcere. Sequuntur duæ thermometrorum emendationes, quarum prior, a *Tabarano* facta, eadem est, quam *Musschenbroeckius* in tubi forma fecit, ne hic a frigore caloreque mutaretur, altera, a *Galcatio* notata, a *Tabarano* facta, spectat descensum liquoris in vacuo, cujus causam *Galcatius* putat in defectu pressionis tubi per aeræ esse. Ea vero, quæ *Balbus* de quibusdam vitrorum fracturis proposuit, lectores in ipsis Commentariis videant, pariter ac illa, quæ *Laghius* in ampullis Bononiensibus fecit, experimenta, de quibus in compendio dicere non licet. Alia experimenta *Verattus* cum animalibus volatilis æque ac terrestris generis instituit, ut, quales in eorum, in vacuo mortuorum, pulmonibus mutationes fiant, inveniret. In omnibus tam leves fuerunt, ut, sive adhuc calentes, sive frige factos, in aquam immitteret, innatareut. Tunc tandem fundum petierunt, ubi multas horas in vacuo reliquisset, quo omni aere expurgarentur. Neque aliter cedere experimenta vidit, cum recens natis facta, quorum pulmones, aquæ impositi, profintus fundum petierunt. Idem *Verattus* experimenta instituit, quibus ostenderet, cur in aere interclusa animalia moriantur, de quibus tamen ibi exponemus, ubi de Opusculis. *Laura Bassia* etiam experimenta fecit, per quæ cognosceret, si ne perpetua quædam spatiorum & ponderum ratio in aeris com-

Pag. 312 seq.

315 - 321

321.

328

334

340.

347.

pres-

- pressionem, nec ne, invenitque, non esse, aut, si sit, cognosci per experimenta non posse. Et si satis constabat, hydrargyri altitudines non in omnibus barometris easdem esse, tamen id *Balbus* novis experimentis comprobavit, putavitque, causam in vi vitrorum repellente inveniri posse. Ex quo sequi ostendit, aeris gravitatem ex altitudine hydrargyri aestimandam non esse, nisi si huic altitudini tantum addatur, quantum repellens vis detrahat; hanc vero non solum a latitudine, verum etiam longitudine, pendere; neque in omni vitro eandem esse, mutarique per frigus atque calorem, pariter ac per puritatem, impuritatemque vitri, atque hydrargyri, de qua multa *Balbus* proposuit. Finem huic *Parti* Commentariorum faciunt Observationes tres, quarum prima *Bonzii* hydrargyrum spectat, in aurum se insinuans, altera *Zanotti* lucem, tertia *Blanconi* de soni celeritate est, de eaque alio loco jam diximus. His
367. *Brunelli* disquisitio subjecta est de qualitatibus, quæ extra corpora diffunduntur, an tanto remissiores fiunt, quanto quadratum distantia sit majus. Ex Mechanicis pauca proferemus; de *Riccati* enim sermone, qui est de virium compositione, commodior erit dicendi locus ibi, ubi de Opusculis, & quæ de vi corporum viva non ab uno exposita, verum a multis, in variis Academicorum conventibus disputata, ex tempore proposita fuerunt, ea, vel propter varietatem ac multitudinem, locum hic invenire commode non possunt. Debemus etiam paucis tantum attingere ea, quæ de fluminum cataractis *Bacallius* disputavit. Visus autem est illi, contra quam recentiores putabant, neque alveus a summa cataracta ad originem fluminis, aut ad cataractam aliam superiorem, debere attolli, neque ibi alveo veteri occurrere, neque declivitates easdem, quas ante habuerit, sibi componere, neque omnino ad altitudinem tantam evahi, quantam nempe libri, ante aliquot annos Florentia editi, Autores postulant. Tandem indicata tantum inveniuntur, quæ *Vandellus* de cujusque diametri lentibus proposuit, una machina, eaque simplicissima, maximeque expedita, conformandis, quæque de pulvis pyrii vi dixit, eam, ut aeri tribuatur, tamen etiam in sale nitri ejus causam quæ-

rendam esse. *Galeatii & Balbi* diligentia circa hydrargyrum in tubis suspensum occupata fuit, de quo cum *Corradus* experimento cognovisset, si, aere in tubum immisso, hydrargyrum descendat, totum illud, quod hydrargyro, & tubo, & subjecto vasculo, componitur, in illo descensu fieri levius, illi organon invenerunt, quo possent, aere subito extracto, in adscendente hydrargyro experimentum capere, quidque tum fiat, cognoscere. Ex iis, quæ ad Geometricen spectant, non nisi unicus est *Zanotti* de spatii quibusdam hyperbolicis, qui inter opuscula exponendus erit. Nam obiter tantum indicatæ fuerunt, quas *Scarfellius* parabolæ, ab *Apollonio* descriptæ, proprietates aperuit, pariter ac *Matteucci* labores, qui omnes lineas invenire consiluit, & invenit pulcherrimas, quibus triangulum quodvis bifariam secetur, atque *Casali*, qui novas quasdam quadrilaterorum proprietates invenit. Astronomica plura sunt. Primus locus *Manfredii* observationi de Jovis & Martis conjunctione heliocentrica datus est, qua sic usus est, ut notissimam illam quaestionem: utrum planetæ se mutuo trahant, si posset, dissolveret, & probabiliorē hanc de attractione hypothēsī redderet. Amplius de hac observatione, pariter ac de illa, quam fecit de Mercurio, solem trajiciente, & de Cometa anni 1737, de qua illis *Zanotti*, Cometam anni 1739 spectantibus, atque micrometrum ac terræ formam, commodior dicendi locus erit, ubi de Opusculis. *Manfredius* etiam de tempore solstitiorum definiendo sermonem habuit. Voluit autem, duo tempora notanda esse, quibus vel ante, vel post, solstitium eandem ab æquatore distantiam sol habeat; iisdemque diebus tempus notandum, quo stella quæpiam meridianum circulum transeat, ut distantia scilicet temporariæ, quas stella eadem binis diebus a sole habuerit, & distantiarum differentia cognoscatur, simulque intelligatur, quæ distantia sit media inter duas. Dubium non esse, quin, quo tempore solstitium fuerit, stella a sole distantiam temporariam habitura sit eam, quæ media inventa sit. Si igitur, cum solstitium prope fuerit, distantia temporariæ, quas stella singulis diebus a sole obtinerit, observatæ habeantur, solstitium ipsum in id tempus incidisse intellectum iri, quo stellæ distantia media fuerit. Ultimus locus Meteorologicis datus est,

Pag. 420.

407.

422.

424.

425.

431.

432.

435.

441.

442 - 455.

437.

- Pag. 453-458. inter quæ primo de turbine quodam agitur, qui A. 1729 Ferrariensem agrum, ultra Paduam, male habuit. In sermone, quem *Manfredius* de hac re recitavit, rem ipsam primum, & rei genus, diligenter exposuit, tum vero quæsit, quid huic turbini cum alio, a *Montanario* olim descripto, commune fuerit. Sunt vero hæc ejus naturæ, ut paucis perstringi commode non queant. Alter Commentarius de cœlesti quadam flamma est, *Æsij* A. 1743, 13 Cal. Febr. observata. Ab oriente *Æsij* zonulæ duæ visæ sunt, igneæ, subalbæ, nitidissimæ. Protensæ in longum inflectebant se sæpius, ac tandem in unam jungebantur. Flabat boreas, & is tamen fragor exaudiebatur, qui esse a vento non videbatur. Hoc lumen ad momenta aliquot constitit, sæpe varians. Terræ motus, quem metuebant incolæ, secutus non est.
459. Sequuntur *Bachetoni* de fulminibus quibusdam observationes, de quibus hoc unum monuisse sufficit, *Maffei* sententiæ favere. Neque dicemus amplius de globi cujusdam ignei trajectione, quem *Zanottus* A. 1745, 13 mensis Octobris, nocte vidit. Finem denique quatuor Commentarii de auroris borealibus faciunt, primus de aliquot ex illis, quæ A. 1730 observatæ fuerunt, qui *Zanottum* Autorem habet, alter *Veratti* de aurora boreali A. 1732, tertius *Zanotti* de aurora A. 1737, ultimus de quibusdam auroris borealibus. Isque ad *Olivam*, *Zanottum*, atque *Beccarium*, pertinet.
- 460 seq. *JOSEPHI ROCCHI VULPII, E SOCIETATE JESU, Epistolæ Tiburtinæ, carminibus conscriptæ, hexametris, elegiacis, hendecasyllabis, quæ antea sparse variis voluminibus legebantur, nunc primum collectæ, & in tres Libros tributæ, cum animadversionibus ejusdem Autoris. Circa nemus, uvidique Tiburis ripas, operosa parvus carmina fingo. Horat. Carm. Lib. III Od. 2.*
- Brixiz, excudebat Joannes Maria Rizzardi, 1743, 4 maj. Alph. 1 plag. 8.

Habuit Editor, cur, quæ sparsim edenda curarat Cel. Poeta *Vulpus*, sæpius ille a nobis collaudatus, colligeret, atque uni lectorum obtutui offerret; quandoquidem antiquum penitus nitorem spirant omnia. *Tribus autem Libris* Epistolæ illæ poeti-

æ comprehenduntur, quorum *primus* heroico versu scriptus, elegiaco *alter*, *tertius* Phalecio. Sub finem autem observationes convenientissimæ ac lectu dignissimæ adduntur. *Lib. I Ep.* dedicata est Eminentissimo ac vere glorioso Patri purpurato *Angelo Mariae Quirino*, ac Venetiis A. 1736 libro inserta, cui titulus: *Raccolta di Opuscoli scientifici e filologici, Tomo decimoterczo. Ep. II Marco Fuscarenò*, Equiti, Senatori, & Historico Veneto, dicata est, ejusdem libelli *Tomo XVIII* jam A. 1738 inclusa. *Ep. III* iterum *Quirini* laudes eanit, cum is A. 1737 e gravissimo morbo convaluisset. Eadem edita fuit Brixiz A. 1738 in fol. ac bis repetita in libro, cui titulus: *Corona di Componimenti poetici in Lode dell'Eminentiss. Signor Cardinale Angelo Maria Querini &c. raccolti da D. Angelo Zanardelli, Professore di Rettorica, tra gli Arcadi Filastro, &c. sæpiusque seorsim.* *Ep. IV* est ad Patrem purpuratum *Dominicum Passioneum*; *Ep. V* ad *Josephum Mariam Herculanum*, antistitem in aula Romana, cujus Carmina Patavii A. 1725, 8, in duo Libros distincta, edita sunt sub titulo: *Maria, Rime di-Neralco, Pastore Arcade.* Priorem Librum in elegiacos versus Latinos transtulit Poeta Siculus. Uterque autem recusus est tum Brixiz, tum Romæ. Eminere inter illius Carmina dicitur opus dramaticum pastorale, cui titulus: *La Sulamite Boscareccia sagra di Neralco, Pastore Arcade*, quo Canticum Cantictorum, poetico habitu vestitum, ad *Mariæ* in cælum assumptionem accommodavit, quodque Romæ prodiit A. 1732, 4, ac deinceps cum ceteris Carminibus in 8. *Epistola VI* est ad Comitum *Alphonsum Aldrighettum*, Patavinum Poetam, de *Alvart Cienfuegos* purpura Romana, quæ jam edita fuit Romæ A. 1721, cum Autor ad Rhetoricam in Romano Collegio docendam accederet. *Aldrighetti* Latinæ & Etruscæ Musæ specimen prodiit unacum Operum *Jo. Ant. Vulpii*, qui nostri frater est, *Tomo II*, Patavii A. 1735, 4. Alios fratres habuit Noster *Cajetanum*, Sacerdotem, & *Jo. Baptistam*, publicum Anatomies Prof. in Gymnasio Patavino. *Ep. VII* est ad *Jo. Bapt. Spinulam*, jam A. 1717 edita. Postrema est ad fratrem *Jo. Antonium*, antea Philosophiz; post Græcæ & Latinæ eloquentiæ, in Gymnasio Patavino Doctorem, Patavii ad calcem editionis secundæ Carminum *Jo.*

Ant. Vulpii, A. 1742, 8, editorum. Sed accedimus ad *Librum II*, cujus *Epistola I* scripta fuit ad eorum Academix Patavinæ, vulgo dictæ *de Ricovrati*, invento venerabilis *Greg. Barbadiçi*, Patris purpurati & autistitis Patavini, integro atque incorrupto, post sepulcri annos ferme triginta, corpori plaudentem, A. 1725. Edita jam eadem est in libro, cui titulus: *Componimenti dell' Accademia de' Ricovrati, per la Traslazione del Corpo del Ven. Card. Gregorio Barbarigo &c.* Patavii apud *Cominum* in folio magnificentissimo. *Epist. II* est ad *Jo. Aloysium Mocenigum*, cum ex Romana Pontificia legatione ædes *D. Marci* Procurator ingrederetur A. 1737, tunc & Venetiis edita in libro, cui titulus: *Raccolta di Componimenti poetici dedicata a sua Eccellenza il Signor Cavaliere Luigi Giovanni Mocenigo, &c. da D. Pier. Francesco Zaybis, Abate e Procuratore Generale de' Monaci Camaldolesi Urbani*, in 4. *Epist. III* est ad *Nic. Mar. Antonellum* in funere *Philippi*, fratris, Poetæ ac bellatoris eximii, edita Senæ Gallorum ac Romæ in libro: *Raccolta di Componimenti degli Accademici Immaturo della Pergola*, A. 1735, 8. *Epist. IV* est ad *Bened. Camposampierum*, Patavinum Theologum, post annos multos ex urbe patriam reversentem A. 1741, quo & Patavii in 8 edita; *Epist. V* ad *Carolus Mandatum*, S. J. omnes animi motus ad vivum elegis Latinis exprimentem; *Epist. VI* ad *Julium Amalfitanum*, inter grata Calabriae suæ rura degentem; *Epist. VII* ex persona *S. Aloysii Gonzaga* ad *Claud. Aquavivam*. In *Epist. VIII* inducitur profanus amor, qui a *S. Jo. Franc. Regis*, Soc. Jesu, castris exutus, frustra illi insidias molitur, ad *Franc. Grimaldum*, Soc. Jesu, Poetam eximium. *Epist. VIII* est ad *Franc. Mar. Lactantium* de Arianorum veterum monumentis egregie meritum; *Epist. X* ad *Joseph. Alex. Furietum*; *Epist. XI* tandem ad *Jo. Bapt. Rospigliosum Borromeum* ruficantem. *Tertii Libri* Carmina in laudem *Ang. Mar. Quirini* plurima scripta, eademque sunt breviora, Brixiz potissimum singulatim edita. Numero autem sunt viginti, varias materias complexa. Ubicunque reperitur laudabilis veterum Poetarum imitatio, e. g. *Lib. II Epist. II* illa *Virg. Æn. VI* in fin. sic exprimuntur:

Fal-

Fallimur? & somni præfetto porta Elephanto

Candyr, nos variis ludit imaginibus.

An, facilis veris qua redditur exitus umbris,

Cornea, de Venetis gaudia portat aquis?

Alia loca singulis propemodum in paginis luculentissimæ hujus carminum editionis occurrunt, quæ tacemus. Sub finem adduntur Carmina quædam, meritis *Iulpii* nostri laudes quæ fufius decantant, atque adeo nobis, tem eandem acturis, ferias dedere.

Nachricht von denen in der Hochgräflich, Zaluskiſchen Bibliothek ſich befindenden raren Poſſniſchen Büchern, ic.

hoc eſt,

RELATIO DE RARIORIBUS LIBRIS Polonicis, qui in Celiſſimi Comitis Zaluſki Bibliotheca reperiuntur, compoſita & edita a JO. DAN.

JANOZKI.

Dreſdæ, apud Ge. Conr. Waltherum, Bibliopolam Regis au-
licum, 1747, 8.

Plag. 10½.

Laude omnino digniſſimum eſt Clariff. Autoris inſtitutum, & Bibliothecam ſunimi literarum in Polonia Mæcenatis celebrandi, & merita civium ſuorum in eruditionem magis magisque conſpicua reddendi. Majora ſunt eadem, quam huc uſque non pauci putarunt; opinionibus vero anſam dedit librorum Polonicorum, qui ſane numero multi ſunt, inſignis maxime raritas. Pauci ſunt, horum ignorationem eluctati, qui juſtum illius vaſti ſatis regni colonis pretium ſtatuerè didicerunt. Quos inter præcipue *Frid. Oſt. Menckenium*, noſtrorum laborum ſocium, laudat *Janozkium*. Cauſe autem raritatis partim internæ ſunt, partim externæ, quas omnes accuratius idem ac liberius exponit. Sed tanto major habenda eſt gratia, tum Celiſſimis Viris, qui talibus libris inſtriſſimam Bibliothecam aperuerunt, tum Editori, theſaurus illius qui publice aperiendos duxit. Quinquaginta ſunt, qui cum Autoribus per cenſentur, libri rariores. Nimirum

Pag. 8.

P P P P 3

60

- eo spectant Index librorum prohibitorum, Cracoviz A. 1617,
 Pag. 16. 12, editus; *Joannis Crassini* Polonia, Bononiz, 1574; Spe-
 20. culum hæreticorum fratris *Ambrosii Catharini Politi*, Craco-
 21. viz, 1540; Apologia, diluens nugas *Erasmi* in sacras re-
 23. ligiones, Cracoviz, 1540; Christiana de fide & Sacramentis
 contra Hæreticorum id temporis errores explanatio, Craco-
 viz, 1545. Est iste libri, eodem anno Romæ publicati, & hic
 repetiti, titulus. Repetendum curavit *Jo. Dantiscus*, Ermelan-
 dicus antistes, qui nomen a patria fuit adeptus, suamque ipsius
 vitam carmine scripsit, a Consule Dantiscano ibidem A. 1693
 24. editam. Enchiridium impedimentorum, quæ juxta Canonica
 constitutiones in matrimoniis contingunt, Autore, *Greg.
 25. de Shamotuli*, Cracoviz, 1529; Farraginis actionum Juris
 27. Civ. & prov. Saxon. Libri VII, per *Jo. Cervum*, Cracoviz,
 1542; Fasti Radiviliani, Vilnæ, 1653; de rebus gestis *Ste-
 phani I*, R. P. 1582; Catalogus Ducum atque Regum Po-
 lonorum, Autore *Theod. Zawacki*, Cracoviz, 1609; Polonica,
 29. *Jac. Zabarella* Autore, Patavii, 1650; Postulata ordinis eccle-
 30. siastici universi in R. P. Posn. 1585; Expositio missæ *Hugo-
 31. niri*, Cardinalis, Cracoviz, 1584; Commune incliti Poloniz re-
 32. gni privilegium constitutionum & indultuum, 1506; cujus *Laski*
 33. Autor est, quem & Epistolæ celebrem reddiderunt, de quibus
 35. singulatim aliquando se acturum promisit *Janozkus*; Statuta
 38. ac privilegia regni Poloniz omnia, 1553, quorum *Pribysus*
 40. (*Przyluski*) Autor fuit, insignis Poeta Græcus; *Icones* & miracula
 41. Sanctorum Poloniz, 1605; Clypeus Serenissimi *Joannis III*, Bri-
 43. gæ, 1717; Missale diocesis Plocensis, Cracoviz, 1520; Horarum
 44. Canonicarum liber, Cracoviz, 1528; Missale ecclesie & pro-
 45. vinciz Gnezneniz, Moguntiz, 1555; Speculum Saxonum, Craco-
 46. viz, 1535, qua occasione Germanorum in Polonos merita lau-
 49. dantur atque exponuntur; Speculum Saxonum, Samolci, 1602;
 50. Statuta *Sigismundi I*, Samolci, 1602; Augustissimus Hyme-
 nus inter *Frid. Augustum* & *Mariam Josepham*, Archiducem,
 Dresdæ, 1720, cujus Autor erat insignis Poeta *Anton. Lodzia
 Poninski*, Palatinus Posnensis. Inseruit illum etiam *Jo. Maxim.
 Krolkiewicz* Operibus heroicis illustrissimi *Poninski*, sub no-
 mine

mine Equitis Poloni, sparsim editis, quæ opera, in ipsa Polonia rariora, *Janozki* noster in Epistolis suis criticis n. 86 descripsit. Societas S. *Anne*, Samolci, 1599; Manipulus Orationum, ab eruditis viris Polonicæ nationis diversis temporibus & occasionibus scriptarum, Romæ, 1639, 4, cujus editor erat magnus ipse Orator *Andreas Trzebicki*; *Simonis Starovolski* Breviarium Juris Pontificii, 1653; Russia, florida rosis & filiis, per *Sim. Okolski*, 1646; Viri illustres civitatis Leopoliensis, per *Barth. Zimorowicz*, 1671; duæ Epistolæ, altera *Aloyssi Lipomani*, Episcopi Veronæ, Rom. Pont. in Polonia legati ad illustriss. Principem *Nic. Radivilium*, Pal. Vilnensem, &c. altera vero ejusdem illustriss. D. *Radivilii* ad Episcopum & Legatum illum, Regiomonti, 1556, 4; Epistolæ lectu dignissimæ, quibus dulcia verba res involvunt acerbæ, puriora sacra tuente *Radivilio*. *Petrus Paulus Vergerius* Præfationem illis adversus *Lipomanum* præfixit, & appendicis loco nonnulla subjunxit, quæ inter & Epistolæ & Carmina quædam, quibus Historia sacra illustratur. Exstant interpretationes illarum Epistolarum Polonica, Gallica, Italica, Germanica. Genealogia & successio *Martini Lutheri*, Quinti Evangelistæ & Patris, Qui genuit Hos Tot Evangelicos Filios & Familias, in Orbe Christiano, Ecclesiæ Dei, & Sibi mutuo Rebellantes, 1561, 4. Est acerbæ Satira, & infinitis mendaciis referta. Conclusiones theologicæ, propositæ a *Bl. Hoitio*, Palat. Posn. 1621; Orbis Polonus, Cracoviæ, *Tom. I* 1641, *Tom. II* 1643, *Tom. III* 1645; Epitome Conciliorum, Romæ, 1653; Vitæ Antislitiæ Cracoviensis, per *Simonem Starovolscium*, Cracoviæ, 1655; Vineæ Christi, sive Jura & Privilegia, antiquitus Gora, nunc vero Neoierusolymnitana, Varsoviæ, 1680; *Sebastiani Sulnircensis* Acerui: Victoria Deorum. In qua continetur veri Herois educatio:

Nasoni Sulmo patria est, Sulnircia nobis:

Nosque Poetastri, Naso Poeta fuit. in 8.

Autor est *Sebastian. Fabian. Klonowicz*. Carmen ipsum heroicum est simul rarissimum, & præter stilum paulo tentionem elegantissimum. Cæptum est, quo tempore eum Russis bellum

Pag. 51.
53.
57.
59.
61.
62.
64.
65.
67.
68.
72.
79.
80.
81.

gessit

83. *pag.* 83. *gessit Stephanus*, ac non nisi decem annis confectum, editum denique circa annum 1600. *Josaphatidos*, sive de nece *Josaphat Kuncewicz*, Archiepiscopi Polocen.; Ritus Græci, pro
 84. *Unione & S. Sede Apostolica Rom.*; *Vitelsci* a Schismaticis cæsi Libri tres. Autor non est, in titulo qui nominatur, *Josaph. Isakowicz*, sed *Nic. Kmicic*, Societ. Jesu, quod *Phil. Alegambe* in *Bibliotheca Scriptorum Soc. Jesu pag. 35*; observat. Ipsum autem illud Carmen heroicum sublimè & magnificentum A. 1628, 8, est editum. *Radiviliar*, sive de Vita *Nic. Radivilii* &c. Libri quatuor *Joannis Raduani* Lit. &c. Vilnæ 1588, 4, Carmen heroum infirmum, verbis tamen bene victis; *Carolomachia* &c. Autore *Christoph. Zawisza*, Vilnæ, 1606, 4, Carmen itidem heroum sublimis Autoris sublime atque elegantissimum; *A. Vincentii Ustrycii* Sobiesciados, seu de laudibus *Joannis Magni*, Poloniarum Regis invictissimi,
 88. *Carminum Libri quinque*, Venetiis, 1676, 4, omnibus
 92. *numeris absolutum Carmen heroum*; *Stanislai Rescisi* Epistolarum liber unus, Neapoli, 1594, 8. Edidit eas numero LXVI *Jo. Franc. Lombardus*, Canonicus Neapolitanus. Nominatas hic pariter invenimus personas, quibus missæ fuerunt Epistolæ, vel ob argumentorum pondus maximi faciendæ. *Stanislai Rescisi* Epistolarum Pars posterior, Neapoli, 1593, 8. Hunc & Tomum *Jo. Bapt. Porta* vulgavit priore adhuc rariorem, & 42 epistolas complexum. In *Bibliotheca Zaluskiana* pariter non paucæ illius arcanæ, nondum editæ, habentur. Vitæ Episcoporum Posnaniensium, *Brunsbærgæ*, 1604; Vitæ Archiepiscoporum Haliciensium, *Leopoli*, 1628; *Aquila Polono-Benedictina*, *Cracoviz*, 1663; *Tinecia*, seu *Historia Monasterii Tinecensis*, *Cracoviz*, 1668, 4; *Miechovia*, sive *Promptuarium Antiquitatum Monasterii Miechoviensis*, *Cracoviz*, 1634; & *Monotesaron Evangelicum*, seu *catena aurea* ex quatuor Evangelistis. Longum esset, fusius vel dignissima notatu quælibet profequi; præstat igitur, hæc vestiganda lectoribus relinquere, quam non plene, ut merentur, explicare. Ut hoc selectiorum narrationum genere mereri de elegantioribus literis pergat ornatissimus *Janozkus*, vehementer optamus.

NOVA ACTA ERUDITORUM,

publicata Lipsiæ

Calendis Decembris Anno MDCCXLVIII.

*SANCTI ANTONINI, ARCHIEPISCOPI
Florentini, Ordinis Prædicatorum, Opera omnia, ad auto-
graphorum fidem nunc primum exacta, vita illius, variis
Dissertationibus & annotationibus, aucta, cura & studio
F. P. THOMÆ Mariæ MAMACHI & DIO-
NYSII REMEDELLI, Ordinis ejusdem
Theologorum.*

Tomi I Pars I & II.

Florentiæ, ex typographio Petri Cajetani Viviani, 1741 &
1742, fol.

Alph. 8 plag. 5.

Post editiones sæpius iteratas, Opertum *Antonini*, quarti in præsentia indicamus, ad Codices MStos multa industria ac studio castigata prodit. Quam sanctum fuerit, & adhuc sit, nomen *Antonini* in ecclesia Pontificia, quantique scripta ejus sint æstimata, ex illorum sæpius repetitis editionibus abunde apparet, quarum ad præsentem XX numerantur. Seculo XV novem omnino in Italia prodierunt, quarum præma lucem adspexit Venetiis A. 1474 - 1479 forma maxima, charta, uti appellant, imperiali, IV satis spissis Voluminibus, characterè antido, in Gothicum aliquantulum vergente, quàm ceteris an-

Q 9 9 9

tiquis

tiquis omnibus anteferendam esse, judicat eruditiss. *Mamaabus*. Huic excudendæ operæ suam accommodavit *Antonius Coburgensis*, Norimbergensis. Totidem editiones Seculo XVI diversis in locis Italix & Gallix sunt procuratæ, ex quibus illam, quam *Junta Venetis* A. 1582 *Voluminibus IV* in 4 dederunt, a characterum elegantia & annotationibus, quas adjecit *Ludovicus Rubcus*, Venetus, Ordinis Prædicatorum Theologus, commendat *Mamaabus*. Quæ currente Seculo XVII fuerit descripta formis, memoratur nulla. Hoc ipsum, quod vivimus, seculum duas, eademque luculentas & splendidas, vidit editiones, quarum prior debetur curæ *Joannis Bragadini*, Episcopi Veronensis, qui cum animadverteret, illis, quibus provincia docendi regendique populi Christiani commissa, opus esse fido aliquo duce, quo in formandis moribus & disciplina administranda uterentur, præter hunc *Antoninum* nemo alius aptior ipsi est visus. Cujus Opera cum non nisi difficulter haberi possent, & quæ præstabant, editiones multis mendis deturpatæ essent, hoc dedit negotii *Petro & Hieronymo Balleriniis*, Presbyteris Veronensibus, viris doctis, & scriptor um fama clarissimis, ut, qui adhuc irreperant, errores tollerent, & annotationes aliquas adjicerent. Urgente igitur opus hoc Præsule ante laudato, eodemque suutus suppeditante, *Antonini* scripta elegantia charta & luculento caractere inde ab A. 1740 *Voluminibus IV* fol. Veronæ excudi sunt cæpta, quorum initium factum a *Tom. II*. Qui superest *Tomus I*, cui vita *Antonini* præmittetur, forte etiam jamdum carceribus exiit. Illa posterior est hæc nostra editio, cujus *primum Volumen* descripturi sumus. Hujus editor est vir doctissimus, *Thomas Maria Mamaabus*, Ordini Prædicatorum adscriptus, sodalis fratrum religiosorum in Collegio S. *Mariæ*, consilio *Antonini*, munificentia *Cosmi Medicis*, Florentiæ excitato. Pietatis igitur suæ esse existimavit, ut, quicquid ad gloriam & existimationem antisistis sui facere poterat, moliretur. Juvenis igitur adhuc de Operibus *Antonini* repetendis consilium cepit, quod cum aliis innotesceret, auctores suasoresque ipsi exstiterunt, ut inceptum opus, quam primum fieri posset, aggrederetur. Nec rationes deerant, quare

quare tam ardentibus votis ipsum expugnare contenderint. Ne quid enim dicamus de doctrina, quæ ipsi non vulgaris est, subsidia illi in promptu fuerunt, quibus adjutus, felicius longe, quam alii, *Antonino* operi ferre, eundemque ornare, potuit. Asservantur Florentiæ ipsa hujus *ἀντίγραφα*. Hæc igitur eruere, cumque diversis editionibus confligere, instituit; quo facto, innumeros errores in his deprehendit. Enimvero, cum, longius tempus huic rei impendendum esse, facile prospiceret animo, socium laboris sibi adscivit ejusdem Collegii membrum, *Dionysium Remedellum*, qui *ἀντίγραφα* cum editis exemplis diligenter contulit, & quicquid in libris, typis exscriptis, peccatum erat, emendavit, & ad priscam veramque lectionem studiose reduxit, ordinem etiam, quem subinde turbatum animadvertit, mutavit. Qui dum in molesto conferendi labore occuparetur; Nosler annotationes consignare cepit, loca, quæ aliunde petita erant, sive Autoris nomen additum, sive omisissum esset, incredibili studio investigavit & indicavit, quæ doctrinam Christianam moralem & regionis dogmata spectant, sicubi explicatione quadam egere videbantur, illustravit, in quibus observationibus prælixior est in prioribus, quam in posterioribus, cum, qui editionem hanc capide efflagitabant, tempus ipsi non concederent. Quæ ad uberiorem multarum rerum discussionem faciunt, illa in peculiare volumen sub nomine *Apparatus*, toti Operi præmittendum, rejicere est animus.

Hanc brevem operæ suæ rationem in Præfatione *Voluminis I* declaravit Rever. Editor. Nuncupavit illud *Anna Maria Ludovica*, domo Medicea oriundæ Principi, Electori Palatino connubii fœdere quondam junctæ, cui id deberi sibi persuadebat, tum quod *Cosmus Medicus Antoninum*, dum viveret, maximi semper fecerit, tum quod is Collegium, in quo vitam agunt præstantissimus *Mamachus* & *Remedellus*, ex imis fundamentis erexit, ornarit, ditavitque, tum quod Pontifices, e Medicea domo orti, *Antoninum* in Sanctorum ordinem evehere fategerint, quod, cum morte impediti perficere non potuerint, effectui dedit *Hadrianus VI.* Pars I. *Summa moralis*, quæ hoc

Volumine continetur, titulis XX absolvitur, quorum ordo & generale argumentum hoc est: Tit. I de anima in communi; II de potentiis anima; III de potentia intellectiva; IV de voluntate; V de separatione anime a corpore, & retributione, & exercitio anime separate; VI de causis peccatorum & passionibus; VII de peccato; VIII de peccato originali; IX de peccato actuali mortali; X de peccato veniali; XI de lege in communi; XII de lege aterna, quae est prima lex; XIII de lege naturali, quae est secunda lex; XIV de lege Mosaica, quae est tertia lex; XV de lege evangelica, quae est quarta lex; XVI de lege, quae dicitur consuetudo, quae est quinta lex; XVII de lege canonica, quae est sexta lex; XVIII de lege civili, quae est septima lex; XIX de privilegiis in communi; XX de regulis juris.

Nostrum jam esset, quaedam ex hoc satis spisso Volumine excerpere; sed, cum Opera hae toties typis typis sint repetita, praeterea tædiosum sit, adeo vastum decurrere campum, aliqua tantum de instituto Autoris, & ratione, qua in docendo & demonstrando est usus, delibare libet. In *Summa morali* id egit, ut in justam compagem redigeret, quae his, sunt sacris muneribus adstricti, & religiosi usui fore judicavit, quoties e suggestu verba facere, vel peccata sua confitentes audire, vel causas tractare, & castus conscientiae, quos nominant, enodare, vel disciplinam exercere, oportebat, illis maxime, qui librorum necessariorum subsidiis destituti erant, vel quibus otium non suppetebat, ut multorum librorum lectioni vacarent, ex iisdemque, quae necessaria erant, repeterent. Eum in finem diligenter concessit, & ordine disposuit, quae instituto suo accommodata inveniit apud priscos scriptores Christianos, quos Patres appellare solemus, Conciliorum Canones in consilium adhibuit, sui & proxime superiorum temporum doctores, ex iisque potissimum *Thomam Aquinatem*, quem aliis omnibus praetulit, consuluit, neglexit Philosophos, ex JCtis etiam, ubi res postulat, quaedam mutuo sumit, itemque ex Historicis, quoties exempla virtutum & vitiorum proponenda, & rerum vicissitudines declarandae erant. Ubi religionis dogma adstruere con-
ten-

tendit, non solis nititur diviniore literis, sed, quæ via ista tempestate in scholis usu trita erat, Patres Conciliorum, Canones, Pontificum decreta, & Philosophorum scita, in subsidium vocat. Pauca quædam illorum, quæ fufius disputat, in medium proferemus. Per legem æternam intelligit rationem divinæ sapientiæ, quæ dirigit omnes actus & motus. Æterna est, quoniam Deus in tempore nihil concipit, sed habet æternum conceptum, qui tribus personis est communis. Est illa universalis, cui res creatæ omnes subsunt. Quæ cum consilio & ratione agunt, huic subjiciuntur per notitiam divini præcepti; lex enim naturalis est expressio quædam legis æternæ. Res brutæ eidem parent, quatenus moventur divina providentia. Primum, quod in lege naturali constituit, hoc est, bonum esse faciendum, & prosequendum, malum contra vitandum. Hanc legem commendat 1) a dignitate communitatis, cum omnibus hominibus sit insita; 2) ab immutabilitate & firmitate; 3) a prioritate temporis, cum alias omnes leges ætate anteverat. Dogmata etiam, quæ ecclesiæ Romanz sunt priva, passim inculcat. De Pontifice pronuntiat, omnes ecclesias non posse tollere auctoritatem illius, cum ipse non habeat auctoritatem ab ecclesia, sed ecclesia ab illo. Porro ipsum habere jurisdictionem suam ex divina jussione & Conciliorum auctoritate, non vero ex translatione populi, sicut Imperator. Leges canonicas dignitate & auctoritate priores esse civilibus, ac proinde, si quæ leges civiles illis sint adversæ, irritas declarari posse. Quod ecclesia Romana approbat, vel reprobât, id & aliæ ecclesiæ facere debent, cum ab ipsa suam habeant institutionem & auctoritatem. De ecclesiarum antistitibus monita quædam habet non continenda. Qui non per ostium debitæ electionis intrarunt, sed aliunde adscenderunt, scilicet per ambitionem, intrusionem, simoniam, & hujusmodi, sunt fures & latrones. Qui bene vivit, & bene docet, populum instruit, quo modo vivere debeat. Sicut virga Aaron fronduit, & fructus produxit; ita & Prælati abundet in frondibus sanæ doctrinæ, in floribus modestiæ & bonæ famæ, in frondibus operationis virtuosæ. Prælati debet pascere verbo doctrinæ, exemplo bonæ vitæ, &

Pag.
1037 - 1048.
1059.

1318.

1325.

1374

55.

309.

645.

- Pag. 1398.
695 - 716.
95. cibo terrenæ substantiæ, in quantum potest, gregem sibi committum. De igne, qui dicitur, purgatorio, illius natura & conditione, copiose disserit. *Trajan* animam orationibus *Gregorii Magni* inferis educam fuisse, credunt nonnulli post *Jo. Damascenum*, quod quidem, si ita se habeat, factum esse iudicat *Antoninus*, quoniam inferorum cruciatus non finaliter ipsi sunt destinati, & hinc per speciale aliquod privilegium ultra legem communem liberatam esse. Quas adiecit annotationes Doctiss. *Mamachur*, illæ respiciunt non solum lectionem, ut, collatis editionibus ac Codicibus MStis, ostendat, quæ sit vera, sed etiam Scriptores indicat, ex quibus Autor sua depromsit, aliis ejusdem argumenti locis ex diversis scriptoribus adductis. Quæ *Antoninus* brevibus est complexus, illa subinde fusius explicat, aliquando etiam controversias, quæ ecclesiæ Proteflanti cum Romana intercedunt, attingit & discutere allaborat. In omnibus illis doctrinam suam, iudicium, & lectionem, etiam recentiorum scriptorum, satis probat. Index copiosus in utramque illam Partem est adjectus.

M. GOTTLIEB WERNSDORFII, FACULTATIS Philosophicæ in Academia Wirtebergenfi Assessoris, de Republica Galatarum liber singularis, in quo cum gentis origo, status regiminis, mores, & res gestæ, fide scriptorum & numismatum antiquorum exponuntur, tum Galatiæ regio describitur, adjecta ejusdem tabula geographica, cum Indice locupletissimo.

Norimbergæ, sumptibus Jo. Jac. Cremeri, 1743, 4.

Alph. 2 plag. 2.

Quo obscurior est tum totius Asiæ minoris, tum maxime Galatiæ, historia, defectu monumentorum; eo magis probandum est Clariss. *Wernsdorfii*, nunc Professoris linguarum sacrarum in Athenæo Gedanensi, consilium, quo eam historiæ partem illustravit, in qua ante eum non satis felici, ut ipse putat, conatu occupatus fuerat *C. G. Hoffmannus*. scripta de Galatia antiqua

Disser.

Dissertatione. Nec solum explevit desiderium eruditorum Clariss. Autor hoc libro de republica Galatarum edito, sed spem etiam fecit in Præfatione, antiqua regna Bithyniæ, Lydiæ, Ponti, Cappadociæ, ceteraque, cum tempore describendi. Præfens liber multo cum labore, neque infelici successu, elaboratus est. Complectitur enim omnia, quæcumque in vetustis monumentis, beneficio temporum conservatis, de gentis Galaticæ origine, rebusque gestis ac fati, sparsim reperiuntur; ubique adducuntur sollicite ad probandas narrationes scriptorum loca, quorum fide quælibet narratio fiat, eaque vel transcribuntur integra, vel indicantur; neque tamen conscribuntur solum, sed cum iudicio critico examinantur, ut tandem commemoratio eliciatur, quæ ad verisimilitudinem maxime accedat. Inspurgantur quandoque observationes philologicæ & criticæ non inutiles. Stilo utitur Autor perspicuo, fluido, & ad tradendas historias aptissimo, interdum faceto, & ob inspersa passim Pœtarum veterum dicta jucundo. Ornatur liber non modo nova tabula Galatiæ geographica, sed etiam numis quibusdam in æs iucis, aliisque figuris, artificum manu venuste sculptis.

In Præfatione Clariss. Autor utilitatem hujus historiæ commendat, atque occasionem, qua ad eam scribendam fuerit excitatus, indicat, itemque subsidia, quæ acceperit ab amicis, præcipue a Ven. *Pellousterio*, gratus prædicat. Liber ipse in *sex Capita* dispescitur. *Primum* agit de *expeditione Galatarum in Græciam & Asiam*; cujus initio nominantur Antores vetusti, qui ex instituto de hac gente scripserint, nunc omnes perempti. Deinde describuntur expeditiones ejus in Græciam, nempe prima duce *Cambaula*, in Thraciam, altera *Brenno & Belgio* ducibus, in Macedoniam, cujus rex *Ptolemeus Ceraunus* acie victus interficiebatur, tertia tandem *Brenno* duce, cum ingenti hominum multitudine, a qua *Sosthenes*, Macedoniæ rex, profligabatur; Thessalia diripiebatur, tandemque irrumpebatur in Græciam. Græci, duce *Callippo* Atheniensi, se objiciebant ad Thermopylas, prælioque commisso barbaros vincebant. *Brennus*, diviso exercitu, partem in *Ætolorum* fines mittit, partem ipse ducit, in castris Græcis ver-

Pag. 5.

8.

9.

12.

ba

- ba dat, transcesoque monte in Græciam penetrat, ac festa contendit Delphos ad dives templum expilandum. Sed, prælio facto, Diisque pro templi religione una militantibus, barbari ad internecionem delentur, partim armis Græcorum, partim grandine ac frigore, partim, si credere lubet, prodigiis int. *Es.* Templum autem ipsum captum & expilatum non est, licet id nonnulli veterum perhibere videantur. Utut autem Græci omnes Gallos ad Delphos interuisse scribant; tamen superfuere duo eorum exercitus, quorum alter sub *Leonorio* & *Lutario* ante irruptionem in Græciam a *Brenno* secesserat, alter sub *Comontorio* e strage Delphica evaserat, Prior ille, in Thraciam progressus, bellum cum *Antigono Gonata*, inausulto eventu, gessit, tandemque ad oram maris *Chersonesum* confedit, quærens transitum. *Lutarius*, qui *Chersonesum* tenebat, quinque navigiis vi raptis, suas copias primus trajicit; *Leonorius*, rogatu *Nicomeds*, Bithyniæ regis, qui Gallorum opera uti volebat in bello cum fratre suo *Zipeta*, a Byzantinis cum suis militibus per Bosporum pariter transvehitur. *Comontorius* in Thracia remanet, sedem regni Tyli exstruit, tributa a Byzantinis, & vestigal a navibus, per Bosporum navigantibus, exigit. Substitit hoc regnum Gallothracum usque ad ætatem *Antiochi M.* quo eversum fuit a Thracibus, tamen reliquii Gallorum inter Thracis passum remanentibus. Florente adhuc regno, dederunt auxilia *Antigono Gonata*, simulque ejus hosti, *Pyrrho Epirætæ*; post ipsi etiam bellum gesserunt cum hoc *Antigono*, sed funestissimo eventu. Et ab his tertia Gallorum colonia in Asiam transiit, accita ab *Attalo Pergameno*, auxiliis eorum contra *Achaum* usuro. Ea confedit ad Hellepontum in Troade, & hæc ita multo post ab Alexandrensisibus & Prussia claudo fere deleta est. Priores autem coloniarum, quæ sub *Lutario* & *Leonorio* transferant, initio per totam vagabantur Asiam, nulla certa sede, & ab omnibus gentibus stipendia exigebant. Juvabant *Nicomedem* adversus *Zipetam*; vincebantur ab *Antiocho Sotore*: pars eorum militabat æt. *Ptolemæi Philadelphi*, a quo in Ægyptum deducti, & mox ob rebellio-
20.
22.
24.
29.
32.
34.
37.
39.
39.
45.
- neiu

nem excisi fuere; pars ære *Antiochi Hieracis*, cum quo *Seleucum Callenicum* vincebat; victores aggrediebatur *Attalus Pergamenus*, fusosque Gallos cogebat, relicta vagandi & latrocinandi consuetudine, intra terminos suæ regionis se continere. Tum igitur, nec prius, Galli occuparunt illam regionem, quæ ipsorum nomine Galatia nuncupata fuit. Sic cum Autor exposuisset adventum Galatarum in Asiam, *Capite secundo* inquit, unde advenerint, & *origines gentis* indagat. Præmonet, eos, qui expeditionem tertiam in Græciam susceperunt, ex tota natione Gallica fuisse collectos, bello in conciliis publicis decreto. A Græcis scriptoribus *Celtæ*, a Latinis *Galli*, vocantur. At, Celtarum nomine, notum est, olim dictos fuisse omnes populos, qui Romanis trans Alpes, Græcis trans Dardaniam versus Occidentem & Septentrionem, incolebant, sive quod omnes illi, qui Hispaniam, Franciam, Germaniam, Illiricum, tenebant, vere Celtæ essent & communis originis, sive per inscitiam & confusionem, quemadmodum hodieque a Turcis omnes Europæi appellantur Franci. Galatæ vero veri nominis Celtæ fuere, quia semet ipsi in Asia ita nominarunt, nempe Gallos, Celtas, & Galatas, quæ nomina non nisi dialecto differunt. Veri autem Galli, seu Celtæ, merito sic appellati, olim habitaverunt non solum in Francia inter Garunnam & Sequanam fluvios, sed etiam in Italia superiore, quorsum, regnante Romæ *Tarquinio Superbo*, duce *Belloveso*, coloniam duxerant, Italix nomen Gallix Cisalpinæ daturam; sed etiam in Germania, ubi colonia Tectosagum & Bojorum fuerat a *Sigoveso* fundata; ac tandem in Pannonia inter Alpes, Danubium, & Thraciam; quorsum effuderant se, teste *Iustino*, ex Italia. Celtæ Pannonici in tres dividebantur gentes, Scordiscos, Bojos, & Tauriscos. Scordisci, quorum nomen recentius est expeditione Delphica, circa Savum sedebant; Boji juxta Dravum; Taurisci, seu Troi, inter utrosque medii. De his gentibus Pannonia a *Pharcho* & aliis vocatur inferior Galatia; iique fuere illi Celtæ, qui legationem ad *Alexandrum M.* misisse leguntur. Queritur nunc, ex quam colonia Gallica Gallogræci prodierint, ex Francia

Pag. 47.

55.
56.

59.

65.

67.

71.

75.

82.

- propria, an Italia, Germania, an Pannonia. *Strabo* ignorare se fatetur. *Hieronymus*, non Gallogræcos ex Europa, sed contra a Gallogræcis Asiaticis Gallos Europæos, oriundos fuisse, putat, quem merito Autor confutat. *Callimachus*, *Pausanias*, *Diodorus Siculus*, eos ab ultimo oceano fabulose deducunt; alii, maxime recentiores, ex Francia propria; alii ex Germanica colonia; alii ex Italia, quas conjecturas omnes Clariss. Autor solide removet. Ipse Gallogræcos non aliunde, quam e Pannonia, seu Illyrico, exiisse arbitratus, idque testimoniis *Trogi*, *Iustini*, & *Appiani*, confirmat, & ipso, veluti itinerario Gallorum, in Græciam proficiscentium, itemque eo, quod plerique e Delphica clade superstites in Illyricum, tanquam patrium solum, recessisse dicuntur, aliisque argumentis. Denique animadvertit, Galatas Afiz in tres populos fuisse divisos, *Tolistobojos*, *Tectosagas*, & *Trocmos*, atque totidem gentes Celticas in Pannonia commemorari;
- 87.
- 100.
- 108.
- 112.
- 115.
- hasque cum illis easdem prorsus esse credit. *Tectosagas* in Pannonia habitasse, & expeditioni Delphicæ interfuisse, *Iustinus* memoriz prodidit; hosque ipsos esse *Scordiscos*, Autor sat verisimilibus rationibus probat; nempe antiquum gentis nomen esse *Tectosaga*, quod ipse deducit a *dichte*, *densus*, & *saga*, *sagum bellicum*, recentius esse *Scordisorum*, quod ex urbe *Scordra* Pannoniæ natum putat. Altera gens Galatica *Tolistobojorum* manifeste prodit *Bojorum*, alterius gentis Pannonicæ, nomen. Autor conjicit appellatos eos *the lister Boji*, seu *the lister Boji*, *Bojos* conscriptos, seu in catalogum militarem adscriptos, quia non omnes *Boji*, multis quippe in Pannonia remanentibus, sed nonnulli tantum, suafu *Brenni*, expeditioni Græcæ & militæ nomen dederint. Tandem ex mente Autoris *Trocmi* Galatici iidem sunt, qui *Taurici* Pannoniæ. Docet enim, *Taurisorum* nomen non gentile esse, sed appellativum, ac quoslibet montium incolas (a *Taur*, *mons*.) significare; verum gentis nomen fuisse *Troi*, ude factum fuerit *Troicus*, *Trocmus*, & *Trocmenus*. Itaque tres Galatiæ populos, *Tectosagas*, *Tolistobojos*, *Trocmos*, esse prorsus eosdem sum Pannonicis Celtis, nempe *Scordicis*, *Bojis*, & *Trois*, seu *Taur-*

Tauriscis. Postea Autor multis docet, *Brennum*, expeditionis Delphicæ autorem ac ducem, vere fuisse patria Pannonium. *Capite tertio* chronologico Autor id agit, ut singulis rebus, *Capite primo* commemoratis, verum annum assignet. Secundam Gallorum expeditionem, quando duce *Belgio Ptolemeus Ceraunus* profligatus & confossus est, refert ad annum IV Olymp. CXXIV, seu 280 A. C. N. Tertiam expeditionem Delphicam sub *Brenno* refert ad II Olymp. CXXV, seu 278 A. C. In *Asiam* vero transiisse Gallos anno III Olymp. ejusdem, seu 277 A. C. N. ac tandem post cladem ab *Attalo* acceptam Galatiz regionem stabili possessione occupasse anno II Olymp. CXXXV, seu 238 A. C. N. *Capite quarto* Autor commemorat res gestas Gallogræcorum, inde ab eo tempore, quo Galatiam quiete incolere cœpere ab *Attalo* compulsi, usque ad tempora *Augusti* Cæs. qui Galatiam in provinciz formam redegit. Memorat, Galatas omnibus interfuisse Asiæ negotiis, nec facile ullum fuisse ea omni ætate bellum gestum sine mercenaria Gallorum manu. Sed, omnia ista repetere, angustia nostrarum paginarum haud permittit. Nonnulla tamen, quæ præ cæteris memoria digna videntur, inde decerpta dabimus. Disputat Autor de prælio Gallorum, cum Judæis in Babylonia commisso, quod 2 *Maccab. VIII, 20*, memoratur, idque contendit esse illud, quo *Antiochus M. Molonem* rebellem in Babylonia vicit anno 219 A. C. N. In bello *Antiochi M.* cum Romanis Galli a partibus regis steterant, eoque virtute *Scipionum* debellato, ipsi a *Cn. Manlio* Cos. bello petebantur. *Tolistoboji* editissimum montem Olympum occuparant, natura locorum confisi; sed Consul, fugatis propugnatoribus, ipsa eorum castra expugnabat, magnamque edebat stragem. *Tectosagæ* in monte *Magaba* confederant, sed omni opinione citius a Romanis vincebantur anno 189 A. C. N. Victi Galli pacem impetrabant lenissimis conditionibus, ut pacem servarent cum vicinis, agrorumque suorum terminis se continerent, servata *autonomia* sine tributo. *Manlius* de Gallis triumphum egit, quamvis id neget *Florus*. In bellis *Mithridaticis* Galatæ Romanorum castra secuti erant, ideoque præ-

Pag. 117.

121.

125.

129.

132.

136.

145.

165.

167. *Pag.* mia conſequebantur a *Pompejo* imperatore, & *Dejotarus* tetrarcha regium titulum cum Armenia minore. In bello civili primo Galli auxilia dederant *Cn. Pompejo*, victique a *Cæsare*, graviter multabantur, *Dejotaro* quoque Armenia adempta, & pecunia imperata. Is tetrarcha tum hospiti ſuo *Cæsari* infidias ſtruxiſſe accuſabatur a *Caſtore*, nepote ſuo, ſed oratione
173. *Ciceronis*, quæ exſtat, deſenſus, crimine liberabatur. *Cæsare* poſt interfecto, *Dejotarus* rex amiſſa recuperabat armis, ac poſtea percufforibus ejus *Bruto Caſſio*que auxilia mittebat, duce *Amynta*, ſcriba ſuo. Hic ſtatim poſt prælium Philippenſe deſciſcebat ad triumviros, ideoque Piſidix regnum cum quadam tetrarchia Galatiæ, præmiium perfidix, adipiſcebatur; *Caſtori* autem alix tetrarchix avi in Galatia dabantur. Idem *Amyntas Sextum Pompejum*, *Antonii* hoſtem, cepit vivum, ac
179. tradidit. Idem in bello civili ultimo auxilia mittebat *Antonio* ad Actium, ſed ante pugnam deſiciebat ad *Auguſtum*, cunque non exiguum pondus victoriæ addidiſſe videretur, pacate regiones ſuas beneficio *Auguſti* retinebat, ſimulque Ciliciam impetrabat, ita ut latiffime dominaretur per totam Aſiæ ceterioris mediterraneanam partem. Is *Amyntas* tandem anno 26
182. A. C. N. infidiis Iſaurorum ſublatus, interiit. Regnum ejus *Auguſtus* provinciam fecit, primuſque Galatiam pro Prætoris adminiſtravit *M. Lollius*. Capite quinto geographico Clariff. *Wernsdorffius* deſcribit ſitum, fines, amplitudinem, urbes fluviosque Galatiæ. Cum Galli primum tranſfretaſſent in
184. Aſiam, habitabant ad mare *Ægeum*, totamque Aſiam latrocinando, & tributa exigendo, pererrabant. Poſt occupabant mediterraneanam illam regionem, quæ inter *Sangarium* & *Halym* fluvium interjacet, atque olim ad *Phrygiam* magnam pertinuerat, complexa circiter 30 millaria Germanica latitudinis, totidemque longitudinis; cujus limites ab omni parte, quoad fieri potuit, deſignantur, urbibus terminalibus nominatis. Huc facit mappa geographica proſuſ nova, quam Autor, multo ſtudio adornatam, ſuaque delineatam manu, eleganter in æs incidi curavit. Ea continet non Galatiam modo, ſed
- vici-

vicinas quoque provincias, ac totam fere Asiam cis Taurum; exhibet terminos cujuslibet regionis non solum antiquos, sed etiam quales diœceseon ecclesiasticarum sub Imperatorum Christianis fuere; metropoles signo proprio distinguuntur; urbes Episcopales crucis signo notantur; oppida & loca, quorum situs sat certus est, circello figuntur; incertorum nudum scribitur nomen; &, ne quid ornamenti deesset, coloribus venuste inductis provinciæ pinguntur, & in margine gradus longitudinis ac latitudinis ope recentissimarum observationum astronomicarum adscribuntur. Galatia dividebatur in partes tres, quarum unam Cappadociæ & Ponto confinem incolebant Trocini, eorumque caput erat Tavium, alteram, quæ Phrygiam a meridie tangit, tenebant Tectosages, quorum primaria urbs erat Ancyra, tertiam Tolistoboji finitimam Bithyniæ & Phrygiæ ab occasu, eorumque caput erat Pessinûs. Singulæ gentes iterum dividebantur in quatuor tetrarchias, ut totius Galatiæ essent 12 pagi. Si vero omnes minores civitates ac diœceses computantur, autore *Plinio*, centum nonaginta quinque erunt. Sub Imperatoribus Christianis Galatia omnis in duas provincias distribuebatur, nempe in Galatiam primam, quæ viro Consulari parebat, & Galatiam secundam, seu salutarem, quæ Præsidi subijciebatur. Illius metropolis Ancyra erat, hujus Pessinûs. Deinde describitur fertilitas soli, sæcunditas agrorum, annona, fructus, pisces, pascua, & præcipue Ancyranæ capellæ, hodie totius Asiæ præstantissimæ, mercatura, frutex cocci, quo paludamenta Imperatorum tingebantur, aliaque regionis bona. Sequitur catalogus urbium & locorum, ad literas alphabeti redactus. Talem jam dederat, sed mutilum, *Car. Gottl. Hoffmannus*, nunc Antistes Wittebergenfis, tum LL. AA. Magister Lipsiensis, in *Diss. de Galatia antiqua*. Hunc *Clariss.* Autor fundamenti loco ponit, eumque triplo auget, multisque locis emendat. Hunc excipit catalogus montium & collium Galatiæ, ac tandem index fluviorum, satis diligenter confectus. Ultimam, seu *sextam*, Caput de moribus Galatarum inscribitur; quo partim de moribus civilibus, cha-

Pag. 193.

197.

199.

204.

238.

242.

256.

- tere aminorum studiorumque hujus populi, agitur, partim de regimine politico & statu reipublicæ eorum. Queritur Autor, Galatis olim nil præter vitia fuisse tributum. Non negat, eos lucri fuisse cupidiores, ipsam expeditionem Delphicam ex aviditate sacrorum thesaurorum suscepisse, totam Asiam latrocinando expilasse, & tributa etiam a regibus exegisse. Hinc luxuria Romæ irrepsisse dicitur maxime post triumphum *Mantii* Galaticum, cum omnes divitiæ, quas avidissima rapiendi gens, ut loquitur *Livius*, per tot annos coacervasset, Romam a victoribus fuissent translatae. Galatæ quoque cuilibet, stipendia offerenti, auxilia dabant; aliquando ex avaritia effractis regum Macedonicorum sepulcris auro corpora spoliarunt. Notatur porro eorum barbara crudelitas in hostes, quorum capita truncabant, craniisque propoculis utebantur, de quo ritu multa lectu digna afferuntur; crudelitas in captivos, quos aut Diis immolabant, aut sagittis transfugebant; nec minor in suos, cujus rei plura adducuntur exempla, ut *Dejotari*, liberos suos jugulantis. In rebus aggrendendis fervidissimi erant & furentibus similes, in prosequendis remissi ac torpentes. Hinc in pugnis primum impetum cæca ira effundebant, quem si sustinisset hostis, poterat deinceps lassos facile vincere. Non sine ratione perfidiæ accusantur. Namque contra *Ptolemaum Philadelphum*, cujus ære militabant, seditionem moverunt; contra *Antiochum Hieracem*, cum quo vicerant *Seleucum*, ipsi arma verterunt; *Mantium* Cof. sub specie colloquii & spe pacis tentantur insidiis opprimere; *Dejotarus Julium Cæsarem* insidiis appetisse a genere & nepote suo accusatus fuit; *Amyntas* bina seditione regnum meruit. Contra tamen Autor producit miræ fidei servatæ exempla, duos fratres litigantes, uter pro altero perire deberet, *Ortiagontis* uxorem marito fidelissimam, *Camnam* mortem mariti sua & occisoris morte ultam, *Hieronymus* Galatis stupiditatem naturalem exprobrat; quem jam confutavit laudatus *Hoffmannus* in Diss. de stupidis Galatarum ingenii, & amplius confutat Clariss. Autor, eo, quod reipublicam habuere optime constitutam, quod callidi sæpe
- ad

ad fallendos alios fuerè, quod rei militaris periti. Præterea
 affert exempla non modo virorum naturalibus animi dotibus
 præditorum, sed etiam mulierum; laudat *Dejotari* sapien-
 tiam, prudentiam, acumen ingenii, item *Anynta*, *Adiatori-*
gis, *Teporgi*, aliorumque, virtutes ac mores, quorum causa apud
 Romanos in admiratione fuerint; observat, eos literarum stu-
 diis fuisse exultos, multosque nominat eruditione famaue
 claros Galatas. Consuetudo eis peculiaris fuit, secum in plau-
 stris circumducendi uxores liberosque, maxime ut illarum
 uterentur consiliis & arbitriis in gerendo & componendo bel-
 lo. Habuerunt singulare jaculi genus, constans ligno gracili
 & ferrea cuspidè, quod non amento, sed e manu, torquebant.
 Gesum dicebatur. Unde gens quædam Alpina, bellis Roma-
 norum clarissima, nomen Gesatarum tulit. In pugnis certa-
 bant nudi super umbilicum, sine veste, solis armis cincti. Gla-
 diis utebantur prælongis, prægravibus, sed sine mucronibus,
 ut non punctim, sed cæsum modo, ferire possent. Nomina-
 bant *spatbas*. Cum tali armatura militem Galatam ad latus
 mappæ geographicæ in æs insculptum cernimus. Singulare
 quoque equitatus genus habebant, quod *trimarcisian* appella-
 bant; singulos enim equites comitabantur bini servi & ipsi in
 equis, dominisque in prælio succenturiantes. Scuta eorum,
 quæ *Συπεύς* nominabant, forsitan ob incisus animalium figuris,
 erant summae altitudinis, ut fere virum æquarent stantem, sed
 nullius latitudinis, ut male tegerent latus, lignea ex asserè
 uno, nec cava, sed plana, & obducta pellibus belluinis, aut le-
 ctissimis coloribus distincta. Prælagiis admodum fuerè dedi-
 titi, ita, ut eventus bellorum extispicio præscire vellent, lo-
 cutus præcationibus averruncantibus abigerent, si luna defice-
 ret, iter abrumpere, ex hostibus quoque humanis divina-
 rent, &c. Regimen politicum Galatiæ Autor sic delineat:
 Galatiam totam constituiebant tres gentes fœderatæ, in se ta-
 men separatæ, liberæ, & quæ per se singulæ haberent jus ma-
 jestaticum, belli pacisque facultatem, & domesticam republi-
 cam. Erant tamen inter se certis legibus intimæ confocia-
 tionis fœderatæ, ac stans temporibus in commune concilium

Pag. 276.

279.

283.

288.

289.

292.

293.

295.

297.

299.

- coibant, ad negotia totius provinciz curanda. Locus concilii
 Pag. 300. *Dryanetus* dicebatur, quasi trium gentium domus. Gentes
 hæ majores in clientela sua habuisse videntur alias minores,
 pariter liberas, sed cum illis fœdere inæquali junctas, quales
 302. fere hodie focii Helvetiorum. Summa majestas erat penes
 concilium generale duodecim tetrarcharum ac trecentorum
 legatorum, qui statis temporibus in *Dryaneto* conveniebant,
 ac de pace belloque, de causis capitalibus, & legendis magi-
 304. stratibus, consultabant. Summus magistratus erat tetrarcha,
 quales in quavis gente quatuor fuere; nomen enim regium,
 nedum regiam potestatem, Galli ferre non poterant. Hi ju-
 dicabant de omnibus causis fori, exceptis capitalibus (*ταῖς Φορ-
 καῖς*). Nec legibus eorum licebat plures simul possidere tet-
 306. rarchias; quamvis *Dejotarns* octo, vel novem, & *Amyntas*
 omnes, possederit, sed ex autoritate Romanorum. Dignitas
 ea non hæreditaria erat, sed a populo dabatur bene merenti-
 bus; præcipue tamen ratio habebatur nobilium, seu homi-
 num, qui cognatione antiquis tetrarchis conjuncti erant.
 314. Quilibet tetrarcha sub se habebat unum ducem belli ac duos
 legatos (*ὑποστρατοφύλακας*). Ille jus civibus per pagos red-
 debat, hic bellum administrabat. Præterea electi proceres
 centum viri e quavis gente ad concilium generale convenie-
 317. bant tanquam scabini, aut assessores judicii. In oppidis quo-
 que senatus urbanus cum plebe aliquid habebat autoritatis.
 Hæc omnia illustrantur comparatione perpetua cum prisca
 318. Germanorum & Francorum republica. Postquam autem regi-
 men reipublicæ Galaticæ liberæ delineavit, observat, Galatas, a
Cn. Manlio victos, statim incepisse Romanis inservire, eaque
 præstare, quæ reliqui focii & reges inservientes, id est, auxilia
 dare, annonam præbere, aurum coronarium donare. Romani
 quoque sæpe tetrarchias assignabant hominibus de se bene
 301. meritis. Postea pauca monet de religione Galatarum, tangit
 immolationem hostiarum humanarum, divinandi ceremonias,
 cultum *Diane*, cujus sacerdos fuit *Gamma*, *Sinorigis* tetrarchæ
 uxor, cultum *Teutis*, item Deam *Pessuntiam*, cujus sacerdo-
 309. tes evirati carne suilla abstinebant. Tandem devenit ad lin-
 guam

quam Galatarum, quæ peculiaris fuit. Reliquiæ ejus exstant pauca. Equitatum suum vocabant *trimarcifian* a *tri*, tribus, & *marc*, equo. Fruticem coccineum appellabant *byr*, vel *byrge*; intritum vino vocabant *embrecton*, cingebroctes, Montanistæ ibi per scomma dicebantur *Tascodrugi*, seu paxillona-fones, quod inter orandum nasum manu fulciebant velut palo; namque, ut hæresilogi docent, *tascor* vocari palum, *drugos* vero nasum, vel, ut Autor conjicit sæ verisimiliter, *tatsche* lingua Germanicæ vetusta significat manum, & *drug* premere, adeo ut significantur, qui manu aliquid premunt, seu fulciunt. Locum concilii univærsalis vocabant *Drynametum*, quasi *Drius* *hæyrat*, trium gentium domum. Oppida nonnulla, fluviiis apposita, sonum vocabuli *Brücke*, seu pontis, occultant, ut *Ecobriga*, *Ipetobriga*. Castellum quoddam, ubi boum greges custodiebantur, nominabatur *Cuballum*, *Ruhwall*, claustrum vaccarum. Hac occasione Autor proponit conjecturam, an-ne illa Lycaonica lingua, qua usi leguntur *Lystreni Actuum XIV, 11*, fuerit forsan Galatica; namque *Lystrenos* a *Plinio* inter populos Galaticos minores numerari. Ultimo docet, præscam Galaticam non majorem habere cum ulla superstite lingua affinitatem, quam cum Germanicæ, quippe in qua quam frequentissima appareant vestigia Celticæ præscæ. Itaque Scordiscos Pannonios memorari, a quibus oriundi fuere *Tectosages* Galatæ, eadem usos lingua cum *Bastarnis*, Germanicæ gente, ac tandem *Hieronymum* testari, Galaticum sermonem fuisse similem sermoni *Trevirorum*, pariter Germanorum. Ad calcem libri ponuntur *Addenda* quædam, in quibus multa operis ipsius loca illustrantur; & tria folia erratorum, quibus liber, absente Autore, commaculatus fuit, ac tandem index rerum memorabilium satis locuples. Fuimus forsan in hoc excerpto breviores, quam dignitas & varietas materiæ requisivisset; aliis forsan solito longiores videbimur. Suademus autem, ut lector ad ipsum librum adeat, quem non sine jucunditate & fructu, ut speramus, leget.

Pag. 331.

335.

336 & 349.

338.

HOMERI ILIAS, GRAECE ET LATINE, AD
præstantissimas editiones accuratissime expressa, opera M.
 JOAN. GEORGII HAGERI, Rectoris.

Chemn.

Volumen I.

Chemnicii, apud fratres Stœffelius, 1745, 8.

Alph. 1 plag. 5.

Revixit quasi inde ab aliquot annis *Homerus*, plurimis eruditissimorum hominum studiis excitatus atque evehctus, *Samuel Clarcke*, pater æque ac filius, Londini A. 1729 & 1732 præstantissimam editionem publici juris fecere. Inde ab eodem tempore *Alexander Peltus Eustathium* interpretem, una cum aliis lucubrationibus, *Homerum* spectantibus, publici juris fecit aliquot majoris formæ Voluminibus. *Blackwellus* Anglicana lingua deinceps Edinburgi vitam consignavit *Homerica. Ang. Maria Riccius* apud Italos *Dissertationes Homericas* tam suas, quam eruditas, edidit. Vel eodem tempore, vel paulo ante, *svv-w-ly* *Dissertationum Homericarum*, quas in posterum expectamus, accepimus Gera, unde & promissum ad nos venit, majore volumine cum sanctissimis literis comparandi *Homerum*. Interim, ut aliorum studia taceamus, accuratissimam atque utilissimam editionem hujus Poetæ dedit partim, partim paravit, *Clariff. Hagerus*, aliis jam tum in *Opitii* Grammaticam Ebræam, inque *Relationes innocias*, quas nominant, meritis, tum geographico scripto Germanico, tribus Voluminibus constante, cetera ut taceamus, fatis jam celebris. Abunde præstat doctissimus Editor, neque studiosam modo juventutem, sed omnes omnino literatos, juvat; sive *Homeri* vitam spectes, libro præmissam, sive contextum limatissimum, atque observationibus passim criticis instructum. In laudabili Editor *Quintiliani* versatur hæresi, ab *Homero & Virgilio* lectionem Poetarum esse inchoandam. Quo id magis in gravissimo munere meditata est, eo & magis probavit. Sed editio deerat *Homeri*, discentibus accommodata, dum, externis paratu difficilioribus, inter

inter Germanos hoc Seculo prodit nulla. Illum defectum remoturus, Hafnia jam A 1739 *Librum I Iliados*, atque nunc *Iliada* totam, publicavit, cui proxime addetur *Volumen II, Odyssæam* complexum; ac *Wolfgangi Seberi* locupletissimus æque ac rarissimus Index, quem & *Politus* repetiit, denique succedet. Non autem solum, quod forte habuit, exemplum recudendum dedit bibliopolæ; sed insigni studio principes omnium editiones contulit & comparavit, *Demetrii Chalcondyla, Henr. Stephani, Jo. Crispini, Sebastiani Castellionis, Jo. Henr. Lederlini*, atque inter ceteros inprimis *Clarckiorum*; quippe ad quam suam ipse potissimum accommodare laboravit. Magis hic utique stetit promissis, quam non sine hiatu promissiores illi, qui Amstelodami A. 1734 *Clarckianam* in rubro, *Berglerianam*, eandemque depravatam, in nigro, exhibuerunt. Nihil tale apud Nostrum; sana quælibet atque integra fide; dum istorum negligentia, per se accuratissimum, tanto tamen cautiorem fecit Nostrum. Profecto decipit emtores æque ac lectores editio, qualis hic illa describitur, quæ nunc omittit vocabula, nunc depravat. Egregium hic documentum præbent *Iliad. l. post vers. 459* inserta, ubi Præfationem *Berglerus* allegavit suam, quam reciderunt, allegatione nihilo minus retenta, recentes illi *Clarckianæ* scilicet editionis repetitores. Sed ad vitam *Homerica* compendium, non sine causa designatum, transeamus. Jam pridem illam descripserunt *Herodotus & Plutarchus*, si quidem veri sunt Auctores; ut ceteri, tam antiquiores, quam recentiores, taceantur. Quo vero plures tetigerunt, eo magis confuderunt, & rotundis miscuere quadrata. Vel patria *Homeri*, de qua tot urbes contenderunt, testis erit. Quid de nomine dicamus, quod nec ipsum controversia caret? ut &, exstitisse *Homerum*, disputatur. Id ipsum asserentes, *Melestigenem* esse nomine suo dictum, profiteantur. Atque illi ipsi pariter in plurimas sententias discedunt, si quidem causas suppeditare debent, de quibus *Homeri* nomen adeptus fuerit. Vel fabularum, vel miraculorum, inter illos amantissimi, cæcum esse natum, præ se ferunt, quos & ipso cæcos *Fellejus Paterculius* pronuntiat. Neque parentos Ho-

Homeri extra controversiam sunt positi. Alii *Telemachum* & *Nestoriam Polycastem*, alii *Meleteaninem* & *Criteida*, alios alii, nominant. Alterum patris nomen quidam in *Meletis*, annis Smyrnei, fabulatores mutarunt. Vero maxime similis *Hagero* sententia videtur, *Criteidem*, *Melanopi* filiam, furtivo concubitu prægnantem, apud fluvium *Meletem* enim filium peperisse, *Melesigenis* hinc nomen adeptum. Hoc autem generationis vitium ut tegeter antiquitas, in ipsius cultum effusa, vel dæmonem, vel Deos, in auxilium vocasse dicitur. Quæ ætate vixerit *Homerus*, denno in diversa discedunt eruditi. Noster id temporis constituit, quo Thebæ adhuc caput essent *Ægypti*, adeoque antiquissimum Græcæ scriptorum dicit. Idem ingenium describit ex mente *Velleji Paterculi* & *Fabii Quintiliani*. Ad educationem quod attinet, nihil se certi habere atque explorati, jure suo proficitur. *Herodoti* tamen narrationem in compendium redigit; ex qua *Phe-mium* habet & doctorem & antecessorem. Hic enim tam idoneo, tantæque spei, discipulo sua legavit omnia. Isti tamen *Mentes*, nauclerus, secum ut navigaret, persuasit. Cum igitur ex Etruria & Hispania delati ad Ithacam deveherentur, oculis admodum laborare cœpit *Melesigenes*, ita ut medicinæ causa *Mentori* relinqueretur Ithacensi. Unde, variis itineribus confectis, varia Græcæ nominatum loca frequentavit, varianque ex Poësi atque institutione vivens expertus est fortunam. Apud Chios uxorem duxisse perhibetur *Aresiphonem*, *Gnotoris* Cumani filiam, e qua duos filios susceperit, *Eriphonem* & *Theolaim*, nec minus filiam, a *Stafino* Cyprio ductam. Mortuus esse dicitur apud Iones anno ætatis CVIII. Post obtutum divinis honoribus æmulo afficiebatur. *Ptolemeus* quippe *Philopator* omnino templum exstruxit *Homero*. Hujus inter scripta refert Noster Iliada, Odyssæam, ΒΥΡΑΧΟΥΜΑΧΙΑΣ, Hymnos, Epigrammata, quorum de editionibus & commentariis in posterum se plura commemoraturum pollicetur; hic modo, præsentente *Fabricio*, deperdita nominans scripta, & historiam cunctorum generalem adjungens. De iisdem in prius meruere *Lycurgus*, *Solon*, *Pisistratus*, *Hipparchus*, atque *Aristarchus*. Neque reticentur a

No-

Nostro landes *Homeri* iustissimæ, quæ in Carminibus profecto, ex consentientium gustu non parum pendentibus, multum habent momenti. Statim sane præjudicium est *Homero* quàm utilissimum, quod, qua saniorum fuit partium, & antiquior & recentior ætas de condecorando ipso certarit. Attamen, ut mundus quidem opinionibus regitur, ipsam autem rei veritatem sapiens culturæ mentis examen invelligat; ita & huic viam straturus Cl. *Hagerus*, singulatimque ipsa carmina consideraturus, hic simul de inscriptione *Iliados*, de argumento illius, deque ordine ac usu, ad sententiam quidem *Matthie Dresseri*, distinctius egit. Superest, ut notarum criticarum vel unum atque alterum specimen excerpamus. Non sunt ista querenda, sed, prout primo in manus incidunt, addenda. Sic ad *Iliad. γ. vers. 86* observatur: Hic *Barneſius* totum versum inferit autoritate MSS. quem in nulla alia editione deprehendi est: ὄφρ' ἔπω, τὰ με θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι κελεύει Ad *Iliad. δ. vers. 500*: *Berglerus* & alii corrupte legunt: Ἀργῆσι δὲ μὲν ἴαχον, ἐρρύσαντο δὲ νεκρούς. *Barneſius* vero, quem *Clarckius* sequitur, lectionem restituit: μέγα ἴαχον ἐρύσαντο. Ad *Iliad. ζ. vers. 488*: *Barneſius* habet πεφουγμενον, sed *Alta Erudit. A. 1712 Mensis Febr.* scribunt: nimis improvide; occurrit enim præi. n. πένφυγα. & verbum poeticum πένφυγα. Ad *vers. 500*: γόν nonnulli γών, sed contra inetrum, nisi γών pronuntiat. Ad *vers. 514*: *Barneſius* edidit: ταχίης δ' ἐπὶ πόδες φέρον, quod sententia nihil addit, elegantia vero detrahit. Atque ita semper, sine inuili variarum sententiarum non definitarum apparatu, mens facile aperitur, ac verbo dicitur, quod centum verbis alii prodigi nimis enuntiarent. Hanc omnino non ultimam laudem istius editionis esse arbitramur, ita generatim comparatæ, ut cupidius expectemus continuationem huius operis, & plura huiusmodi salutaria & præclara, quibus exantlandis *Clar. Hagero* vitam ac vires ex animo precamur.

THOMÆ ERPENII GRAMMATICA ARABICA,
cum *Fabulis Locmanni, &c* Accedunt Excerpta Anthologie veterum Arabie Poetarum, quæ inscribitur: *Hamasa*

Abi Temmam, ex MSS. Biblioth. Academ. Batavae edita, conversa, & Notis illustrata, ab ALBERTO SCHIULTENS. Praefatio imaginariam linguam, scriptionem, & Lineam sanctam Judaeorum, confutat.

Lugduni Bat. apud Samuelem Luchtmanus, & filium, 1748, 4.

Alph. 4 plag. 13.

Pulchrum est & laudabile consilium Celeberrimi *Schultensii*, majorem *Erpenii* Grammaticam Arabicam, a *Jac. Golio* quondam curatam, typorum beneficio renovandi, quandoquidem rarius comparere in tabernis librariis, & carius venire, inceperat. Egere tamen profecto ferremus, egregias corollas, quas illi *Golius* olim imposuerat, in hac editione detractas fuisse, nisi liberalitas Viri Arabicis opibus abunde instructi jacturam hanc alio luculento & quantivis pretii munusculo compensasset. Quodsi tamen nobis licet ex animi sententia profiteri, maluissentus neque vetere illo *Goliano* donario, neque novo *Schultensiano*, caruisse. Satis forte fuerat, si non omnia *Goliana*, saltem ea conservasse, quae ab A. 1653 inde alibi recusa non fuerunt, ut *Abi l'Ola* carmen, & Arabica Proverbja, quae *Golius* eleganti cum eruditione illustraverat; excerpta vero illa ex *al Hamasa*, aut illis *Golianis*, adjunxisse, aut seorsim edidisse; quod posterius ideo forte rectius fuisse factum, quia excerpta illa non spectant ad Grammaticam, tironum certe captum excedunt, in quorum tamen usum & gratiam tota haec opera insumta fuisse censenda est. Nobis profecto mirum id accidit, potuisse placere, ut consummatæ eruditionis, ita & acris judicii, Viro, ut suos auditores & lectores a *Fabulis Locmanni* protinus ad *al Hamasam*, immmani saltu, raperet, & tanquam Trygæos quosdam *Aristophanicos* e terra in cælum per machinam sublevaret, cum consultius, nostra quidem ex opinione, fuisset acturus, si, edendo varii stili & argumenti opuscula, quae sane ipsi multa in promptu erant, juventutem, quam erudit, Academicam, & Arabifini, quæ quot nunc sunt & olim erunt, cultores, a faciliotibus ad magis magisque difficultium intelligentiam paulatim, καὶ ὀδῶν, ut Græci ajunt, tanquam per gradus eduxisset. Praefatione quoque illa grandi non malemus quidem carere, cu-

perere

peremus tamen eam alibi legere. Nam, ne illud commemoremus, quod eintores gravet viginti duas plagulas crassa sarcina, id sane palam est, eam in locum non suum incubuisse. Refutat Rabbinorum nugas, qui expudorata fronte contendunt, divinæ originis esse non tantum Hebræam linguam, non ejus tantum literas, quæ ab *Esdra* inde in usu hodieque sunt, sed etiam vocales, accentus, & ipsos apices atque galericulos, quibus Judæi scribæ suos codices expingere affectant, ipsamque illam deliramentis confutam sacri Codicis expositionem, quam, a spectabili doctorum Synagogæ catena ore tenus traditam, uterque Talmud conservavit. Non dicemus quidem, hæc tam aperte vana & absurda esse, ut refutationem, præsertim laboriosam, non mereantur. Largiemur potius, eum utili necessariaque defungi opera, qui ab erroribus istis nostratum animos, quos afflarunt, repurgare nitatur. Arabicæ autem Grammaticæ cum Rabbinorum commentis commune quid est? Elementorum illius linguæ cupidi horum certe nihil requirunt, neque expectant magis, quam ab editore *Horatii* (exemplum enim allegandum est) Dissertationem de Cabbala probabiliter expectent.

Cum itaque in reliquis hujus libri partibus nihil sit, quod nos valde moveat, desigemus obtutum nostrum in ea sola parte, quæ sola studium & admirationem meretur, quæ sola recens & illibata est, ob quam solam magnifico & munifico Editori gratias immortales debemus. Excerpta designamus ex *alHamasa*, in quibus absque controversia deprehendimus documenta, si non omnia, quædam tamen, sublimis & grandis & maculæ sanæque poeseos, quæ secula mirabuntur omnia, imitari vix poterunt. Est *alHamasa* liber Anthologiæ Græcæ pæne similis, multo cum judicio & delicato gustu ab *Abu Tammamo* ex immani farragine Poematum veterum Arabicorum selectus magis, quam compilatus, in decem classes, vel libros, distributus, quos statim recensebimus, postquam de Anthologista nostro pauca dixerimus. Habetur *Abu Tammam* ab Arabibus Arabicæ poeseos princeps, quo non superior alter. Vixit ab anno *Æræ Muhammedana* 191 usque ad A. 231, id est, ab A. C. 806 ferme usque ad A. 845. Ipse quidem multa condidit carmina, quæ in unum Diwanum, seu codi-

codicem, collegit *os Suleñfir*. In hoc tamen florilegium de suo nihil prorsus admisit; sed comparent hic tantummodo aut integra carmina, aut potius plerumque apospasinata carminum, a Poetis conditorum, quos Secula duo, *Mubammedo* tam priora, quam posteriora, tulerunt. Decem illi, quos diximus, libri mole sibi valde sunt dispares. Primus eorum plus tertia totius libri parte occupat. Sunt autem hi. Primus *Bab ol Hamasab* inscriptus est, & a se toti libro appellationem impertivit. Notat ea dictio caput (seu librum, si malis,) fortitudinis & virilis animi. Exhibet enim encomia, quæ Arabici heroes virtuti suæ ipsi dedicarunt. Quisquis Hispanos novit, Arabum seu germanos fratres, seu consobrinos, ille conjectura præcipiat, quid ab hoc *Capite* debeat expectare. *Secundum Caput* epicedia, vel elegias, præstat; *tertium* præcepta morum; *quartum* erotica; *quintum* Saturas, sed eas non tam mordaces, quam venenatas; *sextum* celebrat Arabicam hospitalitatem, illam tantopere celebratam, ob quam illi cristas tam altas erigunt; *septimum* dat variarum rerum icones; *octavum* describit ipsorum itinera per invia, vasta, sterilia, & arida, exustaque, & sane terribilia, deserta; *nonum* scatet facetiis; *decimum* & ultimum Arabissas tantum exagitat.

En speciem libri tantopere celebrati, compendiosa in tabella propositam, e quo excerpta, quæ hic nunc primum produnt, dimidiam hujus, quem enarramus, libri *Erpenio-Schultensiani* partem implent, a pag. 303 ad pag. 603. Plurima desumpta sunt ex prima classe; parcius ex secunda & tertia; e ceteris omnibus omnino nihil delibatum fuit. Suppositæ Arabico textui & Latinæ interpretationi notæ id agunt præcipue, ut vocum grammaticam analysin perhibeant, & origines indagent atque inculcent, hoc est, primas vocum significationes, vel, ut rectius dicamus, significationum matrices, e quibus ceteræ, utcunque diversæ & abhorrentes, emanarunt. Superior isthæc opera nobis quidem supervacanea videtur. Nam, temerarii sint, necesse est, qui, rudes grammaticæ vocum resolutionis, carmina tamen ejus indolis atrectare audent, ejusque sunt, quæ jam manibus & sermone tractamus. Posterius autem

autem institutum, quod, ut inter omnes constat, Clariss. *Schul-*
icns tanto fervore urget, ignoscat nobis *Vit* maximus, si libere
 fateamur, nos illud neque tam utile, neque tam necessarium,
 existinare, quam ipsi videtur esse. Difficultatem, quia labo-
 rat istud originationum studium, si cum fractu comparètur, in-
 de redundante, tam illa superat, ut operæ pretium ferre non
 videatur. Nam, qui digne hoc opus exequi velit, ille ut
 Grammaticos & Lexicographos & Poetas omnes, omnemque
 linguæ Arabicæ Græcæque simul & Latinæ ambitum, in
 promptu & in numerato habeat, necesse est. Sæpe impli-
 catur in argutias nimis acutas, & in frigus desinentes,
 paucorumque palato accommodandas. Tam illæ undecun-
 que sunt hispidae, ut aculei a mutua collisione hebescant. Ex-
 peditiorem linguæ Arabicæ intelligentiam spondet hæc ope-
 ra, præclara cum voluntate suscepta. Sed & altera vulgatiore
 via eodem & ulterius pervenitur. Arabes ipsi veteres Poetæ,
 quorum verba sic limantur, primas suorum verborum vires
 ignorabant; & nihilo minus tamen intelligebant ipsi sua scri-
 pta, poterantque aliis intelligentibus approbare. Unde spes
 est, nos quoque ab illis exarata intellectuuros esse, etiamsi Ara-
 bicas origines perfecte non calleamus. Id exemplo nostro
 patet, qui Germani, Batavi, Galli, Angli, quamvis originum
 nostrarum ignorantissimi, sapienter tamen & eleganter loqui-
 mur & scribimus, & profecto sibilis eum prosequeremur, qui
 nostris in scriptis plus sapere, quas nos ipsi, vellet. Noxius
 quoque est hic originandi pruritus haud parum. Non tantum
 enim licentiæ lascivientium ingeniorum occasionem dat, sibi
 aliisque risum & jocos de linguis faciendi, cereasque illis uares
 affigendi; sed etiam avocatur a laborioso veræ Grammaticæ
 studio, & ipsius linguæ intelligentiam per frequentem usum
 comparanda. Quid enim facilius, quam per otium origina-
 tiones comminisci, quas turgida petulantia per febricitantis
 imaginationis tormentum præcipitavit? Quod negotium, quo
 impatientior quisque ab elegantiore literatura advolat, eo anda-
 cius tractat. Habent certas quasdam formulas, ut futores,
 sed eas vastas & giganteas, ad quas voces omnes quasi cal-

ceant; quibus si forte quædam se comprehendi non patiantur, ferro crudeli pedes ipsius præfecant. Illos intelligimus duos, qui se nuper jactarunt, *Schultensii* æmulos, sed o quam illi dissimiles, quorum unus ille labor fuit, *Golii* Lexicon lacere & confundere, & aranearum telas neclere, quas misca dis-
cutiat. Numerosos illi greges Arabicorum boum, qui in *Goliano* stabulo fremunt & luctantur, aduersoque cornu & infimica calce configunt, levi brachio conjugant, deterioris seculi Hercules. Commentarios scribunt in Arabicis Poetas, quos non intelligunt, satis fecisse se putantes officio, si *Golium* exscribant & commaculent, paucorum dierum cum jactura; veros autem & reconditos Poetarum sensus & historias, ad quas illi respiciunt, & puriores lectiones, quas non nisi Criticus linguæ intelligens æstimet atque discernat, fataque carminum & ipsorum Poetarum & totius Arabicæ gentis, absque quibus illa intelligi nequeunt, aut præ contemptu non indagant, tanquam rem inutilem & nullius momenti, aut non audent indagare segnes, quia tales commentarii æque cito atque cuniculorum factus in lucem excurrere nolunt. Non omnem omnino damnans in hoc genere positum laborem, neque ipsa hujus ædificii fundamenta subuersum imus, quæ in solido jacta esse bene novimus, ipso usu edocti, tam luculentas quasdam esse origines, id est, dissonantium significationum concentus, ut vel a contumacissimo repudiari nequeant; qua de re multo certius constaret, si *alGeubarius* integer Arabice proflaret, qui sæpe fontes ipsos aperit, unde glossæ illæ hausit fuerunt: quos tamen *Golius* per instituti sui rationem aperire non poterat. Sed ridicula illa hoc opus tractandi ratio nobis intolerabilis accidit, qua novitii isti homines nuper usi sunt, qui, judicio pariter, atque his præsidiiis, destituti, jactare tamen hanc aleam ausi fuerunt, ubique arguti tricatores, cælum terra miscentes. Proba sunt in hoc negotio ea, quæ prono fluunt alveo, quæ clara se luce in oculos ingerunt. Absesse autem æstimus illa cetera longe petita, & obtorto collo attracta, undecunque luxata & vacillantia. Cujus generis quædam in hoc quoque libro, quem coram habemus, apparent. Verbum *ندى*

Nadaba

Nadaba e. c. notat *evocare*; sponte se offerre; *agilis*, *nobilis*, *liberalis* esse; *mortuo* *parentare*, *cunisque* *lugere*; *cicatricosum* *dorsum* ostendere. Hæc omnia pag. 310 in unam notionem *fluendi* contrahuntur: *fluere* *verbis*, *fluere* *ad* *evocantem*, *fluere* *lachrymis*, *fluere* *laudibus*, *uere* *dorso*. Nam *viduum* *sub-*
stillumque *apud* *Latinos* *pro* *cicatricoso* *venit*. Nos autem *puteinus*, *vidua* *recentia* *vulnera* & *duræ*, *siccæ*, & *jam* *vetustate* *concretas* *solidatasque*, *cicatrices* *multum* *differre*. Non
 ꝑ ꝑ *zaccon* notat *saccum*. Verbum *iisdem* *literis* *scriptum*, *zacca*, notat *actionem*, quando *avis* *pullo* *suo* *alimentum* *in* *os* *ingerit*. Hæc pag. 323 sic connectuntur. A *saccus* *sit* *saccare*. *Saccare* *idem* *est* *atque* *colare*. *Colare* *idem* *est* *atque* *transfundere*. *Avis* *itaque* *dicitur* *pullum* *saccare*, quando *eum* *saccato* *nutrit*. Atqui *zaccon* *non* *omnem* *saccum* *notat*, *non* *cannabinum*, qui *per* *laxos* *suos* *poros* *infusa* *transmittit*, *sed* *tantum* *coriaceum*, quem *Latini* *utrem* *dicunt*, neque *illum* *omnem*, *sed* *eum* *tantum*, qui *vinum* *contineat*, *strictissimis* *poris*, *non* *autem* *transmittat*. Verbum *Lo*, *Malla*, notat *cum* *tædio* *aversari*, & *panem* *sub* *cineribus* *coquere*. Hæc pag. 327 in hunc modum componuntur: *Trans-*
lato *facta* *ad* *tædium* *urens*, & *reddendum* *est* *tædio* *coquere*. Possent hoc aliqua specie se sustinere, si *malla* *diceretur* *de* *causa* *tædii*, *de* *re* *animum* *tædio* *coquente*; & si *in* *passivo* *diceretur* *homo*, quem *tædium* *invasit*, *coqui*. Sed *acti-*
vum *usurpatur* *de* *tali* *homine*, *malla*, *ipse* *tædet*, *ipse* *coquit*. Neque porro *tædium* *affectus* *est* *tam* *acer*, cui *notio* *coctionis* & *ustionis* *congruat*. In se quisque *sentit*, *tædium* *mollem* *affectum* & *languidum* *esse*. Si *notio* *coctio-*
nis *in* *verbo* *malla* *hæret*, *mirum*, *quod* *illud* *potius* *irasci*, *mærere*, *solicitus* *esse*, *non* *notet*. Pag. 335 conciliatur *He-*
bræum *לַמָּוֶת*, *lepra*, cum *Arabico* *صرع*, *saron*, *epilepsia*. Nimirum *statuitur* *vocis* *origo* *esse* *in* *percussione*. At *quare* *tandem* *Hebræa* *vox* *solam* *lepræ* *plagam* *significat*, & *non* *aliam* *quancunque* *graviorem* *percussionein*, *quæ* *ligno*, *fer-*
ro, *faxo*, *dura* *quacunque* *re*, *perficitur*, *apoplexiam*, *epile-*
pnam, *colaphum*? *ساري* *Sara* notat *noctū* *ire*. Inde du-

ctum *Sarizon*, excellentem, principem. Conciliantur hæc pag. 346 in ea, quæ figitur, verbi prima significatione, *prominere, promicare*. Nos autem nondum intelligimus, qualis prominatio sit in nocturno itinere. Misera illa verba, micare, vibrare, secare, vellicare, turgere, & eorum tota gentilitas pejus vapulant in schola *Schultensiana*, quam *Lucius* in fabula. Pag. 342 hæc leguntur: *غلق Galaka* notat *clausit*, in secunda conjugatione *profectus fuit per terram*, quasi dicas, *appactus terra obhesit*. Nos vero credebamus, appactus terræ si quis obhæserit, eum non tantum non proficisci, sed ne de loco quidem moveri. Verbum *هبل Habala* varia significat, *carnosus esse; liberis morte amisse* (unde *Habul, mater liberis orba*); *suis victum comparare; mentiri*. Hæc unum sub jugum omnia coeunt pag. 383, puta sub notionem *turgendi, tursit eum mater*, vel *turgida eum anbelavit*, id est, *orbata eo fuit per mortem, turgens, turgore anbelans, tursit in venationem victus, cum inflatione tursit; merat vanitates proflavit*. Pag. 390 hæc leguntur: *اجدل accipiter*, quasi *intortior nervis, viribus*. Quare autem accipiter solus hoc nomen meruit, non item leo, tigris, lupus, taurus, equus, asinus, robusta omnia animalia? Et unde factum, ut in derivatis a verbo *Gadala* non paucis notio, non contorsionis, sed latitudinis & planitie, obtineat? Pag. 400 ad vocem *سرى cara, somnus*, hæc notantur: Verbum *دردر fodere, fodicare*, eleganter ad somnum & dormitationem transfertur, cum oculos incipit vellicare. Medici contra decernunt, a somno vellicationem, fodicationem, irritationem, omnem abesse, negantque, duo isthæc secum consistere posse, potius in dormiente & dormitante sensus ajunt omnes ita placari, relaxari, hebetari, & sopiri, ut vel admotos ille stimulos non sentiat. Si *cara* porro primitus *fodicare* significat, qui sit, ut idem verbum notet *jumentum suum alteri locare, & spheram rotundare*? *ط* *Tballa* præter alia diversissima notat *humectavit ros terram, & homo inultus occubuit*. Hæc pag. 417 sic junguntur, *Sanguis ejus rogat*, id est, *fluit super terra inultus*. Atqui sanguis illius, a cujus percussore vindi-

vindicta sumitur, non minus super terra fluit, quam ille, cujus manes ultione non placantur. Ambo pariter suo sanguine terram irrorant. Et tamen de posteriore solummodo, non item de priore, verbum usurpatur. Pag. 427 habentur hæc: Significatio nigri sub **أدوي**, *Abwa*, a *convolvendo* ducta; nam **دوي** **دور** est *convolvere*. De posteriore dubium non movebimus. At quomodo ex idea convolutionis idea nigri magis succrevit, quam rubri, aut albi? Sed, nimii ne sumus in convellendis fati jam per se ruinosi, & ad tædium subtilibus, acingamur potius ad opus utilius & majoris momenti, hoc est, revoceinus quædam Arabicorum carminum, recens editorum, sub criticum examen. Quod consilium, ne sint iniquiores, qui pejo rem in partem interpretentur, monendi sunt, non illud neque ob malevolentiam aliquam, neque ob ambitionem, sed in Philarabum gratiam, qui monumentis illis aliquando utentur, suscepisse, quo nos amor communis boni, studiumque augendæ rei literariæ, & oblata occasio, invitabat. Omissis itaque illis, quæ in hoc libro magno numero prostant, laudabilibus, & eruditis, quæ lectorem neminem effugere possunt, ea tantum, quæ animadversione indigent, exponemus, cum, aptiores huic operi nos esse, credamus, quam sunt alii, & adminiculis gaudeamus, quæ paucis in promptu sunt, & quorum copiam ei, qui hæc scribit, ipse Celeb. *Schultensius* olim fecit.

Quod primum in his excerptis pag. 304 prodit Carmen, est etiam in ipsa primum *al Hamasab*. Hujus postremos versus paulo meliores, quam hic prostant, exhibet editio *al Merzukii*. Sciendum nempe, inter Commentatores in hanc Anthologiam duos haberi præcipuos, *al Merzukium*, & *Tabrizenum*. Ille anno Fugæ 421, hoc est, A. C. 1030, hic A. F. 502; hoc est, A. C. 1109, e vivis excessit. Prioris opus admodum celebratur, nos autem spe nostra & magnificis elogiis inferius deprehendimus. Est enim ille Commentarius valde verbosus & obscurus, & historias, ad quas carmina respiciunt, fere nunquam attingit. Brevior, sed præstantior & utilior, est *Tabrizeni* labor. Differt itaque, quod instituebamus dicere, *Merzukia-*

na editio ab altera, quam Cel. *Schultens* ubique sequitur, in eo, ut, qui versus in editione *Schultensii* ultimus est, & in locum irrepsit non suum, hic secundus sit, & unum trahat. comitem, qui in editione *Schultensii* desideratur, nempe hunc:

يحبون نيرانهم حتى اذا خدمت شهبوا ما وقد ناري
الحرب نيرانا

Disimulandum non est, in Codice Leidensi, quo nos usi fuimus, pro prima voce *يحبون* legi. Sed procul dubio vitiosum hoc est; nam sensu caret. Rectius illud, quod reposuimus. Exit itaque ex hac nova Carminis hujus constitutione & auctario hic sensus:

Si fuisset de gente Mazeni, non sane abegissent camelas meas Dzohlschaibanite, illi terra filii.

Utinam ergo inter eos (Mazenitas) mihi familia esset, qui, quando excurrunt in hostem, pedites equitesque grassantur.

Qui totas quidem per noctes vivum alunt hospitalitatis focum, eo autem versus auroram emortuo flammam aliam accendunt super foco belli (summo mane pro more Arabum in hostem excurrentes).

Id si foret (si talis esset. mea gentilitas), sane tueretur me catus &c.

Pag. 354 vers. 2 extractum fuit a typhothesis, qui *بني* ediderunt, cum Latina interpretatio ad veram lectionem, quae in Codice est, *باني* digitum intendat. *بان المذمة* non est reliquum vituperium, sed *eternum, constans, & adhaerescens, infamia, macula non eluenda*. Terti quoque versus interpretatio *نارا لهن* hae fuerat: *modo redcat dextra mea cum assentione ejus, quod quarebam, id est, dummodo votis damnatus, & ultionem consecutus, & victor, ab hostibus abeam*. Versu 5 pro *شمرات*, *frater gurgitum*, rectius & toti sermone aptius est *عزيمات*, quod in Codice *Merzukiano* est, *frater* (id est, homo,) *constantis & contumacis consilii, qui rebus in arduis, quas molitur, consiliorum operaque socium pati-*

patitur neminem, sed omnia suo ex capite peragit. Pag. 370
 vers. 7 in primo verbo *فرشنت* recte non fuerunt apposi-
 ti vocales. Vir Cel. accepit pro prima persona singularis verbi
farascha, ideoque phthongifavit *faraschto*; & secundum
 hanc opinionem confirmavit suam interpretationem. Sed
 sensus monstrat, illud verbum huc non quadrare, & structura
 orationis monet, illud *ف*, primam literam, radicale non
 esse, sed esse particulam illativam ergo. Debebat itaque
 phthongifari *faraschto*, cum *Kesre* in secunda litera, & deri-
 vari a verbo *Rascha*, quod proprie significat *alare*, *plumis*
instruere, & primario de *sagitta* dicitur, deinde per transla-
 tionem quoque notat *aptare*, *concinnare*, *comparare*, *instrue-
 re*, *firmare*, &c. Utrunque, notio tam propria, quam trans-
 lata, loco presenti congruit. Posteriore quidem modo si
 sumatur, dicit Poeta: *Ego itaque exequendo huic consilio ad-
 aptabam & accingebam meum pectus*. Priore autem modo si
 accipiatur, emerget hic sensus: *Ego itaque alabam* (alis in-
 struebam) *meum pectus*, ut (tanquam alata sagitta, vel avis,) *per
 lubricum saxum deflueret*. Versus octavi pag. 373 ini-
 tium recte perceptum & exhibitum non fuit. Sensus est,
adeoque attingebat (perveniebat ad) *planam mollemque ter-
 ram* &c. Pag. 419 debuerant ista initio vers. 3 *وراء الثام مني*
 enucleari. Ad verbum si vertas, reddendum erit: *Est retro ta-
 lionem a me sororis filius* &c. id est, *retro talionem a me ex-
 spectandam*, seu *meam*. Dicunt Arabes, aliquem retro, vel ultra,
 rem aliquam esse, quam flagitat & cupit, nondum nactus.
 Sensus itaque hujus versus est: *Sororis mea filius a me flagitat,
 cupitque, ut sanguinem ejus ulciscar*. Versus quinti pag. 423
 postrema pars hunc sensum fundit: *adeo ut ingens quaeque
 calamitas praeter illa minuta videatur*. Versus 9 pag. 425 haec
 ait: *quem proficiscentem prudentia & circumspectio tam nun-
 quam deserit, ut ea ibi sua figat tentoria, ubi ille sua figit*.
*Πορεύεται ἐν αὐτῷ ἡ ἐγκράτεια καὶ σωφροσύνη, ὥστε γὰρ αὐτῆς
 αὐτῆ καταλύει. ὅπως ποτ' ἀν' αὐτὸς καταλύει*. Versu 11 pag.
 427 *Πῶς ποτ' ἐπιπρόμιττειν κοίτην, ἀλλὰ προμιττειν*
ἔστιν,

stem, vestem syrmatofam trahens, & in syrma explicans, quod est divitum. **حوي** non est *nigra coma*, sed est *hinnulus*. Exponunt Arabici Grammatici hanc vocem duplici modo. Primo dicunt esse hinnulum nigris labiis & oculis, altero hinnulum nigris candidisque lineis per vices in dorso striatum. Vid. *Nabar ad Tharaph. Moallac. vers. 5, 6*. Perinde est, quo tandem modo accipiatur. Hinnulus apud Arabes signum est venusti & mollis atque delicatuli hominis, qualem Poeta hic vult describere. Si quis argutari vellet, posset strias in dorso hinnuli cum vestibus, quales in Arabia felice texebantur, striatis, divitum gestamine, comparare. **س**, tandem est vel qui caudam longam habet, vel qui syrma trahit, vel qui in incessu cines quatit, manusque & pedes jaclat, quod superbi & beati faciunt. Emergeret itaque ex his ideis hic sensus istius versiculi quoad primum hemistichium, *qui in tribu quidem* (hoc est, in pace, cum omnes domi quiete desident,) *syrma trahit, & incedit σαυλαπρωκλιων*, *hinnulus* (molliculus & venustulus). Et apte respondet huic alterum membrum: *at in expeditione lupus chune substricto*. Hinnulo lupus opponitur, & syrma caudamque longam trahenti curtus cauda. Homo idem, sed diversis temporibus, hinnulus & lupus, est sane pulchra idea. *Versu 16 pag. 432* intempestive properatum fuit ad emendandum. In omnibus Codicibus exstat **مغزج**. Sed *Cel. Schultens* edi curavit **مغزج**, quod non debuerat. Prius enim recte habet, & idem est atque **مغزج** **ان**, prorsus ut in Latino & Gallico. Latine reddas hunc versum aequè bene & commode: *quos pra somnolentia mutantes tantillum increpares, & protinus erant alacres, ac si veritas; quos — si vel tantillum increpares, erant protinus alacres.* *Pag. 435* differit de elisione Arabica nonnihil rariore, & Poetis fere tantum frequentata, *So mil* pro **سول** *min al.* Mirum, quod *Vir Cel. grammaticaliū*, praesertim veterem linguam redolentium, diligens observator, insignem illam, huc pertinentem, contractionem aut elisionem omiserit, quae prima statim in nota ad haec

hæc *Hamaſtana* in verbis *Tebrizii pag. 304* occurrit بلعنبر
Balambar. Latine sic ibi exhibentur: *Incurſarunt in virum*
quendam ex Belanberitis. Inſolenter proſecto. Nobis qui-
 dem hæc Latinitas intolerabilis accidit. Dici debuerat *ex Am-*
baritis. Nam بلعنبر *Balambar* colliquatum eſt ex
 بنو العنبر *Banu' l' Ambar*, filii *Ambari*, *Ambarite*. Nulla
 fuit unquam tribus Arabica *Belamber*, ne quem inſolens iſta
 verſio in errore inducat, ſed *Ambaritarum* fuit. *Pag. 440,*
verſu 24, non recte vocales adſcripſit Vir Cel. neque recte
 legit; unde mirum non eſt, ſi aliena in Latinis dedit: debuerat

non *Halalcoba*, quod dedit, ſed حَلَلْتَهَا لِي, *Hallalat-ha,*
 & *li*, non *ila*, dediffe. Unde ſenſus hic emergit: *Licetum ſe-*
cerunt illud (nempe vinum) *mibi gladii, & haſte & equi*
(mei, quorum ope meam talionem conſecutus fui), adeo ut
nunc quidem illud mibi profanum & promiſcuum ſit (quod
 antea ſacrum & interdictum erat). *Pag. 461, verſu 2*, vertenti
 Viro Cel. impoſuit prava lectio Codicis. Legendum enim fuerat:

فليس الي حسن التناء سواه سجين, id eſt, *injurias*
non pati, ea ſola via eſt ad veram gloriam. *Pag. 485 verſus 15*
 poſterior pars hunc ſenſum fondit: *neque retinebat ſtetus meum*
brachium (ab iſto charitatis officio præſtando). *Pag. 510, verſ. 3,*
 excidit ex Codice Cel. Viri vox نهي post vocem

كفى ex *Merzukiano* inferenda. Idem Codex pro voce ضارج
 habet vocem واسط. Utra lectio præferenda ſit, in medio
 quidem relinquemus; id tamen notabimus, ſi admittatur poſ-
 terior *Merzukiana*, *Wafetb*, multum detrahi antiquitati *Iuſij*
Carminis, quod Cel. Vir *pag. 514* naſcenti *Mubammedi* æqui-
 parat. Nam *Wafetb* deinuin A. 146 poſt ejus nativitatem
 condita fuit, adeoque foret illud carmen ea epocha ad mini-
 mum 150 annis poſterius. Utcunque ſit, id certum eſt, illud,
 de quo agitur, carmen edito Alcorano, id eſt, morte *Mubam-*
medis, poſterius eſſe, quandoquidem in eo phraſis occurrit, ex
 al Corano hauſta, & quæ aliunde hauſta fuiſſe nequit. Nem-

pe *loricæ* in eo appellantur *textura* (vel *inventio textoria*) *Davidis*. Pag. 516 lin. 1 est grande vitium typographicum, quod implicare tirones potest, **فيونتها**. Corrigatur **قيونتها**. Pag. 525 versus 11 sic vertitur: *Non enim is sum, vitam qui vilitate emerit, neque qui scalam metu mortis ascenderit*. Recte quidem quoad verba, sed sensus laborat; quem nota subiecta illustrare studet. Ea integra sic habet: *Pulchra phrasēs. Prior per se lucet, posterior lucis indiga. Mortis metu scalam ascendere sensu literalī assert, in arborem crepere, vel aliud latibulum, in quod quasi per scalam evadatur. Sensus sublimior & allegoricus in scala offert gradus cognationum & necessitudinum. Hanc scalam metu mortis ascendunt, vel qui gratiam implorant ob sanguinis conjunctionem, vel qui sūgunt, se parcere velle necessariis, cum sibi met parcant, & pugnam metu mortis detrectent. Commentatores mei hic punice aridiores. Fateatur, hæc tam sublimia & allegorica esse, ut assequi nos quidem non valeamus. Quod de Commentatoribus queritur Vir Clariss, id sæpe non magis in Arabicis, quam in Græcis & Latinis, usu venit. Scholiastæ sæpe nos hiantes deserunt; sæpe nugas & fumos vendunt, quamvis etiam vicissim sæpe tam egregiam præstent operam, ut absque illorum facula nihil videremus. In hoc ergo loco nos deserunt, quod inde factum, quia non perspiciebant, scriptiōnem vocis **سَلَمًا** quoad literas quidem recte habere, at vocales pravas adscriptas fuisse. Non enim **سَلَمًا**, *Sol-lama*, legi oportet, sed **سَلَمًا**, *Salama*. Pulchra phrasīs est (cujus vestigia Vir Clariss. subodoratus quidem fuit, at non persecutus,) *metu mortis Salamas ascendere*. *Salama* est arbor spinosa, quasi totum senticetum referens, inaccessa, intrastabilis; quapropter etiam ei homo difficilis, asper, ferus, comparatur: unde illud Poetæ, in notis ad *Tharapham* pag. 107 sine allegatum: *Mear Samaras nemo cupiet forfice præscindere, neque a viro Bagalita detrabentur circumjēctō sunc mea Salama*, id est, nemo me impune attigerit, certe vir Bagalita*

galita me non domabit. Scilicet, ut perhibet *al Maidanius*, e quo istud allegatum fuit, necesse est, si quis extirpare Salamam velit, ut eam funibus circumjunctis, quam fieri potest arctissime, constringat; alias enim absque latione attingi nequit. Arbor itaque ista potest quidem hominem abscondere, quia valde densa ramis & dumetosa est; sed & nemo illuc se abdere potest, quin vestes cutimque miserum in modum lace- ret. Proverbialis ergo & symbolica est locutio, *metu mortis in Salamam erepere*, idem notans, atque *omnia, vel durissima, vel vilissima, admittere & pati malle, quam mori*, quod sane vilis & minuti est animi. Dicit ergo Poeta: *Ego is non sum, qui vilitate vitam emerit, neque qui metu mortis (& inhon- esto studio vitæ) in Salamam (aculeatam arborem) adscendat*, Pag. 529 in reddendo *versu* 4 obfuit Viro Clariss. prava le- sio, quam in suo Codice aut habuit, aut sibi visus fuit habere, *مترس*, sed rectum est *مترس*. In eodem *versu* corru- perunt typhotetz ultimam vocem, quæ corrigatur *أشعلا*.

Sensus est ad verbum: *Gens mea sunt filii belli contumacis. Congregat eos & gladios & hastas accensio ejus*, nempe belli. Arabes bellum comparant cum flamma & rogo, materiam ipsi pabulumque faciunt hastas ligneas & corpora hominum caesorum. Dicit ergo: Gens mea sunt, bellicosi homines, quos & ipsos & ipsorum gladios atque hastas in unum locum (ad ultimum nempe belli) cogit, *συναγείρα*, ejus (belli, seu rogi bellici,) accendendi negotium & necessitas. Pag. 548, *versu* 2, vitium est *أرجل*, dubium, an a typhotetis profe- ctum. Leg. *أرجل* absque puncto. Certe miramur, a Viro Clariss. hoc laxè versum fuisse *gentis*, proflus suppressa ista vitio- sa voce; quod alias ita non solet. Ad verbum foret *in ten- toria* (vel *sarcinar*, aut *impedimenta*), *gentis*. Pag. 577, *versu* 5, in fine sonant verba sic: *Non est in lenitudine mea id, quod tu properas*, id est, id, quod tu a me studes per impetuositatem tuam extorquere, *δὲ σὺ πειύεις*, (ut nempe tibi par pari referam, & te vicissim vexem, ut tu me vexas,) id a mea moderatione non obtinebis.

Hæc nobis, librum hunc percurrentibus, enotanda in gratiam studiosorum Arabicæ linguæ visa fuerunt. De Indicibus adhuc mouendum, ternos illos additos fuisse, unum vocum Arabicarum, alterum Hebræarum, tertium phrasum S. Scripturæ, passim in notis illustratarum. Impressio satis est nitida, regnat tamen in Arabicis excudendis gustus aliquis, ut appellant, Gothicus. Literas per interjectas quasi trabes, ut rustici boves indonatos solent, segregare affectavit, quisquis ille fuit, typographus. Qualis species cum se obtutui nostro primum offerret, in mentem veniebant illa *Periclitis* celebrata *μακρὰ σκέλη*, quæ Athenas olim Piræeo iungebant.

*COMPUTUS CYCLICUS VERUS, ET TAM
Julianus, quam Gregorianus ecclesiasticus, una cum Ca-
lendario Romano, conscriptus a CONRAD QUESNEL,
Acad. Car. Prof. Math. Ord. & Reg. Soc. Scient.
Upsal. Membr.*

Londini Gothorum, sine anni indicio, 8.

Plag. 6 $\frac{1}{2}$.

Libellus hic a vulgaribus Chronologiæ elementis orditur, læaque concinne satis breviterque tradit. Dum formam anni, a *Julio Cesare* introductam, explicat Autor, anni *Juliani*, Periodi *Juliana*, Calendarii *Juliani*, nomen ab eo deduci referens, quoad *Periodum* sine dubio fallitur, quæ a *Julio Cesare Scaligero* autore nomen accepit. Chronologiam, quæ cyclis utitur, nullam aliam, distincte explicat Autor, variaque, huc pertinentia, Problemata solvere docet, non omissis etiam versiculis memorialibus. Historiam Calendarii *Gregoriana* tradit, rationesque, cur Protestantes calculum illi addere noluerint, exponit præter anathema, sub quo Papa id injunxerant, nævos etiam hujus, quod correctus esse debebat, Calendarii. Cum A. 1700 Protestantes, præter Anglos & Suecos, Calendarium illud reciperent, narrat, Suecos hoc anno diem bissextilem omisisse, ut 10 dierum differentia, inter stilum veterem & novum, per inuegrum seculum superius familiaris facta, etiam hoc seculo pro usu commerciorum absque variatione maneret. Sed

non duravit illa correctio in Suecia, nisi 12 annis. Nam, cum per illam, exiguam licet, correctionem, in cyclo tamen solis literæ dominicales essent variandæ, factum est, ut pascha Suecorum subinde differret & a Calendario *Juliano*, & a *Gregoriano*. Et ideo, Rege Suecorum jubente, A. 1702 facta est restitutio Calendarii veteris *Juliani*, adeo ut pro die bissextili A. 1700 excluso reciperentur A. 1712 duo bissextiles dierum. Optat vero Autor, ut & Suecis liceat aliquando Calendario bene correcto frui. Ceterum novi in libello, qui non nisi elementaria tradere debet, nil habetur. Ex exemplis & tabulis, in opusculo traditis, perspicere licet, annum Autoris natalem esse 1676, librum vero prodiisse A. 1718.

ANEMOMETRIA NOVA, CIRCA MEDIUM Decembrem A. 1747 instituta, jam vero eruditurum usibus permessa, Autore M. C. HANOVIÖ, Prof. Philos. Ged.

Cum die 13 Decembris præterlapsi vim venti procellosi decernere studerem; incidi in novum genus Anemometri, cujus ope quid præstiterim, tum mense Januario in *Observationibus Gedanensibus*, tum & posthac exposui Germanis idioma te patrio. Jam, amicorum desiderio satis facturus, ex illis e typographeo partim jam editis, partim edendis, & paratis ad captum vulgarem, brevem quasi nucleum cum eruditis communicare animus est: ut ipsi examinare, si lubet, emendare, ac perficere ulterius, institutum, saltem uti eo, possint, ad distinctiorem ventorum cognitionem historicam & physicam, immo mathematicam, obtinendam.

2. Post cubum, quem primo adhibueram hora matutina nona illius diei, mox adhibui globum plumbeum, qui in omni situ æqualem superficiem vento exhiberet. Ope foraminuli suspendebatur is a filo, centrum astrolabii transeunte. Obiter observo, constare astrolabium e duabus regulis orichalceis, 11 pollices Paris. longis, 6 lineas latis, & duas circiter crassis, cum dioptris. Unui cruri insertus est hemicyclus ejusdem metalli,

In 180 gradus divisus, cujus diameter maxima duos pollices æquat. Transit ille per alterum crus, & ope cochleæ ad quemvis gradum firmatur. Cetera facio missa. Pendulum e centro globum filo, gradum 90um tegente, exposui vento e fenestra, quam fere parallele præteribat; & observavi, ventum globum secum rapere eo usque, ut filum tegeter gradum decimum, sed ad momentum solum, relabente mox globo sua gravitate.

3. Antea nubes parum movebantur, circa meridiem vero, seu post undecimam horam, tam rapide currebant, ut, quas ad cuspides dnarum, ante oculos meos positarum, turrium referendam, tribus secundis id spatium pervolarent. Taceo jam alias observationes everfarum sylvarum, arborum, ædium, turrium, tectorum, tegulis nudatorum; scilicet quando introitus vento dabatur per fenestram, aliudve foramen, oppositæ partis imbrices magno numero dejecit, &c. Vix enim quisquam erit, qui talia seu ipse non animadverterit, seu relatâ ab aliis acceperit ex locis variis multum distitis.

4. Ex hisce, sæpius observatis, cœpi colligere primum vim venti, deinde & celeritatem. Vim stabilivi primum a posteriori, deinde etiam a priori. A posteriori id feci ope fili sericei, circa globi æquatore ducti, cujus extremitati alligabam ponduscula. Hoc filum cum pondusculis in directione ad globum horizontali dependebat, super filo orichalceo, dimidiam lineam diametro fere æquante, & pro motu globi cum ipso exaltato. Deprehendi, 58 grana pharmaceutica ita sufficere, ad globum usque ad decimum gradum a verticali situ dimovendum, ut, si ad undecimum gradum promovere globum vellem, illico is delaberetur versus verticalem ad 5, aut pauciores, gradus. Ponderis globi pars tertia tollebat globum ad 30° &c.

5. Idem postea confirmavi flatu oris, quo globum istum pariter ad 10 gradus a perpendiculari verticali depuli. Hunc flatum oris vero ad justam balancem æqualem esse 58 granis illis, evidenter docui, manuum scilicet præpe a globo ori ita opponendo, ut status repercussus integrum hemisphærium superius globi feriret, & lingulam, seu examen, tantum ex furcella dimoveret versus lancem, sub qua pendebat globus, quantum faceret 5, seu 3, grani. Ita venti hujus pondus ad oculum patet, quod

quod loquitur textus sacer *Jobi XXXVI, 25*. Cui ponderi vim venti esse æqualem, nemo dubitabit.

6. Quo ista vis distinctius pateret, revocanda fuit ad globum, in quo sese exerebat. Istius diameter erat 8 linearum Parisin. seu $9\frac{1}{8}$ Gedanensium. Inde reperitur area circuli diametralis $\frac{785.64}{1000} = 50\frac{1}{2}$ lin Paris. quadratis, & superficies hemisphærii vento oppositi = $100\frac{1}{2}$. Quia fluida in hemisphærii agunt pro circuli diametralis ratione, vis venti hujus æquipollebat 58 granis in $50\frac{1}{2}$ lineas quadratas Parisinas. Ideoque unaquæque linea quadrata, omiſſa fractione, feriebat vi $1\frac{1}{2}$ granum fere valente; pollex Parisinus quadratus vi 144 + $\frac{28.144}{50\frac{1}{2}}$, seu 166 grana paululum superante; & pes quadratus vi excedente parumper 23, 904 grana, seu 3 libras Ged. & 13 $\frac{1}{2}$ femuncias.

7. Facillima hæc calculi applicatio est ad corpora cujusvis generis, quorum haberi potest dimensio. Prouti fenestram e manibus mihi eripiebat vi 21 libras Gedanenses propemodum æquante, cujus vitra ad parietem allidendo comminuebat. Si ædificium 140 pedes longum, 48 altum, impetus venti in illud 22, 994 libras trahentes referet, quibus si per compagis suæ naturam vincendis impar sit, evertetur.

8. A priori plura consecutus, revocavi in mentem modum determinandi vim aquæ in obstaculum. Sit ista vis ejusque impetus in corpus = v; altitudo, ex qua labitur aqua, = a; motus celeritas = c, & n = celeritati cadentis per duo secunda jam acquisitæ; sit sinus incidentiæ = i, & planum corporis = p; denique densitas fluidi = d. Ex notis regulis erit a = $\frac{c^2}{n}$; n = $\frac{c^2}{a}$ & c = \sqrt{an} . Porro v = $i^2 c^2 dp$; c = $\sqrt{\frac{v}{i^2 pd}}$; i = $\sqrt{\frac{v}{c^2 pd}}$; d = $\frac{v}{c^2 i^2 p}$ & p = $\frac{v}{c^2 i^2 d}$.

9. Transferens ista ad aerem, veluti fluidum multo minus densum, posui densitatem aquæ = 1. Unde densitas aeris, quæ ex gravitate illius specifica recte æstimatur, erit = $\frac{1}{17}$. vel $\frac{1}{30}$ circiter, pro diversis casibus. Quia anguli incidentiæ.

in

in hemisphærio circumquaque æqualem reddunt vim venti ei casui, quo ad perpendicularum rueret ventus in circulum diametralem: omittimus i^2 , & habemus $v = c^2 dp$. Erat $v = 58$ granis medicis, quorum rationem ad Parisina & Londinensia alibi dedi; p erat = 50 , & $d = \frac{1}{800}$. Unde $58 = c^2$, $50 \cdot \frac{1}{800} = \frac{5}{8} c^2$; & $c^2 = \frac{90}{5} = 1044$. Quare $c = 32 \frac{1}{2}$. Si $d = \frac{1}{810}$, obtinemus $c = 31 \frac{1}{2}$. Unde media quasi celeritas rotunde æquiparabitur 32 pedibus Parisinis, quos ventus intra secundum pervasit. En celeritatem procellæ quæsitam! Liquet simul, quod habendum de celeritate flatus fortiter protrusi ex ore.

10. Aliam procellam observavit *Derbam*, quæ 66 pedes Londinenses unico secundo transiit. *Philosophical Transact. N. 313*. Cui procellæ ipse assignat gradum 12, vel 14 tum. Non perspicio satis, quomodo ipse gradus suos æstimarit. Si enim certa est æstimatio, is ventus, qui est gradus 12 mi, non erit gradus 14 ti, & vice versa. Fieri ergo posset certior æstimatio, seu pro celeritate venti, seu pro vi ejusdem. Nam multo plures dari gradus, extra controversiam est positum.

11. Vis venti respondet quadrato celeritatis, si cetera sint paria. Quare gradus virium prius esse posset, qua ventus intra secundum emetitur unum pedem; secuudus, qua 4; tertius, qua novem; quartus, qua sedecim; quintus, qua 25; sextus, qua 36, & sic ulterius, percurrit. Foret igitur ventus dictus intra sextum gradum, quod non multum ab ea æstimatione abludivit, qua usus sum adhuc, & qua 7 mium procellæ gradum tribui ante hunc calculum subductum. An æque commode gradus virium, aut celeritatis ad æqualem numerum revocarentur, aliis disceptandum relinquo.

12. Posita hac quadratorum celeritatis progressionem, & seposito discrimine corporis immobilis ac suspensi e filo plumbi, foret vis venti gradu primo in pedem quadratum = $23 \frac{1}{800}$ gran. pharm.; gradu secundo = 368 granis; tertio = 1866 granis; gradu quarto = 6186; gradu quinto = 1440; sexto = 2780; septimo = 5539; octavo = 9237; nono = 15165; & gradu decimo = 230400 granis pharmaceuticis, vel 33 libris Gedanensibus, deimtis 138 granis pharmaceuticis.

ticis. Experimentæ relinquendum, num unquam procella eoque affurgat.

13. Amplissimam procellam, qualis fuit, de qua loquimur, quæ minimum 3600 miliaria quadrata replevit, sextum gradum asequi posse, pro comperto jam habemus. Videntur majores gradus minori plerumque spatio includi, excepta illa, quæ A. 1703 defævit. Superest, ut ista connexio celeritatis cum vi plurium observatis experimentisque confirmetur. Fiet illud in aere inferiori ope corporum, in aere natantium, fumi, plumularum, &c.

14. In superiore vero aere id ipsum fiat ope nubium motarum, & ad corpora notæ distantie relatarum. Si nubes circa Zenit moveantur, commodissime æstinatio instituetur. Nam, si distantia turrium, seu ædium, &c. non sit major ea, qua observator unus alterum videre, & audire, potest, numerata & per 4 syllabas in quartas partes divisa secunda, ope accurati horologii, deprehenditur via nubium vix sensibilibiter differre a distantia ædium. Computo inito, deprehendi, si vel 2 miliaribus a superficie terræ abessent nubes, tamen in distantia illa earum viam vix pede differre ab ædium distantia. Dum ergo numerantur secunda, eorumque partes quartæ, intra quas nubes a vertice unius observatoris ad verticem alterius perveniunt, constabit de nubium illarum velocitate.

15. Si sub tecto fuerit observator, vel desint nubes verticales, aliis uti poterit principiis trigonometricis, pro detegenda nubium velocitate. Quemadmodum ex distantia turrium inter se & a me, una cum interposito tecto cœnobii, & angulis mensuratis, secundum quos nubes retuli ad cuspides turrium, deprehendo, nubes circiter 34 pedes percurrisse tum temporis. Acuti observatores facile reperient modos, quibus pro casibus emergentibus facillime certissimeque nanciscantur scopum, & determinent, quantillus error solum locum habere possit, quibus enodandis hic ideo non immorabor.

16. Ut vero vis venti, celeritati observatæ respondens, aliunde etiam certa evadat, ac vel sola observata reliquis dete-

gendis inferviat, opus erit anemometro, ufibus fuis optime accommodato. Exiguus ejusmodi globulus plumbeus, quoniam ufus fum, ad minores gradus æque non fufficit, ac ad maximos. Nempe gradu primo non moveretur, nifi ad $1\frac{1}{2}$ minuti. Quod vix obferves, nifi fat longum filum, & arcus inferioris pars in minuta fingula divifa. Pariter in gradu 2 tantum 9 minuta habentur pro declinatione fumma illius gradus a verticali. Gradu tertio haberentur 47 minuta, gradu quarto duo gradus fere cum femiffi; gradu quinto itur ufque ad 6 gradus circuli; gradu sexto ufque ad $12\frac{1}{2}$; gradu feptimo ufque ad 23° ; gradu octavo ufque ad $37\frac{1}{2}$; nono denique ufque ad $62\frac{1}{2}$. Ad integrum decimum gradum, & fi qui funt majores eo, indicandos, globus ille non amplius fufficit, utpote qui ad gradum 96 adfunderet, & vi fua gravitatem plumbi superaret. Unde ad decimum & undecimum indicandum opus effe globo majori, feu aureo, fi is unquam determinandus occurreret.

17. Innumeris igitur modis formari poterunt anemometra certiora folitis, vel & folita emendari & revocari ad hæc principia femel perfpecta, & perfectius exculta. Ponamus, obfervationes effe fecundum obfervatorum in hemicyclo graduum numerum notandas: quia hoc videtur facillimum factu. Opus erit fufientaculo apto, cui affirmetur centrum & arcus femicirculi faltem quadrantis in gradus & fere minuta divifus; tum globo quodam, fi placet, intus cavo. Filum, ex quo fufpendatur globus, quo indigemus, uncinulo erit inftitutum, ut pro re noftra appendi is poffit & auferri iterum. Aderit una fulcimento anemometri a latere pendulum, fecunda vibrans integra, aut dimidia, & tutum a vento. Cetera oftendet fcala gradibus adhibita.

18. Refiftit vento, globum moturo, gravitas globi, renitens vi centripeta ad verticalem fitum. Appelletur illa, ex pondere æftimanda, r, & apertum erit, globum graviorem plus refiftere globo leviori. Illam enim refiftentiam, qua ær pone globum refiftit globo, tanquam leviculam negligere poffumus. Poterit autem in gradibus inferioribus vefti-

ca sphaerica, pilave lanca, aut lignea excavata, aut ex subere facta, adhiberi. Pro gradibus mediis lignea solida ex lignis duriori & graviori, vel & eburnea. Pro maximis gradibus lapidea, metallicave, v. c. ex auro, plumbo, &c. Ut duo sufficiant, calculi ope determinandi erunt globi.

19. Scilicet per se quidem quicumque globus aptari ad sismometrum potest, eodem modo, quo supra plumbeum adhibui. Sed, cum per praecedentia pateat, non esse quemlibet aequae aptum ad omnes gradus indicandos, duplici globo commode utimur, altero levioris materiae pro gradibus minoribus rite determinandis, altero gravioris materiae, vel plane gravissimae. Qui simplici & eodem semper uti cupit, sumet materiam mediocrem, v. c. lamineam vitream, ligneam, uncis elappae Indicae, &c. Nam, si sat magna, levis & cava illa fuerit sphaera, vacua sufficiet pro gradibus minoribus; referta per orificium apte claudendum, seu hydrargyro, seu plumbea grandine determinati ponderis, pro majoribus.

20. Posito, quemquam desiderare sphaeram cavam, quae primo gradu venti moveatur per unum gradum semicirculi: quanta erit diameter, quanta gravitas illius? Inferimus, uti $1^\circ: v = 90^\circ: r$. Hinc $r = v. 90$. Detur ergo, aut sumatur, pro lubitu v , quanta sufficere possit pro globo non nimis magno. Esto granis sex aequalis illa vis, & habeatur pondus globi cavi = 540 granis. Si lubet, eligatur quoque r pro arbitrio, & quæatur $v = \frac{r}{30}$. Investigetur diameter pro obtinenda ista vi in gradu primo sufficiens, hunc in modum: $6 = \frac{r}{30}$. p. Hoc est $p = 180$, quod quoniam est circulus, oritur ex $\frac{180^2}{785}$ ducto in quadratum diametri. Inde $\frac{180^2}{785} =$ quadrato quæsitæ diametri = 64967, cujus radix 8076 dat diametrum globi in lineis, quæ sunt 6 pollices & 876 lin. Paris.

21. Similiter reperias cetera, si sumas pro lubitu diametrum globi cavi v. c. quatuor, quinque, sex, vel septem, pollicum, & reliqua computando eruas. Eligenda tantum est materia ejus gravitatis specificæ in statu cavo, quæ respondeat proposito; vel ad electam materiam attemperanda ope calculi

li sunt reliqua. Etenim, si resistentia, seu gravitas specifica minor, est r , major R , pariter discernendo p , P , uno casu reperto, habentur, quotquot restant, inferendo $\frac{P}{R} : v = \frac{P}{r} : \frac{vPR}{pr}$. Quemadmodum in globo plumbeo erat ceteris paribus $4\frac{4}{7}'' : 58 = 1\frac{2}{3}'''$ in globo ligneo: 259 $\frac{1}{2}$ granorum pharmaceuticorum. Unde nullo negotio reliqua eliciuntur momenta.

22. Oculatiores sunt illi, quibus hæc scribuntur, quam ut multis monendi sint, admodum fecunda esse hæc principia ad plurimos alios usus. Pandunt januam causis ventorum & procellarum detegendis, sive in aeris sursum protrusi delapsu, sive in condensatione per ventorum antagonistarum compressionem; sive in rarefactione ex calore aliisque causis elasticitatem mutantibus consistant. Quid in re nautica, architectonica, in machinis pneumaticis iisdem, præstari possit, dies docebit. De aliis, quibus viam sterunt, malo tacere, quam verba nunc facere.

Vernünftige Gedanken vom Wahrscheinlichen, 1c.

hoc est,

*JOANNIS MARTINI CHLADENII, S. S.
Theologie Doct. & Profess. Publ. Ordin. nec non Ædis
Academ. Erlang. Pastoris, Cogitationes rationales
de Probabili, ejusque abusu.*

Stralsundiz, Gryphswaldiz, & Lipsiz, sumtibus Jo. Jac. Weitbrechtii, 1748, 8.

Plag. 13.

Dignissima quidem hominibus doctis vota sunt, quæ ad incrementa artium atque scientiarum diriguntur; sed laudibus adhuc digniora studia, quibus pia illa vota impleantur. Implentur autem, si non qualicumque propositionum congerie

gerie vacuum illud, quod ante erat, tegitur, sed dum præcepta solida, ubi ante nulla erant, constituuntur. Quorum alterutrum in nova *probabilitatis* theoria, quam pridem doctissimus quisque desideravit, contigerit, ex hoc facile libro omnibus patescit. Non enim S. Rev. Autor in his meditationibus dogmaticam quandam exhibet translationem, sed ea, quæ recentiori ætate ab aliis in hac Logicæ parte sunt tradita, sub examen vocat, planumque facit, varia novis præceptis esse intermixta, quæ cognitionem veri non solum non adjuvent, sed etiam impediunt, atque hinc inde non mediocriter corrumpant, ut, si usum cum damno comparemus, plus adhuc damni, quam veræ utilitatis, ex nova probabilitatis theoria sit metuendum. Sed hæc disputatio, quanquam unam saltem Philosophiæ partem attingere videri possit, latissime tamen spargitur, & ad ipsa fundamenta multarum doctrinæ partium tendit, nempe Historiam, Hermenevticam, Physicam, Philosophiam denique practicam, quas omnes probabilitatis novi cultores amplificari putant, S. Rev. Autor vindicandas, & in tuto collocandas, statuit. *Prima* nimirum meditatione conqueritur, ditionem probabilitatis nunc in immensum extendi, ita ut certæ cognitioni, cui tamen maxime opera danda sit, nihil fere maneat reliquum. Memorat igitur novas sententias, universam Historiam, universam Interpretationem, universam causarum cognitionem, universam prudentiam civilem, ultra probabilem cognitionem non posse assurgere. Quarum sententiarum interpretem excitat Clariss. *Petrus Abwardum*, monstratque, siue probabilitas nihil differat ab incerto & dubitatione, siue saltem incertum & dubitationem suam includat, male tamen eos de tot amplissimis artibus mereri, qui iis, exclusa certitudine, æternæ dubitationis opprobrium afferunt. Atque, quod ad *Hermenevticam* attinet, ejus dignitatem eo diligentius tuendam ratus est S. Rev. Autor, quod istam artem primus peculiari libro, eaque methodo, eleganter est complexus, ut omnes interpretationum causas, ac cuncta genera, ob-

Pag. 1 seq.

15.

18.

scursorumque locorum classes, veluti in tabula descripsit. Quo in systemate de ipsa certitudine, hinc regularum hermenevticarum, hinc sensus singulorum locorum, sic iamjam disputavit, ut dubitationi pariter ac probabilitati in re hermenevtica præscripti sint sui carceres. Nimirum, cum probabilitatis defensores interpretationum incertitudinem ex varia *vocum* fere omnium significatione deducant, quarum quælibet variat *verum sensum*, ita tamen, ut alter altero sit *verior*, hi ficti *gradus veritatis* in sensu locorum et librorum dissipantur convulso principio: quamlibet vocis significationem aliquem sensum in quolibet loco præbere. Deinde

- pag. 34. *tertia* meditatione Historiz incertitudinis et dubitationis macula abstergitur. Ostenditur, ipsam experientiam declarare et probare quarundem, imo multarum, historiarum certitudinem; probatur, falsum esse, quod cuncta testimonia suspitione falsi laborent; assensum, rebus gestis et historiis præbendum, eo modo non gigni, quo adversariis videatur gigni; veritatem et certitudinem rerum gestarum ex testimoniis per ratiocinia non cognosci; perperam in rebus historicis vocem, aut ipsam notionem, demonstrationis adhiberi. Quo loco simul reprehenduntur admiratores libri *Dittoniani* de resurrectione Christi, alioqui laude dignissimi, demonstrationis vocem et laudem ubique crepare, cum in historia, tam profana, quam sacra, omnia testimoniis sint gerenda; nec quidquam ultra possit addi præter *vindicias* ab obiectionibus et obtreccionibus, easque *vindicias* non sine damno cum demonstrationibus confundi præsertim in Historia sacra. *Quarta* meditatione opinio: Physicam universam non nisi probabilem esse, confutatur. Ante omnia *demonstrationis* notio confertur cum *explicatione causarum*, et, quam parum differant, ostenditur rationibus et exemplis; deinde, cur causarum investigatio sit difficilis, perspicuis præceptis docetur, & confusio duarum notionum tollitur, quæ promiscue termino *explicationis causarum* adhzrere solet. *Quinta* meditatio-

tatione in *Syllogismorum*, quos *causales* vocant, naturam inquirunt, iisque, si pro peculiari argumentandi genere habeantur, nos commode carere posse ostenditur. *Sexta* et *Septima* meditatio circa *probabilitatem practicam* versatur, illumque errorem confutat: omnem prudentiam probabilitate niti, quem sic solent defendere, ut, omnem prudentem actionum directionem futurarum rerum expectatione niti, sumant; deinde, omnia futura esse incerta, contendunt. Contra hæc Cel. Vir defendit, non omnium, ac ne quidem plerarumque, sed paucarum saltem, actionum directionem a futuri cognitione esse suspensam, siquidem permultæ ab instinctu naturali, aliæ a voluntate superioris, aliæ ab officii suscepti indole, aliæ a legibus naturalibus et civilibus, sic dependeant, ut futurarum rerum cognitione opus non sit; quodsi autem dubiam omnino actiones nobis et *difficiliores casus* obtingant, iterum non semper ad futura recurrendum esse, sed *regular* cognoscendas, ac *presentem statum* inquirendum, *habituque* recte *agendi* comparandum esse. *Septima* autem meditatione sigillatim demonstratur, non omnem futuri cognitionem esse dubiam; nasci enim certitudinem partim ex ordine naturæ, partim ex interna fiducia, et quidem in nonnullis hominibus tantam, ut difficile sit, eorum temeritatem securitatemque emendare. Denique generatim ostenditur, in hæsitatione practica, et ancipiti statò, ad probabilitatem tamen confugiendum non esse, neque præstantissimos prudentiæ magistros tale quid unquam præcepisse. *Octava* meditatione de gradibus probabilitatis agitur. Primum convellitur opinio, qua inprimis homines in probabilitatis admirationem rapiantur, ac si magnus probabilitatis gradus propius ad veritatem accederet. Jucundum est hic conspicerè, quemadmodum tanta spes, tanque admirabilis, non nisi æquivocatione quadam nitatur, in voce certitudinis hærente. Hanc in *objectivam* et *subjectivam* distinguere dudum consueverunt Logici; hinc autem fit, ut, quia probabilitatis major gradus ad

Pag 91.

100.

104.

115.

120.

136.

142.

156.

cer-

Pag. 180.

154

certitudinem subjectivam propius accedit, ideo ad certitudinem objectivam, quæ veritatem includit, pariter propius accedere judicetur. Mallet hinc Cel. Autor, erroris vitandi causa terminum certitudinis objectivæ non necessarium & confusioem aptissimum penitus tolli. Porro ostenditur, non quamlibet rem, quæ alterius constitutionem ingredi potest, propterea per sese tanquam partem aliquantam, aut aliquotam, hujus rei spectari posse: e. g. ad matrimonium mas & femina requiritur, nec tamen cælebs per se $\frac{1}{2}$, aut ullam minorem, matrimonii partem habet: qua annotatione fundamenta calculi Probabilium subruuntur; denique omnimodo contradicitur illi conatui, quo ex præsentia multorum requisitorum ad veritatem reliquorum colligi solet præsentia. Illud imaginationis signentum doctrinis philosophicis stabilire, & in principium ratiociniorum consiliorumque convertere, plane iniquum, & dignitati Philosophiæ adversum, esse, monstrat Cel. Autor. Hic libellus, tot quæstiones, ante minus distincte expositas, completens, primum sub forma Programmatum, in illustri Gymnasio Casimiriæno Coburgensi editorum, prodit; quæ collecta in sermonem Germanicum transtulit Clariss. *Urbanus Gottlob Thorshmidius*, passimque breviuscule dicta, scholiis aucta, illustravit. Ceterum laude omni dignum est S. Rev. Autoris studium, regulas, quibus intellectus dirigitur, in cognoscenda veritate, amplificandi, & formulis, quæ sibi semper consent, complectendi: cuius rei egregia specimina eum jam pridem in Hermenevtica universali, in Logica Practica, atque Logica sacra, dedisse, meminimus. Doctissimo autem Interpreti pro opera, laudabiliter insunta, & officio hoc literis æque, ac suis civibus, præstito, eas gratias decernimus, quas iis omnibus, qui literarum incrementa juvare pro virili sua parte student, ab omnibus deberi, grati agnoscimus.

INDEX AUTORUM,

quorum Libri, aut Inventa, in hoc
Volumine recensentur:

I. Libri Theologici, & ad Historiam Eccle- siasticam spectantes.

- S. Antonini Opera omnia, cum annotationibus Th. Mariae Ma-
machi & Dionysii Remedelli. Tomi I Pars I & II. 669
- Biblia sacra, cum Commentario expositionis literalis, coniectato
ex selectissimis Anglorum annotationibus. Tomus I, II, III.
621
- A Bononia (Bernardi) Institutio theologica juxta omnia fidei
dogmata. 343
- Brunacci (Jo.) Commentatio de Appellatione Canoniarum in
Virginibus votivis S. Petri. 410
- Deylingii (Salom.) Observationum sacrarum Pars quinta. 315
- Feuerlini (Jac. Wilb.) Observationes variae in Augustana Con-
fessionis singulos Articulos. 367
- Godwini (Franc.) de Praesulibus Angliae Commentarius, ex re-
cognitione Gul. Ricardsoni. 573
- Kieslingii (Jo. Rud.) Epistola ad Emin. A. M. Quirinum, qua
de gestis Pauli III, Pont. cum Henrico VIII, Angl. Rege, agi-
tur, & ejus emendatio ecclesiae Anglicanae suscepta defendit-
tur. 89
- Kochii (Jac.) Breves geographicae ac historicae tractationes ad
illustrandum loca Moysi & libri Hiobici nonnulla. 362
- Manfi (Jo. Dominici) de Epochis Conciliorum, Sardicenis &
Sirmiensium, ceterorumque, in causa Arianorum. 329
- Michaelis (Christiani Bened.) Tract. critica de variis lectionibus
N. Test. causae colligendis & dijudicandis. 551

I N D E X

Milioni (Jo.) <i>Paradisus amissus, Latine redditus interprete</i> Josepho Trapp.	160
Monetae <i>adversus Catharos & Valdenses Libri quinque, editi</i> & <i>illustrati a Th. Augustino Ricchinio.</i>	145
Norrellii (Andrea) <i>Diatyposis Academicarum apud Judaeos.</i>	85
Origenis <i>Libri VIII de Veritate religionis Christianae contra</i> <i>Celsum, ex Graeco in Germanicum conversi, & notis illustrati,</i> <i>a Jo. Laur. Moshemio.</i>	526
De Polignac (Melchioris) <i>Card. Anti-Lucretius, sive de Deo &</i> <i>natura Libri novem.</i>	11
Sadoleti (Jac.) <i>de Consilio de emendanda ecclesia, auspiciis</i> <i>Pauli III, P. R. conscripto, ad Sturmium Epistola.</i>	609
Schelhornii (Jo. Ge.) <i>de Consilio de emendanda ecclesia, auspiciis</i> <i>Pauli III, P. R. conscripto, Epistola prima.</i>	379
<i>Epistola altera.</i>	609
Sedulii (Celsii) <i>Carmen de Verbi incarnatione.</i>	95
<i>Mirabilium divinatorum Libri V, ex ed. Jo. Frid.</i>	628
Gruneri.	628
Sturmii (Jo.) <i>de Consilio de emendanda ecclesia auspiciis Pauli</i> <i>III, P. R. conscripto, Epistola.</i>	379. 609
Tassi (Torquati) <i>Hierosolyma liberata, Carmen epicum, cum</i> <i>figuris Jo. Bapt. Piazzettae.</i>	525
Wernsdorfii (Gottlieb) <i>de Republica Galatarum Liber singula-</i> <i>ris.</i>	674

II. Libri Juridici.

Bachii (Jo. Aug.) <i>D. Trajanus, seu de Legibus Trajani Com-</i> <i>mentarius.</i>	218
Bondam (Petri) <i>Specimen Animadversionum criticarum ad</i> <i>loca quaedam Juris civilis depravata.</i>	447
Brunacci (Jo.) <i>Commentatio de appellatione Canoniarum in</i> <i>virginibus votivis S. Petri.</i>	410
Burlamaqui (F. J.) <i>Elementa Juris naturalis.</i>	583
Heu-	

U T O R U M.

Heumanni (Jo.) <i>Opuscula, quibus varii Juris Germanici, itemque historica, & philologica, argumenta explicantur.</i>	508
Hommclii (Caroli Ferdin.) <i>Propositum de novo Systemate Juris naturae & gentium, ex sententiis veterum Jurisconsultorum concinnando.</i>	424
Huberi (Ulrici) <i>Opera minora & rariora, Juris publici & privati, edita ab Abr. Wieling. Tomi II.</i>	444
Kochii (Ern. Aug.) <i>Nova & aucta collectio Recessuum Imperii. Tomi IV.</i>	280
Koenig (Christiani) <i>Codex Legum Suecicarum.</i>	589
De Wicht (Matthia) <i>Jus provinciale Frisiae orientalis, cum jure stagnorum & piscinarum, ad fidem antiquissimorum Codicum MSS. editum.</i>	214

III. *Libri Medici & Physici.*

Bianconi (Jo. Lud.) <i>Epistola duae physicae ad Marchionem Scip. Maffaeum.</i>	21
De Bononiensi Scientiarum atque Artium Instituto Commentarii. Tomi II Pars I.	648
Cocchii (Ant.) <i>de Vita Pythagorica, qua medicina loco est, Sermo.</i>	132
Dorascenii (Lucae) <i>de Usu Chalybis atque Mercurii in obstructione curanda Diss.</i>	60
Gifmundi (Jo. Bapt.) <i>Epistola apologetica in Postscriptum quoddam editum, quod Notas criticas continet in Jo. Bianchi Diss. de Vescantibus.</i>	519
Halleri (Alberti) <i>Iconum anatomicarum Fasciculus primus.</i>	223
Hippocratis <i>Opuscula aphoristica semeiotico-therapeutica VIII, Gr. & Lat. ex ed. Zuingeri.</i>	297
Morandi (Jo. Bapt.) <i>Historia botanica practica.</i>	289
Van Musschenbroek (Petri) <i>Institutiones physicae.</i>	469
Newtoni (Is.) <i>Philosophia naturalis principia mathematica, perpetuis commentariis illustrata a Thoma le Seur & Franc. Jacquier. Tomus II.</i>	336

I N D E X

- De Polignac (Melchioris) Card. Anti-Lucretius, sive de Deo & natura Libri novem.* 11
Tentamina & Commentarii Academiae naturae exploratricis, quae Gœdani congregatur. Pars I. 413

IV. Libri Mathematici.

- Bærmanni (G. F.) *Analysis Problematis geometrici, in Actis A. 1745 propositi.* 225
De Bononiensi Scientiarum atque Artium Instituto Commentarii. Tomi II Pars I. 648
 Euleri (Leonb.) *Solutio Problematis Catoptrici, in Novo Actis Er. Lips. pro Mense Nov. A. 1745 propositi.* 27. 61. 169
Opuscula varii argumenti. 595
 Hanovii (M. C.) *Anemometria nova, circa medium Decembrem A. 1747 instituta, jam vero eruditorum usibus permissa.* 705
Historia Academiae Regiae Scientiarum & elegantiorum literarum Berolinensis ad Annum 1745. 453
 Horrebowii *Tract. de Parallaxi fixarum annua & rectascensionibus.* 190
Observatio Eclipsis Luna, octava Augusti die A. 1748 Praga, in Collegio Societatis Jesu ad S. Clementem, habita. 516
 Poleni (Jo.) *Institutionum Philosophiae mechanicae experimentalis Specimen.* 572

V. Libri Historici, Chronologici, Genealogici, &c.

- Anonymi Elogium Augustini Frid. Waltheri, Medicorum Lipsiensium, dum viveret, principis.* 522
 Argelati (Phil.) *Bibliotheca Scriptorum Mediolanensium. Tomi II.* 241
 Barrii (Josephi) *Historia generalis Germaniae. Tomus I & II.* 385
 Tomus III & IV. 478
De

A U T O R U M.

- De Bochat (Lud.) Commentarii critici, quibus argumenta varia Historia veteris Helvetiae declarantur. Tomus I.* 119
- De Carlenca (Juvenel) Periculum historiae literarum elegantiorum, scientiarum, & artium. Tomi II.* 372
- Deylingii (Christiani Erdmanni) Diss. de Aelia Capitolina historia & origine.* 315
- Godwini (Franc.) de Praefulis Angliae Commentarius, ex recognitione Gul. Richardsoni.* 573
- Gruneri (Jo. Frid.) Introductio in antiquitates Romanas.* 618
- Harenbergii (Jo. Christoph.) Stirpis Epsensium origines, progenitores Sereniss. Ducum Brunsvico-Luneburgicorum vetustissimi septem.* 357
- Heumannii (Jo.) Commentarii de re diplomatica Imperatorum & Regum Germanorum.* 75
- Opuscula, quibus varia Juris Germanici, itemque historica & philologica, argumenta explicantur.* 508.
- Historia Academiae Regiae Scientiarum & elegantiorum literarum Berolinensis ad Annum 1745.* 453
- Kieslingii (Jo. Rud.) Epistola ad Em. A. M. Quirinum de gestis Pauli III Pont. cum Henrico VIII, Angl. Rege.* 89
- Lazarini (Dominici) Epistola tres, in quibus ostenditur, Veronam ditioni Cenomanorum fuisse subjectam.* 370
- M. (L. L.) Idea regiminis Aegypti antiquioris. Partes II.* 273
- Manfredi (Eustachii) Operum Tomus quintus, ad Chronologiam faciens.* 591
- Manni (Dominici Maria) Notitia historica Parlagii, seu Amphitheatri Florentini.* 475
- De Moivre (Gillet) Vita Propertii, equitis Romani.* 276
- Queshel (Conr.) Computus Cyclicus verus, & tam Julianus, quam Gregorianus ecclesiasticus.* 704
- Ricolvi (Jo. Pauli) & Ant. Rivautellæ Situs urbis veteris, Industria, detectus & illustratus.* 498
- Saxii (Jof. Ant.) Historia literario-typographica Mediolanensis ab anno 1465 ad annum 1500.* 241

I N D E X

Schwändtneri (Jo. Ge.) <i>Scriptores rerum Hungaricarum veteres & genuini</i> . Tomi II.	195
Velleji (C. Paterculi) <i>Historia Romana Libri, duo, accurate Steph. And. Philippe.</i>	272
Wernsdorfii (Gottlieb) <i>de Republica Galatarum liber singularis.</i>	674
Willebrandt (Jo. Petri) <i>Præparatio ad Chronicon Hansæaticum.</i>	46

VI. *Libri Miscellanei.*

Agnethler (Mich. Gottlieb) <i>Numophylacium Schulzianum, digestum & commentariis illustratum.</i>	137
Anonymi <i>Numisma Hieronymi equitis Odam, ex Museo Victorio prolatum.</i>	279
Argelati (Phil.) <i>Bibliotheca Scriptorum Mediolanensium.</i> Tomi II.	241
De Bononiensi <i>Scientiarum atque Artium Instituto Commentarii.</i> Tomi II Pars I.	648
Burmanni (Petri) junioris, <i>Specimen novæ editionis Anthologiae Latinae, & Animadversionum ad Epigrammata & Cataloga veterum Poetarum Latinorum Prodrum.</i>	122
Carpentier <i>Alphabetum Tironianum, seu Notæ Tironis explicandi methodus.</i>	477
Chapmani <i>Epistola de vetustis characteribus numericis legionum Romanarum.</i>	632
Chladenii (Jo. Mart.) <i>Cogitationes rationales de probabilitate, ejusque abusu.</i>	712
Cocchii (Ant.) <i>de Vita Pythagorica, qua medicina loco est, Sermo.</i>	132
Coluthi <i>Raptus Helena, cum Notis Jo. Dan. a Lennep.</i>	398
Crusii (Christiani Aug.) <i>Via ad cognitionem humanam certam atque offensus dignam.</i>	561
Demosthenis <i>Oratio contra Midiam, cum altera Lycurgi contra Leocratim, ex ed. Jo. Taylori.</i>	54

A U T O R U M.

Eggers (<i>Henr. Frid.</i>) <i>Cogitata vationi consentanea de officii hominis erga se ipsum respectu status interni.</i>	359
Endelechii (<i>Severi Sancti</i>) <i>Carmen bucolicum de mortibus boum, ex ed. M. Dav. Richteri.</i>	646
Erpenii (<i>Thomæ</i>) <i>Grammatica Arabica, ex ed. Alb. Schultens.</i>	689
Euripidis <i>Tragædia integra XIX, Fragmenta & Epistola, Græcæ & Italice, cum notis P. Carmeli.</i>	533
Fabricii (<i>Jo. Alb.</i>) <i>Bibliotheca Latina media & infima ætatis. Volumen sextum, adornatum a Christiano Schœttingenio.</i>	95
Fronmond (<i>Claudii</i>) <i>Nova & generalis introductio ad Philosophiam.</i>	520
Fournont (<i>Stephani</i>) <i>Lingua Sinarum Mandarinica hieroglyphica Grammatica duplex.</i>	49
Gruneri (<i>Jo. Frid.</i>) <i>Introductio in Antiquitates Romanar.</i>	618
Heumanni (<i>Jo.</i>) <i>Commentarii de re diplomatica Imperatorum, & Regum Germanorum.</i>	75
<i>Opuscula.</i>	508
<i>Historia Academia Regia Scientiarum & elegantiorum literarum Berolinensis anni 1745.</i>	453
Homeri <i>Illias, Græcæ & Latine, ex ed. Jo. Ge. Hageri.</i>	Volu-
<i>men I.</i>	686
Janozki (<i>Jo. Dan.</i>) <i>Relatio de varioribus libris Polonicis, quæ in Bibliotheca Zaluskiana reperiuntur.</i>	665
Kappii (<i>Jo. Erb.</i>) <i>Sylloge Epistularum familiarium, quæ inter G. G. Leibnitium & Dan. Jablonskium, aliosque doctos, ultro citroque missæ fuerunt.</i>	168
Mazzoleni (<i>Alberti</i>) <i>Numismata ærea selectiora maximi moduli e Museo Pisano, olim Carrario.</i>	97
<i>in Numismata ærea selectiora maximi moduli e Museo Pisano, olim Carrario, Commentarii.</i>	ibid.
<i>in Numismata ærea selectiora maximi moduli e Museo Pisano, olim Carrario, Animadversiones. Tomi II.</i>	ibid.

Miltoni

INDEX AUTORUM.

Milioni (Jo.) <i>Paradisus amissus, Latine redditus interprete Josepho Trapp.</i>	160
<i>Miscellanea Lipsiensia nova.</i> Voluminis V Pars III.	420
	Pars IV. 471
Mülleri (Gerb. Frid.) <i>Commentatio de Scriptis Tanguticis, in Sibiria repertis.</i>	437
Muratorii (Lud. Ant.) <i>Novus Thesaurus veterum Inscriptionum.</i> Tomi IV.	I
<i>Van Musschenbroek (Petri) Institutiones Logicae.</i>	412
Norrelii (Andrea) <i>Diatyposis Academiarum apud Judaeos.</i>	85
<i>Nunismata quaedam cujuscunque forma Musei Honorii Arigoni.</i> Tomus II & III.	433
<i>De Polignac (Melchioris) Card. Anti-Lucretius, sive de Deo & natura Libri novem.</i>	II
Potocki (Pauli) <i>Comitis Opera omnia, edita a Jos. Andrea Comite Zaluski.</i>	337
Rinaldi (Josephi) <i>Orationes.</i>	615
Saxii (Jos. Ant.) <i>Historia literario-typographica Mediolanensis ab anno 1465 ad annum 1500.</i> Tomi II.	241
Schoettgenii (Christiani) <i>Volumen sextum Fabriciana Bibliotheca Latina media & infima aetatis.</i>	95
Tassi (Torquati) <i>Hierosolyma liberata, Carmen epicum, cum figuris Jo. Bapt. Piazzetta.</i>	525
Tunstalli (Jac.) <i>Observationes in Epistolas M. T. Ciceronis & M. Bruti.</i>	631
Uhlii (Jo. Lud.) <i>Thesauri Epistolici Lacroziani</i> Tomus II.	184
Vonck (Cornelii Valerii) <i>Lectionum Latinarum Libri duo.</i>	205
Urfini (Fulvii) <i>Virgilius collatione Scriptorum illustratus. Editio nova.</i>	301
Vulpium (Jos. Rocchi) <i>Epistola Tiburtina.</i>	662
Weis (Udalrici) <i>Liber de emendatione intellectus humani.</i>	187

INDEX

* * *

I N D E X

RERUM NOTABILIORUM.

<p>Aberationes lucis Bradlejana ab Horrebolvio per Anaclases explicata. 190</p> <p>Academia Scientiarum Bero- linensis descripta. 453</p> <p>Academiae Judaorum quales? 86 seq.</p> <p>Ægyptiorum historia & an- tiquitates illustrata. 273 seq.</p> <p>Æliæ Capitolina origo & hi- storia. 327 seq.</p> <p>Acris subtilitas investigata. 416</p> <p>productio e corporibus experimentis confirmata. 455</p> <p>Ætheris in motum planeta- rum effectus. 606</p> <p>Al Hamasa excerpta Arabica edita. 691 seq.</p> <p>Althelmi Poemata emenda- ta. 210</p> <p>S. Ambrosii notitia literaria. 256</p> <p>Amphitheatri Florentini noti- tia historica. 475</p> <p>Anemometria nova. 705</p> <p>Angliæ Episcoporum vita de- scripta. 573 seq.</p>	<p>Animalibus jus naturæ vindi- catum. 427 seq.</p> <p>Animatorum entium origo secundum sententiam Hippo- cratis. 466 seq.</p> <p>Anthologiæ Latina nova edi- tio tentata. 123 seq.</p> <p>loca quadam emendata. 126 seq.</p> <p>Anti-Lucretii, libri, notitia literaria. 12 seq.</p> <p>Antiquitates Romana in com- pendio descripta. 619 seq.</p> <p>S. Antonini Opera denuo edita. 669 seq.</p> <p>Ad Aquas libellandas machi- na inventa. 415</p> <p>Arabica Numismata collecta. 436 seq.</p> <p>scripta quadam edi- ta. 691 seq.</p> <p>verba explicata. 695 seq.</p> <p>Arabicos libros edendi insti- tutum commendatum. 143 seq.</p> <p>Archinti (Caroli) vita de- scripta. 257</p> <p>Archontum dignitas illustra- ta. 113</p> <p>Argelati (Phil.) studium col- legendi Zz zz</p>
--	---

I N D E X

<i>ligendi Scriptores Mediolanenses commendatum.</i>	242	<i>Bavariæ Juris Codex descriptus.</i>	510
Argelati (Phil.) <i>adversus Anonymum vindicia.</i>	271 seq.	Belii (Matybia) <i>in Scriptores Hungariae merita.</i>	195 seq.
Arianorum <i>causa quæ Conscilia celebrata?</i>	330 seq.	Bianchi (Jo.) <i>vindicia adversus Vandellum.</i>	519
Arigonus (Honorius) <i>laudatus.</i>	433 seq.	Bianconii (Jo. Lud.) <i>de lagenis vitreis & sono sententia.</i>	21
Artium <i>singularum Historia promissa.</i>	457	Bibliotheca <i>Ambrosiana descripta.</i>	248
Asiarcharum <i>dignitas illustrata.</i>	112	Zaluskiana <i>laudata.</i>	665
Assium <i>apud Romanos deminutio qualis?</i>	118	Bongarsii <i>Scriptores Hungariæ denuo editi & aucti.</i>	193 seq.
Averroes <i>cum Arreis Avicenna non confundendus.</i>	424	Bononiensis <i>Instituti notitia literaria.</i>	649 seq.
Aves <i>erratica & gregatim discedentes quæ?</i>	418	Britannia <i>M. quando primum ad Christianam religionem conversa?</i>	576
Avicula <i>Bononiensis descripta.</i>	652 seq.	ejus <i>Episcopi recensiti.</i>	573 seq.
Augustanæ <i>Confessionis loca quadam illustrata.</i>	368	Le Brun (Jo. Bapt.) <i>in Laetantium merita.</i>	141 seq.
Augusti <i>titulus illustratus.</i>	107	Brutis <i>an mentis facultates competant?</i>	17
Avtochiria <i>impugnata.</i>	458	Burgundionum <i>lex illustrata.</i>	397
B.		Burmanni (Petri) <i>junioris, edendi Anthologiam Latinam studium commendatum.</i>	123 seq.
Barometra <i>electrica.</i>	459	emendationes <i>quædam Anthologiae sub judicium vocatae.</i>	126 seq.
Barometrorum <i>altitudo an ab amplitudine pendat?</i>	659	Cæsarium	
an.			
<i>in omnibus eadem?</i>	660		

RERUM NOTABILIORUM.

C.

Caesarum appellatio illustrata.	105 seq.	Chalybis usus in obstructione curanda.	60 seq.
Calendarii Gregoriani novi.	704 seq.	Per Chirothecam traditio Germanis usitata.	472
Callimachi Epigramma emendatum.	406	Christianorum veterum san-ctimonia vita demonstrata.	528
Canonicarum appellatio illustrata.	410 seq.	An Christus mediator sibi ipse satisfecerit?	420
De Cardano (Hieron.) singularia.	259	Chronologiae sacrae argumen- ta varia excussa.	356 seq. 364 seq.
Carmeli in Tragœdias Euripidis merita.	534 seq.	Chronologiae artis elementa tradita.	591 seq. 704
Carmen Christo quasi Deo dictum apud Plinium quale?	423	Ciceronis & M. Bruti Epistola veteris corrupta.	632 seq.
Caroli Calvi Imp. Diplomata descripta.	85	Cippi sancti Ebraorum descripti.	472
res gestae descriptae	481	Clari (Julii) notitia literaria.	269
Magni res gestae descriptae.	394 seq.	Colores nutrimenti ope ossibus dati.	654
De Cataractis fluminum Observatio.	660	Colorum nova theoria.	602
Cathari unde dicti? qui fuerint, & quae eorum doctrina?	147	Coluthi loca emendata.	399
eorum mores quales?	150 seq.	Cometarum cauda quid? aliquot orbitae determinatae.	419 456
Catoptricum Problema solutum.	47. 60. 169. 225	Conciliorum autoritas asserta.	349
Celsus ab Origene & Moshemio refutatus.	528 seq.	Conicarum sectionum proprietates aliis curvis competentes.	465
Celticae et orientalium linguarum consensus.	468	In Comitibus leges ferendi mos	

I N D E X

<i>Germanorum illustratus.</i>	281 seq.	Dei essentia & existentia demonstrata.	353 seq.
Conciliorum <i>Sardensis & Sirmiorum vera epocha indagata.</i>	330 seq.	Demosthenis <i>Oratio contra Midiam recens edita & emendata.</i>	54 seq.
Consilium <i>de emendanda ecclesia, Pauli III Pont. Max. jussu conscriptum, in Indicem expurgatorium relatum.</i>	380 seq.	Deorum ignotorum <i>mythologia & antiquitates illustrata.</i>	7 seq.
	380 seq.	Diaphragmatis <i>icon anatomica.</i>	223
	<i>successu</i>	Diplomata <i>Ludovici Pii explicata.</i>	477
<i>caruit.</i>	609 seq.	Diplomatum <i>Germanicorum historia descripta.</i>	76 seq.
Consulis <i>Romani antiquitates illustrata.</i>	108	<i>De Duareni (Franc.) de ecclesie ministris opere singularia.</i>	610
Corporum <i>flexibilia motus demonstratus.</i>	456 seq.	E.	
Corrarii (<i>Hieron.</i>) <i>Museum numismatum laudatum.</i>	98 seq.	Eclipsis <i>d. 8 Aug. A. 1748 observata.</i>	518
	98 seq.	Electrica <i>experimenta.</i>	418
Cranii <i>basis delineata.</i>	224	Electricitatis <i>historia.</i>	415
Critica <i>qualem in rebus sacris usum præstet?</i>	352	Elementorum <i>materia naturalis.</i>	608
Curvæ, <i>quæ radios post duas flexiones ad punctum, unde egressi erant, reducunt, investigata.</i>	27 seq. 61	Eloquentiæ <i>studium omnibus eruditis commendatum.</i>	616
	seq. 169 seq. 221 seq.	Ad Eloquentiam <i>quæ ingenia sint apta?</i>	ibid.
Cyclicus <i>computus perspicue traditus.</i>	704	Emphitis <i>Hebraicorum vocabulorum indagata.</i>	323 seq.
D.		Emplastrum <i>quoddam Archigenis Medici examinatum.</i>	520
Dactyli <i>fosiles.</i>	652	Endelechii <i>de boum mortibus Carmen emendatum.</i>	213
Decembrii (<i>Petri Candidi</i>) <i>scripta recensita.</i>	254	Ende-	
Decennalia <i>Imperatorum vota quæ fuerint?</i>	116		

RERUM NOTABILIORUM

Endelechii <i>de boum mortibus carmen recens editum.</i> 647 notitia literaria. 647 seq.	Fistulam lachrymalem curandi modus. 657
Ennodii notitia literaria. 260 seq.	Fixarum parallaxis annua. 190
Epicurus carmine refutatus 11 seq.	Flandi vis mensurata. 416
Epigrammata quadam antiqua Latina emendata. 126 seq.	Flores per aliquot annos conservandi modus. 414
Episcoporum Angliæ vita descripta. 573 seq.	Du Fresnoy (Nic. Lengletii) in Lactantium merita. 141 seq.
Erpenii (Thome) Grammatica Arabica denuo edita. 690 seq.	Frisiæ orientalis Jus provinciale editum. 214 seq.
	qua olim leges fuerint? 215
	Fruamenti examen. 654

G.

Estensium Principum progenitores illustrati. 358	Galatarum veterum historia descripta. 675 seq.
Euripidis Tragedia in Italianum translata. 534 seq.	lingua qua? 685
illustrata & emendata. 536 seq.	Generationis hominum spontanea patronus quis? 422 seq.
vita. 535	
aliquot in regulari artis peccata. 544 seq.	Geographia sacra illustrata. 364 seq. 623

F.

Fabricii (Jo. Alb.) Bibliotheca Latina media & infima atatis continuata. 95 seq.	Germaniæ historia a prima origine ad hæc usque tempora descripta. 385 seq. 479 seq.
Ferrarii (Ambrosii) notitia literaria. 262	Germanicæ quadam antiquiores voces illustrata. 514 seq.
Ferrum ex plantis num calcinatione fiat? 654	Germanicarum legum antiquitates illustrata. 281 seq.
	Germanorum veterum nomothesia vitiosa. 509

I N D E X

<i>Per Gladium investitura antiquitas illustrata.</i>	516	Hilleriana de origine & sententia defensa.	421
Græci aliquot Scriptores emendati.	473	Hippocratis Opuscula aphoristica denuo edita.	297 seq.
Gruneri (Jo. Frid.) in Sedulii Carmen paschale merita.	630 seq.	præcipua dogmata in promptuarium redacta.	299 seq.
Gummi descripta.	651	de animatorum entium origine sententia.	466
Guntheri Ligurinus emendatus.	213	Historia in rebus sacris qualem usum præstet?	351
Gymnasia Judeorum qualia?	86	Historicæ artis notitia literaria.	375 seq.
H.		Homeri Iliados Liber XXII editus.	312
Hageri (Jo. Ge.) in Iliada Homeri merita.	686 seq.	Codex Leidensis descriptus.	313
Hanseaticarum urbium historia promissa.	47	notitia literaria.	686 seq.
mologia.	ibid.	Ilias edita.	687 seq.
prisca & hodierna facies delineata.	48	loca nonnulla emendata.	689
Helvetiorum origo unde?	120	Homodeorum magna inter Jureconsultos Mediolanenses fama.	264
antiquitates illustrata.	121 seq.	Huberi (Ulrici) Opera minora recensita.	445 seq.
Henrici VIII, R. Angl. cum Paulo III Pont. Max. dissidia.	90 seq.	Hungariæ Scriptores in unum corpus collecti.	193 seq.
III Imp. res gesta descripta.	493	De Hydrargyro observatio.	658 seq. 660
Herodoti loca emendata.	473		
Hefychius emendatus.	308		
Heumannus (C. A.) modeste refutatus.	474		

RERUM NOTABILIORUM

I.

Jablonskii (Dan. Ern.) ad
Leibnitium Epistola edita.
 167 seq.
 Imperatoris nomen quando
 primum auditum? 104
 Imperatorum Romanorum
 nummi explicati. 99 seq.
 Industriae, urbis veteris, situs
 illustratus. 499 seq.
 Infinitum mathematicum de-
 finitum. 467 seq.
 Inscriptiones quadam anti-
 qua explicata. 2 seq.
 Inscriptionum antiquarum no-
 vum corpus collectum. 1
 seq.
 Inspirationis triplex genus as-
 sertum. 345
 Instituti Bononiensis notitia
 literaria. 649 seq.
 Intellectus humani operatio-
 nes quae? 187
 Investiturae per gladium anti-
 quitas illustrata. 516
 Joannis Baptista vestitus de-
 scriptus. 471
 Jobi historia illustrata. 366
 seq.
 Juris natura ex sententiis ve-
 terum Jureconsultorum con-
 cinnandi specimen. 424 seq.
 definitio vete-
 rum Jureconsultorum defen-
 sa. 426 seq.

Juris civilis loca quadam
 emendata. 447 seq.
 Bavarici Codex descri-
 ptus. 510
 natura prima principia
 explicata. 583 seq.
 Jurisprudencia veterum Ger-
 manorum multis modis vi-
 tiosa. 509 seq.
 Jurium ex carnibus coctorum
 examen. 653
 Justitiae definitio. 432

K.

Kappii (Jo. Erb.) in Epi-
 stolas Leibnitii merita.
 165
 Kochii (Ern. Aug.) nova edi-
 tio *Recessuum Imperii lauda-
 ta.* 281 seq.

L.

Lachrymale fistulam cu-
 randi modus. 675
 Lactantii nova editio promif-
 sa. 140 seq.
 Lamprechtii (Jac. Frid.) elo-
 gium. 458
 Lapidis figurati varii descri-
 pti. 457
 Lascaris (Constantini) in lite-
 ras Mediolanenses merita.
 252
 Latinae

I N D E X

Latinae linguae studium com- mendatum. 615 seq.	storia in compendio descri- pta. 373 seq.
Leges Succicae collectae. 587 seq.	Livii locus illustratus. 423
Legionum Romanarum anti- quus character numeralis examinatus. 642 seq.	Logicae institutiones nova. 412 seq. praecepta genera- lia. 561 seq.
Legum Germanicarum anti- quitates illustratae. 282 seq.	Lotharii I Imp. Diplomata descripta. 83 res gesta de- scripta. 479 seq.
Leibnitii (G. G.) ad Jablons- kium & alios Epistola edi- ta. 164 seq.	II res gesta enar- rata. 480 seq.
De Leibnitio (G. G.) singula- ria. 164 seq.	Lucis nova theoria. 602
A Lennep (Jo. Dan.) in Co- luthum merita. 398 seq.	Lucretii doctrina carmine refutata. 11 seq.
Lex Burgundionum illustrata. 397	Ludolfi Barometra electrica. 459
Libellandi nova machina. 415	Ludovici I Imperatoris Di- plomata descripta. 81 res gesta descripta. 396. 477
De Libertate morali opus pro- missum. 458	II Imp. Diplomata qua? 84 Germanici res ge- sta descripta. 482 seq.
Liborum dulciorum Nori- bergenfium antiquitas illu- strata. 513 seq.	Luminarium tabula Eulcria- na. 600
Librae genus perfectius. 414	Lycurgi contra Leocratem Oratio recens edita & emendata. 58 seq.
De Lindani (Wilb.) Concor- dia discordiae singularia. 368	
Linguarum Celticae & orienta- lium consensus. 468 historia illustrata. 373	
Litterae veterum Prussorum quales fuerint? 187	
Litterarum elegantiorum hi-	

M.

Macularum solarium a So-
le distantia. 418
Majoragii

RERUM NOTABILIORUM.

Majoragii (M. Ant.) <i>notitia literaria.</i>	267	Mercurii <i>usus in obstructione curanda.</i>	60 seq.
Malum <i>unde fit ex sententia Catharorum?</i>	157	Metallorum <i>solutiones opo salis alcalini.</i>	459
Mammachi (Thomæ Maria) <i>in Opera S. Antonini merita.</i>	670 seq.	Microscopium <i>anatomicum.</i>	460
Manualis <i>Germanorum fides illustrata.</i>	472	Middletonus (Conyers) <i>a Tunstallo refutatus.</i>	632 seq.
Maria <i>an fuerit a peccato originali immunis?</i>	354	Miltoni (Jo.) <i>Paradisus amissus mediocri arte in Latinum conversus.</i>	160 seq.
Materiæ <i>facultas cogitandi ex principiis Mechanica denegata.</i>	608	Minutii Felicis <i>Octavii emendatus.</i>	209 seq. 474
<i>elementorum natura.</i>	ibid.	Monetæ, <i>Cremonensis, vita & scripta.</i>	145 seq.
Mechanicæ <i>Philosophia specimen.</i>	572	<i>Catharos & Valdenses refutandi infelices conatus.</i>	157 seq.
Mechanicum <i>Problema novum.</i>	464	Monogrammata <i>in Diplomatum Germanicis obvia.</i>	77 seq.
Mediobarbi (Franc.) <i>notitia literaria.</i>	269	Moschi <i>Epitaphium Bionis emendatum.</i>	312
Mediolanensium <i>Scriptorum notitia literaria.</i>	242 seq.	Moschovix <i>descriptio.</i>	341
<i>studiorum origo & antiquitas.</i>	245	Moshemii (Jo. Laur.) <i>in Origenem de vera religione Christi merita.</i>	526 seq.
<i>librorum historia literario-typographica.</i>	248 seq.	Motus <i>corporum tubis mobilibus inclusorum.</i>	595
Medullæ <i>spinalis icon anatomica.</i>	224	<i>flexibilium theoria.</i>	456 seq.
Melæ (Pomp.) <i>locus illustratus.</i>	468	Mülleri (Gerh. Frid.) <i>in literaturam Tanguticam merita.</i>	438 seq.
Mensura <i>status.</i>	416		
Mentis <i>humana vires explicata.</i>	564 seq.		

Aaa aa Mundi

I N D E X

- Mundi *machina carmine de-*
scripta. 18
creatio divina ad-
fructa. ibid.
- Muratorii *Inscriptionum cor-*
pus modeste notatum. 11
- Musæi *locus emendatus.* 408
- Museum *numarium Corvari-*
anum editum. 97 seq.
- N. N.
- Naturæ *leges quales?* 586
- Navarchidis *nomen explica-*
tum. 118
- Neocori *populi & urbes illu-*
strata. 110
- Neutoni *theoria lucis & co-*
lorum impugnata. 602 seq.
Philosophia naturalis
illustrata. 336
- Notæ *Tironiana explicata.*
 477 seq.
- Notionum *doctrina explica-*
ta. 567 seq.
- Numi *antiqui an moneta usum*
obtinerint? 114
varii explicati.
 138 seq.
- Numisma *Equitis Hieronymi*
Odami explicatum. 279 seq.
- Numismata *maximi moduli*
area explicata. 99 seq.
varii generis
antiqua edita. 435
Arabica collecta.
 435 seq.
- Numophylacium *Schulzianum*
commendatum. 137 seq.
- O.
- Obertus *ab Horto an Jus*
feudale compilaverit?
 266
- Obsidum *apud veteres Ger-*
manos status descriptus. 377
- Obstructionis *cura per chaly-*
bem & Mercurium. 60 seq.
- Odami *(Hieron.) equitis numis-*
ma explicatum. 279 seq.
- Officia *hominis erga se ipsum*
explicata. 359 seq.
- Omenti *icon anatomica.* 224
- Oprati *Milevitani loca emen-*
data. 211
- Orbitæ *Cometarum aliquot*
determinata. 456
a quo
detecta? ibid.
- Origenes *de veritate religio-*
nis Christiana Germanice
redditus. 526 seq.
- Ossa *colorata nutrimento.* 654
- Ostrea *singularia fossilia.* 652
- Otonis I *Imp. res gesta de-*
scripta. 487 seq.
 II & III *res gesta de-*
scripta. 613 seq.
- P. P.
- Pagorum *præfecti olim qui?* 5
Palæstinæ

RERUM NOTABILIORUM

Palæstinæ urbes & vici collecti.	421	Philosophia Theologo commendata.	617
<i>fertilitas illustrata.</i>	468	Philosophiæ generalia præcepta.	521
Parallaxis annua fixarum.	190	Philippe (Steph. And.) in Vellejum Pat. merita.	272 seq.
Parlagii Florentini notitia historica.	475	Physicæ præcepta generalia.	469
Paschatis tempus quomodo corrigendum?	594	Pisces nec mutos, nec surdos, esse, demonstratum.	415
Pastophororum Collegium illustratum.	503	Plantæ marinae a Kleinio ordinatae.	417
Patrum testimoniiis magna auctoritas asserta.	350	Plantarum, quæ ad usum Medicinæ pertinent, virtutes descriptæ.	289 seq.
Pauli III P. R. jussu conscriptum Consilium de emendanda ecclesia in Indicem expurgatorium relatum.	380 seq.	Poësis historia illustrata.	374
<i>illos habuit successus.</i>	609 seq.	De Pognac (Melchioris) Card. Antilucetius laudatus.	12
<i>vita & mores quales?</i>	612 seq.	Polonicorum librorum rariorum notitia.	665 seq.
DePauli III Pont. Max. cum Henrico VIII, Angl. Rege, gestis judicium.	90 seq.	Polonorum clarissimorum eloquia.	338 seq.
<i>emendandi ecclesiam conatibus quid sentiendum?</i>	91 seq.	Pontificis Maximi antiquitates illustratae.	106
Percussionis vis mensurata.	461	Potoeki (Pauli) Comitis Opera conjunctim edita.	338 seq.
Pfefferkuchen, liborum Noribergensium, antiquitas illustrata.	513 seq.	Primarum elogio civitates olim insignitæ.	112
Phialæ vitreæ minimi silicis icu dissilientes explicatæ.	419	Probabilitatis doctrina explicata.	568 seq. 712 seq.
		<i>ejus abusus demonstratus.</i>	714 seq.
		Proconsulis antiquitates illustratæ.	109
		Prussorum veterum quales fuerint literæ?	187

Pulmones *animalium in vacuo*
mortuorum natant. 659

Pythagoræ *doctrina & viven-*
di ratio commendata. 133
seq.

Q.
Q *litera, unde?* 185

Quantitatum *imaginariorum*
elementum vestigatum. 473

Quirini *Card. cum Schelbor-*
nio controversa. 380

R.

R *ecessuum Imperii nova edi-*
tio curata. 280 seq.

Relandi (*Adr.*) *de urbibus &*
vicis Palestinae liber supple-
tus. 421

Religionis *patrocinium ad-*
versus voluptatem susceptum.

15

Ren *singularis.* 655

De Rewa (*Petri*) *Commenta-*
rius de S. regni Hungariae
corona editus. 203 seq.

Ricchinius (*Thom. Augustinus*)
studii partium reus. 147 seq.

Ricolvii (*Pauli*) *elogium.* 507

Rinaldi (*Josephi*) *Orationes*
laudatae. 615 seq.

Rittershufii (*Conr.*) *Epistola*
edita. 423

Rivautella (*Ant.*) *laudatur.*
507 seq.

Robeckius (*Jo.*) *refutatus.*
458

S.

S *alis alcalici in solvendis*
metallis usus. 459 seq.

Salamanni *qui fuerint?* 511
seq.

Sanctamauræ (*Jul. Caf.*) *Epi-*
stola edita. 423

Schelhornii (*Jo. Ge.*) *cum*
Card. Quirino controversa.
380 seq.

Schelæ *Judeorum quales?* 86

Schultrensii (*Alb.*) *cognitio lin-*
gua Arabica laudata. 690
seq.

Schulzii (*Jo. Henr.*) *Numo-*
phylacium commendatum.

137 seq.

Schwandtneri (*Jo. Ge.*) *in*
Scriptores Hungariae Bon-
garsianos merita. 195

Scioppii (*Casp.*) *Epistola edi-*
ta. 423

Scriptorum *Græcorum loca*
quadam emendata. 406 seq.

Scriptura *S. commentariis*
Anglorum illustrata. 621
seq.

ejus loca non-

nulla explicata, aut illu-
strata:

Gen. I, 2. 625

III, 5. 354 363

625

VIII, 21. 325

Gen.

RERUM NOTABILIORUM

<i>Gen.</i>	X, 10.	626	<i>Jes.</i>	XI, 11.	324
	17.	ibid.		XIX, 19.	472
	29.	ibid.		XXIII, 28.	324
	XIII, 10.	ibid.		XXXII, 15.	325
	XIV, 15.	ibid.		XLVIII, 16.	369
	XXVIII, 18.	472		LV, 13.	472
	XLIX, 10.	626	<i>Ezech.</i>	XXXVIII, 2.	325
<i>Exod.</i>	III, 6.	316	<i>Joc.</i>	II, 28.	321
	VI, 3.	324	<i>Mich.</i>	III, 12.	328
	XII, 18.	317		V, 1.	321
	46.	347	<i>2 Maccab.</i>	VIII, 20.	679
	XXX, 38.	472	<i>Matth.</i>	I, 18.	554
<i>Levit.</i>	VI, 13.	318		II, 6.	321
	IX, 14.	319		III, 4.	471
	XXI, 22.	ibid.		V, 1.	89
	XXIII, 10-14.	323		13.	530
<i>Num.</i>	X, 12.	364		X, 27.	88
	XX, 8.	ibid.		XI, 28.	324
	XXI, 14-20.	ibid.		XIII, 1, 2.	89
	XXXIII, 30, 31.	363		XV, 6.	349
<i>Deut.</i>	I, 1.	362		11.	560
	1, 2.	363		XVIII, 3.	349
	19.	364		XXII, 16.	558
	II, 6.	363		XXIII, 2.	87
	IV, 2.	349		3.	530
	XXVII, 26.	324		19.	369
	XXXII, 7.	348	<i>Marc.</i>	I, 6.	471
	8.	531		10.	556
<i>Jof.</i>	VIII, 30 seq.	472		21.	ibid.
<i>1 Sam.</i>	VII, 6.	320		35.	ibid.
	12.	472		38.	558
	VIII, 22.	320		43, 44.	556
<i>Pf.</i>	LXXVII, 5.	348		II, 4.	ibid.
	CXXXII, 6.	421		6.	ibid.
<i>Job.</i>	XXVI, 25.	707		9.	ibid.
<i>Jes.</i>	IX, 14.	322		19.	ibid.
	XI, 3.	472		21	ibid.
					<i>Marc.</i>

I N D E X

<i>Marc.</i>	<i>IX</i> , 49.	554	<i>Gal.</i>	<i>IV</i> , 21-31	326
	<i>XII</i> , 14.	558		<i>VI</i> , 17.	631
<i>Luc.</i>	<i>II</i> , 14.	322	<i>Eph.</i>	<i>IV</i> , 11.	530
	46.	89		<i>V</i> , 2.	472
	<i>IV</i> , 17-20.	87	<i>Phil.</i>	<i>II</i> , 8 seq.	370
	<i>VI</i> , 40.	88		13.	158
	<i>VII</i> , 35.	554	<i>1 Thess.</i>	<i>V</i> , 19.	318
	<i>X</i> , 16.	350	<i>2 Thess.</i>	<i>I</i> , 6.	555
<i>Jo.</i>	<i>I</i> , 1.	369		<i>II</i> , 14.	348
	14.	316	<i>2 Tim.</i>	<i>III</i> , 16.	349
	<i>II</i> .	354		<i>IV</i> , 1.	348
	<i>III</i> , 6.	369		21.	576
	<i>IX</i> , 28.	88	<i>1 Jo.</i>	<i>V</i> , 7.	369
	<i>XIX</i> , 36.	347	<i>Hebr.</i>	<i>XI</i> , 28.	317
<i>Act.</i>	<i>II</i> , 17.	321	<i>Jac.</i>	<i>II</i> , 17.	370
	<i>VI</i> , 9.	87	<i>Apoc.</i>	<i>VIII</i> , 1 seq.	472
	<i>VII</i> , 4.	366		<i>XVII</i> .	154
	<i>XIII</i> , 25.	357		<i>XXII</i> , 18.	349
	<i>XIV</i> , 11.	685	Sectionum conicarum propri-		
	<i>XIX</i> , 21.	377	etatis aliis curvis competen-		
	31.	112-113	tes.		465
<i>Rom.</i>	<i>I</i> , 5.	369	<i>Sedulii (Celsii) Carmen de ver-</i>		
	10.	420	<i>bi incarnatione editum.</i>	96	
	<i>V</i> , 18.	322	<i>Carmen paschale</i>		
	19.	370	<i>emendatum.</i>	212. 630 seq.	
	<i>VII</i> , 7 seq.	369	<i>De Sedulio (Celsio) varia.</i>		
	<i>VIII</i> , 4.	347		628 seq.	
	<i>IX</i> , 5.	554	<i>Semina omnium rerum & ani-</i>		
	<i>XV</i> , 4.	347	<i>malium unde?</i>	27	
	<i>XVI</i> , 10.	576	<i>Senatusconsultum Rubria-</i>		
<i>1 Cor.</i>	<i>X</i> , 11.	347	<i>num explicatum.</i>	221	
	<i>XV</i> , 20.	323	<i>Senckenbergii in novam Re-</i>		
<i>2 Cor.</i>	<i>VI</i> , 19.	420	<i>cessuum Imperii editionem</i>		
	<i>XI</i> , 2.	348	<i>merita.</i>	285 seq.	
<i>Gal.</i>	<i>I</i> , 9.	349	<i>Servorum apud veteres Ger-</i>		
	<i>III</i> , 13.	555	<i>manos status descriptus.</i>		
	19.	326		397	
				<i>Servorum</i>	

REKUM NOTABILIORUM.

Servorum apud veteres Romanos qua conditio? 620
 Severi (Sulpicii) loca quadam emendata. 206
 Sinicæ linguæ Grammatica & Dictionaria adornata. 49 seq.
 Sinicorum librorum, in Bibliotheca Regia Parisiensi exstantium, Catalogus. 52 seq.
 Solarium macularum a Sole distantia. 418
 Solis ac Lune tabula. theoria nova. 600 456
 Solfitiorum tempus definitum. 661
 Solutio metallorum ope salis alcalici. 459
 Solutionum in aere & in vacuo diversitas. 654
 Soni velocitas experimentis investigata. 28
 Spinozæ systema refutatum. 467
 Sturmii (Jo.) de Consilio, Pauli III jussu conscripto, Epistola edita. 384
 Suevicæ leges in unum corpus collectæ. 559 seq.

T.

Tabulæ luminarium Eulæriana. 600
 Tangutica literaturæ & scripta illustrata. 438 seq.
 Tassi cæm, Hierosolyma liberata, cum figuris editum. 525

Taylori (Jo.) in Demosthene emendando studium commendatum. 54 seq.
 Terrarum varia generæ aminata. 457
 N. Testamenti variæ lectiones caute colligendæ. 551 seq.
 Theocriti loca tentata. 304 seq.
 Thermometra emendata. 659
 Thucydidis locus emendatus. 311
 Thuroczii (Jo.) Chronicon Hungariæ denuo editum. 198
 Traditionum autoritas asserta. 348
 Trajani Constitutiones Commentario illustrata. 218 seq.
 Trappius (Jos.) non satis felix carminis Miltoniani interpretes. 161 seq.
 Tribunitia Augustorum Cesarumque Rom. potestas illustrata. 115 seq.
 Tuberonis (Lud.) Commentaria de rebus Hungaricis edita. 202
 Tubi circa punctum fixum notati motus. 464
 Typographicæ artis origo. 249
 Mediolani status. 248 seq.

U.

Vaginæ uteri icon anatomica. 224
 Bbb bb 2 Valcke-

INDEX RERUM NOTABILIORUM.

Valckenarius (<i>Lud. Cosp.</i>) <i>laudatus.</i>	301 seq.	Vulpium (<i>Jos. Rocchi</i>) <i>Carmina descripta & laudata.</i>	662 seq.
	<i>ejus</i>		
<i>in novum libri Ursiniani editionem merito.</i>	302	W.	
Valdenses <i>unde dicti?</i>	152 seq.	Waltheri (<i>Augustini Frid.</i>) <i>elogium.</i>	522 seq.
<i>quas defenderint doctrinas?</i>	154 seq.	Weis (<i>Udalricus</i>) <i>laudatus.</i>	187
<i>testibus veritatis annumerandi.</i>	154	De Wicht (<i>Matthia</i>) <i>in Jus provinciale Frisia orientalis merito.</i>	215
Variae <i>lectiones N. Testamenti caute colligenda.</i>	551 seq.	Wielingii (<i>Abr.</i>) <i>in edendis Huberi Operibus minoribus studium commendatum.</i>	445
Vegetabilium <i>usus sanitati imprimis conducit.</i>	134 seq.	Wolfii (<i>Jo. Christoph.</i>) <i>varii conatus literarii.</i>	185 seq.
Velleji <i>Paterculi nova editio a Philippo curata.</i>	272	Woolsey (<i>Thoma</i>) <i>in Anglia fata.</i>	581
Velferi (<i>Marci</i>) <i>Epistolae editae.</i>	423		
Ventum <i>mensurandi nova methodus.</i>	705	Z.	
Verona <i>an ditioni Cenomanorum fuerit subiecta?</i>	371 seq.	Zaluski (<i>Jos. Andr.</i>) <i>Comitis in Opera Comitis Potocki merito.</i>	338
Versiones <i>N. Test. saepe quoad sensum diversa.</i>	555 seq.		<i>Bibliotheca laudata.</i> 665
Victus <i>Pythagoricus commendatus.</i>	133 seq.	Zermeghi (<i>Jo.</i>) <i>Historia rerum inter Ferdinandum & Joannem gestarum edita.</i>	203
Des Vignoles (<i>Alphonse</i>) <i>elogium.</i>	458	Zornii <i>Petinotheologia refutata.</i>	418
Vitra <i>a minimi silicis ictu dissilientia explicata.</i>	21 seq.	De Zredna (<i>Jo.</i>) <i>Epistola edita.</i>	201 seq.
<i>de his experimenta Hannoverii.</i>	419	Zuingeri <i>in Opusculorum Hippocratis novam editionem merito.</i>	297 seq.
Votorum <i>decennialium antiquitates illustratae.</i>	116 seq.		

Osterreichische Nationalbibliothek

+Z111849001

